

17

17

PROMPTVARIUM
MORALE
SVPER EVANGELIA
DOMINICALIA
TOTIVS ANNI.

A D { Instructionem Concionatorum.
Reformationem Peccatorum.
Consolationem Piorum.

*Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibúsque
authoribus studiosè collectum.*

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLO,
S. Theol. Doctore, & Regio Professore Louanij.

PARS ÆSTIVALIS.

Rom. i.

Euangelium virtus Dei est in salutem omni credenti.

LVGDVNI,

APVD

IOANNEM BAPTISTAM BVISSON.

M. D. XCII.

EX LIBRIS

THE

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

LECTORI BENEVOLO S.

MENSI, fauēte & propitio Christo, priorem anni totius semicirculū, & vnus semestris Euangelijs Dominicalibus, labore semestri quoad mores explicatis (Dei enim volūtas fuit, vt in hac cōquienda materia morali citò occurreret quod quærebam) eodem fauente ac propitio Numine, ob cuius amorem & obsequium hoc quicquid est operæ ac laboris in me suscepti, alterum nunc semestrē iuxta moris & computus Ecclesiastici sectionē aggredimur, tentaturi, an, eadem felicitate ac facilitate negotio succedente, sub altero quoque labore semestri æstiualem hunc Euangeliorum Dominicalium semestrem expedire poterimus. Exhāusta quidem magna ex parte sunt, quæ olim mihi collegeram Promptuariola moralia, vt eisdem locis moralibus denuo recurrentibus (id enim non rarò accidet) non tam amplam fortasse vbique rerum copiam & suppellectilem in his sequētibus Dominicis depromere valeā, nec ea vbertate deinceps vti, qua hætenus vsus sum. Spem nihilominus optimam animo concepi meo, non minorem in singulis locis moralibus, etiam ijs quæ iam tractata sunt, copiam nobis & varietatem adfore, quàm in præcedentibus. Certè, vt id fiat, ego studio ac labori non parcam meo. Huius

enim generis documenta tam latè patent, & virtutis studium ita apud omnes, etiam qui vera fidei luce caruerunt, eo semper in pretio fuit, suâque veluti insita laude ita nunquã carere potuit, vt huius doctrinæ præcones & assertores præclarissimos, Gentium Philosophos, & scriptores ethnicos, habeamus. Ex quibus sanè, sicuti hætenus frequenter fecimus, ita in sequētibus subinde, & identidem, illustria virtutis documenta, exempla, similia, apophthegmata depromemus. Non sanè eo consilio, vt his, quasi emblematis profanæ literaturæ, suas conciones Ecclesiastes Christianus exornandas putet, quum boni Concionatoris pulcherrima emblemata esse debeant diuinarum Scripturarũ oracula: sed vt, quemadmodum Paulus Gentium conuersionem Iudæis proposuit, & multum inculcauit, *vt ad æmulationem prouocaret carnem suam, & saluos faceret aliquos ex illis*; sic Gentilium de virtutis laude præconia & exempla Concionator in medium adferat, vt ad æmulationem suos auditores prouocet. Quemadmodum enim puer ad patrem vocatus, & veniẽte recusans, vbi videt aliũ fratrem vocatum venire, patrisque præcepto morem gerere, ex æmulatione quadam accurrit & ipse: sic nos Christiani, quum ad Deum colendũ tot præceptis datis, tot beneficijs acceptis, tot exemplis, tot & tantis propositis præmijs vocati &

incitati,

incitati, adhuc in eius cultu torpescimus, cō-
specta ethnicorū hominum virtute, religio-
ne, temperantia, patientia, diuitiarū contem-
ptu, fortitudine, amore erga proximos, ad
æmulationem profectò prouocari debemus,
vt, quem illi dijs falsis cultū & honorē exhi-
buerunt, quo illi studio & labore, humanis
tantū allecti præmijs, virtutē coluerūt, eodem
saltem nos, multoq; maiori, verū Deum cul-
tu prosequamur, idem, aut maius potiùs, vir-
tuti & pietati studium, non iam humanis, sed
cœlestibus & æternis donādi præmijs, impē-
damus. Quæ tamen nostra in prophanis illis
accumulandis sententijs & exemplis diligen-
tia, siue iam in priori hyemali parte præstita,
siue in hac sequenti præstanda, si cuiquā for-
tè displiceat, nec in diuini verbi è superiore
loco tractatione huiusmodi locum esse debe-
re existimet; is intelligat, nec exemplis grauif-
simis, nec authoritate, nec summa ratione
hoc studium carere. Notum est, Apostolum,
tum ad Corinthios ex Menandro illa verba,

Corrumpunt bonos mores colloquia praua; tum ad 1. Cor. 15.

Titum ex Epimenide illud, *Cretenses male be-* Tit. 1.

stie, ventres pigri; tum etiam in concione apud

Athenienses illud Arati Poëtæ in suis *καὶ βό-*

μύχοις, In quo viuimus, mouemur, & sumus; de- Act. 17.

sumpsisse. Hoc nempe est, vt docet S. Augu- De doctrin.

stinus, ab Ægyptijs vasa aurea, multamq; su- Christ. lib. 2.

pellectilem auferre, quibus tabernaculū Do- ca. 4.

Deuter. 21.

mini ditetur & exornetur. In Deuteronomio præcepit Dominus, vt, captiuam ancillam in vxorem ducere qui vellet, raderet ei vngues, & cæsariem tonderet, & vestem exureret qua capta fuit. Prophana sapiētia, sublatis superfluis, vanis, & inutilib⁹, sacræ doctrinæ copulari poterit. Deus in Leuitico omne fermētatum à sacrificiis abiecit. Iubet tamen postea,

*Leuit. 9.**Leuit. 23.*

vt ponerent sacrificia super panes fermentatos. Vide quòd, etsi non ad sacrificium ipsum, tamen ad ministerium sacrificij fermentatus panis assumitur. Fermentum est doctrina humana, quo sensu à fermento *Phariseorum suos cauere* Christus iussit. Hæc non est Deo offerenda, sed tantùm seruire debet sacrificio & cultui diuino; sicut omnes aliæ artes, sacræ scientiæ ancillantur. Quare non solùm veteres scriptores in suis disputationibus contra ethnicos, vt Origenes cōtra Celsum, Cyprianus contra Donatū, Cyrillus contra Iulianū, Methodius, Eusebius, & Apollinaris contra Porphyrium, Augustinus in libris de Ciuitate Dei, Clemens in Stromatibus, Tertulianus in variis opusculis cōtra ethnicos, tam multa proferunt ex eorū libris, vt omnes veterū Latinorū & Græcorum historias euoluisse videantur; verū etiam ad mores formādos, D. Basili⁹, doctor egregiè moralis, & maximè spiritualis, libros Gentium legendos, & optima quæque ex illis, vt apes ex floribus

Luca 12.

In Orat de legēd. libris Genesilium.

mel

mel solent, colligēda, accurata oratione sua-
 det. Quidni verò ab ethnicorū factis exempla
 proferre debeat Cōcionator, quum ad formi-
 cam eos qui pigri sunt Salomon, ad bouem Prouerb 6.
 & asinum ingratos Iudæos Esaias, ad insulas Esaia 1.
 Cethin, & in Cedar (populū idololatricum)
 Jeremias remittat? Christus verò, Samaritani Jerem. 2.
 hominis Gētilis charitate erga proximum in Luca 10.
 medium producta, quia nec Sacerdos, nec
 Leuita officium faciebat, concludit: *Vade, &*
tu fac similiter. Nihil ergo à boni Conciona-
 toris officio alienum faciet, qui ad auditorū
 suorum tarditatem excitandam, aut etiā cæ-
 citatem redarguendam, ab ethnicorum dictis
 ac factis documenta petet: qui id videre &
 præstare potuerunt, quod nos Christiani &
 videre nolumus, & præstare recusamus. Vnū
 illud in hac parte monendus est Conciona-
 tor, quū in hac Æstiuāli Parte tantū 24. Do-
 minicæ, earūmq; Euangelia ponantur, acci-
 dat autē frequentibus annis, vt plures à Pen-
 tecoste ante Aduentum Dominicæ celebrē-
 tur, vt, quod in ipso Breuiario, ad eas quæ in-
 ferendæ sunt Dominicæ, faciendū sibi obser-
 uauit, idem quoque in earum Dominicarum
 Euāgeliis huic Parti Æstiuāli inserēdis intel-
 ligat. In Parte quippe Hyemali Euangelia sex
 Dominicarum post Epiphaniā à nobis ex-
 plicata inueniet, adeò vt illa pars 28. Euange-
 lia tractet, ista verò non nisi 24. Ex illis ergo

sex Euāgeliis accipiet, quę inter 23. & 24. Dominicā post Pentecosten, iuxta Breuiarij Romani vsum & institutum, inserēda sunt. Hęc pauca præfatus, in opere nūc ipso (diuino suffragāte Numine) progrediamur. Euāgelium autē pro prima Dominica post Pentecosten, nō illud tractamus quod pro festo S. Trinitatis in eadem Dominica legitur (illud, fauente Deo, tractaturi in altera huius Promptuarij parte, quę erit de festis Christi, & Sanctorū) sed Euangeliū quod iuxta vsum Romanum in eadem Dominica per modum commemorationis eidē festo adiicitur. Quòd si Cōcionator huius Euangelij explicationē huic diei parum vel cōuenire, vel necessariam esse existimet, quum tota diei celebritas sacratissimæ Trinitatis mysterio tribuatur; pulcherrima tamen huius Euangelij loca, & ad Christianā pietatem in primis necessaria, siue hoc die, siue alia quauis Dominica, aut festo, vbi eorundē locorum materia subiecta occurret, tractare poterit. Vtcunq; est, si non ipsi Cōcionatori, certē cuilibet Lectori pio, & purē Christiano, hui⁹ Euāgelij loca, insigniter moralia, plurimū ad pietatē cōferre poterūt. Sed hoc huic vni Dominicæ peculiare ac propriū est; de qua re propterea plura verba facienda non sunt. Nunc sacratissima Euangelij verba Christique Redemptoris nostri cœlestem (quoad mores) doctrinam, expendamus.

INDEX TEXTVVM

EVANGELICORVM, EX

QVIBVS LOCA MORALIA IN
Promptuario Dominicali eruuntur, cum
nota cuiusque Dominicæ, in qua tractan-
tur, iuxta ordinem quatuor Euangelio-
rum, & Capitem cuiusque.

Dominica 5. post Pentecosten.

1. **N**ISI abundauerit iustitia uestra plusquã
Scribarum & Phariseorum, non in-
trabitis in regnum cœlorum.
3. Ego autem dico vobis: qui irascitur fra-
tri suo, reus erit iudicio.
3. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehenna.
4. Si offers munus tuum ad altare; & ibi recordatus fue-
ris, quodd frater tuus habet aliquid aduersum te, re-
linque munus tuum ante altare, & vade prius re-
conciliari fratri tuo: & tunc veniens offer.

Dominica 14. Post Pentecosten.

1. Nemo potest duobus dominis seruire.
2. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut
vnum sustinebit, & alterum contemnet.
3. Non potestis Deo seruire & Mammona.
4. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid man-
ducetis, nequẽ corpori vestro quid induamini.
5. Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim pater vester
cœlestis, quia his omnibus indigetis.
6. Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc
omnia adijcientur vobis.

Dominica 7. post Pentecosten.

Matth. 7.

1. *Attendite vobis à falsis prophetis, qui veniunt ad vos.*
2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.*
3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit; & non potest arbor bona malos fructus facere.*
4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.*
5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est.*

Dominica 28. post Pentecosten.

Matth. 9.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.*
3. *Confide fili.*
4. *Remittuntur tibi peccata tua.*
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?*
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.*

Dominica 23. post Pentecosten.

7. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.*
8. *Filia mea modò defuncta est.*
9. *Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius.*
10. *Si tetigero tantùm fimbriam vestimèti eius, salua ero.*
11. *Et deridebant illum.*
12. *Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.*

Dominica 21. post Pentecosten.

Matth. 18.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*
2. *Iussit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.*
3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*
4. *Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.*
5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis*

I N D E X.

fuis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes, &c.

6. *Videntes autē conserui eius quæ fiebāt, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.*
7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quo adusque redderet vniuersum debitum.*
8. *Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Dominica 17. post Pentecosten.

1. *Interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentās eum.* *Matth. 22.*
2. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.*
3. *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.*
4. *In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Prophetæ.*

Dominica 19. post Pentecosten.

5. *Qui fecit nuptias filio suo.*
6. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.*
7. *Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.*
8. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.*
9. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.*
10. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.*
11. *Rex autem, cùm audisset, iratus est, & misit exercitibus suis, perdidit homicidās illos, & ciuitatem eorum succendit.*
12. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?*
13. *Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.*
14. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.*

Domini

Dominica 22. post Pentecosten.

15. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.*
16. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*
17. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces.*
18. *Viam Dei in veritate doces.*
19. *Non enim respicis personam hominum.*
20. *Reddite quæ sunt Cesaris, Cesari.*
21. *Et quæ sunt Dei, Deo.*

Dominica 24. post Pentecosten.

Math. 24.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.*
2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme, vel in sabbatho.*
3. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.*
4. *Surgent pseudochristi, & pseudopropheta: & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.*
5. *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stelle cadent de calo, & virtutes calorum commouebuntur.*
6. *Et tunc parebit signum Filij hominis in calo, & tunc plangent omnes tribus terræ.*
7. *Et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cali, cum virtute magna & maiestate.*

Dominica 11. post Pentecosten.

Marc. 7.

1. *Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat ei manum.*
2. *Surdum & mutum.*
3. *Et apprehendens eum de turba seorsum.*
4. *Misit digitos suos in auriculas eius.*
5. *Et expuens tetigit linguam eius.*
6. *Et suspiciens in calum, ingemuit.*
7. *Et precepit illis, ne cui dicerent.*

8. *Quanto autem precipiebat, tanto magis plus præ-* Marc. 13.
dicabant.

Dominica 6. post Pentecosten.

1. *Cùm turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.*
2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.*
3. *Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.*
4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?*
5. *Et sustulerūt quod superauerat de fragmentis, septem sportas.*

Dominica 4. post Pentecosten.

1. *Cùm turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum* Luca 5.
Dei.
2. *Rogauit eum, à terra vt reduceret pusillum.*
3. *Præceptor, pèr totam noctem laborantes, nihil cepimus.*
4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.*
5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum, Domine.*

Dominica 1. post Pentecosten.

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors* Luca 6.
est.
2. *Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini.*
3. *Dimittite, & dimittemini.*
4. *Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & cõsertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum.*
5. *Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tum perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.*

Dominica 15. post Pentecosten.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.* Luca 7.
2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ.*

3. Et hæc vidua erat.
4. Et turba ciuitatis multa cum illa.
5. Quam quum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.
6. Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt.
7. Adolescens, tibi dico, surge.

Dominica 12. post Pentecosten.

Lucæ 10.

1. Beati oculi qui vident quæ vos videtis.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentās illum, & dicens.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.
4. Et proximum tuum sicut teipsum.
5. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit.
6. Videns eum, misericordia motus est, &c.
7. Vade, & tu fac similiter.

Dominica 2. post Pentecosten.

Lucæ 14.

1. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.
2. Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.
3. Et cœperunt omnes simul excusare.
4. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.
5. Iuga bouum emi quinque: & eo probare illa.
6. Vxorem duxi: & ideo non possum venire.
7. Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cacos, & claudos introduc huc.

Dominica 16. post Pentecosten.

8. Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem.
9. Et ipsi obseruabant eum.
10. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos.
11. Si licet sabbatho curare?

I N D E X.

12. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit.
13. Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.
14. Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.

Dominica 3. post Pentecosten.

1. Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. Luca 15.
2. Murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
3. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.
4. Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam: & cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.
5. Gaudium erit in celo super vno peccatore pœnitentiam agente, quam super 99. iustis, qui non indigent pœnitentia.

Dominica 8. post Pentecosten.

1. Redde rationem villicationis tuæ.
2. Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filij lucis. Luca 16.
3. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt, quò defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Dominica 13. post Pentecosten.

1. Occurrerūt ei decem viri leprosi, qui steterūt à longè. Luca 17.
2. Et leuauerunt vocem suam.
3. Iesu praeceptor, miserere nostri.
4. Ite, ostendite vos sacerdotibus.
5. Regressus est, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Iesu, gratias agens.
6. Nónne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?
7. Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus.

Dominica 10. post Pentecosten.

1. Dixit ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti. & illud, Non sum sicut ceteri hominum. Luca 18.

2. Et aspernabantur ceteros. Velut etiam hic Publicanus.
3. Ieiuno bis in sabbatho: decimas do omnium qua possideo.
4. Publicanus à longè stans.
5. Nolebat oculos ad calum leuare.
6. Percutiebat pectus suum.
7. Omnis qui se exaltat, humiliabitur.
8. Et qui se humiliat, exaltabitur.

Dominica 9. post Pentecosten.

Luce 19.

1. Videns ciuitatem (Hierusalem) fleuit super illam.
2. Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, qua ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.
3. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique.
4. Eo quòd non cognoueris, tempus visitationis tuae.
5. Ingressus in templum, cœpit eycere vendentes in illo, & euentes.
6. Domus mea, domus orationis est.

Dominica 20. post Pentecosten.

Ioan. 46

1. Cuius filius infirmabatur.
2. Cùm audisset, quia Iesus venit in Galilaã, abiit ad eũ.
3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.
4. Incipiebat enim mori.
5. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.
6. Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.
7. Credidit homo ille sermoni quem dixit ei Iesus, & abiit.
8. Et credidit ipse, & domus eius tota.

I

PROMPTUARIUM

MORALIS SUPER

EVANGELIA DOMINICALIA

Pars Aestiuialis.

Euangelium Dominicæ I. post Pentecosten.

ESTOTE misericordes, sicut & Pater vester Luc. 6.
misericors est. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite cōdemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittimini. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatā, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis. Dicebat autē illis & similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nōne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autē omnis erit, si sic sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo, frater, sine eijciam festucam de oculo tuo, & ipse trabem in oculo tuo nō vides? Hypocrita, eijce primūm trabē de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucā de oculo fratris tui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. De operibus misericordiæ præstandis proximo, sicut Deum erga nos misericordiam esse optauimus.

2. Nolite iudicare, & non iudicabimini. Nolite condemnare, & non condemnabimini. Contra omne proximi iudicium, omnēque condemnationem quæ contra charitatem fit, & absque misericordia.

3. Dimittite, & dimittimini. De condonandis iniurijs.

4. Date & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. De elemosynæ amplissima à Deo retributione.

5. Hypocrita, eijce primūm trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Contra iudices & reprehensores proximorum hypocriticos.

Pars Aestiuialis.

A

I. Estote

1. *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

Locus moralis de operibus misericordiae praestandis proximo, sicut Deum erga nos misericordem esse optamus. Vult Christus, vt sicut in nos misericors Deus est, sic & nos in proximos simus. Quot ergo modis & rationib⁹ Deus erga nos misericordem se & benignum praebet, tot omnino modis ac rationibus vt erga proximos benigni ac misericordes simus, Christus iubet. Deus autem erga nos misericors est expectando emendationem, recipiendo in gratiam, condonando peccata, largiendo beneficia, puniendo citra meritum, & remunerando vltra meritum, De eo enim dicitur: *Dissimulus peccata hominum propter poenitentiam.* In figura Dei dicitur: *Cum adhuc longè esset (filius prodigus) vidit eum pater eius, & accurrens cecidit super collum eius.* In parabola Dei dicitur: *Non habentibus illis unde redderent, domauit utrisque.* Denique de Deo dicitur: *Escam dedit timentibus se misericors & miserator Dominus.* Idem & à nobis erga proximum faciendum. Expectanda proximi cōuersio, de qua infra dicitur: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ignoscendum & parcendum proximo, de quo infra dicitur: *Dimittite, & dimittimini.* denique & liberalitas erga proximum exercenda, de qua infra dicitur: *Date, & dabitur vobis.* Hæc tria misericordiae genera in hoc Euangelio proponuntur & praecipuntur, vt in illis Dei erga nos misericordiam imitemur, & imitando consequamur. Ac de illis tribus sigillatim postea dicetur. Nunc de ipsa imitationis necessitate, conuenientia, & vtilitate, aliquid in genere dicendum.

Quod ad primum attinet, Naturæ principium est: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne facias.* Ex hoc principio fluxit quod Christus in hoc Euangelio dicit: *Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* Patere legem quam ipse tuleris. Nihil hac iustitia iustius. Malum contilium consultori pessimum. *Incidit in foueam quam fecit. Iudicium sine misericordia ei qui non facit misericordiam. Noluit benedictionem, & elongabitur ab ea.* Sic Samuel pingui Agag Amalecitarū regi: *Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis inter mulieres erit mater tua. Per qua quis peccat, per eadē puritur.*

2. Pugnantis contra Chanaanæos filijs Israël, fugit Adonibesech rex eorum: quem persequuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum eius ac pedum. dixitque Adonibesech:

Sap. 11.
Luca 11.

Luca 7.

Psal. 110.

Loci partitio.

Iacob. 2.
Psal. 103.
Exempla.

1.

1. Reg. 15.
Sap. 11.

2.

befech : Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum Iudic. 1.
 summiratibus , colligebant sub mensa mea ciborum reli-
 quias. *Sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Innumera sunt huius
 mensuræ & iustitiæ diuinæ exempla obseruatione dignissi-
 ma , vt erga proximos misericordes esse , & crudelitatem
 fugere discamus. Herodiades illa saltatrix , quæ ab impio
 Herode caput Ioannis Baptistæ amputari petijt , & ampu- 3.
 ratum accepit , postea fluuium quendam glacie constrictum Niceph. lib. 2.
cap. 20. hist.
Eccles.
 pedes transiens, glacie rupta demergitur capite tenus , quod
 glacie statim à reliquo corpore resectum , talem ei vitæ fi-
 nem dedit , qualem crudelis in alio experiuerat. Dauid mori- 4.
 riens Salomoni filio hoc mandatum dedit : *Nosti quid fecit* 3. Reg. 2.
*Ioab, qui effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem pra-
 lij in baltheo suo. Non deduces canitiem eius pacificè ad inferos.*
 Quare postea occiditur apprehendens cornu altaris ad quod
 fugerat : & reddidit Dominus sanguinem eius super caput eius,
 id est , crudelitatem crudelitate compensauit. Huius men-
 suræ & iustitiæ diuinæ duo exempla admiratione plena in
 Prato spirituali leguntur. Latro quidam puerulo occiso , &
 pœnitentia ductus , monasticam vitam assumpsit , & nouem 5.
 annis in ea maximam pœnitentiam agens perstitit. Quum Cap. 166.
 autem & in somnis , & in Ecclesia , & ad Synaxim se con-
 ferens , & in refectorio , puerulus ille semper ei appareret ,
 dicens : *Quare me occidisti?* nec vel vna hora sinens eum
 quiescere , sumptis vestibus secularibus cum Abbatis venia
 exijt , dicens se ite vt pro puerulo quem ex sola crudelitate
 occiderat , morte plectatur. Cùm ergo sic indutus pergeret
 Diospolim , tentus est , & sequenti die decollatus. Pemenes 6.
 senex solitarius post multorum annorum pœnitentiam præ- Cap. 167.
 dixit se à bestijs deuorandum , eo quòd in seculo quum esset ,
 & oues pasceret transeuntem peregrinum à canibus discerpi
 & comedi in conspectu suo passus est , quum tamen liberare
 eum potuisset. Quod & ita factum est. Nam post aliquot
 annos à bestijs vt dixerat , & ipse discerptus est. Alter ergo
 quia crudelis , alter quia non misericors , qua mensura men-
 sus fuerat , eandem à Deo mensuram accepit , etsi interue-
 niente pœnitentia : vt temporali iustitiæ satisfieret , & exem-
 plum misericordiæ exercendæ daretur. Sed in hoc genere
 illustre admodum est , quod & plurimis exemplis obseruari
 potest , crudelitatis & immisericiordiæ authores , eiusdem
 pœnas primos tulisse. Eutropius Arcadij Imperatoris cubi- 7.
 cularius author legis fuit , ne quis ad Ecclesiam confugeret Nicephor.
lib. 13. cap. 4.

alicuius criminis conuictus, sed vt vel inde etiam extraheretur. Breui pòst quum Imperatorem ipsemet offendisset, ad Ecclesiam supplex confugit, sed inde extractus capitale tulit supplicium, iniquæ legis æquam ferens pœnam. Ludouico vndecimo Francorum Regi Episcopus quidam Verodunensis author & inuentor fuit carceres quosdam & cancellos ferreos, aspectu terribiles, horrore & tenebris plenos, clausuris autem munitissimos construendi: sed ipse primus in eos coniectus fuit, & quatuordecim illic annis iacuit. Thrasylus, qui Busiridi tyranno persuasit ad pluiam de cœlo impetrandam, hospite immolato placandos esse deos, immolatur statim & sacrificatur ipse, quia hospes erat. Perillus qui taurum æneum fabricauit, in quo subiecto igne qui poneretur vocem bouinam ederet, vt Phalaridi Siculo tyranno crudelissimo gratificaretur, eodem iubente & cogente tyranno, primus ipse omnium (vt canit Claudianus.)

Sensit opus, docuitque suum mugire iuuentum.

Pericles Dux Atheniensium legem scripsit, vt nemo ad gubernandam Rempubl. accedere permitteretur, nisi qui vtroque parente ciue natus esset. Tetigit autem ipsum legis vltio. Nam duo filij quos habuit, Patroclus & Xantippus, mortem obierunt. Superstites autem Pericli fuere nothi; quibus potestas administrandi Rempub. per legem patris erat erepta. Nostra memoria Thomas Cromvellus Henrico 8. Angliæ Regi, cui à Consilij erat, author fuit vt legem ferret, qua caueretur ne quisquam læsæ Maiestatis suspectus aut delatus, ad colloquium Regis admitteretur, nisi causa prius in Senatu Regis cognita. At ipse paulo pòst omnium primus huius legis rigorem sensit, & omni illi ad Regem, cui charissimus erat, aditu interdicto, capitalem sententiam accepit & subiit. Sic solet Dei altissima prouidentia hanc inclementiam punire, & in ea punienda hanc mensuram seruare, vt qua mensi fuerint, eadem remetiat & illis. Quæ omnia nos docent quàm sit necessarium vt simus erga nos mutuo misericordes, sicut Pater noster Deus erga nos misericors est.

Sed nunc vide quàm sit hoc etiam congruens atque conueniens. Decet filios patri assimilari. Aliter instituitur filius Regis, aliter filius pastoris. Ille formatur vt mores paternæ dignitati conuenientes induat; hic non instituitur nisi ad pecora

8.
Philippus Co-
mines histor.
sua cap. 136.

9.
Claudianus,
Ouidius de
trist. lib. 5.
in Ibin.

10.

11.
Aelianus de
var. histor.
lib. 6.

Simile.

pecora pascenda. Si Deum Patrem vocamus, & filij eius esse volumus, mores diuinæ Maieſtati conuenientes, vt filij nobiliter inſtituti, induere oportet. At nihil diuinæ Maieſtati conuenientius quàm bonitas, clementia, miſericordia, manſuetudo. *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere*, orat Eccleſia. *Miſericordia Domini plena eſt terra*, ait *Pſal. 52.* Dauid: quia, vt in hoc ſermone Chriſti habetur, benignus eſt ſuper ingratos & malos, *& pluit ſuper iuſtos & iniuſtos*, *Luca 6.* *& facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos.* Imò vt Dauid alio in loco cecinit, *Domine in cælo miſericordia tua*, *& veritas tua uſque ad nubes.* Sanè vt conuenit creaturæ, egenam eſſe & pauperem, ideoque accipere, non dare; ſic conuenit Creatori diuitem & benignum eſſe, ideoque dare, non accipere, ſicut etiam *bonorum noſtrorum non indiget.* Nihil ergo magis proprium Deo quàm benefacere & miſereri, In viſione illa magnifica qua Moyſes vidit gloriam Domini tranſire, potiffimùm quod in illa gloria vidit, etat miſericordia Dei: vnde exclamauit videns illam gloriam, *Dominiator Dominus Deus, miſericors & patiens & multa miſerationis.* In hac ergo miſericordia Deum Patrem referre debemus, quia in hac potiffimùm paternos mores eiſque Maieſtati conuenientes, vt filij bene inſtituti, referimus. Præterea vt filius patrem referat, vel patri ſimilis dicatur, nec manibus nec pedibus, ſed facie, quæ certior pars hominis eſt, ſimilis patri eſſe debet. hoc enim reſpectu alter alteri ſimilis eſſe dicitur. Quod autem in Deo magis altum magiſque conſpicuum eſt, & vnde magis innotefcat, ſicut facies in homine, ſola miſericordia eſt. *Miſericordia enim eius ſuper Iacob. 8.* *omnia opera eius: & Miſericordia eius ſuper exaltat iudicium.* In hoc ergo Deo ſimiles eſſe debemus, ſi ſimilitudinem eius aſſectamus. Quare non iubet nos Chriſtus eſſe potentes, eſſe ſapiētes, eſſe miraculorū operadores, ſicut Deus Pater noſter eſt: ſed tantùm, *Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt.* Diabolus voluit in potentia Deo aſſimilari, quum dixit: *Aſcendam in cælum, & ſimilis ero Altiffimo.* Diabolus hominem decepit affectata ſapientia Dei. *Eritis*, inquit, *ſicut diſcientis bonum & malum.* Simon Magus voluit in operatione miraculorum ſimilis eſſe Apoſtoliſ. Obtulit illis pecuniam, dicens: *Date mihi hanc poteſtatē, vt cuiuſq; manus impoſuero, accipiat Spiritum ſanctum.* Videlicet in ſigno viſibili quod miraculum erat. At Chriſtus in ſola miſericordia, bonitate, clementia, vult nos Patri noſtro ſimiles eſſe. Sic & ſeiſpum

Pſal. 52.

Luca 6.

Pſal. 35.

Pſal. 18.

Exod. 34.

Simile.

Iacob. 8.

In ſola bonitate Deo ſimiles eſſe debemus.

Eſaiā 14.

Gen. 3.

Act. 10.

Matth. 11. nobis imitandum proponit. *Discedite à me quia mitis sum*
De verb. Domi. & humilis corde. Non dicit (vt hæc verba exponens ait Augu-
Sermo. 10. *stinus) discite à me mundum fabricare, non cuncta visibilia &*
inuisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere, sed quo-
niam mitis sum, &c. Non ergo in magnis istis & mirabilibus
 super nos, sed in misericordia, mansuetudine, humilitate,
 Deo Patri similes nos esse conuenit, vt cum in facie repræ-
 sentemus, non in brachio potentia, non in cerebro sapien-
 tia, non in digito Dei aut dextera excelsi. Magna ergo hu-
 ius præcepti necessitas, magna conuenientia.

Vtilitas præce- Vide nunc quanta sit eius utilitas. *Beati misericordes, quo-*
 pti de imita- *niam ipsi misericordiam consequentur.* Qui ergo erga proximū
 tione. *misericordes sunt, ad Dei in se misericordiam ius habent.*

Matth. 5. *Esto misericors pupillis vt pater, & pro viro matri illorum, &*
Eccles. 4. *eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis*
quàm mater. Rursum alia Scriptura: *Anima qua benefacit*

Prouerb. 11. *impinguabitur: & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur.* Age

Psal. 143. ergo, vis vt Dominus rationem vitæ tuæ exigat in iustitia,
 an in misericordia? Nosti vocē sancti Prophetæ: *Ne intres in*

Simile. *Si sic Sanctus, quanto magis tu peccatorum*
Plinius natur. *farcina oppressus iudicij rigorem formidabis? Sis ergo mi-*
Histor. lib. 8. *sericors, vt misericordiam inuenias. Nobilissima animalia*

hunc affectum habent. Leo parcit semper subiectis. Elephas
 si errantem in desertis locis viatorē inuenit, quasi cōpatiens
 ei, in viam publicā reducit. Hæc de misericordia erga proximos
 in genere: nunc ad ipsas species in hoc Euāgelio positas.

2. *Nolite iudicare & non iudicabimini. Nolite condem-*
nare, & non condemnabimini.

LO C V S moralis contra omne proximi iudicium, om-
 nēmque condemnationem quæ contra charitatem fit, &
 absque misericordia. Huiusmodi autem iudicium est triplex;
 temerarium, vsurpatum & hypocriticum. De hypocritico
 iudicio infrà Christus multa dicit. Quare de illo seorsim di-
 cendi locus erit. Nunc de temerario, & vsurparo. Neque
 enim excludit hoc loco Christus vel iudicium discretionis,
 quod in manifesto proximi malo, & vbi signa peccati sunt
 euidentia, exercetur: vt iudicare esse hominem blasphemum
 quem audio blasphemare, actu dico blasphemum,
 non habitu & consuetudine: (illa enim temerarij iudicij pars
 magna est, quæ ex vno actu peccati, hominē simpliciter
 talem

talem esse iudicamus, ex vno actu ebrietatis, ebriosum) vel iudicium legitimæ autoritatis, quod secundum formam iuris vel diuini vel humani instituitur. Neutrum horum iudicium excludit Christus, quantum ex seipsis est. Nam hæc ipsa si cum odio proximi, cum libidine reprehendendi, cum fastu exercentur (vt ille Diogenes qui culcitram Platonis, in qua sedens docebat, pedibus calcando dixit. *Calco fastum Platonis, sed, vt Plato mox ei respondit, cum alio fastu*) ad hanc Christi prohibitionem pertinent, & misericordiæ charitatique erga proximos maximè contraria sunt. Sed extra legitimam autoritatem, & manifestam veritatem delicti, omne nostrum de proximis nostris iudicium, omnis proximi condemnatio, est actus & temerarius & vsurpatus, ideoque contra charitatem & misericordiam. Temerarium iudicium est, quod ex leui coniectura leuibûsq;ue signis colligitur. Hoc appellat Scriptura, iudicare secundum faciem. *Nolite* (ait Christus) *secundum faciem iudicare, sed rectum iudicium iudicate.* Secundum faciem iudicat qui factum solum externum per se considerat, absque suis circumstantiis, quæ facti speciem mutare possunt; absque intentione facientis, quæ honestissima esse potest quando in facto erratur: absque fine propter quem factum fuit, qui in facto malo si bonus sit, saltem attenuat peccatum; denique absque facti ipsius causâ & origine, vt vel praua societate, vel vehementi tentatione, vel fortè vi illata; postremò non habita temporis, loci, personæ consideratione, quæ omnia factum apparenter improbum vel excusare, vel certè plurimum alleuiare poterunt. Secundum faciem quoque iudicat, qui quod in vno probat, in altero improbat, vt Pharisei qui circumcisionem Mosaicam in sabbatho factam probabant, Christum in sabbatho sanantem totum hominem improbabant. Erat enim circumcisio quædam, hominis sanatio. Totum hoc iudicium temerarium est, & à pessima malitiæ radice profectum. Præcipiebat Deus in Leuitico vt septem diebus leprosus clauderetur. Non permisit sacerdotem faciliè de lepra iudicare, sed suspendi voluit iudicium septem diebus. Multo minùs vult nos, qui autoritate probandi lepras, id est iudicandi peccata aliorum, caremus, de aliorum interna malitia, quæ non ita videri potest sicut corporis lepra, statim & temerè ad iudicandum prosilire. Dicit solet: Mala mens, malus animus. Et Apostolus ait: *Omnia munda mundis.* (quod aliis verbis alibi dixerat; *Charitas nil mali cogitat*) *coinquinatis*

Apothegma.

Iudicium temerarium.

Ioan. 7.

Iudicare secundum faciem, quid.

Iodn. 7.

Leuit. 13.

Typus.

Tit. 1.

1. Corinth. 13.

Eccles. 10.

Iudith. 13.

1.

Similia.

2.

3.

4.

5.

6.

Plutarch. in
Polit.In Frato spirit.
cap. 134.Apophtheg-
mata.Tractat. 30. in
Ioan.

Simile.

Psal. 118.

autem & infidelibus nihil est mundum, sed inquinata sunt eorum mens & conscientia. Ideo mali quum sint, omnes sibi similes esse iudicant. Nero impurissimus neminem à libidine purum iudicabat. Vnde Scriptura: *In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, ceteros putat insanire.* Vagao cubicularius Holophernis quum ipse carnalis esset, putabat Holophernem cum Iudith in longum mæne libidinari. Quem admodum cucurbitulæ quod in carne deterrimum est ad se trahunt, sic improborum animi deterrima quæque cogitando & suspicando ad se trahunt. Animus quippe omnium malorum genere scatens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exilit foras, vagaturque circa aliena, vt lamia quædam domi cæca (oculis in vasculo repositis) foris oculata. Sicut porci non nisi in luto & fimo fodiunt, sic malus animus & sordidus non nisi mala & sordida cogitat. Qui impetigine laborat, perpetuum affricatum desiderat. Sic quouis prauo desiderio affectus idem alteri affricare cupit; vt vel aliorum malis quasi sibi similibus se oblectet, vel sua mala ex aliorum aut comparatione iustificet, aut communiione & societate alleuet. Sicut algent viscera, quum naturalis calor ad externa corporis diffunditur, sic circa alienos defectus notandos ideo solliciti & feruidi sumus, quia nostra negligimus. Sicut quibus domi nullum est negotium, in foro obambulant: ita qui in exploranda vita sua negligentes sunt, in aliena iudicanda curiosi sunt. Interrogatus senex quidam monachus à fratre quodam quid causæ esset, cur assiduè iudicaret fratres respondit: *Quia necdum teipsum cognouisti.* Nam qui seipsum nouit, fratrum vitia non aspicit. Appositè sanctus Augustinus: *Non iudicat personaliter, qui diligit equaliter.* Ideo enim secundum personas, non secundum rem iudicamus, quia personarum acceptores sumus, quia persona quam iudicamus, nobis displicet. Vt autem scias ex iudicio ne, an certa ratione, an ex affectu & corrupta passione fratrem iudices, transfer in alterum quem diligis vel in teipsum, factum id quod iudicas atque condemnas. Si enim adhuc tibi displicet factum, ratio iudicauit; si amplius non displicet, prauus affectus te decepit. Vbi charitas & misericordia habitant, ibi frater non iudicatur. Lex fidelium mercatorum est, vt socij sint non minùs in damno quam in lucro. Hoc fit in tota fidelium societate. Sicut enim charitas aliena bona facit sua, iuxta illud: *Particeps ego sum omnium timentium te;* atque ita multum lucratur: sic

sic misericordia aliena mala facit sua, fratribus compatien-
do, iuxta illud: *Gaudere cum gaudentibus flere cum flenti-* Roman. 12.
2. Corint. 1.
bus. De hac lege & societate Apostolus: *Sicut socij estis pas-*
sionum, ita & consolationum. At totum hanc societatem
dissoluit temerarium proximi iudicium ex malevolentia or-
tum. Nam & rectè facta condemnat, & leuia peccata exag-
gerat, & ad primam peccati suspitionem iudicat. Sic aliena
tam bona quàm mala à seipso longissimè remouet, & fœdus
societatis abruptit. Nihil huiusmodi hominibus in Chri-
stiana societate molestius.

Simile.

Nam vt venti illi omnium sunt molestissimi qui pallia no-
bis reuellunt, & vt ciuitates portas quasdam habent nefa-
stas, per quas non nisi purgamenta eiciunt; sic qui temerè
fratres iudicant, secretissima violenter expandunt, optima
quæque famæ ornamenta abripiunt, & omnes quas inue-
niunt sordes efferunt. B. Franciscus cum pauperculo quodam
sibi obuiam facto, nuditatem eius dolens identidem inge-
miseret (iuxta societatis Christianæ legem, quàm modò
diximus, de qua etiam Apostolus ait, Alter alterius onera
portate (compassionis affectu) & sic adimplebitis legem
Christi) & frater quocum vna iter agebat, dixisset: Pater
etsi rebus ille pauper est, fortasse rerum concupiscentia di-
ues est: continuo ipsum tunicam suam exuere, & pauperem
operire iussit: vt quem lingua læserat, ei beneficio satisfac-
ceret. Idem sanctissimus Pater audiens semel fratrem quen-
dam denigrare famam alterius, conuersus ad vicarium
suum; Surge surge, inquit, discute diligenter: & si accusa-
tum fratrem innocentem repereris, accusantem dura cor-
rectione cunctis redde notabilem. Subiiciam hîc paucis
quædam remedia contra hunc temerarij iudicij morbû per-
uersum. Vt in aliorum delictis æquiores te præbeas, consi-
dera pios ac sanctos esse posse qui à te viro etiã bono & iusto
diuersi sunt, ac diuersam vitæ rationem instituunt, diuer-
sos mores habent, iuxta diuersa vnius & eiusdem S. Spiritus
charismata, vt latè Apostolus describit.

Exempla.
M. Marulus
lib. 5.

S. Bonaventura
in vita eius,
cap. 8.

Iudicij teme-
rarij remedia.

I.
Stella. de concē-
ptu mundi, cap.
34.

Sanè si idem semper omnes velle, idè facere, eadem nego-
tia tractare deberent, in vnum forum vel omnes eodem mo-
mento concurrere, vel neminem eò ire oportebat: quod &
in aliis vitæ negotiis accideret. Deinde si defectum in fra-
tre vides, cogita sub illo defectu multas latere virtutes, aliã-
que opera bona, iuxta illud Ciceronis in Senatu Romano
responsum. Declamanti enim Memmi cuidam contra M.

Rom. 12. 6°
1. Cor. 12.

- Plutarchus in
Catone.
Apotheg-
ma.
3. Catonem quòd tota nocte se ingurgitaret, respondit Cice-
ro: *Cur non addis, quòd tota die aleas ludis?* Cato enim quam
totos dies Reipub. negotiis impendisset, de nocte se paulo
liberalius recreauit. Memineris quoque defectus proprios
& quòd grauioribus fortè peccatis ipse obnoxius es. Vide
manticæ quod in tergo est; de quo mox ex Ch isti verbis in
hoc Euangelio plura dicemus. Hoc est enim trabem ex ocu-
lo tuo tollere, vt festucam in fratris oculo melius videas.
4. Rursum & id cogita, quòd qui nunc grauius tibi lapsus vi-
detur, subitò per Dei gratiam in alium virum immutatus
est, aut breui immutabitur, iuxta illud: *Facile est in oculis
Domini subitò honestare pauperem.* Ruben qui paulo antè li-
bidine carnali cæteris fratribus fuit peior, videns tamen fra-
trum suorum in Ioseph conpirationem vnanimem, solus
eum ex fratrum manibus eripere nitebatur; ideoque eum in
cisterna non reperiens clamabat: *Puer non comparet, & ego
quòd ibo?* Quòd si actionem ipsam excusare non potes, seque-
re consilium D. Bernardi: *Excusa intentionem, si opus non po-
tes,* Aut si hoc non placet, ex ignorantia eum offendisse exi-
stima, ideoque misericordia dignum, iuxta illud Pauli: *Mi-
sericordiam inueni quia ignorans feci.* Si nec hoc modo excu-
sare fratrem potes, tibi persuade à grauissima aliqua tenta-
tione victum illum fuisse, quæ si te aggressa fuisset, non se-
cus oppressisset & victas manus dare coëgisset. Hanc confi-
derationem te docet Apostolus dicens: *Fratres, si præoccu-
patus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis, hu-
iusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne &
tu tenteris.* Huius rei præclarum exemplum vide in alia Do-
minica ex Cassiano. Postremò vide ne in quo alium iudicas,
teipsum condemnes. Iudicas alium grauius peccasse absque
legitima autoritate, absque manifesta veritate, & sic ipse-
met grauius peccasti. *Charitas enim non amulatur, non agit
perperam: non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, con-
gaudet autè veritati.* Qui ergo contraria charitati facis, qui
non compateris peccato fratris, sed æmularis, & ad reprehē-
dendum ac iudicandum citò prorumpis; qui agis perperam,
qui cogitas malum, qui gaudes super iniquitate fratris, iu-
dicando, condemnando, propalando, ventilando illud, alium
iudicans, teipsum condemnas.
5. A T Q V E hæc de iudicio temerario, de quo vide plura in
Serm. 40. super
Cant.
6. alia Dominica: nunc de vsurpato dicendum. Qui iudi-
cat fratrem absque legitima authoritate & manifesta ve-
ritate,
1. Timot. 1.
7.
- Galat. 6.
8. Rom. 2.
1. Corint. 13.
- Domi. 3. Qua-
drage. text. 2.

ritate, vsurpat temerè & arroganter quod ad eum non per- Iudicium
tinet. Sic Apostolus: *Tu quid iudicas alienum seruum? Domino vsurpa ur.*
suo stat aut cadit. Et paulò pòst: *Tu quid iudicas fratrem tuum? aut* Roman. 14.
quare spernis fratrem tuum? nempe non iudex eius es, sed fra-

ter; ad Deum, non ad te pertinet eius iudicium. Ideo sequitur: *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Vnusquisq; nostrum pro se reddet rationem Deo;* (non pro proximo, nisi proximi curam ex autoritate data acceperimus) *Non ergo amplius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum* id est: tua potiùs vestigia considera, ne offendas ipse, alteri que scandalum præbeas. Hoc enim qui facit, & diuinum iudicium expectat, in quo suorum operum omnium atque verborum rationem reddet; profectò satis habebit domi quod agat sua. Satis eum hæc cura detinebit, vt in aliorum vitia non inquiret. Maxima est hodie copia medicorū. Omnes volunt aliorum infirmitates curare, nemo sua. Omnes volunt in corpore Ecclesiæ oculi esse, nemo manus. Oculi in corpore naturali quum cætera omnia videant, seipsos non vident. Tales oculi esse volunt qui ad eum locum non vocati, hoc sibi officium vsurpant. Sed manus esse, manum bono operi admouere pauci volunt. Sic alienos labores celeriter carpunt; qui nihil ipsi laborant. Sed ad iudicium vsurpatum redeamus. De hoc iterum Paulus:

Qui iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare. 1. Cor. 4.
re, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Duas causas ponit Apostolus vsurpati iudicij. Vna est quia præuenitur tempus, quod est generale & extremū iudicium. Et hæc ratio va-

let etiam contra iudicium de externis actibus fratrum nostrorum, quos vel non iudicare, vel nõ nisi in optimam partem interpretari oportebat. Altera ratio est, quia solius Dei est illuminare abscondita tenebrarum. Solus Deus scrutatur corda & renes. Qui ergo circa interna, circa intencionem,

circa finem actus iudicat, Dei sibi partes & iudicium vsurpat, quod est scelus horrendū. At ex fine & intentione operis, virtutis aut vitij ratio maxime accipitur. *In disciplina Christiana De ciuit. Deh,*
(ait Augustinus) *non tam queritur utrum quis irascatur, quam lib. 9. cap. 5.*
quare irascatur: nec utrum sit tristis, sed unde sit tristis: nec utrum timeat, sed cur timeat. Hos ergo affectus, iræ, tristitiæ, timoris

qui in fratre iudicat viciosos semper & improbos esse, (quod & de aliis affectibus intelligendum) de internis iudicat, Dei que sibi partes vsurpat.

Iacob. 4.

Hoc sensu D. Iacobus scripsit: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim sibi partes usurpat, cuius est iudicare: & secundum quam iudicia exerceri debent ab iis qui legum administratores sunt. *Si autem iudicas legem, non iam legis factor es, sed iudex.* At lex Dei nobis data est ut eam faceremus, non ut quoslibet iuxta eam iudicaremus. Unde S. Augustinus: *Noluit Deus hominem ab homine iudicari, ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesia, siue ultro confessum, siue accusatum atq; conuictum.* Hoc totum Christus dicere voluit, in illis verbis, *Nolite iudicare, nolite condemnare.*

Præmiū non iudicandi, & non condemnandi.

Matt. 7.

Sed nunc vide quid vel mercedis vel gratiæ adiungat. Ait: *Et non iudicabimini, & non condemnabimini* id est; Si nihil in fratres temerè iudicando statueritis, si misericordiæ & charitatis leges erga fratres seruaueritis; vos quoque à Deo misericordiam inuenietis, mitius iudicium, minorem condemnationem accipietis. Quod apud Matthæum clariùs apparet, ubi Christus dicit: *Nolite iudicare, ut nō iudicemini; in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis.* Si mensura qua alios iudicatis, est charitas, benignitas, misericordia; mensura quoq; qua Deus vos iudicabit, erit etiam charitas, benignitas, misericordia. Si autem mensura vestra rigor est, asperitas, & summum ius; talis erit Dei mensura quum vos iudicat. Hoc est quod Dauid Deo dicit: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Qui erga fratres mites fuerūt, illos saluabit Dominus, coronans eos in misericordia & misericordione. Hanc mensuram multis verbis alibi Dauid exprimit. *In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini, & peccatum matris eius non deleatur. fiant contra Dominum semper* (id est, coram Domino) *& dispereat de terra memoria eorū.* Quorsum enim hæc omnia, & multa quæ in Psalmo præcedunt, Propheta imprecatur? Subiungit: *Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.* In alios rigidus & immisericors fuit. Tales quippe Dominus non in multitudine miserationum suarum iudicabit, sed *in furore suo arguet, & in ira corripiet.* Vide plura loco proxime præcedenti.

Psal. 17.

Psal. 108.

Psal. 37.

3. Dimittite, & dimittimini.

Locus moralis de condonandis iniuriis. Hanc legē posuit De condonandis
 Christus, non tam æquitate plenā quā misericordia, dis iniurijs.
 vt si fratribus nostris dimittimus ille nobis dimittat. Æquum
 sanè est vt nobis inuicem condonemus, quia fratres sumus.
 Sed misericordia magna Dei est, nobis propterea ignoscere,
 quia quod æquitas postulat, id fratribus præstamus. *Tu qui-*
dem eum habes inimicum (ait Augustinus) *qui tecum creatus est.* Enarr. in
Deus verò eum qui creauit. Multo igitur æquius est vt homo Psal. 54.
 homini, quā vt Deus homini parcat. Rursum tu remittis,
 quum ipse remissione indigeas. Quis enim qui non peccet?
 At Deus nullius rei indigens est, & peccare non potest. Deinde
 tu quantacunq; tandem alijs remittis, maiora habes quæ
 tibi Deus ignoscat. Postremò tu cōseruo, Deus seruo ignoscit.
 Et tamen huic tam necessariæ æquitati, hoc maximum præ-
 mium Deus retribuit, vt si fratribus ignoscimus, ille nobis
 ignoscat. Nèpe vt nostra inclemētia luculentius appareat, &
 si perimus, per nos ipsos pereamus: si peccatorū veniam non
 consequimur, id nostra culpa fiat, non Dei inclementia. Hoc
 docet illa Christi parabola de decem millibus talentis, quæ
 roganti veniā seruo Dominus remisit: seruus autē idem con-
 seruo roganti, cētum denarios remittere noluit. Cui propte-
 rea Dominus dixit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi,*
quoniam rogasti me. Nōne ergo oportuit & te misereri conserui-
tui? Hoc est ergo (vt Chrysofostomus loquitur) *terribile myste-*
riū, hoc pactum inter Deū & nos: quo ille quidem incredibili
 misericordia nos ad certam veniam vocat, nos verò me-
 dium accepimus remissionis peccatorū, & facillimū & salu-
 berrimum & iucundissimū. Quid enim facilius quā decem
 dare, vt mille accipias? quid salubrius quā omnem animo
 malitiam depellere? quid iucundius quā in perpetua pace &
 animorū consensu viuere? Hoc totū SS. Patres obseruarunt.
 Chrysofostomus sic scribit: *Ad impetrādā nostris sceleribus ve-*
niā, non opus est pecunia, non opus est in longinqua peregrinari,
non pericula, non labores tolerare. Sola sufficit bonā voluntatis
integritas. Et paulo post: *Quis vnquā inter homines remittens*
conseruo modicum, propterea à Domino suo totius debiti remis-
sum obtinuit? At hic quotidie tibi hoc datur. Deus enim noster di-
ues est in misericordia & miserationibus. Deinde si nihil à Deo
 huic indulgētia præmij proponeretur, at quia omnes beneuolo &
 benefico fauēt, omnes illū admirātur & laudant, etiā non iubēte
 Deo

1.

Enarr. in

Psal. 54.

2.

3.

4.

Matth. 25.

Serm. de Encar-

nis.

1.

2.

3.

Homil. in epist.

ad Philem.

Condonandi

iniurias vili-

tas.

*Moral. in Iob.
lib. 10. c. 18.*

**Condonandi
necessitas.**

Simile.

*Homil. 20. in
Matthæum.
Condonandi
iucunditas.*

*In expositione
oraz. Domin.*

Dissimile.

1. Ioan. 3.

*In li. de perfect.
iustitia.*

Deo remittere debebamus debitoribus nostris. Hæc ille. ex quibus huius pacti & cōditionis magna facilitas satis elucescit. de salubritate eius sic D. Gregorius Nonnunquā quia nos culpas rariùs committimus, aliena pigriùs delicta relaxamus, & quo peccare noster anim⁹ sollicitiùs metuit, eo districtiùs in id quod ab alio in se delinquitur animaduertimus. Vnde fit ut eo inueniatur unusquisq; tardior ad veniā, quo proficiendo factus est cautior ad culpā. Sed quid hac doloris macula reperire deterius potest, qua in conspectu Iudicis charitatem nō inquinat, sed necat? Vitā quippe anima qualibet culpa polluit, seruatus verò contra proximum dolor occidit. Menti namq; ut gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerū occulta perforantur. Qui scilicet à trāsfixo corde nisi priùs educatur, nihil in precib⁹ diuinæ opis obtinetur. Nā & vulneratis mētibus imponi medicamina salutis nequeūt, nisi ferrum à vulnere antè subtrahatur. Hinc ergo Saluator dicit, Nisi remiseritis hominibus peccata eorū, nec Pater uester qui in calis est remittet vobis. Hinc cōtra institutionē postulationis, cōditionem posuit pietatis, dicens: Dimittite & dimittetur vobis: ut profectò bonum quod à Deo compuncti petimus, hoc primū cum proximo conuersi faciamus. Hæc huius conditionis salubritas est. de eius iucūditate sic Chryostomus: Potuit sanè Deus absq; hac mutua & reciproca proximi tui condonatione tibi omnia peccata dimittere; vult tamen beneficium etiam per ista media conferre. Quare? mille tibi videlicet occasiones præbēs māsuetudinis ac pietatis, & hoc quod in te belluinū est depellēs, & iram qua flagras extinguēs, & vndiq; quasi tibi teipsum reconciliās, & coniungens. Hæc ille. sed & hoc præcepto hoc pacto instituto, ad maximam nos fiduciā excitauit. Nam quanta spes veniæ est (ait Cyprianus) quum ipse Iudex nō tam expectat qua ratione à supplicio liberemur, quā ipse nos viam ac modū docet, vnde id efficiamus. Quasi diceret, sic facite, & ego parcam. Dimittite, & dimittimini. In humanis iudiciis nō licet iudici partē alterā informare, ne acceptor personarum sit, aut paruum æquus videatur. At Deus pro sua infinita bonitate homines informat quomodo cōtra accusatorē diabolum se defendāt. De hac fiducia dixit D. Ioānes: Si cor nostrū nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deū, & quacunq; petierimus ab eo accipiemus. His enim verbis admonet nos (ait sanctus Augustinus) ne cor nostrū in ipsa nos oratione & petitione reprehendat, & ne fortè quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, cōpungamur nō facere quod dicimus, aut etiā nō audeamus dicere quod nō facimus, & siānciam petendi amittamus.

Hæc

Hæc ille. Qui enim orationē quotianā dicit, & non dimittit, ad hunc locum quum venerit, quid faciet? Si verba recitat, mentitur; & *os quod mentitur, occidit animam*. Si non recitat, non orat, quia non sic orat vt Christus orare iussit. *Sapient. 1.*

Sed & illud quoque in hac conditione tenendum, vt ex animo fiat remissio & proximi cōdonatio. Sic Christus, post parabolam serui qui suo conseruo non pepercit, concludit: *Condonare ex animo.*

Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisistis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. *Matth. 18.*

Quam rem sic Chryso- *De cōpunct. cordis lib. 1.*

stomus appositè explicat; *Si tantummodo non laedis eum qui te laesit, auertas te tamen ab eo, nec libenter eum videas, manet sine dubio vulnus in pectore, & dolor augetur in corde. Quod si ita est, nondū utiq; quod Christus mandauit impletur. Nunquid tu ita vis propitium tibi fieri Deū, vt non quidem te laedat, auertat se tamen abs te, & peccatorum tuorum memoriā gerat, & te videre nolit? Quod si hoc nō vis: memineris quid Scriptura dicat: Homo homini reſeruat iram, & à Deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam: & de peccatis suis deprecatur?*

Ecclesi. 28.
Exemplum illustre.

Huius rei illustre exemplū proferam, vt quāta sit huius præcepti necessitas, meliùs intelligatur. Sapricius presbyter & Nicephorus laicus Antiochiæ maximè erant familiares & amici. Orta autem inter eos similitate, iam Nicephorus ad se rediens primùm per amicos ter quaterve recōciliari petit: quumq; hoc non succederet, supplex ipse veniam rogat, sed frustra. Orta mox persecutione sub Valeriano Imperatore, Sapricius vt presbyter delatus (nam in solos presbyteros sæuijt tunc persecutio) eodem fortiter confitetur, tormenta varia sustinet, sententiam capitalem accipit. Hoc audito, Nicephorus ei ad supplicij locum ducto in via occurrit: prostratus ad pedes eius, veniam & charitatis osculum petiit. Facit hoc bisterve, ad eò vt lictores pagani eum quasi stultum deriderent, qui tam anxie veniam ab homine statim morituro peteret. At Sapricius ne verbum quidem ei responderet, ne quidem in ipso supplicij loco & puncto. Quum ergo à carnifice iuberetur Sapricius genua flectere vt caput ei amputaret, dicit lictoribus: Nolite me ferire, & dijs sacrifico.

In vita sancti Nicephori Martyris apud Surium 9. Februar. tom. 1.

Hoc audito, Nicephorus multis verbis & lachrymis eū rogat ne sic se in æternum perdat. Sed eo persistente, exclamat Nicephorus: Ego sum Christianus; me pro ipso ferite. Lictores ergo re tota confestim ad Præsidentem delata, & ab eo potestate accepta, miserum Sapricium dimiserunt, qui fratrem non respiciens, Christum negauerat: Nicephorum verò

verò Martyrij gloria, amputato eius capite, coronarūt. Tanti momenti hoc est, *Dimittite: & dimittimini*. Quis enim dubitat, omnia Sapricij peccata semel dimissa nunc iterum redijisse. & debitum totum semel remissum nunc iterum exactum fuisse, quia conseruō suo dimittere noluit? Sic qui dimisit fratri, martyr fit: qui dimittere noluit, apostata fit. Charitatis defectus hoc totum erat. Sicut enim vehementior est ignis qui longè distantia calefacit, quàm qui vicina; sic maior est charitas quæ inimicos, quàm quæ amicos diligit. Ut autem ignis vehementer incensus omnia iniecta in ignem vertit, sic magna charitas tam ex iniurijs quàm ex benefactis accenditur. Cuius egregiæ charitatis exemplum proferam, sicut odij & malevolentix iam prolatum est. Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt. In Prato spiritali sic legimus: Frater quidam vicinus cellæ cuiusdam senis, absente aliquândo sene cellam eius ingressus, libros eius & vasa diripuit. Rediens senex, & quod factum erat videns, pergit ad fratris cellam, ei quod acciderat narraturus. Inueniens autem vasa in medio posita (nondum enim alter ea reposuerat) nolens eum senior confundere, alia quadam necessitate simulata, expectauit foris, donec omnia abscondisset. Moxque veniens, de alia re ei locutus est. Sed & postea eum in carcerem coniectum esse audiens, petijt à quodam alio sene esculenta quædam, & ad fratrem illum captiuum; defert, non sciens quòd ob furtum prædictum in carcerem fuisset coniectus. Mox illi frater vbi omnia sua adhuc in tuto essent renunciat, culpamque confitetur, & veniam deprecatur. Senex verò sanctè affirmans se non ea causa venisse, sed tantum vt charitatem illi faceret, etiam eius liberationem apud Iudicem procurauit. Magna & varia fuit huius senis charitas, qui fratrem, quem antea dilexit, facta illi iniuria diligere non cessauit: qui delinquenti in eum fratri facillè dimisit, eo quòd plus fratrem quàm vasa direpta dilexit: qui opera misericordiæ visitando & liberando nocentem fratrem exercuit: qui denique his modis ad peccati voluntariam confessionem fratrem perduxit, & *lucratus est animam fratris sui*. Sic Alexander Patriarcha Hierosolymitanus fugientem à se ac multa furatum notarium suum, posteaque vincitum ac captiuum, 85. numismatibus redemit. Vnde in ea tunc ciuitate dici solebat: Nihil vtilius quàm Alexandro malefacere. Sic quum ad alium senem Eremitam latrones ingressi essent, dicentes, Omnia quæ sunt in cella

Simile.

Charitatis
exempla.

1.

Cap. 211.

1.

2.

3.

4.

2.

In Prato spiri-
tual. cap. 34.

Cap. 211.

3.

tua,

tua, venimus tollere; dicit illis: Quæcunque vobis videntur filij tollite: quod quum fecissent abierunt. Et cum solum marsupium, quod pendebat, reliquissent, senex illo accepto post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite filij à me quod tollere obliti estis de cella nostra. Illi ergo admirantes senis tolerantiam, omnia in suis locis in cellulam reuerſi reſtiterunt, dicentes ad inuicem: Verè hic homo Dei est. Huius ignoſcentiæ & miſericordiæ alia exempla in alia quadam Dominica protulimus. Hoc charitatis genus est *oleum miſericordiæ*, ad peccatorum noſtrorum remedia efficaciſſimum.

Quemadmodum enim athletæ in palæſtra luçtaturi, nuda *Simile.* corpora oleo ungerere ſolebant, vt antagoniſtis ſuis omnem corripienti anſam in lubricis carnibus præcipereat; ſic hoc miſericordiæ oleum, qua proximis noſtris dimittimus, ita noſtram nuditatem vçgit, vt iuſtitia diuina eam ad pœnam repoſcere, atque corripere nequeat. Pactum enim iam Iudex ipſe viuorum & mortuorum hoc inſtituit, vt ſi dimittimus alijs in nos peccantibus delicta ipſorum, de cordibus noſtris; Pater quoque noſter cœleſtis nobis noſtra dimittet. Vnde & in alia Scriptura: *Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc de-* *Eccli. 3.* *precanti tibi ſoluentur peccata tua.* Sic manibus tuis ſuam miſericordiam Deus poſuit.

4. *Date, & dabitur vobis. Meſuram bonam, & confer-*
tam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt
in ſinum veſtrum.

Locus moralis de eleemoſynæ ampliſſima à Deo retri- *Eleemoſynæ*
butione. Vix vlla virtus maiorem in tota Scriptura mer- *retributio.*
cedem repromiſſam habet quàm eleemoſyna. Et hoc in loco Chriſtus verbis exquisitiſſimis huius mercedis amplitudinem exprimere voluit. Meſuram enim huius retributionis, vocat *bonam*, id eſt, plenam. Bona enim meſura vocatur cui nihil deeſt, & quæ ad ſummum vaſis impletur. Vocat *confer-*
tam, quia in quibuſdam mercimonijs, vt lineis ac laneis, vt plenior fiat meſura, compreſſa & conferata datur. Vocat *coagitatam*, quia in omni genere granorum non plena tantum, ſed pleniffima datur meſura, quando in vaſe grana coagitantur; ſic enim magis cohærentia grana multo plura vaſ capiet. Vocat *ſupereffluentem*, quia in liquidis omnibus, vino, oleo, melle, pleniffima eſt meſura, quando ita vaſ repletur, vt etiam ſupereffluat. Docet ergo in omni genere eleemoſynæ pleniffimam fore retributionem; quæ etiam in

Ephes. 3.

Rom. 8.

1. Cor. 2.

Eccli. 19.

Eleemosynæ
retributio
temporalis.
Prou. 3.

3. Reg. 17.

Dominica 4.
Quadrages.
text. 5.

Exempla.
In Prato spirit.
cap. 201.

suo genere superabundabit: quia & in hac vita *omnia potest Deus facere superabundanter quàm petimus*, & in altera vita supra condignum remunerat. *Non enim sunt cōdigna passiones huius seculi* (multo minùs actiones eleemosynariæ) *ad futurã gloriam.* Nec supra condignum tantum, sed supra id quod desiderari vel operari vel cogitari potest. Neque enim *vel oculus vidit, vel auris audiuit, quæ preparauit Deus diligentibus se.* Rursum *Mensura bona*, fortunæ bona denotare potest, quæ Deus eleemosynarijs largissimè in hac vita retribuit. *Mensura conferta*, naturæ bona, vt ingenij vires, valetudinem, & vitam longam, quæ etiam Deus eleemosynarijs retribuit. *Mensura coagitata*, gratiæ bona, vt peccatorũ remissionem, & dona spiritualia, quæ similiter eleemosynæ retribuentur. *Mensura supereffluens* est gloriæ æternæ merces, qua etiam eleemosyna compensatur. Singula mox ex Scripturis ostendentur, & exemplis. Accedit ad mercedis amplitudinem, quod dicitur: *Dabunt in sinum vestrum.* Angeli videlicet, diuinæ liberalitatis ministri, vel pauperes ipsi quibus beneficit: illi per modum ministerij, isti per modum meriti & intercessionis, dabunt hanc totam mercedem *in sinum vestrum*, id est, sic certissimè conferent, vt amitti nequeat; sic intimè dabunt, non in tunicam, sed in animam, vt maximè foueat, reficiat, atque oblectet. Sic enim quæ in sinum reconduntur, & certissimè seruantur, & propriè habentur, & corpus fouent, & grata atque iucunda esse solent. Quo sensu dicitur: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis.* videlicet vt pauper eam certò possideat, eaque foueatur. Tam significantibus verbis voluit Christus eleemosynæ retributionem tum amplissimam tum certissimam exprimere. Porrò variæ Scripturæ variã hanc eleemosynæ mercedem passim docent. Temporalem & præsentem in fortunæ bonis retributionem docet Sapiens: *De primitijs frugum tuarum da pauperibus, & replebuntur horrea tua saturitate.* Vidua Sareptana dum de sua paupertate facit Eliæ Prophetæ subcinericium panẽ paruulum, priùs quàm sibi & filio, hanc mercedẽ accipit, *vt hydria farina non deficeret, nec lecythus olei minueretur.* Huius retributionis temporalis circa fortunæ bona in alia Dominica illustria quædam protulimus, quæ hîc loco magis proprio, à concionatore produci possunt. Quædam hîc alia subiiciam. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens Christum reliquit filio suo curatorem: & filius cōditionem libens acceptauit.

acceptauit. Non longe post diues quidam in eadem ciuitate vnicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, vt post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est fortè primus adolescens iste alterius magni eleemosynarij filius, & magno cum parentum gaudio filiam illam in vxorem accepit. In hoc exemplo, quod pater dedit pauperibus Deus retribuit filio; vt discant patres sic filijs suis thesaurizare, vt maiorem in cælo thesaurum per eleemosynas thesaurizent; vt quæ propter curam filiorum, eleemosynas in pauperes non negligant, sed Dei prouidentiam, Christi- que promissa meliorem & certiore filijs thesaurum putent, quàm quem in arca relinquunt, vel auarè collectum, vel auarè retentum, ideo quæ cum peccato relictum. Aliud

adhuc exemplum accipe. S. Theodosius cænobiarcha celeberrimus, quum quotannis soleret die festo Palmarum omnibus pauperibus ad monasterium confluentibus prandium dare, vno certo anno, quum magna esset frumenti caritas, qui eius nomine rem dispensabant nec omnibus aduenientibus, nec mensam integram, sed quibusdam certam portionem distribuere clausis monasterij ianuis conabantur. Quod quum ille animaduertisset, rem indignè ferens, aperiri ianuas, & more solito cibos ac panem apponi iussit: quod quum fieret, & vniuersæ multi. udini satisfactum est, & ea abeunte, arca panariæ plenæ panibus sicut prius ostendebantur. Hoc tum miraculo, eius tunc piam liberalitatem, & magnam in Deum fiduciam cohonestare Deus voluit. Atqui in eodem monasterio quum post eius mortem similis liberalitas atque fiducia deficeret, monachorum auaritia singulari etiam miraculo à Deo punita est. Sic enim in Prato

*In vita eius
apud Surium
tom. 1. p. 243.*

Cap. 85.

spirituali legimus: Consuetudo fuit in monasterio S. Theodosij, vt in cæna Domini pauperes omnes, & populi regionis illius eò confluentes, acciperent singulè medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, & sextarium vini, mediūque sextarium mellis. Cùm autem magna tritici sterilitas esset, dicunt Abbati quidam ex patribus, ne tritici portio pauperibus daretur; qui illis respondit: Non infringamus filij benedictionem patris nostri Theodosij. Fratribus autem in sua sententia persistentibus, permisit Abbas vt facerent quod vellent. Qui benedictionem consuetam eo anno non dederunt. Profectus postea qui præerat horreis, aperiens ostia, reperit totum triticum germinasse, coactique sunt totum

in mare proijcere. Quo viso, his verbis monachos suos Abbas redarguit: *Qui patris nostri Theodosij monita irrita fecistis, labores nunc inobedienciæ metite. Quingentos modios daturi eramus, fratresque nostros pauperes consolati fuissetemus: nunc verò quinque ferè millia modiorum tritici perdidimus. Hæc ibi. Docent hæc exempla, quàm sint socij inseparabiles hæc duo, *Date, & dabitur vobis*. Siue in monasterijs, siue in quibuscunque familijs, vbi eiectus est, *date*; noluit remanere, *dabitur vobis*. Consideret seipsum quisque, cui dandi eleemosynas facultatem Deus dedit, & post negatas pauperi eleemosynas, vel parciùs concessas, animaduertat quid ei accidat: & frequenter inueniet parcitatem suam à Deo puniri, vel aliqua rei familiaris iactura, vel cessante aliquo lucro & commodo: idque vel quia non suo tempore ea distraxit, ex quibus lucrari poterat (Dei prouidentia illum excrucante, vt illud tempus non arriperet, aut non obseruaret) vel quia nouæ sumptuum inanium occasiones ei subministrantur, quas per Dei prouidentiam euitasset, si erga pauperes liberalior fuisset. *Quum enim sine Dei voluntate nec passer cadat in terram*; hominum auarorum repentina detrimèta, damna non expectata, lucra imminuta, ex eadem prouidentia nasci dubitandum non est. Eadem prouidentia liberalibus & eleemosynarijs abundanter retribuit.*

Tiberius 2. Imperator toto ferè thesauro in eleemosynis distributo, & ob hoc reprehensus, *Deus* (inquit) *non deerit fisco nostro*. Paulo post ambulans in palatio, aduertit marmoreum lapidem, humi stratum, cui signum Crucis insculptum esset: iubet auferri, ne redemptionis nostræ signum pedibus conculcetur. Eo sublato, adhuc secundus ac tertius similiter signatus apparet. Quibus ordine sublatis, subtus inuenit ingentem thesaurum, & plus quàm mille centenarios aureorum, ex quibus largiores quàm priùs eleemosynas fecit. *Quare iterum eidem Imperatori maximus thesaurus Narsethis eunuchi, & in Italia ducis militiae sub Iustiniano Imperatore, à sene quodam, qui solus eius conscius superstes erat, patefactus fuit, Deo sic disponente, propter maximas & perpetuas eius eleemosynas. Fuit autem tanta auri & argenti vis, vt vix multis diebus euacuari thesaurus potuerit. Ita verum inuenit pius ille Imperator, quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis*. Est adhuc & aliud pulchrum huius rei exemplum in Prato spiritali, quod hîc subijciam. Eligat ex omnibus quod volet, vel quæ volet prudens con-*

cisionator,

Math. 10.

Exempla.
Paulus Dia-
colus, hist. or.
Longob. lib. 3.
cap. 6.

eionator, prout conuenire iudicabit. In ciuitate Nisibe, *Cap. 185.*
mulier quædam Christiana virum habuit gentilem. Erant
autem fortunæ tenuioris, & tantum habebant quinquaginta numismata. Dixit igitur vir vxori: Demus hæc numismata fœneratori, vt aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Vxor autem respondet viro: Si placet ea fœnerari, veni, demus illa sub fœnore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius: Et vbi est Deus Christianorum, vt demus ei? Ait illa: Veni mecum in sanctam Ecclesiam, & ostendam tibi illum. Habet autem Ecclesia illa quinque magnas ianuas. Cùm ergo induisset illum in Ecclesiæ porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Isti si præbueris, Deus Christianorum illa accipit; isti enim omnes sui sunt, ille verò & vsuras tibi persoluet, & capitale duplum reddet. Vir ergo mox cum gaudio numismata cœpit erogare pauperibus. Reuersi quæ sunt in domum suam. Cùm verò post menses tres necessitate sumptuum angustiarentur, ait vir vxori suæ: Soror, nihil, vt video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, & nunc inopia laboramus. Respondens mulier, ait illi: Profectò dabit. Vade vbi illa dedisti, & e. hibebit tibi ea cum omni alacritate. Quo audito, currit in Ecclesiam, & locum in quo numismata dederat diu circumspèctans, neminẽmque videns à quo exigeret, nisi pauperes ibi stantes; cogitans in seipso quid faceret, aspexit ante pedes suos in marmore iacere vnum numisma ex illis quæ ipse erogauerat, inclinansque se, & accipiens, domum redit, vxori narrans se præter illud numisma nihil inuenisse, nec Deum Christianorum vidisse. Cui illa: At hoc tibi numisma Deus Christianorum inuisibiliter dedit. Eme igitur aliquid vt comedamus hodie, rursusque ipse prouidebit nobis. Emens igitur vir panem, vinum, & piscem, domum veniens, dat vxori: quæ piscem exenterans, inuenit in eius ventre lapidem valde mirabilem, cuius tamen pretium nec ipsa, nec vir cognosceret. Finito prandio, vadit ad trapezitam vir, tentaturus ecquid pro eo pretij accipere posset. Rogat igitur trapezitam an lapidem illum velit emere. Qui considerans lapidem, offert illi quinque numismata. Putans autem venditor quòd illuderet sibi, dicit ei: Et vis tantum pro illo persolvere? Existimans trapezita quòd hoc ille per ironiam loqueretur, ait illi: Accipe decem numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Cùm verò trapezita ad viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta

ascenderet (tacente semper venditore) & iuramento affirmaret se ea daturum, cepit ille amplius lapidem aestimare. Paulatim verò emptor ascendens, vsque ad trecenta numismata peruenit, deditque illa vendenti. Ipse igitur dato lapide, acceptâque pecunia, venit ad vxorem suam gaudens, quæ, re intellecta, vxo dixit: Ecce Deus Christianorum qualis est, quàm bonus, quàm gratus, quàm diues! Ecce tibi sex duplicata paucis diebus restituit. Vir igitur miraculo admonitus, verbisque vxoris accensus, Christianus effectus est. Hæc ibi. Tanta fuit huius mulieris fides: sic illa Christi verbis credidit: sic Christus fidem suam persoluit. Optimè didicerat quod Scriptura dicit: *Fœneratur Domino qui misereatur pauperi, & vicissitudinem suam reddet ei.* Alia huius rei exempla vide in Marco Marulo. Nos quæ apud eum non sunt, annotauimus. Atque hæc quidem de temporali retributione. Nunc de retributione ac mercede eleemosynæ spirituali, etiam in hac vita, aliquid dicendum. Hanc enim multis in locis S. Scriptura attestatur. *Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit.* Daniel impio regi Nabuchodonosor dicit: *Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis.* Dicit, *forsitam*, non propter incertum eleemosynæ valorem, sed propter incertam Dei sententiã, quæ vtrum definitiua esset, an comminatoria, nesciebat. Christus quoque in Euangelio post variam Phariseorum hypocrisim taxatam, addit, *Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* De quo genere dixit Sapiens: *Est qui multa redimat modico pretio.* Et D. Petri⁹ quum dixisset, *Ante omnia mutuam inter vos ipsos charitatem continuam habentes, & causam adiecisset, quia charitas operit multitudinem peccatorum*, subiungit de operibus charitatis, quæ intelligi voluit: *Hospitales inuicem sine murmuratione. vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam ministrantes.* Sic & Paulus: *Charitas fraternitatis maneat in vobis. Per hanc enim quidam placuerunt Deo, Angelis hospitio acceptis.* Sunt autem & huius admirabilis gratiæ, quam Deus eleemosynis concessit, præclara exempla. Mulier quædam, cuius filiam violauerat Zeno Imperator, clamabat sæpe ad B. Virginem, orans cum lachrymis: *Vindica me de Zenone Imperatore.* Cû ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei

B. Virgo

Proverb. 19.

Lib. 1. cap. 3.

Eleemosynæ
retributio spi-
ritualis.
Eccles. 29.

Daniel. 4.

Luca 11.
Eccles. 30.

1. Petr. 4.

Hebr. 13.

Exempla.
In Prato spirit.
cap. 175.

B. Virgo, dicens: Crede mihi mulier; vltionem tuam sæpe facere volui: sed manus eius prohibuit me. Erat enim valde *Ibid. cap. 186.* misericors, & eleemosynas faciens. Moschus mercator Tyrius, incidens in mulierem quæ se fornicationi exposuerat, & ad hospitium suum eam ducens, quum illa suspirante cognouisset, se necessitate compulsam, vt virum in carcere positum propter æs alienum contractum liberaret, sese ita exposuisse, rogans quantum deberet maritus, statim intactam illam dimittes, aurum illi dedit quo virum redimeret. Idem mercator non ita multo post calumniam perpeffus, ab Imperatore in vincula conicitur, bonis omnibus confiscatis. Sed mulier prædicta precibus à Deo impetrauit, vt cor Imperatoris ad misericordiam flecteretur, & mercatori in somno apprens, liberationem promisit, quæ & crastino die sequura est. Temporalis retributionis hoc exemplum potius esse videtur. Sed quod nunc subiiciam, admirabile & memorabile est tum insignis eleemosynæ, tum spiritualis retributionis exemplum. *Ibid. cap. 187.* Alexandria sub Paulo Patriarcha, puella quædam adhuc catechumena & locuples pomarium suum tempore pomeridiano fortè ingressa, vidit quendam in arbore parantem sibi laqueum, vt se præfocaret. Accurrens, & causam cognoscens esse eo quòd graui ære alieno obætatus, creditorum importunitatem, suamque ignominiam amplius ferre non posset; quæso (inquit ei) accipe omnia quæ habeo, & reddas: tantum ne perdas teipsum, Sumens ergo ille, reddidit omnia. Puella postea rebus omnibus destituta, fornicari cœpit, vt inde victum quæreret. Sed in se tandem reuersa & compuncta, & Christiana fieri cupiens, adiens Pontificem, orat vt baptizetur. Cùm autem eam, vt meretricem scilicet, de fonte iuscipere, aut pro ea spondere nemo vellet, distulit Pontifex. Tandem apprens puellæ Angelus in specie hominis cui misericordiam fecerat, promittit se aliquos adducturum, qui pro ea pollicerentur. Venientes igitur duo Angeli in specie duorum illustrium virorum & notorum, ex ordine Augustalium, vocant clericos ad baptismum constitutos, & pro ea ad fontem sacrum pollicentur. Quo facto, baptizata est. Mirantibus vicinis puellæ quomodo baptizata esset, illaque respondente tales pro ea respondisse, illi non credentes, Episcopo rem totam denuntiant. Episcopus clericis auditis qui baptizatam affirmarunt, & euocatis illustribus illis viris qui se baptisino affuisse negabant, examinata muliere, & audita misericordia quam fe-

cerat, agnouit fuisse Angelos. Ipsa verò re tota narrata, ad pedes Episcopi obdormiuit in Domino. Hæc ibi. Magna & singularis fuit huius puellæ misericordia & eleemosyna. Sed maior fuit Christi e. ga. eam retributio, verèque dedit in sinum eius mēsuram bonam, cōfertam, coagitatam, & superfluentem. Huic exemplo non absimile est, quod in vita S. Francisci refert S. Bonauentura, cap. 11. Miles quidam magna eum instantia S. Franciscum & socios eius ad prandium inuitauerat. Veniens S. Franciscus, & orationem de more præmittens, videt in spiritu subitanam hospitis sui mortem. Eum igitur seorsim vocatum seriò hortatur, vt statim confiteatur omnia peccata sua. facit ille quod iubetur. Moxque incipientibus aliis manducare, hospes spiritum subitò exhalauit. Meritò Imperator Martianus dicere solebat, *veras & certas diuitias esse, non aliena rapere, sed sua indigentibus largiri.* Sapienter dixit S. Franciscus, *amorem Dei per eleemosynas mercari, & hunc pro illo censum offerre, nobilem prodigalitatem esse, & eos qui minus Dei amorem quàm denarios reputabant, omnium esse stultissimos.* Quare idem vir sanctissimus de omnibus quæ sibi dabantur ad necessitatem corporis releuandam, solebat à dantibus licentiam petere, vt licitè posset, si magis egen^o occurreret, omnia erogare. Quod & perpetuò fecit, nulli ei parcens, nec libris ipsis, nec altarium ornamentis. Certè eleemosynarius homini taurum ferocem fugienti similis est, qui quum iam cornibus ei us penè hærear, penula supra illius oculos coniecta, iam iam impetentem deludit, atque ita amissa toga vitam seruat incolumem. Sic enim iustas peccatorū pœnas, & diaboli insultus varios, largitate eleemosynarum interiecta, sæpe euadimus. Sic Tobias filium suum docuit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* Hoc singulare peccatis expiãdis remediũ Dei misericordia fidelibus reliquit, vt his verbis S. Cyprianus docet: *Non haberet quod fragilitatis humana infirmitas faceret, nisi iterum* (post primam in baptisimo abluionem) *pietas diuina subueniens, iustitia & misericordia operibus ostensis, viam quandam tuenda salutis aperiret, vt sordes postmodum quascunque contrahimus, eleemosynis abluamus.* Quod ex variis Scripturis confirmat. Sicut aqua *extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum.* Rursum: *Per misericordiam & fidem purgãtur peccata.* Esaias Propheeta postquam populi iniquitatem multis verbis explicasset, remedium Dei nomine proponit: *Frangere esurienti panem tuum.*

Apophthegma.

Zonaras in Martiano.

In via eius per S. Bonauent. cap. 9.

Simile.

Tob. 4.

In Serm. de eleemosy.

Eccles. 3.

Proverb. 15.

Esaias 58.

*uum, & egenos vagosque induc in domum tuam. Si videris nudum, operi eum; & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iustitia tua, & gloria Domini colliget te. Nec aliter David: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem;* Psa'. 40.
in die mala liberabit eum Dominus. Sic ad Tobiam Angelus Tob. 12.
Raphaël: Bona est ratio cum ieiunio & eleemosyna: quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata. Petrus vt Actar. 9.
Tabitham à mortuis suscitaret, intellectis eius eleemosynis, fidentior est factus. &, vt ait D. Cyprianus, non defuturum Vbi suprâ.
Christi sen, & auxilium viduis deprecantibus, quando esset in viduis ipse vestitus. Quo die Zachæus dimidium bonorum suorum Luca 19.
*dat pauperibus, eo die, imò eo momento, salus domui eius facta est; eo quod & ipse esset filius Abraha, id est, Dei verbis credidisset, sicut Abraham credidit. Atque hæc de eleemosynarum spirituali mercede etiam in hac vita.**

Accedit ad hæc omnia, quòd etiam in futura vita eleemosynis merces à Deo reponitur; quod Christ⁹ his verbis apertissimè demonstrat: *Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram, ubi arugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.* hoc est non terrenis possessionibus incubare, sed eleemosynis dandis insistere; quod adhuc apertius alio loco Saluator docet: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Quæ verba in altero Promptuario explicuimus. Sed omnium apertissimè in forma extremi iudicij hoc docetur. Tunc enim dicet Rex iis qui à dextris sunt: *Venite benedicti Patris mei: percipite regnum quod paratum est vobis à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, & cætera* Luca 16.
quæ sequuntur de variis eleemosynæ generibus. Qui Theologia, aut aliarum facultatum candidati sunt, & per examen rigidum ad gradus admittendi, nihil sibi felicius aut Dominica 8. post Pentecost.
facilius iudicarent, si in qua quæstione, quòve quæstionis articulo, aut quo dogmate examinandi forent, antea certò præscirent: quippe qui vtcunq; mediocriter in eo studio versati, ad illam quæstionem, & illud dogma diligenter se præpararent, omnèsq; eius nodos & difficultates ediscerent. Matth. 25.

Nunc verò in supremo iudicio, vbi non de gradu, aut titulo momentanei honoris, sed de æternæ vitæ corona agetur, prædixit & præmonuit Christus Iudex noster, in quo demum

operum genere examen fiet, & nō nisi de misericordiæ operibus, de eleemosynis erga pauperes illud instituēdum affirmat. Hoc vnum opus ergo si prætermittimus, nobis ipsis & societati nostræ imputemus, si in iudicij examine repulsam patimur. Eleemosynarius similis ei est, qui cum pomarij alicuius domino hoc pactum inierit, vt is vescatur pomis intra pomariū, quantum voluerit, ea tamen lege, vt nihil foras efferat. Quam sibi legem duriorē videns, comedit quidem in pomario vsque ad satietatem, nec vlla secum foras effert, comedens tamen, multa subinde extra pomarij sepem aut maceriatā proiicit, quæ postea exiens ibi inueniet. Sic enim diuites prudentes, hac à Deo conditione accepta, vt hic quidem bonis à Deo concessis, ad necessitatem vtantur, nihil autem extra hunc mundum secum deferant, hac pia prudentia vtuntur, vt pauperibus ea erogantes, quasi extra pomarium eiciant, vt in altera vita ea ad mercedem inueniant. Sicut qui certo sciens fore vt breui in exteram regionem cōpellatur, vbi natali solo relicto, toto reliquo vitæ tempore egere debeat, ægrè tamen ferret bona sua in illam regionem exportari, & eis tantisper domi carere, vsurus postmodum semper, meritò insanire iudicaretur: sic planè insaniunt, qui stulta cupiditate habendi, & bona sua quàm diutissimè possunt penes se retinendi illecti, aut vano timore futuræ indigētiae perculsi, negligunt ea per eleemosynas, aliōsque bonos vsus in cælum præmittere, vbi certissimè sciunt perpetuò se cum omni affluētia & geminata mercede victuros. Sane qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portanti lumen post tergum: aut ardentem fornacem ingredienti, & aquæ refrigerium postea adhibendum expectanti. Sed qui viuens eleemosynam facit. *anteibit eum* (vt Esaias loquitur) *iustitia eius*, vt recipiat eum in æterna tabernacula; & iudicij fornacem iam refrigeratū inueniet, quia *eleemosyna extinguit peccata, vt ignem aqua*. His ergo omnibus modis verū est quod Christus dixit: *Date, & dabitur vobis*, dabitur merces tum temporalis, tum spiritualis in hac vita, & merces æterna in altera vita. His de causis sementi meritò eleemosyna cōparatur, iuxta illud Apostoli: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*. Quem locū in alia Dominica tractauimus. Sicut enim semen abscondi debet in terra, sic eleemosyna in occulto dari, *Vt nesciat sinistra, quid faciat dextera*; nesciat vanitas, quid faciat pietas. Sicut semen quum in terrā proiicitur, perdi videtur, sed optimè tunc ser-

uatur;

Simile.

Simile.

*In vita Thom.
Mori, cap. 12.*

*Esaias 58.
Luca 16.*

Eccles. 3.

*2. Corint. 2.
Similia.*

1.
*Eleemosyna
semen.*

2.

natur: sic eleemofyna quā fit, perire pecunia stultis videtur, sed tunc primū thēſaurizari à ſapiētibus intelligitur. Sicut ſemen ſurgit cum multo ſcœnore, ſic eleemofyna cum multa mercede. Sicut bonum ſemen tritici ſeminatur in vno anno, & metitur in alio; viliora autem ſemina hordei, milij, aueng, eodem anno ſeminantur & metuntur: ſic eleemofyna iuſti in hac vita ſeminatur, & in altera metitur; hypocrita verò ſtatim accipit mercedē ſuā. Deniq; ſicut ſemen quo diutiùs in terra manet gelu diuturno cōpreſſum, eo vberius fructificat: ſic eleemofyna quo ſeriùs ſiue in altera vita à Deo compenſatur, eo ampliorem mercedem accipit. Sanè qui eleemofynis parcunt vt liberis theſaurizent, ſimiles ijs ſunt, qui vel in carcere ſe detineri, vel mendicam vitam agere patiuntur, nē vel propter redemptionis pretia, vel propter vitæ ſuæ neceſſaria, filiorum opulentix aliquid detrahatur. Iſti enim vel in inferno pereunt, vel in purgatorio diu torquentur, vt filij in mundo triūphent. Diuites difficiliùs intrāt in regnū cœlorū, quā camelus trāſit per foramen acus: quia gibbum diuitiarū pri⁹ nō deponūt per multas & bonas eleemofynas, diſpergēdo eas pauperib⁹, vt ſic iuſtitia eorū maneat in ſeculū ſeculi.

5. *Hypocrita, eijce primū trabem de oculo tuo, & tunc perſpicias vt educas feſtucam de oculo fratris tui.*

Locus moralis contra iudices & reprehēſores proximorū Iudicium hy-
 hypocriticos. De temerario & vſurpato iudicio proxi-
 morū, in alio loco iam dictū eſt. Nunc Chriſtus iudiciū hy-
 pocriticū multis verbis taxat, arguit, condēnat. Huc enim per-
 tinent omnia huius Euangelij verba, poſt eleemofynæ com-
 mendationem à Chriſto p. olata. *Cæcus cæcum non poteſt du-*
cere: quia cuius oculus, id eſt, intētio & affectio, trabes; id eſt,
 odio, aut quavis paſſione mala impedit⁹ eſt ille cæcum, id eſt,
 aberrātem in aliquo atq; peccantem ducere & corrigere non
 poteſt, ſed *ambo in foueam cadunt*, ambo in peccato iuo ma-
 nent: ille quia odio laborat, & non niſi fictā virtutis ſpeciem
 gerit; hic quia per vocem hypocritæ non emendatur, ſed ma-
 gis vel irritatur, vel in malo ſuo cōfirmatur. Inimici & ma-
 leuoli hominis reprehēſio ad iracundiā eū prouocat qui re-
 prenditur, non ad emendationem inuitat. *Quum* autē qui
 reprehendit, eodem vitio, vel etiam maiori laborat; is qui
 reprehenditur, magis ad alium arguendū, quā ad ſe ipſum
 emēdandū prouocatur, vt dicat: *Medice cura teipſum.* Et rur-
 ſum: *In quo aliū iudicas, teipſum condemnas.* Sic Chriſtus Pha-
 riſæos vocat cæcos duces, quia diſcipulos eius in paruis re-
 prehen

pocriticum.

Matth. 2.

Luca 4.

Rom. 2.

prehendebant, quum ipsi maiora peccassent. *Duces cæci, exco-*
lantes culicem, & camelum glutientes. Rursum ad hoc hypocri-
 ticum iudicium pertinet, quod Christus hic dicit: *Nō est disci-*
pulus super magistrū: perfectus autem omnis erit, si sit sicut ma-
gister eius. Qui aliū reprehendit & iudicat, magistri sibi offi-
 cium vsurpat. Quod si ergo cæcus magister est, cæcus quo-
 que discipulus fuerit. Si tu iudicas ac reprehendis alios, seu
 tibi subditos, seu non subditos, sed vel ex odio, vel eisdē, aut
 etiam grauioribus vitiis laborans; noli expectare vt quicquā
 reprehendendo proficias, noli mirari si peccantes & errātes
 alios videas *Non enim est discipulus super magistrum.* Deinde,
quid vides festucā, id est, leue peccatū *in oculo,* in actione vel
 intentione potius *fratris tui* (nā hypocritæ sæpe actionē per se
 bonā, ex mala tamen intentione volunt arguere & condēna-
 rare) *trabem autem qua in oculo tuo est,* animi tui odiū & ma-
 leuolentiā, peccata tua grauiora aut similia *nō consideras?* Sic
 præcedentia omnia huc pertinent. Cōcludit autem Christus,
 vt *trabē de oculo suo hypocrita prius eijciat,* vt odium deponat,
 sua peccata prius corrigat, ac sic demū *festucas fratrum suorum,*
 & leuia delicta *videat;* quæ quum viderit, & non nisi festucas
 esse aduerterit, facile à iudicando & reprehendendo abstine-
 bit. Charitas oculatissima est in virtutibus, in peccatis cæca.
 Oculi Adam innocentis solum nouerant bonum, delinquētis
 verò sciunt bonum & malum, & potius malum, quia id sta-
 tim apprehēdit. Dauid non est ausus mittere manum in Sau-
 lem Christū Domini: Philistæi, hanc vnctionem nihil mora-
 ti, eum interficiunt. Serui Saulis pij, & vnus Dei cultores, no-
 luerunt manus suas extendere in sacerdotes Domini, vt eos
 interficerent iubente Saule: Vnus Doeg Idumæus, idololatra
 impius, irruit in eos, & trucidauit in vno die 85. viros vesti-
 tos ephod lineo. Boni serui Dauidis pendentem in quercu
 Absalon percutere noluerunt, propter patris & regis præce-
 ptum: Vnus Ioab, rebellis & superbus, tribus lanceis eū con-
 fodit. Sic homines impij, odio & peccatis pleni, iudicium de
 fratribus sibi arrogant. Aliorū delicta per radios directos vi-
 dent, ideoque iudicium de illis quale volunt, ferunt: sua ve-
 rò delicta nisi per radium reflexum, nō nisi per ambages &
 circumstantias, quibus ea vel tegere, vel extenuare conātur,
 considerāt. Sic alienas festucas vident, suas trabes non vidēt.
 Cōtrā boni & pij in suis delictis & alienis virtutibus ocula-
 tissimi sunt, sed in alienis delictis, suisque virtutibus cæci sunt.
 Aliorū virtutes ex charitate, suos defectus ex humilitate, clarè

& perspicuè vident, quasi per radios directos. Aliena vitia, suaque virtutes non nisi per radios reflexos cernunt, quia in illis iudicandis in seipsos primùm, in his considerandis in Deum reflectuntur: quo fit vt nec alios temerè aut arroganter iudicent: nec sibiphs vanè cõplaceant. Hypocritæ sunt quasi aurum alchymisticum, quod apparet, & non est: & laborant morbo qui vocatur. Noli me tangere. Quùm enim alios omnes celerrimè reprehendant, ipsi reprehèdi non ferunt. Deus primò format cor in homine, pictor primò faciem delineat. Sic iustus, Dei imitator, interna considerat; & quum actionem non potest, bonam saltem intentionem excusat. Hypocrita, pictoris & simulatoris instar (*speciem enim pietatis habet, virtutem abnegat*) secundùm faciem iudicat, à facie incipit, ab externis & apparentibus iudicium capit. Vnde alibi Christus Pharisæis: *Hypocritæ, faciem cali & terra nostris probare, hoc autem tempus* (aduētus filij hominis) *quomodo nõ probatis? Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?* Errabant in Christi aduētū cognoscendo, sicuti errabant circa mores, & in recto iudicio sui ipsorum & proximorū. Præcepit Deus per Moysen filijs Israel: *Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste qua ex duobus texta est, nõ indueris.* Quibus verbis hypocritam prohibuit. Seminat enim diuerso semine, qui bona loquitur, & mala perpetrat; qui triticum in ore, zizania in corde habet: qui Curios simulat, & bacchanalia viuunt: qui, in quo alium iudicat, seipsum condemnat. Hypocrita veste virtutis induitur coram hominibus, & veste impietatis coram Deo. Sicut ligna quædã putrida, & squamæ piscium de nocte lucent, & lucem non veram, sed apparentem & vanam emittunt; sic hypocritæ habent apparentē virtutis lucem, sed non vigorē; magis in alijs reprehendendis, quàm in seipsis formãdis lucent, & virtutis opinionem affectant. Sicut vulpes in medio auium mortuam se fingit, donec accedētes auiculas, gallinas, anseres, & pullos morsu repētino capiat; sic hypocrita, quasi mundo mortuus, totusque mortificatus, & ouis occisionis, tam diu cum innocētibus conuersatur in specie iusti, donec aliquam mordendi, reprehendendi, & calumniandi occasionem inueniat. Hos Ioannes Baptista *genimina viperarum* vocauit, quia intus venenū alunt, quum foris varietatem virtutis & zeli sibilum præ se ferāt. Culpa vacare debet, qui in alium paratus est dicere. Acutè & sapienter Socrates Platonē hoc docuit. Quum enim Socrates cū familiari quodam in conuiuio disceptans, acriter eum obiurgaret. dixit ei Plato:

*Similia.**Luca 12.**Allegoria. Leuit. 19.**Similia**Matth. 3.**Exemplum.**Plutarchus in lib. de discrim. adulat. & amic.*

Plato:

Similia.

Plato: Nónne fatius fuerat hæc illi seorsim dixisse? Cui statim Socrates: Et tu, nónne fatius fecisses, si ista mihi seorsim dixisses? Errorem Socratis, & importunam reprehensionem videre potuit Plato, suam videre non potuit. Sicut hydropicus corripit eum cui digitus tumet, sui ventris immemor; sic isti faciunt censores hypocritæ. Sordes tergere non valent manus quæ lutum tenent. *Ab immundo quid mundabitur? Eccli. 34. Vir pauper calumnians pauperes, similis est imbri uehementi in quo paratur fames.* Prouerb. 28. Quem enim consolari debebat eodem morbo laborans, eundem vexat calumniando & iudicando, sicut imber qui terram fecundare solet, nimium inundans, & intempestiuè cadens, eam sterilem reddit. Sicut agrestia femina quæ forma ac similitudine similia frumentis sunt, frumentis admixta difficilè repurgantur & cribrantur, (aut enim vnà non excidunt per angusta foramina, aut simul excidunt per ampliora) sic iusta & iniusta, vera & hypocritica reprehensio proximi difficilè discernitur & cognoscitur. Ideo Christus in seipsum vnumquemque descendere iubet, & oculum mentis purgare, vt sic alienas videat seu festucas seu trabes. Quàm autem graue hoc peccatum sit, ostendit Christus, à contumelia incipiens, *Hypocrita, inquit, eijce trabem, &c.* Sic alibi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, &c.* Sic rursus: *O stulti & tardi corde ad credendum.* Et iterum: *Serue male & piger, sciebas quia homo austerus erã, &c.* Et alibi: *Generatio infidelis & perversa signum quarit, & non dabitur ei, &c.* In his enim omnibus vbi cum contumelia & acerba reprehensione Christus sermonem suum orditur, maximum quoddam esse peccatum quod reprehendit, docere voluit.

*Matth. 19.**Luca 24. 19. 9.*

EVANGELIVM DOMINICÆ II.

POST PENTECOSTEN.

Luca 14.

DIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent: quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illã. Rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit

dixit: Iuga bouum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus nunciauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cecos, & claudos introduc huc, Et ait seruus: Domine, factum est vt imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos. De gaudio cœlesti ad quòd Deus inuitat.
2. Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia. De summa Dei benignitate, ex cuius parte nihil prorsus deest, quòd ad nostram salutem faciat,
3. Et cœperunt omnes simul excusare. De neglectu & fastidio vitæ cœlestis, morbo mortalium generalis, & de varia excusatione huius morbi.
4. Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam. De vana ambitione & cupiditate dominandi, quæ innumeros impedit, ne ad magnam cœnam vocati veniant.
5. Iuga bouum emi quinque: & eo probare illa. Contra avaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem.
6. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non possum venire. Contra omnem effrenem carnis libidinem, violentum salutis impedimentum.
7. Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, & cecos, & claudos introduc huc. De vocatione nostra ad salutem sollicitè cõseruanda.

1. Homo quidam fecit cœnam magnã, & vocauit multos.

LOCVS moralis de gaudio cœlesti, ad quòd Deus homines inuitat. Quum enim Christo ad mensam accumbente, quidam de simul discumbentibus dixisset, *Beatus qui manducabit panem in regno Dei*: Christus statim ex huius verbi occasione hæc parabolam introduxit. Vocat autem gaudium cœleste ad quòd multi vocati sunt, sed pauci electi, pauci probati, pauci qui veniunt vocati, multis de causis. Magna certè cœna est, quia finem non habet, quia æterna est. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnũ, vobis edatis & bibatis super mensam meã in regno meo. Regni autem eius non est finis.* Mũdus habet sua prandia, non cœnas; breues caducas, & fluxas voluptates, quæ in luctu terminantur, iuxta

Gaudium cœleste.

Luca 22.
Luca 2.

Proverb. 14.
Baruch. 3.
Psal. 58.
Iob 21.

iuxta illud : *Extrema gaudij luctus occupat, & risus dolore miscbitur.* Et alius Propheta : *Nutriui eos cum iucunditate, dimisi autem illos cum fletu & luctu.* Et rursus : *Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes.* Et S. Iob : *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Et paulo post : *Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superueniet eis inundatio, & dolores diuidet furoris sui? Erunt sicut palea ante faciem venti, & sicut fauilla quam turbo dispergit.* Hæc sunt prandia huius mundi. In triumphis Romanorum, peracto triumpho, Dux & imperator qui triumphabat, tanquam priuatus & penè solus domum suam redibat, vix ab vno aut altero familiari comitatus. Talia sunt mundi gaudia, talis

Dominica 3. post
Pascha, text. 2.
Simile.

eorum & repentina catastrophe est, de qua in alio Euangelio plura diximus. Certè sicut medicus ægrotos, qui in prandio cibum copiosum sumunt, cœna priuari iubet; sic Deus arcet à sua cœna in prandio huius mundi ingurgitatos. Homo quidem sanus, & in statu innocentia positus, tum huius vitæ prandium iucundum atque opiparum, tum æternæ vitæ cœnam gustasset, è paradiso voluptatis ad cœlestia gaudia, nulla morte aut morbo interueniente, transferendus. At homo per peccatum corruptus & ægrotus, ideoque *in sudore vultus sui panem suum comedere* iussus, si hîc largiter prandere, suum hîc paradisum habere, voluptates huius vitæ consecrari vult, carebit necessariò cœna magna gaudij cœlestis.

Gen. 3.

Esaiæ 28.
Simile.

Vnde Esaias de huius mundi voluptatibus : *Erit flos decidens gloria exultationis eius quasi temporaneum ante matutinum autumnii.* Fructus temporanei antequam ad maturitatem perueniant, manducanti talem dentium stuporem generât, vt quamuis non sit saturatus, tamen optimos cibos, & delicatissimas epulas edere nequeat. Sic huius mundi delicia quum illis fruente non satient (manet enim semper appetitus famelicus) saporem ac desiderium gaudiorum & consolationum cœlestium auferunt. Sunt ergo mundi gaudia non cœnæ perpetuæ, sed prandia breuia; nec magna & solida, sed exigua & inania. Rursus gaudium cœleste est *cœna magna*, quia Dei est; Deus inuitat, Deus cœnam parat, Deus conuiua est. Si magnorum Principum cœnæ solennes & publicæ, ad quas multos vocant, exquisitæ sunt, omnibusque delicijs affluentissimæ, splendidæ, opiparæ; quâto magis Dei! *Magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates eius.* Et huius cœnæ aliquem gustum dare volens

Psal. 110.

Propheta regius, ait: *Quàm magna multitudo dulcedinis tua* Psal. 30.
Domine! Inebriabuntur ab ubertate domus tua, & torrente
voluptatis tua potabis eos: quia apud te est fons vita, & in lumi-
ne tuo videbimus lumen. Et iterum: *Quàm dilecta tabernacula* Psal. 83.
tua Domine! Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini.
Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Si tam
 suaue fuit desiderium, quàm iucunda erit fruitio? Si sic gau-
 det in speculo & enigmate, quomodo gaudebit videns eum
facie ad faciem? Si vestigia sic delectant, quale erit cùm *vide-*
bimus eum sicuti est? Si omnes mortales vno animo & con-
 sensu, omnibus suis coniunctis copijs & facultatibus, omni
 adhibita arte, industria, & studio humano, vel cœnam insti-
 tuerent, vel palatium exædificarent; quàm magna esset illa
 cœna, quàm magnificum palatium! At si vnus Angelus hoc
 facere conaretur, omnem humanam industriam & faculta-
 tem superaret. Tota enim gloria humanæ creaturæ est, vt
 fiat tandem æqualis Angelis Dei. Sed si omnes beati spiri-
 tus, omnes hierarchiæ cœlestes omnem ingenij sui vim ac
 voluntatem in id conferrent, aliquid adhuc his omnibus ex-
 cellentius absque dubio conficerent. Atqui hæc cœna, hoc
 gaudium, ad quod inuitamur, Deus ipse Angelorum Domi-
 nus & Creator instituit. vnde alibi dicit: *Intra in gaudium*
Domini tui: id est, quod Dominus Deus tuus tibi præparauit,
 & quidem à constitutione mundi. Hic igitur cogita, quàm
 omnibus numeris absolutissima hæc cœna erit, imò vt om-
 nem numerum & mensuram nostræ capacitatis exceder.
Misericordia enim Dei non est numerus. In hac autem cœna
 corozat suos Deus in misericordia & miserationibus. Plura de
 hoc gaudio vide in Dominica Septuagesimæ, & Dominica 3. Text. 7. par. 3.
 post Pascha. Text. 3.

2. *Dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.*

Locus moralis de summa Dei benignitate, ex cuius parte Dei benigni-
 nihil prorsus deest, quod ad nostram salutem faciat. tas.
 Omnia ad magnam illam cœnam parata sunt. Via ad gau-
 dium cœleste capessendum patefacta est, facta redemptione
 per Christum, & *propalata via Sanctorum: quia per proprium* Hebr. 9.
sanguinẽ Pontifex noster introiuit in Sancta, aterna redemptione
inuenta. Nihil nunc restat nisi dissolui, & esse cum Christo. Ipse
 enim iam iuit in cœlum parare vobis locum. Nunc reportamus Ioan. 14.
finem fidei nostra salutem animarũ. De qua salute exquisierunt 1. Petri 1.

atque scrutati sunt Prophetae, qui de futura in nobis gratia prophetauerunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus sanctus prannuncians eas quae in Christo sunt passionis, & posteriores glorias: quibus reuelatum est, quia non sibi ipsis, nobis autem ministrabant ea quae nunc nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizauerunt nobis. Salus enim, vita, & gloria aeterna à Spiritu sancto in Scripturis toties repromissa, veteribus iustis adhuc data non erat, quia nondum omnia parata erant, nondum per Christi introitum propalata erat via Sanctorum. Hi enim omnes (ait Paulus de veteribus iustis) testimonio fidei probati nondum acceperunt repromissionem, Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis cõsummerentur. Sed nunc tota coena parata, tauris & altilibus occisis, vitulo saginato in conuiuio mactato, nuptiae Agni paratae sunt, & vocantur conuiuia, quia hora coenae est. Vnde & in caelo ipso lætatur beati, ut describit B. Ioannes. *Audiui, inquit, quasi vocem tubae magna, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluia: quonia regnavit Dominus Deus noster omnipotens Gaudeamus & exultemus & demus gloriam ei, quia venerunt nuptiae Agni, & uxor eius preparavit se. Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinũ enim iustificationes sunt Sanctorũ.* Hæc est Dei nostri erga nos inexplicabilis benignitas. Nihil est quod debuit facere vineæ suæ quod non fecerit. Misit seruos, misit & filiũ suum. Seminauit bonum semen in agro suo. Omnia parata sunt. Vide de hac re plura in Dominica 5. post Epiphaniam. Hic ergo nostra maxima ingratitude conuenitur, & condemnatio maior ostenditur, si, quum ex parte Dei omnia parata sint, nos tantam salutem negligimus, nec venire vocati dignamur. Si quis filium suum apud Turcas captiuum haberet, quem illi grauissimis deuinctum catenis, teterrimoque carcere inclusum detinerent; sed filij misertus, omnibus suis diuenditis ad eum relicta patria proficisceretur, redemptionis precium secum ferens, qui etiam vix Turcarum regnum ingressus, & malè à Barbaris acceptus, magnis afficeretur iniurijs, amore tamen vincente omnia, ad eum vsque in carcerem veniret, atque in hæc verba prorumperet: Fili, quot & quanta passus sum ut huc ad te venirem! quæ domi dispendia quot in via pericula, quas iniurias, quæ verbera pertuli! omnia tamen læto & libenti animo toleraui, ut te his vinculis exemptũ in patriam reducerem. Iam ergo redemptionis tuæ pretium solutum est: iam domi ad tuum reditum

Hebr. 11.

Math. 22.
Lucæ 15.

Apocal. 19.

Text. 1. & 4.
Ingratitudo
nostra.
Philipp. Diez.
Conc. 3. de In-
uent. S. Crucis.
Parabola.

reditum conuiuium paratum est: iam te mater plorans expectat, iam lætos tibi parat amplexus: iam fratres tui, iam cæteri cognati & amici de tuo reditu gaudebūt. Veni fili mi, mea lux, mea vita, bonorum meorum omnium hæres. Veni, quid hæres, quid dubitas, quid moraris? His tamen amantissimi patris auditis verbis, hac tanta charitate perspecta, hac libertate, hoc gaudio proposito, ita filius responderet: Domū reuertere pater. Nihili ea omnia quę dicis estimo. Quid mea, si dispendia rei familiaris, si labores, si iniurias pro me pertulisti? Quid ad me matris lachrymæ, fratrum desideria, amicorum expectatio? Conuiuium ego tuum, & epulas domesticas non curo: nec libertatem quæro. Mihi mea placet captiuitas, arridet hæc seruitus, gratæ & iucundæ sunt hæc sordes. Quanta obsecro hæc filij ingratitude videretur! Quis non has voces inhumanitate plenas detestaretur? Quomodo non mille mortibus tam ingratus & nequā filius paterno amori tali ac tanto tam impiè respondens, dignus fuerit? Ceterum ne miremur hoc quod nunquam cōtigisse verisimile est, hoc quod quotidie accidit, demiremur. Vnusque enim nostrum, qui ad magnam hanc cœnam, in qua omnia parata sunt, venire recusat & detestat, hic nequam & ingratus, & impius filius est. Nos *venundatos sub peccato, & captiuos diabolo*, Deus Pater per Filium suum vnigenitum in hunc mundum venientem, multaque dira & indigna passum, pretio sanguinis eius persoluto liberauit, & per eundem in hac parabola, ad cœlestia gaudia nobis parata inuitauit, vbi tot beati spiritus, tot sanctorum animæ nos expectant: nos tamen sordibus peccatorum delectati, huius seculi vanitate deliniti, omnia negligimus, totum beneficiū recusamus; nec Dei Patris dilectionem, nec Filij Dei redemptionem tanto pretio factam, nec ipsa cœli gaudia, nec matris Ecclesiæ vota, nec sanctorum desideria, vel hili æstimantes; sed his omnibus breues & vanas & sordidas voluptates antepontes. De hac horrenda ingratitude Salomon: *Vocauit & renuistis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.* Sed quid sequitur? *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo quum vobis id quod timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit. Si horrendum est incidere in manus Dei uiuentis, id est, iustè punientis; quanto magis horrendum est incidere in manus Dei irritentis & subsannantis, id est, in furore arguentis, & in ira corripientis!* Quis poterit

Rom. 7.
1. Tim. 2.;

Prou. 1.

Hebr. 12.

Apoç. 6.

stare ante faciem iræ eius? *Dicent enim tunc montibus & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni: quoniam venit dies magnus ira ipsorum, & quis poterit stare?* Hanc quoque dementiam nostram

Jerem. 2.

Ieremias his verbis expròbrat: *Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scito & vide quia malum & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus exercituum.* Omnes huius sæculi voluptates aut aqua turbida sunt, mixta peccatis, curis, & for-
dibus; aut aqua fluminis, id est, partiales, breues, fluxæ. Sed

Simile.

apud te est fons vita, dicat fidelis anima Deo. Proterus & improbus, & flagris dignus puer esset, qui ad paternam mensam vocatus, ea recusata cum suis congerronibus aut nugaciter, aut etiam improbè tempus terit. Si in puero hoc damnamus, quem ætas & ignorantia officij aliquatenus excusant; nostram inexplicabilem ingratitude[m] quare non damnamus? Qui nunc suauissimam Christi vocem audire non vult, dicentis,

Matth. 25.

Rom. 13.

Hora cœna est, omnia parata sunt, venite inuitati: aliam eius vocem postea audiet, Discedite maledicti in ignem æternum. Audiamus ergo Spiritum sanctum sic loquentem: Quarite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est. Nunc dies salutis, nunc tempus acceptabile. Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Nolite expectare donec clausa sit ianua: quia fronte capillata, post est occasio calua.

3. Et cœperunt omnes simul excusare.

Cœlestium
bonorum
fastidium,

Psal. 13.

Jerem. 8.

LOcus moralis de neglectu & fastidio vitæ cœlestis, morbo mortalium generali, & de varia excusatione huius morbi. Vocati & inuitati ad cœlestis gaudij sempiternam fruitionem, fastidimus illam, negligimus, & neglectus nostri aliquam semper excusationem præteximus. De hoc mortali morbo frequentes sunt in Scriptura querelæ. *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad unum.* Sic apud Ieremiam: *Attendi & auscultavi. Nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat pœnitentiã super peccato suo, dicens: quid feci? Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens*

vadens ad pralium. Sic & Esaias: Omne caput languidum, & Esaias 1.
omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem non est in
eo sanitas. Sic & sanctus Paulus de suo tempore: Omnes qua Philip. 2.
sua sunt quarunt, nemo qua Iesu Christi. Sic denique Christus
ipse de omni ætate ac tempore: Lata & spatiosa est via qua Marth. 7.
ducit ad interitum, & multi ambulant per eam. Vnde tanta &
tam generalis dementia? vocat mundus ad labores, & omnes
sequuntur illum: vocat diabolus ad barathrum, & omnes
aufcultant illi: vocat caro ad immunditiam & sordes, & omnes
acquiescunt illi. Nam à minimo vsque ad maximum om-
nes auaritiam sequuntur, & draco ille magnus, serpens antiquus, Ierem. 8.
qui vocatur diabolus, seducit vniuersum orbem; & vnusquisque Apoc. 12.
ad uxorem proximi sui hinniebat, ait Ieremias. At contrà, Ierem. 5.
vocat Deus ad cœnam æternæ gloriæ, vocat ad iugum sua-
ue, & onus leue, vocat ad sanctificationem & munditiam;
sed nemo aufcultat illi: incipiunt omnes simul excusare. Vni-
uersus Israël toto corde sequitur rebellem Absalom, & om-
nis populus secutus est Sebam filium Bochri, & separatus est
omnis Israël à Dauid: cui pauci adhæserunt. Quum Moyses
apud Deum in monte causam & salutem totius populi age-
ret, Deusque tabulas Legis conscriberet, quam qui faceret,
viueret in ea: totus interea populus, etiam ipso consentiente
Aarone, vitulum sibi aureum fabricat, & pro Deo suo colit
atque adorat. Quum Christus in cœna suæ passionis, no-
stræque salutis memoriale instituit, Iudas eum vendit, to-
taque Hierosolyma in eius necem conspirat. Hæc est per-
uersitas nostra. Quo Deus erga nos benignior est, eo nos
erga illum proteruiores sumus. Quo ille nos magis inuit-
at, eo nos detrectamus magis. Pauper ad diuitias mensam
inuitatus, exultat præ gaudio, & beatum se putat. Ad regis
verò mensam inuitati etiam principes viri, magnæ id felici-
citatis loco ducunt. Aman primus post regem ad mensam
reginæ Hester cum rege Assuero inuitatus, tantæ sibi glo-
riæ id duxit, eaque animi lætitia perfusus est, vt gloriam
ac lætitiâ suam vxori & amicis multis verbis aperuerit.
Nos ad Dei mensam vocati, imò conducti denario vitæ
æternæ, atque ad eò empti pretio magno, sanguine Filij Dei,
adhuc excusamus. Magna mortalium cæcitas, nec videre
quid & quantum recusant, nec aduertere propter quid se ex-
cusant. Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem
aqua viua, & foderunt sibi cisternas dissipatas, qua continere
non valent aquas. Deum relinquitimus, diabolo adhæremus.

Exempla.

2. Reg. 15. & 20.
Exod. 30.

Hester 5.

Cæcitas mun-
danorum.

Ierem. 2.

*Ibidem.**Ephes. 2.**Rom. 8.**Hebr. 11.**Genes. 3.**Exemplum.**Epist. 51.**Simile.*

Vitæ æternæ cœnam fastidimus, mortis æternæ prandiola appetimus. *Nunquid seruus est Israël, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?* ait Ieremias. Nunquid hospites sumus aut aduenæ? nunquid serui aut captiui? nunquid filij iræ & perditionis? Natura quidem sic eramus: sed nunc per adoptionem & gratiam facti sumus *cives sanctorum, & domestici Dei. Liberati sumus à lege peccati, & eruti à potestate tenebrarum, filij Dei sumus & acquisitionis & sanctificationis.* Quare ergo facti sumus in prædam? Quid adhuc mensam cœlestem fastidimus, & secularia desideria libèter amplectimur? Quare nauseat anima nostra super manna cœlesti, quasi cibo leuissimo, & ad ollas Ægyptiacas anhelamus? Nonne quia vt morbus cibi salutaris, sic peccatum salutis æternæ gustum abstulit? Adhuc vetus Adam viuit in nobis. Adhuc peccata non cognoscimus, sed excusamus. Ille rogatus cur pomum vetitum comedisset, & paradiso voluptatis sese spoliasset, respondit: *Mulier quam dedisti mihi sociam, ipsa dedit mihi, & comedi.* Mulier rogata cur id fecerat respondit: *Serpens decepit me.* Vterque se excusat, quòd potius pomum vetitum, quàm totam paradisi voluptatem elegisset. Omnes nunc se excusant, quòd potius præsentis voluptates, quàm cœnam magnam, ad quam vocati sunt, appetunt, & amplectuntur. Caro quam dedisti mihi, appetit carnalia, & consensit. Diabolus decepit me astutia sua. Mundi consuetudo in errorem me abripuit. Sed vt illis sua non profuit, sic nec nobis nostra proderit excusatio. Accidit nobis quod fatuæ mulierculæ accidisse memorat Seneca. *Harpastes (inquit) uxoris meæ fatua iam vetula subito desijt videre. Incredibilem tibi narro rem, sed veram. Nescit se esse cacam. Subinde ducem suum rogat, vt foras exeat. Ait domum tenebrosam esse.* Sic nemo se avarum esse intelligit, nemo ambitiosum. Non ego ambitiosus sum, sed nemo potest aliter Romæ viuere. Non ego sumptuosus, sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Non ego avarus sum, sed familiæ & liberorum necessitati prospiciendum. Non est meum vitium quòd iracundus sum, sed senectus id facit. Non mihi imputandum, si in carnis crimen incidam, adolescentiæ culpa est. Non ego ebrietate delector, sed oportuit hospitibus morem gerere. Sic in quolibet peccato nulla nostra cæcitas, nullus noster error est, sed *corum quæ* circa nos sunt. Tales fatui plerique omnes sumus, nisi quòd personæ grauitatem retinemus. Nihil hoc vitio periculosius. Orat & clamat Propheta regius:

Ne

*Ne declines cor meum in verba malitia ad excusandas excusa-
 tiones in peccatis.* Verba malitiæ, omnis excusatio; vt verba
 virtutis, omnis confessio. *Si dixerimus quia peccata non habē-
 mus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Si confiteamur
 peccata nostra, fidelis est & iustus (Deus) vt remittat nobis pecca-
 ta nostra.* De diabolo dixit Iob: *Corpus illius quasi scuta a fusi-
 lia compactum squamis.* Peccata quæ sunt opera diaboli ad
 defensionem suam parata sunt, sicut scuta ad ictus recipien-
 dos. Squamæ sunt excusationes quibus se defendit peccator.
 Hæ squamæ ceciderunt ab oculis Pauli, iam post longā ora-
 tionem & ieiunium plenè ad Christum conuersi. Adam sta-
 tim post peccatum foliis ficuum suam nuditatem cooperuit.
 Ficus est fructus bonus, & apprimè honestus: folia ficuum
 sunt honesti prætextus, & verba foris honestate plena, sed
 intus verba malitiæ, quibus peccata excusamus. Non est ex-
 trinsecum malum nostrum. A nobis ipsis originem capit,
 & à nostro proprio consensu, cui nulla vis inferri extrinsecus
 potest. Mēsa & cœna magna Dei ideo nō placet, quia peccatū
 placet: & quia diligunt homines magis tenebras quā lucē. Idcirco
 orat Propheta, vt boni dilectionem eius menti Deus inferat.
*Bonitatem & disciplinā & scientiam doce me; quia mādatis tuis
 credidi.* Bonitatem ait, id est, bonum gustum, vt ex Hebræo
 verti potest. Quare in eodem Psalmo prius dixerat: *Concu-
 piuit anima mea desiderare iustificationes tuas.* Ipsum boni de-
 siderium bonum gustum concupiscit. Multum ille in Aristote-
 le profecit, cui potuit Aristoteles placere. Multum ille ad
 vitam æternam profecit, cui potuit vita æterna placere, cui
 potuit cœna magna arridere, qui potuit cū Propheta dicere:
Lætatus sum in his qua dicta sunt mihi, in domū Domini ibimus.

4. *Villam emi: & necesse habeo exire, & videre illam.*

Locus moralis de vana ambitione, & cupiditate domi-
 nandi, quæ innumeros impedit, quo minùs ad cœnam
 magnam vocati veniant. *In villa enim empta dominatio nota-
 tur, & superbia castigatur,* ait S. Augustinus. Nam & ideo
 non dicit se exire vt colat illam, vel vratur illa, sed vt videat
 illā. Emerat quippe nō necessitatis, sed voluptatis & honoris
 causa: quæ etiā inter Christianos maxima hodie insaniā est.
 Præter habitationem in vrbe honestam & commodissimā, in
 agris quoq; villas habere debent, ad splendorem & volupta-
 tem comparatas, ad quas videndas interdū exeant. Quibus
 Propheta dicit: *Va vobis qui domum ad domum coniungitis,*

& agrum ad agrum vsque ad terminum loci. Nunquid vos soli habitabitis in medio terra? In hac infania excelluit Nero, qui sic in vrbe domum ad domum coniuuixit, vt de eo caneretur.

*Roma domus fiet: Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupet ista domus.*

Tota huius mali radix superbia est, quam vanitas fouet, Sapienter Augustinus: *Privata res ipsa in qua homo requiescit, superbos facit.* Quam videlicet non ad vsum, sed ad libidinem tenet, vt dominus rerum multarum habeatur. Hanc infaniam falsè taxauit Diogenes: *Inter seruos ac dominos malos* (quales omnes superbi & dominandi cupidi sunt) *prater vocabula nihil aliud interest, nisi quòd mancipia seruiant dominis, domini seruiant cupiditatibus.* Sicuti ab illis cibus & potibus maximè cauendum, qui etiam saturos & non sitientes ad edendum ac bibendum prouocant, quia naturæ officiant, & dum voluptati, non necessitati seruiunt, naturam incautè obruunt atque extinguunt: sic illa possessio animæ maximè periculosa est, quæ nulli necessitati: sed soli voluptati subseruit. Sicut arbores per præcipitia nascentes non hominum, sed cornorum vsibus fructus adferunt: sic rerum possessio ad voluptatem non necessitatem comparata, animi actiones non Deo, sed diabolo seruientes profert. Ad Dei cœnam venire non potuit, cuius animum tam vana cupiditas occupauerat. Dicit Propheta: *Si introiero in tabernaculum domus meæ, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Abstinentum docet si non à possessione, saltem ab amore rei priuatae, vt locum faciamus Domino. Qui ideo solùm possidet, vt amet id quod possidet, vt in eo se oblectet, locum Domino non facit, quia suæ cupiditati, quam odit Dominus, totum locum referuauit. Hæc dominandi libido, & multa possidendi cupido, vt hominibus cæteris dominemur, cum peccato, & per peccatum intrauit in mundum, vt his verbis sapienter docuit S. Augustinus: *In domo iusti viuentis ex fide, & adhuc ab illa cœlesti ciuitate peregrinantis, qui imperant, seruiunt eis quibus videntur imperare. Neque enim dominandi cupiditate imperant, sed officio consulendi, nec principandi superbia, sed prouidendi misericordia. Hoc naturalis ordo præscribit, ita Deus hominem condidit. Dominetur, inquit, piscium maris, & volatilium cœli, & omnium reptilium. Rationalem factum ad imaginem suam, noluit nisi irrationabilibus dominari: non hominem homini, sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis quàm reges hominum consti-*

Enarrat. in Psal.

131.

Apophtegmata.

Laert. lib. 6.

Similia.

Psal. 131.

August. enarrat. ibidem.

De Ciuit. Dei.

lib. 19. cap. 14.

Cap. 15.

tuti sunt; ut etiam sic insinuaret Deus qui postularet ordo creaturarum, & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippe seruitutis, iure intelligitur imposita peccatori. Proinde nusquam Scripturarum legimus seruum, antequam hoc vocabulo Noë iustus peccatum filij vendicaret, dicens: *Maledictus Chanaan. Seruus seruorum erit fratribus suis.* Nomen itaque istud culpa meruit, non natura. Hæc ille. Sicut ergo nemo natura seruus est, sed culpa sua; & nemo natura aliorum dominus cupiditate dominandi, sed vicio suo, qui ad impiorum vertit quod officij tantum est: sic ita tranuersum hæc vitiosa dominandi cupiditas hominem agit, ut quia suis conferuis dominari vult, Deo Domino Deorum seruire detrectet, & ad eius mensam vocatus venire recuset. Ait enim: *Neesse habeo exire.* Nec mihi vacat, nec mea dignitas & status amplitudo fert ut quotidie Deo seruiam; ut ad Ecclesiam, ad conciones, ad Sacramentorum perceptionem me conferam vulgi more; ut victus sobrietatem, vestitus mediocritatem, familiaris simplicitatem retineam. Deinde, est mihi honorifica conditio comparanda, est in seculo splendide viuendum, ut cunque malis artibus eò perueniatur. Malo in terris dominari & honoratus esse, quam ad cœnam magnam vocatus venire. Hæc est vox huius primæ excusationis: quæ & adeò honesta videbatur, ut diceret: *Rogo te, habe me excusatum.* Nihil facio præter morem & consuetudinem mortalium. Sic oportet fieri. Neesse est me temporibus ac locis ac personis accommodare. Deus tuus hoc facile mihi donabit. Sed concludit Christus. *Dico vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Istæ excusationes vanæ & friuolæ, in sola cupiditate & vanitate fundatæ, nullum apud me habebunt locum. Contra ambitionem, & de fuga honorum, vide in aliis Dominicis, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 1. Quadragesi text. 8. & Dominica 2. Quadra. text. 3. & Domin. 4. Quadra. text. 6. & Domini. Palm. text. 6. hinc tamen pauca adiciemus. Quantum ambitio & honorum cupiditas à Deo retrahat, & ne ad cœnam magnam vocatus veniat, infeliciter impediatur, multa docent. Primum animi semper inquieti ambitiosus est, semper ascendere cupiens, & præsentem honorem non contentus. Nabuchodonosor, victo Arphaxad rege, omnem sibi terram subiugare vult. Antiochus rex Asiæ subiugat sibi Ægyptum. Ægypto superata, inuadit Iudæam. Illa spoliata, ciuitatē Elymaidem in Perside nobilissimā depredari, & in ea dominari affectat.

Genes 9.

Simile.

Ambitiosi excusatio.

Ambitio iniqua.

Exempla.

Iudith. 1.

1. Machab. 1.

2. Machab. 6.

2. Reg. 15.
Hester 6.

Abſalom paternum regnum affectans, dicit: *Quis me conſtituet iudicem ſuper terram, ut ad me veniant omnes?* Aman nō contentus tota gloria in regno Aſſueri, quia ab vno Mardocheo Iudæo nō honoratur, omnia pro nihilo habuit, & totā Iudæorū gentē interneconi dare contendit. Ambitioſus (ait Seneca) iſtar turbinis eſt, qui rapta conuoluit, ſed ipſe antea voluitur, & ab hoc maiore impetu incurrit, quia nullū illi ſui regimē eſt. Sicut lapis deorſum cadens non ſiſtit donec ad fundum veniat, & qui potuit non cecidiſſe, loco ſuo manēs, locum egrediens, modū tenere non poteſt: ſic ambitio moderationis fines egreſſa, nullū ambiendi modū facit. Sapienter

Epist. 95.
Similia.

Exemplum.

Cyneas philoſophus hanc inſaniā Pyrrho Spartharum Regi demonſtrauit. Pyrrhus cū Romanis bellum gerens, rogatus à Cynea quid illis ſubactis faceret, Italiā (inquit) totā occupabimus: quid Italia ſubacta, Siciliā (inquit) vicinā capiem⁹: quid capta Sicilia, ſupereſt (inquit) Libya & Carthago, quibus captis facilè Græciæ dominabor. Sed deletis omnibus, quid tandem facturus ſit, rogatus, reſpondit: Tunc otio & amicis fruamur, nōſq; inuicem oblectabimus. Tum Cyneas: At quid vetat, ô Rex, quo min⁹ nūc eodem otio perfruaris, niſi quòd cæca ambitio te quietum eſſe non ſinit? Sanè quemadmodū hi qui non ſitientes bibunt, & non eſurientes edunt, etiā ea quæ eſuriētes ac ſitientes ſumpſerant reuomunt; & dum ſuperfluos ingurgitant cibos, neceſſariis priuātur. ſic omnino

Simile.

Exemplum.
Plutarch, lib. de
tranquil. animi.

ambitioſi nouos ſemper honores appetentes, nec illis quos habent potiuntur. Quid Alexandro profuit totius Aſiæ dominiū, qui nō ſecus ac ſi mēdicus eſſet, lachrymabatur quod totum mundum ſuo imperio nō ſubiugaeſſet: Cū enim audiret Anaxarchū infinitos eſſe mundos diſſerētem, illachrymaſſe dicitur: percontantib⁹ſque amicis, ecquid lachrymis ei dignū contigieſſet, an non (inquit) æquum eſt me flere, ſi cū infiniti mundi eſſe dicātur, haud dum vnus domini facti ſimus? Sanè ſicut calceus ad pedis figurā accommodari ſolet, non pes ad calcei modū; ſic honores vel magni vel parui videntur, prout quiſque affectus eſt. Sicut ergo morbo famelico liberari debet, qui de iuſta cibi meſura conqueritur: ſic ambitionis vitiū animo eiiciat oportet, qui ſuo ſtatu & loco cōtētus non eſt. Sicut enim canis famelicus ad menſam domini aſtans, offas illi obiectas vno momento deuorat, & vnā poſt aliā inceſſanter accipit, quūq; multas acceperit, perinde adhuc expectat & abblāditur, & ſublatur, ac ſi nihil accepieſſet: ſic ambitioſus, honoris & dominationis appetens, nouis ſemper

Similia.

1.

2.

3.

semper honorib⁹ inhiat, assentatur, ambit, nō secus ac si omniū indigentissimus esset, vtcunq; plura adeptus quā meruit. Hoc ipso enim quod ambit, nec eo quē tenet honore dignus est. In alijs vitæ negotijs nemo tam demens, qui illud in se opus suscipiat, cui se perficiendo idoneum non videt. Sartori si panni segmentum porrigas, iubens vt inde tunicam conficiat, rotundè respondebit, se id non posse facere. Idem faciet sutor, si ex frusto corij calceostibi fieri petas. Ad honores & dignitates omnes idonei sumus, nec segmenta nostra & frusta, & tenuitatem propriam consideramus. Hic nemo se excusat, nisi qui maximè idoneus est. Quum Abimelech, Gedeonis fortissimi ex concubina filius, regnum ambiens, opera & auxilio Sichimitarum regnum adeptus esset; occisis septuaginta filijs Gedeonis super vno lapide, Ioathan minimus, qui solus euaserat, ambitionis huius nefariæ turpitudinē hac parabola eleganter expressit. *Iuerunt ligna vt ungerent super se regem, dixeruntq; oliua, Impera nobis: quæ respondit, Nunquid possum deserere pinguedinem meam, quæ & dij & homines vtuntur, & venire vt inter ligna promouear?* Dixeruntq; ligna ad ficum & ad vitem tantundem: quæ etiam responderunt, se nolle relinquere dulcedinem & fructus suauissimos suos, vt inter ligna imperarent. *Dixeruntq; omnia ligna ad rhamnum, Veni & impera super nos: quæ respondit eis, Si verè me regem super vos constituitis, venite & sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani.* Docet hæc parabola, viros virtutū pinguedine ac dulcedine plenos, honores non appetere, & ab illis abhorre- re, metuentes ne pinguedinem ac dulcedinem suam honores illi ipsis auferant (vt in alia Dominica ostensum est) aridos autem & infructuosos homines, qui ad nihil nisi ad contentionem valent, talia ambire. Rhamus enim (vt apud Iosephum videre est) species quædam rubi est nodosa, spinis plena, cuius lignum ad ignaria valet. Non mirum si ambitio à cæna magna remoratur, quæ tota virtutis pinguedine hominem euacuat. Sed & inde eius turpitudō manifesta fit, quòd omnibus modis occultare se & latere cupiat, vt qui maximè ambitiosus est, nihil minus videri velit. Vnde D. Bernardus: *Ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit; & cum improbus affectus se aperit, peris effectus. Ambitio mater hypocrisis, latebras amat & tenebras, lucis impatiens est. Ambitio spurcum visum. In imo iacet, Videt tamen omne subli*

4.

Exemplū.

Iudic. 9.

Parabola.

Ambitio virtutem euacuat.

Antiquit. lib. 1
cap. 9.

Epist. 136.

subli

Ioan. 3.

Philip. 3.
Exempla.
Leuit. 10.

3. Reg. 12.

3. Reg. 2.

2. Reg. 16.

2. Reg. 18.

2. Machab. 9.

2. Machab. 4.
& 5.

Simile.

sublime, sed videri ipsa refugit. Atqui quàm grande peccatum sit, quàm superba verecundia qua terram & cinerem pudet, non quidem subijci, sed non dominari, ideoque suam gloriam studiosè quærere, Redemptoris nostri verba nos doceant. *Si ego* (inquit) *gloriam meam quero, gloria mea nihil est.* Non decuit Christum suam gloriam quærere, & nos decēbit? Illi hoc non licuit, & nobis licebit? Ille quærendo suam gloriã, eam perdidisset; & nos quærendo nostram gloriã, non perdemus eã? Sanè fiet quod Apostolus scribit: *Gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt.* Quod multa nos Scripturarum exempla docent. Nadab & Abiu igne perierunt, quando alieno igne offerre Domino incensum, vt magis honorarentur, voluerunt. Ieroboam vitulos aureos fecit, vt regnum suum sibi confirmaret, ne populus Hierosolymam ad orationem ascenderet. Sed propter illam idololatriam tota stirps eius regno excidit. Adonias Abisag Sunamitidem in vxorem petens, vt apud populum honoratior esset, vita priuatur. Achitophel consilium Absaloni dans de persequēdo mox Dauidē, quia non id acceptauit Absalom, nec eum honorauit, abiens domum suspendit se. Absalom ipse, qui sollicitabat corda filiorum Israel, vt pulso patre regnaret ipse, in quercu suspensus interiit. Antiochus post amplissimas victorias adhuc in Perside regnare cupiens, & repulsam passus, præ animi mœrore interiit. Iason impius dominandi libidine totius Iudææ pacem perturbans, in summa egestate exul & contemptus ab omnibus periit. Omnibus istis *gloria ipsorum in confusione erat.* Sicut pueri post papiliones tota die currunt, sæpiùs cadentes, & post omnem laborem nihil aliud apprehendunt quàm vermiculum & puluisculum deargentatum: sic ambitiosi post innumeros conatus, sumptus, fraudes, adulationes, & similia, etsi quod ambiunt assequantur, ad finem vitæ cernunt se nihil nisi conscientie vermem & inanē puluerem adeptos fuisse. Et tamen propter fumum inanem excusari volunt, ne ad cœnam magnam vocati veniant.

5. *Iuga boum emi quinque: & eo probare illa.*

Auaritia.

Locus moralis contra avaritiam, & rei familiaris augendæ nimiam sollicitudinem, alterum impedimentum, & excusationem friuolam, sed vulgarem, ne ad cœnã magnam eniatur. Nemo inuentis frugibus glandes comedit. Nos
tamen

tamen ad cælestia vocati, terrenis oblectamur. Appositè Chrysoſtomus: *Si ethnicus eſſes, & nihil poſt hanc vitam ſpera-* In Acta Apo-
ſtol. Hom. 7.
res, difficile forſan eſſet, rerū terrenarum affectionem deponere.
Nunc autem calum expectans: & ea quæ in calis ſunt, hoc tibi Simile.
difficile videtur? Si contrarium dicerē, Expete diuitias; potiùs mi-
hi ſuccenſeres, dicens: Quomodo hoc faciam, calum expectans, à
quo iſta me retardant? Iniuriam tibi facerem, ſi propoſito auro, &
pretioſis lapidibus, plumbum tibi appetendum dicerem. Inciuilis
 eſſet & ingratiſſimus hoſpes, qui ad ſplendidiſſimas epulas
 inuitatus, antequam eò accederet, cepiſſet ſe & aliis repleret,
 ynde optimorum ciborum & ſibi faſtidium, & aliis nauſeam
 ex odore tetra conciliaret. Nos ad cœnam cœleſtem vocati,
 luto huius mundi ſic animum paſcimus, vt & nobis cœleſtia
 faſtidium generent, noſque cœleſtibus peſſimus odor ſimus.
 Sapienter Auguſtinus: *Amor rerum terrenarum, viſcus eſt ſpi-*
ritualium pennarum. Sicut enim nulla aquila, ſi ingētes cam-
 panæ pedibus alligarentur, vel vnum pedem à terra ſe ſuble-
 uare poſſet: ſic cura, amor, & ſollicitudo rerum terrenarum,
 animam deprimit, ne ſuſum feratur. Hac de re iam in aliis
 Dominicis multa diximus. Viſcus vtramque auiculæ alam
 conſtringit, vt ſuſum ferri nequeat. Cupiditas rerum terre-
 narum & intellectum & voluntatem ſic implicatas tenet, vt
 ad cœleſtia ſe erigere non valeant. Clamat igitur ſæpe Scri-
 ptura, ne hoc nos viſco implicemus: *Nolite diligere mundum,* 1. Ioan. 2.
neque ea quæ in mundo ſunt. Non dixit, *Nolite habere, ſed, no-*
lite diligere. Rurſum: *Reliquum eſt vt qui emunt, ſint tan-* 1. Cor. 7.
quam non poſſidentes; & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non
vtentes. Mundo vtitur (ait ſanctus Gregorius) tanquam non
 vtatur, qui & neceſſaria cuncta ad vitæ miniſterium con-
 gregat, & tamen hæc eadem non ſinit menti ſuæ dominari:
Nihil enim eſt iniquius quàm amare pecuniam, & cōſequenter,
pecunia æſtimabile: Hic enim & animam ſuam venalem ha-
bet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. Hoc eſt, in pecuniis
 conquirendis cura & cogitatione ſe totum euifceravit. Cla-
 mat Sapientia: *Relinquitte infantiam, & viuite, & ambulate per* Prou 9.
vias prudentia. Infantiam appellat quæ ſunt puerilia. Diligen-
 tes enim temporalia ſunt ſimiles pueris, qui magis afficiun-
 tur ad vnum pomum quàm ad vnum regnū: ſicut iſte ſua iu-
 ga boum prætulit cœnæ magnæ beatitudinis æternæ.

Moyſes vt videret rubum ardentem, ſed non comburen-
 tem, propiuſque accederet, iubetur priùs *ſoluere calceamenta* Exod. 3.
de pedibus ſuis: quia terrenarum amor priùs exuendus, vt ex-
 lectium Allegoria.

Simile.

Serm. 33. de
verb. Dom.
Simile.Domin. 1. Ad-
uentus, text. 3. &
Domin. Sexag.
text. 6. loco 2.

1. Ioan. 2.

1. Cor. 7.

Homil. 36. in
Euang.

Eccli. 40.

Prou 9.

Simile.

Exod. 3.
Allegoria.

lestium amor in animum admittatur : de quo suprà in alia

*Domin. 4. post
Pascha. text. 2.
Ioan. 4.*

Dominica. Mulier Samaritana audito Christi sermone, reliquit hydriam, & abiit in ciuitatem, vt Messiam se inuenisse nunciaret. Talis debet esse affectus noster erga cœlestia, vt præ illorum desiderio & amore relinquamus hydrias nostras aqua plenas, bona huius mundi tota fluxa & caduca. Sicut anguilla quo magis stringitur, eo minùs tenetur; sic terrenis opibus quo arctius adhæremus, eo minùs sunt nostræ & in nostra potestate; quia nobis magis dominantur quàm seruiunt, & nocent amore quæ poterant prodesse vsu.

Simile.

Qui tenet aratrũ (ait Scriptura) & qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agit, & conuersatur in operibus eorum: & enarratio eius in filiis taurorũ. Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia eius in sagina vaccarum. Docet vnumquemque in eo totum esse quod diligit, sicut hic inuitatus ad cœnam magnam sic totus erat in suis bobus, vt cœnam contempserit. Vt sapienter scribit sanctus Gregorius

Eccli. 38.

Si cuncta mundi relinquere non potes, sic tene qua huius mundi sunt, vt per ea non tenearis: vt terrena res possideatur, non possideat. Sit res temporalis in vsu, eterna in desiderio: hæc vt in itinere, illa vt in termino. Quasi ex latere respiciatur, quicquid in hoc mundo agitur. Ante nos autẽ tota mentis intentione illa spectemus ad qua tendimus. Nam & omnia retinendo relinquimus, si sic tẽporalia gerimus, vt tamen tota mente ad eterna tendamus. Hæc ille Homil. 36. in Euang. Giezi pecuniam auarè nactus qua vineta & oliueta emeret, & in hoc seculo ditesceret, ab Elizæo eiicitur, & lepra Naaman Syri percutitur, & lepra illa sicut nix alba erat. Qui bonis conquirendis auarè incumbit, à nuptijs Agni excluditur, & à cœna magna; lepra peccatorum hominum infidelium ei adhæret; & sicut nix oculos perstringit ne viam videas, sic cupiditas & amor terrenorum caliginem menti offundit, ne videantur cœlestia. Hæc est auaritiæ siue natura siue pœna.

Allegoria.

Homini bono (ait Salomon) in conspectu suo dedit Deus sapiẽtiã, & sciẽtiã, & latitiã, Peccatori autem dedit afflictionem & curam superflua, vt addat & congreget, & tradat ei qui placuit Deo. Hæc afflictio & cura superflua avari duplex ei pœna est; quia & in præsentem animum molestat, & futuræ beatitudinis delectationem, ideoq; & fruitionem tollit. Ad cœnam enim magnam nemo venit, nisi qui eam vehementer desiderat. Qui sitit veniat ad me, ait huius cœnæ Dominus. Et iterum: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabun-

4. Reg. 5.

Eccli. 2.

*Ioan. 3.
Matth. 5.*

Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabun-

SUR. Sitire cælestia non potest, qui sitit & appetit terrena. *Qui* Iacob 2.
vult esse amicus huius mundi, inimicus Dei constituitur. Amat
 hoc seculum, qui diuitias amat. *Anima saturata calcabit* Prou. 27.
fauum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Diui-
 tiis saturatus negliget cælestia; sed esuriens in illi ciam, nullum
 pro cælestibus laborem subterfugiet Auarus ad modum tal-
 pæ niger est per nequitiam, cæcus per ignorantiam; quot ha-
 bet possessiones, tot facit cumulos, in quibus se sepelit per
 continuam sollicitudinem. Quicquid fodit, ponit supra se,
 quia de omnibus facit Deū suum. Sicut porcus dum viuit, ni-
 hil valet, & est sordidum animal, ab omni cōuersatione alie-
 num, & ad quemlibet contactum horribiliter grunit & vo-
 ciferatur, ad mortem se peti putans, quia nec lac, nec vsum
 vllum habet; sed quando moritur, tunc primū valere inci-
 pit, & in cibum esse: sic avarus dum viuit, nec Deo gratus,
 nec hominibus utilis est, in quolibet morbo mortem horri-
 biliter timet, quia omni se virtute nudatum videt, & non ni-
 si ad pœnam vocari nouit; sed quum moritur, quæ inuitus
 reliquit in vsum veniūt. Sicut canis sequens duos homines, in
 capite viarū ostendit quis sit dominus eius, eum sequens, &
 extraneum dimittens: sic avarus extra tentationem sequēs
 Deum & mundum, in capite viarum, exorta tentatione, in
 qua aut diuitias aut Deū relinquere oportet, vocatus ad cœ-
 nam magnam, ad officium hominis Christiani, ibi ostendit
 quis sit dominus eius, adhærens bobus suis, & dimittens cœ-
 nam magnam. Sic sanè hanc vitam avari ducunt, quasi alte-
 ram ex pecunia acturi essent, non hanc præsentem. Neq; ve-
 rò mirum, si ad cœnam magnam vocatus avarus & mūdi a-
 mator se excusat, & quasi ex iusta causa venire detrectat. Si-
 bi quippe persuadet, aliquid sibi semper deesse, ideoq; augen-
 do cumulo semper debere intēdere. Est enim ferarum imma-
 nium instar, quæ plus quàm fames exigit, mordent. Si quis
 multum ederit, multumque biberit, nec vnquam expleatur,
 adit medicos: percontatur quid sit morbi. At si quis plura
 quàm sat est possidens, plura nihilominus concupiscat;
 hic non se ægrum, sed sapientem putat, & summa ratione
 id agere quod agit. Cæterum sicuti morbo illo antedicto
 laborantem, non expletione, sed purgatione opus habere
 iudicamus, & vomere iubemus, quia non inopia, sed aco-
 re & calore præter naturam laborat; sic avarus cupidita-
 tis morbum deponat oportet vt satiatur. Plato ad quen-
 dam accumulandæ pecuniæ semper incumbentem, O im-
 probe,

*S. Bonauent.
 Diata salutis
 cap. 6.*

Similia.

1.

2.

3.

Simile.

*Plutarch. lib. de
 cupidit. diuitia-
 rum.*

Simile.

*Stob. Serm. 8.
 de iniustis.*

probe.

*Apophthe-
gma.*

*Hom. 64 in
Matthæum.*

Simile.

*Homil. in diuites
auaros.*

Simile.

Super Psal. 14.

Simile.

*Hom. in aliquot
Script. loca.*

Simile.

*Homil. 7. in auar-
ros.*

Matth. 10.

*Exod. 5.
Chrysoft. Hom.
40. in Matth.*

Allegoria.

Exempla.

Iosue 7.

4. Reg. 5.

Act. 5.

Matth. 27.

1. Tim. 6.

probe, inquit, ne possessioni augenda studeas, sed minuenda cupiditati. Appositè Chrysoftomus: Si hoc tibi aliquando in mētem veniret, ut more volucrum volares, quomodo hęc absurditatem reprimeres? utrum fingendo pennas, aliq; ad volandum instrumenta faciendo, an potius suadendo tibi ipsi vesanam esse hęc & rei impossibilis cupiditatem? & Sic & hic facito. Planè enim facilius est hominem volare, quàm acquisitione & accessione pecunia cupiditatem habendi terminare. Nam, vt alibi idem eleganter scripsit, Veluti ebrijs occasio sitiendi est vini copia & augmentum sic plura possidēs plura concupiscit & dum perpetuò cumulum auget, morbum perpetuò nutrit. Studium enim habendi non eos ob iam parta exhilarat, sed ob ea qua deesse videntur cupiditati, potius angit. Quā absurditatem alio in loco accommodatè explicat: Vnumquodq; inquit, crescētium quum ad iustam sibi que conuenientem statura mensuram peruenit, desinit aueri; argentum verò auari nunquam auescere desinit. Monstrum est igitur. Sanè monstrum horrendum, informe, ingens, animæ cui lumen ademptum est, & quibusuis aquarum vi exundantius. Igne vehementior est, ait Chrysoftomus: quia omnia continuando finibus suis occupat; ea qua sunt vicini, sibi aufert. Mox ubi alium sortitur vicinum, & qua illius sunt ad se rapit. Quemadmodum enim flumina (ait S. Basilius) ex paruis initijs exeuntia, deinde paulatim incrementum intolerabile in progressu accipientia, impetu demum violento quicquid obijcitur secum trahunt sic auari potentes, quo magis crescunt, eo magis opprimunt, & per oppressorum ruinas ad alios opprimendos feruntur. Huiusmodi ergo studiis occupati, totique immerfi, ad cœnam magnam, quæ horum contemptum docet, & aliò vocat, animum intendere nequeunt. Sed quid prodest homini si vniuersum hunc mundum lucrifecerit, anima verò sua detrimentum faciat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filij Israël, cogente Pharaone, dispersi sunt in omnem terram Ægypti ad colligendas paleas: & post omnem laborem flagellis cæduntur. Amatores huius mundi in quisquilijs & paleis pecuniarijs conquirendis, tota vita occupantur, cupiditate eos sua ad hoc instigante: & in fine pro omni mercede à dæmonibus Dei exactoribus flagellantur. Auaritiæ causa Achan lapidatus, Giezi lepra percussus, Ananias & Sapphira subita morte extincti, Iudas laqueo vitam finiuit. De hac cupiditate dixit Apostolus: Radix omnium malorum cupiditas: quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis. Auarus auarum expoliat, spoliandus

tantò magis incenditur. Vincit autem fugiendo, omnèſque eius cogitationes celerrimè abiiciendo. Quare monet Apoſtolus, vt *omnis immunditia, fornicatio, ſcurrilitas, turpilòquium, nec nominetur in nobis.* Huius mali pertinaciam his verbis docet ſanctus Hieronymus: *Auaritia calcatur à plerisque, & cum marſupio deponitur. Maledicam linguam indictum emendat ſilentium. Cultus corporis, & habitus veſtium, vnius horæ ſpatio commutatur. Omnia alia peccata extrinſecus ſunt: & quod foris eſt facilè abiicitur. Sola libido inſita à Deo ob liberorum procreationem, ſines ſuos egreditur, redundat in vitium, & quadam lege natura in ſcelus erumpit. Grandis virtutis eſt, & ſollicita diligentia ſuperare quod natus ſis, in carne non carnaliter viuere tecum pugnare quotidie, & incluſum hoſtem Argi centum oculis obſeruare.* Hæc eſt huius impedimenti difficultas: ſic carnis libido impedit ne ad beatitudinem perueniatur. De ipſo recto & honeſto carnis vſu coniugali proponit exemplum Chriſtus vt quum in ipſo honorabili coniugio, & thoro immaculato difficultas inueniretur, multo magis omni illicita carnis libidine eam inueniri non dubitemus. Horratur Apoſtolus ad cœlibatum, quia ipſum matrimonium, etſi licitum, impedimētum tamè eſt orationis, cultus, & amoris Dei. *Volo (inquit) vos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt quæ domini ſunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum vxore eſt, ſollicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt.* Propter hanc diuiſionem, dixit iſte in Euangelio: *Non poſſum venire.* Debeo cogitare ea quæ ſunt mundi, quomodo placeam vxori; familiæ, liberis, rei domeſticæ prouidere debeo: non vacat de Deo cogitare, Quare Apoſtolus mox ad virginitatem exhortans, ait: *Hoc ad utilitatem veſtram dico; non vt laqueum vobis inijciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſerandi.* Quòd ſi verò honeſtiſſimum matrimonium impedimentum eſt obſequij & cultus diuini, & amorem erga Deum diminuit, quia animum ad ſecularium rerum curam abſtrahit; quid erit in illis coniugijs vbi vxor vel improba ad frequentem iracundiam rixas & iurgia; vel ſuperba ad multum veſtimentorum luxum; vel inuida ad ſimultates foris; vel laſciua ad zelotypiam & ſuſpicionem domi; vel denique luxurioſa ad variam libidinum fœditatem, virum ſobrium, manſuetum, pacificum, & caſtum prouocabit? aut vbi vir improbus vxorem bonam ad huiuſmodi incitabit? In tali matrimonio quàm verè vtraque pars dicet: *Vxorem duxi,*

viro

In epiſt. ad
Furiam.

I. Cor. 7.

Ibidem.

Coniugij im-
pedimenta.

viro nupsit: & ideo non possum venire! Si prima parentis nostri vxor, quam ipse Deus Adamo sociam dedit, eum ad peccatum induxit, & paradiso eiecit; quantum timendum est, ne quam tu ipse tibi elegeris tantundem tibi faciat? Socrates se consulentibus de ratione matrimonij contrahendi dixit: *Quemadmodum pisces, o adolescentuli, qui nondum intra nassas sunt, volunt intrare; qui autem iam intus sunt, volunt exire: sic & vos, ne idem vobis accidat, videte.* Alius quum post nouas nuptias amici ei gratularentur, ostenso quem gestabat calceo nouo, dixit: *Nemo vestrum qua me parte calceus premit nouit, ego id tantum persentio.* Charondas in his legibus quas Thurijs tulit, scriptum reliquit illud Philemonis Comici: *Se non mirari qui semel esset mare ingressus, sed qui iterum; ita eum non admirari qui vnam vxorem duxisset, sed qui alteram.* Quare Cicero rogatus ab Hircio, vt post Terentiæ repudium sororem eius duceret, negauit dicens *non posse se vxori & philosophia operam dare.* Thales philosophus vrgenti matri vt vxorem duceret, *Non est adhuc,* inquit, *tempestiuum.* Emensa ferè atate acrius illi instanti, *Iam,* inquit, *intempestiuum est.* Idem à Solone Atheniensi ad nuptias incitatus, tacuit primùm: sed paulo post, quum nuncium quasi Athenis venientem subornasset, qui Solonis filium mortuum, & publico funere eductum nunciaret, remque illam ægerrimè Solon ferret, tum Thales ridens: *Hec me,* inquit, *Solon à nuptijs & procreandis liberis dehortantur, qua te hominem fortissimum & constantissimum frangunt.* Sanè quæ nuptiarum incommoda Socrates de vxore ducenda rogatus commemorat, *perpetua sollicitudo, querelarum contextus, dotis exprobratio, affinium graue supercilium, garrula socrus lingua, subsessio alieni matrimonij, incertus liberorum euentus,* facilè docent, quàm verè dictum sit, *Vxorem duxi: & ideo non possum venire,* id est, nisi difficillimè possum venire. Quamquam præcipuum incommodum diuisionem & distractionem à Deo rebúsque diuinis, quam Paulus assignat, sapientissimus ille Philofophus videre non potuit. De incommodis nuptiarum plura vide apud diuum Hieronymum.

Antonius in
Melissa. par. 2.

Serm. 14.

Apophthe-
gmat. a.

1.

2.

Domit. Bruson
facet. lib. 7.

3.

4.

5.

6.

In lib. contra
Iouinianum.

Vagæ libidinis
turpitudine.]

Cæterùm si legitimum ipsum matrimonium tantum salutis impedimentum est; quale erit vaga & illicita quæuis carnis libido? Sanè nihil hominem magis à Deo auellit, & tenaciùs auulsum retrahit. Sicut enim qui adharet Deo per amorem castum, vnus cum eo spiritus est, ideóque Spiritu Dei perpetuò agitur: sic econtrà carnis libido hominẽ totum

1. Cor. 6.
In Comment.
ibidem.

carni immergit. *Qui enim adhaeret meretrici, unum corpus efficitur* Idcirco Apostolus (vt annotauit D. Chrysoſtomus) non dixit: *Accipiens membra Christi*, coniungam ea membris meretricis (quod ſolum indigniſſimum foret) ſed dixit: *Accipiens membra Christi, faciam membra meretricis? Abſit.* Hoc igitur peccatum habet maximam ad creaturam conuerſionem, & à Deo auerſionem: quia cum creatura quam ſœdè amat, vnum ſit. Sic ergo creaturæ turpi amore vnitus, veriſſimè dicere poteſt, *Non poſſum venire*, Nullus hîc excuſationi locus eſt. Alligatus & vnitus alteri ſum: ſeparari nequeo.

Similia.

Non ſic viſco auiculæ frondibus irretiuntur, vt auolare nequeant; non ſic cæmento lapides in ædificio continentur, vt diſſolui ſtructura non poſſit; non ſic glutine & bitumine ligna coniunguntur, vt firmiter cohæreant, ſicut libidinis vſus hominem carni immergit, ne cum Dei Spiritu quicquam cõmercij habeat. *Quemadmodum enim aqua quàm diu ſuam retinet naturam, igni aduerſatur atque reſiſtit; ſed ſi in ardètem focum iniecta in ignem vertatur, ipſum ignem vehementiùs accendit: ſic in homine voluptuario ipſe ſpiritus in carnẽ verſus, non niſi carnis deſideria perficit.* *Libido* (ait Auguſtinus) *non ſolum totum corpus, nec ſolum extrinſecus, verum etiam intrinſecus vendicat, totùmque commouet hominem, animi ſimul affectu cum carnis appetitu coniuncto atque permixto, ita vt momento ipſo temporis, quo ad ſœdiſſima eius voluptatis peruenitur extremum, penè omnis acies & quaſi vigilia cogitationis obruatur.* Explicat hoc ipſum D. Ambroſius, exponens illud Apoſtoli, *Qui fornicatur, in corpus ſuum peccat: Cætera, inquit, peccata etſi per corpus ſiant, non tamen animam ita carnali concupiſcentia faciunt obſtrictam & obnoxiam, quemadmodum commiſceri facit animam cum corpore, quaſi ei immergi vſus libidinis agens in opere fornicationis. Tunc enim ita agglutinatur anima corpori, vt in ipſo momento nihil aliud cogitare homini liceat aut intendere: quia ipſam mentem captiuam ſubdit ipſa ſubmerſio & abſorbitione libidinis & concupiſcentia carnalis.*

De ciuit. Dei,
lib. 14. cap. 16.

In Comment.
in 1. Cor. 6.

Violentia libidinis carnalis.

De pœnit.
lib. cap.
In lib. de viduis.

Nec verò in actu tantùm huius peccati iſta ſit mentis ſubmerſio, ſed & poſt actum. Huius enim ſœdæ libidinis vſu magis ipſa accendit & irritatur: vt de hoc propriè peccato dixerit S. Ambroſius: *Facilius inueni qui ſeruauerint innocentiam, quàm qui congruè egerint pœnitentiam.* ideòque vt alio in loco demonſtrat, certamina viduarum acriora ſunt, quàm virginum. Et quum in omnibus peccatis conſuetudo peccandi

eandi maximam afferat emergendi difficultatem, vt in alia Dominica explicuimus, tum potissimum in peccato carnis. *Domin. Sexa- ges. text. 4.*
De hoc enim Scriptura dicit: *Fornicatio & ebrietas* (quæ sunt quasi pedissequa & domina, nam in vino luxuria) *auferunt* *Osea 4.*
cor. De hoc dicitur: *Infixus sum in limo profundi, & tempestas Ephes. 5.*
aqua demersit me. De hoc propriè dixit Salomon: *Ignorat Psal. 68.*
quod ad vincula stultus trahitur. De hoc dixit Ieremiás: *Si Ierem. 13.*

mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas,
& vos poteritis benefacere quum didiceritis mala. Illa enim mala erant, sicuti subiungit, *Adulteria tua, & hinnitus tuus,*
& scelus fornicationis tua. De hoc carnis peccato disputauit

Augustinus, quando de difficultate prauæ consuetudinis ea scripsit, quæ superius ex eo citauimus Dominica citata. Nec in sua conuersione aliam maiorem inuenit difficultatem Augustinus, quàm vt vxore careret, vt ipsemet copiosè describit; adeò sanè vt Alipium amicum suum continentem, propemodum ad coniugij vincula traxerit; in diuo autem Ambrosio quum cætera miraretur, vnum eius cœlibatum laboriosum sibi visum fuisse scripserit. In vtraque hodie India tam Orientali quàm Occidentali, & in Insulis Iapanicis, multi reges & principes hanc vnam ob causam ne plures vxores habere desisterent, ad Christi Reges amplectendas vel non accesserunt, vel seriùs accesserunt. In postremis literis ex Goa scriptis, anno Salutis 1587. Decembris 19. sic legimus: Faxiba Quabacundonus rex Meacensis, & omnium in Iapania potentissimus princeps, accedens ad Ecclesiam Patrum Societatis Iesu, vt suam erga eos beneuolentiam ostenderet, his inter cætera verbis vlus est: *Scire vos volo, legem vestrã mihi; per omnia placere, nec vllam in ea difficultatem me inuenire, excepto quod plures vxores habere vetat. Quod vnum si non iuberet, statim fierem Christianus.* Sic iste miser princeps vnus ex illis est, qui dicit: *Vxorem duxi: & ideo non possum venire.*

Exempla.
Confess. lib. 6.
cap. 12. & seq.
cap. 3.

Sed & quàm multi inter fideles propter vxores pereunt, qui absque vxoribus salui essent! Sampson per suam Dalidam perijt. Salomonis cor deprauarunt mulieres, vt idola coleret. Achab instigante Iezabel persequitur Prophetas Dei. Herodias Herodem perdidit. Mulieres Moabitæ filios Israëli deceperunt. Theodora hæretica Iustinianum Imperatorem virum suum induxit, vt duos Pontinces Romanos in exilium cogeret. Attamen ne res vxoria à cultu & obsequio Dei quenquam retardaret, his verbis docuit Christus: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, &*

Exempla.
Iudic. 14. 16.
3. Reg. 11. 21.
Marc. 6.
Num. 22. 23.

Luca 14.

matrem, & uxore, & filios, non potest meus esse discipulus. Non sic amari vxor debet, vt Dei amor propterea minuatur. Elegãter D. Gregorius: *Sicut flãma admotis rebus incendium porrigit; sed idem incendium ignis ipse vbi nascitur prius excitat: sic fidelis animus uxorem & liberos propinquire sibi fœdere coniunctos amare certè debet, & illis plus cateris prodesse; Deum tamen, vnde ille amor nascitur, sic intus amare debet, vt cursum mentis ad Deum non impediatur nec retardet.* Nempe amorem erga vxores, & naturæ instinctus. (cuius author est Deus) & ipsium Dei præceptum (*Viri diligite uxores vestras*) fidelium animis instillauit atque iniecit. Non debet cõtra Deum militare, quod ad tuam consolationem, & in *Adiutorium tibi simile* Deus concessit. Rursum quod in remedium peccati datum est, occasio peccati esse nisi apud ingratißimos non potest. *Propter fornicationem* (ait Apostolus, id est, ne quis fornicetur) *vnusquisque suam uxorem habeat, & vnaquaque suũ virum habeat.* Duæ vaccæ quæ portabant arcam Dei (vitulis earum domi reclusis) ibant in directum, & itinere vno gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinantes neque ad dexteram neque ad sinistram. *Sic necesse est* (ait diuus Gregorius) *vt incedere debeant, qui sacra Christi legis iugo suppositi, iam per fidei professionem Dei arcam portant, quatenus propinquorum necessitatibus condolentes, à rectitudinis itinere non deflectant.* Hæc ille.

Iam verò quia Christus in hac parabola non solùm status matrimonialis difficultates, sed totam effrænis libidinis impuritatem taxare voluit, & eius ad salutem impedimentum docere, sicut in duobus aliis, ambitionis & avaritiæ peccata taxauerat: poterit hîc Concionator loco satis proprio de luxuriæ peccato copiosius agere, eiúsque & causas & remedia & fuga m docere. Causas luxuriæ his verbis Prophetæ tradit; *Hæc fuit iniquitas Sodoma sororis tuæ: Superbia & saturitas panis & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius.* Tria notauit, superbiam, gulam, & otium. Superbia non tam incitat ad libidinem, quàm secum pertrahit vt pœnalem comitem. Primus parens ex superbia lapsus, carnis rebellionem pro pœna statim accepit. *In illius peccati pœna* (ait Augustinus) *quid aliud inobedientia quàm inobedientia retributa est? Nam quæ est hominis alia miseria, quàm aduersus eum ipsum inobedientia eius ipsius?* De hac Apostolus: *Inuenio legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Superbia gentium, immunditia carnis punita est: *Quia cum cognouissent*

Simile.

Moral. lib. 7. cap. 8.

Ephes. 5. 1

Genes. 2.

1. Corint. 6.

1. Reg. 6.

Allegoria.

Vbi suprâ.

De causis luxuriæ.

Ierem. 16.

Superbia luxuriæ causa.

De Ciuit. Dei, lib. 14. cap. 15.

Rom. 7.

Roman. 7.

cognouissent

*cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed eu-
 nuerunt in cogitationibus suis. Tradidit eos Deus in desideria* *Moral. lib. 26.*
cordis sui in immunditiam. Ecce (ait Gregorius) caro merfit, *cap. 12.*
*quia superbia subleuauit. Intus prius extollitur, quod foris post-
 modum luxuria corruptione feriat. Culpa qua per elatio-
 nem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto res-* *Osea 5.*
*pondit. Sic Oseas Propheta, quum dixisset, Spiritus fornicationis in medio eorum; causam subdit: Et respondebit arro-
 gantia Israël in faciem eius. Est autem pœna conueniens, quia
 nullum peccatum fœdus, nec quod hominem magis humiliat, brutôq; similem reddit. Fiunt enim luxuriosi sicut equus* *Psal. 31.*
*& mulus in quibus non est intellectus. Hoc adeò verum est, vt
 ipsi iusti, ne in superbiam efferâtur, hoc stimulo carnis com-
 primantur. Sic de se Paulus: Ne magnitudo reuelationum me* *2. Cor. 12.*
*extolleret, datus est mihi stimulus carnis. Denique superbia elat-
 tos in carnis peccatum prolabi Deus permittit, vt humilien-* *De verbis Apo-*
tur, propter quod exclamat Augustinus: O venenum super- *sto. Serm. 31.*
bia, quod non curatur nisi veneno luxuria. Aliam luxuriæ cau- *Gula luxuriæ*
sam gulam & saturitatem Propheta assignauit. Nolite, inquit *causa.*
Apostolus, inebriari vino, in quo est luxuria. Et rursus: Ego ca- *Ephes. 5.*
stigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Et iterum: Vidua in *1. Corint. 9.*
delitijs viuens mortua est. Sic post Apostolum Pares. Pascitur *1. Timot. 5.*
libido conuiujs (ait Ambrosius) nutritur delitijs, vino accendi- *De pauit. libr. 2.*
tur, ebrietate flammatur. Sic Hieronymus: Frustra castita- *cap. 14.*
tem quaris sine suis comitibus & appenditijs, continentia & par- *In episto. ad Fu-*
citâte. Et alibi: Lasciuens iumentum frenis inedia subiun- *riam & Salu-*
gare debes, vt non libidinem, sed cibos quarat, & sefforem Spiri- *nam.*
tum sanctum moderato & composito pôrtet incessu. Qui carnem *Similium cõ-*
pascit, armat aduersarium contra se. Sicut naus nimium one- *geries.*
rata demergitur in profundum: sic corpus cibi onustum in
turpitudinem deprimitur. Subtrahe ligna si vis vt non ar-
deat focus. Ignis carnalis ligna sunt cibi & potus. Arma
quibus hostis te inuadit, membra carnis tuæ sunt. Illa igitur
mortificare, non roborare debes. Daniel primùm destruxit *Allegoria.*
idolum Bel, & postea draconem in eo latentem expulit. Ca- *4.*
ro prius mortificanda, vt internus luxuriæ hostis penitus eii-
ciatur. Periculosum est pullo indomito sine chamo & freno
insidere. Abstinencia carnis frenum est. Sicut vbi magna ci-
borum in domo copia est, ibi multi mures & feles versari
solent: sic ea corpora quæ multum cibi capiunt, multas li-
bidines generant. Sanè eum qui saturo corpore castitatem se
putat seruaturum, ei similem dixit Climachus, qui projecto *5.*
virginitate. *6.* *In lib. de vera*

pane carnem à se abigere conatur. Quare futuram virginem docet S. Basilius ante omnia gustum vincere. Aliud libidinis incentiuium, otium est. *Otiositas malitiam docuit*; sed hanc potissimum quam alia Scriptura explicat: *Desideria occidit pigrum. Tota die concupiscit & desiderat.* Caro lasciuens ac natura rebellis ad agonem & certamen virtutis nobis relicta est; sicuti quosam Chananaeorum populos noluit delere Dominus, *ut erudiret in eis Israëllem.* Si ergo non certamus, si otio diffluimus, erit nobis caro in ruinam, sicut filiis Israël impinguatis & incrassatis dii gentium vicinarum erant. Vnde D. Gregorius: *Inter opera & labores spirituales contra stimulos carnis fortes sumus: sed si quasi fessi à solita conuersionis rigore torpescimus vel remittimus, dum paulatim negligim⁹, aculei carnis insurgunt, qui quasi depositis Moysi manibus Israëllem vincunt.* Et huius causam paulo post reddit: *Quum duas simul res cogitare non possumus, sit ut aliquid aliud cogitando non cogitemus immunda.* Celer ergo & facilis victoria libidinis est, *circumspectio cogitationis; si quoties carnalia obuiant, ad aliquid aliud recurramus, quod libidinis non sit incitamentum.* Hoc sane est, ut Scriptura suadet, *fugere fornicationem: eius cogitationem statim excutere, & animum aliò conuertere.* Sic D. Basilius, tentationis carnalis remedium rogatus, respondit, *Desiderium rerum meliorum.* Sic frater Egidius: *Quum accedunt huiusmodi cogitationes, abige illas à te, dicendo: Iam alius hospes meum domiciliū occupauit.* Sic D. Ambrosius: *Si nõ penitus libidinem nostro excutimus animo, tollimus eam magis nobiscum, quàm post nos relinquimus.* Excutienda igitur ut vipera, fugienda ut pestis, omnis cogitatio carnalis; ne torpẽtem opprimat, & desidiosum interimat. Accedit ad has luxuriæ causas, turpiloquium, quod Apostolus pariter cum fornicatione interdicit: *Omnis (inquit) fornicatio & immunditia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas qua ad rem non pertinet.* Et alibi: *Corrumpunt bonos mores colloquia praua.* Vnde D. Ambrosius, postquam dixisset, *Pascitur libido conuiujs, &c.* adiecit: *Graviora sunt his fomenta verborum.* Nam *veluti lapis (ait S. Basilius) in aquam cisterna coniectus, non solum adiacentem aquam partem in quam cecidit, agit at, verum orbis alios perpetuis vicibus excitãs, eos interdum ad ultimos lacunæ margines agitando perducit: ita sermo lasciuus in animam castam velut in vndam purissimam vehementer coniectus, alias post alias quasi in profundo amatorias cogitationes excitat, totamq; animã voluptatis fluctibus*

Eccles. 33.

Prouerb. 21.

Otium luxu-

riæ causa.

Iud. 2. & 3.

Allegoria.

In 1. Reg. lib. 6.

cap. 1.

Ibid. cap. 2.

1. Corint. 6.

In Reg. breu. ad

quæst. 30.

Apophtheg-

ma.

De pœnis libr. 2.

cap. 14.

Turpiloquiū

luxuriæ causa.

Ephes. 5.

1. Corint. 5.

De pœnit. libr. 2.

cap. 14.

In lib. de vera

virginitate.

fluctibus agitat. Rursum sicut nauis ad omnem venti impetū fertur, sic mens humana verbis honestis quasi vento secundo nauigans, ad portum felicitatis pertinget: at prauis & improbis quasi vento illi aduerso impulsa naufragium facit. Verba loquentium aures audientis feriunt, sicut ventus vela, pariterque impellunt. Hæc ergo quatuor vitanda vt luxuria fugetur, castitas conseruetur.

Alia adhuc duo sunt, vehementissima libidinum incitamenta nisi caueantur, præsentia remedia si caueantur; Aspectus videlicet & tactus inhonestus. De aspectu primùm, postea de tactu pauca, sed idonea, proferemus. Oculorum custodiam contra luxuriã S. Scriptura frequenter inculcat: *Ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est domos vestras.* Et rursum: *Oculus meus depradatus est animam meam.* Dauid orat: *Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Ipsum videre me-

Oculorum custodia.

Ierem. 21.

Thren. 5.

Psal. 119.

Proverb. 23.

Iob 31.

tuit. Sapiens monet: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa.* Sanctus Iob dicit: *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine.* Fœderis autem hæc ratio erat, vt illi quidem voluptatem amitterent videndi quæ vellent; vnde hoc lucrum & beneficiū reportarent, ne postea lachrymis & luctu perceptam ex voluptate maculam eluerent: quod Dauid facere coactus est, visa Bethsabee; vnde dixit: *Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Sanè sicut naturaliter ægros aliorum oculos inspiciendo, nostros lædimus; ea autem contuendo quæ aspectum iuuant, noster quoque proficit obtutus; ita sanè cum voluptatis indicium iniicimus oculos, animus voluptatis morbo fit saucius; veris autē bonis cum intendimus, ab oculis ad animum illa quoque deriuatur. Vt quid ergo per curiosos aspectus periculis nos obiicimus? Difficilius est animum, vbi aliquid pulchrum visu suscepit, purum & integrum conseruare, quàm illum à videndo cohibere. Si ergo modò prius quàm illud videam, cōtinere me non possum ne videam: quomodo vbi iam videro, & pulchritudine illa me illaqueauero, hærentem animo voluptatem excutere poterò? *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Exemplum.

Psal. 6.

Basiliius lib. de

vera virgin.

S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, sic ab omni fœminarum aspectu abstinebat, siue in audiendis confessionibus, siue in colloquiis familiaribus, vt diceret, se nullius mulieri (vna excepta) ita faciem aspexisse in toto episcopatu suo (quem valde amplum per annos 50. tenuerat) vt ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset cognoscere. Sed & aliquãdo cum fœmina quædã diu cum cōuenisset, quæ cultu

Simile.

Eccles. 33.

In vita eius

apud Surium

1. Aprilis.

Exempla.

Custodiæ oculorum.

ferè

ferè meretricio lasciuiſſimè cõpta eſſet , qui aſtabant clerici feueritatẽ eius cognoſcẽtes, abeunte illa, eum rogarunt, quo modo ſine iutta aliqua reprehentione tantam mulierculæ luxuriã & petulantiam dimiſiſſet. Sed ille reſpondit, ſe nihil tale in ea animaduertiſſe. Porro & à virorũ quoq; vultib⁹ religioſæ mentis auertendũ dicebat intuitum, aſſerens per cõmunionem humanæ mutabilitatis atq; compaſſionis fieri, vt affectiones conſpecti ad memoriã conſpicientis frequenter recurrant, & de conſpecto irato iratus, de trifti triftis, de laſciuiente laſciuus fiat : quas paſſiones ſatis eſt habere vnumquemq; proprias, non in ſe trãſcribere opus eſt alienas.

In vita eius
apud Surium.

2.

Hæc ille. Sanctus Arſenius Eremita, quum matrona quædã Romana longis itineribus ad eum videndum veniſſet, illẽq;

poſt multas preces, & Epifcopi interceſſionem, ei ſe conſpiciendum præbuiſſet; à muliere rogatus vt eius in ſuis precibus meminifſe vellet; imò verò, inquit, *dabo operam, idque Deum ſeriò rogabo, ne tui vnquam ampliùs meminifſe queam.*

Seuerus Sulp.
Dial. 2. cap. 13.

3.

Quum virginem quandã, quæ ſe ab omnium virorum oculis remouerat, trãhens per locum S. Martinus Epifcopus loci inuiſere vellet; illa per alteram mulierem ſe excuſans, nec ab eo ipſo videri voluit: quod ille vir tantus ac talis, & æquo animo tulit, & vehementer laudauit. Cùm aliquando apud Iordanem iter faceret magnus ille Sabas, multorum monaſteriorum Pater, cum diſcipulo iuvene, & ſecularibus in via occurteret, inter quos puella erat ſpecie venuſta, vagis &

Apud Surium,
tom. 6. pag. 778.

4.

laſciuis oculis, poſtquam illi præteriſſent Sabas veluti tentans diſcipulũ, Tibi (inquit) qualis viſa eſt puella? Mihi enim viſa eſt vnum tantũ habere oculum. Nequaquam (inquit) ò pater, ſed duos habebat oculos. Ille verò: Falfus es ò fili: erat enim reuera orbata vno oculo. Diſcipulus autem ignorans hanc interrogationem fuiſſe tentationem; Nequaquã, inquit, ò Pater, ſed valde lucidos habebat oculos, & viſu iucundiſſimos. Sabas autem: *Quĩ factum eſt vt ſcires hoc tam accuratè, & tam conſtanter hoc audeas aſſeuerare? Ego (inquit) eam pulchrè attẽdi, & apertè noui eam habere duos oculos. Tum diuinus ille Pater implicatũ diſcipulum tenens,*

Proverb. 6.

An non, inquit, legiſti, Ne capiaris nutibus illius? De cætero ergo non ampliùs mecũ verſaberis, donec aſſuefeceris oculũ non ſic vagari, ſed in loco manere. Quo dicto, eum ad multum tẽpus incluſit in altero monaſterio. Sed & hanc oculorum cultodiam ipſos ethnicos ratio & natura docuit. Antiochus Aſiæ Rex ad Pantheam egregia forma virginem videntem,

Exempla
ethnica.

Plutar. in reg.
Apoph.

dam,

dam, vt regiis oculis dignam, inuitatus, recusauit, dicens; *Si modò illam conuenero, quum per otium vacat, fortasse illa mihi suafura est, vt neglectis regni negotiis illam cõueniam, quũ etiam non vacet.* Alexander Magnus cum Darij filias haberet ca- Plutarch. in Alexandro.
ptiuas, demissis oculis eas salutabat, idque rarò, sibi metuẽs ab illarum forma insigni. Idem dicere solebat: Dolores oculorum sunt Perficæ puellæ; verum ego eas tãquã statuas prætere- Q. Curtius.

Hæc de oculorum custodia. Nunc de tactu fugiendo. Apostoli dictũ est: *Bonum est mulierem non tangere.* De quo verbo dixit senior quidã: *Filioli, sal ex aqua est; & si appropinquauerit aqua, continuò soluitur & deficit. Similiter vir ex muliere est; itaq; si appropinquat mulieri, soluitur & ipse.* Alius Patet sic suos discipulos docuit: *Pluuia bona est, & terra bona; tamen ex eorũ commixtione fit lutum, quo cætera res fœdantur. Sic & manus viri licet bona fuerit, ac similiter mulieris, ex mixtione tamen illarum nonnunquã cogitatio vel affectio mala confurgit. Nempe, qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & quomodo potest homo ignem in sinu suo gestare, & non comburere? Sicuti impossibile est (ait sanctus Basilius) eum qui ignem tetigerit manu, illa sam manũ seruare, sed aut bullæ repente tactum consecuta turgescent, & futura minantur, aut iam facta cernuntur ulcera: ita possibile non est eum qui amoris impetu tactum fecerit, illũ tactum innocuum perferre, sed aut bullæ perturbationũ cordi subrepunt, aut peccati ulcera statim erumpunt. Si dum caudã quis tantum serpentis attingit, caput licet magna corporis prolixitate disiunctum, ad caudã tactũ repente cõuertitur, & si digito pedis nostri impingente, capilli capitis mox in sublime feruntur, profectò visiosus contactus, etiã si manu tantum fiat, à capite tamen usq; ad extremos unguis, ad sensum voluptatis totũ pertrahit corpus.* Hæc ille. Rectè monet Sapiens: *Cũ aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum.* Ab his ergo omnibus cauere debet, qui *vas suũ possidere vult in sanctificatione, vt sit sanctus corpore & spiritu, & glorificet Deũ in corpore suo, nec templum Dei, quod ipse est, violet.* Sicut arces quæ in hostium confinibus litæ sunt, vallis & fossis, cæterisque propugnaculis propter hostium incursions & insidias muniri solent: ita castitas omni cura & sollicitudine tanquam magis exposita periculis, sepienda atque vallanda est, à cibis, ab otio, à verbis, ab oculis, à tactu peticulum illi est, vbique & semper periclitatur.

Ad eam ergo integerrimè conseruandã, & ad luxuriæ tyrannidem penitus excutiendã, mixis & violentis mediis vsi Castitatis seruatiõis exempla sunt

De tactu fugiendo.

1. Cor. 7.

Pratum spirit. cap. 217.

Simile.

In vita P. Iordanis apud Suetonium, tom. 7.

Simile.

Eccli. 13.

Proverb. 6.

In lib. de vera virgin. it.

Simile.

Eccli. 9.

1. Cor. 7.

Simile.

1. sunt viri sancti. Sanctus Franciscus circa conuersionis suę primordia tēpore hyemali in foueam glacie plenā seipsum plerumque mergebat, vt domesticū suum hostem perfectē subigeret. Sanctus Thomas Aquinas adhuc iuuenis, in domo materna, immissa in cubiculum eius meretricula, arrepto è focotitione ardenti eam fugauit. Sanctus Benedictus à carne se grauitè titillari aduertens, in vepres se nudum coniecit, corpusque totum lacerauit, vt tentationē fugaret. Nobilis quaedam & pulcherrima fœmina sanctū Vvolfstanum Episcopum in Anglia Vigorniensem ad turpitudinē prouocauit. Ille audita fœminę voce, ingentem alapam mulierculę impegit, tāto nisu, vt crepitus illiſæ palmæ tota domo audiretur, verbisquę seuerissimis & Episcopo dignis abegit. Sanctus Bernardus Senensis quum panes ostiatim mendicans, ex instituto sancti Francisci, à fœmina quadam sub specie eleemosynę accipiendę introductus, ad libidinem tētaretur, vbi eam expoliare se nudam iusserat, (neq; enim alia euadendi via occurrit) eam flagello ex funiculis, quod fortè secum circumtulèrat, egregiè flagellādo, tum illam à libidine, tum seipsum à tētatione liberauit. Simile de sancto Edmundo Cantuariensī Archiepiscopo, quum adhuc iuuenis Lutetię literis operam daret, legitur. Sanctus Bernardus ingrediente ad eius lectum hospita iua (dum fortè in itinere esset) vociferando, latrones, latrones, illam abegit, & seipsum seruauit. Sed exemplū seruatę castitatis maximè memorabile est sanctus Martinianus Eremita. Ad eum venit sub noctem meretrix, mendicę specie, pannosa, & imbris complura, flens & eiulās, & hospitium flagitans, ne in illa solitudine deuoretur à bestiis de nocte grassantibus. Ille misericordia victus in cellam exteriorem eā inducit, appositisq; ei pane & dactylis, igniq; accesso, in interiorem cellā se recepit; iubens eam seipsam curare. Post noctis medium tentari se intelligens, egreditur vt illam expellat: & ecce videt eam pulcherrimis vestibus ornatam, quas secū in pera meretrix adduxerat. Obstupefactus & meretricem esse videns, turbatur & tētatur, maximè prouocātè illa, & matrimonium pollicente, omniūque rerum necessariarum suppeditationem. Assentitur ille, sed prius foras egrediendū, & circumspiciendum esse ait, ecquis fortè in via sit eò veniēs, quia à multis & sæpe visitari solebat. Montē ergo vicinū petit, vbi seipsum colligens, & à Deo motus redit cum farmentis lignorū, ex quibus, luculentū ignem facit, seq; mox in illum nudū coniecit, vt igni illo corporali internas flāmas

cōprimat. Quo viso meretrix & ipsa vehementer cōpuncta, facti pœnitentia ducitur. Veniam petit, & accepto ab eo consilio Hierosolymã vadit, & monasticum institutum complexa, totum vitæ reliquum in eo statu cōsummauit. At sanctus ille Eremita volens sibi in posterum prouidere, cellam reliquit, & loco solitario diu quæsito, tãdem à nauclero quodam edoctus, ad rupem quandam angustam in mari positam, procul à terra distantem, excelsam & terribilem perducitur, in eaq; se includit: pacto hoc cum nauclero inito, vt ille bis aut ter in anno panem & aquam recentem adferret vnde se aleret, ipse verò ex ramis palmarum quos nauclerus suppeditaret, sportulas conficeret, quæ nauclero cederet pro alimento allato & ramis. Quũ ergo in illa rupe sub dio sex annis egisset, solo nauclero conscio, ecce puella quædam formosissima naufragium passa, ad illam rupem iactatur; quam illa apprehendens, & virum sanctum videns, exclamauit vt ad se leuare, & à fluctibus eam liberare vellet. Ad hanc nouam tentationem subridens vir sanctus, puellam quidem in rupem accipit, sed dato illi pane, & aqua quam habebat, bonisque verbis consolatus, significans ei fore vt post duos menses nauclerus eò veniat. facto signo Crucis, & Dei nomine multis precibus inuocato, in mare se proiicit. Statim autem duo Delphines eum acceperunt, & in terram detulerunt. In quam quum venisset, reliquum vitæ suæ tempus peragrans de loco in locum, & nusquã diu consistens, consummauit. Docent hæc exempla, quanto studio fugienda statim omnis carnalis libido est, nec vllus ei aditus concedendus. Sancti isti viri optimè intellexerunt, quantum ad beatitudinem consequendam impedimentum vel semel gustata nefaria libido attulisset. Nouerant luxuriæ peccatum gehennæ esse simillimum. Nam sicut in gehenna est ignis ardens, vermis rodens, & sulphur fœtēs; sic in peccato luxuriæ est ignis concupiscentiæ, vermis conscientiæ, & sulphur infamiæ. Meminerant luxuriæ peccatum grauissimè semper à Deo in Scripturis punitũ. Propter luxuriæ peccatum diluuium toti orbi inductum est, Sodomæ igne de cælo consumptæ, Hemor subito occisus, Sichẽ euersa, tota tribus Benjamin ad internecionẽ deleta, Amon à fratre Absalom occisus, Salomon idololatra factus, Dauid ipse deceptus, Sarã septem mariti occisi, senes Susannę accusatores lapidati, populi Israelitici hominum 24000. interfecti, & Samson excæcatus est. Sancta Christina virgo mirabilis incredibili ciulatu sæpius deplorabat, totum ferè gen^o huma-

Luxuria gehē-
næ similis.

Luxuriæ pu-
nitæ exempla.

Genes. 6. 19. 34.
Iudic. 20.

1. Reg. 17. 13.

3. Reg. 11.

Tob. 3.

Dan. 13.

Num. 25.

Iudic. 16.

In vita eius ca.

29.

num

num corporis pollutione corrumpi, eaque de causa iram Dei vniuerso orbi imminere. In huius loci explicatione paulo prolixior fui, tum propter huius peccati passim regnantis singularem turpitudinem, tum quia vix in aliis Euangelis iste locus recurrit.

7. *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cacos, & claudos introduc huc.*

Vocatio virtute tuenda.

LO C V S moralis de vocatione nostra ad salutem sollicitè conseruanda. Docet enim Saluator nec Iudeos, nec Christianos, nec horum aliquos, ad quemcunque gratiæ statum vocatos, securos propterea esse debere, quòd semel inuitati semel Dei gratia donati fuerint, quasi postea excidere non debeant, aut quasi absq; eis Ecclesiam suam Christus nõ haberet. Exẽplo nobis esse potest summi sacerdotij in veteri Lege status. Aaroni summo sacerdoti quatuor erant liberi, ad quos summi sacerdotij dignitas descendere debuit; quorum duo, Nadab & Abiu pariter interfecti sunt, igne de cælo percussi, quia igne alieno, & non ex altari sumpto, thurificare præsumperat. Supererant Eleazarus maior natu, & Ithamar. Phinees Eleazari filius quia zelo zelatus percussit adulterum publicè peccantem, promissionem accepit summi sacerdotij in eius stirpe mansuri: sed eius posteris peccantibus, ad stirpem Ithamar facta est promissio, iuxta illa Dei verba ad Heli summum sacerdotem in Silo: *Loquens loquutus sum vt domus tua & domus patris tui (is fuit Ithamar) ministraret in conspectu meo vsque in sempiternum.* Sed quum eius duo filij Ophni & Phinees abuterentur sacerdotio, nec ab Heli corrigerentur, vide quid Deus statuerit: *Nũc autẽ dicit Dominus, Absit hoc à me. Sed quicumque homo glorificauerit me, glorificabo eũ; qui autem contemnũt me, erunt ignobiles.* Vnde factũ est, vt vno eodemq; die Ophni & Phinees in bello caderent, & ipse Heli retrorsum cadens, fractis ceruicibus interiret; vno quoq; & eodẽ die Abimelech cũ aliis 85. sacerdotib⁹ de stirpe Heli, iubente Saule, occiderentur; ac demũ Abiathar de stirpe illa postremũ sacerdotem *Salomon deposuerit, ne esset summus sacerdos,* ea dignitate ad Sadoc de stirpe Eleazari translata, in quo & postea mansit. Magna fuit Orientalis & Africanę Ecclesię gloria: ex qua doctissima Ecclesię Christianę lumina prodierunt: in qua pleraque de rebus fidei antiquissima Cõcilia celebrata sunt: sed eorũ posteris venire dedignantibus,

Exempla.

Num. 9.

Num 25.

1. Reg. 2.

3. Reg. 2.

& post suas cupiditates, ambitionis, auaritiæ, carnis ita ab-
 euntibus, vt primùm variis atq; innumeris hæresibus (vt alio
 in loco ostendimus) ac postea Mahometo manus dantibus;
 itum est in plateas & vicos ciuitatis, id est, in alias partes or-
 bis cogniti, in partes istas Septétrionales. Eodem enim tem-
 pore quo sub Heraclio Imperatore (quo regnante Monothe-
 litæ vèhementer grassabantur, & Concilium Chalcedonen-
 se passim contemni cœpit) Mahometes præualuit, & in eius
 legem Persia, Syria, totusque ferè Oriens breui tempore iu-
 rauit: per Anglos recenter ad fidem conuersos, sanctum Bo-
 nifacium, Vvillebrordum, Suibertum, Marcellinum, Vvino-
 cum, & alios, magna Germaniæ pars, Frisia, Hollàdia, Vvest-
 phalia ad fidem Christi conuersæ fuerunt. *Si Deus naturali-*
bus ramis non pepercit (ait Apostolus) si Iudæos propter incred-
 ulitatem & impietatem reprobauit: *ne fortè nec tibi parcat,*
vide, qui insertus es in oleastrum: vide potiùs in te bonitatem
Dei, si permanseris in bonitate; alioquin & tu excidèris. Viden-
 dum iterum atque iterum ne à nostra quoque Europa, dum
 ambitionis, auaritiæ, carnis desideria sequimur, recedat
 Deus per seruos suos verbi prædicatores, & nobis quoq; re-
 lictis mittat eos *in vias & sepes*, id est, in remotissimas, & ha-
 tenus incognitas gentes: quod nostro tempore vberimè fa-
 ctum esse ad magnam Dei gloriam, maximamque consola-
 tionem nostram intelligimus: dicente iterum Spiritu sancto:
Quia vos repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis vite
eterna (excusantes vos de honorum studio, de diuitiis conge-
 rendis, de carnis voluptatibus, quibus carere non potestis, vt
 hodie hæretici suos docuerunt) *ecce conuertimur ad gentes: ad*
pauperes ac debiles, cæcos & claudos. Ad Christianum salutis
 suæ & vocationis negligentem dicit Spiritus sanctus: *Dicis*
quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egès: & nescis quia tu
es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Quod si
 agnosceremus, spes salutis esset. Diceret debilis: *Sana animam*
meam, quia peccaui tibi. Diceret claudus: *Dirige gressus meos in*
semitis tuis. Diceret cæcus: *Illumina Domine oculos meos, ne*
vnquam obdormiam in morte. Nūc autem vel excusamus nos,
 vel impossibilitatem abstinendi à peccato (vt faciunt hæreti-
 ci) allegamus. Vox illa, *Habe me excusatum, & Non possum ve-*
nire, plus Deum offendit, quàm peccatum ipsum.

*In Orat. quod-
 libet hæreses
 horum temp. esse
 Antichristo pro-
 ximas.*

Rom. 11.

*In vtraque
 India Orient. &
 Occident. vel,
 America.
 Act. 13.*

Apoc. 3.

Psal. 40.

Psal. 16.

Psal. 18.

Luce 15.

ERANT appropinquantēs ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. Et murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolā istam dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit vnā ex illis, nōne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat illam? Et cū inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens; & veniens domū, conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat. Dico vobis quōd ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quā supra nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnā, nōne accendit lucernam, & euerrit domum, & querit diligenter donec inueniat eam? Et cū inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Erant appropinquantēs ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum. De officio boni sacerdotis, vt vitæ sit ædificatiuæ & attractiuæ.

2. Murmurabant Pharisei & Scribæ, dicentes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Contra boni operis detractores, & linguam maledicam.

3. Hic peccatores recipit, & manducat cum illis. De incredibile Christi charitate erga saluandos peccatores, siue de zelo animarum.

4. Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam; & cū inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens. De diuini amoris circa salutem hominum magnitudine.

5. Gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quā super nonaginta nouem iustis qui non indigent pœnitentia. De pœnitentia peccatoris, Deo semper acceptissima.

1. Erant

1. Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent illum.

Locus moralis de officio boni sacerdotis & ministri Christi: vt quemadmodum hoc loco Christi bona fama, conuersatio suauis, doctrina cœlestis ipsos publicanos, & deploratæ vitæ homines (tales enim erant qui hîc vocantur, *peccatores*, vt alio in loco Magdalena tacito nomine vocatur, *mulier peccatrix*,) ad se traxit, vt eum libenter audirent; sic cuiusuis pastoris atque etiam sacerdotis tota vita sit ad proximi ædificationem, tota conuersatio sit attractiua, doctrina quoque & eruditio probata. Debet esse *bonus odor* 2. Cor. 2.
vita in vitam, vt in alia quadam Dominica latius diximus. Domin. 6. post Epiph. rex. 3. Exod. 30. Allegoria.
 Hîc tamen pauca addenda sunt, loco proprio. Inter alia veterum sacerdotum officia, vnum erat thymiama accendere mane & vespere, quod fiebat ex aromatibus pretiosissimis, & in purum Dei honorem, non pro peccato aut expiatione aliqua. Pastor & sacerdos quotidie tale thymiama bonorum operum suorum fragrantia accendere debet. *Exhibeamus* 2. Cor. 6.
 (ait Paulus) *nosmetipsos in omnibus sicut Dei ministros, nemini dantes ullam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum*. Talis erat Samuel. *Cognouerunt omnes à Dan vsque Bersabee quòd fidelis Samuel Propheta esset Domini. Quemadmodum suauia aromatum odora menta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quo præsentis recreantur: ita vir bonus toti commorantium contubernio salutaris & iucundus est. Non absq; causa Themistocles prædium vendens, clamari per præconem iussit, quòd bonū vicinum haberet. Si enim aliquod bonum propter vicinum bonum, certè maximum bonum propter pastorem bonum, aut sacerdotem bonum; vt cuius autoritas paulo est necessaria, eiusdem conuersatio sit iucunda & grata. Qui se in hac via (ait diuus Bernardus) ita beneuolos & beneficos præbuerunt, ita inter homines humanè viuere studuerunt, vt gratiam Dei, quam visi sunt habere, non sibi tenerent, sed in commune deducerent, estimantes se debitores sapientibus & insipientibus, isti fragarunt unguentis optimis, & eorum fragrantia in benedictione. Tales debere esse sacerdotes omnes, quos sal terra vocat Christus, his verbis docet sanctus Gregorius: Quasi inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populo; vt quisquis sacerdoti iungitur, quasi è salis tactu, vitæ aeternæ sapore condidatur. Hac ille Homil. 17. in Euangelia. Talis erat diuus Ambrosius, ad*

Exemplum.
Confess. lib. 5.
cap. 13.

quem Augustinus adhuc Manichæus, libenter accessit, & per eum mirabiliter profecit, quia & moribus suavis, & vita sanctus, & eruditione conspicuus erat; quod his verbis Augustinus ipse confitetur: *Veni Mediolanum ad Ambrosium Episcopum in optimis notum orbi terra, pium cultorē tuum, cuius tunc eloquia strenuè ministrabant adipem frumenti tui, & latitiam olei, & sobriam vini ebrietatem populo tuo. Suscepit me paternè ille homo Dei, & peregrinationem meam satis episcopaliter dilexit. Et eum amare cœpi, primò quidem non tanquam doctorem veri, quod in Ecclesia tua prorsus desperabam, sed tanquam hominem benignum in me. Et studiosè audiebā disputantem in populo, non intentione qua debui, sed explorans eius facundiam, utrū conueniret fama sua.* Ecce quid Augustinum

Simile.

Leuit. 3.

Marc. 9.

Coloss. 4.

Allegoria.

Stob. Serm. 2.
de imprudent.

Apophthegma.

Simile.

2. Cor. 9.

Epist. 19.

Rom 8.

Simile.

adhuc peccatorē attraxit, vt appropinquaret ad Ambrosium, & audiret illum: Pietatis opinio, eruditionis fama, benignitas priuata. Sic erat verè *sal terra & lux mūdi* Ambrosius. Anima humana instar terræ multas habet corruptiones. Hæc bonis sermonibus salire & cōdire sacerdotes debent, vermes peccatorum interimendo, & grauem odorem delendo. Sed vt alios saliant, sal esse debent ipsi. In veteri Lege nulla fiebat victima absque sale, vnde Christus suis: *Habete pacem in vobis, & habete salē.* Apostolus quoque, *Omni*, inquit, *sermo vester sit sale conditus.* Sal discretionis virtus est, quæ mansuetudinem & disciplinam, misericordiam & iustitiam sic temperat, vt nec illa hanc dissoluat, & hæc absque illâ ingrata, intolerabilis, ideoque inutilis fiat. Socrates dicere solebat, *neque vinum austerum aptum esse pōtioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.* Qui perdices aut coturnices venari intendunt, illicem earum imitant; qui feras venantur, viridem colorem induunt: sic Paulus *omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret, non mentientis astu, sed compatientis affectu,* ait Augustinus. Sic Christus, vt ad eum peccatores appropinquarent, venit *in similitudinem carnis peccati, & habitu inuentus vt homo, venit comedens & bibens.* Quando aliquis princeps venatum procedit, vt aprum aut ceruum, aut feram aliquam siluestrem capiat, cum suis vniuersum montem circumfider, & vnusquisque suam accipit stationem, suumque tramitem, quo fera trāsitura videtur. At princeps ipse locum accipit quo frequentius transire, aut per quem verisimilius exitura fera putatur. Sic in venatione animarum, quæ per beluinas cupiditates verè siluescunt, alij quidem sancti alias quasi stationes ceperunt, & diuersos diuersis virtutibus ad pietatem

pietatem homines adduxerunt. Qui per opera misericordiae salui esse poterant, ab Abraham capiendos eiusque exemplo trahendos Deus constituit. Quos solitudo, ieiunia, vitae asperitas aptius capere poterant, illis capiendis stationem suam accepit Ioannes Baptista. Quibus vita cœnobitica & hospitalis magis placeret, illis capiendis robustum venatorem sanctum Benedictum Deus posuit. Sic paupertatis amantes per sanctum Franciscum, & sanctum Dominicum; silentij & solitudinis appetentes per sanctum Brunonem Carthusiæ patrem; salutis animarum zelatores per patrem Ignatium Societatis Iesu fundatorem, quasi per venatores diuersis locis dispositos ad peccatores capiendos, Deus in sua Ecclesia excitauit, & pro diuersis hominum studijs, ingenijs, ac viribus, diuersos famulos & ministros suos circa huius mundi siluam collocauit, qui feras hominum mentes in pietatis atque virtutis nassas pertraherent. Sed Christus ipse Princeps pastorum, & Magister ac Dux venationis huius, in loco communissimo stationem accipiens, vitam communem ac popularem, statumque mediocritatis (quoad externa omnia) sibi elegit, ut cuiusuis generis peccatores, publicani, meretrices ad eum liberè accederent: quam etiam mediocritatis & communis vitæ rationem, quoad externa, Apostoli eius sequuti sunt. Nempe quia in Christo omnia salutis remedia erant, omnes ad eum accedere debent. Qui ægrotus est, festinet ad Christum, quia *Medicus est animarum*. Qui æstu premitur, currat ad Christum, quia *fons est aqua salientis in vitam æternam*. Qui ignorantiae tenebris laborat, quærat Christum, quia *lux mundi est*. Qui famelicus est, adeat Christum, quia *panis viuus est qui de cœlo descendit*. Si grauaris iniquitate, *iustitia est*. Si auxilio indiges, *virtus est ad salutem omni credenti*. Si mortem times, *via est*. Si cœlum desideras, *via est*. Si errorem metuis, *veritas est*. Nec tamen hæc omnia sic Christus est, ut etiam per modum participationis pastores, quos dedit, ea non sint. Nam & illi dispensando *mysteria Dei*, medici sunt: eructando verbū vitæ, fons aquæ sunt: exemplo virtutum, lux mundi sunt: proferendo de thesauro suo noua & vetera, alimētum & cibus sunt. Docent iustitiam, aperiunt vitæ ianuam, verbum veritatis administrant, vias mandatorum Dei demonstrant. Habent ergo & illi similem stationē, ut quosuis peccatores ad se attrahant, attractos conuertant, conuersos ad salutis portum perducant. Sicut ignis accendit ci propinqua, sic qui viris sapientia & sanctitate præstanti-

In Christo omnia salutis remedia.

Matth. 9.

Ioan. 4.

Ioan. 5.

Ioan. 6.

1. Cor. 1.

Rom. 1.

Ioan. 16.

Simile.

bus familiariter utitur, Dei exardescit amore. Et quæ admodum prunæ lucem proximè emittunt, lampades verò splendorem longiùs fundunt; sic qui virtute & sapientia sunt præditi, & charitate inflammati, non solum propinquos, sed etiam longè distantes illustrent doctrina & vitæ sanctimonia, ne errorum caligine obscurantur.

2. *Murmurabant Pharisei & Scriba, dicentes: quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

Detraçtio, &
lingua maledica.

Exod. 34.

Num. 5.

Leuit. 13.

Math. 9.

Math. 23.

Detraçtionis
& inuidiæ
origo.

Allegoria.

LOcus moralis contra boni operis detractores, & linguam maledicam. Quod enim in Christo laudare & imitari debebant Pharisei isti & Scribæ, hoc illi vitio vertunt, murmurantes. Manducare cum peccatoribus non erat in Lege vetitum, sicut manducare & conuersari cum gentilibus, & leprosis, aliisque quibusdam immundis. Quæ tamen tota prohibitio partim erat significatiua puritatis spiritualis, in filiis noui testamenti, quod occultabatur sub veteri; partim cautela erat propter infirmitatem Iudæorum qui ad gentilitiâ idololatriam procliuēs erant. Cæterum superbi & hypocritæ isti, externæ tantum sanctitatis affectatores, vera charitate vacui, dedignabantur peccatorum consortia, nec vllâ illis charitatē exhibebant. Vnde alibi Christus ad illos: *Euntes discite quid est, misericordiam volo, & nō sacrificium. Non veni vocare iustos, sed peccatores.* Et rursus: *Va vobis Pharisei quia decimatis mentham & anethum, & reliquistis quæ grauiora sunt Legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Tales ergo quum ad peccatorum cōuersionem cooperari nollent, indignantur Christo, qui id faciebat. Quia ipsi superciliosi erant, volebant Christum quoque supercilium adducere, & Rabbiniçam grauitatem induere. Displicet nobis quod ipsi non facimus, & nostro pede omnes metiri volumus. Hinc nascitur inuidia detraçtio, murmura, lingua maledica; quæ maxima mala in mundo sunt, & vt iustis magna crux, sic innumeris impijs atq; hypocritis certa perniciēs. Vna plaga Ægyptiaca erant ranæ palustres. Nam vt ranæ de die & palam tacent in paludibus suis lutosis quiescentes, de nocte autem vociferantur & coaxant; sic murmuratores & detractores, proximorum suorum virtutes & opera lucis tacent, cooperiunt, silent, eorum autem defectus deblaterant, publicè quoque ea vituperare non audent, satis habentes si alijs laudantibus tacēt, clam verò & apud suos sui que similes rauco murmure coaxant,

coaxant, & omnibus modis denigrant. Sed quemadmodum *Simile.*
 qui candelam ardētem digitis proprijs mungit, candelæ qui-
 dem lumen clariùs efficit, suos autem digitos adurit & cō-
 minat; sic qui iusto detrahit, aut cōtra laudabiliter facta ob-
 murmurat, suam quidem mentem, & conscientiam, & lin-
 guam contaminat, & reatu peccati adurit, iusto autem me-
 riti materiam præbet, eiuſq; famam celebriorem facit. Deus *Exempla.*
 Moysen nunquã magis laudavit, quàm quum Aaron frater, *Num. 12.*
 & Maria soror eius contra eum murmurarent. Vide locum.
 Dauid pro maledictione Semei expectavit à Deo benedi- *2. Reg. 18.*
 ctionem, quam & accepit, hostibus breviter superatis.

Quemadmodum gallina in ædibus frequenter quum ei *Simile.*
 bus est appositus bonus & sufficiens, subit tamen angulos,
 ibique scalpens terram, pabulum quærit; sic murmurator
 & detractor honesta & laudabilia, omnibusque ad imita-
 tionem & commendationem exposita, nec interrogant, nec
 libenter audiunt, sed occulta & secreta mala totius domus,
 familiæ, collegij, ordinis, aut cuiusvis communitatis, cu-
 riosè percontando efferunt, euentilant, illisq; se sordibus
 pascunt; scarabæo similes, qui nullum bonum odorem su- *Simile.*
 stinet, sed in stercore semper versatur, eoque se oblectat &
 pascit. Contra quod vitium appositè Chrysostomus: *Dic* *Homil. 3. ad*
proximo detrahenti & murmuranti: Habes quem laudes? au- *Pop. Antioch.*
res aperio ut unguenta suscipiam. Si verò malum velis dicere, *Similia.*
obturo aures. Non enim stercus & cœnum accipere sustineo. Sunt
 quippe detractores porcis & suis similes, quæ amœnissi-
 mum hortum pulchris & odoriferis floribus consitum in-
 gressæ, flores non attingunt, sed fimum, si quis fortè in an-
 gulo est; aut lutulentam lacunam inuenientes, in ea se volu-
 tant, illam euentilant. Unde de maledico conuiciatore ele-
 ganter dixit sanctus Bonaventura, quòd *in modum porci, ubi*
ponit pedem ibi & os; & sicut canis macelli semper habet os san-
guinolentum. Sapienter Socrates nuncianti quendam esse qui
 maledictis eum perpetuò incesseret, respondit: *Bene loqui*
nescit. Huiusmodi enim hominibus *ex abundantia cordis os*
loquitur; quia cor malitia & odio deprauatum habent: quod

illa Zoili responsio egregiè ostendit. Rogatus enim cur sic *Exemplum.*
 omnibus malediceret, respondit: *Quia malefacere nequeo.* *Brusson. lib. 2.*
 Quia non potuit facto lædere, voluit verbo. Nã si non aliquã *cap. 26. &*
 nocuisset, mortuus esset. Sic huius mali non nisi odium & in- *Ælianus lib. 11.*
 uidia radix est *Venenum aspidum sub labijs eorum.* Sicut mor- *Psal. 13*
 dat serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Nã *Eccl. 10.*

In Comment.
ibidem.
Proverb. 24.
Psal. 108.

pectoris sui (vt exponit Hieronymus) diffundit in fratrem. Qua certè de causa dicit scriptura: *Abominatio hominum detractor*, quia qualem sementem fecerit, eandem & metet, Vnde Dauid: *Dilexit maledictionem, & veniet ei. Induit maledictionem sicut vestimentum, & intrauit sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper pracingitur.* Sunt verba significantissima, quibus docet Spiritus sanctus, detractores, murmuratores, susurriones, maledicos, idem à Deo passuros quod contra proximum fecerunt, Dei videlicet maledictionem ab eis non recessuram.

Proverb. 17.

Hoc & Salomon docuit: *Semper iurgia quarit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum.* Et certè quum diabo- lo proprium sit calumniari, vnde & nomen illud apud Græcos accepit; calumniator omnis & detractor quem spiritum sequatur, quem patrem habeat, cuius mercedem expectare debeat, facillè videt. Aptè Chryso- stomus: *Ferre eum qui cõ- tumelia afficit, Dei est: contumelia afficere immeritum, diaboli est.* Hoc sensus *Diabolus homicida fuit ab initio. Qui enim odit fratrem, homicida est*, & ille ab initio odit homines. Sic igitur modo quodã proprio omnis detractor & susurro, mem- brum diabolo est. Est itaque maledictum aut detractio ipsi maledicenti & detrahenti maxima confusio. *Quemad-*

Homil. 39. in
Act. Apost.
Ioan. 8.
1. Ioan. 3.

modum enim (ait Chryso- stomus) *si quis vasa immunda è domo alicuius furetur, & ea coram omnibus educat, non ita confun- dunt dominum furto sublata, quantum ipse seipsum; ita & con- uiciatoribus accidit. Eiectis enim coram omnibus immundis ver- bis, non alios confundit, sed seipsum, per verba productis talibus, & coinquinata ipsius tum lingua tum mente.* Nam vt in domo & vsu corporis quædã honestè haberi & fieri possunt, quæ tamen honestè dici non possunt; sic & in vita atque actione humana nonnunquam accidit. Si quis (ait Chryso- stomus) *te*

Vbi supra.
Simile.

Homil. 3. ad pop.
Antioch.

prætereunte finum commoueat, hoc facientem nõnne statim redarguis? Sic & detractorem reprime. Non enim sic factor ille na- res percellit, vt aliena excussa peccata bonos & astantes contri- stät. Sed ideo hoc malum celebre est (ait sanctus Hieronymus) *quia penè ab omnibus libenter auditur. Quare iusti vox est: Detrahentem secretò proximo suo hunc sequebar.* Hoc docet Sapiens esse detractio- nis remedium. *Qui mittit in altum lapi- dem, recidet in caput eius: ita detractor quum tristem viderit faciem audientis, ne audiat iudicium sanguinis: illico confitescit.*

Psal. 100.

Eccles. 27.

De hoc argumento vide quæ in aliis Domini- cis diximus.

3. *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.*

LOcus moralis de incredibili Christi Redemptoris charitate erga saluandos peccatores, quam omnes imitari debemus; siue de zelo animarum. Magnum piaculum putabant Pharisæi, peccatores in consortium admittere, & cum illis manducare. Sed hoc perinde erat, ac si medici, omnes ægros fugerent, nec ad eos vnquam accedere vellent. Eleganter Aritippus indignanti cuidam ac dicenti, quod philosophos cerneret semper oblidere diuitum fores, & Medici (inquit) languentium ianuas frequentant. Non tamen quispiã ægrotare mallet quàm mederi; nec ego diues potius esse, quàm Philosophus. Malorum consortia infirmis cauenda, à firmis appetenda sunt. Vinum aqua mixtum si fortius est, aquã calore suo imbuit; si tenuius est, ab aqua vincitur. Exincti carbones ardentibus admixti statim ardescunt. Accede ad titionem ardentem, hominem iustum; virtutis ignem cito concipies. Saul inter Prophetas Prophetauit, inter improbos improbe egit. Laban propter Iacob, & Putiphar propter Ioseph ditati sunt. Propter bonum Iosaphat, duobus regibus impiis, regi Israël, & regi Edom, cum eo exercitum ducentibus, pluuiam è cœlo Heliseus impetrauit. Dixit enim ad Ioram regem Israël: *Si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem ad te.* Caritas fraterna peccatores recipit, & manducat cum illis, à conuersatione & conforio, ab aditu, & familiaritate illorum, quatenus medium eos Deo lucrandi esse poterit, non abhorrent. Imò summam charitatis perfectionem in peccatoribus, lucrandis consistere, viri sanctissimi iudicarunt. Sanctus Franciscus dixit aliquando fratribus suis: *Quid magis consulitis, an quòd orationi vacem, an quòd prædicando discurrã?* Videtur in oratione lucrum & cumulatio gratiarum in prædicatione distributio quedã donorum acceptorum. In oratione est purificatio interiorum affectuum, & vnitio ad Deum: in prædicatione puluerisatio spiritualium pedum, id est, contaminatio affectuum, distractio circa multa, & relaxatio disciplinæ. In oratione Deum alloquimur & audimus, quasiq; inter Angelos cõuersamur. In prædicatione multũ oportet ad homines condescendere, & humanè inter eos viuendo, multa videre, dicere, audire, & cogitare humana. Sed vnum est in contrarium, quòd videtur his omnibus præponderare, quòd Christus ipse potissimũ prædicationi vacauit, cum peccatoribus manducauit & cõ-

Christi erga peccatores amor.

*Laertius lib. 2. Apophthegma.**Similia.**Exempla. 1. Reg. 19.**Gene. 30. & 39.**4. Reg. 3.*

Zelus animarum.

*In vita eius cap. 11. per S. Bonauent.**Exempla.*

2.

uerfatus est. Cuius exemplum quia nos maximè sequi oportet, videtur magis Deo placitum intermissa quiete foras egredi ad laborem. Quod & fecit, re tamen prius suorum precibus commendata, qui & post preces factas idem censuerunt. Sic monachi eremos suas deseruerunt, & in vrbes ac frequentia populis loca venerunt, vt proximos suos iuauerent. Isaacius monachus casam suam exiens Constantino-polim venit, vt Valentem Imperatorem Arianum Ecclesiæ Catholicæ hostem acerrimum redargueret. Eum enim accedens, frenum equi eius arripuit, dicens: Quò Imperator proficisceris, qui aduersus Deum bellum geris, neque eum propterea adiutorem habebis? Quod & rei euentus ostendit. Quum Antiochenis grauitè offensus Arcadius propter Placillæ vxoris statuam deiectam, acerbè in eos animaduertere vellet, eremitæ ad urbem aduolantes, officarios eius, prætores ac tribunos, frena equorum accipientes, in mediâ ciuitate sistebant, & vindictam à populi capitibus depulerunt. Magnus ille Antonius vt oppressis opitularetur, vt Catholicorum causam contra Arianos apud Imperatorem ageret, frequentes vrbes adibat, & sæpe Constantino-poli visus est, & Alexandria. Imò de eo scribit sanctus Athanasius: *Et si in solitudine ac montibus versatus, atque omnem ibi exiens vitam, non tamen agrestis ac rudis erat, sed iucundus atque affabilis sermonem, secundum Apostoli præceptum diuino conditum sale proferebat, ita vt inuidia careret, & amore omnium potiretur.* Aphraates eremita celebrè relicta eremo Antiochiam venit, quum omnia Valens Arianus Imperator perturbaret, & ab Imperatore visus, atque hoc nomine reprehensus, quòd eremo relicto in vrbe ageret, respondit: Id ego, Imperator, libenter fecissem, si pax Christi ouibus esset. Sed si puella essem domi in conclaui cõclusa, soli lanifico vacans, domus autem paterna subito conflagraret, me otiosam federe velles, nec ad incendium extinguendum accurrere? Id ego nunc facio quòd incendium in Ecclesia à te excitatum extinguere, & fratres meos in eo periclitantes eripere contendo. Sed huius charitatis erga peccantes fratres illustre c. exemplum & hoc est. Duo eremitæ iurauerant sibi inuicem, ne alter ab altero vnquam separaretur. Vnus postea tentatus, in seculum redire voluit, & libidini indulgere. Sequitur alter, vt saltem perpetrato peccato ad eremum eum reduceret, & è lupanari prodeuntem complectitur, obsecrans vt secum in eremum redeat. Illo nihilominus in peccato

2.

Theodoretus lib.
4 cap. 34.

3.

Chrysostr. homil.
20 ad popu. An-
tioch.

4.

Niceph. lib. 8.
cap. 40.

S. Athanasius in
vita eius.

5.

Niceph. lib. 12.
cap. 25.

6.

Fratum spiritua-
le, cap. 97.

peccato persistente, manet etiam in eadem ciuitate alter, quotidie manibus laborans, & luxurianti socio laboris sui fructū quotidie largiens, ipsemet ieiunās, & pro salutem fratris seipsum affligens. Hac tanta charitate compunctus tandem alter, flagitiosam vitam deserit, & ad eremum cum fratre reuertitur. Aliud huic simile exemplum, nisi fortè hoc idem sit, commemorat Diuus Chryostomus ad Theodorum lapsū, Epist. 5. Hoc est, ad exemplum Christi peccatores recipere, & cum illis manducare. De hac Redemptoris nostri benignitate prædixit Propheta: *Calamum quassatum non confringet, & lignum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium.* Et iterum: *Quod confractum fuerit, alligabo, & quod infirmum fuerit, consolidabo.* Calamus quassatus, & linum fumigans est mens hominis vanis cupiditatibus dedita, necdum illis penitus obruta: sed vt calamus non adhuc confractus, vehementer tamen depresso, & vt linum non quidem adhuc flamma correptum, fumum tamen, qui flammæ proximus est, emittens; sic cupiditatibus suis ad malum inclinatur, & iam iam in turpitudinis fornacem procliuis fertur. Hæc est infinita, & quæ nunquam satis vel explicari, vel laudari, vel recognosci à nobis potest Redemptoris nostri misericordia, hîc etiam aduentus sui in hunc mundum primarius finis ac scopus fuit, vt peccatores reciperet. *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Et Paulus ait: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum, vt peccatores saluos faceret.* Et rursum: *Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparauit in gloriam.* In hac sua misericordia cognosci, glorificari, & prædicari vult. Denique dicit ipse Redemptor in Euangelio, hanc dulcissimam prophetiam in seipso fuisse completam: *Spiritus Domini super me, eo quod vnxit me, ad annunciandum pauperibus misit me, vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & claudis redemptionem, vt prædicarem forsitudinem lugentibus Sion, & annunciarem annum placabilem Domino.* Et paulo post: *Et darem coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris.* Singula hæc verba, quæ varias peccatorum consolationes, & singula quasi peccatis remedia ponunt, amplificari debent. Certè ex hac misericordiæ erga peccatores nota cognosci & manifestari voluit, quando ad eum duos ex discipulis suis Ioannes Baptista in vinculis misisset, dicens: *Tu quies? &c. Renuntiate,* inquit, *Ioanni quæ*

Esaie 42.

Ezech. 34.

Christi misericordiæ ineffabilis.

Matth. 9.

1. Tim. 1.

Rom. 9.

Esaie 61.

Matth. 11.

Matth. 12.

audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur. Postremò non

Ioan. 7.

recipit tantum ad se venientes peccatores, sed vt ad eum confidenter veniant, inuitat, & clara voce compellat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Rursum: *Stabat Iesus in magno die solennitatis, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me.* Hæc Christi benignitas erga peccatores vnica est nostra & maxima consolatio, sine qua, quicquid præterea de Christo credimus, frigeret. Moy-

Collatio veterum cū Christo.

ses liberator fuit populi veteris, sed non sic vt peccatores reciperet, verum vt eos seuerè puniret. Sic enim extendens manum suam in mare rubrum, Pharaonem cum toto exercitu submersit. Sic populo in vitulo aureo peccante, tabulas Legis confregit, & populum ipsum maximo numero interfecit. Sic illum qui collegit tria ligna in sabbato, fecit lapidari. Iosue saluator & liberator eiuidem populi fuit, sed occidit peccatores qui erant in terra Chanaan. Acham quoque præuaricantem circa spolia hostium, cum toto suo tabernaculo totaq; cognatione incendio absumpsit. Samuel erat sanctus

Propheta Domini: sed occidit manu sua pinguißimum Agag regem Amalec, & concidit eum in frustra. Atqui noster saluator, & liberator, & Propheta magnus, non venit vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hic est noster Dauid, de quo Scriptura dicit: *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* De hoc Dauid scribitur: *Conuenerunt ad eum omnes qui erant in angustijs constituti, & oppressi are alieno, & amaro animo, & factus est eorum princeps.* Hic peccatores recipit.

Ioan. 3.

Psal. 131.

1. Reg. 22.

Typus.

Ad hunc accurrunt omnes in angustiis, & difficultate abstinendi à peccato laborantes, omnes veterum peccatorum debitis onerati, omnes de quacunque necessitate tristes & solliciti. Ait enim clementissimus Dominus: *Omne quod venit ad me non eijciam foras.* Hic est de quo Propheta prædixit: *Adiutor meus & susceptor meus es tu, & in verbum tuum supersperavi.* Non solum adiutor, sed & susceptor: quod explicàs D. Ambrosius, *Adiutor* inquit, *per Legem, susceptor per Euangelium.* Quos Lege adiuuit, in carne suscepit. Hic peccata nostra portat, & ideo in verbu eius supersperamus: non in Prophetas, non in Legem, sed in verbum tuum: hoc est, in aduentum tuum, vt venias, & suscipias peccatores, delicta condones, quem lassam tuis in Cruce humeris bonus pastor imponas. Hæc ille. Sic iterum Dauid: *Si iniquitates obseruaeris Domine, Domine quis sustinebit? Quæ spes, quæ vita mor-*

Ioan. 6.

Psal. 118.

Sermo. 15. super

talium,

Psal. 129.

talium, si sola apud Deum iustitia vigeret? Ideo subiungit: *Quia apud te propiciatio est, & propter legē tuā sustinui te Domine.* Hæc est lex Euāgelica, lex gratiæ, verbū promissionis, vox misericordiæ, quia *hic peccatores recipit.* Veteres Prophe-
 tæ nihil de venturo Messia clarius aut frequentius dixerunt; quàm hoc vnum, quòd peccata condonaret. Sic Esaias: *Sicut pastor gregem suum pascet in brachio suo, congregabit agnos, in sinu suo leuabit; fœtas ipse portabit.* Pascit in fortitudine, cōgregat in sollicitudine, portat in mansuetudine & misericordia. *Ezech. 36.*
 Sic Ezechiel: *Effundet super populum suum aquam mundam, & mundabit eos ab omnibus inquinamentis suis, & ab uniuersis idolis suis (id est peccatis) mundabit eos.* Per Ieremiam similiter dicit Deus: *Propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.* Michæas verò verbis amplissimis hanc *Mich. 7.*
 Messia propriam virtutem describit: *Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, & trāsīs peccatū reliquiarū hereditatis tuæ? Non immettetur ultra furorem suum, quia volens misericordiā est. Reuertetur & miserebitur nostri, deponet iniquitates nostras, & projiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Nec hoc tacuit Zacharias, dicens: *In die illa erit fons patens domui David, & habitatoribus Ierusalem in ablutionē peccatoris & menstruatæ.* Deniq; Dauid de Christo dixit: *Tu populum humile saluum facies.* Hæc ergo summa Christi gloria, hæc maxima consolatio nostra: *quia si peccauerimus, aduocatū habemus apud Patrem, Iesum Christū iustum, & ipse est propiciatio pro peccatis nostris, non pro nostris autē tantum; sed etiam pro totius mundi.* Amplificari & virgeri hæc meritò possunt & debent: primum vt Redēptoris nostri infinita erga nos peccatores misericordia elucescat magis: deinde vt ad eum redamandum efficacius inflamamur: postremò vt in nullis peccatis spem veniæ deponamus, sed ad Redemptorem nostrum alacriter recurramus. Pastor rusticanus, vt eum oves libentius sequatur, ouinā pellem induit. Sic Christus hominē induit, eumq; benignissimū, vt ad eū per pœnitentiam redire nullus peccator formidaret. Solebant Pagani (ait sanctus Augustinus) hoc nomine Christianis insultare quòd pœnitentiæ potius semper in Ecclesia apertus esset, dicentes: Vos facitis vt peccent homines, quum illis veniam promittitis. *Quibus ille respondet: Ne desperando augeamus peccata, propositus est pœnitentiæ portus. Ne sperando augeamus, datus est dies mortis incertus.* *Hom. 27. ex Hom. 50.*
 Israelitæ quum descenderent in Ægyptum vocante Ioseph, *Allegoria.*
 existimabant se nisi per annos quinque, durante fame, per-
 anfu

Simile.

Præsumptio
cauenda.

mansuros. At ibi manserunt per 200. & amplius annos. Sic peccatores aliquando sub spe veniæ, & citò resurgendi è peccato, temerè peccant, sed sæpenumero sic illis placet Ægyptus & status peccati, vt nunquam postea de exeundo cogitent, sitq̃ue necesse in manu forti & brachio extento illos educi. Sed tota Christi misericordia erga pœnitentes non erga perseuerantes in peccato intelligitur.

4. *Vadit ad ouem qua perierat: donec inueniat illam; & cum inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.*

Amor Dei er-
ga peccatores
saluandos.

Similium.
congeries.

1.

Locus moralis de diuini amoris erga peccatores seruandus incredibili magnitudine. Ipse vadit ad ouem que perierat. Nempe sicut ouis aberrans à grege, nisi quærat, redire non potest, sed ad vltiora semper progrediens per saltus & siluas se perdit, quum cætera animalia, canis, felis, equus, domino amisso, domum facillè per se ipsa redeant; sic miser peccator, nisi à Deo quæsitus, in salutis viam per se & naturæ suæ ductu aut viribus redire non potest. Sicut terra propter nimiam frigiditatem nullum fructum profert, nisi à sole calefiat (vnde in Septentrione omnia inculta iacent) sic homo per peccatum non nisi terra & terrestriis manens, sine

2.

diuinæ gratiæ calore nihil salutare operatur. Vt vestis corpori calorem adferat vel augeat, corpus ipsum viuum esse debet, & aliquo calore priùs imbui, ideoq̃; cadauer nullis vestibus calefit; sic nullum opus vel charitatis vel pœnitentiæ,

3.

animam in peccato mortuam viuificare poterit, nisi priùs Dei gratia viuificetur. Sicut in tenebris, etiam si omnes fenestras aperias, nihil vides; sic in statu peccati mortalis, quod est opus tenebrarum, etsi omnes animæ tuæ vires adhibeas, absque luce gratiæ nihil promoues ad salutem; nec reditum inuenies. Hac de causa dicitur: *Venit filius hominis quærere & saluum facere quod perierat.* Priùs quærit quàm saluum faciat.

4.

Sic clamat peccator in Scripturis: *Erravi sicut ouis qua periit. Quære seruum tuum Domine.* Si margaritam pretiosam perdidisti, in eo loco inuenitur vbi amittitur. At ouis perdita non sic; quia semper magis ac magis in saltuosa nemora, & in asperos montes se immitit; quiescit nunquam, sed errans progreditur. Sic peccator ab vno peccato in aliud transit, nec peccandi finem facit, nisi à bono pastore suo, Christo Iesu,

Luca 10.

Psal. 118.

5.

specia

speciali gratia & misericordia quærat. Ouis amissa, rapaci
 lupo, aut cuius feræ obnoxia statim est: nec dentes, nec un-
 gues, nec cornua habet, quibus se defendat; nec pedū veloci-
 tatē, qua se seruet. Sic peccator amissa Christi gratia, diabolo,
 carni, mundo ad prædā expositus est, nec vlla, quibus se tueat-
 tur, arma relicta habet. Hinc elucet immēsa Dei misericor-
 dia erga peccatores. Prius miseretur quā irascitur; prius mi-
 sericordiæ media quàm iustitiæ adhibet: prius quærit quàm
 percutiat. Sicut matres & nutrices ad pueros in lutum lapsos
 non accurrūt cū conuitiis, sed prius erigunt, abluunt, compo-
 nūt, ac deinde, prout opus est, obiurgant: sic Deus ouē perdi-
 tam primū tētat ad emēdationem variis blāditiis & mediis
 allicere, postea corripit in misericordia. Naucerus cuius nau-
 uigiā multam vndique laxatis cōpagibus aquā trahit, nautis
 ipsiq; nauigio non irascitur. Occurrit potiūs, & aliā excludit
 vndā: deinde aliā egerit, manifesta foramina præcludit: laten-
 tibus cōtinuo labore resistit, deniq; modis omnibus malum
 imminens auertit: postea, prout ratio exigit nautas increpat,
 obiurgat, punit. Pastor quoque bonus deperdita oue nō sta-
 tim canē percutit, aut apud se indignationē excitat, sed quæ-
 rit diligēter donec inueniat. Hæc est Dei erga nos misericor-
 dia. Multū quærit, multū expectat, multa tētat, vt ouem perdi-
 tam ad caulas reducat. Quomodo Christus venator anima-
 rū esse voluerit, suprā diximus. At inter omnia officia nullum
 maiorē patiētiā postulat, quàm venatio. Multum diuq; expe-
 ctandū, magnū tædiū deuorādum est, vt fera quātumcunque
 cessans, sua tandē spōte exeat. Qui festinat, & idoneū capien-
 di tēpus nō expectat, nihil vnquā venando capiet. At diu ex-
 pectādo subitō erūpet fera, & in casses incidet, vel ictum à te
 destinatū accipiet. Nullis verbis explicari potest Dei patiētia
 qua peccatorē expectat. *Stat ad ostiū, foris pulsat: expectat do-
 nec aperiatur ei. An diuitias bonitatis eius, & patientia, & lon-
 ganimitatis contemnis? Ignoras quoniā benignitas Dei ad pœni-
 tentiā te adducit? Expectaui vt faceret vvas.* Expectat adhuc
 vnū annū, vt sterilis ficus fructū proferat. Deniq; sic expectat,
 vt eius expectatio infidelibus scādālū sit. *Plures enim Dominū
 (ait Tertullianus) idcirco nō credūt, quia seculo iratum tam diu
 nesciūt.* Sed exēplo ex Scripturis petito ostendemus, quot mo-
 dis, quanto studio, qua patientia ouē perditā Deus quærat. Apud
 Esaiā volens Deus peccantem Israel ad pœnitentiā reuo-
 care, vide in quot formas sermonē vertit, satagens & sollici-
 tās ne pereat. Primū protestatur se nihil cōtra eos ex iracun-
 dia

6.

7.

8.

9.

10.

*Apocal. 3.
 Rom. 2.*

*Esaiā 5.
 Luca 13.
 In lib. de Patien-
 tia, cap. 2.*

Ouem perdi-
 tam quomodo
 Deus quærat.

1.

dia

Esaia 27. 4.

dia aut odio agere: *Indignatio non est mihi*. Deinde cūctatur, sicut pater, qui peccatē filium percutere deberet, cupit tamen parcere, & ait: *An gradiar super eā? succendā eam pariter? An potius tenebit fortitudinē meā? faciet pacem mihi, pacē faciet mihi?* Sic enim peccantē & idololatriam in deserto committentem populum quasi percussurus, patitur se per Moysen quasi teneri ne id faciat: *Dimitte me, ut irascatur furor meus*. Sic amātes solent. Hēricus septimus Anglię Rex, quū cōsobrinum suū ex aliqua causa morte affecerat, posteaq; pro alio quodam nobili morti obnoxio apud eum certi proceres intercederent, dolēs dicebat: *At nemo vestrum pro meo cōsobrino intercessit*. Tertiō cōminatur: *Non est populus sapiēs; propterea nō miserebitur eius qui fecit eū, & non parcat ei qui formavit eū*. Grauis cōminatio, sed ut parcat, non ut feriat, sicut per Ionam Niniūtis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur*: quę tamen ad Ionę prædicationē nō euerfa, sed emendata est. Circa quod Dei factum Chrysofomus: *Quare qua facturus es mala Domine prædicis? ut non faciā qua prædico*. Propterea & gehennā minatus est, ne gehennā inferat. Rursum ex-

Exemplum.

Exod. 32.

Amal. Angl.

Esd. 13.

Ion. 1.

Exemplum.

Homil. 1. de Pœnitent.

Esaia 42.

Luca 12.

Esaia 43. 4.

Ibidem 24.

Chrysof. Hom. 3. de Pœnit.

Ibidem 25.

3.

postulat & obiurgat, ne ad verbera veniat: *Quis cæcus nisi seruus meus? & quis surdus nisi ad quē misi nuntios meos? Quis cæcus nisi seruus Domini? Qui vides multa, nōne custodies? Qui apertas aures habes, nōne audies?* Grauis obiurgatio, iusta reprehensio. *Qui enim cognouit volūtātē Domini, & non facit, vapulabit plagis multis*. Sed ne eū terreat quem diligit aut contristet, statim blāditur amātissimē: *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua. Noli timere, quia ego tecum sum*. Ecce quo modo obiurgatione deiectū, suauissimis vocibus statim releuat. Mox quę amatiū more conqueritur de ingratitude dilecti populi: *Veruntamē seruire me fecisti in peccatis tuis, præbuisi mihi laborē iniquitatibus tuis*. Cōqueritur De⁹ quā duram & acerbā patientiā habuerit, quā diu & multū peccantes sustinuerit, quasi dicens: *Quid faciā tibi nescio: Parcā tibi? Sed fides tua desider redditur. Persequar te? Sed mea non sustinet clementia*. Quare post hęc querelā amoris plenā, rursum consolatur; ne ingritudinis & impietatis suę cōscia anima penitus deiiciatur, & spe veniæ excidat: & ait: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorū tuorum nō recordabor*. Qua maxima data cōsolatione, rursum disceptat cū peccatore populo, ut suā iniquitatē, Deiq; parcētis misericordiā magis ac magis agnoscat: *Reduc me in memo-*

riam, & iudicemur simul. Narra si quid habes, ut iustificeris. Pa- Ibid. 26.
ter tuus primus peccauit, & interpretes tui (id est, principes po-
puli) prauaricati sunt in me. Hoc est quod Paulus dixit: Omnia Rom. 9.
cōclusit sub peccato, ut omnium miseretur. Nunc igitur his ser- 9.
monibus cōfusus, conuictum, & pœnitentē, sic dulcissimi a-
moris brachiis cōplectitur: Noli timere seruus meus Iacob, & Esaiæ 44.
Israel quem elegi. Effundā aquas super sitientē, & fluent a super
aridā. Effundam Spiritū meum super semē tuū, & benedictionem
meam super stirpē tuam. Hęc est amātissimi Dei cōclusio cum
anima peccatrice cōpuncta. Sic ouē perditā quærit. Sic, quos
ad se vocauit, cōseruat, ne pereat ex eis quisquam. Quis autem Ioan. 17.
homo amoris iaculo percussus, adeo quē infaniēs, vel procari
ardentiūs, vel negotiari diligentiūs, vel dilectā suā sollicitare
artificiosius, vel flebiliūs querelā instituere, vel amantiūs ex-
postulare, vel disceptare familiariūs, vel parcere liberaliūs,
vel deniq; benefacere abundantiūs posset, quā hīc Deus ani-
mam sibi semel charitate coniunctā & fide desponsatam, ut
ad caulas perdita reuertatur, omnibus viis ac modis sol-
licitat, blāditur, exoptulat, conqueritur, consolatur, ac deni-
que cum ea disceptat, & complectitur. Quā magna multitu- Psal. 30.
do dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! perfe-
cisti autem eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
Facit autem hoc Deus in quocunque & cuiuscunque generis
peccatore, qui quæsitus per gratiā, redire vult per pœniten-
tiam. Pulchrē Chrysostomus: Si impius es, cogita publicanum. Homil. 3. in
Si immundus es, attende meretricem. Si homicida es, perspice la- Esai. 50.
tronem. Si blasphemus es, cogita Paulum prius persecutorem,
postea Apostolū: prius lupum, postea pastorē: antea plumbum, po-
stea aurum: antea piratam, postea gubernatorē. Nolo mihi dicas:
Vnde scire potero me veniam esse consecutum? Vbi misericordiā
Dei imploratur, quæstio non expeditur. Quomodo ille curat nolo
diffidas. Stat medicus varias curationes adhibens, & non interro-
gas quomodo curaris, sed concedis arti. Seruo concedis, & Dei mi-
sericordiā non concedis? Hęc ille. Sic bonus pastor Christus
quærit ouem perditā, donec inueniat eā. De inuenta autem
gaudet, humeris suis eam portans, quia inuenta ouis, recon- Esaiæ 32.
ciliati peccatoris peccata suo liuore sanauit: & ne denuo pec- Deu. 32.
cet, sua semper gratia portat: sicut aquila prouocans ad volan-
dum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & as-
sumpsit eos, & portauit in humeris suis. Inuentam autem ouem
dicit, quæ reuera non inuenta, sed empta fuit, id quē pretio
magno.

*Simile.**Christi amor
erga singulos.**Galat. 2.**Confess. lib. 3.
cap. 11.**Simile.**Exemplum.**In epist. ad
Demaph.*

Quemadmodum enim cùm quis rem quam magnopere exoptabat, etiam maximo pretio emit, dicit amico suo, Ecce quod tã diu optabam, iam inueni: sic Christus, præ desiderio salutis nostrę, inuenisse se dicit, quos sui sanguinis pretio emit. Eandẽ etiã ob causam de oue perdita & inuenta loquitur, non de ouibus. Sic enim vnumquemque electum diligit Christus, vt si ille solus saluandus esset, pro illo solo facturus & passurus illa omnia fuisset quę fecit & passus est pro omnibus. Quod Diuus Paulus optimẽ intelligẽs, dixit: *In fide uiuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ecce agnoscit pro se in particulari Christum esse passum. Christus in Euangelio gallinæ se comparat, dicens: *Quoties volui vos congregare, sicut gallina congregat pullos suos sub alis suis?* Atqui gallina nõ secus sollicita & tenera mater est, vnũ solũ pullum ducens, quã si decem duceret. Vidit hoc & sanctus Augustinus quum scripsit: *O Deus, qui sic vnumquemque curas tanquam solum cures, & sic omnes tanquam singulos!* Sanẽ sicut sol splendens, non secus vnumquodque corpus illuminat, quã totum hemispherium: sic Christus patiens, diligens, quærens, non secus pro vnoquoque est passus, quã pro omnibus; non secus quemlibet diligit & quærit, quã omnes. Cuius ineffabilis dilectionis illustre documentum esse potest, quod sanctus Dionysius Areopagita suo tempore accidisse scribit: *Carpus vir sanctus infideli cuidam, qui alium à fide abduxerat, dira precatus fuerat, celerẽmque à Deo vindictam petierat. Hac precatus, subitò vidit cælum quidem supra se apertum, Iesumq; in sua gloria stantem; subtus verò ingentem terra hiatus, & duos illos, seductum atque seductorem, quibus mala imprecatur fuerat, ad os illius profunda voraginis stare trementes & miserabiles, qui & iam iam casuri videbantur, pariterque serpentes qui deorsum illos precipitare molirentur. Hac autem videns, indignè ferebat quòd necdum cecidissent, & cùm sapius eos ipse impellere niteretur, semp̃erque frustra hoc moliretur, molestissimè id tulit, & contra eos rursum imprecatus est. Cùm ecce vix tandem reuocatis ad superna oculis, vidit cælum sicuti & prius aspexerat. Iesumque miseratum quòd fiebat, de cœlesti illa sede consurgentem ad eos vsque descendere, & porrigere clementissimam manum, Angelosque vnã opem ferentes, aliunde alium tenuisse viros, ac dixisse Carpo Iesum stanti porrecta adhuc manu, vt eos impelleret: iam percute aduersum me; paratus enim sum etiam iterum pro saluandis hominibus pati: gratum mihi istud est, dum non alijs homines peccent, Tu au-*

tem vide an tibi expediat, per tuam inclemētiā istius profunda voraginis mansionem, Dei ac bonorum clementiumq; consortio præferre. Hæc sunt qua ego audita vera esse credo. Hæc Dionysius author grauiſſimus. Sanctus Anno, Archiepiſcopus Coloniēſis, vidit in viſione quosdam alios Archiepiſcopos in candida & glorioſa veſte veſtitos, ſedes glorioſas in cœlo occupare, ſeque inter eos cādida admodum veſte amiſtum: cuius tamen pars aliqua, qua pectus tegebatur, ſordida quadam macula ſœdabat, quam obiecta manu tegere volebat, nec poterat, ideoque à ſede cum alijs capiendā prohibitum fuiſſe, donec illā maculam elueret. Hæc viſionē cum familiari amico aperuiſſet, ille ſapiēter rē cōiiciens, *Macula*, inquit, *hæc veſtis tua, eſt memoria iniuria civiū tuorū, qui te anno ſuperiore Colonia expulerunt, quibus nec adhuc veniā dediſti.* Archiepiſcopus teſtimonio cōſciētiæ ſuæ cōiuctus, ſtatim eos omnes reuocauit, & bona fiſco addicta illis reſtituit. Ad eū Chriſto diſplicet amarus zelus, placet verò pietas & benignitas: quā ſuo exemplo docet, *quarēs ouē perditā, donec inueniat eā.*

Exemplum.

In eius vita, lib. 2. cap. 25. apud Surium tom. 6.

5. *Gaudium erit in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.*

Locus moralis de pœnitentia peccatoris Deo ſemper acceptiſſima. Cuius cauſa duplex eſt: vna amor Dei in nos ineffabilis, qui *non vult mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat.* Altera ipſius pœnitentiæ virtus, quæ ſæpe maiorem adfert emendationem. Quod ad prius attinet, ſicut amātium iræ, amoris redintegratio eſſe ſolet, ſic Deus amator hominum, peccatorem reconciliatum, vt amicum redintegratum diligit. Alphonſus Arragonum rex interrogatus, *Apotheca* cur erga omnes etiam malè meritos tam humanus ac mansuetus eſſet, reſpōdit: *Se iuſtitia bonis gratum eſſe, malis autem clementia.* Sanè ſicut Dei bonitas magis elucet in miſericordia quàm in iuſtitia (vt alio in loco dictum eſt) ſic magis gaudent Angeli in operibus miſericordiæ, qua parit Deus pœnitenti, quàm in operibus iuſtitie, qua remunerat bonos. Rem à ſimili explicat diuus Gregorius: *Maius de peccatore conuerſo, quàm de ſtante iuſto gaudium eſt in cœlo, quia & Dux in pralio plus eum militem diligit, qui poſt fugā reuerſus hoſtem fortiter petit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter geſſit. Sic agricola illam ampliùs terram amat, qua poſt ſpinas uberes fruges profert, quàm eam qua nun-*

Pœnitentia peccatoris.

Apotheca.

Panormit. lib. 2. de reb. geſt. Alphonſi.

Homil. 34. in Euangel. Similia.

Pars Æſtivalis.

F quam

quam spinas habuit, & nunquam fertilem messem producit. Hæc ille. In veteri Lege, quo in loco iugulabatur holocaustum, eodem in loco offerebatur hostia pro peccato. Docet hoc magnam esse peccatoris pœnitētis cum Deo amicitiam, quum in suo sacrificio, & quod ei soli debetur, sacrificium pro peccatore coniunctum esse voluit. In altera parabola de filio prodigo in gratiam à patre recepto, mediante pœnitentia, describitur in domo paterna magnum conuiuium, symphonia, chorus, vt ostendat Christus magnum gaudium, quaque trepidum fieri in cœlo ex conuersione peccatoris. Totum hoc ex amore Dei in nos proficiscitur, quod facile ex amore quo nos ipsos prosequimur, colligitur. Sic enim & nos de recuperatis bonis magis gaudemus quàm de seruatis. De hac re tota sic sanctus Augustinus: *Deus bone, quid agitur in homine, vt plus gaudeat de salute desperata anima, & de maiore periculo liberata, quàm si spes ei semper affuisset, aut periculum minus fuisset? Etenim tu quoque misericors Pater plus gaudes de vno pœnitente, quàm de nonaginta nouem iustis, quibus nõ est opus pœnitentia. Gaudes quippe in nobis, & in Angelis tuis sancta charitate sanctis. Contestantur & cetera, & plena sunt omnia testimonijs clamantibus, Ita est. Triumphat victor*

1. *Imperator, & non vicisset nisi pugnauisset: & quanto maius periculum fuit in pralio, tanto maius gaudium est in triumpho. Iacetat tempestas nauigantes, minaturq; naufragium, omnes futura morte palleunt. Tranquillatur cœlum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Ager est charus, & vena eius malum renunciat: omnes qui eum saluum cupiunt, & grotant simul animo. Fit ei rectè, & nondum ambulat pristinis viribus, & fit iam tale gaudium, quale non fuit cum antea saluus & fortis ambularet. Quid quòd ipsas voluptates humana vite non inopinatis, & præter voluntatem irruentibus, sed institutis & voluntarijs molestijs homines acquirunt? Edendi & bibendi voluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi & sitiendi molestia. Ebriosæ quaedam falsiuscula comedunt, quo fiat molestus ardor; quem dum extinguit potatio, fit delectatio. Institutum est vt iam pactæ sponsæ non tradantur statim, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilatam. Hoc in turpi & execranda latitia; hoc in ea qua concessa & licita est, hoc in ipsa sincerissima honestate amicitia, hoc in eo qui mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est; ubique maius gaudium maior molestia præcedit. Hæc Augustinus. Satis explicat ex solo Dei erga hominem ardentissimo amore hoc fieri, vt maius sit*

gaudium

Leuit. 7.

Allegoria.

Luca 15.

Recuperata
magis delectantur quàm
seruata.Confess. lib. 8.
cap. 3.

Similia.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

gaudium super vno peccatore pœnitente, quàm super nona-
 ginta nouem iustis. Sed & ait paulo pòst, quòd D. Paulus *Ibid. cap. 5.*
 propter Paulum Proconsulem ad fidem Christi conuersum,
 & ob tam magna insigne victoria ex priore Saulo Paulum vo-
 cari voluerit. Plus enim hostis vincitur in eo quem plus tenet, &
 de quo plus tenet.

Sed nunc quomodo ex parte pœnitentiæ ipsius maius Pœnitentis
 gaudium in cœlo fiat, tribus verbis dicitur. Verè pœnitens conuersio
 maiori cum affectu ad Deum redit, quia maius se à Deo be- illustrior.
 neficium accepisse cognoscit, iuxta illud: *Cui plus dimittitur,*
plus diligit. Plus ergo diligens plus operatur, & multo emen- *Luca 7.*
 datior atque ad Deo seruiendum alacrior resurgit. Sic apud
 Esaïam: *Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eam, quoniam* *Esaia 49.*
completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius: suscepit de
manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis: id est, abun-
dantem & copiosam gratiam virtutum. In cuius rei signum
& documentum addidit Dominus omnia quæcunque fuerant
Iob duplicia, quum conuersus esset Dominus ad pœnitentiam. *Iob ultimo.*
 Exemplum in Dauide ponit sanctus Gregorius: *David qui* *Exemplum.*
quondam alienam cõingem concupiscere non timuit, postea etiã, *Homil. 34. in*
quia aquam concupiscit, expauit. Aquam enim ex cisterna *Euangel.*
 Bethlehem ei grauius sitienti cum magno periculo militum
 allatam noluit bibere, sed libauit Domino. Rationem adfert
 eodem loco: *Qui nullo se grauiori scelere constrictos sentiunt,*
pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi se-
curi sunt quòd nulla commiserunt grauiora. At conrà ex aliquo
gravi crimine conuersi, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt
in amorem Dei, seseq; in magnis virtutibus exercent. Hæc Gre-
 gorius. Sic & diuus Chrysostomus: *Qui per resipiscentiam* *Ad Theodorum*
iterum exurgunt, magna claritate resplendent, & non raro ma- *lapsum episto. 5.*
iore, quàm alij qui nunquam ceciderunt. Sic publicani & mere-
trices præcedunt in regno Dei, & multi nouissimi fiunt primi.
 Moxq; adfert duo exempla sui temporis, vnius iuuenis, al-
 terius senis, qui per pœnitentiam in viros clarissimos euase-
 runt, Maria Magdalena, cui *dimissa sunt peccata multa, sic di-*
lexit multum, vt postea unguento perfuderit caput Christi, vt
 ad Crucem eum sequuta fuerit, vt prima ad monumentum
 cucurrerit, sola ad monumētum plorauerit, posteaq; Chri-
 sto in cœlos assumpto, in Gallia Narbonensi triginta anno-
 rum pœnitentiam acerbam in solitudine transegerit. Sancta
 Maria Ægyptiaca, ex meretrice conuersa, in desertum fugit,
 quinque panibus acceptis quibus consumptis, ex folis herbis
 In vita apud *Swrium, tom. 5.*
 9. Aprilis.

Sozom. lib. 6.
cap. 29.

In vita apud
Surium 11.
Septemb.

In vita 8.

Octobr.

In vita 14.

May.

Simile.

annis quadraginta quinque, nullo mortaliū conspecto, victi-
tauit. Moyses Æthiops ex latrone publico monachus factus,
in eremitam euasit sui temporis celeberrimum. Theodora
Alexandrina propter vnum adulterij actum, mutato habitu,
monasterium ingressa, totam in eo vitā transegit admirabili
sanctitate. Pelagia meretrix Antiochena, à sancto Nonno
Episcopo Heliopolitano conuersa, in cellula iuxta montem
Oliueti extructa vitam finiuit. Sanctus Bonifacius Martyr
propter vnum fornicationis actum, Romam relinquens, pe-
grinatur, Martyrum curam gerit, feruente tunc perfecutione,
ac postremò ipse Martyr fit; Romamque corpore re-
ducto, Aglais matrona cum qua peccauerat, quæque pœni-
tentiam egerat, templum in Martyris honorem construxit.
Certè bruta animalia quæ laqueum semel euaserunt, cautio-
ra fiunt postea, nec eò facile redeunt. Communiter quidem
melior est innocētia quàm pœnitentia, sicut melior est vestis
integra quàm dissuta, et si diligēter refarta. Sed sicut scissuræ
vestium, si aureis funiculis & pretiosis gemmis copulentur,
pulchriorem reddunt vestem ipsam, quàm si tota sana fuisset
& integra; sic per egregiam pœnitentiam tanta gratia &
charitate resurgit peccator, vt pulchrior reddatur quàm si in
crimen non incidisset.

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII.

POST PENTECOSTEN.

Luca 5.

QUAM turba irruerent in Iesum, vt audirent
verbum Dei, & ipse stabat secus stagnū Ge-
nesareth. Et vidit duas naues stantes secus
stagnum. Piscatores autem descenderāt, &
lauabant retia. Ascendens autem in vnā
nauem que erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pu-
sillum. Et sedens docebat de nauicula turbas. Vt autem ces-
sauit loqui, dixit ad Simonē: Duc in altum, & laxate retia
vestra in capturā. Et respōdens Simon, dixit illi: Præceptor,
per totam noctem laborātes, nihil cepimus; in verbo autem
tuo laxabo rete. Et cū hoc fecissent, conluserunt piscium
multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorū. Et
annuerunt socijs, qui erant in alia nauī, vt venirent & ad-
iuuarent eos. Et venerunt & impleuerūt ambas nauiculas,

ita vt penè mergerentur. Quod cum vidisset Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem & Iacobum, & Ioānem filium Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus: Noli timere. Ex hoc iam eris homines capiens. Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei. De feruore audiendi verbi Dei.
2. Rogauit eum à terra vt reduceret pusillum. De obsequio & seruitio Dei voluntario.
3. Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus. De vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore.
4. Sed in verbo tuo laxaborere. De fiducia in Deum circa difficilia.
5. Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ego sum Domine. De sui humiliatione in conspectu Dei.

1. Cum turba irruerent in Iesum, vt audirent verbum Dei.

Locus moralis de feruore audiendi verbi Dei, exemplo Verbi Dei
populi huius qui non solùm in templo & Synagõgis, sed audiendi
per agros & montes, nec paruo numero, sed turmatim, nec feruor.
quomodolibet accedentes, sed magno impetu irruentes, & prementes Iesum, audiebant verbum Dei. Hunc locum iam
bis tẽrve tractauimus. Pauca tamen hoc loco addemus prout Domin. Sexa-
Deus dabit. Hic egregius feruor populi Iudaici in audiendo ges. text.
verbo Dei, qui nostram ignauiam in die iudicij condemna- Domin.
bit, non hac solùm vice, sed aliàs frequenter in Euangelio
apparet. Quum per aliquot dies Christum vsque in desertum
sequuti essent, dixit discipulis suis: Misereor super turbam: ecce Marc. 8.
iam triduo sustinent me. Alibi sic eũ frequentes sequebantur,
vt diceret discipulis suis, vt nauicula sibi deservirent propter Marc. 3.
turbam, ne comprimerent eum. Quum mulier hemorrhoißa
fimbriam eius tãgeret, isq; rogaret quis esset, dicunt ei Apo-
stoli: Vides turbam cõprimentem te, & dicis, quis me tetigit? Alia Marc. 5.
vice sic vndiq; à turbis eum audiẽtibus circũcingitur, vt qui
paralyticum à Christo sanandum adferrent, non inuenientes Luca 5.
qua parte illum inferrent præ turba, ascēderint super tectum, &
per tegulas summisserint eum cum lecto in medium ante Iesum.
Postremò tanta hominũ multitudo, & tanto studio ad Chri-
stum audiendũ cõfluxerat, vt dixerint Pharisei, qui omnibus Ioan. 12.

modis id impedire conabantur, *Videtur quia nihil proficimus?* Ecce totus mundus post eum abiit. Totum hoc nostram socordiam condemnabit, qui iuxta Ecclesias habitantes, & rariùs ad conciones vocati, fastidimus eò exire. Si iustus & bonus es, considera quòd sal non solùm mortuas carnes conseruat, sed etiam viuas, & qui Christi & Apostolorum locum tenent, sunt *sal terra*, non solùm ad sanandas putridas carnes, sed etiam ad conseruandas integras & sanas. Si peccator es, vide diligenter ne abhorreas à concione, existimans quòd nihil illa te iuuabit. Memineris eos qui à Pharisæis missi erāt vt Christum comprehenderent concionantem, Christum audientes, ita compunctos fuisse, vt ad Pharisæos reuersi & cur eum non adduxissent interrogati, responderint; *Nunquam sic loquutus est homo*. Ne dubites quin idem tibi accidere queat: *Viuis enim est sermo Dei, & omni gladio penetrabilior, &c.* Si doctus es, ne existimes propterea auditum verbi Dei tibi esse vel non necessarium, vel non conducibilem. Nam viua vox magis afficit, & nescio quid latentis energie habet, maximè viua vox prædicationis sacræ, quæ medium est ordinarium fidei & salutis, vt alio in loco ostendimus. Dauid etsi sapientissimus, tamen in peccato suo mansit, donec voce Nathan Prophetæ admonitus excitaretur. Quam vbi primùm audiuit, compunctus, exclamat: *Peccavi*. Nabuchodonosor contemplabatur illam arborem quæ statum suum designabat; sed nihil ea mouebatur, donec Danielis viuam vocem audiret, qua ad pœnitentiam adducitur. Paulus doctus erat, in Lege enutritus ad pedes Gamalielis; sed Christum non agnouit nisi voce de cœlo missa. Certè ad sapientiam Salomonis audiendam venit regina Sabæ, aliique sapientes multi de finibus terræ. Atqui plus quàm Salōmon hic. Euangelij prædicatione omnem Salomonis sapientiam superat. Vt cunque sis doctus, tamen nec sic vides ipse defectus tuos legendo, sicut prædicatorem, qui Christi cathedram tenet, audiendo; nec multa quæ legis sic aduertis & obseruas, sicut in prædicatione verbi ea audis obseruari: quod vsus ipse & experientia quotidiana demonstrat. Cæterum non scientiæ copia, non virtutis possessio, sed sola ignauia & socordia, rerumque diuinarum fastidium, ad audiendas conciones tardos ac pigros nos facit. Optimum cibi condimentum fames. Maximus audiendi verbi Dei stimulus, verbi desiderium. Appositè Origenes: *Omnia animalia cognoscunt proprios cibos, & appetunt illos. Sed & inter homines*

Simile.

Math. 5.

Ioan. 7.

Hgbr. 12.

Domini. 3. Quædrages. text. 7. part. 2.

Exempla.

2. Reg. 12.

Daniel. 4.

Actor. 22.

Actor. 9.

3. Reg. 10.

Homil. 27. in

Numer.

nes atas, valetudo, & habitudo corporis diuersa, alimenta appetit diuersa & conuenientia. Solus Christianus animi cibos fastidit & nauseat, nisi Spiritu Dei, & igne amoris diuini cor incensum gerat: quo si flagrat, verbo Dei audiendo nunquam satiabitur, sed cum Propheta dicit: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! Super mel ori meo. Quemadmodum esurire, corporis bonam valetudinem declarat* (ait Chrysoſtomus) sic sermones appetere spirituales, anima sanitatem arguit. Alioqui sicut qui in magno vase aceti (ait idem sanctus Doctor) modicam guttam mellis immiscet, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur: sic, quos multa cupiditates possident, salutis verbum non admittunt. Desiderium sciendi est optimus modus proficiendi, iuxta illud: Admiratio peperit philosophiam. Diogenes quum ab Antisthene repelleretur, etiam baculum intentante, subiecto capite, *Cede*, inquit: *non enim ita durum baculum reperies, qui me abs te, quàm diu aliquid dixeris quod discam, arcere possit.* Si tantum in nobis esset rerum diuinarum, quantum in hoc homine sapientiæ humanæ erat desiderium; nullus labor, negotium nullum ab audiendo verbo Dei nos retardaret. Sed ideo audire negligimus, quia scire non appetimus. Ideo non appetimus, quia quanti valeant, non cognoscimus. Quæ à longè videmus, minora quàm sunt nobis repræsentari certissimum est: quæ verò prope nos sunt, & præ manibus magna videntur. Sic peccatori, & rerum terrenarum amatori, omnia quæ Dei sunt, tota rerum diuinarum cognitio, minima & contemptibilia apparent; sola huius mundi gaudia & commoda, pulchra & expetenda videntur. Ex hac cæcitate & præpostero iudicio illud discrimen oritur inter cibos corporales, qui in mensa; & cibos spirituales, qui pro concione distribuuntur. Ad mensam vocati nunquam ita recusamus, quasi cibo non indigentes: ad audiendum Dei verbum inuitati, semper ita recusamus, quasi concionatoris voce non egeamus. Rursum in mensa optimum quenque cibum nobis ministrari gaudemus, deteriorum aliis accubentibus: in verbo Dei audiendo optimum quidque (vt alicuius vitij reprehensionem, quæ ad animæ sanitatem maximè conducit) à nobis semper remouemus, & in alios trāsferimus, dicentes: Hoc verbum illū & illum perstringit, non me. Deinde in mensa volumus semper esse primi: in concione postremi. Denique omnis concio prolixa: nulla mensa prolixa videtur. Postremò in mensa eisdem frequenter & penè quotidie cibos sine nausea comedimus:

Esaia 118.

Simila.

Honi. 2. in

Esaia 57.

Honi. 31. oper.

in e. san. Matt.

Laert. lib. 6.

*Apophteg-
ma.*

Simile.

*Concionis &
mensæ discrimen.*

1.

2.

3.

4.

5.

in concione eundem sermonem bis audire non sustinemus. Horum omnium causa est, quia appetitus omnis rerum cœlestium in nobis deiectus est.

2. *Rogauit eum à terra reducere pusillum.*

Voluntarium
Dei obsequiũ.
Matth. 8.

2. *Corint. 9.*
Leuit. 27.

Allegoria.

De Ciuit. Dei,
lib. 11, cap. 28.

S. Bernard. in
vita Malachia.

Exempla.
1.

2.
In vita ei⁹ apud
Surium, tom. 2.
pag. 947.

LOCVS moralis de obsequio & seruitio Dei voluntario. Potuerat Christus imperare Simoni, sicut *imperauit ventis & mari, & obediebant ei*, vt nauem à terra reduceret, sed rogat non imperat. Vult vt omne obsequium quod ei deferimus, voluntarium sit: *Hilarem datorem diligit Deus, & omne opus bonum ex dilectione pensatur.* In Leuitico præcipiebat Dominus: *Omnia æstimatio siclo sanctuarij ponderabitur.* Omne opus bonum, quod Deo offertur, siclo diuini amoris ponderandum est. Si ieiunas, si oras, si eleemosynam facis, ex hoc pondere opus æstimabitur. *Pondus meum* (ait Augustinus) *amor meus.* Amore quippe sicut pondere in ea ferimur quæ amamus, maiori amplius, minori minus. Charitatis feruor inter operandum facit opus per se exile & tenue, valde præstans & fructuosum. Exemplum vnum aut alterum proferemus. Ciuis quidam Eboracensis in Anglia, videns Malachiam Episcopum Romam pergentem, multos habere socios itineris, & equos non nisi tres, obtulit ei suum, quo ipse vehebatur, hoc solum dolere se inquiring, quod esset runcinus, durè portans: & addit, Libentius dedissem, si melior fuisset. Sed si dignamini, ducite vobiscum. Et ego, ait Episcopus, eo libentius accipio, quo tu prædicas vilio-rem, quia non potest mihi vile esse, quicquid tam pretiosa voluntas obtulerit. Illum ergo conscendens Episcopus, primò quidem durum sentiebat, postmodum autem mira mutatione valde commodum & suauiter ambulantem inuenit: denique factus est ei optimus & pretiosissimus: quinetiam & de subnigro cepit albescere, & non multo post vix inueniebatur albior illo. Quare & Episcopus eo nouem post annis vsque ad diem mortis suæ perpetuò utebatur. Hæc diuus Bernardus. S. Catharina Senensis quum ex putida farina & exigua, ideòque ab alia quadam statim proiicienda, plurimos panes, eosque optimi saporis in vsus pauperum suis manibus confecisset, causam huius miraculi Patri Raimundo Confessario sub roganti hanc dedit: Ne Dei donum despiceretur, & ne pauperes negligerentur, magno cum feruore accessi ad illam farinam: atque ita, Angelis mihi cooperantibus, multiplicata, & in meliorem mutata farina fuit

In vita

In vita sancti Eligij Episcopi Nouiodunensis simile exemplum legitur. Hoc quoque sensu *duo minuta vidua* laudavit Christus: & Paulus ad Corinthios: *Scio promptum animum vestrum erga ministerium in sanctos, pro quo de vobis glorior apud Macedones.* Sicut terra pinguis ex modico semine vberem fructum adfert, sic paruum opus ex magna charitate profectum, vberem mercedem à Deo reportat: quod David expressit, dicens: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, pinguedine charitatis, & labijs exultationis, id est, labiis exultantibus, & præ gaudio iubilantibus, laudabit os meum.* Vide plura huc pertinentia Dominica 1. post Epiphaniam, & in Dominica Palmarum.

1.

Lib. 2. cap. 28.
tom. 6. Sur.

2. Cor. 9.

Simile.

Psal. 62.

Text. 1.

Text. 4.

3. *Præceptor; per totam noctem laborantes, nihil cepimus.*

Locvs moralis de vano & infructuoso omnium impiorum in hac vita labore. Infidelitas, hæresis, peccatum mortale, nox huius vitæ sunt & opera tenebrarum, sine Deo, sine Christo, sine luce virtutum, sine die gratiæ, sine sole iustitiæ. Vnde omnium impiorum illa vox est: *Iustitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentia non est ortus nobis.* Propterea sequitur: *Lassati sumus in via perditionis & iniquitatis.* Qui post multum laborem bonam mercedem accipit, aut quod quæsiuit inuenit, aut eò quò voluit peruenit, non lassatur, non fatigatur, sed maximè recreatur. Omnes impij ideo in termino laboris lassantur, quia multum laborantes nihil cæperunt. Infidelium hominum omnis labor prorsus irritus, & inanis est, siue quoad veri scientiam, siue quoad virtutis actionem. Vnde B. Prosper: *Græcia scholæ, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio circa inueniendum summum bonum, acerrimis studijs, excellentissimis ingenijs laborando, nihil aliud egerunt, quàm ut euanescerent in cogitationibus suis, quia ad noscendam veritatem semetipsis ducibus utebantur.* Hoc est, cæcum intellectum cæca voluntas sequebatur, & ambo in foueam ceciderunt. *Ambulant enim gentes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, propter cæcitatem cordis ipsorum.* Ex hac nocte infidelitatis tot apud philosophos sectæ, totque pugnantes opiniones. Vnde sanctus Augustinus: *Dum Socrates ipse omnia monet, asserit, destruit, quoniam non euidenter quod quærebat apparuit, eius discipuli quod cuique placuit inde sumpserunt; & ubi cuique visum est, ibi finem boni posuerunt.* Hinc videlicet factum est, ut sicut à magistro discipuli, sic ipsi inter se condiscipuli per-

Impiorum labor vanus.

Sapient. 5.

Philosophia humana nox laboris.

Contra Collas. cap. 26.

Ephes. 4.

De Ciuita. Dei lib. 8. cap. 3.

petuò dissenserint, & sectas instituerint. Vnde apud Theodoretum Porphyrius: *Perpetua est apud nos λογιστική & verborum disceptatio, utpote qui in boni coniecturam humanis rationibus ducamur. Ut autem quod melius & certius est assequamur, semper nobis indagandum relinquatur.* Denique hoc illud est quod in persona sacerdotis Ægyptij in Timæo suo conqueritur Plato: *Vos Græci semper pueri estis. Nulla enim apud vos est disciplina qua senio incanuit.* In annos videlicet singulos noui philosophi prodierunt. Tanta certè & tam infamis fuit hæc philosophorum pugna puerilis circa verum & bonum inueniendum, vt Lucius Gellius, Procōsul Romanus, Athēnis quum ageret, omnibus philosophis in vnum locum conuocatis, grauitè cum illis egerit, vt controuersiarum & dissensionum harum aliquem tandem facerent modum, qua etiam in re suam illis operam & authoritatem interponere pollicitus est: etsi inanis & irritus totus eius labor fuerit. Huius rei causam his verbis S. Augustinus reddit: *Non alia de causa inter Græcos illos philosophos, vt à magistris discipuli, & ipsi inter se cōdiscipuli dissentiebāt, nisi quia vt homines humanis sensibus, & humanis argumentis veritatē inuestigarunt.* Sic isti tota nocte laborantes, nihil ceperunt, nec veritatem attigerunt, nec virtutem coluerunt, sicut illa coli debet, id est, sic vt fructum beatitudinis inde perciperent. Alia nox huius vitæ est hæresis, cuius etiam omnes labores inanes & irriti sunt. Quod his verbis Apostolus docet: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei qua secundum pietatem est doctrina, superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum.* De his etiam alibi dicit, quod sunt *semper discentes, & nunquam ad scientiã veritatis peruenientes.* Et rursus: *Volentes esse legis doctores, non intelligentes neq; qua loquuntur, neque de quibus affirmant.* Nempe dum nolunt esse discipuli veritatis, fiunt magistri erroris: *semper errantes, & in errorem mittentes.* Horum quoque ignorantia causa est, sicuti Paganorum, quòd semetipsis ducibus vtuntur, & per se sapere volunt. *Veritas tua Domine (ait sanctus Augustinus) nec mea est, nec illius aut illius; sed omnium quos ad eius communionem publicè vocas, terribiliter admonens nos, vt nolimus eam habere priuatã, ne priuemur ea. Nam quisquis id quod tu fruendum omnibus proponis, sibi propriè vendicat, & suum esse vult quod omnium est, à communi propellitur ad sua, id est, à veritate ad mendaciũ.* Hæc est nox hæreticorum. Isti nihil capiunt, quia per nulla bona opera

De curat. Græc.
affect. lib. 1.

Plato in dialog.
Timæo.

Cicero lib. 1. de
legibus.

De Cirit. Dei,
lib. 18. cap. 41.

Hæresis labor
de nocte.

1. Timot. 6.

2. Tim. 5.

1. Timot. 1.

2. Timot. 3.

Confess. lib. 12.
cap. 25.

opera Deo placere possunt. Vnde sanctus Augustinus: *Extra Ecclesia vanitatem quicquid operantur heretici, quamuis magna diligentia & solertia fieri videatur, tamen nihil illis prodest aduersus iram Dei.* Rursum alibi plenius: *Extra Ecclesiam Catholicam totum potest hareticus habere prater salutem. Potest habere Ordinem ecclesiasticum, habere sacramentum, cantare Alleluia, respondere Amē, (hoc est, in omni externo cultu conuenire) tenere Euangeliū, fidem Trinitatis habere & predicare. Solam salutem non potest habere. Fūdere sanguinē potest ne idola colat, coronā accipere non potest.* Hæc ille. Nox peccati mortalis sine lumine gratiæ, & igne charitatis, facit etiā vt laborantes nihil capiant, nullum laboris sui fructum percipiant, nec meritum consequantur. Hoc de eleemosyna, hoc de ieiunio, hoc de quouis bono opere extra charitatem facto docet Scriptura. De eleemosyna his verbis: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatē autem nō habuero, nihil mihi prodest.* De oratione his verbis: *Fiat oratio eius in peccatum.* De ieiunio: *In diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Non est hoc ieiunium quod elegit Dominus.* De ipsa pœnitentia: *Esau quæsiuit cum lachrymis locum pœnitentiæ, & non inuenit.* Nempe quia iratus fratri hoc quæsiuit, non dolens super temeritate sua, qua vendidit primogenita. Deniq; sic animam peccatricem Deus alloquitur: *Stas cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum.* Et per alium Prophetam. *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminauistis multum, & intulistis parum. Comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti; & qui mercedes cōgregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hic est labor eorum qui vanitates sectantur. *In aranearum telas erit vitulus Samariæ: quia ventum seminabant, & turbinem metent: culmus stans nō est in eo: germen non faciet farinam: quod et si fecerit, alieni comedent eam.* Vide vt omnibus modis docet Spiritus sanctus homines impios nullos ex suis laboribus fructus capere: *In circuitu impij ambulans.* Sicut mola toto die se vertens, eodem se loco vesperi inuenit, nihil progressa: sic impij, auari, ambitiosi, voluptuarij, nihil in hunc mūdū intulerunt; nudi, obscuro, plorantes nati sunt: nihil inde auferēt; nudi, obscuro, plorantes moriētur. Equi nobiliū bene phalerati, auto & argēto cōtecti, toto die hono-

Cont. Parn. lib. 2. ca. 3.

In Serm. de gestis Emeriti Donat. tom. 7.

Peccati mortalis nox.

1. Cor. 13.

Psal. 104.

Esaiæ 58.

Hebr. 12.

Esaiæ 47.

Aggæi 1.

Osee 8.

Psal. 17.

Similia.

1. Tim. 6.

norificè ambulât. Sed quum domũ redeunt, omni illo ornatu sublato, nihil illis restat, nisi fatigatio, sudor, & vulnera quæ ex tantis oneribus & cursibus acceperunt. Diuites, ambitiosi, voluptuarij, sentient in fine, omnes illas diuitias auarè vel acquiritas, vel retentas, omnes honores cupidè vel cõparatos vel possessos, omnes voluptates illicitas, mera onera, eademque grauia & acerba fuisse. Hæc nempe sunt. *Desideria multa & inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, in qua incidunt qui volunt diuites fieri.* Damascenus, vt ostendat quàm vanus sit omnium huius mundi voluptatum labor, ponit quendam in discrimen capitis vocatum, qui tres amicos habebat, quorum duos ingenti semper affectu amauerat, multraque pro illis pericula, labores multos sustinuerat, tertium verò sapiùs aspernatus fuerat, & rarò admodum coluerat. Horum igitur primum quum supplex adiiisset, auxilium in eo discrimine flagitãs, & vt causam suã apud iudicè commendaret vehementer rogans, responsum accepit, se quidem id facere non posse quod petebat, tamen honoris causa ad tribunalis locum eum comitari velle. Secūdũ quum supplex adiiisset, nihil aliud ab eo opis accepisse, nisi duo cilicia, quibus in via vteretur, si vellet. Tertium verò etsi nõ absque magna verecundia aggrediens, & in extremo hoc articulo opem eius etsi immeritam suppliciter rogans, hilari & amæno vultu acceptus est, seque sincerissimũ eius amicũ esse professus, Bono, inquit, sis animo, Regẽ adibo; & vt tibi propitius sit, obsecrabo; causamque tuã apud eum diligentissimè agam. *Qua respõsione accepta, miser ille afflictus plurimum est animo consternatus, nesciens quid magis deploraret, suã in tantũ amicũ extremam negligẽtiã, an aliorum erga se maximã ingratitude, an verò suã erga ipsos tantam & tam malè collocatam beneuolentiam.* Horum amicorum primus est vxor, liberi, amici, cognati, cæteri que; secūdum carnem familiares. Hi enim hominem ad extremum vitæ diem hoc solo obsequio prosequuntur, vt ad sepulchrũ vsque cadauer comitentur, nulla in re alia illi post mortem vtilis. Secūdus amicus est diuitiarum copia, totaque mundi gloria, ex qua post mortem nihil secum homo aliud aufert præter duo fortè cilicia, quibus sepeliendũ corpus inuoluitur. Itaque per istos duos amicos tota nocte laborans, nihil vtilitatis accepit. Tertius amicus vera virtus est, pietas, iustitia quam in hac vita quisque exercuit & coluit: quæ quantumcunq; exigua, comitatur tamè, & causam hominis post mortem apud Deum

1. Tim. 6.

In historia de
Barlaam &
Iosaphat,
cap. 13.
Parabola.

Deum Iudicem vehemēter cōmendat. *Opera enim illorum sequuntur illos.* Sed de duobus aliis amicis, mundo & carne, dicit iterum Scriptura: *Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte.* Sicut porta in cardine semper vertitur, nec inde exit: sic peccator terminum sui doloris non inuenit.

Adolescēs aliquādo captus amore alicuius mancipij, ita illam deperit, vt et si certò sciat, si eam in vxorem ducat, fore vt ipse statum seruilem subeat, à nuptiis tamen illis, & indigna copula abstinere nolit. Sic diuitis, honoribus, voluptatibus multi ita desponsantur, vt malint cum illis perpetuam seruire seruitutē, & tota nocte laborantes nihil capere, quàm earū cupiditatem deponere. De huiusmodi sanctus Iob dicit: *Sicut tela araneorum fiducia eius.* Aranea se totā euiscerādo vt rete conficiat, nihil in eo nisi muscas capit. Musca præter id quòd vilis est & immunda, importuna quoque est & molesta: quam si semel atq; iterum abigas, vsque tamen & vsque redibit. Auarus, ambitiosus, voluptuarius, inuidus, vindictæ cupidus, perpētuis curis & cogitationibus afficiantur, ad id quod appetunt consequendum, nec ab illis curis die noctuq; liberantur, quia cupiditates, vt musca importuna, mentes eorum incessanter exagitant. Magna cæcitas, tota nocte laborantes nihil capere, qui tantū de die laborantes, & ex præscripto legis diuinæ, amplissimam mercedem acciperent. Si quis mercator eodem pretio afferret veros lapillos, & verum aurum, quo alius vendit adulterina, cæcus & insanus haberetur qui recusaret. At Deus pro eodem labore venale exponit regnum cælorum, quo diabolus terrenam hanc & eminentiam felicitatem. Sed vt qui de nocte laborant, quis futurus sit laboris fructus, ante laboris exitum non vident: sic terrenarum rerū amatores, & solliciti negotiatores, quis futurus sit eius negotiationis fructus, nisi finitis huius vitæ nūdinis nō aduertūt. Et sicut pisces, quā diu inuenta in esca hamo pascuntur, nihil mali sentiunt; & auiculæ laqueo captæ, interim dum præda potiuntur, satis se tuto ac bono loco esse putant; sed pisces sublato ex aquis hamo interitū suum tunc primum vident, & auicula dum euolare contendit, tunc demum se captam cernit: ita omnis generis impij in statu peccati positi, & huius seculi noxiis voluptatibus potiti, miserā suam catastrophē non prius vident, quàm quum sibi in adeptis bonis quietem & pacē pollicentur. Tunc enim repentina mors ipsa nocte animā repetens, qualem somnū dormierunt, ostendit. O quā longa nox, & quā vacuæ manus! Dormierunt enim

Apocal. 14.
Jerem. 16.
Simile.

Simile.

Similia.

Luca 12.

somnum

somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis. Vide plura in aliis Dominicis.

4. *Sed in verbo tuo laxabo rete.*

Fiducia in Deum.

LO C V S moralis de fiducia in Deum circa difficilia. Hic Lenim Petrus etsi tota nocte laborando nihil piscium cepisset, quod tamen tenebrarum tempus piscationi maxime aptum est; tamen nunc clara luce retia ad capturam laxare, Christo iubente, non veretur, plus videlicet in verbo Christi, quam in arte sua confidens. Docet nos hoc exemplum, in rebus semper arduis magis Dei verbum seu promissionis, seu præcepti, seu etiam consilij attendere maioremque in eo fiduciam ponere, quam in humanis vllis viribus aut præfidiis, siue ea nobis desint penitus, siue quomodocumque adsint. Dauid cum sociis suis, videns quod eo absente Siceleg incensa esset, omnesque vxores & paruuli cum tota substantia per latrones Amalecitas abducti, in re tam desperata, cæteri quidem leuauerunt voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachrymæ: sed statim confortatus Dauid in Domino Deo suo, consuluit Dominum, persequitur latrones, comprehendit eos, & excutit prædam. Sic alibi idem Dauid: *Quoniam in te eripiar à temptatione, in Deo meo transgrediar murum.* Totus ille Psalmus hæc in Deum fiduciam canit. Sic Apostolus: *Omnia possum in eo quod me confortat.* Rationem assignat Esaias. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem:* id est, nouam induent, à Deo acceptam. Egregium in Dauide exemplum contra Goliath, cui Dauid dixit: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.* In hac fiducia Ionathas turbauit castra Philistinorum solus cum suo armigero; dicens: *Non est Domino difficile saluare vel in multis, vel in paucis.* Dixit Iosaphat rex exercitui suo, ad pugnam congregato: *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.* Nehemias videns tot imminere pericula & labores in reædificanda Ierusalem, dixit ædificantibus *Deus noster pugnabit pro populo, & nos ipsi faciamus opus.* Sic Iudas Machabæus ad suos milites: *Non in multitudine exercitus victoria belli, sed de celo fortitudo est.* Alia exempla in aliis locis prolata vide, & de hoc argumento plura in aliis Dominicis, vt Dominica 4 Aduentus, text. 5. & 7. in Dominica Pasche, text. 4. Dominica. 4. post Epiphaniã. text. 4. Dominica Quinquages. text. 3. & 4. Dominica 4. Quadrages. text. 2. Dominica in Albis, text. 1. & Dominica Pentecostes;

text,

Exemplum.

1. Reg. 30.

Psal. 17.

Philipp. 4.
Esaiã 40.

Exempla.
1. Reg. 17.

2. Reg. 14.

1. Parap. 20.
Nehem. 4.

1. Mach. 3.

text. 5. Certus esse debet de re, qui habet pignus apud se. Ver- *Simile.*
 bum Dei seu promittentis opem, seu iubentis opus, pignus
 certissimum est. Neque enim vel falsa promittit, vel impossi-
 bilia iubet; sed iubendo quod non possumus, docet nos id pe-
 tere vnde possumus: nec petenti vnquam negat, quia nihil se
 negaturum promisit *Redimet Dominus animas seruatorum suo-* *Psal. 33. & 36.*
rum, & non delinquent omnes qui sperant in eo. Cum ceciderit
(iustus sperans in Deo) non collidetur, quia Dominus supponit
manum suam. Præsentissimum est Dei auxilium sperantibus
 in verbo eius; & solum Dei verbum iustis omnibus, vt ba- *Verbum Dei*
 culus, vt anchora, vt turris fortissima, omnis præsidij loco est. *omne præsi-*
 Hinc illæ voces: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi* *Psal. 118. 129.*
spem dedisti. Rursum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, spera-* *& 16.*
uit anima mea in Domino. Et iterum. *Propter verba labiorum*
tuorum ego custodiui vias duras. Denique hanc maximè ob
 causam dicit Propheta: *Lucerna pedibus meis verbum tuum,* *Psal. 118.*
& lumen semitis meis. quia sicut lumē oculos, sic Dei verbum *Simile.*
 animam lætificat, & mira consolatione replet: sicut lumē pi-
 gros ad opus excitat, sic Dei verbum timidos ad fortitudinē
 prouocat. iuxta illud: *Verba sapientum quasi stimuli.* Sicut ex *Ecclesi. 12.*
 luminis solaris reflexione generatur ignis, sic verbum Dei
 generat in anima amoris flammam, iuxta illud: *Eloquium Do-* *Psal. 104.*
mini inflammavit eum. Sed sicut lumen in diaphano & perspi-
 cua materia intenditur, in materia autem sæculenta remitti-
 tur: sic in animo puro & desiccato verbum Dei fortitudinem
 generat, amorem excitat, consolatur ones adfert; sed in animo
 materialium & terrenarum rerum amore quasi densa nube
 offuscato, verbum Dei nec penetrat, nec vllam operationem
 sibi propriam facit. Similis Simoni Petro esse debet; simplex
 in malo, feruens in bono, humilis corde, qui audita Dei vo-
 ce, confestim dicat: *In verbo tuo laxabo rete.* Verbum Dei se-
 men est, multum fructificans. sed in terra bona. Verbum Dei
 est cibus anime, sed illis qui renati sunt ex verbo. Eisdem
 enim nutrimur, ex quibus sumus: sicut pullus nascitur ex
 albugine oui, & nutritur ex vitello eiusdem.

5. *Procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me, quia homo
 peccator ego sum, Domine.*

Locus moralis de sui humiliatione in conspectu Dei. Pe- *Humiliatio*
 trus indignum se tanta Christi gratia existimans, vt tan- *sui ipsius.*
 tum

tum miraculum eo præfente, & in eius nauicula Christus operaretur, peccatorem se profiteretur, & Christi præfentia indignum. Sed quo se indigniorem Christi conuerfatione iudicabat, dicens, *Exi à me Domine*; eo Christo propinquior factus est, & omnium eius indiuiduorum comitum intimus, omnium Apoftolorum familiariffimus, & fecretorum maxime confcius. Quanto humiliùs fεδebat, tanto ampliùs capiebat, ficuti Magdalena fecus pedes Chrifti fedens, vt verbum vitæ audiret. *Saul cum effer paruulus in oculis fuis, factus effer caput in tribubus Ifrael.* Vbi ofium effer humile & paruum, neceffe effer demiffio capite intrare, vtcunque fit domùs magna. Vt cælum ingrediari, vt ad virtutem & veram gloriam pertingas, per Chriftum intrare debes. *Ille enim effer ofium.* At ille *mitis & humilis corde* erat: & hoc ipfum vt nos efferemus, ab eo nos difcere iubet. *Non in fpiritu, non in commotione Domini; fed fibilus aure tenuis.* Illic habitat & requiefcit Dominus, vbi humiliter de fe animus fentit, *non ambulans in mirabilibus fuper fe*, fed ficut recenter ablaçtatus à matre fua, qui adhuc pendet à matre fua, *ficut modò geniti infantes, in fimplicitate cordis lac concupifcit.* Inter cæteras fponfæ dotes hæc ponitur: *Statura tua affimilata effer palma, & vbera tua botris.* Palma effer arbor, cuius radix quanto plus opprimitur, tanto altiùs confurgit, habetque radicem maxime in terra defixam. Habet quoque folia ad modum palmæ manus humanæ, quam natura fine vnguibus pungentibus, & fine aculeis formauit. Hæc omnia humilitatem fpiiritus, manfuetudinem & fimplicitatem fponfæ fignificant: vt fic fructus fuauiffimos proferat, ficut palma fuos dactylos; & in altiffimam comam infurgat, ficut palma quæ arbor effer maxime procera, & in capite valde comata. Sic enim dicitur: *Iuftus vt palma florebit in domo Domini.* Quia folus Petrus hoc vifo Chrifti miraculo fe maxime humiliavit, propterea ei foli refpondit Chriftus: *Noli timere, ex hoc iam eris homines capiens;* eum plus cæteris honorans. Sic alibi ex fuma animi humilitate Chrifto dixit, *Non lauabis mihi pedes in aeternum: fed à Chrifto correctus, ex eadem humilitate promptiffimè morem gerit, dicens: Domine, non folùm pedes, fed & manus & caput.* Hæc effer humilitatis virtus, iuxta illud: *Inter mediũ montium pertransibunt aquæ, & valles abundabunt frumento.* Humilibus datur abundantia gratiarum, & copia meritorum. Sicut enim valles aquofæ funt, fructuofæ, vmbrofæ, & calidæ propter folis ardorem magis cõclufum, & aquarũ defluxum,

Exemplum.

1. Reg. 15.

Simile.

Ioan. 10.

Matth 11.

3. Reg. 19.

Pfal. 130.

1. Pet. 2.

Cant. 7.

Simile.

Pfal. 91.

Luca 5.

Ioan. 13.

Pfal. 103.

Simile.

defluxum, proptérque vicinos montes: sic animæ humiles, propter gratiarum decursum, & conclusæ charitatis ardorem (superborum enim charitas, si quæ in operibus est, effluit tota per vanam gloriam) & vicina Sanctorum exempla, quæ illi intuentur, sunt perpetuò bonorum operum fructuosæ. Nempe, vt ait Scriptura, *Vbi est humilitas, ibi est sapientia.* Prou. 11. *Simplicitas iustorum diriget eos.* Humiliter enim de se sentiens, & seipsum meliùs cognoscit, & ad Deum cognoscendum perspicacior efficitur. *Excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit.* Psal. 137. *Lucæ 18.* Sic Pharisæus de bonis operibus sibi placens, seque cæteris hominibus præponens, abiectus est: Publicanus suam miseriam agnoscens, iustificatus est.

Ipsa docet rerum natura, in magnis Dei donis, multisque virtutibus humilitatem animi adesse semper oportere. Ramus quo fructibus est onustior, eo terram versus magis deprimitur. Spica quo granis plenior, eo se incuruat magis. Ramus erectus, & spica erecta, vacua sunt. Vasa vacua magis resonant, repleta minùs. Cuius arboris folia lata & densa sunt, vel nullum vel raram fructum adfert. Multa loquuntur, multum iactitant, multum verborum habent, quibus solidæ virtutis inest minùs. Humilitas taciturna est & timida, sed bonis operibus plena. Sicut stella in firmamento est modica in apparentia, sed verè magna, & quidem (vt Mathematici tradunt) tota terra maior: sic humilis quum sit apud Deum & in rei veritate magnus, sibi tamen atque alijs paruus & contemptibilis videtur. Inter superbum & humilem hoc discrimen est. Superbus ab omnibus cognoscitur, sed seipsum nescit: humilis à nemine cognoscitur, sed seipsum optimè nouit. Sicut pueri homine conspecto, nihil nisi hominem cognoscunt, nec vestem, nec dignitatem considerantes: sic humilis factus vt paruulus (*nisi autem efficiamur vt paruuli, non intrabimus in regnum cælorum*) res ipsas, vt à Deo sunt, considerat, non vt mundi vanitas nouo fuce eas depinxit. Plura de hac insigni virtute iam in alijs Dominicis aliquoties diximus, & adhuc plura infrà dicemus, Dominica 10. post Pentecosten, textu vltimo.

Similia.

1.

2.

3.

4.

Superbi & humilis discrimen.

Simile.

Matth. 18.

Matth. 5.

AMEN dico vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, nō intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehenna ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te; relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Contra hypocrisim, & de varijs eius generibus.

2. Ego autem dico vobis: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Contra iram aut quodcunque odium proximi.

3. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehenna. Contra contumelias & maledicta in proximos.

4. Si offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer, &c. De necessaria & non differenda reconciliatione fraterna.

1. Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

Hypocrisis, & vana eius generis.

1. Externa re-
stitudo siue
interna.
Luca II.

Matth. 23.

Locus moralis contra hypocrisim, & de varijs eius generibus. Iustitia enim Scribarum & Phariseorū tota hypocritica erat: quia vel in externa tātūm tectitudine, neglecta interna & vera cordis iustitia; vel in ipsa externa aut præpostera & mutila, quia parua exactè seruabant, maxima negligebant; aut ficta tantūm & simulata, quia verbalis potius erat quàm realis obseruatio, consistebat. Ad primam quod attinet, dicit illis Christus: Vos Pharisei quod de foris est calicis & catini mundatis; & quod autem intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Stulti, nōne qui fecit quod de foris est, etiam quod de intus est fecit? Rursum alibi: *Va vobis Scribae*

Scriba & Pharisaï. Similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitiâ. Sic vos à foris paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisis, & omni iniquitate. Hæc est detestanda impietas sub fuco iustitiæ. Iustitia Christianorum debet esse interna, & in corde; non ficta, nec in labijs. *Diligamus non verbo & lingua, sed opere & veritate.* 1. Ioan. 3. Omnia opera hypocritæ sunt sicut falsa moneta, exteriùs deaurata, intus lutea. Sunt vacua vasa bene signata, & titulis speciosis ornata. Sunt sicuti poma illa quæ circa mare mortuum (vbi olim Sodomâ stetit & Gomorrhâ) nascuntur, vt varij scribunt authores, & quæ colore & magnitudine speciosa sunt, maturaque videntur ac solida; sed vbi ea primùm tetigeris aut compresseris, in vaporem fœtidum & sulphureum resoluntur, tam naribus ingrata, quàm oculis erunt iucunda. Sunt quasi opacum, & umbrosum nemus, quod prima facie amœnum, & delicijs plenum apparet, sed intus non nisi serpentes ait. Sunt sicut tormenta bellica in castri propugnaculis disposita, quæ magnum aspicientibus terrorem adferunt, sed puluere & globis vacua, ideoque inania terricula menta. Vides in hypocrita ieiunium, orationem, eleemosynam. *Quem ista non moueant? Sed deest diuini amoris ignis, deest intentionis bonæ globus, & ita nihil valent.* Quod natura differt ab arte, hoc vera iustitia ab hypocrisis. Natura in omnibus animalibus à corde suum opus incipit? pictores & statuarij à facie, nec interiora possunt exprimere. Assimilantur hypocritæ struthioni, de quo Iob ait: *Penna struthionis similis est herodij & accipitris.* Iob 39. Accipiter & herodius sua velocitate reliquas aues superant. Struthionis autem pennæ similitudinem eorum habent, volatus autem non habet. Alas quidem quasi ad volandum erigit, sed nunquam à terra eleuatur. Tales sunt hypocritæ, qui actiones externas quasi alas ad volandum excitatas habent, animo tamen & corde toti terræ inhærent, & terrena sapiunt. *Quum enim sint immunditia fues, malitia lupi, astucia vulpes, inani gloria volucres, transfigurant se tamen in Angelos lucis.* Sicut vulpes simulat se mortuâ vt gallinas capiat, securè ad eam accedentes; sic hypocritæ mortificationem simulant, vt simplicibus imponant, & sub pietatis prætextu prædam aliquam capiât. De quibus Apostolus: *Voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem eius abnegantes. Et hos deuota.* 1. Tim. 3; *Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas*

*Similium
congeries.*

Simile.

Homil. 7. in
Exhaemeron.
Simile.

Psal. 27.
Esaiæ 5.

Apoc. 3.

Text. 5.
Hypocritis
superstitiosa.

Luca 11.
Matth. 23.

Exempla.
Plutarc. lib. de
discrim. adul.
& amic.

ratas peccatis. Tales hypocritæ polypo similes sunt, de quo sic scribit sanctus Basilius: *Non silentio praterierim polypi dolas ac furacitatem. Is cuicumque saxo adhaerit, colorem subit illius, atque adeò, ut piscium complures ad ipsum de improviso nantes, tanquam ad saxum appellant, paratamq; sese offerant illi pradam. Tales sunt qui sobrietatem cum sobrijs laudant, intemperantes sunt cum intemperantibus, atq; ad id quod cuique placet, suam omnino sententiam vertunt. Quos evitare facile nemo potest, propterea quòd pietatis prae-textu, prauitas eorum fucata & adornata profundè latet.* Hæc ille. De huiusmodi David: *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* Maledixit Dominus vineæ de qua expectauit ut faceret uuas, & fecit labruscas. Labrusca habet colorem uuæ, sed non saporem; sicut opera hypocritarum bonum habent colorem, sed Deo sunt insipida. Videtur hypocrita huiusmodi esse tepidus ille, quem euomet Dominus. Habet enim exteriùs calidum quid, & interiùs frigidum: feruet actio, & friget intentio. Vide plura in Dominica prima post Pentecosten.

Alia iustitia Phariseorum siue alia hypocrisis, erat externa quædam sanctitas præpostera & mutila, quia in minimis scrupulosi erant, in maximis nullam conscientiam ponebant. De qua Christus: *Væ vobis Phariseis, qui decimatis mentham & rutam, & omne olus, & prateritis iudicium & charitatem Dei.* Vcl, ut Matthæus habet, *& reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Hanc iustitiam superamus, & hypocrisim corrigimus, si magna facimus, & parua non prætermittimus: si in nos ipsos rigidi & seueri sumus exactores, non adultores: si quum parua præstitimus, non propterea sanctulos nos esse opinemur; sed quæ maiora non facimus, attentè dispiciamus. Ptolomæo regi Ægypti, quia discendi cupidus videbatur, adultores ei familiares de lingua, de versiculo, de historiola digladiantes, ad mediam vsque noctem reluctabantur. At verò sæuienti, ferocienti, vectigalibus populum oneranti, nullus è tam multis obsistebat. Cùm aliquando Tiberius Cæsar in Senatum venisset, surgens adulator quidam, ait, hominibus liberis liberè loquendum esse: nihilque metu dissimulandum, neque quicquam reticendum eorum quæ ad publicam vtilitatem pertinent. His verbis cùm omnes excitasset, factoque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio, Audi Cæsar, inquit, in quo te quidem culpamus omnes, etiam si nemo palàm audet dicere. Negligis te ipsum, corpùsque tuum

tuum exponis pro nobis, sollicitudinibus & laboribus illud
 efficiens, nec interdiu, nec noctu quiescens. Huiusmodi
 multa cum ille dixisset, aiunt Oratorem Caium Seuerum
 subiecisse: Ita libertas hunc hominem exitio dabit. Tales
 adultores tam sui ipsius, quam aliorum sunt hypocritæ.
 Non ille bonus medicus est, qui hominis tubera fistulasque *Similia.*
 habentis, pilos tantum & vngues ferro incidit. Non ille bo-
 nus ludimagister est, qui puerum de tabula & stylo castigat,
 mores autem eius deprauatos dissimulat. Ridiculus ille cen-
 sor ac monitor esset, qui imperitum Oratorem, nihil que di-
 centem quod ad causam pertineat, reprehensurus, de voce
 cauilletur, & grauiter accuset, quod frigidam porans cor-
 rumpat arteriam. Merito Diogenes Musicos in ius vocat, *Laert. lib. 6.*
 quod quum lyrae chordas congrue aptarent, animi mores *Apophthe-*
 inconcinnos haberent. Grammaticos quoque admirabatur, *gmata.*
 quod quum Vlyssis mala tam studiosè inquirerent, sua prorsus
 ignorabant. Quam præposteram diligentiam prudenter *August. epist. 56.*
 Themistocles refutauit, qui rogatus inter epulas ut neruis *ad Dioscorum.*
 caneret, quum respondisset, se illam artem nescire, aliisque
 inuulisset, Quid ergo nosti, si hoc non nosti? respondit iterum,
 Rempublicam ex parua magnam facere noui. Sicut ergo ab-
 surdum & præposterum est, parua curiosè scire, magna
 nescire; parua in alijs curiosè arguere, magna dissimulare:
 sic præposterum & periculosum admodum est, in paruis de-
 lectis ingentes scrupulos ponere, magna crimina sine scrupu-
 lo committere. Dauid uisa Bethsabee, & iam captus in ocu- *Exempl.*
 lis suis, inquirebat an mulier sanctificata esset ab immun- *2. Reg. 12.*
 ditia sua; & non inquisiuit an viro esset copulata coniugio.
 Iudæi noluerunt ingredi prætorium ne contaminarentur, sed *Ioan. 19.*
 falsis testimonijs Christum morti tradere nihil verebantur.
 Tales sunt qui in ceremonijs externis omnia accuratissimè
 obseruant. seriùs ad Ecclesiam uenisse, in horis reddendis
 versiculum omisisse, pro maximo piaculo habent; sed in ipsa
 Ecclesia fratres maleuolè obseruare, inuidia laborare, ob-
 scenas cogitationes uolere, pro nullo delicto habent. De quo
 hominum genere sic conqueritur Augustinus: *Sed hoc nimis*
doleo, quia multa quæ in diuinis libris saluberrimè præcepta sunt, *Epist. 119.*
minùs curantur; & tam multis præsumptionibus sic plena sunt *cap. 19.*
omnia, ut grauiùs corripatur qui per octauas suas (id est, per fe-
sta solennia) terram nudo pede tetigerit (non calceatus & meliùs
solito uestitus) quàm qui mentem uolentia sepelierit. Alia *Simulata*
 Pharisaorum iustitia seu hypocrisis erat, uerbalis, non realis, *sanctitas.*

ficta & non vera mandatorum obseruatio, quam sæpe in Euangelio taxauit Christus: *Quacumque dixerim vobis, facite; secundum opera eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt.* Rursum: *Si filij Abraha estis, opera Abraha facite.* Et iterum: *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit eam?* Et adhuc apertius: *Va vobis legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ, ipsi non introiistis; & eos qui introibant, prohibuistis:* malum videlicet exemplum & scandalum præbendo, Et alibi: *Onera grauiâ imponunt humeris aliorum, & digito suo ea nolunt mouere.* Quem locum alibi exposuimus, simulque de hoc hypocrisis genere in aliis Dominicis diximus. Hæc hypocrisis omnibus ferè Iudæis communis erat, omnium certè filiorum veteris testamenti, siue in statu legis, siue in statu gratiæ (non enim temporum, sed morum hæc differentia est, ad vetus vel nouum Testamentum pertinere, veterem vel nouum hominem esse) propria est. Horum enim omnium vox est: *Quacumque dixerit Dominus faciemus, & erimus obediētes;* sed nihil opere præstant. Isti pertinent ad minorem illum filium, qui *inussus ire & operari in vinea, dixit: Eo Domine; & non iuit.* De his Apostolus dicit; *Qui in lege gloriaris per prauaricationem legis Deum inhonoras. Nomen enim Dei propter vos blasphematur inter Gentes.* Atqui iustitia nostra debet esse maioris filij, & gentilis populi; qui etsi ad tempus noluit obedire Deo, & vocatus in vineam, respondit: *Nolo ire, postea tamen pœnitentiâ motus iuit.* Hic enim fecit voluntatē patris sui. *Qui enim fecerit & docuerit, hic vocabitur magnus in regno cœlorū:* Hic verè hæres regni erit, & ideo his verbis statim subiecit Christus hunc Euangelij nostri textum, simulque ostendit, hanc Pharisæorum iniustitiam & hypocrisim in hoc genere maximè consistere, quòd dicat bene, & faciat malè, vt deducit sanctus Augustinus. Anacharsis Scytha de Græcis hoc notauit, quòd præclare loquerentur, & nihil facerent, ideòque similes eos illis esse dicebat, qui numismate ad nihil aliud vterentur, nisi ad numerandum. Appositè sanctus Augustinus: *Sicut cuius pulchrum est corpus, & deformis animus, magis dolendus est, quàm si deforme haberet & corpus; ita qui sanctè loquitur, & malè viuunt, magis miserādi, quàm cuius vita improba verbis respondet.* Hoc enim est ex eburnea vagina plumbeum educere gladium. De istis verū est quod scribit Oseas: *Oblitus est Israël factoris sui, & delubra ædificauit.* Obliuiscuntur hypocritæ Dei in corde, & de labiis suis ædificāt templa, quia omnem

Matth. 23.

Ioan. 8.

Ioan. 7.

Luc. 11.

Matth. 23.

Domin. 3. Ad-
uent. text. 4.

Exod. 24.

Matth. 21.

Roman. 2.

Matth. 21.

Matth. 5.

De fide & oper.
cap. 26.Contra Faustum,
lib. 27. cap. 5.Plutarch. in lib.
de profectu mo-
rum.Apostropheg-
ma.De doct. Christ.
lib. 4. cap. 29.

Similia.

Osee. 5.

omnem sanctitatem in verbis ponunt: *Labijs suis me honorat*, Matth. 15.
cor autem eorum longè est à me. Sunt quasi aurum alchymist- Similium cõ-
 ricum, quod splendet, & non valet. Vox quidem eorum geries.
 vox Iacob, sed manus eorum manus Esau sunt: opera re-
 proborum faciunt, loquuntur vt electi. Sed aurichalco
 hypocrita propriè assimilatur: auri colorem habet, non
 valorem. Cibaria in aurichalco seruata, malè sapiunt, &
 odorem fœtidum contrahunt. Sic hypocritis interiores af-
 fectus corrumpit; quos diu celatos vbi semel producere au-
 det hypocrita, teterrimi apparebunt, & pestilentes. Vasa ex
 aurichalco facta, quum noua sunt, nihil verè aureis splendo-
 re cedunt, sed paulatim rubiginem contrahunt, tandèmq;ue
 cupream suam originem manifestè produnt. Sic hypoerita
 in prima cum eo conuersatione vir sanctus videtur, sed diu-
 turniore consuetudine minùs placet, ac tandem profus dis-
 plicet, quum sub pelle leonina auriculæ prominent asinæ.
A fructibus eorum cognoscetis eos. Hipocrita est *arundo vento* Matth. 7.
agitata. Arundo radicem habet in arena, & vento, pluuia, Matth. 13.
 flumine obruitur. Hypocrita totus radicitur in amore ter-
 renorum, & quauis t̄ratione seipsum prodit, simulationem-
 que deponit. Inter veram ouem & lupum in vestitu ouis hoc
 discrimen est: vt vera ouis si tondeatur, semper tamen la-
 nam gerit, quæ in proprio subiecto & naturali facile denuò
 succrescit. At vellus quo se vestit lupus, si tondeatur, nun-
 quam denuò succrescit, sed statim se prodit lupus. Sic vera
 virtus tribulatione roboratur, simulata & hypocritica de-
 regitur & reuelatur. Sicut solis ardor ceram dissoluit, & lu-
 tum indurat: sic tribulationis æstus cor molle & flexibile ad
 emendationem trahit; cor luteum, & sordidis cupiditatibus
 repletum, quale hypocritarum est, indurat magis. Rursum
 arundo omni vento agitatur. Sic hypocrita ad omnem for-
 tunæ auram se flectit. Arundo exterius virorem habet, in-
 tus medulla, & omni soliditate caret. Hypocrita in verbis
 sanctus est, in corde vanus. Arundo citò crescit, & citò are-
 scit. Sic hypocritæ gloria & exultatio, de qua Iob: Iob 20.
diu hypocrita ad instar puncti. Denique sicut perforatur
 manus quæ arundini innititur, sic facilè læditur qui hypo-
 critæ fidit. De quo Elaias: *Ecce confidis super baculum arun-* Esaia 38.
dineum & confractum, &c. cui si innixus fuerit homo, intrabit in
manum eius, & perforabit eam. Quemadmodum Patroclus
 Achillis arma induens, & equos in pugnam educens, hastam
 Peliacam non ausus est attingere, sed hanc omisit: sic hypo-

*Apophtheg-
ma.*

9.

critæ verba & voces Sanctorum concinnè resonant, facta eorum non attingunt. Illis dici debet quod adolescētī leuissimo de temperantia & sobrietate in Senatu Romano grauius differenti responsum erat: *Quis te ferat edificantem vt*

10.

*Plin. natur. hist.
lia. 8. cap. 18.*

Crassus, cenantem vt Lucullus, loquentem vt Cato? Cygnus plumas habet omni niue candidiores, sed carnem nigram, & digestionis durissimæ. Sic hypocrita sub verbis mellitissimis venenum alit. Pantheram propter pellis pulchritudinē, & colorum varietatem, & odorem quem emittit, cætera animalia sollicitè adeunt, & multum videre desiderant, sed toruitate capitis deterrentur, vnde ipsa caput occultat, & accidentia animalia rapit & deuorat. Sic hypocrita propter externam sanctitatem, & opinionem eius, à multis appetitur, quos ipse postea vel corrumpit sua improbitate, vel ad suum emolumentum trahit. Potest quoque & erucæ aptissimè comparari ipsa hypocrisis, Eruca est vermī maximè noxius arboribus & herbis: folia, flores, & ipsas interdum frondes & pampinos corrodit. Sic hypocrisis omnes animi affectus, verba, & opera corrumpit, nihil in homine sanum relinquit. Eruca omnibus consumptis textit de suis visceribus telas, more aranearum, quibus se per totam hyemem inuoluit, adhærens arboribus, & semen suum pestiferum custodiens. Egerit enim quædam oua, quibus in vere erumpentibus nascitur multa proles. Sic hypocrita ad sui conseruationem, & ad dissimulationem ingeniosus est, & orta aliqua aduersitate, multis technis & dolis suam celat malitiam, adhærens aliis bonis viris, tantisper dum tempestas transeat, quorum ope multa secreta facit multorum semina malorum. Erucæ ad modum bombycis sericum facientis, transformat se ex reptili in volatile, & fit papilio, & quâdo volat, minùs est noxia quàm quando reptat. Sic hypocrita ad modum iustorum, qui præclare de Ecclesia & Republica merentur, fit ex priuato Prælarus, ex paupere diues, atque apertè superbus: & tunc minùs nocet, quia magis se manifestat (magistratus enim probat virum) quàm quando in sua paupertatē reptabat, opinione sanctitatis multos decipiens, & seipsum perdens. Nam vt luctatores suum corpus humiliant vt deiciant alios; sic hypocritæ seipsum humiliando, alios sæpenumero supplantant, & aliis deiectis in ipsorum loca & dignitates conscendunt. Alia adhuc Pharisæorum hypocrisis erat, in omni virtutis opere laudem & gloriam humanam captare. *Omniem iustitiam suam faciunt,*

11.

vt vi-

12.

*Pharisæica va-
nâ gloria.*

gloriam humanam captare. Omniem iustitiam suam faciunt,
vt vi-

ut videantur ab hominibus. Hanc insaniã corrigere debemus, Matth. 6. qui à Christo nomen accipere volumus: vt in aliis iam Dominicis semel atque iterum latè deduximus. Hic tamen pauca addemus. Bonus Christianus in omni virtutis actione puram Dei gloriam ante oculos habere, & eam solam quærere debet. *Artes omnes humana* (ait D. Basilius) *ad finem sibi præfixam actiones suas omnes dirigunt: hominis Christiani finis est, ei placere, cui se probauit.* iuxta illud Apostoli; *Contendimus in omnibus, siue absentes siue presentes, placere Deo.* Ad In Reg. fus. expli. ad quæst. 5. 2. Timot. 2. 2. Corin. 5. hunc finem omnia dirigēda, sicut cynosuram respicit nauta, vt cursum dirigat. Nunquam ille rem faciet, qui segetem suam in herba colligit, nec autumnum expectat, quod messis tempus est. Qui nunc laudari volunt, receperunt mercedem suam, quia æterna carent. Tinea virtutum laudis cupiditas est. Sicut enim tinea ex bono panno nascitur: sed eundem consumit, quia non excutitur, sed compressus iacet pannus; sic ex bona virtute vana nascitur gloria, ipsamque virtutem corrodit, hoc est, debita mercede priuat, quia apud se manet recti operis consideratio, non excutitur, non examinatur quis eius verus author sit, Dei scilicet gratia, non humanæ vires. Egregiè Augustinus: *Nisi humilitas omnia quacunque benefacimus, & præcesserit & comitetur, & consecuta fuerit, & præposita quã reueamur, & apposita cui adhereamus; & imposita qua reprimamur; iam nobis de aliquo bono factò gaudentibus, totum extorquet de manu superbia.* Hæc ille. Proponi debet, vt finis quem intuemur non sit vana, id est, ab hominibus; aut nostra, sed Dei solius gloria. Apponi debet, vt non nostris viribus, sed Dei auxilio adhærentes, benè operemur. Imponi debet, vt non in nobis, sed in Domino gloriemur. Quare hanc & primam, & secundam, & tertiam, & sic deinceps hominis Christiani virtutem, sicut in eloquentia pronuntiationem esse respondit Demosthenes, ibidem affirmat sanctus Augustin⁹. De hac falsa Phariseorum iustitia à Christianis superanda & corrigenda, in altero Promptuario contra hæreticos disputauimus. Epist. 56.

2. *Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.*

LOCVS moralis contra iram, aut quodcunque odium proximi. Quum enim Phariseorum iustitia, id est, hypocritus, præter illa omnia hypocrisis genera in superiori loco Ira & odium proximi,

explicata, etiam ex hac parte hypocritica fuerit, quòd literalis tantum esset, non spiritualis; & in externo tantum opere, non in voluntate peccatum poneret, ideòque præcepta de non occidendo, de non mœchando, de non furando, opus tantum externum prohibere existimarent: hunc grauißimum errorem confutat Christus, docetque internum nocendi desiderium peccatum esse, & quidem huiusmodi ut reum iudicio constituat. Sic Augustinus hunc locum exponens: *Quia non intelligebant Iudæi homicidium, nisi peremptionem corporis humani, aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidij genere deputari.* Iosephus Iudæus reprehendit Polybium, quòd Antiochum ideo periisse dicat, quia Dianæ templum diripere voluerat. *Voluisse enim tantum* (inquit) *ac non etiam profecisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio.* Sic cæteri Iudæi concupiscentiam in Decalogo prohibitam, non aliam esse volunt, quàm eam quæ cum proximi iniuria coniuncta est, & ut iustitiæ aduersatur, non castitati. Sed hanc eorum falsam iustitiam superamus, ab omni etiam prauo cordis affectu cauèdo. Thales philosophus, Iudæis in hac parte sapientior, *rogatus an lateret Deum homo malè agens, Ne cogitans quidem*, inquit. *Quale frumentum molæ imponimus, talem illa nobis farinam reddit. Mola actionum nostrarum, est agitatio phâtafarum. Ex abundantia cordis os loquitur, & manus operatur. Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram.* Interfice inimicum dum adhuc paruulus est: noli serpentem in sinu tuo alere, ne eo crescente tu ab eo occidaris. Non hoc simpliciter damnatur, quòd malas cogitationes habemus; illæ enim nobis inuitis surrepunt: *Et non est in potestate nostra*, ait Augustinus, *quib⁹ visis tågatur*, sed quòd in illis immoramur. Permissum erat Iudæis, ut Gentes eorū fines liberè transirent; sed ut inter se habitare eos sinerèt, id prorsus prohibitum erat. Connubia cum alienigenis penitus interdicens Deus, hanc causam adiecit: *Quia seducent te, ne sequaris me, sed magis ut seruias dijs alienis.* Qui animo & voluntate peccatum voluit, & voluendo cõsentit, iam cum eo connubium inuit, & fornicatus est: certissimè eū seducet, ut actionè impiã voluntati cõformè producat. Cogitatio & primus mentis motus est quasi radix arboris. Si viuit bono succo plena, folia & fruct⁹ bonos dabit. Si infecta est vel picæ, vel sulphure; fructus oēs quos profert, inficietur, prauis & corruptis erūt. Bõbyces seu vermiculi illi qui sericū conficiunt, in principio sunt quasi minutis-

Contra Faustum,
lib. 19. cap. 23.

Antiqui. lib. 12.
cap. 13.

Cogitationes
malæ abiciendæ.

Laert. lib. 1. c. 1.
Apothegma.

Simile.
Math. 14.
Psal. 136.

Delib. arb. lib. 3.
cap. 25.
Allegoria.
Num. 18.

Deuter. 7.
Simile.

Simile.

Simile.

sima grana sinapis: fœminæ autē illos sacco inclusos ante
 pectus gestâtes, calore pectoris fouent, & ad vitam educant,
 vt vermiculi fiant. Caue ne improbam contra fratrem cogi-
 tationem tam diu in sinu pectoris foueas, donec tandē ver-
 mis fiat, qui conscientiam tuam rodât. *Homo malus ex malo* Matth. 12.
thesauro cordis sui profert malū. Nec gratiæ defectus, nec dia-
 boli suggestio, sed sola voluntas improba malitiam in men-
 te operatur. *Si animo deficit cogitatio bona* (ait sanctus Basilius)
perspicuum est, quod vnâ cum cogitatione, illuminatio quoque di-
uina deficit: non quia id deficit quod illuminat, sed quia id dormi- In Regul. bre-
tat quod illuminari debet. iuxta illud, *Dormitauit anima mea* uor. ad q. 80.
pra radio. Quamuis ex silice igniario percusso, ignis excitetur,
 tamen nisi sulphuratam mox adhibeas, nihil effectum est. Sic Simile.
 etli diabolus têtationis suæ igniario (quod *iaculum ignitum*
 Apostolus vocat) sensualitatis tuæ lapidē percusserit, ignem- Ephes. 5.
 que desiderij expresserit, ille tamen ardebit nunquam, si con-
 sensus & voluntatis tuæ sulphuratam non adhibeas. Ira igitur
 aut odium animo contra fratrem conceptum, peccatum
 semper est à nobis ipsis profectum, qui cor nō custodiuimus,
 qui diabolo aditum permisimus, qui cum Deo collecti & vni-
 ti non stetimus. *Qui per frequentem cum Deo cōmunicationem*
(ait sanctus Basilius) in eum collectus est is quū corpore suo tra- Cōstitut. mon. 23
tur, tantum vt domicilio curarum suarum, & ad mentis actiones cap. 6.
educendas instrumento, licet casus illum in forum attulerit: vel in
montem, vel in agrum, licet in maxima alicuius conuentus ce-
lebritate versetur, stabilis tamen in naturali suo monasterio ma-
net, quippe qui mentem suam introrsum ad seipsum recollectã ge-
rat, ibiq; de rebus ad officium suum pertinentibus tractet. non se-
 cus sanè quàm auarus vtcunque cum aliis hominibus saepe
 versetur, animus tamen eius semper in arca est, vt gulosi in
 patinis, & libidinosi in amoribus. Non solū ergo à prauo
 opere abstinendum, à cæde, à percussione, à contumelia, sed
 etiam ab omni maleuola in proximū cogitatione. Hoc igno-
 rare Iudæi ipsi non poterāt. Sic enim in lege eorum scriptum
 erat: *Nō oderis fratrem tuum in corde tuo.* Et Dauid dixit: *Qua* Leuit. 19.
dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Psal. 4.
 Esaias quoque: *Auferite mala cogitationum vestrarum ab ocu-* Esaias 1.
lis meis. Cæterum Iudæorum mentes sicut odium excæcavit,
 ne diligenter fratres; sic etiam excæcavit ne suam ipsi
 legem intelligerent. Docet ergo Christus non irascen-
 dum fratri. In peccato duæ quasi facies conspiciuntur.
 Vna est Dei offensa: altera est ipsius peccatoris prolapsio. Peccati cōside-
ratio duplex

Illa ad iram prouocat virum iustum, & diuinæ legis zelatorem: hæc ad compassionem mouet virum bonum, & fraternæ dilectionis studiosum. Iustus igitur peccato quidem irascitur, quia contra legem Dei est: sed fratri non irascitur quia proximus eius est. Hoc est quod Dauid dixit: *Irascimini, & nolite peccare*. Aliud enim est ira per zelum, aliud ira per vitium. *Ira per zelum* (ait Gregorius) *sapientes turbat: ira per vitium stultos interficit*. Sic Ambrosius: *Irascimini ubi culpa est, cui irasci debeat*. Sic & Augustinus hunc locum enarrans, *Vt irasci peccato, in ipsa, inquit, ira modum teneamus, vt non peccemus, vt vincatur ratione iracundia*. Quæris hunc modum? videtur tibi difficile, irasci peccato, & nõ irasci fratri peccanti, id est, ab eius dilectione nõ recedere? Vide ergo. Pater castigat filium peccantem; nec tamen odit filium: imò quanto magis filium amat, tanto magis filium castigat. Sed & tibi ipsi sæpe irasceris, vel peccanti in Deum, si bonus es; vel peccanti & erranti circa huius vitæ negotia, si mundanus es; nec tamen à tua ipsius dilectione recedis. Imò quanto te ipsum magis diligis, eo magis doleste per Dei offensam ab eius gratia excidisse, si bonus es; vel aliquo tuo cõmodo caruisse, si mundanus es. Sic ergo irascere peccanti proximo, sicut tibi ipsi peccanti. Debes enim proximum tuum diligere sicut te ipsum. Hoc est quod Dauid dixit: *Perfecto odio oderam illos*. Hoc est, ait Augustinus, *nec propter vitia homines odisse, nec vitia propter homines diligere: sed quanto magis naturam hominis amas: tanto magis vitium odisse, quòd naturam illam à te sic adamatam fœdauit*. Hæc ille. Quãto vestis tua pretiosior est; tanto indigniùs fers maculam in illa. Sic magis offendit macula in toga, quàm in calceo; & in toga pretiosa, quàm in vulgari & domestica. Sic Moyse irascitur Iudæis de vitulo aureo, & indignissimè retulit: sed tamen orat pro illis ardentissimè, dicens: *Aut dimitte illis hoc peccatũ, aut dele me de libro vitæ*. Sic Samuel irascitur populo postulanti Regem, ad eò vt Deus ad eum placandum dixerit: *Non te spreuerunt, sed me*. Idem tamen ait populo: *Abfit à me vt cessem orare pro vobis*. Sic Dauid iratus est filio Absalom rebeli, & ingentem exercitum contra eum emisit. Præcipit tamen ducibus suis, toto audiente populo: *Seruate mihi puerum Absalom*. Sic Paulus irascitur Corinthio fornicario, & tam eum, quàm amicos eius grauitè obiurgat: *Et vos* (inquit) *inflati estis, & non magis luctum habuistis*. Attamen vt ostenderet se non homini, sed peccato eius iratum fuisse, audita correctione scribit: *Confirmate in eum chari*

Psal. 4.

Moral. lib. 5.

cap. 33.

Offic. lib. 1. c. 21.

Enarrat. in

Psal. 4.

Ira sci peccato, non peccanti.

Enarrat. in

Psal. 138.

Simile.

Exempla.

Exod. 32.

1. Reg. 8.

c. 22.

1. Reg. 18.

1. Cor. 4.

2. Cor. 2.

charitatem, ne absorbeatur à tristitia. Sic alibi: Si quis non obed-^{2. Thessal. 3.}
dit verbo nostro, per epistolam hunc notate: & ne commisceamini
cum illo, ut confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed
corripite ut fratrem.

Hoc est non irasci fratri, cui nunquam irasci oportet, ne
quidem ex iusta causa. Quod enim apud Matthæum additur,
sine causa, (et si in veteribus Græcis exemplaribus suo tempo-
re ea verba non reperiri affirmant^a Hieronymus & b Augu-^{a In Com. ad c. 5.}
stinus) hunc sensum habet, ut quicumque fratri irascitur tan-^{Matthæi.}
quam fratri, ille sine causa iusta irascatur. Sic Augustinus rem ^{b Retract. lib.}
exponit: *Non fratri irascitur, qui peccato fratris irascitur. Qui*^{1. cap. 19.}
ergo non peccato fratris irascitur (sed ipsi fratri) ille sine causa^{Ibidem.}
irascitur. Vnde diuus Basilus: Quomodo irasceris sine causa? Homil. 10. de
Cum demon instigat, & homo instigatur, tu homini maledicis, si-ira.
cut canes qui saxa mordent, quando iactantes lapidem non
atingunt. Nunquã ergo iusta causa est ut fratri irascaris, ut à
fratris dilectione recedas. Qui sic irascitur, reus est iudicio.

Ira sci fratri
nulla ex causa
licet.

Hoc iudicium multiplex est. Priuat Dei amicitia, & men-
tis lumen aufert. *Qui odit fratrem, in tenebris est, & in tenebris*
ambulat, & nescit quò eat, quoniam tenebra excacauerunt ocu-
los eius. Mille mala, mille absurda committit, quem ira & o-
dium transuersum agit. Sicut enim in maris tempestate, multus
tumultus, clamor magnus, nec ibi quis philosophandi tempus ha-
bet; ita nec in ira. Quemadmodum nec solis radius cernitur,
quin commotæ nubes cæli faciem obducunt, nec turbatus
fons inspicientis imaginem reddit, quam tranquillus ostendit:
sic animus ira commotus nihil videt. Denique ipsa sibi
crux est. Nulla enim sic vipera corpus laniare, sicut ira ani-
imum torquere solet. Qui fratri irascitur, qui de vindicta cog-
itat ac meditat, in seipso perpetuam carnificinam exer-
cet. Docuit hoc Christus, dicens: Discite à me quia mitis sum &
humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Si nullum
aliud in ira malum, in mäsuetudine bonum esset, quàm quòd
illa bellum, hæc pacem animo adfert; vel hoc solũ iudicium,
ne fratri irascamur, satis terreret. Sed maius iræ malum est,
quòd qui fratri irascitur, Deum iratum sentit, & Dei iudi-
cium patitur: Desine ab ira, & derelinque furorem: noli æmula-
ri ut maligneris; quoniam qui malignantur, exterminabuntur.
Æmulatur ut malignetur, qui sic irascitur peccato, ut ira-
scatur & fratri: qui sic æmulatur legem, ut malignetur
proximo. Zelus pietatis, odium peccati debet præcedere,
ut sic scias fratrem corripere. Sicut in tormento bellico pul-
uis

In Com. ad c. 5.
Matthæi.
Retract. lib.
1. cap. 19.
Ibidem.

Homil. 10. de

Iudicium Dei
contra irascen-
tes.

1.

1. Ioan. 2.

Similia.

Chrysol. Hom.

30. ad pop.

Antioch.

2.

Gregor. Moral.

in Job. lib. 5. c. 33.

Matth. 11.

3.

Psal. 36.

Similia.

1.

uis tormentarius non antè sed retrò ponendus est, non in ore tormenti, sed in cauda, vt sic globum foris emittat; (nam si in ore tormenti puluerem & ignem apponas, teipsum interficies;) sic in correptione & castigatione fratris, si irà in principio actionis adhibes, teipsum interficis, & fratrem non iuuas, sed perturbas tantùm & scandalizas: si autem primò zelum pietatis & odium peccati animo concepisti, & propter hæc duo tantùm ad correptionem accessisti, vt postea nõ nisi coactus irascaris, tunc ira quæ instrumentum virtutis est, verbum correptionis quo frater emendandus est, sine tuo periculo, & cum alterius fructu, quasi globum è tormento emittet.

2.

Non est satis circa fratris offensionem, ab omni læsione proximi aut contumelia abstinere, nisi etiam omnem animo ægritudinem aduersus eum deponas. Alioqui ægritudo illa, quasi occultus hostis, te à victoria reliquorum inimicorum redeuntem (qui enim nec facto nec verbo lædit, iam quosdam animi hostes superauit) clanculum & per insidias interficiet. Quid autem Duci profuerit, à victoria redeunti, clam in via ab occulto hoste interfici? Lancea vulneratus nõ bene à medico sanatur, cuius particula aliqua seu assula in carne relicta est. Hæc enim sola in carne putret, & ad mortem pertrahet. Nulla odij, vel minima acicula in corde contra proximum retinenda, si saluus esse cupis, & à iudicio immunis. Nempe iudicium Dei erga irascẽtem in fratrem, hoc est,

3.

vt qua mensura mensus fuerit, eadem à Deo remetiatur & ei, Deumquæ iratum & seuerum sentiat, qui erga fratrem inimicis fuit. De qua re vide suprà in alia Dominica. Huc quoque pertinet quod alibi Christus dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui persequuntur vos.* Adeò enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, vt eum à nobis diligere velit Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, quæ excludit omnem iram & odium, omni tempore exhibendam, perpetuò retinendam: & etiam quantum ad particularem dilectionem, vt consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Quæ etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, vt nunquam sit odio habendus. Apud S. Augustinus:

Luca 6.

Domin. 1. post
Pentecost. text. 1.
C. 3.
Matth. 5.

Diligere inimicos.

vt qua mensura mensus fuerit, eadem à Deo remetiatur & ei, Deumquæ iratum & seuerum sentiat, qui erga fratrem inimicis fuit. De qua re vide suprà in alia Dominica. Huc quoque pertinet quod alibi Christus dicit: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui persequuntur vos. Adeò enim non irasci inimico prohibet hoc loco Christus, vt eum à nobis diligere velit Diligere inimicos præceptum est, quantum ad dilectionem communem, quæ excludit omnem iram & odium, omni tempore exhibendam, perpetuò retinendam: & etiam quantum ad particularem dilectionem, vt consilio, auxilio iuuare, quando id res exigit, & necessitas eius postulat. Quæ etiam particularis dilectio extra necessitatem, consilium est, & homine Christiano digna. Sed semper sic diligendus inimicus, vt nunquam sit odio habendus. Apud S. Augustinus:

Tract. 8. in epist.
Ioan.

Cum inimicum amas: fratrem amas Respicis enim inimicum aduersantem, sauientem, mordentem verbis, exasperantem odij. Attendis tamen quia homo est, & à Deo factus. Hoc in illo dili-

gis. Hoc nomine tibi frater est. Reliqua odisti, quia eius sunt: non Similia Dei. Sic Deus amat peccatores: sic agricola terram incultam, & faber lignum rude atque impositum non reiecit: Faber optimus (ait Augustinus) videt lignum non dolatum, impositum, & recens de silua precisum. Adamauit. Nescio quid inde vult facere. Videt idoneum esse, vnde accedente arte ad opus utile fiat. Agricola quoque (vt idem Doctor alibi scribit) quam terram viderint ingentes herbas etsi inutiles progignere, frumentis aptam esse pronuntiant: & quem montem oleastris siluescere aspexerint, oleis esse utilem cultura accedente non dubitant. Sic Moyses Ægyptium occidens, Saulus Ecclesiam persequens, Petrus Malchi auriculam amputans, siluestres erant oleastri, in oliuas fructiferas, à Spiritu sancto exculiti, postea conuersi. Sed cur inimicus diligendus, cur fratri in nos peccanti non irascendum, in alia Dominica varias causas & considerationes produximus, quæ hîc locum habere possunt. Vide etiam Dominicam 1. post Pentecosten, super illa verba: Dimittite, & dimittimini. Illa enim omnia huc pertinent.

Contra Faustum lib. 22. cap. 70. Exempla.

Domin. Passio- nis, text. 3.

7. Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehenna.

Locus moralis contra contumelias & maledicta in proximos. Dicere enim fratri, fatue, est aliquo conuicio & maledicto fratris seu proximi tui honorem violare, pacem turbare, amicitiam dissoluere: quæ tria maxima mala sunt, & gehennâ digna. Nihil bono nomine, fama, & existimatione pretiosius, quæ contumelia vitiantur. Iudæos Christo maledicentes, his verbis Christus grauitè reprehendit: *Ego honorifico Patrem, & vos inhonorastis me.* Etsi suam gloriam non quæreret, tamen deberi illi gloriam docet: vnde addidit: *Ego non quæro gloriam meam. Est qui quærat, & iudicet.* Quæ verba contra contumeliosos in alia Dominica tractauimus, quæ huc referri possunt: Apostolus dicit: *Cui honorem, honorem.* Et iterum. *Honore inuicem prauentite.* Virtuti enim quum debeat, absque criminis suspitione non negatur. *Melius est (ait Sapiens) nomen bonum, quàm diuitie multe: super argentum & aurum gratia bona.* Qui famam alterius contumelia lædit, tunicam innocentis Ioseph in sanguine tingit, quia maculam vesti honestatis aspergit. *Carnem quoque cum sanguine comedit* (quod Lex vetuit) qui in proximi actiones maledicum dentem infigit, quo infamie sanguinem elicit.

Contumelia & maledicta.

Ioan. 8.

Dominic. Passio- nis, text. 4.

Proverb. 22.

Allegoria. Leuit. 19.

Num. 12.

elicit Maria soror Moyſis maculam fratri aſpergere voluit, dicens: *Non per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus; nonne & nobis ſimiliter eſt loquutus?* Hoc erat authoritati eius derogare, exiſtimationem imminuere, & famam lædere, ac denique *fatue* ei dicere. Dicit enim fratri, *fatue*, qui murmure vel detractiōe, ſapientiæ & exiſtimationi eius iniquè derogat. Sed illa propter linguæ petulantiæ lepra ſtatim percuſſa eſt. Chore, Dathan & Abiron, honori Moyſis & Aaron lingua maledica detraxerunt, dicentes: *Cur eleuamini ſuper populum Domini?* Sed terræ hiatus viuos abſorpsit eos. Semel

Num. 16.

2. Reg. 16.

3. Reg. 2.

maledixit David maledictione peſſima, & honorem eius vehementer violauit. Sed Salomon filius eius nõ deduxit canos eius paciſicè ad inferos. Alia exempla vide in Dominica Paſſionis. Conuicium quoque & contumeliam flagellum linguæ vocat ſanctus Iob, quia honorem imminuit, & pacem turbat. *A flagello lingua abſconderis.* Quæ verba explicans ſanctus Gregorius, ait: *Flagellum linguæ eſt exprobratio illata contumelia. Flagello enim linguæ bonos feriunt, qui eorum bona opera irridendo percutiunt. Sæpe enim linguæ à bono opere dum vituperat, reuocat; & quaſi flagellum ſe erigit, quia dorſum timidæ mentis cadit. Sancta autem anima à flagello linguæ abſconditur, quia dum in hoc mundo honorem laudis non querit, nec contumelias detractiōis ſentit.* Hæc ille de anima ſancta.

Iob 5.

Moral. in Iob,
lib. 6. cap. 19.

Sed infirmiora vaſcula non ſic ab hoc flagello ſunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Reſponſio mollis frangit iram; ſermo durus ſuſcitatur furorem.* Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulentam facit, & multos circulos mouet: ſic contumelia in animum pacatum coniecta, ex quieto turbulentum reddit, & nouos in animo motus excitat, niſi rara & ſancta fortitudo immotam mentem teneat. Hoc aduertens Apoſtolus dixit: *Si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem conſumamini.* Et iterum monet, vt *ſupportemus inuicem in lenitate & manſuetudine.* Sumus enim vaſa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuitiis atque contumeliis fratris fragilitatem perentamus? Quantam ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, David expreſſit, dicens: *Venenum aſpidum ſub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.* Aſpis morſu nocet, & pernicioſiſſimè nocet; ſed vt minùs noceat, hominem nõ videt (ſi enim videre poſſet, vix quiſquam eius morſum euaderet) ſæpius auditu excitatur, quàm viſu; quia non in fronte, ſed in temporibus

Frou. 15.

Simile.

Sed infirmiora vaſcula non ſic ab hoc flagello ſunt immunia. Vnde Sapiens communiter loquendo ait: *Reſponſio mollis frangit iram; ſermo durus ſuſcitatur furorem.* Sicut lapis in aquam coniectus, ex placida turbulentam facit, & multos circulos mouet: ſic contumelia in animum pacatum coniecta, ex quieto turbulentum reddit, & nouos in animo motus excitat, niſi rara & ſancta fortitudo immotam mentem teneat. Hoc aduertens Apoſtolus dixit: *Si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem conſumamini.* Et iterum monet, vt *ſupportemus inuicem in lenitate & manſuetudine.* Sumus enim vaſa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuitiis atque contumeliis fratris fragilitatem perentamus? Quantam ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, David expreſſit, dicens: *Venenum aſpidum ſub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.* Aſpis morſu nocet, & pernicioſiſſimè nocet; ſed vt minùs noceat, hominem nõ videt (ſi enim videre poſſet, vix quiſquam eius morſum euaderet) ſæpius auditu excitatur, quàm viſu; quia non in fronte, ſed in temporibus

Galat. 5.

Pſal. 13.

Simile.

Plin. natur. hiſto.
lib. 8. cap. 23.

Hoc aduertens Apoſtolus dixit: *Si inuicem mordetis & comedetis, videte ne ab inuicem conſumamini.* Et iterum monet, vt *ſupportemus inuicem in lenitate & manſuetudine.* Sumus enim vaſa fictilia. Vt quid illa ex composito collidimus, & conuitiis atque contumeliis fratris fragilitatem perentamus? Quantam ad pacem fraternam violandam contumelia & maledictum vim habeat, David expreſſit, dicens: *Venenum aſpidum ſub labiis eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.* Aſpis morſu nocet, & pernicioſiſſimè nocet; ſed vt minùs noceat, hominem nõ videt (ſi enim videre poſſet, vix quiſquam eius morſum euaderet) ſæpius auditu excitatur, quàm viſu; quia non in fronte, ſed in temporibus

poribus oculos habet, eisdemque hebetes. Sic homo maledicus maximè mordet; & si tam esset oculatus, quàm est auritus, & curiosus in alienis vitijs vestigandis, linguæ eius aculeos nemo euaderet. De hoc etiam rursus Dauid: *Ecce Psa. 10.*
peccatores intenderunt arcum; parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. Pharetra peccatorum est cor malitia & amaritudine plenum; quam vt deponant, hortatur Colossenses Apostolus, dicens; *Nunc autem Coloss. 3.*
deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Arcus intentio est, quæ singulas has sagittas, quum volunt, emittunt. Sed inter alias contumelia & sermo turpis citius depromuntur, quibus clanculum pios & rectos corde percutiant. Contumeliæ vulnus utcunque sanetur, manet tamè cicatrix; nec facilè abluitur aspersa labe, vt aliqua macula non relinquatur. *Dentes eorum arma & sa- Psa. 57.*
gitta, lingua eorù gladius acutus. Sicut enim virulenti sunt her- In exhortat, ad
barù succi, ita sunt venena verborù: & sicut est languor & lepra plebem.
corporis, ita prurigo obtrectationù, lepra est animarù: ait Emif- Simile.
senus. Certè in veteri Lege iubetur leprosus habere os veste *Allegoria.*
 contactu quando foras egreditur; ne habitu pestifero obuios *Luca 15.*
 inficiat. Nam & lingua maledici est *sepulchrum patens*, fetore *Psal. 13.*
 plenum, pestilentes verborum halitus emittès, qui & circumstantes inficiant, & eum cui maledicitur, certo ictu percuciant, vel honorem lædendo, vel pacem animi turbando, vel etiam charitatem & amicitiam (si infirmior est) dissoluendo.

De quo tertio puncto nunc aliquid suggerendum. Disertè hoc docet Scriptura: *Sicut mittens lapidem in volatilia, deicit illa* (quia etsi non tangat aut lædat, tamen auolare & separari à se inuicem facit) *sic & qui conuiciatur amico, dissoluit amicitiam.* Nempe verba maledica, contumeliæ, conuicia sunt illa quæ *seminant discordiam inter fratres.* quod tantopere se odif- *Prou. 6.*
 se Deus profitetur, vt suprà explicatum habes in alia Domini-
 ca. Sicut amici detestantur saxum aut canem incurrentem *Similia.*
 qui eos dirimat; sic execrari deberent homines caninos, *Plutarc. in*
 qui maledicentia sua dirimunt necessitudines, mutuamque *Moralibus.*
 beneuoltiam. Sicut noctuæ aues inauspicatæ noctu gemen- *1.*
 tes (nam propria hæc illis vox est) mortalium quieti inuident; *2.*
 ita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo concor- *Plin. natur. hi-*
 diam hominum disturbet. Bonus animal, quoniam corni- *stor. lib. 10.*
 bus implexis non potest lædere, fugiens fimum reddit, cuius *cap. 70.*
 contactus insequentes vt ignis aliquis comburit. Ita male- *3.*
 dici quia alia sæpe ad nocendum arma non habent, sed Dei *Idem lib. 8.*
cap. 15.

providentia improbæ & petuleæ vaccæ angusta cornua dedit (ut apud nos Anglos in proverbio est) ideo sparsis probris & impuris conuicijs contaminant hominem. De hoc maledicentiæ malo dixit diuus Iacobus: *Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam siluam incendit? Et lingua ignis est vniuersitatis iniquitatis: inquietum malum, plena veneno mortifero.* Huius exempla non de iunt, quòd ex vno verbo maledico non solum dissensiones priuatæ, & similtates acerbæ quotidie nascuntur, sed & ingentia bella orta sunt. Sed alterius loci illud est.

Iacob. 3.

Contumelia
cur Deo displiceat.
Homil. 15. in
Matth.

Docendus magis populus, cur ita contumelia in fratrem Deo displiceat, ut eum qui dicit ei, *fatue*, reum gehennæ pronuntiet. Iam ea parte proximi tres causas diximus. Nihil autem ita studet Deus (ait sapietèr Chrysostronus) ut nos mutuis charitatis nexibus colligare. Propterea & per semetipsum, & per discipulos suos, & in veteri & in nouo Testamento, plurimo hoc mandatum sermone commendat. Deinde quanta est perpetuæ charitatis ad salutem necessitas, tam est maledicentiæ certa perniciès. Sed & nihil magis à vocatione Christiana abhorret, quàm maledicum esse & conuiciatorem,

Coloss. 3.

Quod Apostolus considerans, ita scribit: *Induite vos sicut electi Dei, sancti & electi* (hoc est enim omnis verè Christianus) *viscera misericordie, benignitatem, humilitatè, modestiam, patientiam: supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, sicut quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis: & pax Christi exulet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in vno corpore, & grati estote.* Hæc diuina verba explicari populo debent, & diligenter amplificari. Monet nos vocationis nostræ, quia *electi Dei sumus, sancti & dilecti.* Decet tales omnis mansuetudo, vel ne seiplos contaminent, vel ne Deo ingrati appareant.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Proponit exemplum Christi, quod imitari debemus. Adfert in medium pacem Christi, qui debet esse finis, & summum bonum nostrum. Alibi verò ab alio capite hoc idem docet:

Ephes. 4.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Christus donauit

donauit vobis. Docet maledicos, & ad hoc contumeliam promptos contristare Spiritum sanctum quem acceperunt. Ille enim non est *spiritus commotionis, sed sibilus aura tenuis.* Si contumelia in viro Principe res indigna videtur, multo magis in homine Christiano, *diuina natura consorte, electo Dei, sancto & dilecto, & Spiritus sancti habitaculo:* nisi forte totam vocationem nostram verbalem tantum esse putamus, nec verò eam esse quæ in Scripturis vocatur. Acute, iuste, merito, & grauer Philipppo Consuli respondit Crassus, quum eum contumelia afficeret: *Non es mihi Philippe Consul, quia nec ego tibi Senator sum.* Merito & iuste, quum in fratres contumeliosi sumus, respondebit nobis Christus: Non es mihi filius, quia nec ego tibi pater sum. Noli à me misericordiam expectare, qui erga fratrem tuum tam es immitis & cauus. Non te pro filio agnosco, qui mihi tam es dissimilis. Non te pro oue habeo, qui tibi pastor non sum; qui canis magis, & lupus, aut versus videris mordens, allatrans, lacerans conuicijs fratres tuos, quàm gregis mei ouicula mansueta, simplex, & benigna.

3. Reg. 19.
2. Per. 1.
Coloss. 3.
1. Cor. 7.
Brufonius lib. 3.
cap. 14.
Exemplum.

4. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.

Locus moralis de necessaria & non differenda reconciliatione fraterna. Sic necessaria est reconciliatio vbi vel odium, vel contumelia intercessit; vt, donec ea facta fuerit, nullum Deo munus nostrum, nulla hostia, nullà oblatio, nulla pietas, nullum bonum opus placeat. Sine charitate fraterna nihil Deo gratum est. *Qui non est in charitate, manet in morte.* Si tradidero corpus meum vt ardeam (quæ est magna victima, singularis hostia, munus & sacrificium ex nostra parte maximum) & charitatem non habuero nihil mihi prodest. Frustra diligis & colis Deum, id est, per opera externa te diligere & colere fingis (neque enim verè Deum diligit, qui proximum non diligit: *Quomodo enim Deum diliget, quem non videt; qui proximum, quem videt, non diligit?* (si fratrem non diligis, si vlla tibi cum fratre similtas est. Si (inquit Christus) habet aliquid aduersum te: non addit, iuste, quia siue iuste offendatur contra te siue iniuste, tu tamen reconciliare illi: tu fac quod in te est, iuxta illud Apostoli: *Cum omnibus pacem habentes, quantum in nobis est: & nulli aliquid debentes, nisi vs inuicem* diligamus.

Reconciliatio fraterna non differenda.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.
1. Ioan. 4.
Roman. 12.
& 13.

Ephes. 4.

Simile.

Homil. 16. in

Matth.

diligamus. tu inimicitias omnes deponere, siue ille eas deponat siue non, siue ille reconcilietur siue non. Sol non occidas super iracundiam vestram. Noli differre reconciliationem. Sicut sapiens medicus (ait in hunc locum Chrysostomus) non modo imminentes morbos praueniens remedijs excludit, verum etiam iam tenentes alio medendi genere iam repellit: ita hoc loco Christus facit. Nam fatuum quidem vocare prohibendo, aduersus inimicitias auditorum corda pramunit. Reconciliationem vero post inimicitias imperando, vim morbi iam obtinentis e medio tollit. Hæc ille. Sed quod modò diximus, reconciliari nos debere, omnèsque charitate complecti qui habent aliquid aduersum nos, siue iustè id habeant siue iniustè, ali-quod exemplis illustrabitur. De diuo Bernardo sic legimus:

Exempla.

*In vita eius
lib 3. cap. 6.*

*In vita eius
apud Surium
tom. 1.*

Usque ad omnes homines germano amplectebatur affectu, ut eorum scandalo grauius vreretur, quibus nullam videretur scandali occasionem præbuisse. Plus enim piissimum pectus, gratuitum alterius affligebat scandalum, quam propria immunitas conscientia. Siquidem minùs sperabat posse sanari, quod vade procederet, non videbat. Vides non esse negligendos qui iniustè offenduntur, sed potius commiserandos, ideoque aut per amicabilem cõmunicationem, aut alio aliquo modo, quantum in nobis est, ad charitatis copulam reducendos. Sanctus Ioannes Eleemofynarius, Patriarcha Alexandrinus, incruentum offerens sacrificium, ea ipsa hora in qua sacrum velum à sanctis donis auferitur, (id est, post consecrationem, quum esset recitanda oratio Dominica) recordatus cuiusdam clerici contra eum offensi propter suspensionem iniustam, significat diacono, ut connexam resumat petitionem, & sæpe dicat, donec ipse redierit. Ipse autem ventrem prætexens, egressus est ab altari, & iubet ceuiter vocari ad se clericum illum: quo veniente, procidit Patriarcha ad pedes eius, coram omnibus veniam postulans. Quo facto motus clericus, & ipse quoque procidens, veniam petit. Sic fratri reconciliatus ad altare redit, & cum fiducia canit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & dimittimus debitoribus nostris memor verbi Saluatoris: Si offers munus tuum ad altare, & cætera. Hæc ibi. In Prato spirituali sic legimus: Inter duos vicinos Episcopos orta similtas est, quum alter eorum diues & astutus, alter valde humilis & simplex esset; quærebátque astutus alium lædere. Hoc comperto, dixit alter die quodam solenni clero suo: Sequimini me, & quicquid me videris facere, & vos facite: & victores erimus. Venit igitur ad Episcopum

Cap. 110.

copum

copum illum diuitem, & petransente Litania, populoque totius ciuitatis congregato, procedit ad pedes eius cum toto suo clero, dicēs: Ignosce nobis Domine. Serui tui sumus. Stupfactus ille atque compunctus in tanta Episcopi humilitate & charitate, tenuit pedes illius, dicens: Tu meus & dominus & pater es: factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia. Simile charitatis exemplum vide in S. Godefrido, Episcopo Ambianensi apud Surium.

Quod si exempla Sanctorum minus mouent, quasi magis ardua, tuisque viribus maiora; accipe ethnicorum exempla: quibus paria præstare non posse, nostra nunc confusio est; & in die iudicij condemnatio erit. Aristippo philosopho cum Æschine oratore (quum prius amici fuissent) aliquid iræ inciderat. Quum ergo illi quidam diceret: O Aristippe, ubi nunc amicitia vestra? respondit: Dormit, sed ego eam excitabo. Adiensque Æschinem, Adeone, inquit, tibi videor modis omnibus infelix & insanabilis, ut ne moueri quidem me fear abster? At Æschines: Non mirum, inquit, si cum in omnibus me præcellas ingenio, hic quoque prior videris quid facto opus esset? Et ne soli philosophi hanc animi moderationem tenuisse videantur (quorum tamē philosophia nisi inane erat & falsum sapientiæ nomen) viri in seculo Principes spontaneam hanc cum inimico reconciliationem, ut viris magnis ac prudentibus dignā sequuti sunt. Philippus Macedonia rex, hortantibus amicis ut Archadionem perpetuo illi maledicentem puniret, quum occurrisset homini, humaniter eum illo loquutus, mox etiā donis ad eum missis, percontari eos postea iussit, quomodo iam de se apud Græcos loqueretur. Cunctis testificantibus, iam mirum eum Philippi laudatorem esse factum, Ego igitur, inquit, melior medicus fui quam vos. Alcibiades, Hipponico viro clarissimo propter iniuriam filio illatā, ei grauius offenso, postridie summo in mare Hipponici domum proficiscitur, ostiumque ingressus, ubi illi cōspectum illius venit, deposita raptim veste, corpus nudum verberandum homini obtulit, multis precibus rogans, ut debitis verberibus caderet. Hic autem iniuriæ confestim oblitus, non modo veniam Alcibiadi præbuit, sed & filiam ei in matrimonium tradidit. Si poterunt ethnici vel ex animi moderatione, vel ex prudentia humana, sic sponte reconciliari fratribus suis, & suas iniurias vel illatas agnoscere, vel acceptas condonare, surgent illi profecto in iudicio, & nos condemnabunt, qui fratribus nostris, qui habent aliquid aduersum.

^{4.}
In vita eius
lib. 3. cap. 2.
tom. 6.

Exempla
ethnica.

1.
Plutarch lib.
de coh. itæ.

2.
Plutarch ubi
supra.

3.
Plutarchus in
Alcibiade.

nos, reconciliari; vel vt rem indignam, vel vt arduum quid & impossibile, exhorrescimus. Dicit Dauid: *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est.* Hæc est vox omnium fidelium, quos Christi gratia illustravit. Illa enim certè prudentes nos fecit super omnes inimicos nostros, super omnes ethnicos & paganos, in Dei mādato & voluntate; quia in æternum nobis est, quia eius cognitio perpetuò auribus nostris insonat: eius meditatio assidua nobis est. Quotidie oramus: *Dimitte nobis, sicut nos dimittimus.* Hæc sola oratio, prudentes nos facere debet, vt vel nunquam irascamur fratribus, vel si irascimur, quàm celerimè in gratiam redeamus.

Reconciliandi
necessitas.

Obserua autem quanta sit huius rei necessitas. *Si offers* (inquit Christus) *munus tuum ad altare.* Hoc autem quotidie faciendum. Non enim de sacrificio propriè dicto hæc loquitur Christus (hoc enim est offerre in altari) sed de quouis munere ad altare oblato: de eleemosyna, de oratione, de quocunque Dei cultu.. Nihil horum Deo placet, nisi priùs reconciliatis. Reconciliari autem non est quocunque modo satisfacere aut veniam petere: sed in pristinam gratiam & amicitiam redire, quantū ex te est. *Relinque munus ad altare;* id est, desiste tantisper à cultu Dei, donec reconciliaris. Adeò non vult Deus extra charitatem cum proximo aliquid ipsi offerri. Sed & vide vtilitatem. Addit enim: *Et tunc veniens offeres munus tuum.* Hoc est, tunc munus tum erit pergratum, quum fratri tuo reconciliatus fueris, quum vel ille tibi pepercerit, vel tu illi noxam fratri remiseris. Quum enim noxam fratri remittis, perinde tecum agitur, ac si ille aureis regulis te lapidasset, quibus læsus fortè ad tempus fueris, sed illis mox collectis, magnas opes acquisieris: quarum si amator es, optas vt sic te sapiùs lædat. Maximas opes ex fratrum iniuriis acquirimus, quū eas dimittimus; quia sic fit vt nostra nobis dimittantur peccata, munúsq; nostrum ad altare gratum Deo fiat. De huius recõciliationis fraternæ & necessitate certa, & vtilitate amplissima, vide suprà in aliis Dominicis, Domi. 3. Quadragesi. text. 3. Dominica Passionis, text. 3. & 8. Dominica in albis, text. 2. Dominica 1. post Pentecosten, text. 3. Non vt huc illa omnia congerat Concionator, sed vt de illis omnibus delectum faciat: Lector verò vno intuitu, quæ ad hanc tam necessariam virtutem capessendam valent, conspiciat. Quod semel dictum, in vniuersum Lector accipiat.

Simile.]

IN DOMIN. VI. POST PENTEC. 119
 EVANGELIUM DOMINICÆ
 VI. POST PENTECOSTEN.

IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor super turbam; quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: & si dimisero illos ieiunos in domum suam, deficiant in via; quidam enim ex eis de longè venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogauit eos: quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem. Et praecepit turba discumbere super terram, Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent: & apposuerunt turba. Et habebat pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducauerunt & saturati sunt: & sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducauerant quasi quatuor millia: & dimisit eos. Marc. 8.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam. Locus duplex. 1. De prouidentia Dei circa necessaria. 2. De operibus misericordiae erga egenos.

2. Quia ecce iam triduo sustinent me. De perseverantia in bono.

3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficiant in via. De praesentis vitae solatiis à Deo concessis.

4. Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Contra diffidentiam: & de pia in Deum fiducia.

5. Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis, septem sportas. De virtute liberalitatis.

1. Cum turba multa esset, nec haberent quod manducarent, ait: Misereor super turbam.

LOcus moralis duplex. De prouidentia Dei circa necessaria vnus: De operibus misericordiae alter. Christus enim ut Deus erat & homo, sic his verbis & hoc facto Dei prouidentiam erga mortales, quae nunquam deficit, in necessariis aperte docet: simulque hominum erga proximos indigentes qualis affectus, quae misericordia esse debeat, ostendit. Necessitati eorum non habentium quod manduca-

Prouidentia Dei circa necessaria.

rent, prospexit mirabiliter, vt Deus: miseretur præsentì necessitati, vt homo. Vtrumque hunc locum iam in aliis Euāgelii aliquoties tractauimus, quæ huc referri possunt. Hic tamen pauca addemus prout Deus dabit. Ac primum de prouidentia Dei, quæ nunquam dormit, nunquam deficit, circa etiam temporalis huius vitæ necessaria. Si in Regis palatium ingrediens, in aula eius mensam pretiosis mappis instratam, & delicatissimis cibis ornatam videres, in qua miliones, aliæque viles personæ accumberent; quibus etiam postquam apposita epulæ absumptæ essent, aliæ semper atque aliæ de nouo apponerentur, magna in copiâ & varietate. meritò multum mirareris, quæ tandem & quàm splendida foret mensa, quantus apparatus, quæ magnificentia epularum, vbi Rex ipse cum filiis & amicis suis manducaret. Atqui in hoc mundo omnibus etiam impiis & peccatoribus apposuit Deus mensam omni rerum genere instructam & adornatam, multos agros omnium fructuum varietate vberrimos, prata multa herbarum & florum venustate florentia: innumera alia sapida gustui, grata aspectui, odorifera olfactui. Carnium verò tantam copiâ & abundantiâ, vt pro vnaquaque anni tempestate aliæ atque aliæ inueniatur; sed & pro cuiusque palato, singula suppeditentur. Similiter & de piscibus. Quòd si talis est mensa quam Deus omnibus etiam impiis apparauit; qualis erit illa quam iustis & amicis suis incessanter adornat? Non potest mentiri Scriptura, quæ dicit: *Nunquam visi iustum derelictum, aut semen eius quarens panem.* Rursum: *Vniuersi qui sustinent te, non confundentur.* Videitur quidem suos aliquando Deus ad tempus deserere; sed vbi ad probationem id modicè sece- rit, celeriter eos consolatur. Sic in Abraham, in Tobia, in filiis Israël in deserto eum fecisse, alibi ostensum est. De qua erga illos perpetua Dei prouidentia ait Moyses: *Portauit te Dominus Deus tuus, vt solet homo paruulum gestare filium, in omni via quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.* Sicut enim hi qui agonibus præsumunt, eos qui ad certamen veniunt, non vtcunq; neque fortuita inter se sinuat inire certamina, nec raptim & promiscuè quemlibet eodem armant modò; sed diligenti examinatione facta, prout corpora viderint vel ætates, æquissima ratione pares cum paribus iungunt, & armâ cuique apta & sufficientia suppeditant: ita planè de diuina prouidentia cogitandum est, quòd omnes qui in huius vitæ agones descendunt, æquissima ratione dispenset

*Domini. 4. post
Epipha. text. 2.
Domi. 1. Quadr.
text. 5. & 4.
Quadr. text. 1.
Simile.*

*Psal. 36.
Psal. 24.*

Deuter. 1.

*Orig. lib. 3. cap. 2.
de principijs.
Simile.*

dispenset atque disponat, vt alius quidem contra carnem, alius contra paupertatem, alius rursus contra ipsa diuitias, & sic alij aduersus alia impedimenta pugnent; ideoque alijs & diuersis armis quisque induatur, & maiori aut minori robore donetur, quo hostem sibi constitutum vincat: *Fidelis enim Deus est, qui non patitur quenquam tentari supra id quod potest: sed (quoad amplius est) facit etiam cum tentatione prouentum.* Non enim sicut agonotheta in certaminibus, vbi *Dissimile.* cecidit, arena & palestra egreditur, spectaturus cum caeteris; sed ipsemet in singulis adiuuat, & minus fortes maioribus subsidijs subinde reficit, valentiores minori, sed assidua tamen virtute roborat. Tanta certe & tam vigilans est Dei prouidentia circa mortales, maxime autem fideles, vt hoc nomine omnia amoris nomina & vocabula sibi attribui voluerit. Vnde sanctus Chrysostomus: *Deus suum nobis nostra salutis amorem significaturus, gallinarum in nobis charitatem, patrum curam, matris misericordiam, sponsi amorem profert: non quia tantum duntaxat amat, sed quia maioris istis alia non sunt apud nos amoris argumenta.* Dat ergo semper necessaria, quatenus expedit, & plus quam necessaria, quando id nihil nobis obesse cognoscit. Quemadmodum enim *Simile.* infantulo sphaerulam, pilam, & trochum abscondimus, ne impediatur a necessarijs; cum autem ea contempserit, & non iam desiderio eorum tenetur, omnia talia ei liberè permitimus, quia stulta cupiditate cessante, eum a necessarijs talia amplius non auocabunt: sic omnino Deus ab electis suis multa aufert, quam diu eos vana eorum cupiditate teneri cernit; quibus postea, extincta ea cupiditate, eadem & multo plura suppeditat.

Sed ne circa homines, maxime Deum timentes, eius sancta prouidentia deesse aliquando videatur, eadem circa vnã bettiolam docere nos potest. Alcyon marina auicula est, ac in maris littoribus nidificare consuevit, collocatis in ipsa arena ouis, idque in media hyeme: quo tempore multis ac violentis flatibus mare ac terra perturbantur. Et tamen tam diu quiescunt marini fluctus, dum Alcyon fouet oua, septem videlicet diebus. Hoc enim spatium excludit pullos. Quoniam verò alimento est illis opus, & spatium quo crescant, septem alios dies ad pullorum educationem & incrementum munificentissimus Deus huic minimæ auiculæ largitur. Quam rem & nauis intelligentes, dies illos Alcyonios appellant. Quo exemplo docemur, quanta sit Dei prouidentia erga

*Prouidentia
diuina exépla.*

1.

*Isidorus Clarus
Orat. 50. c. 5. m.*

2.
Basil. Homil. 8.
Hexameron.

eum cui cætera omnia animantia subiecit. Accipe vnum adhuc aut alterum aliud exemplum. Locustæ per integras acies agros interdum depopulantur, vbi eas Deus vi ventî impulerit. Ne tamen ea perniciës nimirum grassaretur, vtque facta quam Deus vult ita age, itatim e medio tollatur, Seleucis auis insatiabilem à Creatore edendi naturam sortita, eas insequitur, breuîque temporis momento vniuersas absumit. Hæc autem auis ab incolis Casij montis nunquam conspicitur, nisi quî locustæ agros vastarunt, ipsaque necessitas postulat. Piscis quidam Noruegici maris, illo idiomate *Suamsjek* dictus, quum sit crassus & valde pinguis, vrgente periculo, carnem, pinguedinem, & pellem (veluti facit hericius, siue à periculo sibi cauens, siue etiam poma ab arboribus decussa in victum colligens) super caput reduplicat, & contrahendo se caput abscondit, suarum interim carniû esu seipsum sustentans. Hæc ad sui conseruationem diuinæ prouidentia instinctu animalcula faciunt. Sed & illud quoque diuinæ prouidentia præclarum erga homines ipsos argumentum est, quod eodem in opere idem commemorat Olaus.

3.
Olaus magnus
histo. lib. 21. c. 35.

4.
Lib. eod. cap. 15.

Quum vehementia frigorû in extremis partibus Septentrionis, & validæ tempestates ibidem non sinant in altum crescere arbores, è quibus erigi possent necessariae ades, idcirco Dei prouidentia incolis prospexit vt ex ingentissimis belluarû marinarum costis fabricare domos valeant, & reliqua in eisdem necessaria. Eadem Dei prouidentia vbi regiones frigidiores sunt, lanæ & pellium copiam ppter pecorû, quæ illa gerunt, abundantiam suppeditauit; vbi calidiores, ferici & bombicum. Sic etiam obseruare licet, vbi vina calidiora & fortiora crescunt; vbi aquas esse dulcissimas, & ad potandum purissimas, vt in Hispania, Italia, & Gallia; vbi autem aut nõ crescunt vina, vt in Anglia, Scotia, Hibernia; aut tenuiora nascuntur, vt in Germania; aquas potabiles vel non inueniri vel raras & minus dulces. In India Orientalis insula quadam Celiam dicta, colubri quidam frequentes sunt valde perniciosi, qui leui etiam morfu homines interimant. Sed eodem in loco salutaris quadam arbor passim nascitur, cuius ramum si quis in manu gestet, ita eius odore ac virtute colubrum sopit ac incantat, vt is etiam in sinu positus nihil noceat, neq; loco moueatur, ita vt possis cum pro libito vel occidere, vel cædere. Innumera sunt huius admirabilis Dei prouidentia argumenta: quibus singulis docemur, quâ certâ

5.
Ludo. Granat.
Conc. 2. in Domi.
11. post Penses.

& infal-

infallibilis sit circa homines eadem; utque de ea nullus relinquatur ambigendi locus.

Alter locus moralis hic est, de operibus misericordiae proximo indigenti exhibendis, exemplo Redemptoris, qui clu-
 rientis turbæ, & non habentis quod manducaret, miserum
 se esse profiteretur, Beatus Iob de seipso ait: *Ab infantia crevit
 mecum miseratio, & de utero matris mea egressa est mecum.*
 Merito Raab exploratoribus, quos domi suæ receperat, post-
 quam ipsos à morte eripuit, dixit: *Nunc ergo iurate mihi per
 Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita &
 vos faciatis cum domo patris mei.* Sic erga proximum miseri-
 cordes, à Deo misericordiam iusto quodam titulo exposcūt.
 Sanctus Elzearius Comes, quum quodam die multas auri
 vncias, & pannum coccineum, oblata illi munera repudia-
 set; ingrediens cubiculum suum, ut sancta meditatione ani-
 mum suum in Deum colligeret, huiusmodi verbis utebatur:
 Tu mihi Domine Deus in paradiso debes centum auri vn-
 cias, & duos pannos coccineos. Tantum enim recusauerat.
 Hanc fiduciam Scriptura nos docet: *Benefac iusto, & inuenies
 retributionem magnam, etsi non ab ipso, certè à Domino.* De hac
 retributionis mēsurā in alia Dominica diximus. Habet au-
 tem opus misericordiae suam mercedem, siue ille dignus sit
 misericordia, siue non, cui miseremur. Est enim miseri-
 cordia (ut eam Augustinus describit) *aliena miseria in corde nostro
 compassio*, qua utique si possumus subuenire, compellimur;
 idque propter Deum communem patrem orphanorum &
 egenorum. Rex Dauid Miphiboseth hlio Ionathæ amici sui
 dixit: *Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter
 Ionatham patrem tuum, & restituum tibi omnes agros Saul pa-
 tris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.* Hanc mi-
 sericordiam fecit ei Dauid, etli vtroque pede claudō, propter
 patrem eius Ionatham, ipsi Dauidi coniunctissimum. Si Dei
 amor in nobis est, pauperibus, etli vtroque pede claudis, qui
 nec patientiam in aduersitate, nec humilitatem in paupertate
 habent, facile & libenter miserebimur propter Deum pa-
 trem ipsorum, & nostrum. Hinc diuus Ioannes: *Qui habuerit
 substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem
 habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei
 manet in eo?* Impossibile est diu ferrū esse in fornace absque
 eo quod emolliatur. Sic nec cor humanum in fornace chari-
 tatis esse potest, absque eo quod viscera eius in alterius mi-
 seria commoueantur. Est enim ferrum humano corde du-
 rius

Misericordiae
 opera proxi-
 mo exhibenda.
 Iob 31.

Exempla.

1.
 Iosue 2.

2.
 In vita eius ca.
 27. apud Suriū,
 tom. 5.

Eccli. 12.

Dominic. 11. post
 Pentecosten, text.
 1 & 4.
 De Ciuit. Dei
 lib. 9. cap. 13.

3. Reg. 9.

Exemplum.

1. Ioan. 9.

Simile.

rius; & est diuinus ignis hoc materiali nostro fortior. Qui ergo se in pauperis miseria commoueri nō sentit, certō sciatur, charitate Dei cor vacuum se habere. *Beatus qui intelligit* (id est, qui commouetur) *super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*; id est, ei^o quoque, quum miser fuerit, miserebitur. Qui ad miserendum & elargiendum proterui; & duri, parci & auari sunt, ad accipiendum, verò faciles & prōpti, largas & apertas manus habent; sunt similes spongię quę facile liquorem imbibit, soloque tactu attrahit & exhaurit: illum autem, nisi prius comprimatur, non reddit. Sic enim auarus minimo digito pecuniam colligit; sed de largiendo quum agitur, citius clauam è manu Herculis extorqueas, aut aquam è pumice haurias, quàm ab illo teruncium elicias. Sunt quædam vasa fictilia, quę angustū admodum foramen seu rimulam potiùs habent (quales etiam sunt pyxides æneę pauperum in ecclesiis positæ) in quam rimulam nummi facile demittuntur, sed postquam intus sunt, nihil ab illis educi potest, etiam si millies huc atque illuc illa inuoluas & inuertas; ideoque vt nummos inclusos elicias, frangi vas fictile debet, aut si ænea pixis & ferrata est, clauē aperiri oportet. Sic auarus ita nummos suos mordicus inclusos tenet, vt quomodocunque hominem agites atque conuoluas, seu Dei comminationes, & auaritię pœnas ac sordes, seu misericordię & beneficentię ingentes retributiones, honestatē & virtutem ei proponas, nihil proficias. Sola mors vas fictile confringens, omnes eius thesauros effundit, & in rapaces hæredes dispergit; sola mors, instar clauis, omnes eius arces aperit, & conclusa recludit.

Auarus crudelis.

Exemplum.

1. Reg. 18.

Nihil auaro crudelius: homine immisericoꝛde nihil immanius. Plus ille cani & mulo, quàm fratris necessitati prospectum volet. Rex Achab post triennij sterilitatem & famem ingentem, dixit dispensatori domus suę: *Vade in terram ad vnipersos fontes aquarum, & in cunctas valles, si fortè possimus inuenire herbam, & saluare equos & mulos, & non penitus iumenta intereant. Diuiseruntq; sibi regiones vt circuirent eas. Achab ibat per viam vnā, & Abdias dispensator eius per viam alteram.* Ecce de equis & mulis sollicitus est, de pauperibus, viduis, de pupillis, de fratribus toto regno afflictissimis, nullam curam habet. Tales adhuc in ipsa Christi Ecclesia multi sunt, qui canibus & equis suis plus quàm pauperibus prospiciunt. Alij pauperes fortiter obiurgant, in nulla re adiuuant. Amici Iob, quū cum in sterquilinio sedentem viderunt, & testa

Aliud.

Iob & seqq.

testa faniem radentem, multis verbis vsi sunt, vt eum alicuius sceleris arguerent, propter quod sic eum Deus percusserat; multum accusauerunt, sed toto illo tempore nec pannum quidem, quo vulnera sua mundaret, ei porrexerunt. Quare & iratus est illis Deus, nec nisi ipsius lob precibus placari voluit. Aliud nos docet Christus, misericordia motus super turbam non habentem quod manducaret. Vide plura infra, Domini-
ca 8. post Pentecosten, text. 3. loco magis proprio.

2. *Quia ecce iam triduo sustinent me.*

Locus moralis de perseuerantia in bono. Hanc enim sua
 cura, & sollicitudinis, & misericordiae erga turbam esu-
 rientem, nec quod manducaret habentem, causam adfert
 Christus, *Quia ecce iam triduo me sustinent.* Dicens, ecce, ob-
 seruari docet causam facti sui, Dicens, ecce, laudat patien-
 tiam & perseuerantiam auditorum suorum, quae toto triduo
 sine cibo & potu audiendo Christo vacabant. Ideo miseretur,
 ideo non deserit suos Deus, quia & ipsi Deum non deserunt.
 Sic Apostolis suis dixit Christus: *Vos estis qui permansistis me-*
cum in omnibus tentationibus meis: & ego dispono vobis regnum,
vt comedatis & bibatis in mensa Patris mei. Huius conuiuij
 celestis, quod perseuerantibus in bono redditur, figura &
 exemplum fuit hodierni Euangelij conuiuium, quo audito-
 res suos vsque ad saturitatem Christus pavit in deserto.
 Veteranus miles assuetus laboribus, nec globorum nimbum
 super se, nec multitudinem cadentem ante se, nec tormento-
 rum tonitrua circa se, nec hostium agmina prope se formida-
 bit, sed imperterritus finem pugnae expectabit. At delicate
 domi enutritus, ad primū belli strepitum fugit, nec detineri
 potest. Ille victoriam & gloriam, hic interitum & ignomi-
 niam reportat. Idem fit in militia Christiana. Qui perseuerat
 in charitate Dei & proximi, in timore, in cultu, in obsequio
 Dei, in bonis operibus exercitatus & assuefactus, nec impio-
 rum impropria super se, nec multitudinem peccantium ante
 se, nec daemōnfremitus circa se, nec mūdi & carnis blā-
 ditias prope se respiciet, vt à Dei seruitio abstrahatur; sed per-
 seuerabit vsque in finem, æternum gloriae pondus reportatu-
 rus. Qui molles & flaccidi sunt, ad primam tentationem suc-
 cumbunt. Huius rei causa inter cætera est horum ingrati-
 tudo, illorum perpetua Dei beneficiorū memoria. *Fily Ephraim*
inten

Perseuerantia
in bono.

Luca 22.

Simile.

Non perseue-
randi causa,
obliuio.

Psal. 77.

intendentes & mittentes arcum, id est, vocati & apti ad militiam cælestem, conuersi sunt in die belli, tempore tentationis recellerunt, non custodientes testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare: & oblitii sunt, id est, quia oblitii sunt bene-

Psal. 118.

Non perseverandi causa, manca conuersio.

factorum eius. At contrà iustus dicit: Viam veritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus. Posterius reddit causam prioris. Alia causa non perseverandi in bono est, quia non ex puro Dei amore, sed ex timore pœnæ ad Deum conuertimur. Sic Ægyptij multis Dei flagellis afflicti, metu magis quàm charitate commoti, urgebant populum Israel exire velociter de terra. Sed

Exod. 13.

Exemplum.

mox eos pœnituit, & exeuntem Israel vsque ad mare rubrum persecuti sunt. Quæ autem ex amore fit conuersio, firma est, nec tentationi cedit. Beatus Hieronymus acriter à dæmone tentatus, vt castitatem violaret, opem Domini implorans, tam diu in oratione perseverauit, vt à tentatione liberaretur. Memini (inquit) me clamantem, diem crebrò iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quàm rediret, Domino imperante, tranquillitas. Clamat igitur nobis Scriptura: Expecta Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Abraham cum aliquando sacrificium Deo immolaret, & aues ad illud descenderent, nihilominus tamen ipse abigebat eas, neque vnquam propter illarum importunitatem à sacrificio cessabat. Idem nobis animus, eadem alacritas, idem perseverandi studium, in cuiusvis opere virtutis esse debet. Viam trium dierum (vt docet sanctus Bernardus) necesse est nobis in hoc deserto agere. Primus dies est timor pœnæ, qui nostra primordia conuersionis exercet. Secundus est pietatis dies, qua respiramus in luce miserationum Dei. Tertius est obedientia, quam præstare necesse est mandatis Dei. Quod enim timor inceptit, spes veniæ promouet: sed nihil fit, nisi obedientia mādatorū sequatur: à quo tertio hæretici hodie abhorrent: duobus primis contenti, eaquæ sufficere arbitrati. Sed isti triduo Christum non sustinent; quare de eius panibus non gustabunt. Quando canis venaticus leporé, vel aliud aliquod venationis genus inuestigat, si nullum vestigium inuenit, piger & iners ambulat: at si animalis vestigium nares eius attingit, solertissimè & diligentissimè currit, quousque feram inueniat. Ita nos, si verè Deum gustamus, si odor eius longè suauissimus ad nares nostras peruenit, si beneficia præsentia, mercedem repromissam diuinæ sapientiæ dulcedinem verè odoramus & intelligimus, curremus haud dubiè post odorem unguentorum istorum, trahetq; nos post se, & vsque

Perseuerantia exemplum.

In epist. ad Eustochium.

Psal. 26.

Gen. 15.

Allegoria.

Serm. 1. de Euang. 7. panum.

Locus contra hæreticos.

Simile.

Cant. 1.

post odorem unguentorum istorum, trahetq; nos post se, & vsque

que ad finem alacriter currendo perseverabimus, *latantes in* psal. 131.
his qua dicta sunt nobis: In domum Domini ibimus. Ceterum ad
 quorum nares harum rerum odor non pervenit, qui non *gust-* Hebr. 6.
stauerunt donum caeleste, nec quam suavis est Dominus, & quam psal. 33.
bonus Deus Israel ijs qui recto sunt corde, illi pigri ambulant, psal. 73.
 nec vel vno die Christum sequuntur, imo nec vna hora cum
 Christo possunt vigilare; sed post carnem suam ambulant, &
 post concupiscentias eius. De hoc argumento vide plura in
 alijs Dominicis. *Domini. 2. post*
Eph. text. 6.
Domini. Sexta
ges. text. 7.
Domin. Quin-
quages. text. 8.

3. Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via.

LO C V S moralis de presentis vitæ solatijs à Deo concessis, Deus enim etiam electos suos variè tentat, & multis in
 hac vita difficultatibus exponit, variis tamen & intermixtis
 solatijs reficit; nec, si ieiunos, omnique solatio destitutos in
 domum suam, quæ est cuiusque mors temporalis, dimitteret,
 deficerent in via peregrinationis huius, nec ferendis labori-
 bus ac molestiis pares essent. Huc pertinet illa mensa Dei,
 rebus omnibus nõ necessarijs tantum, sed etiam ad honestam
 voluptatem comparatis plena, quam in primo huius Euan-
 gelij loco descripsimus: de qua etiam Apostolus loquitur,
 dicens: *Divitibus huius seculi præcipe non sublimè sapere, neque* 2. Tim. 6.
sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis
omnia abundè ad fruendum. Quod & Propheta Regius ceci- psal. 144.
 nit, dicens: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis*
escam in tempore: aperistu manum tuam, & imples omne ani-
mal benedictione. Sed totam hanc admirabilem Dei bonita-
 tem in alio Psalmo ex proposito canit, ex parte nõ hominum
 tantum, atque animantium, sed & rerum omnium animata-
 rum, atque adeò creaturarum: post quorum ferè omnium enu-
 merationem concludit. *Omnia à te expectant, ut des illis escam* psal. 103.
in tempore. Dante te illis, colligent; aperiente te manum tuam,
omnia implebuntur bonitate. Sed hæc Dei bonitas in homine
 maximè elucet, propter quem inferiora hæc omnia creavit:
 & in ipsa hominis cura, circa animæ salutem ac statum, se-
 cundum quam ad imaginem Dei creatus est. Hanc enim, ne
 deficiat in via, assiduè consolatur, docet, reficit, ac re-
 creat. *Conversi ad Deum peccatores* (ait sanctus Gre-
 gorius) *in presentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine*
doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo lassetur in
huius peregrinationis itinere, pascendi sumus sacra admo-
nitione. Sed hæc maximè indigent qui de longè venerunt.

Vitæ præsen-
 tis solatia.

2. Tim. 6.

psal. 144.

psal. 103.

Homil. 1. in
 Exch.

vt in hoc Euangelio quidam ex iis qui triduo Christum sequuti fuerant, hoc est, qui ex grauioribus peccatis, & longiori peccati consuetudine conuersi sunt. Sic filius prodigus in gratiam receptus, opulenta & copiosa patris mensa fruitur, occiso vitulo saginato, etiam vsque ad inuidiam senioris fratris.

Voluptas virtutis maior quam vitij.

Domin. 3. post Pascha, text. 2.
Similia.

Plin. lib. 31. cap. 2.

Ioan. 4.
Exemplum.

Confess. lib. 9. cap. 1.

Nulla in re longius falluntur peccatores, quam dum existimant in virtute non posse tantum solatium aut voluptatis inueniri, quantum in suis luxuriis inuenire se opinantur. Quantum distat *siliqua porcorum*, qua se satiare voluit filius prodigus, à *vitulo saginato*, quem pater ei apposuit, tantum est discriminis inter sordidas & vanas luxuriosorum & secularium desideriorum voluptates, atque veras & solidas iustorum læticias. Quod in alia quadam Dominica tractauimus. Quemadmodum nutrices amarissimo absinthio vbera sua intingunt, vt infantes ab vberibus depellant: sic Deus labores & difficultates varias seculi voluptatibus studio immiscuit, vt illis relictis, cœlestia quæreremus. Contra verò quemadmodum qui naturæ historiam scribunt, lacum esse quendam aiunt, cuius epota aqua abstemios reddit: sic aqua Christi talis est, vt *qui eam bibit, amplius non sitiat*, id est, vt eius gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hunc in se gustum Augustinus recenter ad Christum conuersus sensit, vt de seipso his verbis scripsit: *Quàm suauē mihi subidē, factum est carere suauitatibus nugarum!* & *quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Ejciebas enim eas à me veras tu & summa suauitas: ejciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior, sed non iam sedenti in tenebris, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi & acquirendi, & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & gestiebam tibi charitati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ, Domino Deo meo.* Hæc ille. Vide simile exemplum de beato Cypriano ad Christum conuerso Domin. 4. Aduent. text. 5. Hæc est symphonia & musica, hæc epulæ, hoc conuiuium, hic vitulus est saginatus, peccatori ad Deum veraciter conuerso datus. Huiusmodi nouis solatijs perfunditur, qui Christum laboriosè sequitur; non dimittitur ieiunus, non caret ingenti consolatione & gaudio.

Matth. 11.

In declamat. de bonis deserendis.

Mutantur ista in iustis, non tolluntur. Hoc est quod Christus dixit: *Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem.* Quod sic explicat diuus Bernardus: *Mira nouitas, sed eius qui facit*

facit omnia noua : & eius qui fugit laborem in praecepto. Fictus in praecepto labor est, onus leue, iugum suauē, crux iuncta oleo. Quod Abrahā dictum est. Tolle filium tuum quem diligis Isaac, & offeres eum mihi in holocaustum, labor fictus est in praecepto. Oblatus siquidem Isaac sanctificatus est, non mactatus. Et tu igitur si vocem Domini audieris intus in animo, ut offeras Isaac, id est, ut quodcumque est gaudium tuum, immoles Deo (Isaac enim interpretatur risus) constanter obedire ne timeas. Non Isaac, sed aries morietur. Non peribit tibi latitia, sed contumacia. Non mactabitur Isaac, sed uiuet. Crucifixus mundo, uiues Deo. Tanquam tristes, sed semper gaudentes. Hæc ille. Nempe non tollitur, sed mutatur, & ad meliora conuertitur iustorum in hac uita gaudiū, læticia, consolatio. Petrus qui piscatione piscium delectabatur, fit piscator hominum, dicente illi Christo: *Ex hoc eris homines capiens.* Nolo ut artem tuam deseras: imò eandem illustriorem reddam. Saulus ex zelo legis persequens Ecclesiam Dei, fit ex zelo fidei, persecutor Iudaismi, dicente Christo: *Ostendam illi quantum oporteat eum pro nomine meo pati.* Magi ex Oriente, qui Astronomiæ scientia delectabantur, per astrum ad Christi cognitionem ducuntur. Delectati astrorum scientia, per astra ad gaudium fidei trahuntur. Visa enim stella quam staret supra domum in qua Christus erat, *gausi sunt gaudio magno valde.* Populus Israëliticus, quem ollæ Ægyptiacæ delectabāt, ut ex Ægypto egredierentur, hanc promissionem acceperunt: *Introducet vos Dominus ad terram fluentem lacte & melle.* Quasi diceret: Delectat vos rerum copia. Illa habebitis, sed ex me, & in terra quam ego dabo. Sic iisdem Israëlitis permessa sunt sacrificia cruenta & carnalia; sed ut uero Deo illa offerrent, quæ alioqui idolis immolaturi erant. Sic Apostolus prohibens diuites sperare in incerto diuitiarum, iubet eos sperare in Deo uiuo. In his omnibus non affectus, sed obiectum mutatur. Sperare, gaudere, concupiscere non prohibetur, sed ad res honestas, laudabiles, solidas, atque diuinas, affectus conuertitur. Quotquot ergo Christum sequuntur, omnia mundi gaudia illicita abdicantes, non dimittuntur ieiuni, sed habent alia uera & solida gaudia quibus se oblectēt. Pro allijs & cepis Ægyptiacis, manna de cælo; pro siliquis porcorum, vitulus saginatus; pro panibus in deserto, cibus qui non perit, sed permanet in uitam æternam; pro carnalibus spiritualia cordis gaudia subministrantur. Qui serui erant immunditiæ, serui fiunt iustitiæ. Mutata seruitute, mutantur affectus, voluptates, gaudia.

Iustorum læticia non tollitur, sed mutatur.

Exempla.

Luca 5.

1.

2.

Act. 9.

3.

Matth. 2.

4.

Exod. 3.

5.

6.

1. Tim. 6.

Iustorum solatia.

Rom. 6.

Mutantur, sed non tolluntur. Avarus gaudet in pecunijs suis, & sibi plaudit, dum nummos tacitus contemplatur in arca. Apostolus *gloriatur in infirmitatibus suis*. Superbus gaudet honore & laude populari. Iustus dicit: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra*. Voluptuarius gaudet in Venere & Baccho. Sobrius gaudet, quia *victum & vestitum habens, contentus est*.

4. *Vnde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?*

Contra diffi-
dentiam.

Marc. 6.

Matth. 15.
& 16.

Sap. 1.

Exemplum,

3. Reg. 12.

Locus moralis contra diffidentiam. Discipuli enim Christi quum paulo antè vidissent miraculum de quinque panibus & duobus piscibus, quibus quinque millia hominum Christus pavit (vt diuus Marcus præcedenti capite commemorat) tamen adhuc dubitatione & diffidentia laborant, nec tam recentem Christi potentiam recordantur. Sed & hanc eorum incredulitatem paulo post hoc exhibitum miraculum grauiter illis exprobrauit. *Quum enim dimissa turba ascendisset in nauiculam, & discipuli eius venissent trans fretum, obliuiscunt accipere secum panes*, Christusque illis diceret, *Cauete à fermento Phariseorum & Sadduceorum*; illis cogitantibus inter se quòd panes non acceperant, dicit illis Iesus: *Quid cogitatis inter vos modica fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis neque recordamini quinque panum & quinque millia hominum, neque quot cophinos sumpsistis? neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?* Displicet multum Deo omnis de eius bonitate dubitatio ac diffidentia, placet ei fiducia *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis* (non in prudentia humana) *querite illum: quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum: apparet autem eis qui fidem habent in illum*. Tentat Deum, qui postposita fiducia in eum, suæ innititur prudentiæ, multo magis qui suæ confidit malitiæ. Verbi gratia: In necessitate aliqua constitutus, non ad Dei auxilium confugit, honesta tantum consecretans media, quibus necessitati subueniat, & quòd reliquum est, Dei bonitati committens: sed malis artibus, dolo, fraude, mendacio, per fas nefasque vitæ necessaria, aut etiam superfluas opes conquirit. Tales erant Israëlita, quum reiecto Samuele, & regimine sacerdotali, Regem sibi postulerent, more cæterarum gentium, quibus Samuel dixit: *Scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, petentes vobis Regem*.

Annotanda

Annotanda hic grauiſſima omnium ferè peccatorum abſurditas: vt victum, veſtitum, opes, honores acquirant, totum in humanis artibus, nihil in Dei bonitate ponunt: furtis, mendacijs, rapinis operam dant: mentiuntur, adulantur, calumniantur, nulli ſceleri parcunt. Sed quum tam multa & magna peccent, Deum tamen miſericordem iſtis fore confidunt. Sic Deum in neceſſitatibus ſuis crudelem aut negligentem; in ſcleribus ſuis miſericordem ſibi fingunt. Atqui debebant Dei prouidentiam circa neceſſaria & honeſta, certa fiducia concipere; de Dei miſericordia in tot ſuis flagitijs non præſumere. Qui pontem anguſtum poſitis ante oculos perſpicillis tranſit, quum hoc modo maior pons appareat, quàm ſit, facilè ponit pedem in aère, & de ponte labitur. Sic de Dei miſericordia, quæ pons ſalutis eſt, per quam in cælum tranſire neceſſe eſt, ſed pons vt pœnitentibus ampliſſimus, ita flagitiſoſis, atque in flagitio perſeuerantibus peranguſtus, qui cum vanæ fiducia perſpicillis iudicat, perfectò facilè ea excidet, & in barathrum æternæ damnationis corruet. Bona eſt & laudabilis, & Deo grata, circa honeſta & neceſſaria vitæ præſidia, in Deum fiducia; ſed circa peccata & flagitia, timenda iuſtitia, non præſumenda miſericordia. Sic caſtiſſima Sufanna, poſita in peccati ab vna, & infamiæ ac mortis discrimine ab altera parte, fiduciam habuit in Deum, non circa peccatum perpetrandum, ſed circa mortis periculum euadendum. Vnde & ſic loquitur: *Anguſtia ſunt mihi undique. Si enim hoc egero, mors mihi eſt: Si autem non egero, non effugiam manus veſtras. Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus veſtras* (id eſt, in periculum mortis temporalis) *quàm peccare in conſpectu Domini.* Habuit fiduciam non in miſericordia Dei poſt peccatum, ſed in protectione Dei abſque peccato. Quare & cum accuſaretur à ſenioribus illis, *ſtens, ſuſpexit ad cælum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Sed & poſtea quum liberabatur, circumſtantes *benedixerunt Deum, qui ſaluat ſperantes in ſe.* Sic S. Ioseph maluit dominæ ſuæ grauiſſimam indignationem cum periculo ſtatuſ ſui ſubire, committens reliqua Deo, quàm in eius gratiam, ſtatùſque ſui conſeruationem Deum offendere, dicens: *Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Genef. 39. Similiter tres pueri in camino ignis à Nabuchodonofor conijciendi, fiduciam habuerunt non de miſericordia Dei poſt adorationem ſtatue, ſed de adiutorio Dei circa liberationem à morte. Vnde quum

Fiducia præ-
poſt. ra.

Simile.

Fiducia recta.
Exempla.

1.

Dan. 13.

2.

3.

Daniel. 3.

Angliæ schif-
matici.

Allegoria.

eis Nabuchodonosor diceret: *Quis est Deus qui eripiet vos de manu mea? responderunt ei: Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o Rex, liberare. Quòd si noluerit, notum sit tibi, quia deos tuos non colimus.* Quàm innumeri hodie in Anglia schismati cesserunt, sperantes fore vt citò se inde extricarent, à Deo misericordiam consecuti, qui tamen ab eo nunquam postea emergerunt, sed ex timidis schismaticis, hæretici obdurati facti sunt! Quàm innumeri quotidie peccant peccato carnis, mendacij, fraudis, rapinæ, sperantes se hoc solo peccato perpetrato, statim ad meliorem vitam conuertendos, qui de peccato in peccatum progressi, totam vitam in eo consummarunt, miserèque perierunt! Israëlita quum in Ægyptum descenderent, existimabant se non nisi per annos quinque, quàm diu durabat fames, in ea commoratos: at illi totis quadringentis annis illic hærescunt. Est ergo circa subsidia necessaria fiducia in Deum nunquam deponenda. Non est in malis artibus, in prudentia aut malitia humana, spes ponenda. De hac pia in Deum fiducia, & contra diffidentiam, in alijs * Dominicis iam aliquoties diximus.

* Domin. 4.
post Epiph. text.4. Dominica
Quinq. text. 3.

& 4. Domin.

1. Quadr. text.

5. Domin. 4.

Quadr. text. 2.

Domin. Pasch.

text. 4. Domin.

in Albis text. 1.

Domin. Pent.

text. 5.

Liberalitatis
virtus.

Psal. 144.

Psal. 102.

Exempla.

1.

1. Reg. 30.

5. *Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas.*

Locus moralis de virtute liberalitatis. Christus enim sic in deserto Auditores suos cibo abundanter refecit, vt non solum manducantes saturati fuerint, sed etiam de fragmentis quæ superfuerant, sustulerint, secumque abstulerint septem sportas, id est, quantum septem sportæ continere poterant. Commendat hoc factò Christus non solum simplicem elemosynam, sed etiam liberalem. Sic Deus aperiens manum suam, *implet omne animal benedictione.* Non benedicit tantum, aut simplici benedictione impartit, sed etiam *implet benedictione.* Sic alibi: *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Non satisfacit tantum, sed & replet. Dauid nactus ex Amalecitis prædam optimam, non solum inter pugnantem eam distribuit, sed & alijs ducentis qui ad sarcinas remanserant (multis murmurantibus) liberaliter diuisit: nec in illos modo, sed & in absentes liberalis, *misit dona de præda sexio ribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini. Sed & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat Dauid, Saulem fugiens, & viri eius, dona misit.*

misit. Ita suæ liberalitatis neminem ex amicis suis expertem
 esse voluit. Filij Israël, quum filiorum Iuda captiuos maximo
 numero cepissent; *apprehendentes eos, omnes qui nudi erant;* 2. Paral. 25.
vestierunt de spolijs; cumque vestissent eos & calceassent, &
refecissent cibo ac potu, unxisissentque propter laborem, & ad-
hibuissent eis curam, quicunque ambulare non poterant, &
erant imbecillo corpore, imposuerunt eos iumentis, & adduxe-
runt Iericho ad fratres eorum. Nabal negato Dauid & viris
 eius liberali subsidio, celeri & inopinata morte extinctus
 est. Contrà Abigail vxor eius magna liberalitate erga Da-
 uid & viros eius vsa, ipsi postea Dauid matrimonio est iun-
 cta. In hoc liberalitatis genere excelluit Tobias, qui esu-
 rientes fratres pascebat, nudos vestiebat, mortuos, relicto
 prandio, sepeliebat, & quum haberet prandium bonum, ali-
 quos de tribu sua, timentes Deum, vocauit vt epularentur
 cum illo. Iob quoque *non comedit buccellam suam solus; erat* 5.
pes claudus, oculus cecus, pater pauperum, & cor viduæ consolatus Iob 29. & 31.
est. Hac quoque virtute excelluerunt cæteri, iusti, Abraham,
 Iob, Isaac, & Iacob, & quotcunq; Deo placuerunt. Huius vir-
 tutis defectus multos perdidit. *Dixit Gedeon ad viros Socoth;*
Date obsecro panes populo qui mecum est, quia valde defecerunt,
vt possimus persequi Reges Madian. Quod quia auarè & illibe-
raliter negarunt, rediens victor Gedeon, tulit seniores ciuitatis, Illiberalitatis vindicta.
& spinas deserti ac tribulos, & carnes eorum contriuit cum eis. Iudic. 8.
 Corinthi in summa rerum caritate & inopia, Theocles &
 Thrafonides, Mytilene quoq; praxis, ciuibus suis hortatores
 & suatores fuerunt, vt paupertatis onus egentibus releuaret.
 Reliquis obtemperare nolentibus ipsi sua debita remisertunt;
 quo lucrati sunt non quidem argentum, sed animam & vitã.
 Etenim quibus condonata sua debita non fuerunt, ij facto
 in creditores impetu, cum armis, quæ suppeditabat ira ferox;
 & paupertas inexpugnabilis, mortem illis intulerant. Titi
 Imperatoris illa vox erat celebris, quum semel in cœna re-
 cordatus esset, se eo die nemini quicquam prestitisse, *Amici,* Exempla ethnica.
inquit, diem perdidisti. Alexander Seuerus descriptum habe-
 bat, quid cui prestitisset. *Qui nihil aut minimum petissent,* Suetonius in Tito.
eos appellabat, dicens: Quid est, cur nihil petis? An me tibi Apophthegma.
vis fieri debitorem? Pete, ne priuatus de me queraris. Dionysius
 Siculorum Rex, quum ad Nilium ingressus, cõspexisset vascu-
 lorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans,
Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis, quæ à me tam
multa accepisti, neminem amicum tibi feceris. Intellexerunt hi

*Exempla
sancta.**Gregor. Dialog.
lib. 3. cap. 1.**In vita eius
apud Surium.
tom. 7. pag. 435.**Domini. 4. Qua.
drag. text. 5.*

omnes, ad conciliandam hominum benevolentiam & gratiam (sine qua nec imperia tuta sunt, nec vita communis iucunda esse potest) quantum in liberalitate & beneficentia momentum positum sit. Sancta autem & insignis fuit sancti Paulini Episcopi Nolani erga ciues suos liberalitas; quos à Vandalis captos, omnibus pecuniis opibusque exhaustis, redemit: & quum vnicum viduæ filium vnde redimeret non haberet, seipsum pro eo in seruitium barbaro dedit. A quo postea, viri sanctitate barbaro diuinitus patefacta, cum reliquis omnibus captiuis ciuibus libertate donatis, domum remissus est. Sanctus Bernardinus quum à Duce Mediolanensi, vt pecunias acciperet, cogeretur (etsi ille non iuandus, sed tentandi eum causa hoc fecerat) vir sanctus mox ad carceres Senenses abiens, omnes illic ære alieno pressos, ex Ducis pecunia liberauit: duobus tantum exceptis, quibus non suffecit illa pecunia: quos tamen paulo post populus ipse, viri sancti exemplo motus, & precibus flexus, facta collecta similiter liberauit. De hoc argumento, & de liberalitatis mercede amplissima à Deo retributa, in alia Dominica diximus:

EVANGELIVM DOMINICÆ VII.

POST PENTECOSTEN.

Matth. 7.

Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos. De studio cauendi & fugiendi hæreticos,*

1. *A fru-*

2. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* De noxiis & pestiferis hæreticorum nostri temporis fructibus.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit: & non potest arbor bona malos fructus facere.* De virtutis & bonorum operum necessitate.

4. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* De duplici pœna peccati omissionis.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est.* De necessaria observatione mandatorum Dei.

1. *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

Locvs moralis de cauendis magno studio & fugiendis hæreticis. Falsi enim prophetæ, quos Christus hîc denotat, iuxta omnes veteres interpretes, sunt hæretici omnium temporum; qui sub nomine Christiano, aliisque sanctitatis & doctrinæ vestimentis, pietatem promittentibus, intrinsecus rapiunt, mactant, & perdunt ouile Christi. Hunc locum in altero Promptuario latè explicauimus; & nostri temporis hæretici, quot modis sint lupi rapaces sub vestimentis ouium, studiosè ostendimus. De hæreticis quoq; fugiendis, & nullo modo audiendis, in eodem Promptuario, circa illa Christi verba: *Oves meæ alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo;* differuimus. Hîc tamen aliqua addemus, vt de re ad pietatem & salutem imprimis necessaria. Attendendum maximè & cauendum ab hæreticis, quia simulati & occulti hostes sunt, vt hîc Christus docet. Cur autem, & quomodo sint tales, paucis explicandum.

Quædam vera cum falsis docent, vt tantò efficacius fallant. Sicut enim sutor apri seu porci subtili seta vitur, vt aliud suum filum duplicatum, pice delibutum & crassum in corium introducat, eam in fronte alterius adaptans; quæ propter suam subtilitatem in corij foramen facillimè ingreditur: sic hæretici, vt crassas suas & falsitatis teterrima pice delibutas sententias, in animos auditorum intromittant, ponunt in fronte subtilem, veram, & sanam aliquam doctrinam; quam suæ hæresi adaptantes, eam pariter introducunt, falsumque pariter cum vero sophistica connexionem coniuncta, suorum animis instillant. Quam eorum pestilentem fraudem similitudine apposita diuus Iuuenius expressit: Quemadmodum qui Regis imaginem ex auro & gemmis pretiosis à solerte artifice fabricatam, dissoluunt, & transferunt aurum illud & gemmas in canis imaginem, quam ex

Hæretici cauendi.

In Promptuario
Catholico. Domini.
presenti.

Feria 3 Pentec.

Hæretic⁹ hostis occultus.

Simile.

Lib. 1. aduers.
hæres.
Simile.

eadem materia conficiunt; aiunt post imaginem suam canis, esse Regis imaginem, quoniam idem est aurum, & iidem pretiosi lapilli: sic omnino hæretici fidei imaginem dissolunt, & ex iisdem sacre Scripturæ autoritatibus perperam ac falso expositis atque transpositis, imaginem perfidiæ suæ conficiunt & ornant, dicentes illam esse fidei & veritatis imaginem, eo quòd ex iisdem S. Scripturarum locis est constructa. Sic enim imperitæ plebi facilè imponitur, quæ de materia quidem iudicare potest, aureane sit an plumbea, verba Scripturæ norunt; sed de forma iudicium ferre nequit, de sensu & connexionem Scripturarum sana ac legitima iudicare nescit. Non enim habet sensus exercitatos ad discretionem veri ac falsi. Impius ille Propheta Balaam, multa bona verba dixit. Sic enim populum Dei benedicebat: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël, ut valles nemorosa, ut horti iuxta fluuios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus.* Idem tamen falsus Propheta Regi Balac consilium dedit, ut populum peccare faceret per mulieres Moabitidas, ut sic ad idola pertraherentur; *mittens scandalum coram filiis Israël, edere & fornicari.* quod & factum est: *Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua; at illi comederunt, & adorauerunt deos earum.* Sic hæretici hodie sacram Scripturam, Dei verbum, Christi Euangelium, magnificis verbis prædicarunt, populòq; Christiano benedixerunt. Sed ut eos Regi Moab, qui diabolus est, subiicerent, consilia carnis dederunt, & doctrinam Balaam tenuerunt: nihil prodesse ieiunia, cœlibatum rem esse impossibilem, confessionem peccatorum non esse necessariam, satisfactionem superfluum, pœnitentias inanes, cultus externos, peregrinationes, preces prolixas, sacrificia, res esse superstitione plenas, nullis denique Ecclesiæ legibus hominem Christianum teneri, sed nec ipsas Dei leges aut mandata esse ad salutem necessaria, sola fide omnes saluari. His acceptis consiliis, fornicatus est populus Christianus cum filiabus Moab; dæmonum libidini, voluptatibus carnis sese totos prostituerunt.

Numer. 24.

Apocal. 3.
Numer. 25.

Hæretici hodie doctrinam Baal tradiderunt.

Hæretici moderni veteribus audaciores.

Atqui, ut nostrorum hodie hæreticorum lupinam rabiem clariùs intelligas, & luculentiùs populo exponas, sic accipe. Veteres hæretici, non ausi Ecclesiam Christi, (quam ut acie terribiliter ordinatam, & ut ciuitatem super montem positam, & murmuris fortissimis sacrorum Canonum circumdaram, propugnaculis sanctorum Patrum defensam conspexerunt

runt) aperte impugnare, cuniculos egerunt; & ipsum fundamentum fundamentorum, atque lapidem angularem Christum Dominum, ex cordibus hominum (operante per eos satana) tollere conati sunt. Hinc contra personam eius modò quoad diuinitatem, vt Cerinthus & Ebion; modò quoad humanitatem, vt Marcion, Valentinus, Manichæi, Apollinaris; modò iterum quoad diuinitatis veritatem, vt Arius & Eunomius; rursus quoque contra veram diuinitatis cum humanitate coniunctionem, vt Nestoriani, Eutyriani, Monothelitæ, & sectæ illorum innumeræ, donec tandem ex his omnibus monstrum Mahometanum, Christo excluso consistaretur. At hærefes hodiernæ audaciores & impudentiores, totum Ecclesiæ corpus, quasi lupi rapacissimi totum gregem, acerrimo impetu aggressi, impugnaverunt. Primum enim vtraque domus huius latera fortissimè concusserunt; videlicet cultum Dei externum, & vitam spiritualem, seu cultum omnem internum. Vt cultum Dei externum euertent, sub vestimento tamen *Reformatæ religionis*, omnem de Reformato-
Sacramentis & sacramentalibus doctrinam orthodoxam con- res.
taminarunt. Sanctorum quoque inuocationem, imaginum & reliquiarum venerationem, & quæcunque eò pertinent, penitus sustulerunt. Vt vitam spiritualem destruerent, sub
vestimento *Euangelicæ libertatis*, omnem de peccatis & virtutibus sanam doctrinam venenatis suis dogmatibus infecerunt: *Euangelici.*
primùm exaggerando peccatum originale, & corruptionem naturæ inde consecutam, adè vt liberum arbitrium negent, & peccati morbum incurabilem doceant; deinde negando vllam bonorum operum veram iustitiam, aut ad salutem necessariam, & consequenter omnia in sola fide collocando, vnde emerfit certitudo gratiæ ex parte nostra, & imputatiua ex parte Christi. Concussis lateribus domus huius magnæ, fundameta quoque ipsa aggressi sunt, quæ Christus lapis angularis posuerat, sibi que arctissimè connexerat. Hoc vt perficerent, Ecclesiæ totam authoritatem, sub
specioso *Protestantium* titulo & vestimento, omni ex parte *Protestantes.*
subvertere conati sunt. Ex parte subiecti in quo illa consistit, ab Episcopis, pastoribus, & doctoribus quos Christus posuit, ad congregationem & promiscuam plebem, vel ad quosdam de plebe (tales enim, & non alij sunt omnes eorum quos vocant, ministri) transferendo. Ex parte obiecti, ad quod illa se extendit, negando illi, vel circa Scripturarum canonem consignandum, vel circa Scripturarum interpretationem,

rationem, vel circa Traditiones extra Scripturam suam quàm à Christo habet potestatem & facultatem. Ex parte qualitatis & dignitatis quam in se formaliter habet, ponendo eam probabilem tantùm merè humanam, & errori obnoxiam, quum Christus eam posuerit planè necessariam, infallibilem, & suo quodam modo diuinam. Ex parte mediolorum omnium quibus ad fidei stabilimentum vti solet, negando Conciliorum decreta, SS. Patrum consensum, Regulam fidei, & his consimilia. Postremò, vt nullus relinqueretur eorum impudentiæ & impietati modus, ipsam tandem in se Catholicam & Apostolicam Christi Ecclesiam penitus negauerunt: non secus certè quàm perfidi rebelles, qui vbi primùm de potestate Regis, eiusque abusu disputarunt, postea ipsum Regis titulum ac ius in dubium vocant. Sic hodie profecerunt in peius, tales lupi rapaces extiterunt.

Simile.

Lupi rapaces & famelici, vna ouicula comprehensa, eam ita certatim lacerant, vt nullum eius membrum intactum relinquunt. Sic hæretici hodie Ecclesiam, & omnia dogmata, sacramenta, & Sacramentalia eius. Et quia pastores gregis sibi cõmissi causam diligenter agere, canesque vocales, verbi prædicatores strenuos ac fortes habere hi lupi aduerterunt, hos ab ouili arcere, horum authoritati derogare, existimationem imminuere, personas denique è medio tollere omnibus viis & modis conati sunt. Philippus Macedonum Rex quum Athenas obsideret, misit ad ciuitatem Legatos, qui dicerent: Date mihi Oratores decem quos ipse elegero (illi enim Rempublicam vestram perturbant) & ego ab obsidione cessabo, atque amicitias vobiscum faciam. Cuius postulato Demosthenes sic respondit; Lupi pastoriibus aliquando sic dixerunt: omnis discordia quæ inter nos ac vos agitur, propter canes vestros exorta est: eos si nobis tradere vultis, arcto vobiscum amicitiaæ fœdere coniungemur.

Exemplum.

Plutare. in De. mosthene.

Illis ergo traditis, dum somnum pastores caperent, lupi gregem inuadunt, & quotquot volunt, deuorant. Hoc studio hæretici hodie primùm omnium ordinum religiosos, posteaque sacerdotes, pastores, & Episcopos, infensissimo odio prosequuti sunt. Hæc lupina hæreticorũ rabies sub vestimento ouium, singulare diaboli commētum fuit, quo animas perderet. *Quemadmodum enim in bello* (ait S. Chryostomus) *milites strenuos, atque animã profundere paratos, inimicus*
conspiciens,

Simile.

Orat. 2. de Prudentia.

conspiciens, qui nulla eos ratione lادere queat, neque à studio in Regem remouere, neque ad timorem traducere, neque machinis superare potest; hac via tamen suadendo corrumpit, frustra illos ac temerè tantos suscipere labores, vt sic robur labefactet, animi robur extinguat, & à bellicis curis amotos, nudos & inermes cernēs captiuos trahat: sic & diabolus facit. Posteaquā videt Dei gratia gētilium errores passim irrideri, sermones de pietate ubiq; acceptissimos esse, magnam impietatis depulsionem fieri, non ausus est procedere, ac palàm dicere, Deficite à Christo; &c. Nouit enim ita magis à suo imperio recessuros, & vehementiùs illum exorsuros. Propterea recta via ad accusandum non pergit, sed circuitione quadam perreptās, venenum iniquarum opinionum clāculum spargit, hoc relinquēs, vt videantur quidē homines in fide permanere: re autem vera radicitus eam extrahit, & omnia veritatis instituta perfringit, & multū apud homines sibiobedientes, Deo calumniam offundit. Non secus sanè, quàm si quis puerum ingenuum ac liberum, sed simplicem & incallidum dextera prehēsa, è domo paterna non eijceret, sed ea præciperet faciēda, quibus designatis, volens nolens paterna domo eijciendus & exhaeres esset. Hæc ille. Sic per hæreticos diabolus hodie operatus est, sic blandimentis & fallacijs infinitas animas, quasi sub vestimētis ouium, lupi rapaces, & nostri, & omnium temporum hæretici seduxerunt.

Inter alia ouium vestimenta, quibus isti lupi rapaces, hæretici, se tegunt vt fallāt, S. Scripturę abusus vel potissimū est, sicuti in altero Prōptuario tum super hoc Euangeliū annotauimus, tum in alia Dominica latius deduximus. Sed & hoc quoq; suafore & instigāte diabolo faciūt; vt his verbis docet sanctus Basilus: Sicut per qua putabant homines Deū cognoscere, per ea maximè Gentiles ignorare Deum diabolus fecit, (mundus enim opificis sui iudex propositus quum sit, illi non per visibilia Dei eum cognouerūt, sed suafore diabolo seruiuerunt creatura, Solē ipsum, & cetera pro dijs adorātes) sic vnde oportebat Christū agnoscere, ex Scripturis scilicet Christū predicātib⁹, inde maximè Christi ignorationē diabolus introducere molitus est, hæreticas intelligētias callidè ingerēdo. Hæc ille. De hac etiā hæreticorum impostura maximè tum vulgari, tum speciosa Origenes: Sicut pirata solent in mari in locis vadosis, occultisq; scopulis, per obscurum noctis lumen accendere, quo nauigātes sub spe cōfugiendi ad portum salutis, ad naufragia perditionis inuitēt: ita & istud lumē falsa sapiētia, & falsa fidei per Scripturas prolatas ab hæreticis accenditur, vt salutis suæ cupidos hac luminis specie ad fidei

Dominica 2.
 Quadrag.
 In lib. de vera
 virginitate.
 Similia.

In epist. ad
 Rom cap. 14.
 Similia.

fidei & salutis naufragiū pertrahant Sanè sicut aucupes quidam frondem mortuam instar arboris circumferēdo: & aues mortuas perinde ac viuæ essent, in ramis collocāt visco illitis; quò accedentes viuæ aues, quasi ad socias & amicas, irretitæ capiuntur: ita planè hæretici sermonem Scripturaruū vocibus cōtextum proferunt, & verba mortua (est enim spiritus literæ qui viuificat, sine quo litera occidit) quæ sonāt tamē vt viuæ, sermoni interferunt, visco falsæ & venenatę interpretationis illita, qua corda simpliciū, qua indocti & instabiles, quasi ad Dei verbū auidè accurrentes, cum certa animarum pernicie capiuntur. Tales sunt sub vestimentis ouium lupi rapaces & tanquam à talibus attendere, id est, attentè cauere, iubet saluator.

Attenditur à falsis prophetis, ab hæreticis, duobus maxime modis. Vno modo, eotū voces & verba nullo modo audiendo de quo in altero Promptuario latè diximus. Altero modo eorum libros & scripta non legendo. Vtrobique enim par periculum est. De hoc ergo posteriori, hoc loco, satis proprio, pauca suggeremus. Qui libros hæreticorum legere, aut nullū piaculū putant; aut etiam commodè permitti posse atque debere existimant, non aduertunt quantum valeat quod Christus hīc dixit: *Attendite à falsis prophetis*. Quid enim est attendere, quàm sibi ab illis cauere? Aut vbi magis ab illis cauendū est, quàm in quo fallere maximè contendunt? At eorum libri summo studio ad fallendū compositi prodeūt. In eorum libris lupina rabies sub vestimentis ouiuū callidissimè & accuratissimè occultatur. Ibi enim verborū lenocinia, sermones phalera: i, sophismata elaborata, paralogismi magno studio concinati conspiciuntur. Ibi Scripturæ torquentur, adulterantur, deprauantur, mutilantur. Patrū sententiæ, Conciliorum decreta, veteres historiæ in eorum libris vel sugillantur, vel corrumpuntur. Sanctus Ephrem duos Apollinaris magni hæretici libros, qui hæreses eius complectebantur, à quadam femina quę eos custodiuit, mutud acceptos, ita per singula folia cōglutinauit, vt nunquā postea vsui cuiquam esse possent, optimè se de Ecclesia meritū hac ratione arbitratus. In Prato spirituali sic legimus: Abbas Cyriacus presbyter Lauræ Calamonis iuxta iordanē vidit in somnis beatam virginem ante cellam suam transeuntem. Quūq; multū precaretur, vt ingredi vellet, Quo modo (inquit) ingrediar in cellā tuā, quum ibi teneas inimicum meum? Et his dictis abscessit. Ille autem euigilās, miratus quid hoc sibi vellet, tandē totā cellam suam

Hæreticorum
libros non esse
legendos.

Exemplum.
In vita eius apud
Surium.

Exemplum.
Cap. 46.

discutiendo, inuenit in quodam Isychij volumine, quod tenebat, duos impij Nestorij libellos in fine voluminis assutos. Quos statim reddens ei à quo mutuatus fuerat, & causam narrans, effecit vt statim impij illi libri cremarentur. Tiberius Imperator Euty chij librum hæreticū, postquam à sancto Gregorio Legato tunc Pōtificio conuictum vidit hereticum, suis ipse manibus in ignem coniecit. Dei iudicio, & singulari Ecclesiæ industria factum est, vt ex tot hæreticorum voluminum myriadibus, nulla prorsus hodie veterum hæreticorum scripta extent, nisi paucorum apud Patres, qui eos confutarunt, fragmenta. *Quamuis enim sint* (ait sanctus Leo) *in hæreticorum scriptis quadam qua videantur eruditionis & pietatis speciem habere, nunquam tamen vacua sunt venenis. Nam* (vt scribit sanctus Gregorius) *miscent recta peruersis, vt ostendendo bona, auditores ad se pertrahant; & exhibendo mala, latenti peste corrumpant.*

Exemplū.

In vita sancti Gregorij.

Epist. 93. c. 15.

Moral. lib. 5. cap. 11.

2. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Locus moralis de noxiis & pestiferis hæreticorum fructibus, hoc maximè tempore in orbem Christianum inuectis. Quemadmodum enim Christus, quum Iudæi illum in horto aggredierentur, eus quidem diuina voce bis repulsi *ce-* *Ioan. 19.* *Luce 22.* *derunt in terram retrorsum*, tandem tamen accepta potestate quicquid liberet faciendi, dixit illis *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*. id est, nunc tempus & potestatem habetis, omnem in me libidinem ac rabiẽ vestram exercendi; & quicquid vobis princeps tenebrarum suggererit, in corpus meum exequendi, & quemadmodum diabolus potestatem à Deo accepit cōtra S. Iob, primùm quidem circa bona & substantiam eius vniuersam, quam propterea totam rapinis & incendio vastauit, liberis quoq; eius omnibus interfectis; deinde & in corpus ipsum, quod propterea vlcere pessimo totum percussit: sic in nostra hac ætate, partim ad pœnas peccatorum, partim ad probationem electorum, & *vt manifesti fierẽt qui probati sunt in nobis*; Diabolus à Deo potestatem accepisse videtur, vt per ministros suos, nostri temporis hæreticos, immanissimos & horrendos fructus produceret, & ingentes in Ecclesia strages daret, Christiq; corpus mysticum, tam quæ ad ea quæ circa illud sunt, vt totus religionis cultus, & sacramenta; quàm quæ id ipsum est, vt tota eius in terris potestas & authoritas, pro sua libidine ac rabiẽ, quocūque vellet modo vexaret, turbaret, perderet. Qui horrẽdi fructus & strages

Hæreticorum fructus.

1. Cor. 11.

ex iis consecutæ, vt clariùs populo exponantur, breuem hoc loco enumerationem proferam earum nouitatum ac mutationum omnium, siue quoad fidem, siue quoad mores, quas istæ hæreses introduxerunt.

Nouitates
nostri tempo-
ris circa reli-
gionem.

Lib. 4. cap.

17 Rom.

1. Mutata est religio Christianorū, vel, vt hæretici nostri loquuntur, reformata est, ab vna & vniformi, omniumq; gentium consensu, in varias, quàm plurimas, & maximè dissentientes sectas: de quibus vide Apologiam priorem Friderici Straphyli Dubitarium Guilielmi Lindani, & Opusculū nostrum de Principiis fidei doct̃r. Mutata & reformata est ab antiqua & Apostolica, ad nouam & paucorum annorum, à Martino Luthero coeptā anno Christi 1517. A Catholica & omnium gentium communione, ad paucitatem & singularitatem cuiusq; gentis, prouinciæ, ac propemodum ciuitatis. Ab ordinata monarchia sub vno Christi vicario, (qualē Christus Petrum dedit, cuius iste successor est) ad anarchiā, vel certè fœdam polycratiam, aut popularem, aut Principū (& in his modò sub puero, modò sub fœmina supremo capite, vt in misera Anglia) aut denique consistorialem, prorsus turbulentā. Ab illa in qua piscatores fiebant Apostoli, laici fiebāt clerici, & seculares facti sunt religiosi, ad illā in qua Apostolorū successores sunt apostatæ, clerici non distinguuntur à laicis, religiosi, redeunt ad seculum, atque adeò redire coguntur, vel certè redeuntes laudantur. Ab illa quæ orabat pro defunctis fratribus, ad illam quæ omnia pro defunctis orandi collata subsidia instituta collegia, constructa monasteria expilauit.
- 2.
3. Ab eleemosynarū largitione, ad xenodochiorum subuersionem. A vita claustrali, ad luxum aulicum. A voto castitatis,
- 4.
5. ad monachorum connubia, id est adulteria approbata. A velandis virginibus, ad stuprandas matronas. A vinculo thori coniugalis, ad frequentia diuortia, & superinductas vxores, id est, concubinas domesticas, superstite relicta.
- 6.
7. A voto paupertatis, ad profectas & legibus probatas vsuras. Ab obediētia voluntaria ad arrogantiam affectatā, effrontē & effrenē. A paucorum superstitione, ad impietatem communem. Ab hypocrisi quorundam, ad iniquitatem iactabundam, vt qui antea castitatem simulabat, nunc inter adulteros esse castus erubescat. A certis ieiuniis, ad perpetuam ingluuiem &
8. *carnis curam in desideris.* A vigiliis nocturnis, ad somnolentiam diurnam. A precibus ecclesiasticis ad prædicationes laicas. A concionibus doctorum, ad lecturas adolescen
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.

scen

scendum & muliercularum. A memoria Sanctorum, ad reliquiarum exustionem. A peregrinatione ad loca sancta, ad frequentanda lupanaria. A fide Christiana, ad fiduciam Lutheranam, aut persuasionem certam Calvinianam. A timore & tremore, quo iubet nos Apostolus operari salutem, ad certitudinem & præsumptionem, quam docet Calvinus, timore vacuam. A studio virtutis, ad contemptum peccati. A vetercundia peccatorum confessione, ad gloriandum in iniquitate, & exultandum in rebus pessimis. A minorum peccatorum scrupulo, ad contemptum maximorum. Ab illa religione quæ omnes hæcenus hæreses damnauit, ad illas sectas quæ omnes ferè veteres hæreses resuscitarunt. Ab Ecclesia visibili, notissima, illustri, & super montem posita, iuxta Scripturas; ad latitantem in deserto, ad fugitiuam metetriculam, iuxta misera paucorum perfugia. Ab Ecclesia Patrum & omnium Sanctorum, ad conuenicula hominum nouorum, quibus merito dici debet, quod Manichæis dixit Augustinus: <i>Vos De utilit. cred. tam noui, tam pauci, tam turbulenti, haud dubium quin nihil dignum autoritate proferatis.</i> A veritatis magistra: ad scholas mendaciorum. A certis & firmis dogmatibus ad religionem negantem. Ab illa cuius sunt certa & firma fundamenta, ad illam cuius totum fundamentum suus cuique animus est: qui illud in Scripturis & Ecclesiæ dogmatibus quod volunt credunt; quod nolunt, non credunt, ideoque nec Scripturis, nec Ecclesiæ, sed sibi ipsis credunt, & vt ait Irenæus, <i>semeti ipsos prædicant.</i> A doctrina spiritus, ad doctrinam carnis. A toto Scripturæ Canone, ad mutilatores Canoniarum Scripturarum. A voce interpretantis Ecclesiæ, ad sensus Scripturæ cuiusque priuatos & proprios. A Spiritu viuicante, ad literam occidentem. A verbo Dei distincto & formato per vocem loquentis Ecclesiæ à Spiritu sancto edoctæ, ad confusum & informem sonum verbi. A verbo Dei integro, ad textus corruptos. Ab vna versione Catholica, ad innumeras nouas. A Patrum consensu, ad Patrum vel contemptores, vel corruptores. A iugi sacrificio, ad abominationem desolationis. A cultu præsentis Christi, ad horrendam idolatriæ Christianæ calumniam, seu blasphemiam potius. A fide & bonis operibus, ad solam fidem iustificantem atque saluantem. A studio merendi vitam æternam, & violenter rapiendi illam, ad doctrinam præsumendi eam, & absque certamine coronandi. A mandatorum obseruatione	20. 21. 22. 23. 2 Cor. 7. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45.
---	---

46. seruatione studiosa ; ad doctrinam de impossibilitate obseruandi ea. Ab efficacia sanātis gratiæ & noua in Christo creatura, ad doctrinam de insanabili natura, & vetultate in Adam permanente. A libero arbitrio , ad necessitatem peccandi.
47. A reuerentia sacerdotum , ad occisionem eorum. A consecratis & ornatis templis, ad demolitiones eorum. A ueneratione Sanctorum, ad eorum statuas deturbandas. A religiosi festorum solennitatibus, vt de populo Christiano circa
48. Martyrum memorias Augustinus loquitur; ad politicas celebrationes, vt de ipsis Christi festis isti noui magistrī loquuntur. A legibus Ecclesiæ; ad placita Principum. A septem sacramentis, ad duo, vel secundum alios, ad tria; vel, vt quidam
49. eorum volunt , quatuor. A baptismo ad salutem necessario, ad anabaptismum, secundum quosdam; ad non necessarium, iuxta Calvinum ; ad virtutem eius abnegatam , secundum
50. omnes. A liturgia Catholica, ad cœnas Calvinisticas. A fide solo verbo satis confirmato , ad periuria scripta & signata.
51. Ab amicitia fiduciali inter proximos, ad suspiciones & fraudes inter omnes. A simplici veracitate, ad circumuentiones in dolo. A sacerdotio ordinato , consecrato , & cœlibe , ad
52. ministerium politicum, profanum, & vxoratum. A clero hospitali, ad ministerium rapax. A pijs & amplis foundationibus, vel ad Dei cultum, vel ad literarum studia , vel ad pauperum subsidia erectis & institutis, ad omnium huiusmodi vel
53. expilationem , vel subuersionem. Ab illa religione quæ neminem ad fidem cogit, quam nunquam tenuit; ad illas sectas, quæ cruentis legibus (vt in Anglia) cogunt ad nouas hæreses amplectendas, & fidem omnium gentium abiurandam. Ab
54. illa religione in qua perfectionis studio, quotquot voluerūt, Christum sequi possunt , relictis omnibus quæ possident ; ad illas sectas, quæ neminem hoc facere permittunt, & facientes à sancto proposito depellunt , omnēque perfectionis studium damnant. Ab illo sacerdotio ad quod in bonis literis, artibus, & sacris studiis instituti promouentur ; ad illud ministerium , in quo ex officinis mechanicis ad cathedras ecclesiasticas sese, qui volunt , proripiunt. Ab illa religione
55. quæ sexum muliebrem , & vtriusque sexus pueros ac iuuenes in modestia ac verecundia metūque maiorum continebat; ad illas sectas , in quibus nec pueri , nec fœminæ quicquam erubescunt. In quibus videlicet naturali verecundiæ successit impudentia; pudori virginali, effrons lasciuia; munditiæ, fucus; oculis demissis , elati & leues; parcitati verborum,

Contra Faust.
lib. 11. cap. 22.

52.

53.

54.

55. 56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

rum, superba loquacitas; operi assiduo, lusus perpetui; acui & filo, chartæ & tripudia; libellis precum, cantilenæ amatorix; frugali parsimonix, luxus immodicus; rosarijs beatæ Virginis, plumulæ crispatæ, pectines, verriculi; erubescentiæ de futuris nuptijs, risus effusi de rebus venereis. Hæc iuuenturis in Anglia (postquam hæretica esse cœpit) mutatio facta est. A freno & impedimentis peccatorum, ad calcar iniiciendum. A metu peccati, ad verecundiam iustitiæ, vbi scortatores fiunt, ne Papistæ videantur, vt in Anglia hæretica. Ab illa religione, quæ proposita operis mercede inuitat ad iustitiam; ad illam sectam, quæ spe præmij temporalis inuitat ad nequitiam. A conscientia cæremoniarum, ad contemptum sacramentorum. A contrito corde, ad cor induratum. Ab agnitione peccati, ad celanda & neganda peccata cum periurijs. A iuramentis raris & religiosis, ad crebra & quotidiana periuria. A satisfactione pro peccato per opera pœnalia, ad frequentationem peccati absque metu conscientix, eo quòd solus Christus pro omnibus satisfecit. Ab honore sanctuarij, ad omnem sacrilegam prophanationem. Ab his fructibus hæreticos nostri temporis cognoscere licet. Sunt & alia multa quæ prudens & cordatus Concionator obseruare poterit, Atque hi sunt proprij hæreticorum nostræ ætatis fructus, quia vel propria eorum dogmata complectuntur, vel eam vitæ impuritatem, flagitia, scelera quæ ex ipsa eorû impia doctrina nascuntur & promanant: ex quo duplici capite fructus hæreticorum proprij dignoscendi sunt, vt in altero nostro Promptuario explicauimus. Nempe de spinis nemo colligit uas, nec de hæresi fructum bonum. Sicut enim spina vel tribulus, ex quacunque parte illam conspexeris, aculeos habet, nec facile contrectaueris absque læsione; sic hæreses hodiernas, ex quacunque parte eas consideraueris, seu ex parte doctrinæ, seu ex parte operum, quatenus quidem ipsis hæc propria sunt, iniquitate & turpitudine plenæ sunt. Sub huiusmodi spinis nihil latet, nihil requiescit, nisi serpentes, & animalia venenata. Nihil hodierna hæresis fouet, nisi impietatem, & secularia desideria: nec secundum illam aut piè creditur, aut sobriè, iustè, castè viuere quis potest.

66.
67.
68.
69.
70. 71.
72.
73.
74.

Pag. 134. b.
& 135. b.
Simile.

3. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, & non potest arbor bona malos fructus facere.*

Locus moralis de virtutis & bonorum operum necessitate. Arbor bona, bona voluntas est in Christo renata & reformata. Pars Æstiuialis. Bonorum operum necessitas.

K reformata

- reformata, vel iustus ipse & ex Deo natus; qui velut arbor radicem, corticem, folia, flores, & fructus non nisi bonos habet. De corde tanquam de radice exeunt cogitationes bonæ, sicut de corde malo malæ exeunt, vt Christus docuit.
- Math. 15.* In cortice gerit boni operis exempla; *vt luceat lux eius coram hominibus.* In folijs sermones sanctos habet, *sicut decet sanctos.* In floribus sancta desideria; in fructu opera virtutum. Talis bona arbor est noua in Christo creatura: de qua Propheta Regius: *Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Omnis in Christo renatus, est verè *vir Iuda, germen Domino acceptabile, germen plantationis eius, plātatum secus decursus gratiarum eius: qui abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accepimus in vno Christo, vt in vita regnemus per eum.* Talis arbor, tale germen, tale lignum *fructum suum dabit in tempore suo*: id est, tempore tentationis ad malum, vel occasionis oblatæ ad bonum. Qui iniuria afficitur, habet tempus ad fructum patientiæ producendum. Qui carnis tentationes patitur, habet tempus proferendi fructum castitatis. A quo pauper eleemosynam petit, habet tempus proferendi fructum misericordiæ. In huiusmodi tentationū & occasionum tempore cognoscet quisque seipsum, an sit arbor bona. Dabit quoque vnumquodque lignum fructum suum; neque enim ficus uvas, aut vitis ficus producit. Dat quisque fructum suum, non alienum, operando iuxta vocationem & statum suum, non iuxta alienum; vt clericus & sacerdos, quæ clericorum sunt tractet, non quæ militum, mercatorum, agriculturalium, & sic in cæteris: *Vnusquisque secundum vocationem suam, in qua vocatus est, ambulet. Non omnia membra eundem actum habent.* Non est oculorum audire, aurium videre; non ad pedem pertinet loqui, nec ad linguam ambulare. Qui bona opera differunt vsque ad mortem, non sunt arbores bonæ, quæ faciunt fructum in tempore suo, sed prorsus id agunt, vel agere potius conantur tempore non suo. Hinc monet sacra Scriptura: *Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigenes da pauperi. Non defrauderis à die bono, & particula bona diei non te pratereat.* Qui eleemosynam non facit nisi post mortem, similis est homini portant lumen post tergum. Nauis cum per rimulas aquam bibit, in portu, non in fieto sarcienda est. Murus disruptus, in pace, non in bello reficiendus. Arma ante pugnam, non in ipsa pugna præparanda sunt. Alexander Magnus, instructa
- iam

iam ad prælium acie, cum cerneret militem quendam id temporis amentum telo adaptantem, vt inutilem submouit ab exercitu, qui id temporis appararet arma, cum his vtendi tempus adesset. Tales sunt qui nouam vitam tunc inchoant, quando antea actæ vitæ præmia capere oportebat: & qui tunc arma virtutum parant, quando maximus est cum hoste conflictus. Equis in ipso cursu nemo iniicit frena, sed longè antè. In mortis articulo passionibus tristes & melancholicæ sic mentem occupant, vt se ad virtutem erigere nequeat. Tot aliæ curæ circumstant, morbi acerbitas, rei familiaris sollicitudo, amicorum derelictio, mortis horror, iudicij futuri terror, satanæ tunc maximè suarum rerum satagentis varia & horrenda vexatio, vt eo tunc tempore de fructu virtutum cogitare, perinde sit, ac in media hyeme fructum ab arbore expectare. Qui sanus & hilaris Deo seruire non potuit, quomodo totus tristis & æger id præstabit? Qui per totam vitam Dei est oblitus, quomodo expectat vt in extremo articulo Deus illius sit memor? Si quis per annos quinquaginta aut sexaginta continuos tibi semper infestus & inimicus, te tandem ad regiam dignitatem præter omnem spem euectum cernens, tibi se supplicem exhiberet, num eius amicitia fideres, aut tua gratia cum dignum existimares? Impœnitens nequam, qui per totam vitam sceleratè vixerat, iactitare solebat, se in vltimo articulo, tribus tantùm verbis recitatis saluum fore. Hic tandem necdum adèd senex, equo pontem diffractum transiens, titubante equo, quum illum erigere conaretur, nec posset, sed necessariò sibi in aquas cadendum præcipitem videret, laxatis habenis cadens, exclamat: *Capiat omnia demon*: atque cum his tribus verbis suis immersus perijt. Non sunt bonæ arbores, quæ non nisi sub mortem de virtute capeffenda cogitant. Imò non sunt bonæ arbores, nisi quæ & vberem fructum, & quauis data occasione proferrunt. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei inuenies propitiationem. Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in æternum. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, (id est, in operibus misericordix, per quæ fœneramur Domino) & non sit tibi nihil in sacculo, eris enim inuidus vitæ tuæ.* Sed sicuti homines auari nec minima lucra contemnunt, sed semper cumulo addunt: ita nos nec minimas benefaciendi occasiones prætermittere conuenit; ne felicitati nostræ, salutis certitudini, &

Exemplum.
Plutarc. in
Grac. apoplit.

Simile.

Simile.

Exemplum.
In vita Thom.
Mori, cap. 32.

Eccli. 18.

Simile.

Domi. Septuag. text. 4. & 5. gloria apud Deum ipsimet inuidere videamur. *Quodcumque potest, operetur manus tua.* De qua re in alia Dominica plura diximus.

Similia.

1. Arbor bona altas & fixas radices habet, nec vlllo vento aut tempestate loco mouetur. Voluntas bona fixam habet in Deo radicem, nec vlla tentatione aut difficultate à virtutis tramite diuellitur. Non ex folijs, non ex cortice, nec ex radice sed ex fructu solo certò arbor cognoscitur. Non ex verbis, non ex generis nobilitate, non ex splendore diuitiarum aut honorum, non ex status dignitate, sed ex solis operibus, bonisque actionibus in recta fide factis, vir iustus certò cognoscitur. Arbor infrugifera multum est opaca, multam vmbra habet, ampla folia, densum truncum, & durum corticem. Impij telluris sunt inutile pondus alijs malo exemplo nocent, & virtutem obscurant, multa verba habent, ventrem curant, externo splendori operam dant. Dicebat Plato, hominem esse arborem inuersam, quæ radicem habet sursum, & ad cœlum erectam, vnde verum capit alimentum, sicuti plantæ & arbores radicem habent in terra vnde aluntur. At qui terrena sapiunt, nec nisi carnis fructus proferunt, plantæ potiùs & arbores terrestres sunt, quàm homines. Verus homo cœlestia appetit, & (vt dixit Seneca) *hoc argumentum habet diuinitatis suæ, quòd eum cœlestia delectant.*

In Timæo.

4. Aded isti Philosophi videre potuerunt, quòd ad cœlestia nati & facti sumus, non ad huius vitæ voluptates, brutorum more, cõsuetandas. Si ad hoc nati, multo magis ad hoc in Christo renati sumus. Quod enim corrupta peccato natura vel extinxit, vel certè multum obliterauit, hoc Christi gratia in nobis resuscitauit. Quemadmodum surculus arboris fructiferæ insitus in trunco & rhipite arboris agrestis, eam trahit ad naturam suam, vt iam alia folia, & alios fructus ferat: sic Christi doctrina insita in anima nostra sterili, eiùsque gratia voluntati ad malum procliui admota, eam mutat, & ad seipsam traducit & conuertit, vt iam alia verborum folia, alios virtutum fructus producamus. Sed quemadmodum

Pintus in Ezechiel. cap. 15.

Similia.

1. in nobis resuscitauit. Quemadmodum surculus arboris fructiferæ insitus in trunco & rhipite arboris agrestis, eam trahit ad naturam suam, vt iam alia folia, & alios fructus ferat: sic Christi doctrina insita in anima nostra sterili, eiùsque gratia voluntati ad malum procliui admota, eam mutat, & ad seipsam traducit & conuertit, vt iam alia verborum folia, alios virtutum fructus producamus. Sed quemadmodum
2. necesse est, vt ramos veteris trunci amputemus, quo surculus insitus vberius proueniat, & copiosius succum trahat: sic planè necesse est, ramos peccatorum amputare, quo in nobis Christus inseratur, nõsque lætissimos ex eo fructus proferamus.

Arbor bona, quatenus bona, & quàm diu bona est, non potest malos fructus ferre. Nemo simul & turpibus voluptatibus

luptatibus oblectatur, & cælestibus gaudijs perfundatur. Nemo simul *ea qua sursum sunt, & ea qua super terram sunt*, Coloss. 3. sapere, amare, appetere potest. Arbor simul sterilis & fecunda esse non potest. Si mundum diligis, infructuosus es; si Deum fructuosus. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*. Nemo se dicat manere in Christo, nisi fructum multum (id est, multa bona opera) faciat. Hoc de Christi gratia, verèque Christianis prædixit Ezechiel: *Super torrentem orietur in ripis eius, ex utraque parte omne lignum pomiferum, non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus eius*, id est, nec in verbis stultum aliquid loquetur, nec in factis perperam & contra Deum peccabit, De Samuele scriptum est: *Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram*. De arbore fructifera dixit David: *Omnia quaecunque faciet, prosperabuntur*: quod alijs verbis Apostolus dixit: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Huiusmodi enim & prosperis moderate & aduersis fortiter vtentur. Speciem gloriæ despiciunt, mundi opes fugaces existimant, verum decus in virtute ponunt, mentis oculos in Deum intentos ferunt. Sicuti solam ex arboribus laurum fulmen non lædit, sic solum inter homines iustum nec aduersa nec prospera mutant. Quemadmodum in eo qui rectè valet, calor naturalis omnia alimenta in bonum sanguinem conuertit; sic in Deo radicans, omnia quæ possunt accidere, materiam virtutis facit. Diuitiæ sunt illi instrumenta misericordiæ; inopia humilitatis causa; bona valetudo ferendis laboris vires; ægritudo, patientiæ materiam suppeditat. Sic arbor bona, bonos fructus facit, & malos facere non potest.

Ezech. 47.

1. Reg. 3.

Psal. 1.

Rom. 8.

Similia.

4. *Omnis arbor qua non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Locus moralis de duplici pœna peccati omissionis. Ait Christus, quòd arbores infrugiferæ, homines steriles bonorum operû & infructuosi, hoc ipso quòd tales sunt, hoc ipso quòd bonos fructus non fecerunt, hoc ipso quòd benè agendi occasiones omiserunt, hoc ipso quòd iuxta talenta & facultates quisque suas, bonum operatus nõ est; excidentur, & à visione Dei excludentur pœna damni afficiendi; & præterea in igne mittentur, pœnã sensus & tormentorû locum subituri. Tremenda sententia & benè expendenda. Tantundè alibi dicit: *Omnem palmitè in me non ferentem fructum, tollet Pater meus*, Ioan. 15.

Omissionis
pœna duplex.

Matth. 25.

& in ignem mittet. Et iterum: Inutilem seruum projicite in tenebras exteriores. Et in extremo iudicio forma condemnationis erit: Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. His omnibus in locis damnantur homines, non vt adulteri, fures, homicidæ, superbi, sed vt minùs boni quàm par erat, vt

Domin. Septua.
text 5.

Domin. 1. post
Epiphan. text. 1.

Domin. 5. post
Epiphan. text. 2.

Domin. in rami
palma. text. 4.

Domin. Pasch.
text. 3.

steriles, vt infructuosi. De hac materia plura diximus super illa verba: *Quid hic statis tota die otiosi?* quæ huc referri possunt; & adhuc in aliis Dominicis, vbi vel contra oscitantiam & negligentiam in causa salutis, vel pro feruore & diligentia in exercendis bonis operibus multa produximus: Notandum hoc loco quod Christus dicit: *Omnis arbor* (nemine cuiuscunque status excepto) *quæ non facit fructum*, quæ non assiduè operatur; non enim dicit, fecit, aut faciet, ac denique *fructum bonum*, id est, Deo gratum, & proximo utilem: non dicit, magnum, splendidum, honorificum. Hanc bene operandi assiduitatem Apostolus propriam esse cuius benè Christiano docuit, dicens: *Ea quæ retrò sunt, obliuiscens; ad ea quæ antè sunt, me extendens.* Qui in agone currit, & ad metam contendit, & brauium reportare desiderat, non quantum in cursu profecerit, sed quantum adhuc illi viæ restat, perpetuò cogitat. Cupiditate terrenæ nullum modum habent: sed quo quis plus adeptus est, eo plura concupiscit. Talis esse debet sancta cupiditas, Dei & rerum diuinarum appetentia. Hoc diuina meretur bonitas, hoc nostra requirit salus: hoc illa meretur gloria quam expectamus. Quæ si non mouent, vide pœnas horrendas negligentibus statutas: *Excidentur, & in ignem mittentur.*

Philip. 2.
Similia.

1.
Carere visione
Dei, & societate
Sanctorum.

Tobia 10.

Arbor infrugifera excidetur, & è cœtu sanctorum exterminabitur, sicuti ex pomario sterilis ficulnea, dicente patrefamiliâs: *Succide illâ; vt quid terram occupat?* Hæc prima pœna est, carere societate sanctorum, exterminari à facie Dei. Mater iunioris Tobia *flebat lachrymis irremediabilibus* de absentia vn ci filij, dicens: *Lumen oculorum nostrorum, baculus senectutis nostra, solatium vita nostra, spes posteritatis nostra. Omnia simul in te vno habentes, te non debuimus dimittere abire à nobis.* Quanto infinities maior dolor erit dimittere à se Deum, carere eius visione & gloria, qui multo veriùs est lumen Angelorum, gaudium beatorum, solatium miserorum, spes æternitatis nostræ, & in quo vno simul omnia habemus, quia in eo vno sunt omnia, vt in fonte riuuli, vt in radice rami, vt in principio conclusiones! Iustus etiam in hac vita nullam sine Deo consolationem accipit. *Renuit consolari animam*

Psal. 76.

anima mea. Memor fui Dei, & delectatus sum. Solâ memoria si reficit, visio quid faciet? Rursum: Fuerunt mihi lachrymæ Psal. 41.

mea, panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus? Et iterum: Auertente te faciem, omnia turbabuntur. Psal. 103. Homil. 2 4. in Matth.

Appositè hac de re Chrysostomus: *Novi quia plurimi pertimescant gehennam. Ego tamen illius gloria amissionem multo amarius, quam ipsius gehenna dico esse supplicium. Si verò id non possum sermone monstrare, nihil est omninò mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinem præmiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amissione scire possimus. Et paulo post ex verbis Pauli id colligit, qui causam desiderij sui erga alteram vitam hanc posuit, frui conspectu Christi: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Quare iterum subiungit: Est satius mille fulmina sustinere, quàm vultum illum Christi mansuetudinis pietatisque plenum, nos tamen auersantem, in extremo iudicio videre, & illos totius tranquillitatis oculos nequaquam nos aspicere sustinentes, denique vocem illam audire: Nescio vos.*

Hæc ille. Sed hoc vernaculum non capiunt, nisi quorum corda Christi amor tetigit. Vnde alibi scripsit idem sanctus Chrysostomus: *Sunt quidam absurdi iudicij: ij duntaxat amant effugisse gehennam. Contrà ergo multo durius esse tormentum assero, non assequi tantam gloriam, & ea excidisse. Quando Regem videmus frequenti satellitio palatium adequitantem, eos qui illi proximè cohærent, sermonis consilijque & maiestatis eius participes, felices iudicamus; nôsque miseros, licet aliis multis bonis abundemus, existimamus, quòd sola Regis præsentia & familiaritate caremus. At Regum terræ gloria & breuis & incerta est, & multa seruitute mixta. Dic*

obsecro. Si quis te in theatrum induceret, vbi magna multitudo hominum sederet amicta stolis aureis, & in medio omnium alium quendam ostenderet gemmis eximiè adornatum, regio vestitu insignem, coronam habentem in capite, deinde polliceatur te assumpturum in numerum eorum, an non omnia faceres quæ ipse iuberet? Euola nunc animo in cælum; cogita non montem Sion, non theatrum, non circum quemlibet huius mundi; sed ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum; & spiritus iustorum perfectorum, & testamenti non mediatorem Iesum. Arbor quæ facit bonum fructum, in horum numerum & societatem cooptabitur; quæ non facit, ab ea societate exterminabitur: locum apud

Regem,

Regem,

Regem,

Regem,

Regem,

Regem,

Philip. 1.

Ad Theod. ap. Par. 1.

Simile.

Simile.

Hebr. 12.

Regem, locum in theatro, locum in Dei ciuitate non habebit. Nónne hoc vnum & solum maximæ calamitatis loco ducendum? Pectori generoso non tam molestum est rerum angustia premi, quàm abundantia & gloria priuari.

Simile.

Gehennæ timor.

Exempla.

Histor. gent.

Angl. lib. 3. c. 19.

Lib. 5. cap. 19.

Dialog. lib. 4. cap. 36.

Sed nõ hoc solum malũ est. *In ignem* quoque arbor infructuosa mittetur. *Hic erit fletus & stridor dentium.* Has ignis infernalis pœnas animo fixas & impressas qui gerit, a bor fructuosa, ne ad eas accedat, facillè fiet. Narrat venerabilis Beda, sanctum Furseum, oppidi Peronenſis in Picardia patronum, propter infernales pœnas ei in visione ostensas, solitum postea, acerrimo hyemis tempore glaciéque constricto, tenui veste indutum, ex magnitudine timoris, non secus quàm in media æstate sudare. Alium quoque memorat, qui similia in ecclasi viderat, tempore hyemali in congelatas glacie aquas sese immisisse, mortificandi corporis causa; & rogatum, quo tandem modo tantam frigiditatis asperitatem tolerare potuerit, hoc solum respondisse: *Frigidiora ego vidi.* Sed & diuus Gregorius de quodam Illyricano similia scribit: *Tantis (inquit) se postmodum ieiunijs vigiliisque constringit, ut inferni eum vidisse & pertimuisse tormenta, etiam si taceret lingua conuersatio loqueretur.* Hæc ille. Ideo Scriptura hæc nobis cogitanda proponit, dicens de impiis: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.* De his pœnis infernalibus iam diximus, quæ huc referri possint, in Dominica 3. post Epiphan. text. 10.

5. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum. sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est.*

Mandatorum obseruatio necessaria. *Psal. 118.*

Simile.

Deuter. 6.

LO C V S moralis de necessaria obseruatione mandatorũ Dei. Facere enim voluntatem Dei, quæ per præcepta eius nobis innotescit, est ea facere quæ iubet. Intellexit hoc sanctus Dauid, dicens: *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis.* id est, quum per mandata tua intellexero quæ sit sancta voluntas tua. Sicuti qui obtusam habent oculorum aciem perspicillis vtuntur, & ab ãque eis nihil contuentur; sic mentis humanæ acies ac diuina caligans, vt quæ sit sancta Dei voluntas intelligat; mandatis eius in Scripturis reuelatis, tanquam perspicillis vti perpetuo debet. Ideo de Lege veteti dictum est Iudæis: *Erunt hæc verba qua ego præcipio tibi hodie in corde tuo, eruntque & mouebuntur*

buntur ante oculos tuos : sicut sanè perspicilla ante oculos illorum semper sunt, quorum caligant oculi. Quialiquem *Simile.*
 inuitat, aut amicè excipere vult, parat studiose cibos non suo, sed hospitis palato gratos. Sic Deo placere per opera nostra si volumus, ea facere oportet quæ ipsi placent & grata sunt, non quæ nostris cupiditatibus conueniunt. Nec verbis tantùm inuitat amicum hospes, sed re ipsa opiparum parat ei conuiuium. Sponsa in Canticis, non ad colligenda virentia folia, sed ad edendos fructus sponsum inuitat, dicens: *Cant. 5.*
Descendat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructus pomorum suorum. *Simile.*
 Qui dicunt tantùm, Domine, Domine, nec faciunt; quasi ad virentia folia, & crudas herbas Deum inuitant. Oramus quotidie, & dicimus Patri nostro cælesti: *Matth. 6.*
Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra. Atqui in cælo Angeli non laudant Deum tantùm, sed & in omnibus faciunt *Psal. 103.*
 voluntatem eius, iuxta illud Dauidis; *Benedicite Dominum omnes Angeli eius, potentes virtute, facientes voluntatem eius.*
 Si Angeli faciunt, quidni homines? hoc nos argumento premit illa oratio. Sed adhuc magis premit, quod de seipso Christus dixit: *Ioan. 6.*
Ego non veni ut faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me, Patris. Angelis faciunt, Christus facit; & nos non faciemus voluntatem Dei Patris? Nemo tam *Simile.*
 ignauus miles, qui Ducem aut Regem ipsum in pugnam descendentem videns, pugnare detrectet. Deinde quanta *Matth. 7.*
 merces? *Qui facit voluntatem Patris, intrabit in regnum cælorum.* Voluntatem Principum etiam turpem atque absurdam, innumeri mortales faciunt; non ut regni participes, aut hæredes fiant, sed ut minutum aliquid beneficij aut honoris reportent. Hæc nos in Dei iudicio confundent. Rursum ipsam nostram voluntatem rectificat, ac beatam facit, quando Dei voluntatem facit eique prorsus conformatur. *De diligendo Deo.*
 Quod his verbis eleganter docet D. Bernardus: *O dulcis & suavis affectio: ô pura & defacata intentio voluntatis, eo certè defacatior & purior, quo in ea de proprio nihil iam admixtum relinquitur.* *Similia.*
Quomodo stilla aqua modica, multo infusa vino deficere à se tota videtur, dum & saporem vini induit & colorem; quomodo ferrum ignitum & candens, igni simillimum fit, pristina, propriæque forma exutum; quomodo solis luce perfusus aër in eandem transformatur luminis claritatem, adèd ut non tam illuminatus, quàm ipsum lumen esse videatur: sic in sanctis humana omnis affectio quasi à semetipsa liquefcit, & in Dei penitus transfunditur voluntatem. Hæc ille. Beata ergo ipsa in se
 K 5 voluntas,

De Resurrect.
Domin. Ser. 3.

Enarrat. in

Psal. 35.

Domini. Septua.
text. 1. 3. 5

Domini. 1. post

Epiphan. text. 1.

Domin. 2. post

Epiphan. text. 4.

Domin. 3. post

Epiphan. text. 9.

Domini. 5. post

Epiphan. text. 2.

Domin. 4. post

Pasch. text. 3.

voluntas, quæ Dei voluntatem in omnibus faciendo diuinæ conformatur. Contrà nihil propria voluntate, & quæ diuinæ repugnat, infelicius. Vnde idem D. Bernardus. *Cesset propria voluntas, & infernus non erit. In quid enim desauiet ille ignis, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc quum frigus, aut famem, aut aliquid tale patimur, quod leditur, nisi propria voluntas? Quod etiam his verbis docet Augustinus: Voluntas Dei est aliquando vt sis sanus, aliquando vt agrotas. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei, quando autem agrotas amara; non es recto corde. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed vis curuare ad tuam. Illa autem recta est, sed tu es curuus. Hæc ille. De necessaria executione voluntatis Dei, deque perfecta & omnimoda mādatorum Dei obseruatione, iam in aliis* Dominicis aliquoties diximus; quæ huc referri possunt. Sed & in Promptuario nostro Catholico eam astruximus.*

EVANGELIUM DOMINICÆ

VIII. POST PENTECOSTEN.

HOMO quidam erat diues, qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illū quasi dissipasset bona illius. Et vocauit illum, & ait illi: *Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus aufert à me villicationem? Fodere non valeo, mēdicare erubescō. Scio quid faciam, vt quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suos. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede citò, & scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudēter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in sua generatione sunt. Et ego dico vobis: Facite, vobis amicos de māmōna iniquitatis, vt cūm defeceritis, recipiant vos in aterna tabernacula.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.* De bona & vera dispensatione rerum ac bonorum temporalium.

2. *Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filij lucis.* Contra ignauiam & fociordiam in causa religionis & veræ pietatis, & de prudentia filiorum lucis.

3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* De æterna retributione elemosynarum.

1. *Redde rationem villicationis tuæ.*

Locus moralis de bona & legitima dispensatione rerum
 ac bonorum, seu temporalium, seu spiritualium. Docet Ratio reddendâ
 Christus in hac parabola, diuites huius mundi non dominos, da omnium.
 sed villicos & dispensatores esse bonorum quæ à Deo acce-
 perunt, ideoque dissipanda ea non esse, sed prudenter & piè
 dispensanda, huiusque dispensationis in hora mortis ratio-
 nem reddendâ esse. Superbus quidem & auarus dicit: *Diues*
sum, & nullius egeo: sicut ille Nabuchodonosor; *Nónne hæc est*
Babylon magna, quam ego edificauim in robore fortitudinis meæ, Apocal. 3.
& in gloria decoris mei? sed magnæ stultitiæ & insanix hæ vo- Dan. 4.
 ces sunt, diaboli voci consimiles, qui Christo dixit: *Omnia*
regna mundi tibi dabo, quia mea sunt; & cuiunque voluero, do Matth. 6.
illa. Nouæ nuptæ pauperes, quæ ad diem nuptialem non ha- Luca 4.
 bent vestem, omnia à vicinis accommodata accipiunt, ab a- Simile.
 lia pallam, ab alia tunicam, ab alia mitram petentes. Die nu-
 ptiali transacta, vnaquaque vicina quod commodauit repe-
 rente, ipsæ repente nudatæ, & omnibus ornamentis spoliatæ
 manent. Sic huius mundi diuites, vita præsentis tan-
 quam die nuptiali transacta, sicut nihil in hunc mun-
 dum intulerunt; ita nihil secum auferunt. & sicut ineptus
 esset, qui nouam nuptam, alienis ornamentis vestitam, diui-
 tem existimaret; sic planè deceptio est, quempiam propter
 bona temporalia absolutè diuitem iudicare. Scriptura vocat
 diuites huius seculi, & mammonam iniquitatis cum hoc ad 1. Tim. 6.
 ditamento. Absolutè cum loquitur, eas quæ in cælo sunt aut
 spirituales intelligit: *Gloria & diuitie in domo eius.* Rursum. Psal. 131.
Corona sapientum, diuitie eorum. Quare Christus post hæc E- Prou. 14.
 uangelij verba vocat diuitias huius seculi, bona quædam a-
 liena, non nostra. *Si in alieno fideles non fuistis? quod vestrû est,* Leuit. 16.
quis dabit vobis? Illud certè nostrum est, quod in nostra pote-
 state & plena libertate est, & quod inuitis nobis auferri à
 nobis

Simile.

nobis non potest. Sicut aqua fluuij transeuntis non est alicuius propria, quia transit per ciuitates, & vnusquisque de ea accipit quod satis est; sic diuitiæ huius seculi non sunt alicuius propriæ, quia dominos vel potiùs possessores suos in dies & annos perpetuò mutant. Percurre in vna ciuitatis platea, quam inhabitas, domos illius: & perpende quàm multos inquilinos habuerit vnaquæque domus. Sic fluunt diuitiæ ab vno in alium. Qui sedet ad mensam magni Principis, vbi

Simile.

multa vasa argentea apponi vider, ridiculus diceretur, si propter præsentis conuiuij vsus, cuius ille pars est, vasa illa sua esse, seque illorum proprietarium cogitaret vel diceret. At quæcunque in hoc mundo possidentur, ex magna illius Dei mensa sunt, in qua omnibus dat affluenter; de qua suprâ in alia Dominica diximus. Non ergo domini, sed possessores & vsufructuarij, cum dispensationis & reddendæ rationis onere, sumus earum rerum omnium quæ in hac vita possidentur. Vnusquisque sibi dictum à Deo existimet, & quidem quotidie (hora enim mortis incerta est) *Redde rationem villicationis tuæ.* Si esses magni Principis dispensator, qui tibi imperaret vt sub vesperam diei præsentis rationem ei reddas multorum millium ducatorum, nõne statim libros tuos inspiceres, & rationes tuas, vtcunque benè constitutas, iterum ad calculum reuocares? Quòd si non ad huius diei vesperam, sed ad quamlibet cuiusuis diei horam te paratum esse iuberet ad reddendas rationes, nõne eandem diligentiam adhiberes? Non est dubium quin hoc faceres, si dominum, vt par est, timeres, tuique honoris & status curam haberes. Atqui prorsus ita se res habet inter vnumquemque nostrum & Deum. Reddenda vnicuique ratio est accepti & dati. *Simile est regnum calorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.* Rursum alibi quum dixisset Christus, *Vigilate, quia nescitis neque diem neque horam: subiurgit; Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua: & paulò post; Post multum temporis venit dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis.* Porrò tam exacta omnium reddetur ratio, vt dicat alibi Christus: *Bonus homo de bono thesauro suo (quem Deus ei cõcredidit) profert bona, & malus homo de malo thesauro suo (quæ sua sibi malitia & impænitétia thesaurizauit) profert mala. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Vides de bonis & malis sic reddendam

Simile.

ratio

*Matth. 18.**Matth. 25.**Matth. 12.*

ratio

rationem, vt etiam omne verbum otiosum in rationes venire debeat. Hoc in symbolo Athanasij canit & credit Catholica Ecclesia: *Vnusquisque de propriis factis suis reddet rationem.* Sic unicuique dicitur; de bonis acceptis, seu naturæ, seu fortunæ (vt cum vulgo loquamur) seu gratiæ: *Redde rationem villicationis tue.* Dixerat Christus seruis suis: *Negotiamini domine, nec veniam.* nempe donec ad iudicium veniam, vbi factæ negotiationis reddetur ratio. *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt accipiat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum.* Et rursum: *Vnusquisque nostrum pro se reddet rationem Deo.* Et de omnibus impiis Petrus dicit: *Reddent rationem ei, qui paratus est iudicare viuos & mortuos.*

Luca 19.
2. Cor. 5.

Rom. 14.
1. Pet. 4.

Hæc omnia qui nouit, qui credit, qui memoria tenet, quomodo de acceptis à Deo seu fortunæ, seu naturæ, seu gratiæ bonis, tanquam de absolutè suis gloriatur & superbit? quomodo illis ad libitum & voluptatem abutitur? quomodo de sollicita & prudenti eorum dispensatione & administratione non cogitat? quomodo de reddenda Deo omnium & singulorum ratione, quotidie non deliberat? quomodo bona fortunæ, opes, diuitias, honores, ad luxum, ad voluptates, ad vana & noxia conquirenda dissipat? quomodo naturæ bona, ingenij acumen, animi industriam, memoriæ vires, transfert ad vana, ad scelera, ad flagitia, ad fraudes, ad iniurias? quomodo gratiam Dei in vanū accipit, nec fidei, nec charitatis, nec spei fructus ullos proferens? Dicit Deus Ezechieli Prophetæ: *Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis, & diuides eos. Tertiam partem igne combures in medio ciuitatis: tertiam gladio concides: tertiam verò aliam disperges in ventum.* Quid sibi vult hæc ceremonia? quid docet hæc prædicatio non verbis, sed rebus & signis facta? de quo genere doctrinæ Dei sapientiæ vñtato in alia Dominica diximus. Ad literam docet percussorem Iudæorū, quorum alij à Chaldæis comburendi, alij gladio occidēdi, alij in captiuitatem abducendi erant.

Negligentiæ
nostræ absur-
ditas.

Ezech 5.

Domin palm.
text. 3.

At verò mysticè significatum est, quàm profanè & impiè bona huius mundi homines dissipent & consumant. Sicut enim capilli si nimis crescunt, nimisq; multiplicantur, oculorum aciem impediunt, & ressecari propterea debent: sic diuitiæ & bona temporalia si multum acrescant, nisi superflua ressecantur, & in bonos ac pios vsus cōuertantur, aciem mentis penitus obtundent, ne cælestia quis appetat aut intel-
ligat.

Simile.

ligat. Partem horum capillorum in ignem illi mittunt, qui diuitias & facultates suas in carnis illecebris ac voluptatibus effundunt: nec pauperibus eleemosynas erogant, nec domesticorum suorum curam habent. Altera pars horum capillorum gladio diuiditur, in rixas, iurgia, & lites impeditur, atque ambitioni subseruit. Tertia pars in aërem proiicitur, quia non nisi in vanis collocatur, & iis quæ ad oculorum concupiscentiam comparantur: in pulchris ædificiis, vestimentorum luxu, venationis, alex, chartarum studio. Hanc nobiscum rationem reddit Scriptura: *Pondus & statera iudicia Dei sunt.* Sicut nummularij monetas in statera ponderant, & falsam reiiciunt, bonam in arca recondunt; qui autem falsam monetam cuderit, pariter cum illa collo suo appensa comburitur: sic iudicabit actiones nostras Deus, falsa ne an bona moneta fuerint, bonis eius acceptis rectene an perperam vli fuerimus. Qui autem falsam monetam cuderit, & sub inscriptione regia cuprum pro auro supposuerit, sub professione Christiana vitam nefariam duxerit, *dissipans bona à patre accepta cum meretricibus*, id est, cum insanis huius mundi amoribus & cupiditatibus, ille *ut inutilis seruus proieciatur in tenebras exteriores*, & tanquam *zizanium colligabitur cum suis malis operibus in fasciculum ad comburendum*. Nam ut de iustis dicit Scriptura, *opera illorum sequuntur illos*; ita maximè de impiis est verum: *quorum peccata vel precedunt eos ad iudicium, vel subsequuntur*. Omnia autem impiorum peccata sunt malæ villicationis peccata; quia *exhibuerunt membra sua*, id est, dona naturæ, gratiæ atque fortunæ, *arma iniquitatis peccato*: facientes ea, instrumenta peccandi, & subseruire *immunditiæ & iniquitati, quæ debebant seruire iustitiæ in sanctificationem*, ut Apostolus docet. Diligenter ergo villicationis nostræ rationem nobiscum inire, & per frequens conscientiæ examen ad reddendas Domino nostro rationes, parati esse debemus. Hoc Ezechias Rex fecisse videtur, quum dixit: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Lugent Prophetæ negligentiam mortalium qui hoc non faciunt.

Dicit per Ieremiam Deus: *Posuerunt vineam meam in dissipationem* (hi sunt qui bona animæ dissiparunt) *luxitque super me, desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde*. Et expressius per Esaiam: *Nescierunt neque intellexerunt: obliui enim sunt, ne videant oculi eorum, & intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt*

Prouerb. 16.

Simile.

Lucæ 15.

Matth. 25.

Matth. 11.

Apocal. 14.

1. Tim. 5.

Rom. 6.

Conscientiæ
examen.

Esaiæ 38.

Ierem. 12.

Esaiæ 44.

erunt, neque sentiunt. Totum hoc dicit Propheta de filiis Israel, qui de fœdis idololatriis ab ipsis perpetratis nihil cogitarunt, qualem de tot sceleribus Deo rationem redderent. Idem de nobis dicitur, qui de nostræ villicationis ratione reddenda nihil cogitamus.

Magna fidelium erit confusio, ipsa Gentilium hac in parte industria: *Duorum temporum* (dicebat Pythagoras) *est tibi habenda ratio, mane & vespere: in altero gerenda prospice, in altero respice quæ gessisti.* De hac re sic scribit Seneca, non ut Philosophus, sed ut Christianus, adeoque ut religiosus: *Animus quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior; desinet cupiditas, & erit temperantior; desinet superba vanitas, & erit cautior; quæ sciet sibi quotidie ad conscientia iudicem veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur? quàm tranquillus, altus, ac liber? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico.* Hæc Seneca, ut moraliter bonus esset, & conscientiam iudicem non offenderet. Quanto id nobis accuratius præstandum, ut iusti apud Deum simus, & Deum iudicem non offendamus, cui reddenda est ratio villicationis nostræ? Facit hoc exactè Societas Iesu, iuxta eorum Cõstitutiones saluberrimas.

Apothegma.

De ira lib. 3. cap. 36.

De hac villicationis nostræ ratione reddenda, sic suos docuit sanctus Chrysoströmus: *Dedit tibi vitam Deus, ut se coleres. Tu eam incassum & inutiliter consumis. Queris quod sit dānum? Si vel parum argenti temerè consumpseris, id omnino damnum appellas. Sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. Opus est in sacrificiis & precibus vitam omnem impendere. Tu ad clamores, perturbationes, obscœna verba, contentiones, voluptates, vitam tuã cõsumis. Dic, quæso, si cui filiorum tuorum præciperes ut aliam artẽ disceret, ille autem vel domi, vel alibi tempus frustra contereret, possẽtne apud magistrũ excusari? Hæc & vobis dicẽda sunt. Nã exiget à nobis Deus rationẽ. Vobis (inquit) tẽpus dedi, ut pietatẽ, ut rectẽ vivẽdi artem erudiremini. Cur incassum & inutiliter hoc tẽpus consumpsistis? Hęc ille. Qui de reddenda ratione villicationis suæ nihil recogitant, similes sunt pueris, qui quum in plateã à parentibus alicuius rei emendatæ causa mittuntur, spectaculis in*

Hom. 57. in Ioan.

Simile,

Simile,

1.

via intenti, obliuiscuntur ad quid erant missi : sed domum reuerſi flagra reportant. Similes etiam sunt filio alicuius magni Principis, qui extructo sibi à patre magnifico palatio, & magna mercede conductis magistris, qui illum bonas artes doceât, nihil aliud quàm chartis & aleis totos dies ac noctes in palatio ludit. Deniq; similes sunt illis malis agricolis, quibus pater familias locauit vineam suam, posteaque seruos suos, alios post alios, ad colligendos fructus misit, à quibus tum serui, tum etiam filius ipse postmodum missus, malè accepti, vexati, & interfecti sunt, nullo relato fructu. Sed tam ganeo- nem filium pater, quàm malos agricolas pater familias *malè perdet, & vineam suam locabit alijs*, dona sua largietur alijs, qui rectiùs vtentur; gloriam alijs conferet, qui meliùs eme- riti fuerint: iuxta illud Christi, *Auferite ab eo mnam sum. Habenti enim* (id est; rectè vtenti quod habet, rectè villicanti) *dabitur, non habenti auferetur.* Et de gloria dicit Scriptura: *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* De hac recta villicatione, de legitimo vsu acceptæ gratiæ, de necessario profectu nostro, & de ratione eius reddenda iam in alijs

Luca 19.

Apocal. 3.

* Domin. infra
ostauam Natiui.

Domin. text. 2.

Domin. 3. post

Epipha. text. 6.

Domin. 5. post

Epipha. text. 2.

Domin. Septua.

text. 2. & 3.

2. *Filij huius seculi prudentiores sunt in generatione sua, quàm filij lucis.*

Ignauia in cau-
sa religionis.

L O C V S moralis contra ignauiam & socordiam in causa religionis & veræ pietatis. Villicus iniquitatis ad victum sibi & necessaria huius vitæ parâda, prudens & vigilans fuit, fecitque sibi amicos quando opportunum erat: Filij huius seculi, id est, qui secundum hoc seculum viuunt, in suis negotijs ac rebus gerendis cauti, vigilantes, attenti sunt. Sed filij lucis, id est, quorum professio est ad æternam lucem pertinere, & vt eò pertingant, acceperunt interim lucem gratiæ, vt faciant opera lucis, in sua generatione, in suis negotijs, & causis, non perinde prudentes aut vigilantes sunt. Ostendit Christus quid accidere soleat, non quid debeat. Simon & cæteri Apostoli, Christo orante & vigilante, in horto dormiunt. Iudas non dormiuit, sed satellites cum armis & fustibus ad hortum perduxit, vt Christus caperetur. Bufones & noctuæ etiam noctu vident, sed de die nihil vident. Impij in malo lyncei, in bono talpæ sunt. Felis acutiùs videt quam homo;

Exemplum.

Similia.

sed

sed ad capiendum mures, non ad legendum litteras. Tota filiorum huius seculi prudentia & vigilantia ad malum est. *Insidiatur ut rapiat pauperem; rapere pauperem dum attrahit eum: fraude videlicet & dolo, non vi. In laqueo suo humiliabit eum.* Mittit nos ergo Christus ad impios, ut ab illis discamus prudentiam, id est, prouidentiam: hoc enim significat vox Græca *φρονιμώτεροι*. Sic alio in loco mittit nos ad serpentes. *Estote (inquit) prudentes sicut serpentes.* vbi iterum utitur verbo *φρόνιμοι*. Serpentis autem prudentia, est cautela & vigilantia ad sui conseruationem. Totum enim corpus iactibus exponit, ut caput occultet, quo saluo, reliqua saluantur omnia. Ad hanc prudentiam hortatur Scriptura, quum dicit: *Vtinam saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent.* Isthuc est sapere, hoc est prudentem esse. *Memorare nouissima, & in aeternum non peccabis.* Prouidere de futuris proprium est prudentiæ. Hoc faciunt filij seculi circa bona terrena; serunt, plantant, negotiantur, propter fructum & lucrum non præsens, sed futurum. Hoc arguit Christus in filiis lucis, quia non faciunt. Non faciunt hic amicos, ut acquirant tabernacula æterna. Non aduigilant, non prospiciunt rebus futuris. *At omnis qui in agone est (ait Apostolus) abstinet se ab omnibus: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Iterum exemplo filiorum huius seculi, arguit Spiritus sanctus ignauiam & socordiam filiorum lucis. Illi abstinent ab omnibus; nihil de cibo, de potu, de vestitu, vel alia aliqua de re cogitant athletæ in arenam descensuri: sed toti in hoc sunt, ut coronam accipiant, & brauium reportent: quod tamen vnus aut alterius dici gaudium est, facileque corrumpitur alijs aduersis. Nos expectauimus coronam incorruptam, & in agone positi sumus: & tamen nihil minus cogitamus, ventri, otio, & voluptati dediti. *Qui in certamine Olympiaco palmam reportauerat, ad suam ciuitatem rediens, non per patentes vrbs portas intrauit, sed maioris triumphi causa, per diruta vrbs mœnia inuectus ferebatur.* Debemus per corporis nostri & fortunarum ruinas, oportet nos *per multas tribulationes intrare in regnum Dei. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* In optima causa nostra, maximus agendum viribus. Memorabile est, & huius discriminis filiorum seculi, & filiorum lucis illustre exemplum, Pompeius & Cæsar; ille pro Reipubl. libertate, hic pro suo honore & imperio dimicans. In pugna Pharsalica, quum starent horum Ducum acies, Pompeius Reipubli-

Psal. 9.

Marth. 10.

Deut. 32.

Eccli. 7.

1. Cor. 9.

Simile.

Act. 14.

Marth. 11.

Exemplum.

blicæ causam agens, exclamat ad militem: *Parce civium sanguini*. Cæsar pro sua gloria decertans, exclamat: *Miles faciem feri*. Ita dum ille quasi filius lucis, in causa iustitiæ molliter & flaccidè agit, & seipsum, & Rempub. totam perdidit: hic in sua generatione prudens & vigilans, & ad victoriam attentus, victor triumphavit. Hodie hæretici ad suam hæreticam pravitatem vel conseruandã, vel propagandam, etiam alienas terras inuadere, etiam contra Reges suos Catholicos rebellare ausi sunt: contrã, Catholici vix sub Catholico Principe suam tueri domi religionem possunt. Tres in vna ciuitate ciues hæretici, plus potuerunt ad ciuitatem perdendam, quàm tria Catholicorum millia ad eam conseruandam. Laban idololatra, Iacob electo Dei, & in Lia supponenda, & in mutanda mercede decem vicibus imponere potuit. Sed & illi seni ac sanctissimo viro, decem filij per totos annos viginti illuserunt, occisum esse Ioseph, per intinctam sanguine tunicam persuadendo. Absalom impius, contra Dauidem patrem, *virum secundum cor Dei*, totum regnum ad rebellionem concitare. Hierosolymam occupare, exercitum ducere potuit. Sic filij seculi in sua semper generatione prudentiores sunt. Sed de hoc argumento, id est, de feruore spiritus in causa Dei & salutis nostræ, vide in compluribus alijs * Dominicis iam prolata, quæ hîc (loco magis proprio) in vsum depromi poterunt.

Exempla.
Genes. 29. &
37.

2. Reg. 15.

* *Domin. 1. post*
Epiph. text. 1.
Domin. 5. text.

2. Dominica
Sept. tex 4 &
5. Dominica
Falm. tex. 4.
Domin. Pasch.
text. 3.

Exempla prudentiæ filiorum lucis, quoad fortitudinem.

1.
Sozom. lib. 2.
cap. 24.

2.
Theod. lib. 5.
cap. 38.

Cæterum ne quod Christus hîc de facto pronunciat, necessariò quis fieri existimet, & huic ignauitæ suæ in causa religionis & salutis pretextum quærat, aliqua hîc exempla proferam de prudentia & feruore filiorum lucis in sua generatione. Paphnutius Episcopus, videns Maximum Episcopum Hierosolymitanum in Concilio Tyri inter Arrianos, qui contra Athanasium conspirauerant, sedentem; surgens de medio, manu eum apprehensum è subsellio detraxit, dicens: Nolo Maxime, vt qui eadem mecum Domini stigmata fers (nam & oculo vno orbarus, & nerui succisionem passus pro fide fuerat, sicut Paphnutius) cum impijs sedas, & eorum impietatis contra sanctum Athanasium particeps fias. Persarum Rex Hormisdas, virum nobilem, quia Christum abnegare noluit, dicens hoc nec ipsi Regi esse vtile, quia qui Deum suum negat, faciliè Regem negabit, omnibus bonis exutum, & laceris indutum, custodem camelorum fecit. Accidit postea vt ei fortè occurrens Rex totè iam squalido & puluerulento, pristinæ fortunæ recordatus & comiseratus,

miseratus, cum nobiliter vestiri, & in palatium reduci iussit. Quo facto, Nunc, inquit Rex, filium fabri nega, & pertinaciam depone. Ille hoc audito, byssinas illas & pretiosas veltes statim discindens atque exuens, Si propter ista, inquit, me fidem velle abnegare existimas, ea tibi denuo accipe. Atque ita cum ignominia à Regis facie extrusus, Deum & fidem suam fortiter seruauit. Benjamin diaconus Persa, postquam duobus annis in carcere maceratus ^{3.} *Theodor. lib. 5. cap. 38.* esset. Legatis Romanis interuenientibus, liberatus fuit ea conditione, vt Euangelium magis non prædicaret. Sed ille hanc conditionem recusauit, respondens, se non debere talentum acceptum abscondere; memor videlicet villicationis suæ. Dimissus nihilominus denuo prædicauit, & post annum denuo captus, atque à Rege iussus vt Christum abnegaret, respondit: Si mortem commeretur qui te Regem suum, quum ex subditis tuis sit, negare vellet; meritò & ego morte plectendus essem, si Deum meum negare vellem, Constantius Arrianus Imperator, mittit ad Eusebium Samosatenum Episcopum, vt Concilij Ariminensis decretum ad eum mitteret. Quo negante se id facturum, nec depositum apud se alienaturum sine consensu Patrum eorum qui id apud se deposuerant, Imperator iratus iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere ni reddat. Episcopus lecta epistola, porrigit nuncio vtramque manum, dicens: Vtramque præscinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illustre est prauitatis hæreticæ testimonium, reddam Imperatori. & laudauit ipse Imperator Episcopi constantiam. Atque hæc feruoris & fortitudinis exempla sunt, pauca de innumeris, quæ nunc occurrerunt. Addam adhuc vnum aut alterum. Terentius dux, magna cum victoria ex ^{5.} *Theod. lib. 4. cap. 28.* Armenia reuersus, quum eum Imperator Valens petere quam vellet mercedem iuberet, id tantum petiit, vt vnâ Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator, petitionis schedulam lacerauit; & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit, & Hoc, inquit, de tua Majestate totius mercedis loco accipiam; nec aliud petam. Deus inter te & me iudicet. Memorabilis hæc pietas fuit, & fortitudo egregia. Sed illustrior est, quam veræ pietati Theodosius iunior Imperator præstitit. In grauissima Regis Persarum cōtra Christianos persecutione, mul- ^{6.} *Socrat. lib. 7. cap. 18.* ti Persæ ad Imperatoris Theodosij iunioris regna profu-

gerunt. Repetit ab Imperatore fugitivos suos Rex Persa. Negat Imperator Catholicus: bellóque asperissimo super hac contentione orto, nobilissimas victorias reportavit. Hæc fuit prudentia filiorum lucis nihilo inferior filiis seculi. Cuius quod nunc subiicimus adhuc celebrius exemplum est. Iovinianus in Imperatorem electus, non aliter se Imperij administrationem suscipere velle dixit, nisi omnes, quibus imperaret, Christiani esse vellent: quod & effecit. Præclarum quoque & istud. Maior Armenia, quæ sub Persarum dominatu erat, sicut minor Armenia sub Romanorum Imperio, gravissimas persecutiones propter fidem passa, facta cum Iustino iuniore Imperatore occulta amicitia, & fœdere inito de libertate religionis potianda, Magistratus suos & Præfectos omnes repenti è medio sustulit: Armeniæ sese adiunxit. Hæc de prudentia feruoris, fortitudinis, & vigilantia in causa fidei.

7.
*Theodor. lib. 4.
cap. 1.*

8.
*Euagr. lib. 5.
cap. 7.*

Exempla prudentia filiorum lucis quoad astum bonum.

1.
*Euseb. lib. 1.
de vita Constant. cap. 11.*

2.
*Ambrosius
Sermon. 69.*

Nunc prudentia vt cautelam & astum bonum significat (in qua præcellere solent filij huius seculi) aliqua etiam exempla proferam. Quod de Paphnutio modo protulimus, ad hoc genus magis propriè pertinet. Constantius Constantini Magni pater initio Imperii sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & honore pristino; qui id recusarēt, vt recederent, gratiasque agerent, quòd eos grauius non persequeretur. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, aliis verò aula potiùs quàm fidem deferentibus, hos apud se retinuit, magnòque in honore habuit, illos aula sua & comitatu expulit. Hac ille prudentia vsus est, non vt filius huius seculi, sed vt filius lucis, vt non nisi fideles apud se ministros haberet. Quum à Dionysio Episcopo Albanensi Arriani subscriptionem ad hæresem extorsissent, Eusebius Vercellensis Episcopus hoc comperto, finxit apud Arrianos, se velle quoque propter bonum pacis subscribere. Data ergo illi schedula subscriptionum, visio Dionysij nomine inter primos, quasi ad rem nouam stomachatus; Quare, inquit, inuenis ille, & meus discipulus me præcedit? Istuc ferendum non est. Fiat alia schedula, vt me priore loco subscribente, sequatur ille Patres suos. Arriani mox illa schedula combusta, aliam parant, cupientes illi satisfacere, eiusque subscriptionem obtinere. At ille hoc factò, squaüter subridens; nec ego (inquit)

nec filius meus Dionysius vestris impietatibus subscribemus. Ex quo eius factò concludit Ambrosius: *Vnde cùm dicat Euangelium in hac generatione prudentiores filios tenebrarum esse quàm lucis, ecce hìc ipsis tenebris prudentior filius lucis inuentus est.* Nec minor fuit sancti Athanasij ad eludendos Arrianos, & vel suam innocentiam, vel causam Catholicam defendendam prudentia. Mulier ab Arrianis subornata fuerat, quæ Athanasio stuprum cum ea perpetratum obijceret: résque ad publicum iudicium deducta est. Sed ubi mulier coram Episcopis in vnum conuocatis hæc obijceret, Timotheus presbyter Alexandrinus, qui astantabat Athanasio (sic enim inter eos clam conuenerat) ita affatur mulierem: *Egone te per vim compressi? Tum illa; An non tu, quæso, inquit: tempusque & locum in quo compressa fuerat, ostendit. Sic ridicula apparuit accusatio, & calumnia inanis. Episcopi innocentia etiam inimicis iudicibus patefacta est; Arriani summa ignominia affecti. Pari prudentia apud Constantium Imperatorem Arrianum, pro Catholicæ religionis libertate vsus est. Ad preces, vel etiam minas Constantis fratris, qui in Occidente Catholicus imperabat, Athanasium ab exilio reuocauit Constantius, & Antiochiam Syriæ ad se vocatum, liberum ei ad Episcopatum regressum offert: sed vnum (inquit) est, in quo mihi gratificari debes, vt vnã Arrianis Ecclesiam in tua ciuitate concedas: cui quum ille respondisset, se quidem id Imperatori negare non velle: sed æquum esse, vt & illi tantundem concedat Imperator, vt Antiochiæ Catholicis vnã quoque Ecclesia concedatur. Quæ res quum ab altera parte magis Arrianis incommodaret, quàm vnã Alexandriæ Ecclesia, præsentè illic Athanasio, commodare potuisset; Imperator ex Arrianorum consilio à postulato abstinuit, virique prudentiam admiratus, Non frustra (inquit) hunc vnum virum tantopere Arriani exagitant. Sed & magna prudentia Flavianus Antiochiæ Episcopus Catholicus, contra Adelfium hæreticum, & Massalianorum Principem vsus est, vt totum pestilentis hæresis venenum quod occulauerat, & clanculum multis instillauerat, nec de vllò conuinci poterat, sua sponte effunderet. Hominem ad se Antiochiam euocat, benignè tractat, propriè assidere iubet. tum ad eum: Nos, inquit, ô senex, ad longam iam ætatem prouecti, multoque vsu rerum edocti, & dæmonum fraudes perspectas habemus, & dona Spiritus*

3.

Sozom. lib. 2.

cap. 24.

4.
Theodor. lib. 2.
cap. 22.Niceph. lib. 9.
cap. 24.5.
Theodor. lib. 4.
cap. 10.

sancti edocti sumus. Isti iuvenes spiritualium sermonum necdum capaces, occultiora Dei mysteria non percipiunt. Itaque mihi, quæso, aperias, quomodo ad nos Dei Spiritus adueniat, & contrarius spiritus quomodo à nobis recedat. His verbis delinitus senex totum cordis sui arcanum patefecit, & pestilentis suæ doctrinæ virus totum effudit. Quo audito, & seni verbis acerrimis maledixit, & totam illam Malsalianorum pestem (cui simile quiddam Anabaptismus hodiernus est) tota Syria expulit. Sunt ergo & filij lucis, futuri esse debent, prudentes in generatione sua, quoties ad id animum, Dei auxilio inuocato, se iò & strenuè applicare contendunt. Iehu in Regem à Deo vnctus, singulari prudentia omnes sacerdotes Baal in templum euocatos ad vnū trucidauit. Cui simile est quod de Cabade Persarum Rege Paulus Diaconus meminit. Manichæi Phatuarsæ filio Cabadis persuadent, se illi à patre iam sene regnum obtenturos, si eorum religionem. Promittit ille. Rex senex hoc intellecto, conuocat omnes regni sui Ordines, ac Manichæos omnes cum Episcopo suo Indagara, cum vxoribus quoque & liberis, fingens se velle dictum filium Regem creare. Laudatis itaque in pleno conuentu Manichæis, & dicens se filium suum illis Regem daturum, monet vt seorsim omnes consistant, ad eum solenniter acceptandum. Illis ergo seorsim stantibus, immissa militari manu, vniuersos occidit in conspectu totius nobilitatis, & omnium Christianorum Catholicorum. Sed & liberos eorum omnes postea combussit. Hac prudentia, & insigni stratagemate, Baal illud Manichæum in tota Persia deletum & extinctum fuit. Non est igitur quòd vel pij & Catholici ex prudentia filiorum huius seculi, ignauix suæ prætextum quærant, vel impij in sua prudentia glorientur, qui sæpe incidunt in foueas quas fecerunt: quia non est sapientia, non est prudentia, non est consilium aduersus Dominum.

3. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; vt, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Eleemosynarū
retributio
æterna.

LO C V S moralis de æterna retributione eleemosynarum. Docet Christus hanc nostram debere esse prudentiam, vt de mammona iniquitatis, siue de iniquo māmōna, iuxta phrasem Hebraicam, non quia iniquè parata est, aut possidetur; sed quia multæ iniquitatis, causa esse solet (*vermis enim*

enim diuitiarum superbia, ait sanctus Augustinus, & radix omnium malorum, cupiditas pecuniarum φιλαργυρία, ait Apostolus) faciamus nobis amicos eam bene & prudenter non dissipando, sed dispensando, pauperibus eam distribuendo: ut, quum nos defecerimus, & villicare amplius non poterimus, per mortem diuitiis omnibus exuti, isti quos per eleemosynas amicos fecimus, pauperes & indigentes, de quibus bene meriti sumus, recipiant nos, id est, recipi faciant, siue precado pro benefactoribus suis, si boni pauperes sunt, Deoque grati; siue, quia non illi, sed quod illis præstitum est, misericordiae opus recipi faciat in æterna regni cœlorum tabernacula. Hunc esse huius loci & litteræ sensum in altero Promptuario contra hæreticos ex SS. Patribus ostendimus. Nunc quoad mores, eum paucis tractabimus: nam de hac eleemosynæ virtute ac mercede iam in aliis Dominicis semel atque iterum diximus, quæ etiam huc referri possunt. Iosephi prudentia & sapientia laudatur, qui per septem annos fertilitatis in Ægypto collegit tanta copia frumentum in horrea regia, ut per septem alios sterilitatis annos totam Ægyptum aleret, & quintam eius partem regio dominio subiiceret. Præfens diuitum & locupletum vita sunt anni fertilitatis ipsorum. Prudenter faciunt si futuræ sterilitati post mortem prospiciant (post mortem enim omnibus exuentur, nec villicare poterunt, & illa est nox in qua nemo potest operari, ut Christus præmonuit) & diuitias suas in Dei horrea, pauperibus distribuendo congregent. Illi enim (ut dixit tyranno sanctus Laurentius) in cœlestes thesauros illas reportant. Operemur bonum ad omnes, dum tempus habemus, ait Apostolus. In die bonorum ne immemor sis malorum, ait Sapiens: Formica in astate congregat, quod in hyeme comedat. Componit cumulos (ut scribit Plinius) & in secretiori parte domus abscondit. Sic eleemosyna in sinu pauperis abscondenda, & largiter componenda ut ipsa exoret pro nobis. Hericulus illam prudentiam habet, ut duo sibi foramina faciat: vnum ad Septentrionem, quò se recipiat tempore æstus & caloris; alterum ad meridiem, quod contra frigus petit. Hæc quoque nobis prudentia documento esse potest, ut contra frigus & æstum, contra propriæ deuotionis & pietatis frigus, contra purgatorij ignis & iusti iudicij Dei æstum atque calorem, apertam habeamus vtramque manum ad eleemosynam & beneficentiam: & ita apertam atque exporrectam, ut nec sciat dextera quid facit sinistra, nec sinistra aduertat

Domini. 1. post

Pent. text. 4.

Domin. 6. post

Pentec. text. 1.

Allegoria.

Galat. 6.

Eccles. 11.

Proverb. 6.

*Aristot. lib. de
animalib.*

Simile.

Psal. III.

2. Corint. 9.

Eccles. 4.

Ibidem.

Obiurgatores
pauperum.

Eccles. 4.

Esaia 58.

Rom. 12.

Psal. 103.

Eccles. 11.

Pratum spiritua-
le, cap. 195.Exemplum re-
tributionis.

quid porrigat dextera. Dicit regius Propheta: *Lucundus homo qui miseretur ac commodat: disponit sermones suos in iudicio.* Lucundus est qui eleemosynam dat, quia *hilarem datorem diligit Deus. Non ex tristitia aut necessitate.* Et Sapiens idem monet: *Inclina pauperi aurem tuam sine tristitia.* Et iterum: *Congregationi pauperum affabilem te facito.* Docet non esse obiurgandos aut rulticè abigendos pauperes. Noli illi otium aut vagam vitam impropetare. Si in otio viuit, satis carè hoc otium emit, famem, nuditatem, frigus ferendo. Deinde si iustitiæ zelo obiurgas, quid tot alios in ciuitate ignauos non mones? quid diuites summo otio tempus terentes, vsq; ad multum diem dormitantes, non arguis? quid teipsum non consideras, quo fortasse nihil est otiosius, aut ignauum magis? An fortè piratā, qui parua scapha & vnica naui prædatur, suspendio dignum; Alexandrum verò, qui tota classe deprædatur, imperio dignum existimabis? & in paupere scelus erit, quod in diuite laudi ducetur? At Scriptura dicit: *Ne exasperes pauperem in inopia sua, & cor inopis ne afflixeris.* Os enim tuum & caro tua est. Ideo hâc causam Propheta eleemosynæ subiunxit: *Si videris nudum, operi eum: & carnem tuam ne despexeris.* Lucundus ergo homo, non tristis, non rudis, non acerbus, non asper, qui miseretur, iuxta illud Apostoli: *Qui miseretur, in hilaritate.* Et Psalmista: *Vt exhilaret faciem in oleo,* scilicet misericordiæ. Porrò qui miseretur pauperi, idem cõmodat, vt Dauid adiecit; non simpliciter omne à se dominium trãsfert, sed cõmodato dat. Vnde alibi Scriptura: *Mitte panem tuũ super transeuntes aquas* id est, super afflictos & egenos) *quia post multa tẽpora inuenies illum.* Quo autem tardior est solutio, eo copiosius lucrum recipies.

Euagrius philosophus à Synesio philosopho & Episcopo Cyrenensi ad fidem Christi conuersus, dedit ei postea ad vltum pauperum trecentas auri partes, accepta ab Episcopo cautione, quòd Christus ei redderet in futuro seculo. Moriens postea Euagius, iussit filios suos cautionem illam in manibus eius ponere, & vnà cum eo sepelire. Tertia die post mortem apparuit Synesio Episcopo, dicens ei: Veni ad sepulchrum meum, & recipe chirographum tuum. Accepi enim debitum, & mihi vbertim satisfactum est. Fecit ita Episcopus, & cum clericis ac primariis ciuitatis accedens ad sepulchrum, eo aperto inuenerunt iacentem Philosophum, & chirographum, manu Episcopi conscriptum, manu tenentẽ. Accipientes ergo illud, & aperientes, inuenerunt in eo no-

uiter manu philosophi Euagrii subscriptum, hunc in modū. Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem. Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, satisfactūque mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Saluatori. Cautio autem illa seruata est in Ecclesia Cyrenensi multis post annis. Hæc ibi. Hic philosophus post multa tempora inuenit pecuniam suam. Sic per mammonam iniquitatis recipimur in æterna tabernacula. Sic fit quod in Psalmo citato sequitur: *Disponit sermones suos in iudicio*: id est, in die iudicij facillè inueniet quod respondeat summo iudici, scilicet ad illa iudicis verba: *Esurium, sitium; nudus, captiuus, hospes fui*. Soli immites, auari, immisericordes, seuerum Dei iudicium subibunt, quia in iudicio, quod pro se respondeant non habebunt, nisi mendacem ignorantiam: *Domine, quando uidimus te esurientem, &c.* Rex terrenus, latrocinio, homicidio, aut cuiusque flagitio veniam dare potest, ubi non est pars læsa: sed cum iniuria & detrimento tertij, ubi per homicidium, per latrocinium, aut aliud scelus, filij, nepotes, vxor, proximi grauiter læduntur, nisi illis facta prius satisfactione, condonatio iniusta erit. Sic in die extremi iudicij, soli immites, & in pauperes auari, atque cru- deles, vel certè præcipuè illi durissimum; & sine misericordia iudicium subibunt; quia, sicut contra Iudæos Niniuitæ, & meretrices pœnitentes; sic contra auaros diuites, viduæ, pupilli, pauperes, quibus perentibus eleemosynas negauerunt, & qui per eorum crudelitatem fame & nuditate aut perierunt, aut intolerabilem vitam & miseram egerunt, surgent in iudicio, tanquam partes læsæ, & satisfactionem postulabunt. Imò iudex ipse, illis tacentibus, pro illis iudicabit. Dicet enim: *Quod uni ex his minimis non fecistis, mihi non fecistis*. Quare ut sibi ipsi factam iniuriam certissimè vindicabit, dicens: *Ite maledicti in ignem æternum*, Contrà vero eleemosynas facientibus dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, &c.* Tunc fiet quod Esaias prædixit: *In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum à facie olei*. id est, multa peccata per quæ iugo satanæ subicimur, propter opera misericordiæ delebuntur, iuxta illud Danielis: *Peccata tua eleemosynis redimo*. Itemque illud diui Petri: *Charitas operat multitudinem peccatorum*.

Matth. 25.
Cur soli immi-
sericordes te-
uerum subibūt
iudicium.

Simile.

Matth. 25.

Ibidem.

Esaias 10.

Daniel. 4.

1. Petr. 4.

Diuitis auari
cæcitas.

Magna diuitum auarorum cæcitas, qui tantum eleemo-
synæ fructum non aduertunt. Magna & crassa, sed vulgaris

maximè absurditas eorum est, in conuiujs instruendis, in excipiendis amicis, diuitibus, potentibus viris, etiàm vltra facultates sæpe effundere; quum ad eleemosynam faciendam occasio se offert, statim sensus suos reputare, & ne quid effusiùs largiantur, anxie cogitare. Sed huius absurditatis causa est, magnus amor mundi, paruus amor Dei & proximi. Alia etiàm causa est, diffidentia & incredulitas

Allegoria.

circa Dei promissa, & certissimam eleemosynæ bene collocatæ mercedem. Vidua Elisæi quamdiu ex vase suo oleum infudit in vasa vacua, sensit crescere oleum: quum verò non ampliùs infudit, stetit oleum. Si vasa vacua, id est, pauperes oleo eleemosynarum impleueris, augebuntur tibi diuitiæ: sin autem siltere eleemosynam volueris, cessabit affluentia. Sicut aquæ puteales, quo frequentius hauriuntur, eo largiùs fluere solent; sic quo liberalior quis est in pauperes, eo magis rem facit. Dicit Scriptura, & verum dicit: *Da altissimo secundum datum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Certè sicuti oleum,

Simile.

Ecles. 35.

Simile.

quod ex ipsis oliuis ex sola pinguedine, absque eo quòd prematur, spontè effluit, multo præstantius & purius, & ad multa medicamenta vtilius est quàm illud quod per vim in torculari exprimitur; quod etiàm in vino verum est: sic eleemosyna voluntaria, prompta & hilaris, absque importuna obsecratione fluens, Deo gratissima est, & ad meritum vberius efficacissima. Ideo monet Sapiens: *Ne dicas, vade, vade, cras dabo tibi; cum possis statim dare.* Eleemosyna est viaticum in mundo, & thesaurus in cælo. Posterius Christus apertè docuit, dicens: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in caelis.* Prius hac comparatione elucescet. Sicuti qui ad magnum flumen transeundum (cuius transitus omnibus est necessarius) pontem magno suo sumptu, maiori labore construxit, æquissimum postulat, vt qui pontem transeunt, aliquod ei pedagium aut vectigal soluant, siue ad sumptus recuperandos, si illis opus habet; seu certè ad tanti beneficij recognitionem; siue denique quia hanc illi conditionem apponere placet: sic omnino, quia Christus Redemptor noster pretio sui sanguinis, & laborum atq; ærumnarum quas præterea in terris pro nobis passus est, pontem misericordiæ extruxit, & *viam sanctorum propalauit, æterna redèptione inuèta:* per quem necesse est omnes de hoc mundo transire ad Patrem cœlestem, simulque

Ecles. 11.

Eleemosyna
viaticū in mū-
do, thesaurum
in cælo.

Luca 12.

Simile.

Hebr. 9.

ordinauit,

ordinauit, vt qui hac eius misericordia & redēptione gaude-
 re volumus, opera misericordiæ faciamus, & vt per mammo-
 nam iniquitatis in æterna tabernacula recipiamur; quia hac ille
 conditionem apposuit, vt iudicium sine misericordia fiat ei qui
 non fecit misericordiam; vt si damus, dabitur nobis; vt qua men-
 sura mensi fuerimus proximo nostro eadem ab illo remetietur
 & nobis; non quia vel bonis nostris ille indiget, vel solius gra-
 titudis ergo (vt hæretici hodie falluntur) hoc à nobis flagi-
 tat; sed quia æquitatis & iustitiæ ratione hoc exigit; hancq;
 viam nobis præscripsit & præcepit, cui obedire par est profe-
 ctò necesse est opera misericordiæ exercere, eleemosynas lar-
 guri, & facere nobis amicos de mammona iniquitatis. *Chri-*
stus enim per passionem consummatus, factus est causa salutis
omnibus obtemperantibus sibi. Hinc Propheta inter reliquas
 iniquitates & causas ruinæ Sodomorum hanc ponit: *Et ma-*
num egeno & pauperi non porrigebant. Hoc enim vnum si fe-
 cissent, fortè aliarum iniquitatum pœnas superbia, saturitatis
 panis, abundantia & otij, euasisent. Ideo enim his sceleribus
 hanc immisericordiam subiunxit Propheta. Quare paulo
 pòst inter remedia peccati, & reconciliationis cum Deo me-
 dia necessaria, hoc ponit: *Si panem suum esurienti dederit, &*
nudum operuerit vestimento.

Luca 6.

Iacob 2.

Luca 6.

Locus contra hæreticos.

Hebr. 5

Ezech. 16.

Ezech. 15.

Sanè qui secus faciunt, & non nisi vanitati diuitias im-
 pendunt suas, similes sunt fluminibus aquas suas in mare mit-
 tentibus, terras autem sitientes minimè rigantibus. In vacua
 vasa, non in plena, bonum liquorem infundi par est. Quid illis
 mēsam amplam adornas, qui magis videntur fame ad dige-
 rendum cibum, quàm cibo ad nutriendum corpus indigere?
 Bene dixit Sapiens. *Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt: alij*
rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Frumentum in hor-
 reo reconditum, non augetur, imò sæpe à curculione corro-
 ditur, à muribus vastatur, situ corrumpitur: at in terram pro-
 iectum, vberimum fert fructum. Sic pecunia in arcula re-
 condita, sæpenumero direptioni committitur, & cum suis ip-
 sa custodibus aufugit, illis corruptis; multis quoq; aliis mo-
 dis intercedit: in pauperes autem collocata fructū centuplum
 in hac vita producit, & postea vitā æternam. Relinquere enim
 patrem, matrem, fratres, sorores, & agros propter Christum,
 non solùm est, illis in totum relictis, & omnibus diuenditis,
 paupertatem perpetuam ex voto profiteri; sed est etiam, sua
 bona propter Christū pauperibus elargiri, & totius cogna-
 tionis carnalis curā (quando non indigent) propter pauperes
 subleua

Simile.

Prouer. 11.

Simile.

Relinquere agros propter Christum.

Simile.

subleuandos negligere. Sicut putei & lacus aquarum viuentium sordibus obturati & inquinati, si exhausti fuerint, fluēt vberiore & pulchriore aqua, dimissi verò & quieti corrumpuntur: sic opes distributæ crescunt, asseruatæ seruantem, sicuti tinea vestem, corrodunt atque consumunt: *Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi.* Omnia animantia manus habentia, illis terram attingunt, præter hominem, qui manus à terra habet eleuatas. Ipsa naturæ compositio docet, manus nostras nõ debere esse in arca pecuniaria, nec vel in colligendis diuitiis rapaces, vel in asseruandis tenaces, sed ad cælum erectas, & in illis operibus versari, quibus ad cælum pertingamus, ad quod fruendum nati & formati sumus. *Beatus vir, qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia thesauris.* Abiit post aurum, & seruus fit eius, qui pauperi petenti, quum potest, aurum non elargitur. *Sperat in pecunia thesauris,* qui metu futuræ inopiæ abstinet ab eleemosyna; confidens non in Domino, sed in arca sua. Sed beatus est qui neutrum facit, quia per eleemosynam beatitudinẽ consequetur. Aquila generosa auis est, & auium princeps. Illam, quum prædam agit, cæteræ aues turmatim sequuntur, vt partem prædæ habeant. Solet enim, vbi naturæ satisfecit, reliquam prædæ partem aliis auibus relinquere. Contrà vultur facit, qui totam prædam vel deuorat vel occultat. Idem inter quadrupedia facit leo quod aquila, & idem lupo quod vultur. Renatus in Christo generosi pectoris esse debet, vt Dei se filium esse ostendat: & sit misericors, sicut Pater eius cælestis est. *Qui miseretur pauperis beatus erit, Qui credit in Domino, misericordiam diligit.* Qui ergo misericordiæ opera negligunt, ostendunt se in Domino non credere, & miseros fore.

*Psal. 111.**Ecclesi. 31.**Simile.*

quum prædam agit, cæteræ aues turmatim sequuntur, vt partem prædæ habeant. Solet enim, vbi naturæ satisfecit, reliquam prædæ partem aliis auibus relinquere. Contrà vultur facit, qui totam prædam vel deuorat vel occultat. Idem inter quadrupedia facit leo quod aquila, & idem lupo quod vultur. Renatus in Christo generosi pectoris esse debet, vt Dei se filium esse ostendat: & sit misericors, sicut Pater eius cælestis est. *Qui miseretur pauperis beatus erit, Qui credit in Domino, misericordiam diligit.* Qui ergo misericordiæ opera negligunt, ostendunt se in Domino non credere, & miseros fore.

*Prover. 14.**Simile.*

Paxilli qui ad vites sustentandas ponuntur, si id probè nõ faciunt, in ignem à Domino vineæ mittuntur. Diu tes qui ad aliorum sustentationem & consolationem, tanquam dispensatores, non sibi ipsis, vt domini absoluti, diuitias à Deo acceperunt, si pauperes ex eis non sustentant, in ignem æternum in die iudicij à summo iudice proijcientur, sicuti apud

Matth. 25.

Matthæum disertis verbis Christus prædixit.

EVAN

VM appropinquaret Iesus Hierusalem, vidēs ^{Luca 19.} ciuitatem, fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo; & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquet in te lapidem super lapidem; eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit eijcere vendentes in illo & ementes; dicens illis: Scriptum est, quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. *Videns ciuitatem (Hierusalem) fleuit super illam.* De defendendis peccatis, seu nostris, seu alienis.
2. *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* De alta obliuione futurorum propter pacem rerum præsentium.
3. *Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, &c.* De iustitia Dei, & pœna peccatorum certissima, vbi peccato modus non ponitur.
4. *Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Contra dilationem penitentiae aut conuersionis ad Deum tempore opportuno.
5. *Ingressus in templum cœpit eijcere vendentes in illo & ementes.* Contra variam prophanationem templorum.
6. *Domus mea, domus orationis est.* De orationis studio in templis Deo consecratis potissimum frequentando.

1. *Videns ciuitatem (Ierusalem) fleuit super illam.*

Locvs moralis de defendendis peccatis, seu nostris, seu alienis. Christus Dominus in media illa pompa & celebritate, qua faustis omnium acclamationibus in Hierosolymam receptus est, populo ramos palmarum manibus gestante, Apostolis & discipulis vestimenta sua a sino imponētib; aliis
Peccata defendenda.
fron

frondes in via sternentibus, pueris Hofanna clamantibus, tota ciuitate ad eius occursum effusa; neq; hac celebritate motus, neq; externo verbis splendore, & præfenti pace affectus; ad ea quæ intus latebant & quæ futura erant, mentis oculos cõiecit. Peccata, scelera, & flagitia illius populi præfentia, & futuri am flagitiorum pœnam prospiciens; fleuit super ciuitatem, & verba lachrymofa fingultu quæ plena protulit: fractis verbis, & imperfecto sermone animi fui ingentem dolorem patefaciens. Docet hoc factò Christus, quantum quisque sua debeat de flere peccata, postquam ille sic fleuit aliena. Docet etiam quan: opere proximorum peccata, & totius mûdi scelera à pio quouis pectore deflenda sunt. Quæ duo hîc tractari salubriter possunt. Fletum & gemitum, peccatorum no: itrorû proprium quoddam esse & validum remedium, variæ Scripturæ docent. *In quacunq; hora ingemueris peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Quum Christo crucem suam baiulâte, filiæ Hierusalem flerent super eum, dixit ad illas: *Nolite flere super me, quia peccator non sum; sed flete super vos & filios vestros: quia vos peccatores estis, & hoc remedio indigeris.* Petrus post abnegatum Christum, *exiuit foras, & fleuit amarè:* moxq; respexit eum Christus, & post resurrectionem ante omnes alios discipulos illi apparuit. Notæ sunt Magdalenæ *lachryma, quibus pedes Christi rigauit,* deflens flagitia sua. Davidis pœnitentis illa vox erat: *Lauabo per singulas noctes lectum meum,* (id est, per singula peccata cor meum, vt exponit diuus Ambrosius) & *lachrymis meis stratum meum rigabo.* Rursum: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non despicias.* Et iterum: *Qui seminans in lachrymis, in exultatione metent.* Beata sunt semina, quæ tantum gaudium producant. Hinc Christus: *Beati qui lugêt, quoniam ipsi consolabuntur.* Si magnificimus aquas florum aut herbarû, quia abluunt oculos, aut medentur nonnullis vulneribus; cur non magnificimus lachrymas quæ abluunt animæ sordes, eiusq; vlcera curant? Hoc significauit Salomon quum *mare fusile & luteris in templo cõstituit.* Nam per mare fusile & æneum, in quo lauabantur sacerdotes Deo sacrificium oblaturi, significabatur confessio peccatorû cum lachrymis coniuncta, quam sacerdotes nouæ legis sacrificaturi adhibere debent. Luteris, in quibus carnes in altari holocaustorum offerendæ abluiebantur, lachrymæ sunt contritionis, quibus quilibet Christianus labores suos abluere debet, vt fiat

Lachrymæ
peccatorum
remedia.

Ezech. 18.

Luca 23.

Luca 22.

Luca 7.

Psal. 6.

Psal. 50.

Psal. 125.

Matth. 5.

Simile.

1. Reg. 5.

Allegoria.

fiat Domino sacrificium & holocaustum. Neq; enim cōburi potest, quod prius non lauetur. Exardescere in amorem Dei, & fieri holocaustum nemo potest, nisi qui prius peccata omnia, & peccati affectum lachrymis, veraq; contritione abluerit. Omnes fluuij non possunt prunā vnā extinguere purgatorij sed piæ cōtritionis lachrymæ illam extinguunt. Sicuti quum domus aliqua incendio flagrat, qui eam volūt à flammis eripere, ad aquas confugiunt: sic cuius anima cupiditatum flammis accenditur, ad pœnitentię lachrymas confugit, quo restinguatur. Sicuti nummus in pelui aqua plena melius cernitur; sic peccata cuiusq; in lachrymis, & per lachrymas, multo euidentius apparēt. Sicuti enim nube per pluuiam delapsa, aër serenatur; sic mens peccatoris, tristitiæ & peccati nube per lachrymas resoluta, serenor fit, tum ad seipsum, tum ad Deum cognoscendum. Aqua lachrymarū est veluti mare rubrum, vbi Pharao, hoc est, vitiorum exercitus obruitur, & flagitiorū capita confringuntur; iuxta illud: *Contribulasti capita draconum in aquis.* est quasi natatorium Siloe, vbi oculi animorum abluuntur. Sicuti hydria liquore plena, si fuerit subitò reuoluta, liquorem fundit; sic piū cor lachrymarum plenum, ex subita peccati compūctiōe, quasi à summo ad imum reuoluitur, & lachrymas vbertim profundit. Ad sola peccata valent lachrymæ, non ad alia quæcunque rerum damna, vt in alia Dominica ostensum est. Sicuti cineres & pulueres combustæ viperæ (vt ex philosophorum sententia tradit Lactantius) ad ipsius morsum venenosum præsens afferunt remedium; sic dolor peccati, & eius iam extincti tristitia, contra peccati præteriti pœnam, & iterandi cautelam præsentissimum est remedium. De hoc argumento vide in aliis Dominicis plura.

*Similia.**Allegoria.**Psal. 73.**Simile.**Domin. 4. post**Pasch. text. 1.**De ira Dei.**ca. 13.**Simile.**Voi supra. 6.**Dom. 10 post**Pentec. text. 6.**Peccata aliena
& publica esse
desenda.*

Docet Christus, aliena peccata, proximorum delicta, totius mundi flagitia amaris lachrymis esse deploranda. Ideo Christus super Ierusalem fleuit, quia eum venientem non receperunt: quia nec doctrina eius, nec miraculis, nec patientia & humilitate, vt in eum crederent, vitamque & mores sceleratissimos in melius commutarent, adduci poterant. At & hodie Christi doctrina, patientia, passio, mors, beneficia innumera, ab illis contemnuntur, qui vel non credunt, vel credentes, impiè & sceleratè vitam transigunt. Hæc mundi ingratitude, & quotidiana proximorum flagitia, cuius iusto & Deum timenti perpetuam lachrymarum & fletus materiam præbent.

Impieta

Exempla.

sacra.

Sophon. 3.

Jerem. 9.

Jerem. 6.

Osea. 13.

Psal. 118.

Ibidem.

2. Reg. 12.

2. Reg. 18.

2. Reg. 1.

1. Reg. 15.

Esaia 16. & 21.

Ezech. 27.

Ezech. 9.

Roman. 6.

1. Corint. 5.

2. Corint. 11.

2. Corint. 5.

Actor. 20.

Impietates Iudæorum veteres Propheta amatè flebāt. Sic Sophonias: *Va prouocatrix & redempta ciuitas: coluba non audivit vocem, & non suscepit disciplinam. In Domino non est confisa, ad Deum suū non appropinquavit.* Ieremias exclamat: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte, interfectos filia populi mei?* Sed & sic eum Dominus alloquitur: *Percute manum tuam, & allide pedem tuum, & dic: Heu, heu, ad omnes abominationes malorū domus Israel.* Porro lamentationes quas scripsit, non solūm populi captiuitatem, sed, ipsa populi peccata, quæ captiuitatis causa erant, flebilibus vocibus deplorant. Nec aliter Oseas: *Consolatio abscondita est ab oculis meis: quia ipse inter fratres diuidet & adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendētem,* &c. Propheta regius sic aliorum peccata defleuit, vt diceret: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam: scilicet peccatores in terra.* Et iterum: *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Sed & idem Propheta sanctus, qui pro paruulo filio ægroto in cinere, & cilicio, & ieiunio diu plorauit, eo autem mortuo, statim deposita tristitia, cibum hilariter sumpsit, audita morte filij Absalonis, incōsolabiliter fleuit, dicēs: *Absalom fili mi, fili mi Absalō, quis mihi det vt ego moriar pro te?* Causa discriminis est, quòd Absalom in peccatis suis mortuus erat. Sic accepta Saulis cæde, magnum planctum fecit, quia in peccatis suis mortuus erat. Samuel luget Saulem à Deo reprobatum. Quid, quòd Esaia etiam Moabitarum hostium Dei excidium plorat? *Super hoc (inquit) plorabo in fletu Iazer.* & paulo pòst: *Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit.* Iubetur Ezechiel assumere super Tyrum lamentum Et alibi dixit Dominus ad eum: *Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa Tau super frontes virorum gementium & dolentium super cunctis abominationibus quæ fiunt in medio eius.* Hi signantur & seruantur ad vitam, qui in colluue flagitiorum non sua tantūm, sed & aliena aduersus Deum admissa scelera piè deplorant. Sic Apostolus Iudæorum casum & ruinam deflebat: *Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo: optabam enim anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Sic Corinthij fornicarij flagitium lugebat; & eos qui luctum non habuerunt, grauitè reprehendit. Denique dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Et alibi: *Quamdiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati.* Et rursum Epheffis vale dicens, *Per triennium, inquit,*

nocte

nocte & die non cessavi cum lachrymis monens unumquemque vestrum. Postremò luget eos omnes qui non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione sua. Iam verò Christus ipse non solum hîc super Ierusalem quasi transiens fleuit, sed & in cruce cum clamore valido & lachrymis preces Deo Patri pro nobis obtulit. Quem nunc non pudeat in tot gentibus grassantes hæreses, tot hodie mundi scelera & flagitia, tantam Ecclesiasticæ disciplinæ depravationem, publicæ iustitiæ violationem sicis oculis præterire? Moyses & filij Israël flebant peccata sociorum, & fratrum filiorum suorum ante fores tabernaculi. Iob sanctissimus, *Flebam, inquit, super eo qui afflictus erat.* Paulus iterum: *Multi ambulant de quibus dixi, & nunc iterum flens dico, inimici crucis Christi, quorum Deus venter est.* Denique maluit Moyses affigi cum populo Dei, quàm gaudere cum Pharaone. Sic Sapiens monuit: *Melius est sentire gemitus columbæ, & compati laboranti in peccatis Ecclesiæ, quàm laudare peccatores in desiderijs animæ ipsorum, & iniquos benedicere.*

Luctus & compassio de peccatis alienis, argumentum est charitatis erga alios. Vnde Apostolus: *Ex multa tribulatione, & multa angustia cordis scripsit vobis per multas lachrymas, ut sciatís quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Argumentum quoque est propriæ innocentia, & amoris erga virtutem, odij erga vitium. Magis quippe vitiosi minùs ea dolent. Quando mare propter peccatum Prophetæ Ionæ intumuit, ait Scriptura: *Clamauerunt viri ad Deum suum, & miserunt vasa qua erant in naui in mare, ut alleuiaretur ab eis, & Ionas descendit ad interiora naui, & dormiebat sopore graui.* Qui sine culpa illius tempestatis erant, anxij & solliciti remedium, ne naui periret, adhibere contendebant. Sic in mari tempestuoso huius mundi accidit. Impij, propter quos Ecclesia bellis hæresibus, multisque alijs calamitatibus affligitur, dormiunt & altum stertunt. Pij & innocentes anxie Deum orant pro pace Ecclesiæ, pro fine bellorum, pro pietatis & diuini cultus conseruatione. Quum totus ferè Israël deos alienos sequeretur, solus Elias in spelunca latitat, zelo zelatus pro Domino Deo exercituum, quia reliquerunt pactum Domini filij Israël. Quum populus Israëliticus totis iam septuaginta annis in captiuitate mansisset, solus Daniel, vir desideriorum, confitetur peccata sua & populi sui, ut inueniret misericordiam à Deo. *Posuit faciem suam ad Dominum.*

Esaie 66.

Deum, rogare & deprecari in ieiunijs, sacco, & cinere. Tales zelatores Deus requirit, qui iram & vindictam eius impediant. De cuius defectu conqueritur Propheta: *Cecidimus quasi folium uniuersi, & iniquitates nostra quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui inuocet nomen tuum, qui consurgat, & teneat te. Quum totus populus in deserto vitulum aureum adoraret, etiã ipso consentiente aut certè conuiuente Aaron, solus Moyses anxie clamat ad Dominum: Dimitte illis hoc peccatum, vel dele me de libro vite.* Sancta Lutgardis virgo ex reuelatione diuinitus ei facta, totis septem annis ieiunauit in pane & cereuisia, vt iram Filij Dei placaret, quæ generatim imminebat vniuerso orbi. Quod hodie tot passim grassentur & alicubi dominantur hæreses, quod in tam multis locis impia causa meliori sit fortior, non tam ex peccatis nostris sit (quanquam & ex illis) quàm ex eo quod peccati sensum amisimus, *nec est qui recogitet corde, nec qui plangat, vt auertatur ira furoris Domini à nobis.* Dixit diuus Hieronymus de suo tempore: *Barbari fortes sunt. Nostris vitijs superatur exercitus.* Multo veriùs de nostris temporibus dici potest: *Hæretici fortes sunt. Nostris vitijs Catholicus superatur exercitus, Catholica vexatur religio.*

Exod. 9.
In vita ciuium
apud Syriam,
tom. 3. pag. 661.

Ierem. 4.

In epistaphio
Nepotiani,

2. *Quia si cognouisses & tu, & quidẽ in hac die tua, qua ad pacem tibi. Nunc autẽ abscondita sunt ab oculis tuis.*

Obluio futurorum.

Locus moralis de alia obliuione futurorum, propter pacem rerum præsentium. Hoc in Iudæis deplorat Christus, quod pace, & affluentia, & gloria rerum præsentium fruente, non cognoscunt, nec vident, quid eorum capitibus diuinæ vltionis immineat. Monet Scriptura: *Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor.* Cum enim dixerit peccator *pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, & non effugiet.* Nam vt grauidæ mulieri repentinus sæpenu-mero superuenit partus, sic peccatori, peccatis grauido, repentina Dei vindicta. Peccati enim fetus & proles, Dei iustitia est. Nonne aries retrò quum cedit, fortius vrget? Sic Deus tarditatem vindictæ grauitate compensat. Sapienter diuus Gregorius in hunc locum: *Peruersa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia, quia prauiderere futura refugit, qua presentem lætitiã perturbent: dumquæ in presentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud, quàm clausis oculis ad ignem vadit? Ne hæc obliuio*

Ecclesi. 5.

1. Thessal. 5.

Simile.

Homil. 19. in
Euangel.

obliuio animis fidelium surrepat, monet Apostolus, *ut gaudentes simus tanquam non gaudentes*: hoc est, ut (quod monet Sapiens) *in die bonorum non simus immemores malorum*. Nunc autem accidit peccatoribus circa præsentia mundi gaudia, quod accidit viatori circa arboris umbram, sub qua ad vitandum æstus solis, in medio itinere requiescit. Nam quem admodum talis viator sub umbra arboris requiescens, sæpenumerò ex fatigatione præcedenti in somnum incidit, cui tam diu indulget, donec circūacto sole, & recedente umbra, æstuque ad locum accedente, cuiusgilans tandem, se prorsus ad solis radios expositum videt, vnde & sudorem contraxit, & capitis dolorem, ac fortè etiam & febrem continuam: sic omnino huius mundi amatores, dum fugacem eius umbram captantes, honores, diuitias, voluptates, in illis quiescunt & obdormiunt; vitæ cursu tandem circumacto, vbi dormierint, *somnum omnes viri diuitiarum*, per mortem tandem euigilant, & non solùm nihil inuenerunt in manibus suis, quia illa iam umbra penitus euauit, de qua Propheta dixit: *Dies mei sicut umbra declinauerunt*, verùm etiam ad ignem inferni se iacere animaduertunt, innumeris doloribus atque ærumnis obnoxij. fortè etiam & sempiternis ignibus additi. Huc pertinet quod Dauid cecinit: *Homo quum in honore esset, non intellexit*. Oblitus est datoris omnium bonorum, oblitus est finis sui. *Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis*. illa enim non nisi præsentia vident. Cras ad macellum ducenda, hodie in pascuis saginantur. Homo phreneticus quanto infirmior, & sepulturæ proximior est, eo magis ridet, flentibus tamen caris eius. Homo impius, quanto est diuino iudicio propinquior, eo gaudet & triumphat magis in delicijs; condolentibus tamen illis qui curam eius habent, bono angelo, animarum pastore, quolibet iusto. Ieremias populi sui calamitatem defflens, dixit: *Sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui*. Hæc est omnium impiorum misera deceptio. Accipiunt peccatum per caput, non per caudam. Considerant principium voluptatis; non attendunt exitum calamitatis. *Fauus distillans labia meretricis, nouissima autem eius amara quasi absinthium*. Iacob quum nasceretur, tenuit fratrem Esau per plantam pedis. Iustus & electus Dei considerat peccatum in fine suo. Vita hominis quasi flumen pertransiens. Flumina autem quum dulcia sint, currunt semper & desinunt in mare salsum. Volens Deus subuertere regnum Israël propter peccata ipsorum, & hoc per Ieremiam

Simile.

Psal. 75.

Psal. 101.

Psal. 43.

Simile.

Thren. 5.

Prou. 5.

Allegoria.

Simile.

Ierem. 18.

Prophetam prædicare, dicit ei: *Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea.* quumque vidisset figulum ex vno vase dissipato mox alterum facere, prout volebat; iussit Deus: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere, domus Israël?* Docet Prophetam, & per eum populum, ut recogitet se in manu Dei sic esse, ut vas in manu figuli, quouis momento dissipandum ad Dei voluntatem, suæque fragilitatis perpetuam memoriam habere. Quare ibidem subiungit: *Repente loquar aduersus gentem, & aduersus regnum; ut eradicem, destruam, & disperdam illud.*

Simile.

Mundi amor
fallax & va-
nus.

Sed interim blanda mundi facies, & rerum omnium præsens affluentia; hæc Dei iudicia à facie nostra abscondunt. Quemadmodum adolescentes nobiles & opulenti, sed rerum adhuc parum exerti, diuersorium aliquod in via ingressi, videntes se ab hospite hilari & liberali vultu excipi, omnes quas habent pecunias temere expendunt, & largiter consumunt, donec omnibus exhaustis, non absque graui dolore inde exeant, hospitis iam erga eos vultu mutato, solamque ignominiam & nuditatem reportantes: sic omnino huius mundi amatores, rerum cælestium & solidarum virtutum ignari & inexperti, præsentem rerum affluentiam, & mundi blanditijs delinuti, omnem suam in eo substantiam dissipant, omnes animi vires & cogitationes in eo consumunt; donec consumptis omnibus tristes è mundo abeant, onusti peccatis, virtutum inanes, nec nisi iudicium & infernum ante oculos habentes. Est enim spes hominis impij, *quasi memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* Ideo Christus in hoc Euangelio totam impiorum voluptatem vnum diem vocat: *Es quidem in hac die tua.* Habent enim impij suum diem. Sed habet Dei iustitia dies multos. vnde postea dicit: *Venient dies in te.*

Sap. 5.

Luca 22.

Simile.

Dicit Christus iudæis: *Hac est hora vestra.* Quemadmodum ignis pro ratione subiecti, in quod operatur, aut parum aut multum durat; atque ideo in supra statim extinguitur, in firmo robore multum diuque ardet: sic gaudium, voluptas, honor, circa res huius mundi, quia fluxæ & caducæ sunt, celerrimè transeunt; circa solidas virtutes inæternum permanent. Rectè monet Salomon: *Quia non citò profertur contra malos iudicium, absque villo timore filij hominum perpetrant mala.* Et iterum: *Sunt impij cogitantes non rectè. Venite (inquiunt) fruamur bonis que sunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter.* Omnes istos cæpit obliuio futurorum, propter pacem & affluentiam rerum præsentium.

Eccles. 8.

Cæterum

Cæterum quemadmodum sanguis veneno infectus & *Simile.*
 deprauatus, ad cor ipsum statim quasi ad præsidium & ar-
 cem confluere solet, & propterea vnde remedium spera-
 bat, inde certum sibi & præsens exitium parat: sic homines
 voluptuarij, & huius seculi amatores, quum ex corrupto
 affectu, & gustu deprauato, falsas voluptates toto animo
 prosequuntur & complectuntur, summam in illis felicitate-
 tem ponentes; vnde se beatos fore, & vitam iucundissimè
 traducere existimabant, ex eo sibi ipsis interitum perpetuum
 conciliant. Perinde quippe faciunt atque illi qui the-
 sauro in arca incluso ipsis ostenso atque oblato, clauibus *Simile.*
 que diuersis in medium allatis, quarum altera ferreae sunt,
 & ad aperiendum apta, altera aurea, sed ad referendam ar-
 cam inepta; aureas illas potius propter valorem præsentem,
 quam ferream propter spem latentis thesauri, eligere ma-
 lunt. Sic enim præsentis voluptates, spei futurorum bono-
 rum anteponunt impij. Sic propter exiguas ad manum delicias,
 bonis sempiternis excidunt. Clavis enim ferrea est,
 crux, labor, mortificatio, quæ viam ad cælum aperit. Sed
 malunt isti compedes aureas in seruitute peccati & diaboli
 gestare, quam cum moderato victu & vestitu libertate spi-
 ritus in hac vita, & sempiterno post gaudio frui. Appositè
 horum stultitiam taxauit Salomon: *Nescit homo finem suum: Eccles. 9.*
sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur,
sic capiuntur homines tempore malo. Piscis enim esca delectatur,
 hamum non videt; & auis cibo se recreat, laqueum non aduertit.
 Sic voluptuarius, cui pax est in bonis suis, voluptate præsentis se
 beatum putat, sed hamo cupiditatum, & laqueo diaboli se fortissimè
 stringi non aduertit. Scribit *Natur. histor. lib. 8. cap. 22.*
 Plinius, lupis quos ceruaticos vocant, etiam in fame surrepere
 obliuionem cibi si paululū respexerint, ac protinus alium querere.
 Lynces quoque hoc insitum habent, vt post tergum respicientes,
 obliuiscantur penitus priorum, tam memoria obtusi, quam oculis acuti.
 His prorsus sunt similes, qui præsentibus bonis oblectati, totius
 doctrinæ rerum cælestium, quam edocti fuerunt, penitus obliuiscuntur.
 Sic enim Iudei, quos Christus hîc alloquitur, quum in die Palmarum
 illum honore, & miris laudibus prosequuti fuissent, *laudantes Deum*
(ait D. Lucas) voce magna super omnibus quas viderant Christi virtutibus,
& dicentes: Benedictus qui venit Rex in nomine Domini, pax in celo,
& gloria in excelsis; paucis tamen post diebus horum omnium oblitri,
 clamant, & vociferantur:

Deuter. 32.

*D. Bernard.
Sermo. 1 de Ad-
uent. Domini.
Simile.*

1. Reg. 13.

*Simile.
Homil. 26. ad
Hebr.*

*In histo. de Bar-
laam & Iosa-
phat cap. 13.
Parabola.*

Crucifige, crucifige. Hæcine reddis Domino popule stulte & insipiens? Hoc scilicet est, præsentibus inhætere bonis, sicut Iudæi, ne principes suos & seniores offenderent, in Christi necem conspirarunt. Quemadmodum quum inmersi in aquis periclitantur, videas eos tenentes tenere, nec vlla ratione deferere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit, vt omnino prodesse non possit; sicuti radices herbarum, cæteraque similia, imo & eos qui ad subueniendum adnatant, apprehensos secum inuoluunt, vt vtrique simul pereant: sic planè in huius seculi fluctibus & transitoriis bonis, sic pereunt miseri dum peritura sectantes, & vana ac noxia auidè apprehendentes, pariter cum illis, quia iuuare non poterant, pereunt. Sapienter Samuel Iudæos monuit: Nolite declinare post vana qua non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. Sicut qui graui & dulci somno detinentur (ait sanctus Chrysostomus) non solum nocte, sed & ipsa luce veniente, & claro die facta, iacent in lecto, & non erubescunt suæ voluptati indulgere, tempusque operationis tempus segnitiae faciunt: sic nos qui mundi voluptates & præsentia bona sectamur, die lucente, ea quæ noctis sunt operamur, dormientes, somnia videntes, & falsis imaginibus rerum nos ipsos, ac tempus nostrum fallentes.

Diuus Damascenus hanc crassam obliuionem, & miseram deceptionem apposita parabola expressit: quam, etsi paulo prolixior, hîc ascribam. Qui præsentibus (inquit) inhiant negotiis, & nullam futurorum habent memoriam, sed delectationes corporales incessanter desiderant, similes esse arbitror homini fugièti à facie furentis vnicornis; quem dum fugeret ne deuoraretur ab eo, incidit in barathrum, seu vastum terræ hiatus. Dum autem caderet, manibus extensis arbusculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in basi quadam pedibus impressis, visum est sibi in pace de reliquo fore & stabilitate. Respiciens ergo, vidit duos mures, album vnum, alterum nigrum, corrodescentes radicem arbusculæ, & iam propè erat vt absunderent. In imo barathro vidit draconem aspectu terribilem, ignem, spirantem, & deuorare eum cupientem. Intuens verò rursus basim illam super quam pedes habebat firmatos, vidit quatuor aspidum capita de pariete prodeuntia. Eleuans autem oculos, vidit de ramis arbusculæ illius exiguum mel distillans. Dimittens ergo considerare quæ circumdederant eum mala, seipsum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc similitudo est eorum qui

qui seductioni presentis sæculi adhæserunt. Vnicornis figuram tenet mortis, quæ semper persequitur genus humanum: Barathrum verò mundus est plenus omnibus malis & mortiferis laqueis. Arbuscula quæ à duobus muribus incessanter incidebatur, quàm apprehendimus, vitæ nostræ mensura est, quæ consumitur & diminuitur per horas diei & noctis. Quatuor aspides constructionem humani corporis ex quatuor elementis significant, quibus inordinatis compago dissoluitur. Draco infernus est, quo recipiuntur qui delectationes presentes futuris præponunt. Stilla verò mellis, dulcedine in significat delectationum mundi. Hæc ibi. Verè enim presentium fructio nisi stilla quædam dulcedinis est, qua ad tempus delinuti miseri peccatores, obliuiscuntur cælestia, non attendunt quæ peccato debentur tormenta, nesciunt se rapido cursu ad mortem ferri. De hac miseranda deceptione in alia Dominica latius diximus, super illa Petri verba in monte: *Domine, bonum est nos hic esse.* Certè tota mundi voluptas meretriculæ instar est, quæ vbi sua pulchritudine vecordem iuuenem atraxit, eum omnibus expoliatum, de domo turpiter eiicit: quàm domo eiectus miser tunc demùm meretricem fuisse cognoscit, non verè atmanem. Sic enim insanos voluptuariis sola mors docet, falsas fuisse totius mundi voluptates.

*Domini. 2. Quæ
drage. tex. 4.
Simile.*

3. *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique.*

L O C V S moralis de iustitia Dei, & pœna peccatorum certissima, vbi peccato modus non ponitur. Deslet & deplorat Christus Iudæorum cæcitatem, & crassam obliuionem futuræ iustitiæ Dei, propter presentem rerum omnium pacem & affluentiam; Deique vindictam longè acerbissimam, quæ illis superuentura est, disertis verbis prænuntiat. Quæ fuerit & quanta Hierosolymorum vastatio, quàm acris obfidio, quor captiuorum millia, occisorum myriades, quàm horrenda intus fames, ita vt paruulos suos matres comederint, quàm atrox foris bellum, lege apud Iosephum oculatam testem. Hæc est impiorum & amatorum huius mundi catastrophe. Poterat Sedechias Rex impius Ieremiam Dei Prophetam præcipitare in foueam, fame vexare, alimenta per vncias suppeditare, Domino tacente: sed postea capitum Sedechias à rege Babylonis, regno priuatur, coram Hierusalem captiuus trahitur, in conspectu regis Babylonis, illo

Iustitia Dei contra peccatores,

*Exemplum.
Lib. 6. & 7. de bello Iudaico.*

*Ierem. 37. 6. 15.
& Reg. 25.*

inspectante, filij eius trucidantur, ipse oculis priuatur, & in perpetuos carceres Babylonem abducitur. Potuit Aman in aula Assueri Regis triumphare, Iudæorum necem à rege impetrare, primus post regem haberi: sed in patibulo suspenditur, quod Mardocheo parauerat. Plura exempla vide supra in alia Dominica. Vox Dei est. *Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo.* Rursum. *Vocaui, & renuistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis, id quod timebatis, aduenerit.* Rursum ad Iudæos, & ad omnes planè peccatores, qui Christi gratia & donis abutuntur: *Venient dies, quando desiderabitis videre vnum diem filij hominis, & non videbitis.* Dies filij hominis, est dies misericordiæ & humilitatis Christi, quæ in hac vita nobis offertur: quam qui non acceptat, diem iusti iudicij eius perferent. vnde & alibi dicit: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro morsemini.* Nempe, quia non quærebant, dum tempus erat. De impio enim dicit Iob: *Dedit illi Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur in superbiam.* Contra hos etiam clamat Esaias: *Va qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis, id est, texentes vnum peccatum ex alio, sicuti ex diuersis filiis contextis fit funiculus; & quasi vinculum plaustrum, peccatum.* Peccata enim multiplicata pondus efficiunt, & seruitutem iniiciunt, quasi que necessitatem tum noui peccati, tum infligendæ pœnæ. Sicut cæci, si in aliquos in via impingunt, eos cæcos vocant, quum ipsi cæci sint: sic impij, quum Dei iustitiam & manum sentiunt, murmurant contra Deum, quasi eius iustitia cæca esset; sua scelera non agnoscunt, propter quæ Deus percutit. Magna hominum cæcitas, qui multis modis à Deo flagellati, se tamen percuti non vident. Si quis pascentem in agro bestiam, & viridem herbam suauiter manducantem, fagitta semel atq; iterum percutiat, nec tamen loco moueri, aut pascula relinquere vllò modo velit, nõhne plurimum miraretur, & bestiam illam supra modum ventri deditam, planèque insanam aut insensatam iudicaret? At tales sunt peccatores, qui nullis Dei vel comminationibus vel pœnis ab huius mundi cupiditatibus deterrentur. De quibus sic Propheta conqueritur: *Percussisti eos, & non doluerunt; attriuisisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.* Cæterum iustitia Dei contra huiusmodi duros & impœnitentes peccatores acertimè vigilat. Clamat Esaias: *Va qui pradaris, nõhne & tu pradaris? va qui spernis, nõhne & ipse sperneris? Cum consummaueris*

Hester 3. 6. & 7.

Domini. 2. Quædrage text 3.

Psal. 74.

Proverb. 1.

Luca 17.

Tota. 8.

Iob 24.

Esaias 5.

Simile.

Simile.

Ierem. 51.

Esaias 33.

ueris depradationem, depradaberis; cum fatigatus defieris contemnere, contemneris. Quando perdix rubo inclusa est, & vnde *Simile.*
 dique videt canes circumlatrantes, & ad prædam hiantes, supra caput autem in aëre accipitres ad capiendum intentissimos, homines quoque multos fustibus & lignis rubum percutientes, & quolibet ictu mortem minitantes; quo quæso timore misera illa auicula concutietur? Atqui non meliori loco est anima peccatrix, & multorum sibi sceletum cōscia, in hoc corporis ergastulo, quasi in rubo auicula, delitescēs. Videt enim se peccatorum multitudine circumdatam, & conscientia flagris incessanter allatrantis, ad exeundum per confessionem compelli; videt se à dæmonibus & principibus aëris huius ad prædam peti, qui perpetuò circueunt, quærentes quem deuorent. Videt Dei iustitiæ ministros, verbi concionatores, perpetuò illos inclamare, vt vel à peccato exeant, vel ad pœnam deposcant. Sed & præter hæc omnia iratum iudicem ipsorum capiti imminere, ignorare non possunt, perpetuò clamantem: *Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui.* Deuorabunt & dilacerabunt te infesti dæmones. Quemadmodum enim columba fugiens ante faciem accipitis insequentis, mutat se de loco in locum, nunc huic nunc illi infidens arbori, vnde rursus mota vepribus se immergit, deinde in cauernis petrarum, aut in densis spinarum se conatur occultare; nec vsquam locum tutum inueniens, ipso motu fatigata, hosti in prædam cedit: eodem modo se habent, qui res præsentis ad stuporem vsque mirantur, quippe qui inconsiderato quodam impetu miserè laborent, nec quicquam omnino firmum aut stabile habeant, sed diuina eos iustitia, conscientia terrore, gehennæ metu assidue persequente, quò se recipiant, aut qua ratione inde se eripiant, nisi vita in melius mutata (quod illis pessima cōsuetudo quodāmodo impossibile fecit) non videt. Hunc peccatoris statum describit Dauid, dicens: *Cor meum* *Psal. 54.*
conturbatū est in me, & formido mortis cecidit super me. Timor & tremor venerūt super me & cōtexerunt me tenebra. Et dixi: Quis dabit mihi pēnas sicut colūba, & volabo & requiescā? Ecce *Psal. 138.*
elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Rursum alibi: Quo ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es; si descendero in infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Et dixi, forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs

Joan. 9.

meis. (*Qui enim malè agit, odit lucem:*) *Quia tenebra non ob-*
scurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur. Docent hæc

Thren. 3.

Scripturæ, nullam esse peccatori requiem, nullum refugium,
vbi semel Dei patientia in iram versa est. Quare in persona
obdurati peccatoris dixit Ieremias: *Nos iniquè egimus, & ad*
iracundiam prouocauimus, idcirco inexorabilis es. Operuisti in
furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepercisti. Opposuisti nu-
bem tibi, ne transeat oratio. Nempe quum vindictæ diuinæ

Psal. 32.

tempus aduenit, densa nubes peccatorū nostrorum, omnes
diuinæ bonitatis radios à nobis abscondit. Quod significare
volens Dauid, dixit: *Veruntamen in diluuiò aquarum multa-*
rum, id est, in quadam generalitate peccatorum, non appro-
ximabunt tibi: scilicet, Sancti ad deprecandum. Quotopere
verò Deus à peccatore tempore vindictæ separetur, & quàm

Ezech. 4.

Esai. 59.

his verbis docere voluit: *Sume tibi sartagine ferream inter*
te, & inter ciuitatem: & obfirmabis faciem tuā ad eam. Docet
sic peccata diuississe inter homines & Deum, vt Esaias loquitur,
talèq; interstitium posuisse, vt sicut per sartagine ferream
nullus oculus penetrat, sic per peccata nulla Dei misericordia
transeat. Ex hac consideratione dixit Apostolus, *Horrendū est*
incidere in manus Dei uiuētis. Sed quæ tandē causa ita rigidū
nobis & auctum Deum facit, locus subsequens declarabit.

Hebr. 12.

4. *Eo quòd non cognoueris tempus uisitationis tuæ.*

Dilatatio pœni-
tentia.

LO C V S moralis contra dilationem pœnitentiæ, aut con-
uersionis ad Deum tempore oportuno. Habent omnes
peccatores à Deo, eiuſque sanctissima gratia, tempus uisita-
tionis suæ, sicut Hierosolyma in Christi doctrina, exemplo,
miraculis suam habuit. Nullus est peccator cuius eorū Deus
non pulset, cui conuersionis media non suggerat; etsi alij plus
alij minùs hanc uisitationem accipiant. Qui autem plus, illi
maius iudicium acceperunt, si eo rectè non utantur. Acerba
& grauis fuit populi Iudaici castigatio, quum totus ab Assy-
riis in captiuitatem duceretur. Sed hanc eius causam assignat
Scriptura: *Mittebat Dominus patrum suorum ad illos per ma-*
num nuntiorum suorum, de nocte consurgens, & quotidie com-
monens, eo quòd parceres populo & habitaculo suo. At illi sub-
sannauerunt nuntios Dei, & parui pendebāt sermones eius, illu-
debantq; Prophetis: donec ascenderet furor Dei in populum eius,
& esset nulla curatio. Vides quomodo nō cognouerunt tēpus
uisitationis suæ. De hoc conqueritur Ieremias: *Miluis in celo*

Exemplum.

a Paralip. 36.

Ierem. 2.

cognomis

cognouit tempus suum; turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Sed & quàm diligens & sollicita Dei fuerit visitatio, his verbis efficacissimis explicat Propheta: *Quomodo si contemnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israel,* Ierem. 3.
dicit Dominus. Comparat se Deus amantibus, qui nullum non mouent lapidem, nihil intentatum relinquunt, omnia perquirunt media, quibus amata mulierculæ mutuo potiatur amore. Sic Deus suos visitat. quod in alia Dominica de oue perditâ à Deo quæsitâ, explicatum habes. De hoc autem amoris & visitationis suæ contemptu magis conqueritur, magis offenditur Deo, quàm de ipso peccato. Quum Petrus ter Christum negaret, quod erat maximum peccatû; facillè Christus eum respexit & lachrymanti pepercit. Sed quum idem Petrus iussus à Domino pedes porrigere ad lauandum, id recusaret, dicens: *Non lauabis mihi pedes in æternum* (quod erat specialem Christi gratiam & fauorem pertinaciter reiicere) Christus ei asperè respondit: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Grauius Deum offendit neglecta eius visitatio, siue per doctrinam eorum quos mittit, siue per inspirationes bonas, siue per aliorum exempla, quæ ante oculos peccatoris proponit, ut illis edoctus caueat; quàm quodcunque simplex peccatum. Dicit Deus per Ieremiam: *Vidit prauaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quod mæchata est auersatrix Israel, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudiij, & non timuit prauaricatrix soror eius Iuda, sed abiit & fornicata est etiam & ipsa, & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mæchata est cum lapide & ligno. Et in omnibus his non est reuersa ad me prauaricatrix soror eius Iuda.* Hoc est ergo quod grauissimè Deus per Prophetam arguit, noluisse Iudam exemplo alterius sibi cauere, & hanc Dei visitationem in sororis suæ pœna, quasi in proximi parietis incendio, cognoscere. Sicut enim nos monemur, quum proximi domus ardet: sic nos visitamur à Deo, quum proximi ab eo puniuntur. Ex hac consideratione sic domum Iuda alloquitur Oseas: *Populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu Israel, saltem non delinquat Iuda.* Quod Osea 4.
quod quum progressu temporis factum postea fuisset, & in captiuitate filiorum Israel, visitationem suam domus Iuda cognoscere noluit, sed eadem scelera, easdem idololatrias perpetrare; vide quibus verbis Ezechiel Propheta sub figura duarum sororum Oollæ & Oolibæ, quarum illa Samariam & decem tribus Israël, hæc Ierusalem & domum Iuda significat,

Ierem. 3.

Dom. 3. post.

Pentec. text. 4.

Visitatio contempta, grauissimum peccatum.

Exempla.

Iohan. 13. & 19.

Ierem. 3.

Simile.

Ezech. 33.

ficat, grauissimam Dei indignationem exprimat: *Fornicata est super me Oolla, & insaniuit in amatores suos, &c. Propterea tradidi eos in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, &c. Quod quum vidisset soror eius Ooliba, plus quam illa insaniuit libidine, & fornicationem suam super fornicationem sororis sue ad filios Assyriorum prauit impudenter, &c. Vnde mox infert Propheta: Propterea Ooliba, hac dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo aduersus te omnes amatores tuos, de quibus satiata est anima tua. Et paulo post: In via sororis tue ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis tue bibes profundum & latum. Eris in derisum, & in subsannationem qua est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, calice mœroris & tristitia, calice sororis tue Samaria, & bibes illum, & epotabis usque ad feces, & fragmēta eius deuorabis; ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Grauissimis & significantissimis verbis indignationem Dei exponit Propheta in hoc genere peccati, quod post tam illustrem Dei visitationem committitur. Hac autē omnia in figura contingebant: illis scripta sunt verò ad correptionem nostram. Dei visitationem non cognoscere, est iram Dei non prouocare tantum, vt omnia solent peccata, nec accersere tantum, vt grauiora peccata, sed profus cumulatè aduersum seipsum suscitare, & vt Apostolus loquitur, *thesaurizare. Tu (inquit) secundum duritiam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die ire.* In hoc autem maxime apparet durum & impœnitens cor, quòd Dei visitationes non agnoscit, quòd Dei patientia, benignitate, doctrina, inspiratione, castigazione, siue in se, siue in aliis, ad terrorem abutitur, ea omnia contemnens aut negligens: *An nescis quia patientia Dei, & benignitas ad pœnitentiam te adducit?* id est, idcirco tibi cōcessa est, vt ad pœnitentiam te adduceret? Hac igitur visitatione abuti, Deum acerbissimè offendit, & eius iram thesaurizat. De quo iterum sic Ieremias: *Nunquid seruus est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in pradam?* Vide autem in qualem pradam datus est. *Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suā:* id est, potentissimi Principes alienigenæ, Assyrii, Idumæi, Aegyptij, comminati sunt ei, & exprobrarunt: nec hoc tantum, verum etiam *posuerunt terram eius in solitudinem: ciuitates eius exusta sunt, & nō est qui habitet in eis. Filij quoque Mempheos & Taphneos, hoc est, Aegyptij, constuprauerunt te usque ad verticem;* hoc est, summa ignominia & contumeliis affecerunt. Sed quare hoc totum? Sequitur: *Nunquid non istud factum est tibi,**

quia

1. Cor. 11.

Iram Dei thesaurizare.

Rom. 12.

Rom. 2.

Ierem. 2.

quia dereliquisti Dominum Deum tuum, eo tempore quo ducebat te per viam? Hoc est, eo tempore, quo te specialiter visitabat per suos Prophetas, quos ad te mittit, per ingentia beneficia quæ tibi contulit, per admitabillia opera, quibus te ab hostibus tuis liberauit? Non dicit Propheta simpliciter quia dereliquisti, sed addit *eo tempore*, &c. vt intelligas, hoc potissimum esse, vnde Dei iram thesaurizamus, quòd non cognoscimus tempus visitationis nostræ. Medicum non offendit morbus; sed morbi medicina neglecta, recusata, reiecta, magno opere offendit. Sic Deus, qui dissimulat peccata hominum, nunquam dissimulat duriciam cordis, & neglectas visitationes, quæ sunt medicinæ eius. Sic sæpe ipse non morbus, sed morbi neglecta curatio corpus interficit. Dicit Scriptura: *Honora medicum propter necessitatem: etenim Deus creauit illum.* Si propter necessitates corporeas honorandus, id est, nõ contèndus, diligenter auscultandus est medicus corporis, eiusque visitationis præscripta exactè seruanda; quanto infinities magis Dei visitationes, propter animæ necessitatem exactissimè seruari debent! Sanctus Iob à Deo castigatus, sensit & cognouit hanc Dei visitationem ad animæ suæ salutem, dicens: *Visitatio tua custodiuit spiritum meum.* Custodiuit, quia custos virtutum est humilitas, quam illa castigatio mirabiliter auxit. *Prauam mentem* (ait sanctus Gregorius) *omnipotens Deus multis modis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo.* Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vita inimicis traditur, cum quibus in aeterno iudicio damnationis perpetua societate colligatur; sicut scriptum est: *Cum vadis cum aduersario tuo ad Principem in via, da operam liberari ab illo: vel, vt nos legimus, Esto consentiens aduersario tuo in via, ne fortè trahat te ad iudicem, &c. Aduersarius quippe noster in via est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desiderijs in presenti vita.* Hæc ille. Omnis ergo verbi Dei prædicatio, est Dei circa nos visitatio. Nec multo aliter de varia Dei visitatione diuus Bernardus: *Quatuor (inquit) modis visitat nos Deus: In Sententijs, Exhibitione præcepti, Asperitate flagelli, Nouitate miraculi, Inpiratione subtili.* Hatum quatuor prima & postrema omnibus communes sunt; secunda eorum est quos Deus magis amat; tertia quos maximè diligit. Secundam Dei visitationem supra in alia Dominica obiter explicuimus. De prima quoq; & postrema, iam aliquoties diximus, quum Dei vocationes, &

Simile.

Sapient. 11.

Eccli. 38.

Exemplum.
Iob 10.Homil. 39. in
Euang.Visitatio Dei
qualis.Domin. 3. Ad-
uent. text. 3.

gratias

*Domin. 3. post
Pentec. text. 3.
& 7.
Ser. 57. in Cant.*

gratias multiplices circa salutem nostram tractaremus. De postrema quæ omnium est maximè cōmunis, sed ratò à ple-
risque aduertitur, sic diuus Bernardus: *Qui cor suum tradit ad
vigilandum diluculo, ad Dominū qui fecit illum, & in conspectu
altissimi deprecatur; qui voris omnibus studet parare vias Do-
mini rectas facere semitas Dei sui* (quod quale sit, & quomo-
do fieri ab vnoquoq; debeat, in alia Dominica explicatū est)

*Domin. 3. Ad-
uent. text. 4. &
4. Aduert. text. 4.*

*ut possit cū Propheta dicere, Oculi mei semper ad Dominū, Pro-
uidēbā Dominum in cōspectu meo semper: hic benedictionem ac-
cipiet à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Visitabitur
profecto frequenter, nec unquam ignorabit tempus visitationis
sue, quantumlibet is qui in spiritu visitat, clandestinus veniat &
furtiuus, ut pote verecundus amator. Hæc ille. Sed & alibi qua-
lis sit hæc Dei visitatio, & quomodo in nobis fiat, per suam
experientiam docet vir sanctus *Quæris* (inquit) *cū sint omni-
no inuestigabiles vita Dei, unde cognoscam aduenisse Spiritum
eius? Viuus & efficax est, moxq; ut intus expergefecit dormitan-
tem animā meam; mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meum,
quoniā durum lapideumq; erat, & malè sanum. Cœpis quoque
euellere & destruere, edificare & plātare, rigare arida, senebro-
sa illuminare, clausa reserare, frigida inflammare, necnō & mis-
tere praua in directā, & aspera in vias planas* (quod quomodo
Deus faciat in nobis, in alia Dominica dictum est) *ita ut be-
nediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, no-
mini sancto eius. Et paulo pōst: Eo motu cordis intellexi presen-
tiā eius; & ex fuga vitiorum, carnaliumq; cōpressionē affectuum,
aduerti potētiā virtutis eius; & ex discussione siue redargutio-
ne occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientia
eius; & ex quantulacunq; emendatione morum meorū, expertus
sum bonitatē mansuetudinis eius; & ex renouatione spiritus mei,
percepi utcunq; speciem decoris eius; & ex contuitu horum om-
nium simul, ex patii multitudinem magnitudinis eius. Hæc ille
vir sanctus de visitatione Dei efficaci, ideoque magis perce-
ptibili. Est tamen & frequens admodum Dei visitatio, vbi
tales effectus non subsequuntur, vitio nostro. Nam vt idem
ignis ligna arida faciliter, humida difficillimè adurit: & vt idē
sol ceram liquefacit, lutum indurat; & vt eadē pluuja terram
penetrat & emollit, arenam penetrat quidem, sed non emol-
lit: saxum verò nec penetrat, nec emollit: sic omnino
eadem Dei visitatio in quibusdam est efficacissima, vt duros
emolliat, frigidos accendat, aridos humectet; ab aliis ne co-
gnosçitur quidem nec aduertitur, propter duritiom cordis,**

*Serm. 74 in
Cant.*

*Domin. 4. Ad-
uent. text. 7.*

Similia.

aut nimium abundantes cupiditatum humores. Vnius Ionæ *Exemplum.*
 prædicatio Niniuitas conuertit, tot Prophetarum ac demum Christi ipsius prædicationes, exempla, miracula, Iudæos conuertere non potuerunt propter duritiem cordis ipsorum. Huc pertinet quod Apostolus dixit; *Terra sapa venientem super se bibens imbrem, profertens autem spinas ac tribulos, reproba est & maledicto proxima, cuius consummatio in combustione.* Imbrem bibere, est à Dei gratia, siue per diuini verbi prædicationem, siue per occultas inspirationes visitari. Qui sic edoctus diligenter, nihil nisi peccatorum spinas profert, tribus modis à Deo punitur. 1. *Reprobis* declaratur, id est, à facie Dei eiectus, & quem Deus amplius visitare non vult. 2. *Maledicto proximus*, id est, illam sententiam tremendi Iudicis certò expectabit, *Ita maledicti.* 3. Finis eius est ignis æternus. Nihil acerbius comminari, nihil efficacius dicere Apostolus potuit. Ad hunc locum pertinent, & huic referri possunt, quæcunque de duro corde, de consuetudine peccandi, de abusu gratiæ Dei, de vocatione cuiusque studiosè conseruanda, de admirabili Dei in nos amore, & Christi gratiæ, de excolenda vinea Domini, de bonis fructibus arboris bonæ, in variis * Dominicis iam tractata sunt. Tot enim modis Dei visitationes ignorari, negligi, & contempni solent,

Hebr. 6.

Domin. infrà
 oct. nat. Domin.
 text. 2. Dom. 5.
 post Epiph. text.
 3. Dom. 4. Sept.
 text. 1. Dom. 3.
 Sexages. text. 3.
 Domin. 4. Post
 Pasch. text. 3.
 Dom. 2. post Pē-
 nec text. 7. Dom.
 7. post Pentec.
 text. 3.

5. *Ingressus in templum, cepit eicere vendentes in illo, & ementes.*

Locus moralis contra variam tēplorum prophanationem. Templorum prophanatio.
 Christus Dominus in hac eiectione vendentium & emētium è templo, duobus modis eisdemque illustribus ostendit, quantopere templorū, quæ orationi & cultui diuino cōsecrata sunt, prophanatio ei displiceat. Primū in signi quodā miraculo. Maximum enim miraculum erat, Christū hominē inermem sine satellitio, sine authoritate vlla humana, in conspectu sacerdotum & scribarū, quibus maximè exosus fuerat, qui eum iam ad mortem conquiesierant, quorum vtilitati & lucro vendentes illi & ementes in templo subseruiebant; homines quoque ipsos lucri sui auidos, & , vt apparet , satis multos , & qui honestum aliquem suæ negotiationis prætextum habebant (quæ enim illic vendebantur , ad sacrificiorum vsum erant , & vt ad manum essent, tam ciuibus quàm aduenis , qui sacrificij desiderio tenebantur ; idque iuxta legem Moyhis) eos tamen sine tumultu , sine strepitu, sine

sine vlla contradictione, eijcere de templo potuisse. Sola enim hac in re autoritate planè diuina utebatur, qua omnium corda sic percelluit, vt resistere nec auderent, nec possent. Deinde eo hic doctrinæ modo vsus est, quo nusquam aliàs. Non enim sola reprehensione, sed vi quadam & executione externa, eijciendo de templo, & alia quidem vice, *facto ex fomiculis flagello percutiendo*, nunc verò, vt Matthæus scribit, *mensas nummulariorum subuertendo*, vsus fuit. Quum enim contra omnia alia peccata solam doctrinam, vel vt plurimum acrem aliquam reprehensionem, cum humilitate tamen & mansuetudine semper coniunctam, adhibuerit; hoc vno in loco & peccato etiam disciplinam externam, & castigationem, atque præsentem correctionem adhibere voluit. His ergo duobus modis docere & inculcare voluit, quantum esset scelus, templa Dei prophanare, quanto opere ei charus esset templorum honor, qui certè totus ad Dei honorem redundat, vt & templorum prophanatio ad Dei contumeliam. Quare in hoc facto meritò recordati sunt discipuli eius, quod scriptum erat, *Zelus domus tue comedit me*. Verè enim qui zelo domus Dei tanguntur, qui diuini honoris cura afficiuntur, ab omni templorum prophanatione, tanquam à scelere maximo abhorrent. Piorum vox illa est: *Dilexi decorem domus tue, & locum habitationis gloria tue*. Impiorum proprium est, templa non prophanare modò, sed & spoliare. Exempla in Scripturis habes Nicanoris, Antiochi, Balthasaris regis Baby loniæ, eorumque exitus horrendos. Sed & Heliodoti audacia templum spoliaturi, euidenti miraculo punita est. Quòd si templum illud vetus, in quo præter orationis vsus, carnalia vel ymbratica erant omnia, tanto in honore haberi Deus voluit; si vbi Deus Moyti primùm apparuit, terram sanctam vocauit Deus, & non nisi discalceatum accedere Moysen permisit; si vbi Deus Iacob apparuit, terribilem locum Iacob vocauit, omni videlicet reuerentia dignum; si sacerdoti Aaron & filijs eius præcipiebat Dominus, ne illotis manibus & pedibus sanctuarium Domini ingrederentur; si nihil immundum absque varia purificatione vetus illud templum ingredi potuit; si nec vas per templum illud transferri voluit Christus; hoc est, nec in minimo prophano opere violari permisit: manifestum est, quantum hodie piaculum sit, templa Christianorum violare aut prophanare. Nam vt *altare habemus, de quo edere potestatem non habent qui tabernaculo deseruiunt*: sic Ecclesias Dei & templa habemus, in quibus orare non licet,

Ioan. 2.
Matth. 21.

Psal. 68.

Psal. 25.

Exempla.

1. Machab. 9.
2. Machab. 15.
Daniel. 5.
2. Machab. 3.

Exod. 3.

Gen. 28.
Exod. 40.

Marc. 11.

Hebr. 13.

licet, qui vel Iudæi, vel ethnici, vel hæretici excommunicati sunt. Et quemadmodum *novum testamentum in melioribus re-* *Hebr. 9.*
promissionibus sancitum est, nouique testamenti sacrificium
 tanto est veteribus, quibus omnibus hoc vnum successit, præ-
 stantius & excellentius, quanto vmbra veritas, figuram
 res, manna Christus excellit: sic sunt templa nostra illo veteri
 magis honoranda. Si acriter est puniendus, qui fontem, unde *Simile.*
 tota ciuitas aquam potandam haurit, veneno inficeret; non
 secus acerrima pœna dignus erit, qui templa Christianorum
 violat, ex quibus tanquam ex perenni fonte omnium gratia-
 rum aquas fideles hauriunt. In illis enim sacramenta salu-
 ris, verbum prædicationis, orationes publicæ, sacrificia,
 Christus ipse, fidelibus administrantur. Contra Donatistas,
 qui altaria subuertebant, eleganter Opatrus ait: *Cur con-* *Lib. 6. contra*
cidistis precibus viam, & ne ad Deum supplicatio de more solito *Parm.*
ascensum haberet, impia manu quodammodo scalas subducere
laborastis? Christus quum templi prophanatores flagellis ca- *Ioan. 2.*
 deret, manifestè ostendit, tales homines seruire genus esse, &
 flagris dignos, nec iam filiorum Dei, sed seruorum & man-
 cipiorum diaboli loco habendos esse. Hinc Deus apud Pro-
 phetam cum magna indignatione dicit: *Quid est, quòd di-* *Jerem. 22.*
lectus meus in domo mea fecit scelera multa? quasi diceret:
 Non est dilectus meus; impossibile est vt sit dilectus meus,
 aut filius meus, qui in ipsa domo mea, meo nomini & cul-
 tui consecrata facit scelera multa. Est exaggeratio grauis.
 Malum est etiam ab inimico iniurias pati; peius ab amico.
 Durum est obiter in via ab amico alapam accepisse: durius
 est, si in domum tuam veniat, vt ibi te percutiat. Graue est,
 quòd in domo tuate percutit: sed grauius, si sepe & multum
 id facit. Totum hoc dicit Propheta, quia dilectus Dei po-
 pulus, in ipsa domo Dei fecit scelera multa. Tantundem de
 omnibus malis Christianis dicendum, qui in Ecclesia Dei
 faciunt insolentias multas. Quòd Mahumetanus aut Paga-
 nus Deum offendat, mirum non est. Quòd quilibet Christia-
 nus vel in foro Deum inhonoret, turpe & miserandum est.
 At in propriam Dei domum, in templum eius cultui conse-
 cratum, non modò quemlibet Christianum, sed & ipsos
 Dei sacerdotes, amicos, & notos, & honoratos ministros sic
 venire, vt ibi Christum percutiant, offendant, inhonorent,
 hoc maximè miserandum, & summum scelus est. Meritò *Exemplum.*
 Assuerus rex contra Aman exclamauit: *Etiam reginam vult* *Hester 7.*
opprimere, me presente, in domo mea. Appositè sanctus Chry-

Homil. 15. in
Epiſt. ad Hebr.

ſpſtomus: *Stat ſacerdos Dei, orationem offerens cunctorum. Tu autem rides, nihil timens. Non contremiſcis, non colligis teipſum? Et in aulam quidem regiam intraturus, & habuus, & oculis, & inceſſu, & in cunctis alijs componis & ornas temetipſum. Huc autem ingreſſurus, ubi eſt aula regis, & talis qualis cœleſtis eſt, rides? garris, ambulans, negotiaris, & quiduis potius agis, quàm ad quod venire debebas? Vide, oblectro. Dicit Chriſtus de ſeipſo: *Filius hominis non venit ut iudicet mundum, ſed ut ſaluetur mundus per ipſum.* Et tamen in hoc vno templi eius abuſu & prophanatione, quaſi ſolitæ manſuetudinis & aduentus ſui oblitus, iudicium exercet, flagello percutit, menſas ſubuerit, æs effundit, templo eijcit, idque manu propria, & per ſeipſum. Si Rex à curia in hanc urbem veniret, & ſuis proprijs manibus delictum aliquod puniret, argumentum eſſet, quòd illud delictum maximè deteſtaretur. Venit Chriſtus de cœlo, ut ſuis proprijs manibus templi ſui prophanationem, & inſolentias in loco ſacro puniret. Peccauit Adam, & miſit Angelum qui eum è paradifo eijceret. Peccauerunt peſſimi Sodomitæ & Gomorrhæi. Miſit Angelos, & pluit in eos ignem de cœlo. Peccauit totus mundus libidini & voluptati immerſus: Pluit aquas de cœlo, & diluuiò perdidit. Peccauit Dauid numerando populum, & miſit Angelum, qui peſte percuteret. Peccauerunt ſenes in Suſannam: miſit Deus Danielem puerum, qui iudicium faceret. Solum hoc peccatum ſuis proprijs manibus punit. Nec Angelos, nec ignem, nec aquas, nec Prophetas mittit, ſed ipſemet de eo vindictam ſumit. Quoniam ſingularum ferè urbium certa ſunt publicæ iuſtitie loca, & in quibuſdam locis certa tantum eius tempora, & vel menſtrua, vel trimeſtria, vel ſemeſtria iudicia; ſi ſingulare aliquod ſcelus, inſignis proditio, aut immane flagitium perpetratur, anteuertit Princeps vel magiſtratus iudicij tempus, locum quoque mutat, & vel in ipſo foro, vel perpetrati criminis loco, nouis patibulis erectis, publicum ſupplicium ſumit, & iudicium exercet: eſtque hoc totum argumentum alicuius nefarij ſceleris: ſit ad maiorem terrorem: docet Principem vel magiſtratum grauiffimè offenſum, aut certè Rempubl. maximè & notabiliter læſam fuiſſe. Idem in hoc Chriſti facto conſidera. Anteuertit iudicium extremum, in quo *omne iudicium dedit Pater Filio*, & ubi ſedebit Iudex viuorum & mortuorum. Mutat locum, & in ipſo perpetratæ inſolentie loco iudicium exercet. Fecit hoc totum ad maiorem huius ſceleris*

Ioan. 3.

Simile.

Philip. Dix.
Fer. 6. poſt
Domin. 3.
Quadrag.

Genes 3. 19.
& 7.

2. Reg. 24.

Daniel. 13.

Simile.

Ioan. 3.

ris detestationem, ad terrorem & correptionem nostram : vt ostenderet Dei honorem grauissimè in hoc peccato violari, totamque Rempub. Christianam, totam fidelium communitatem grauiter lædi. Nam vt omne peccatum cum scandalo coniunctum, hoc ipso vehementer aggrauatur, sic maximè templi prophanatio propter piorum offensionem grauius fit crimen. Sicut ille grauius comites suos lædit, qui non solum ipse errat in via, aut hæret in via, aut studio impingit, & lasciuit in via; verum etiam alios in deuia abducit, alios iniecta manu sistit, alios protrudit & deiecit, ne progredi possint, cœptumque iter perficere : sic qui insolentius in templo se gerunt, quò omnes fideles conueniunt, grauissimè in fratres suos peccant, quia non solum ipsi id totum prætermittunt, propter quod ad templum veniunt, sed suo etiam pessimo exemplo, risu, cachinnis, fabulis, deambulationibus, aliorum orationes impediunt, perturbant, abrum-punt. Sicut vir prudens ac iustus discrimen esse nouit inter loca & tempora, & tempus esse loquendi, tempus tacendi, tēpus mittendi lapides, tempus colligendi illos; tēpus plantandi, tempus metendi : sic ab altera parte stultus & impius, nec temporum, nec locorum rationem habet; id agit in templo quod domi suæ, quod in foro, quod in popina. Sicut sus ibi ponit pedem, vbi ponit os, & non est illi discrimen inter cibum & lutum, inter comedendum & palpandum : sic impius & prophanus, ibi loquitur cani suo, vbi Deo; & non est illi discrimen inter cœlestia & terrestria, inter diuina & domestica.

Simile.

Dissimile.

Simile.

Appositè & sapienter sanctus Chrysostronus : *Apud primos Christianos ipsa domus ecclesia erant, nunc verò ecclesia domus fit; imò domo qualibet prophana magis. Nam in domo quidem ordo seruari solet. Hera thronum occupat, omni cum venustate famula tacitè sedentes texunt : familiarium quisque quod imperatum est, in manibus habet. Hic verò magnus tumultus, magna confusio, nihilque à caupona differunt nostra : tanta turba, tantus risus quantus in balneis, quantus in foro, clamantibus omnibus, tumultuantibus omnibus : atque hæc quidem in urbe nostra solum. Nam alibi ne amicam quidem, in quem post longum tempus incidisti, compellare licet, sed foris ista fiunt, & rectè quidem. Neque enim tonstrina aut vnguentaria taberna ecclesia est, aut officina forensis, sed locus Angelorum, locus Archangelorum, regia Dei, cælum ipsum. Hæc ille. Et paulo post ibidem: *Quid? domos ad nungandum non habetis? Ecclesiam**

*Homil. 36. in
1. ad Corin.*

Dei contemnitis? Si quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corruptis? Atqui incundum colloqui cum familiari. Esto sanè, Non veto. Sed domi, sed foris, sed in balneis fiat. Ecclesia enim non disceptandi, sed discendi locus est. Nunc autem foro nil differt; & si non sit temerarium dictu, fortè nec scena ipsa: adeò prostituta scortis petulantius qua huc mulieres congregantur, sese comunt & ornant, & sine dubio non paucos hic sollicitant homines intemperantes. Si quis corrumpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. Emere quid aut mercari lubet? magis idonea ecclesia est quàm forum. Sæpius enim de his rebus hic quàm in officinis loquuntur. Dicere mala, audire mala vis? etiam hoc frequentius hic quàm foris, Omnia demique hic facilius quàm ecclesiam deprehendas. Hæc rursus ille. Videat hic prudens concionator, an tantus sit domus Dei abusus, tanta prophanatio (quàm alicubi esse non ignoramus) ut hæc oportune depromere valeat. Alio qui peccatum magis docebit quàm emendabit. Certè surgent Philisthæi, & contemptum nostrum circa Dei domum condemnabunt. Sic enim de illis sacra Scriptura commemorat: Tulerunt Philisthæi arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam iuxta Dagon. Cùmque surrexissent diluculo Azotij altera die, ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini. Et tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum. Rursusque mane die altera consurgentes, inueniunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini. Caput autem Dagon, & dua palma manuum eius abscisse erant super limen. Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem. Hæc sacra historia duo nos docet. Primùm nihil esse commune rebus sacris vero Deo consecratis cum templis idolorum, & nullum esse posse Deo cum Belial commercium. Secundò, quanta religione templa & idola sua indeles Philisthæi coluerint, adeò ut nec limen tangere vluerint, in quo Deo suo iniuriam factam existimabant. Nos autem non solùm ab alijs factam templo Dei iniuriam non vindicamus, nec exhorrescimus; verùm etiam ipsi iniuriam facimus, & domus Dei limina impudenter calcamus. Inter alia peccata & flagitia populi Africani, propter quæ horrenda illa Vandalorum persecutio Ecclesiam Catholicam Africanam acerrimè diuexauit, hoc in primis commemorat Saluianus

1. Reg. 5.
Exemplum.

Exemplum.

Massiliensis

Massiliensis Episcopus, ea scelera describens, quæ tantam persecutionis rabiem commeruerant: *Ecclesias vel potius De provident. Deï, lib. 3.*
templa atque altaria Dei, minori in reuerentia, quidam habent, quàm cuiuslibet minimi ac municipalis iudicij domum.
*Siquidem intra ianuas non modò illustrium portarum, sed etiam præsidum, aut præpositorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut index vocauerit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprij dignitas introire permisit: ita ut si quisquam introgressus insolenter fuerit, aut cadatur, aut propellatur, aut aliqua verecundia atque existimationis suæ labe mul-
 etetur. In templa autem vel potius in altaria atque sacraria Dei, passim omnes sordidi ac flagitiosi, sine ulla penitus reuerentia sacri honoris irrumpunt: non quia non omnes ad exorandum Deum currere debeant, sed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiusdem officij est, indulgentiam poscere, & iracundiam prouocare. Hæc ille. Sanè Vereris Eccle-
 in veteri Ecclesia hæc saluberrima disciplina viguit, vt pro fia disciplina.
 foribus templorum Ostiarij ad hoc initiati excubarent, qui ex sacerdotis præscripto, indignos arcerent; ne vlla templo Dei ex ipsorum cõsortio macula inferretur, nève illi ingredi sinerentur, qui illud prophanaturi verisimiliter viderentur.*
*Templi honor quàm Deo sit carus, ostendit eius vindicta Vindicta Dei
 circa earum rerum abusum & prophanationem quæ ad tem- circa prophana-
 plum pertinent, vt vasorum atque ornamentorum sacrorum, natores rerum
 vel contumelia, vel direptio. Iulianus senior Iuliani apostata- sacrarum.
 tæ auunculus, quum vasa sacra ex ecclesia Antiochena Syriæ Sozom. lib. 5.
 abripuisset; proiectis illis in terram, cæpit petulanter post cap. 7.
 multas in Christum contumelias, super ipsa vasa sedere. At
 illico post, membrum genitale, & meatus illi quos natura
 ad necessitatem circa illud dedit, ei contabescunt, & carnes
 adiunctæ putrescunt, atque in vermes conuertuntur: quo
 tandem morbo, medicorum omnium operis frustra tenta-
 tis, interiit. Felix, thesauri regij sub Iuliano quæstor, sacro- Theodor. lib. 3.
 rum vasorum magnificentiam cõspicatus, Ecce, inquit, quàm cap. 11. & 12.
 sumptuosis vasis Mariæ filio ministratur. Qui repente fla-
 gello cælitus impacto oppressus, sanguinem dies noctesq; ex
 ore fudit; quo vniuerso exhausto, statim extinctus est, idque
 antequam aulæ regię limen transcenderet, ait Chryso- In lib. contra
 stus, hanc quoque historiam commemorans. In historia tri- Gentiles tom. 5.
 partita scribitur de quodam Thymelico saltatore, qui ve- Lib. 5. cap. 37.
 stem sacram, in conferendo baptismo ab Episcopo gestari
 solitam (quam Cyrillus Hierosolymorum Episcopus famis
 N ; grauiissi*

grauissimæ tempore cum aliis ecclesiæ ornamentis diuenderat) à se emptam, in scena theatri personatus gestabat; subitoq; in theatro diuinitus percussus, quia in religionis contumeliam gestauerat, interit. Tormenta paucorum, exempla sunt omnium. Qui diuini honoris zelum habet, ut Christus sui Patris habuit, dicens: *Nolite facere domum Patris mei domum negotiationis*, nec hæc exempla mirabuntur, sed Dei potius in tam multis hodie sacrilegiis patientiam, nec tam temerè Dei templum vel suis insolentis violabunt, vel ab alijs violari sinent.

Ioan. 2.

6. *Domus mea, domus orationis vocabitur.*

Orandum in templis.

LO C V S moralis de Orationis studio, in templis Deo consecratis potissimum frequentando. Orationes & preces ad Deum factas plus in templo valere, quàm extra templum, Deoque gratiores esse, in altero Promptuario contra hæreticos ex tribus causis ostendimus: simulque hunc esse templorum usum maximè proprium, ut Deus illic per pias preces inuocetur, declarauimus. De ipsius Orationis assiduitate, utilitate, conditionibus requisitis, totaque efficacia admirabili, iam in aliis Dominicis latè diximus. Hic tamen loco proprio pauca addemus, prout Deus dabit. Vult Deus domum suam, templum suum (in quo quomodo & quatenus Deus habitat, vel non habitat, in altero Promptuario explicatum est) non domum auxilij, non domum scientiæ, non disciplinæ, non iustitiæ, non misericordiæ, non denique domum Dei, sed domum Orationis vocari, ut doceat hunc esse potissimum, & maximè principalem templorum usum, in illis assidue Deum orare. Qui igitur in templo non orat, perinde est ac si in conuiuio non edat, in schola non discat, in prælio non pugnet, in itinere non ambulat, in lecto non dormiat. Si domus Dei domus Orationis est, profectò qui hanc domum frequentant, maximè qui in ea ministrant, magni debent esse oratores, non potatores, venatores, negotiatores, &c. Est templum Dei velut phar-macopolium, vnde contra omnia mala, tam corporis quàm animi, remedia petantur & impetrentur. Est quasi inter medios hostes, & hostium gladios inexpugnabile asylum; quò qui se recipit, & officium facit, lædi non potest. Est cella vinaria, imò penu ditissimum Dei, vbi omnia sua bona Deus tibi reposuit; sed instrumentum quo hauries, Oratio est. Sicut vetus populus habebat multas ciuitates refugij, eaque

*Domini. infra
Ost. Mat. Domi.
text. 5.*

*Domini. 3. post
Epiphaniæ. 2.*

*Domini. 3. post
Pasch. text. 1.*

Similia.

*Numer. 35.
Typus.*

Ita per totam terram promissionis dispositas, vt vbicunque quis proximum casu læsisset, ante solis occasum eò se recipere potuisset; etsi vnicum tantùm templum, in quo publicè orare & sacrificare licuit: ita nobis frequentia Deus concessit Orationis loca, ad quæ semper cõfugiamus, vt iniurias quas vel proximo inferimus, vel patimur, celeriter expiemus, dicentes: *Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus.* vt nunquam in pectoribus nostris desit charitas, radix bonorum omnium. Si fugabatur diabolus; quum David citharam percutiebat; quãto acriùs fugabitur, quum in templo laudes diuinæ cantantur? quum votis communibus quasi vi facta, diuina virtus imploratur? De hoc Orationis loco prædixit Ioel: *Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, dicentes: Parce Domine, parce populo tuo; & ne des hereditatem tuã in opprobrium.* Non personas tantùm quæ orare debent, nec verba tantùm quibus vtentur, nec populi tantùm conuentũ (vt in præcedentibus) sed locum quibque Orationis designat, in templi quasi meditullio; docere vólens, eo demum loco maiorem vim Orationes habituras. Videndum ergo cuique cur in Ecclesiam veniat, & quid acturus ad templum accedat. *Seminans* (ait S. Chrysostomus) *non propter hoc seminat vt tantùm seminet, sed vt metat: quod nisi fieret, etiam damnũ sementis pateretur.* Mercator non propter hoc nauigat vt tantùm nauiget, sed vt peregrinatione maiorem faciat rem; sine quo damnosa erit nauigatio. Sic nos in Ecclesiam conuenimus, non propter hoc solum vt illic immoremur, sed vt aliquod magnum lucrati, & spirituale lucrum, discedamus. Sanctus ille senex Simeon, venit spiritu in templum, & ibi Christum inuenit, inuentum in vlnis complexus est, complectendo confessus est; confitendo sic gauisus est, vt cuperet statim dissolui, & esse cum Deo. Qui venit in templum spiritu, non carne; affectu spirituali, non carnali, Christum inueniet, quia *omnis qui querit, inueniet.* Nec ad templum modò Orationis causa accedere, sed orationis finem in eo expectare, veteres Christiani piè ac religiosè solebant: ad quod suos, segniùs id præstare incipientes, sic hortatur Chrysostomus: *Medicamentum si tibi adhibeatur, nec te purget, nõne altera die rursus id ipsum adhibes? Sit quispiam incisor arborum, ò homo, velut que quercum incidere; accipit asciam, deinde radicem incidit, Quòd si vno ictu arbor non cõcidit, nõne & alterum ictũ addit, non quartum, non quintum, non sextum, non decimum? Itidem tu facito. Ingressus es in Ecclesiam, ò homo; dignatus es Christi*

2 Reg. 16.

Ioel. 2.

Homil. 5. ad pop. Antioch. Similia.

Luca 2.

Matth. 7.

In Homil. de non contennenda Ecclesia Dei.

consortio. Ne exeat nisi dimittere. Nam si ante missionem exieris (id est, antequam dicatur: Ite missa est) perinde ac fugitivus repereris. Totum diem in his qua ad corpus spectant insumis, & duas horas spiritualibus non vacas. Ad theatrum saepe adis, neque inde discedis, donec dimittaris (donec dicatur. Valet & plaudite) & in Ecclesiam ingressus, priusquam divina mysteria peragantur, abis? Hac de causa in vetustissimis Conciliis, Agathensi & Aurelianensi primo cautum est, ut ante benedictionem à sacerdote acceptam, quæ sub finem dari solet, populus è templo non discedat. Adeò proprium & peculiarem Orationis locum templum esse, maiores nostri crederunt.

Cant. 47.

Cant. 28.

EVANGELIVM DOMINICÆ

X. POST PENTECOSTEN.

Lucas.

DIXIT Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: vnus Phariseus, & alter publicanus. Phariseus stans hæc apud se orabat: Deus, tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri; velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare; sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & omnis qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPE Moralis huius Euangelij.

1. Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum. Contra vanam & pestilentem sui ipsius complacentiam.
2. Et aspernabantur ceteros. Et illud: Velut etiam hic publicanus. Contra contemptum aliorum, alteram superbix speciem.
3. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Contra vanam ostentationem bonorum operum.
4. Publicanus à longè stans. Peccatori ante omnia miseriam propriam, & longam à Deo distantiam esse agnoscendam.
5. Nolebat oculos ad cælum leuare, De verecūdia peccatoris ad Deum post pœnitentiam reuertentis.

6. Percutie-

6. *Percuties pectus suam.* De contritione cordis pœnitenti necessaria.
7. *Omni qui se exaltat, humiliabitur.* De pœna superbix.
8. *Et qui se humiliat, exaltabitur.* De certa & amplissima mercede humilitatis.

1. *Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Et illud: Non sum sicut ceteri hominum.*

Locus moralis contra vanam & pestilentem sui ipsius Vana sui ipsius complacentia. complacentiam. Vanum & impium est, sibi ipsi quæquam placere, in seipso quæquam gloriari, seipsum iustum, sanctum, doctum, sapientem existimare, & confidenter iudicare; quantumcunque sit verè doctus, sapiens, aut certis virtutibus præcellens. Hoc primum est quod Christus in hoc admirabili Euangelio condemnat, exemplo Pharisei proposito, qui se iustum esse pronuntiabat, & non, sicut ceteros homines, iniustum. Verus Christianus *si gloriatur, in Domino* 1. Corinth. 1. *glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Nulla ratio est, ut in se quisquam glorietur. Magna & necessaria ratio est, ut in solo Deo glorietur, quisquis gloriatur. Primum, quia quicquid homo habet, à Deo habet, non à seipso. *Quid habes quod non accepisti?* 1. Corinth. 4. 2. Corinth. 3. *Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est.* Quòd si verò ne ad cogitandum quidem bonum sufficientes sumus, quãto minus ad agendũ! *Sine me nihil potestis facere,* ait Veritas. *Omne datum optimũ,* 1. Ioan. 15. Iacob. 1. *& omne donum perfectum desursum est à Patre luminum.* In nostra potestate, & ex nobis solum peccatum est, boni profusus nihil. *Perditio tua ex te Israël, saluatio tua ex me.* Osee 13. *Navis per se descendit in gurgitem, sed per se ascendere non potest. Similia.* Terra spinas & tribulos per se profert, triticum & bonum granum non, nisi exculsa, & humana arte adiuta. *Nunquid* Esaia 10. *ergo gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum à quo trahitur? A: nemo venit ad me* (ait Christus) *nisi Pater meus traxerit eum. Quomodo si eleuetur* 1. Ioan. 6. *virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus, qui utiq; lignum est.* Nihil igitur est unde homo sibi complacere: quia quicquid habet, non ex se, sed ex Deo habet; ideòq; non in se, sed in Domino gloriari, videlicet illi gloriam & gratiam referre debet. De quo sic pulchrè D. Bernardus: *Origo fontium & fluviorum omnium mare est, virtutum & scientiarum Dominus Iesus est. Quis enim Dominus virtutum, nisi ipse est* Sermo. 13. in Cant. Psal. 23.

1. Reg. 3.
Coloss. 2.
Simile.

Rex gloria? Sed & iuxta Anna canticum, ipse Dominus scientiarum est. Omnes thesauri scientia & sapientia in eo reconditi sunt. Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, fontis illius rivuli sunt. Quod si copia aquarum secretis subterranei, q, recurribus incessanter aquora repetunt, ut inde rursus ad visus, vsq, que nostros iugi & infatigabili erumpant obsequio; cur nō etiam spirituales rivuli, ut arua mentium rigare non desinat, proprio fonti sine fraude & sine intermissione reddantur? Ad locum unde exeunt, reuertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Remittatur ad suum principium cœlestē profluuium, quo vberius terra refundatur. Quomodo, inquis? Sanè ut dicit Apostolus: In omnibus gratias agentes Deo. Quicquid sapientia, quicquid virtutis te habere confidis, Dei sapientia, & Dei virtuti Christo deputa. Hæc ille. Qui sic omnia deputat Christo, in seipso gloriari, vel sibi ipse placere non potest.

2. Thess. 5.

Nostra quæ
sunt, à Deo
sunt.

Simile.

Domin. 8. post
Pentec.
Simile.

At inquires, Deū agnosco authorem: Sed interim meū est, quod mihi Deus dedit. Sanè tuū est; sed ita tuum, sicut ille tuum esse voluit qui dedit. Voluit autē, ut acceptis eius donis ex illis non superbires, sed potiùs de recto eorum vsu sollicitus esses. Dedit tibi ut rectè vtaris, nō ut inde glories. Pater dat filio pulchrā vestem, non ut inde superbiat, etiam si à patre datā agnoscat; sed ut ea vtatur vel ad necessitatē, vel ad honestatem. Quicquid à Deo accepimus, sic accepimus, ut reddenda sit ratio villicationis nostræ. quod in alia Dominica explicatū fuit. Ridiculi nobis videntur pueri, qui de noua tunica, aut plumula in galero, sibi vehementer placent, & pulchelli propterea videntur. Sed nos magis Deo & Angelis non ridiculi modo, sed & exosi sum⁹, qui propter ingenij, prudentiæ, pietatis dona à Deo accepta, inflamur & extollimur, ambulātes in mirabilibus super nos. Qui ex modico accepto vino, aut etiam mediocri cereuisia inebriantur, ostendunt se debilis esse cerebri, & caput infirmum habere. Qui ex qualibet virtute, quolibet bono opere, aut Dei dono statim extollitur, ostendit se in vera pietate valde paruulum & debilem esse. At verò non modò sibi placere, sed & in ipso confidere, hoc multo & vanius est, & nequius. Sibi enim tribuit quod Deo proprium est, & baculo nititur ficulneo. De hac necessaria humilatione nostri ipsius, & confidentia non nisi in Deo ponenda, iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus; sed & infrā in alio loco huius Euangelij plura dicemus.

Simile.

* Domin. 3.
Aduent. text. 8.
Domin. 4. Aduent. text. 6.
Domin. 3. post
Epipl. text. 8.
Domin. Passio.
text. 5.
Domin. 4. post
Pentec. text. 5.

Nunc id vnum annotabimus, quàm singulare præ cæteris omnibus peccatis vitium sit superbia, & sui ipsis complacentia.

centia. Primum, cætera vitia interdum quiescunt, nec semper, nec ubique in homine apparent. Gulosus & ebriosus, si ^{1.} Superbiæ cum aliis vitiis comparatio.

domi peccant, non item foris. Libido nec semper, nec in omni loco flagrat, frigetque tandem, vel naturæ fragilitate, vel vitij tædio. Ira nisi irriteretur, non molestat. At superbus in lecto, in mensa, in foro, in templo, domi forisque, in omni loco ac tempore, arrogantiae suæ indicia profert, & actiones exercet; sicut hic Phariseus etiam in ipso templo, etiam inter orandum, superbiæ suæ notas profert. Rursus alia vitia consortio gaudent, ut libido, luxus, edacitas, avaritia. Superbia solitudinem querit, societatem non admittit, omnia sibi defert; se solum superbus in pretio haberi, omnibus anteponi vult. ^{2.}

Nec quengquam iam ferre potest Cæsarve priorem, Pompeiisve ^{Lucanus lib. 1.}
parem. Sic duo superba capita Romanam Remp. perdiderunt, dum hic parem non sustinet, alter superiorem non tolerat. Sic noster Phariseus: *Non sum sicut ceteri hominum.* Vult esse homo per se. Præterea omnia alia vitia non nisi à vitiis, & à materia vitiosa generantur, fouentur, perficiuntur. Otium iauitat ad gulam, gula ad luxuriam, luxuria ad prodigalitem, prodigalitas ad rapinas & furta, furtum ad iniuriam, iniuria ad maluolentiam: quæ omnia vel generant vicissim, vel generantur, vel fouent mutuò, vel fouentur; sed eadem omnia virtutibus extinguuntur & corriguntur. Sola superbia ex ipsis virtutibus nascitur, non nisi bonis insidiatur, ex pietate ortum & incrementum capit. ^{3.}

Quemadmodum enim ignis sulphureus aqua iniecta roboratur, ipsa aqua materiam ei & alimentum præbente, quæ tamen cæteros ignes solet extinguere: sic superbia, crescente virtute, & rebus præclare gestis, magis inflammatur; illis quasi materia vititur, quæ cætera vitia solent perimere. Iam verò cætera vitia singula singulas perdunt virtutes: avaritia liberalitatem, libido castitatem, gula temperantiam, iracundia beneuolentiam. At vna superbia omnes virtutes perdit, omnia bona tollit, omnia præclare gesta euacuat, mercede spoliatur, Deo reddit exosa; ut in ieiuniis ac decimarum persolutione huius Pharisei apparet. ^{4.}

Edidisset Eleazarus præclarum facinus occiso elephante, nisi illato imperitè vulnere, ab eodem etiam fuisset interfectus. ^{3. Mach. 6.}

Quoties aut peccato resistimus, aut virtutem operamur, quasi elephantem occidimus, ut vel mundum, vel diabolum, vel carnem; sed nisi à blandiente propriæ laudis memoria caueamus, ab eodem bono opere ipsimet occidimur. ^{Allegoria.}

5.

Deinde cætera peccata saltem cum ætate languescunt, & vinci se tandem patiuntur. Libidinem ætas exstinguit, odium & malevolentiam redintegrata amicitia absumit: avaritiam inducta liberalitas profligat: gulam & ebrietatem parsimonia sæpe necessaria interdum spontanea reprimat. Solius superbiæ tanta est pertinacia, vt aliis vitiis omnibus profligatis, sola audeat in campo manere, virtutiq̃ue pugnam per totam ætatem inferre. Quemadmodum enim umbra corpus, nisi vndequeque corpus illustretur, vt quum in Zenith capitis sol stat, semper consequitur, vel antè, vel retrò, vel ad dexteram, vel ad sinistram: sic superbia virtutem semper comitatur, & ex aliquo latere insidiatur, nisi quis ita luce virtutis effulgeat, vt vitiorum tenebris nihil loci relinquat, totusq̃ue & vndique cautus ab omni parte sibi prospiciat: Vide aliã non minus insignem superbiæ singularitatem in Dominica 4. Aduentus.

*Simile.**Text. 6.*

2. *Et aspernabantur ceteros. Et illud: Velut etiam hic publicanus.*

Contemptus aliorum.

Locus moralis contra despectum aliorum, alteram superbiæ speciem Hic enim Pharisæus non contentus seipsum laudare, magnificare, & ceteris omnibus præferre, etiam aspernatur ceteros, & despicit presentem publicanum, eum digito ostentans, ac dicens: *Velut etiam hic publicanus*, eum cõdemnans vt raptorem, iniustum, adulterum. Omnia enim hæc vitia à seipso remouens, ea publicano impingit. Horrenda hæc est & terra superbiæ species, quam Christus in hoc Euãgelio specialiter taxare voluit. Aman à rege Assuero, cui intimus erat, rogatus *quid ei Rex faceret, quem voluerit honorare*, seipsum solum illum esse à Rege honorandum existimabat; ideoq̃ue id honoris genus Regi suggessit, quem ipsemet vehemèter ambiebat: quo quum se delusum videret, totumq̃ue in pium Mardocheum esse translatum, quem vnum præ omnibus mortalibus despexerat, contempuq̃; habuerat, peracto honoris ministerio ex Regis mandato. *festinauit ire in domum suam lugens & operto capite, narrauitq̃ uxori suæ, & amicis omnia quæ euenissent sibi: sed & eodem die iubente Rege, suspensio interijt, eidem patibulo affixus, quod Mardocheo, quæ vnicè despexit, parauerat. Hic fuit impotentis proximi contemptus infamis exitus. Qui speculum lutulentum inspicit, suam tetram faciem videre nõ potest. Sic peccator,*

*Exemplum. Hester 6.**Simile.*

qui

qui alios omnes quasi nequiores se contuetur, & non nisi maculas in illis vel videt, vel videre se putat; ille suam ipsius fœditatem nunquã poterit agnoscere. Sãctus David dicebat: *Lauabo inter innocentes manus meas.* id est, opera mea ad exēpla iustorum conformabo, illos inspiciam & considerabo; vt, qualia sint facta mea, cognoscam. Superbus autem non nisi sordidos considerat, quibus se præferat; vel sordes imaginatur in alijs, vt suæ excellentiæ opinionem foueat. Bonus Ge-
Psal. 25.
 deon quum Angelus ei diceret, *Dominus tecum, virorum fortissime,* piẽ existimans non secus cum alijs Deum esse, quam secum, respondit: *Obsecro mi Domine, si Dominus nobiscum est, cur ergo apprehenderunt nos hac omnia?* Iustus non cogitat se aliquid præ cæteris habere. Superbus cogitat se omnia præ cæteris obtinere. Vide superbi vocem inanissimã: *Non sum sicut ceteri hominũ.* Certẽ, vt acutẽ alicubi scripsit Aristoteles, qui
Iudic. 6.
non est sicut ceteri homines, aut aliquid melius est omni homine, sicut Deus; aut aliquid vilius omni homine, sicut bestia. Eligat vtrum velit homo superbus. Profectò Nabuchodonosor, quia
Apophtegma.
cor eius sic eleuatum erat, vt cæteris omnibus terræ principibus sese anteponeret, hanc à Deo sententiam accepit: Cor eius ab humano mutetur, & cor bestia detur ei. Porrò ad eum cæterorum despectum plurimos peruenisse, vt se deos esse sibi persuaderent, multa exempla docuerunt, non principum tantum, vt Alexandri Magni, Neronis, Caligulæ, sed etiam philosophorum quorũdam, vt Menecratis cuiusdam, de quo in alia Dominica diximus.

Hic autem aliorum despectus innumera gignit mala. Sicut enim mare, vt mundetur, solet vicina sibi & adhærentia
Dom. Pass. tex. 5.
Similia.
 littora fœdare, euomens in illa sordes omnes: ita superbus, vt seipsum mundet, vt suam tueatur excellẽtiam, omnibus alijs maledicit, opprobria aspergit, vitiorum sordes & notas impingit, sicut hic publicano Pharisæus. Sicut aër visceribus terræ inclusus, exitum sibi quærens, tandem erumpit, & terram ingenti motu quatit, & facit contremescere, multa interim conuoluens & subuertens: sic gloriæ & excellentiæ appetitus superbi hominis animo inclusus, erumpens tandem, multorum famam lædit, multos infontes opprimit, multis bonis insidiatur, multum tumultum facit.

Deinde, vt hæc pestis nihil alijs nocuementi inferat, ipsum tamen superbũ maximis damnis mulctat. Omnia enim quæ fecit bona, disperdit. Vnde diuus Bernardus sic Pharisæũ hic
Serm. 23. Super Cant.
 nostrum alloquitur: *Cũ te cæteris anteponis: deles quæ feceras opera.*

Esaia 48.

opera. Si quid praclarus egisti, debebas dicere: Seruus inutilis sum: quod debueram facere feci. Audi quid dicat Deus: Gloriam meam alteri non dabo. Si ergo solus cuncta fecit, quem socium habebit? Cur inflaris contra publicanū? qui ideo non habet quod tu,

Simile.

quia non accepit quod tu. Hæc ille. Certè si quis, quia in manu statuarij videns stipitem vilem, contemneret lignum, quia informe videtur, velletque illud in ignem conicere, turpiter erraret; quia artifex nouit illud sic dolare & expolire, vt pulcherrimam ex eo statuam conficiat. Eodẽ modo si quid aliis deesse virtutis videtur: quo nos fortè non cauemus, non ideo conuenit eos despiciere, quia potest Deus etiam ex lapidibus istis filios Abrahae facere. Qui se existimat stare, videat ne cadat. Tu quis es, qui iudicas alieum seruum? Domino suo stat, aut cadit. Stabit autem. Potens enim Deus statuere illum. De hoc aliorum contemptu, vide plura in Dominica 1. post Pentecosten.

*Matth. 3.**1. Cor. 10.**Rom 14.**Text. 2.*

3. *Ieiuno bis in sabbatho: Decimas do omnium quæ possideo,*

Ostentatio boni operis.

LOCVS moralis contra vanam ostentationem bonorum operum. Non enim hæc Pharisaei opera Christus dānat, sed vanissimi hominis vanam, & stolidam, & importunam ostentationem. Venit in templum oraturus, & à Deo vel peccatorum veniam vel benè viuendi gratiam, profectum, perseuerantiam petiturus; quasiq; iam totus plenus ac satur, modicum quod fecerat, ostentat. Ineptus & ridiculus ille esset, qui elemosynā petiturus, se prius annulis, torquibus aureis, & vestibus pretiosis ornaret, existimans ea sibi adiumento fore; talia enim ostendunt eum omnium minimè indigere. Pauperes sua potiùs mala, miserias suas patefaciunt, vt alios ad misericordiam inflectant. Gabaonica vt à Iosue gratiam & misericordiam obtinerent, venerūt ad eum, induti veteribus vestimentis, calceamenta gestantes perantiqua & trita, quæ ad indicium vetustatis pitacijs confura erant. Contrà, vana ostentatio odiosa est, & odium prouocat. Cæcus quidam ætate prouectus, venit Lacedæmonem; & cum turgeret superbia, canos suos oculere tinctura conabatur. Itaque quum in conspectum Lacedæmoniorum venisset, ostenso tali capite, exposuit quorum gratia venerat. Confurgens autem Archidamus res Lacedæmoniorum; Quid (inquit) hic sani diceret, cuius non solùm animus, verùm etiam caput fucis contamina

*Simile.**Exempla.**Iosue 9.**Alianus de var. hist. lib. 7.*

minatum est? Explosit eius dicta, hominis ingenium ex vana ostentatione redarguens. Quemadmodum ægrotus, qui à medico ictus, puriorem sanguinem emittit, grossiorem retinet, deficit; ille verò qui puriori retento, inutilem, grossum, & corruptum emittit, conualefcit: sic peccator qui bona sua prædicat, & mala tacet, salute excidit; ille autem viuit Deo, qui bonis silentio compressis (neque enim ea vel ignorat vel obliuiscitur Deus) quicquid mali habet, coram Deo medico sapientissimo exponit. Rursum, qui sana membra medico ostendit, & vulnera tegit, nunquam curabitur, imò potius quotidie deterius se habebit. Sic qui boni magis videri appetunt quàm esse, dum bona sua iactitant, & mala tacet, bonorum mercedem amittunt, malorum remedium non inueniunt. Gallinæ quum oua excusserint, statim clamitant, suoque efficiunt clamore, vt oua sua statim auferantur. Sic bona opera iactabundi dæmones deprædantur. Nullus ponit amico suo poma, quæ vento ab arbore deciderunt, sed quæ manu colliguntur. Sic Deo non sunt apponenda bona opera quæ vento vanæ gloriæ dei ieiuntur; sed quæ laboriosè confecta, in apotheca pectoris reposita fuerunt. Iusto satis amplum theatrum & frequens est Dei tribunal, suæque conscientiæ testimonium. Vnde Apostolus de priori: *Qui me iudicat, Dominus est*: De posteriori: *Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ*, Dicit Christus: *Noli tuba canere ante te*. Tuba canit ante se, qui bona sua opera alijs iactat; qui suas canit laudes; qui suorum gestorum historiographus est, & buccinator. Nemo ad suam concionem campanam pulsat, nisi vbi id necessitas postularet, aut euidentis vtilitas: quæ etiam faciunt, vt & seipsum laudare, & aliorum laudes coram efferre sit laudabile. Vtrunque fecit Apostolus, sua bona opera Corinthijs enumerās, & Hebræorum bona opera ipsimet commemorans, adeoque in memoriam reuocans. Sed extra hos casus pura vanitas, interdum & magna impietas est. Præcepit Deus filijs Israel, *ne tonderent primogenita ouium*. Qui virtutis initium, & bonum quod fecit, alijs enarrat, primogenita ouis tondet; quia sublato secreto, quo quasi quodam velle-re virtus ipsa tegebatur, tonsa postmodum virtus manet, omnique vera laude nudata.

Similia.

1.

2.

3.

4.

1. Cor. 4.
2. Cor. 1.
Matth. 7.

5.

2. Cor. 11.
E. 12.
Hebr 10.
E. 32.

Deut. 15.
Allegoria.

Quanta porrò hæc iniquitas sit, sanctus Iob his verbis pronuntiat: *Si latatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo, quæ est iniquitas maxima, & negatio*

laetantiæ impietas.
Iob 31.

Moral. lib. 23.
cap. 10.

Ostentationis
gradus tres.

ubi supra cap. 8.
Simile.

Similia.

contra Deum altissimum. Ille manum suam ore proprio osculatur, qui opera manuum suarum ore proprio narrat, commendat, buccinat. *Qua in re* (ait sanctus Gregorius, hunc locum exponens) *quis despicitur, nisi is, qui ipsa operandi munera largitur? Nam authoris sui gratiam negare conuincitur, quisquis sibi tribuit quod operatur. Hæc est iniquitas maxima; quoniam omne peccatum quod ex infirmitate est, spem nequaquam perdit, quia à superno iudice veniam requirit. Præsumptio autem virtutis propria, tanto grauius in desperatione est, quãto longius ab humilitate. Cumq; vires sibi tribuit operis, ad adiutorium non recurrit authoris. Hæc ille.* Tres sunt videlicet huius vanitatis gradus. Primus est, quum lætatur in abscondito cor nostrum, & sola cogitatione nobis ipsis applaudimus, memores eorum quæ benè operari videmur. Secundus est, quum etiam in proprias laudes erumpimus, aut certè nostra benefacta cupidè commemoramus, & aliis quasi venalia exponimus, inanem laudem captantes. Tertius est eorum qui ab hac duplici stultitia & iniquitate liberi, alienis tamen fauoribus & laudibus exultant. De his tribus sapienter D. Gregorius: *Sic profectus est hominum, sicut incrementa esse conspiciamus arborum. Vis quippe futura arboris priùs in semine est, postmodum in ortu, atque ad extremum producit in ramis. Sic vniuscuiusque virtus crescit operantis. Seminatur namque in intelligentia, oritur in operatione, conualescit ad profectus latitudinem. Sed cum quemlibet sua intelligentia extollit, arbor que oriri poterat, in semine putrescit. Cum verò post operationem bonam elationis & ostentationis peste corrumpitur, quasi iam orta siccatur. Cum verò neque intelligentia, neque operatio corrumpit, sed fauor laudantium operantis animum euertit, linguarum ventos arbor pertulit; & omne quod in ea robustum creuerat, tempestas fama radicitus euulsit.* Hæc ille. Nemo igitur sua bona prædicare, suas virtutes ore proprio buccinare debet.

1. Esset quidem Dux supplicio dignus, qui castrum regium sibi vsurparet; sed multo maiori dignus, si regnum ipsum. Sic multum Deo displicet in bonis temporalibus, Deum largitorem non agnoscere; maximè verò, quando in spiritualibus bonis id fit. Christus enim per gratiam regnat in cordibus fidelium. Amygdalus, prunus, & aliæ quædam arbores, quia præcoces nimirum producunt flores, sapius fructu carent. At morus semper retinet fructum suum, quoniã seriùs floret. Stomachus validiùs hyeme quàm æstate cibum cõcoquit: quia calor qui in æstate externa corporis occupat, & per ea diffunditur,

diffunditur, in hyeme latet in corpore. Aratores post satum
 frumentum gelido tempore gaudent, calidum detestantur;
 quia gelu terra erumpentia gramina cohibet, donec altiùs
 & firmiùs radices agat: at calor statim malè hærentes her-
 bas euocat, & tenuiores, ac minùs fructuosas reddit. Eodem
 planè modo accidit illis, qui bona opera quæ faciunt, intus
 apud se non continent, donec ea Deus manifesta faciat,
quando reuelabit occulta cordium, & laus erit unicuique à ^{1. Cor. 4.}

Deo; sed humano iudicio & commendationi ea exponunt in
 præfenti, vnde apud Deum gloriæ fructum non assequuntur.
 Iussit Deus in veteri Lege, vt etsi ex omnibus alijs sacrificijs
 quædam pars sacerdoti cederet, thus tamen totum sibi of-
 ferretur. Postea nihilominus apud Esaiam dicit: *Incensum* ^{Esaiæ 1.}
abominatio est mihi. Vnde hæc tam contraria Dei sententia?

Sanè quia qui incensum offerebant, pleni erant vani-
 tate, immunditia, iniquitate, vt ibidem Propheta copio-
 sè describit. Sic displicent Deo quæcunque bona opera
 cum vanitate & ostentatione coniuncta. Sicut optimi cibi
 inordinate sumpti ægritudinem adferunt; venenum verò in
 medicina sumptum, vt in theriaca, sanitatem operatur: sic
 aliqui cum virtutibus ipsis tumescunt, & animæ perniciem
 sibi conciliant, vt hic Pharisæus: alij in peccatis humiliantur,
 vt hic publicanus, & interdum ad maiorem perfectionem
 resurgunt, sicut Dauid, cuius hæc vox erat: *Priusquam hu-* ^{Psal. 118.}
miliarer, ego deliqui. *Qui* vas aliquod plenum pretioso li-
 quore portat, quanto ipse liquor pretiosior est, & vas ple-
 nius, tanto maiori cura ac diligentia illud fert, ne quid ef-
 fundat. Eodem prorsus modo, quanto quis virtute plenior
 est, eaquæ præstantiore, eo attentius cauere debet, & cau-
 tius prospicere, ne temere prædicando eas effundat, totum-
 que vas suum euacuet.

Omnis artifex quanto altiùs parietem ædificauit, tanto
 in opere vigilantius & cautiùs procedit, ne cadat. Altitudo
 enim loci, hominis cerebrum naturaliter perturbat, & è
 sublimi despicientem, aliquando præcipitat. Sic iustus
 quanto altiùs spirituale suum ædificium erexit, quanto
 plus in pietate profecit, quanto excelsiorem bonorum ope-
 rum structuram condidit, tanto modestiùs ambulare, tanto
 minùs se vento humanæ laudis committere, tanto pareiùs
 ad inferiora despiciere debet, ne statim ex magna illa alio-
 rum à se distantia inflatus præcipitetur, & sui ipsius ingen-
 tem ruinam edat. Talis videtur eius ruina fuisse, de quo

Apoc. 3.

sic in Apocalypsi legimus: *Vtinam aut frigidus esses aut calidus*, id est, aut aperte malus, aut perfecte bonus. *Nunc autem quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.* id est, quia aliquas habes apparentes virtutes, sed illis non nisi ad iactantiam abuteris, es in proximo periculo perditionis. Etsi enim frigidus, & omni virtute carens te multo deterior est, tamen facilius sanari potest quam tu, quia peccata sua facilius cognosceret, eo quod omni virtutis furo careat, tu verò morbum tuum cognoscere (sanus enim videris tibi ipsi) nullo modo potes. Ideo sequitur statim apud diuum

Similia.

- Ioannē: *Quia dicis quod diues sum, & locupletatus, & nullius egeo* (hæc est vox iactantis Pharisæi) *& nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cacus, & nudus.* Tam verè nihil es, & nescis; & quia nescis, incurabilis es. Infirmus, qui se morbo oppressum nescit, medicinam non quærit. Superbus, quia se virtute plenum existimat, Christi gratiam & medicinam non implorat. *Quemadmodum nemus vmbrosus prima fronte amœnum, tanta oblectatione pascit oculos, virentium plantarum varietate & densitate, vt videatur non nisi voluptatis causa comparatum; quum intus sit plenum serpentibus venenatis, lupis rapacibus, fortè & latronibus: sic hypocrita, & vanus ostentator sui, cum foris sanctus appareat, propter opera secundum substantiam bona, oblectat oculos videntium; at intus latet superbia, ambitio, inuidia, cæteraque scelera, indomitæ ferarum more, in miseri cordis situâ passim vagantia. Omnia quippe non nisi vanitati seruiunt. Sicut organorum pulsatores, nisi eis ventosos folles quis leuet, nullum penitus sonum efficiunt; & nauis non soluunt è portu, nisi ventum nacti opportunum: sic planè superbi homines, nisi laudibus efferantur, in virtutis actionem non incumbunt. Hi non rectè facta, sed rectè factorum præmia sequuntur; ac si quis agrum coleret, triticique sementem iaceret, non propter triticum, sed propter varios illos flores qui tritico adnasci solent, spontèque succrescere. Sic enim vera laus virtutem non quæsitâ, sed vltro sequitur. Sunt etiam hi illis similes, qui quæ longo temporis interuallo, magno studio & labore adepti sunt, aleis, aut pictis chartis ludentes vna horula amittunt. Sic enim iste Pharisæus sua ieiunia, suâque elemosynas vna iactabunda oratione prodegit. Sicut Dauid noluit seruos suos in conspectum eius venire, qui dimidiam barbam rasam habebant, sed præcepit eis manere in Iericho, donec*

2. Reg. 70.

tota

tota succresceret : sic Deus in suum conspectum & fauorem non admittit opera dimidiata, id est, quæ secundum substantiam operis, & in genere suo bona sunt, sed secundum modum agendi, & ex parte intentionis ac finis, vanæ videlicet ostentationis gratia, mala sunt. *Si qua ciuitas* (ait sanctus Gregorius) *contra insidiantes inimicos magno ualletur aggerè,* ^{7.} *fortibus cingatur muris, ex omni parte in somni muniatur custodia, unum verò in ea foramen tantummodò immunitum per negligentiam relinquatur, inde procul dubio hostis ingreditur, qui undique exclusus videbatur.* Sic Phariseus iste bonis operibus utcumque vallatus, per vnum iactantiæ foramen hostem intromisit, & perijt. Sola quippe destructa humilitate, & intromissa superbia, tota virtutis structura corruit. Quemadmodum enim domus non propter trabem vnã ^{8.} collapsam, aut tigna corrupta, sed basi & fundamentò corrupto ac putrefacto, tota necessario corruit : sic humilitate destructa, & Dei gloria (quæ omnium bonarum actionum finis ac fundamentum est) sublata, vanaque & humana in locum eius suffecta, tota spiritualis ædificatio corruat necesse est. *Laudet te alienus, & non os tuum,* ait Sapiens. ^{Prou. 27.} Certè laus in ore proprio, mendacij laudantem arguit. *Quis enim credat parieti* (ait sanctus Bernardus) *si se dicat parturire radium quem suscipit per fenestram? Aut si glorientur nubes quòd imbres genuerint, quis non irrideat? Mihi liquidò constat, nec de canalibus oriri riuos aquarum, nec de labijs vel dentibus verba prudentia, et si sensus ultra corporeus non attingat.* Si qua in sanctis digna laude intueor, clara veritatis luce intueor laudabilem alium apparere, alium esse : & laudo Deum in sanctis suis. *Nec laus calami, laudabilis est pictura siue scriptura; nec gloria lingua aut labiorum, sermo bonus.* Sed vt illa, sic totus homo instrumentum potius virtutis est, quàm causa; certè nec sola, nec principalis causa est; quare nec se solum laudare, nec principaliter debet, nisi qui apertum Deo bellum indicat. Plura de hoc absurdissimo vanæ ostentationis vitio iam suprà in alijs Dominicis protulimus, quæ huc referri possunt.

4. Publicanus à longè stans.

Locus moralis, ad peccatoris instructionem, vt ante omnia suam miseriam agnoscat, & itatum peccati in quo est, longè miserimum conuincatur. Publicanus enim iste peccator grauis ideo à longè stat, non audens ad Dei sacra-

*Domin 3 post
Epiph. text. 3.
Dom. 4. Qua-
drag. text. 6.*

Prou. 18.

rium propiùs accedere, eo quòd se per peccatù à Deo elongatum esse, multùmque recessisse, humiliter & veraciter agnouerat. *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Si iustus humiliter, multo magis peccator veraciter à sui accusatione incipit; idque non verbis tantùm, sed & factis, totoque corporis gestu. Tale fuit conuersionis principium in filio prodigo.

Luca 15.

In se reuersus (id est, elongatus tam à seipso, qui prior fuerat in domo paterna in statu gratiæ, quàm à Deo, de redeundo cogitans) *Quanti* (inquit) *mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Surgam, & ibo ad patrem meum.* Nouerat se longè à patre suo abesse: ideo dicit: *Surgam, & ibo.* Sic in Osea Propheta peccatoris cõuersio describitur. Quum enim peccator peccandi adhuc studio delinitus diceret: *Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas lanã meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum;* Dei misericordia volens peccatorem saluum facere, & quærens ouem perditam, contrà sic dicit:

Osea 2.

Ecce ego sepiam viam tuam spinis & sepiam illam maceria, & semitas suas non inueniet; & sequetur amatores suos, & non apprehendet nos; & quæret eos, & non inueniet (hoc est, impedimenta iniiciam, quo minùs liberè pecces, vel tribulationem immittens, vt filio prodigo iam fame pereunti, vel occasiones peccati rescindens, vel oportunitates auferens) *& dicet: Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc quàm nunc.* Hic vir prior, Deus est, cui in prima creatione, vel in secunda per Christum regeneratione, anima desponsata est. Ab hoc viro priore anima peccatrix in primo conuersionis puncto se longè distare cognoscit, ideòque reuerti desiderat. Absque hac agnitione desiderium reuertendi nullum est. Peccatores impœnitentes non aduertût se longè esse à Deo, imò in medijs voluptatibus atque peccatis omnia sibi salua ac tuta promittunt. At vbi primùm cõuersionis studio tanguntur, vident se longissimè abesse à salute, dicentes cum Propheta: *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* & agnoscetes illud: *Longè à peccatoribus salus.* Qui in foueam aut fossam decidit, si casu delectatur, optimo loco videtur esse: At vbi primùm emergere cõtendit, tũc demùm se malo loco esse aduertit, & auxilium implorat, suæ sibi miserix conscius. Primus ad indulgentiam gradus est, agnosce delictum, fateri miseriam. Vnde Paulus consulit, dicens:

Psal. 25.

Psal. 118.

Simile,

Non vos defendentes charissimi. Iudas filius Iacob, licet innocens esset, propter scyphum inuentum in sacco Benjamin, seipsum

Rom. 13.

Exemplum.

seipsum tamen accusauit, vt Ægypti principem flecteret, di- *Gen. 44.*
 cens: *Quid respondebimus domino nostro? Deus inuenit iniqui-*
tatem seruorū suorum. Loquens Propheta Oseas cum populo
 Israëlítico, sic ait: *Conuertere Israël ad Dominū Deum tuum,* *Osea 14.*
quoniam corruisti in iniquitate tua. Sed vnde conuersionis ex-
 ordium sumant, mox explicat, dicens: *Tollite vobiscum verba,*
& conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer ini-
quitate, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum no-
strorum. Vitulos labiorum vocat Propheta verba humilia,
 quæ à corde contrito exeunt, eiúsque miseriam patefaciunt.
 In huiusmodi enim verbis lingua & labia quasi mortificātur.
Mansuetorum & humilium semper tibi placuit deprecatio, ait *Iudith 9.*
 sancta Iudith. *Deus enim (ait Sapiens) dissimulat peccata homi-* *Sap. 11.*
num propter pœnitentiam. Vide quanta humilitate etiam iusti *Exempla.*
 ad Deum accedunt; vt sic, quid peccatorem facere cōueniat,
 certius intelligas. Abraham volens pro Sodomitis interce-
 dere: *Quia (inquit) semel cœpi loquar ad Dominū meum, quum* *Gen. 19.*
sim puluis & cinis. Quasi dicat, ne irascaris mihi quòd pro
 alijs oro, quum sim ipse peccator. Sic & Iacob faciebat, quum
 timeret à facie fratris sui Esau: *Domine Deus, minor sum om-* *Gen. 32.*
nibus miserationibus tuis. Nec aliter Dauid, quum iam in altif-
 sima pace maximāq; rerum affluētia regnaret: *Quis (inquit)* *1. Reg. 27.*
ego sum Domine Deus, aut qua domus mea & patris mei, quòd
adduxisti me vsque huc? Sic & socij Danielis in medijs flāmis
 ambulantes Deū, benedicebāt: *Iustus es in omnibus qua fecisti* *Dan. 3.*
nobis, & vniuersa opera tua vera, & via tua recta, & omnia
iudicia tua vera. Deniq; ipse Daniel pro se, & pro populo suo
 oraturus, ab hac humili confessione orditur: *Peccauius, ini-* *Daniel. 9.*
quitate fecimus, impiè egimus, & recessimus & declinauimus à
mādatiis tuis & iudicijs. Tibi Domine iustitia, nobis autē confusio
faciei. Vides quàm longè stat, & quàm longè se ponit à Deo,
 suam & suorum miseriam agnoscens. Si sic iusti se humiliant,
 quomodo erecta ceruice stabit impius? Si sic columnæ con-
 tremiscunt, quomodo tabulæ sibi firmæ videntur? Si amici
 & domestici tam timidè fores pulsant; extranei, & à Deo per
 peccatum diuisi, quanto cum tremore ad Deum debent ac-
 cedere? Plura de hoc necessario humilitatis exordio in ne-
 gotio pœnitentiæ, & reconciliationis cum Deo, in alijs iam
 Dominicis diximus, quæ huc referri possunt.

5. Nolebat oculos ad cælum leuare.

Locus moralis de verecundia peccatoris ad Deum per
 pœnitentiam reuertentis. Quum enim iste publicanus peccatoris.

Domin. 3. post
Epiph. text. 8.
Domin. 1. post
Pasch. text. 4.

Verecundia
 peccatoris.

vt exemplum quoddam pœnitentium à Christo hic proponatur; singulæ orationis eius circumstantiæ documentum præbent. Noluit ergo præ pudore & verecundia scelerum suorum oculos ad cœlum, id est, ad Deum cœli leuare. Esdras quum pro populo oraret, cum hac verecundia accessit. dicebat enim: *Deus meus, confundor & erubescō leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum.* Magdalena peccatrix, indignam se reputans quæ faciem contrâ Christum leuaret, *stetit retrò secus pedes Domini.* Rex Manasses in sua oratione sic loquitur: *Non sum dignus intueri & aspicerē altitudinem cœli præ multitudine iniquitatum mearum.* Appositè Propheta Ieremias: *Quomodo cōfunditur fur quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israël, ipsi & reges eorum, principes, & sacerdotes, & propheta eorum, dicentes ligno, Pater meus es tu.* Hoc est, sic confundi deberent. Alioqui tanta erat eorum impudentia, tanta est quorumlibet peccatorum qui in malitia sua obstinati sunt, pertinacia, vt de illis verum sit, quod idem Propheeta de illis alibi dixit: *Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.* Sicut mulier à viro in adulterio deprehensa maximè confunditur; sic anima peccatrix violata inde cum Deo, cōfundi debet. Mulier illa sanguinis profuuium passa, non audebat coram ad Christum accedere, sed retrò veniens, *simbriam tantum vestimenti tetigit, & sanata est.* Cùm Asael frater Ioab Ducem Israelitici populi Abner fugientem insequeretur, dixit illi Abner: *Recede, & noli insequi, ne compellar te confodere cum terra, & non potero leuare faciem meam ad Ioab fratrem tuum.* Si propter occisum in bello, idque in sua necessaria tutela, sic vultus potentis ab ipsis potentibus formidatur; quanto magis Dei Patris facies timenda nobis est, ne ad eum oculos leuare audeamus, postquam peccato lethifeto, Filium eius vnice dilectum iterum crucifiximus vt Apostolus loquitur! Est autem hæc verecundia non minùs peccatori vtilis quàm necessaria. Vnde sic de ea D. Ambros. *Plurimum suffragatur reo verecundà confessio, & pœnam, quæ defensione euitare non possumus, pudore subleuamus.* Et iterum alio in loco: *Quem commissi pudet, nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.* Hæc ille. Habes plura in loco proximè præcedente.

6. *Percutiebat pectus suum.*

Locus moralis de contritione cordis pœnitenti necessaria, quàm hac externâ pectoris tunctione publicanus profite-

Exempla

1. Esdr. 9.

Luca 7.

Oratio Manaf.

Ierem. 2.

Ierem. 3.

Simile.

Exempla.

Matth. 9.

3. Reg. 2.

Hebr. 6.

2. Psal. 37.

Apolo. David,
cap. 10.

virtio cor-
nitenti

profitebatur, vt in altero Promptuario latiùs dictù est. Per-
 curiebat peccus vbi erat cor, ex quo omnia peccata pullu-
 lant, iuxta illud Saluatoris: *De corde exeunt qua inquinant* Matth. 15.
hominem, furtà, homicidia, adulteria. Deus per Ioelem sic Ioel. 2.
 pœnitentes alloquitur: *Scindite corda vestra, & non vesti-*
menta vestra: id est, non tantùm exterius signa doloris ostē-
 dite, sed & interiùs verum dolorem habetote. Sicut arbor Similia.
 quæ radicitus euellitur, terram in qua hærebat, deiicit & cō-
 minuit; sic peccatum quod radicitus & omnino euellitur, cor
 in quo hæsit, necessariò commotum valde & afflictum re-
 linquere debet. Vbi cordis afflictio non sentitur, ibi adhuc
 peccatum hæret radice tenus, etsi fructus proferre ad tem-
 pus desinat. Quemadmodum vermes qui in puerorum in-
 testinis generantur, pharacis quibusdam vehemēter acri-
 bus & amaris excutiuntur; ita peccatum in intimis animi
 secessibus habitans, pœnitentiæ & doloris acrimonia extin-
 guit. Doloris de peccato summam necessitatem, si rectè cō-
 uerti volumus, disertè Scriptura docet: *Conuertimini ad me in* Ioel. 2.
toto corde vestro, in fletu & planctu. *Dole & satage filia Sion* Michaa. 4.
quasi parturiens. *Postquam percussisti me, egi pœnitentiam; &* Ierem. 31.
postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. *Quod plangen-*
tis & super errore pristino plorantis indicium est, ait sanctus In Comment.
 Hieronymus. Sed regius Propheta, qui & pœnitentis perfo- ibidem.
 nam accuratè egit clarissimè hoc docet: *Sacrificium Deo spi-* Psal. 50.
ritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non de-
spicies. Et rursus: *Rugiebam à gemitu cordis mei: lauabo per* Psal. 6.
singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum
rigabo. Quod à nobis quemadmodum fieri debeat, docet In Psal. 118.
 Ambrosius: *Ille qui sui sollicitus gubernator est; atque ingemis-* Conc. 7. num. 7.
gens & dolens, lapsus superioris offensam quarit quomodo abluat
fluctibus pœnitentiæ, hic lauat per singulas noctes lectum suum,
 id est, *per singula peccata cor suum mundat.* Sed & rursus
 sanctus Dauid: *Deus meus, vitam meam annuntiabo tibi, po-* Psal. 55.
suisti lachrymas meas in conspectu tuo. Vbi pulchrè D. Ambro-
 sius: *Lachryma,* inquit, *legationem solent suscipere pro de-* In Psal. 37.
lictis. Sic Petrus abnegato Christo exiuit foras, & flevit ama- Luc. 21.
 rē. Paulus quoque: *Qua secundum Deum,* inquit, *tristitia est;* 2. Cor. 7.
pœnitentiæ in salutem stabilem operatur. Ecce enim hoc ipsum
 secundum Deum (id est, propter offensum Deum) contristari
 vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem, ne denuo pec-
 cetis: sed defensionem coram iudice Deo, sed indignationem
 de præteritis commissis: sed timorem de futuro relapsu, sed

In Comment.
ibidem.

Pfal. 118.

Sermo. 5. de
lapsis.

Homil. 50. En-
chirid. cap. 65

Past. cura. par. 3.
Amonuit. 31.

Homil. 7. ad pop.
Antioch.

Homil. in Mar.
Iuir.

Domin. 9. post
Pentec. text. 1.

desiderium nouæ vitæ, sed æmulationem gloriæ Dei, vt per nouam vitam eum glorificetis, quem peccato inhonorastis, sed vindictam. In seipso enim vindicat (ait Ambrosius) qui se causa delicti affligit. Quod ita sanctus Dauid fecit, vt diceret: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Hunc igitur de peccato dolorem, vt certum peccati remedium, vt Deo sacrificium acceptum, vt iustam offensæ vindictam, diligenter iuxta Scripturas docent sancti Patres. Cyprianus plenam pœnitentiam vocat quæ dolentis & lamentantis animi probat mœstitiã: & eorum cæcitatẽ grauius reprehẽdit, qui nec agnoscunt delicta, nec plangunt. Augustinus ait, satisfieri Deo per pœnitentiã dolorem. Et iterũ: Pœnitentiã certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei: quare in pœnitentiã non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris. Et D. Gregorius: Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quas dileximus, è contrario appositis lamentis insequamur. Neque enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamentis contrarijs medetur. Quod ad eò verũ est, vt verissimè scribat Chrysostomus: Tristitiã nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum. Quod alio in loco latius ex eo deduximus. Horum sententiæ accedit sanctus Basilius: Fle super peccato: peccatum luctus est & implacabilibus lamentis dignum. Ob peccatum profluant effusissima lachryma, nec desinat ex imo pectoris recessu iugiter prosilire suspiriosus gemitus. Flebat Paulus inimicos crucis Christi: flebat Ieremias internecionem peruentis populi: flebat Dauid, & dixit: Defectio tenuit me pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam. Plura huc pertinẽtia vide suprã in alia Dominica. Hæc sacræ Scripturæ, hæc sanctorum Patrum manifesta doctrina est, dolorem cordis, sanando peccato necessarium esse. Sic publicanus iste acerbò peccati dolore tactus, percutiebat pectus suam.

7. Omnis qui se exaltat, humiliabitur.

Superbiæ pœ-
na.

LOcus moralis de pœna superbiæ. Reddit Christus causam cur Pharisæus cum omnibus suis virtutibus cõdemnatur, & in domum suam descendit non iustificatus. Quia videlicet seipsum exaltauit, seipsum prædicauit, seipsum glorificauit, in seipso sibi complacuit, in seipso confidebat, tanquam ex seipso iustus. Hæc sententia cum altera illi coniuncta (Qui se humiliat, exaltabitur) ter à Christo in Evangelio repetitur, vt eam tum tanto certius verissimam esse intellige-

intelligeremus, tum intellectam memoriæ firmiùs impres-
sam teneremus. Nam & bis à D. Luca, & semel à sancto *Luca 14. 6. & 89.*
Matthæo diuersis vicibus à Christo pronunciata legitur. *Matth. 23.*
Tanto igitur adhuc diligentius pertractanda est, et si de hoc
argumento iam in aliis Dominicis iterum atque iterum di-
ctum sit: sicuti in duobus primis huius Euangelij locis an-
notatum est. At primùm non dicit Christus, *Qui exaltatur;* *Se exaltare*
sed, *Qui se exaltat.* Non potestas aut status, sed elatio, & va- *quid.*
na sui ipsius exaltatio condemnatur, quocunque ea modo
fiat, siue per ambitionem, & desiderium celsitudinis, siue per
vanam complacentiam acquisiti honoris, siue per despectũ
aliorum, siue per confidentiam & gloriationem in seipso.
Tot enim modis homo se exaltat per superbiam: & tot mo-
dis Deus irritatur vt superbientem humiliet. Angelos super- *Exempla.*
bientes, & seipsos exaltantes, ad ima detruxit Deus. Dauidẽ, *2. Petr. 2.*
quia eleuatum est cor eius, & iussit populum numerari, vt *2 Reg. 24.*
gloriaretur in potentia, acerba peste inminuto populo pun-
niuit. Chore, Datham, & Abiron, quia seipsos exaltare vo- *Numer. 16.*
luerunt, dicente illis Moyse, *Multum erigimini filij Leui,* viui
in infernum descenderunt: Alia ex Scripturis exempla alibi *Similia.*
prolata sunt. Nummus qui descendit in statera, in thesau- *1.*
rum mittitur; qui verò ascendit, reprobatur. Sic superbi re-
probantur à Deo. *Et ipsi* (inquit Dauid) *de manu tua repulsi* *Psal. 72.*
sunt, & proiecasti eos dum allenarentur. Sicut lanx trutinæ,
quanto leuior est, tanto amplius sursum ascendit: sic quanto *2.*
homo vanior est & inanior, tanto se exaltat magis. Sicut *3.*
fauus eo plenior melle esse solet, quo in imo magis aluea-
rio resederit, & quanto excelsior est, tanto ferè inanior cõ-
spicitur: ita superbus & arrogans inanis à Deo relinquitur,
humilis gratia repletur. *Esurientes impleuit bonis, & diuites*
dimisit inanes. Aquila in altum admodum testudinem eleuat, *4.*
indẽ ue inter immania saxa, vt cibum extrahat, miserè
præcipitat. Sic in persona superbiorum dicit Iob Deo: *Ele-* *Iob 30.*
uasti me, & quasi super ventum ponens me, allisisti me validè.
Vnde Sapiens: *Ante ruinam exaltatur cor hominis.* Luctator *Prouerb. 18.*
vt aduersarium fortiùs deiiciat, eum sursum in aërem leuat. *5.*
Sic superbus, vel à seipso, vel à diabolo exaltatur, vt grauiori
casu ruat. Esaias Propheta quum de superbo dixisset, *Nun-* *Esaias 10.*
quid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea, &c. subiun-
git: *Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in*
pinguibus eius tenuitatem, & subtus gloriam eius succensa ar-
debit quasi combustio ignis. Docet citò & acerbè periturum,

*Exempla.**Esaia 37.**Ezech. 28.**Ezech. 31.**Esaia 16.**Paulus à Palatio in cap. 23. Matih.**Job 41. Apocal. 16.**Eccles. 10. Genes. 16.*

qui contra Deum superbit, seipsum exaltans. Ad Sennacherib verò regem Assyriorum, qui per Rabfacem seruum suū exprobrauerat ciuitati Hierusalem, & Deo habitatori eius, sic per Prophetam Deus loquitur: *Cum fureres aduersum me, superbia tua ascendit in aures meas. Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frenum in labijs tuis, & reducam te in viam per quam venisti.* Porro ad principem Tyri sic per Ezechielem Deus loquitur: *Eo quòd eleuatum est cor tuum sicut cor Dei, idcirco ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium: Interficient te, & detrahent te, &c.* Sed & Pharaoni principi Ægypti similiter comminatur Deus: *Pro eo quòd sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem atq; condensam, & eleuatum est cor eius in altitudine sua; tradidi eum in manus fortissimi gentium, faciens faciet ei. Iuxta impietatem eius eieci eam.* Alexander Magnus, quum Dario dimidium regni sui offerenti responderet, nec terrā duos soles, nec Asiā duos reges ferre posse; non ita multo pòst in florenti ætate moritur, veneno sublatus. Cōtra superbus Moabitas sic intonat Esaia: *Audiuimus superbiam Moab. Superbus est valde. Superbia eius, & arrogātia eius, & indignatio eius plus quā fortitudo eius. Idcirco ululabit Moab ad Moab, vniuersus ululabit:*

Sed exemplorum non est numerus. Causas breuiter annotabimus. Deus est purissima veritas: non potest igitur non maximè odisse mendacium. At mendacium grauissimum est, putare te aliquid esse, quum nihil sis. Nec obstat, quòd pari ratione iniustitia erit maximè quoque Deo exosa, quia Deus est iustitia. Grauior enim est corruptio quæ in fundamento latet, quàm quæ in tecto aut pariete. At putare te aliquid esse quasi ex te, quum nihil sis, corruptio quædam est in ipso esse, ac fundamento omnium virtutum atque operationum. Rursum superbia vexillum diaboli est. *Ille enim est princeps super omnes filios superbia.* Odit igitur Dominus eos *qui caractere bestia sunt insigniti.* Deinde, qui se exaltat, necesse est vt alios deprimat, veluti qui cubito omnes deiciat, vt primum in teatro locum obtineat. Omnibus ergo bellum indicit superbus. Meritò igitur *odibilis Deo & hominibus superbia.* Meritò cuiusuis *manus contra eum, postquam manus eius contra omnes est.* Iam verò originem suam inquirat superbus. Genus, opes, fortuna fundantur in corpore: virtus, eruditio, pietas, scientia, fundantur in anima. At hæc nōne ex nihilo creata sunt? Egrègium verò celsitudinis fundamentum. **Quomodo se exaltat**

se exaltat cuius fundamentum nihil est? Porro vt humani generis Redemptor te, superbe, serualet, quousq; descendit, vt te inueniret, inde que te eriperet? Nonne ad inferiora terræ? Qui tam iacet profundus, quomodo se exaltat? Sed & quò tendas vide, nisi Dei te misericordia saluet. An non in inferni barathrum? Quomodo se exaltat, qui inferno dignus est? Nam quòd peccatores, & vtcunque in quibusdam placeas, in multis tamen offendis (*nam in multis offendimus omnes*) peccatum autem te Deo inimicum, cupiditatis mancipium, diaboli captiuum facit; quomodo te exaltas, quem tam vilem peccatum fecit? Postremò, qui ad tot & tanta Dei beneficia absurdescis, qui Christi humilitatem vel cæcus non vides, vel videns imitari non potes, tam surdus, cæcus, & claudus, atque adedò in peccato suo mortuus, quomodo se exaltat? Hæc vt summo odio sunt digna, sic odibilem Deo reddût superbum, & idcirco necesse est vt humilietur. Pronunciat per Prophetam Deus: *Incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.* Et alius Propheta: *Vidi impiũ superexaltatum super cedros libani; & transiui, & ecce non erat.* Aptè quoque Abacuc: *Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus.* Sicut enim capitis vertigine laborans, & vino captus, in omnem lapidem impingit, & mille periculis obnoxius est: sic qui seipsum exaltat, quasi homo læsi cerebri, & nimio sui amore quasi vino captus, faciliè humiliatur & impingit; multa absurdè facit, multis se ridiculum præbet. Si quis cum statura cubitus sit, instar montium, imò etiam altiore se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat; nullũ iam aliud signum eius insania quareremus. Sic cum hominem inflatum vides, qui seipsum præ ceteris exaltat, nullum aliud signum ve cordia hominis exquiras. Quum Benadad rex Syriæ arroganter dixisset, *Hæc faciant mihi dii, & hæc addant si suffecerit puluis Samaria, pugillis omnis populi qui sequitur me:* appositè ei respòdit Achab rex Israel, *Ne gloriatur accinctus æquè vt discinctus,* id est, noli canere triumphum ante victoriam; ne sic gloriatur adhuc ad prælium accinctus, atque ille qui finito prælio, & parta victoria, discinctus arma deponit. Qui se in hac vita exaltat, gloriatur adhuc accinctus. Sed Deus tales humiliat, vt illum Benadad humiliavit, cuius numerosum exercitum per pueros principum prouinciarum numero 132. profligauit.

5.

6.

7.

Iacob 2.

8.

Esaia 5.
Psal. 36.Abac 2.
Similia.Chrysof. Hom.
59. in Matth.Exemplũ.
3. Reg. 20.

Similia.

August. enar. in
Psal. 36.

Fumus à loco ignis erumpens in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit; sed quanto fiet globus

globus ille grandior, tanto fit vanior. Sic impius quo magis exaltatur, eo magis deficit. Sicut in area extollitur palea super granum, non quòd sit dignior, sed quòd sit leuior: sic in hac vita superbus fertur super humilem, non propter virtutem, sed propter vanitatem.

*Eccli. 10.
Parabola.*

Verissimè qui se exaltat, humiliatur: quia sese exaltando, peccatum incipit, & virtutem abrumpit. Nam vt *initium omnis peccati superbia*; sic ruina omnium virtutum est arrogancia, vt in superioribus ostensum est. Volebant duo homines ingredi in magnificam aulam per postem depressum. Vnus se inclinans, transiuit: alter erectus, & magno impetu se intrudens, leso grauiter capite, cedit retrò. Hęc magnifica aula est domus cælestis, cuius *via arcta & angusta est*, cuius ostium humile & depressum est: *Christus enim est ostium, mitis & humilis corde* Qui se humiliat, in eam intrat: qui se exaltat, reicitur, & in terram, imò in infernum cadit. Docet nos Christus: *Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.* Hæ nuptiæ, sunt nuptiæ Agni, & cæna magna ad quam omnes inuitati sumus.

*Matt. 7.
Ioan. 10.
Marth. 11.*

Luca 14.

Exempla.

Qui se exaltans vult primo loco accumbere, cum ignominia detrudetur in infimum. Talia iudicia exercuit Deus in Abimelech filio Gedeonis, in Absalone regnum patris affectante, in Athalia regnum occupante, in Adonia paternum quoq; regnum ambiente, in Vasthi regina Assuero viro parere nolente, alijsq; multis supra in hoc Euangelio, & in alia Dominica commemoratis. Sicut in hyeme frigore vigète, & æstate nimio calore omnia inflammante, ra ò cadunt ingentia fulminia, vt refert Plinius, sed vere & autumnò quando aër est serenus & tranquillus: sic ærumnæ & calamitates à Deo immissæ, non eos quærunt, qui in humili statu laborant (nisi rariùs ad probationem & maiorem ipsorum gloriam) sed illos repentino vulnerant impetu & deiiciunt, qui in tràquillo prosperitatis superbia extolluntur, & inani mundi gloria insolescunt. Non gloriatur fumus quia ascendit, nam ascendendo euanescit. Vnde Propheta regiùs: *Sicut deficit fumus, ita deficiant.* Adcò semper verum est: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.*

*Simile.
Natural. hist.
lib. 2.*

Psal. 67.

8. Et omnis qui se humiliat, exaltabitur.

Locus moralis de certa & amplissima humilitatis merce-
 de. Hūc locum etſi in alijs Euāgelijs iam ſemel atq; ite-
 rum tractauimus, tamen, propter ſaluberrimę huius doctrine
 explicationē vberiorē, quædam hīc addemus, prout Deus da-
 bit. Nō qui ſimpliciter humiliatur, puta propter peccata ſua,
 vel ab extrinſeco quod inuitus patitur; ſed qui ſeipſum humi-
 liat, ille exaltabitur à Deo, ſiue in hac vita, ſiue in altera. Sed
 quia de humilitate ſæpe diximus, & nunc iterum dicendum
 eſt, in quo illa cōſiſtat, deq; eius gradibus pauca ad captū po-
 pularem annotabimus. Vt in omni virtute & pietatis actio-
 ne, ſic in humilitate tres ſunt hominū gradus: primus eſt in-
 cipientiū, ſecundus proficientiū, tertius perfectorū. Quū au-
 tem humilitas duplex ſit, ſiue quoad alios, ſiue quoad ſe-
 ipſum, in vtraq; ſpecie tres hi gradus inueniuntur. Circa hu-
 militatem quoad alios, incipiens & vulgaris Chriſtianus pa-
 ratus eſt maioribus ſuis, ſiue ætate, ſiue ſcientia, ſiue virtute
 deferre, ſeq; ſubmittere, eorū aut mandata iuſta tolerando,
 aut etiā conſilijs, vbi res poſtulat, obſequendo; nec ſe vnquam
 præfert æquali. & hæc eſt neceſſaria humilitas. Proficiens ve-
 rō & melior Chriſtianus etiā æqualibus ſuis, ſiue ætate, ſiue
 ſcientia, ſiue virtute deferre, ſeq; inferiorē iudicare, eorum
 quoq; conſilia nō aſpernādo, non dubitabit: minoribus quo-
 que ſuis ſuo ſe iudicio non præferet. & hæc eſt humilitas à
 Chriſto & Apoſtoliſ laudata & commēdata; quā ſanctus Au-
 guſtinus vocare ſolet *propriam diſciplinā Chriſtianorum*. Nam
 prima officioſa magis eſt quā pia, ipſiſq; ethnicis cōmu-
 nis. Perfectus verō Chriſtianus, & qui proximē ſequi Chri-
 ſtum cupit, etiā minoribus ſuis, quocūque reſpectu huiusmo-
 di, ſe ſubmittere, ſe inferiorē & deterioreſ iudicare nō vere-
 bitur, eiſdē etiā, ſi res poſtulat, vel conſulentibus morem ge-
 rere; vel etiā iubentibus quæ licitè & honeſtè iuberi poſſunt,
 parere paratus. Hæc eſt heroica & excellens humilitas, quam
 Chriſtus redēptor in ſua benedicta perſona primus exercuit,
*veniens ministrare, non ministrari, lauans pedes discipulorū ſuo-
 rum, ſubditus patri putatio*: quā etiam imitatus eſt Paulus, ſa-
ctus omnibus omnia, vt omnes lucrifaceret; & ſic inter fideles
 conuerſatus, vt dicerent Corinthij: *Præſentia corporis infirma,*
epiſtola fortes: propter humilem ipſius inter eos conuerſatio-
 nem. Ad hāc hortatur Scriptura, & huiç maximē exaltationis
 merces. repromittitur, etſi etiam de ſecundo gradu veriſſimū
 ſit,

Humilitatis
ampliſſima
merces.Humilitatis
gradus & par-
tes.

Epiſt. 56.

Chriſti humi-
litas.

Matth. 20.

Ioan. 13.

Luca 2.

1. Cor. 9.

2. Cor. 10.

Humilitas
quoad seipsū.

fit, quod qui sic se humiliat, exaltabitur, vt mox ostendetur. Circa alteram humilitatis speciem quoad seipsum in vnoquoque, incipiens & vulgaris Christianus de nullis suis bonis sibi placet (contrarium enim superborū est, vt ex dictis patet) culpā quoque suā facillē agnoscit (alioqui enim impius est, & grauius, imò immedicabiliter peccat) & hæc est humilitas veritatis, vnicuique necessaria, solo rationis lumine perspicua. Proficiens & melior Christianus culpam suā, etiam vbi non est, agnoscit, & quod de seipso humiliter credit, hoc etiā ab alijs de ipso iudicari libenter permittit. & hæc est humilitas charitatis, qualē Christus habuit, dicens: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde*, id est, paratus ab alijs vilipendi: etsi in Christo ac nobis hoc discriminē sit, quòd ille sola voluntate ita se humiliavit, & impropria exprobrantiū ceciderūt super eum, quia sic voluit: nos verò necessitatem habemus sic humiliādi nos; quia nostro vitio id vt plurimum meremur, vt alij nos vilipendant & despiciant. Nostro tamen vitio talis despectus prouocandus non est, nec *offensionem dare* proximo debemus: Sed vt tales ab hominibus iudicemur, quales coram Deo & conscientia nostra sumus, id verò Christiana humilitas flagitat. Alioqui de numero illorum fueris, qui apparere boni quàm esse mallent. Perfectus autem in hoc genere, quum sit omnium optimus, se omnium esse pessimū arbitratur; qualis maximè erat vir ille incomparabilis sanctus Franciscus, vt alibi annotauimus. Qui se humiliat secundo modo, exaltabitur; sed magis qui tertio modo. Sic se humiliavit sanctus Ioannes Baptista, dicens: *Non sum dignus corrigiam calceamenti eius soluere*. Sic diuus Petrus: dicens: *Exi à me Domine, quia peccator ego sum*. Sic Centurio ille: dicens: *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum*. Quæ omnia loca in alijs iam Dominicis tractauimus. Hac ergo explanatione præmissa, verba Christi elucidanda sunt.

Matth. 11.

Psal. 68.

2. Cor. 6.

Ioan 1.

Luca 5.

Matth. 8.

Similia.

Eccli. 3.

Qui se humiliat, exaltabitur, eo quòd humilitas virtus est, vt in te præstantissima, ita Deo gratissima. Sicut enim quanto profundior est puteus, tanto eius aqua est dulcior: sic quanto quisque humilior fuerit, tanto Deo gratior est. Sicut lanx trutinæ quanto plenior & grauior, eo descendit magis: sic anima virtute & vera pietate plena se humiliat magis iuxta id quod scriptum est: *Quanto maior es, tanto te humilia in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam*. Et expende causa quas subiungit Scriptura: *Quoniam magna est potentia Dei solius, &*

ab

ab humilibus honoratur. Duo dicit: 1. Quod solus Deus per se, & ex se magnus & potens est, omnes alij beneficio illius; ideoque quo quisque Dei beneficio maior est, eo obstrictior & obligatior manet, magisque Deo obnoxius & subiectus. Quare qui de bonis vel temporalibus vel spiritualibus glo-riatur, perinde facit, ac si diceret: Plurima debita quæ soluere non possum, debeo. 2. Quia quum diuinæ potentiaæ debeatur honor, hunc soli humiles Deo deferunt: tum quia tales facillè obsequuntur, tum quia talium obsequio Deus delectatur. Hinc autem fit vt facillè exaltentur à Deo. Ait enim:

Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. Quòd si in hoc Euangelio humilitas publicani cum peccatis tantum valuit, vt Pharisei sanctitatem superaret, Deumque ad misericordiam flecteret;

quid faciet humilitas cum vera pietate coniuncta? Quemadmodum vt ignis in sublimem flammam & splendentem exsurgat, stabello prius multum deprimi debet: sic humiliari oportet, qui exaltari à Deo desiderat. Hinc diuus Petrus: *Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis.* Quodenim anchora in naui, hoc humilitas in mente operatur, vt inter feroces mundi fluctus, & vel vanos seculi honores, vel aduersæ fortunæ tumentes vndas, humiliter compressa, in tuto ac tranquillo maneat. *Qui iacet in terra, non habet vnde cadat.* Qui humiliter de se sentit, ideoque tum sua sorte contentus est; tum quicquid à Deo immititur, æquanimitè fert, imò grauiora se commeritum arbitratur; illum nihil è statu suo dimouere potest. Vide quibus verbis, quo affectu, quanto studio, ad hanc animi demissionem & humilitatem Philippenses suos hortetur

Apostolus: *Si qua (inquit) consolatio in Christo, si quod solatium, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum.* Vides quàm enixè obsecrat, quàmque coniurat. Si accepisti (inquit) aliquam consolationem ex Christi doctrina & conuersatione; si experti estis in vobis aliquod charitatis solatium, si cum diuino Spiritu aliquam societatem aut similitudinem habetis; si viscera vestra aliquo amoris affectu tanguntur, per hæc omnia vos adiuro, hanc mihi vnâ gratiam præstate, eamque non modicam, sed quæ mihi plenum gaudium allatura est. Quæ demum hæc tanta res est, quam ita anxie tantus Apostolus tot verbis flagitat? Sequitur: *Vt idè sapiatis, eandè charitatem habentes, vnanimos id ipsum sentientes; nihil per contentionem, nec per inanè gloriam,*

1. Reg. 2.

Simile.

1. Pet. 5.

Simile.

Philip. 2.

Ezech 17.
Similia.

riam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Sic ille ad humilitatem, & (quæ sine ea non est, imò per eam & generatur, & conseruatur) ad pacem, ac charitatem fraternam adhortatur. Dicit Deus apud Prophetam: *Ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltaui lignum humile.* Humilitas est gossipium, in quo conseruatur virtutum moschus, præstantissimum spirans odorem. Sicut in arte Arithmetica quædam notula est, quæ vocatur siphra, quæ nihil valet, sed facit valere, & auget valorem quum nullum ipsa habeat, coniuncta enim vnitati, facit decem, & cõiuncta denario numero, facit centum, ac denique coniuncta centum, facit mille: ita planè humilis animi submissio, sui quæ abiectio, quum ex se in hac vita nihil apud homines valeat, sit quæ res sua natura abiectissima, & nullius valoris, tamen facit omnes alias virtutes apud Deum valere; & coniuncta vni virtuti, facit valere decem, vt hîc in publicano vni orationi coniuncta; coniuncta pluribus virtutibus, facit infinitè valere, vt in beata Virgine, Ioanne Baptista, diuo Petro, aliisque humilitate insignibus fecit, sicuti in alia Dominica explicatum est. Sicut prima materia omnium formarum capax est; quo autem quæque materia plures formas iam habet, eo minùs nouarum capax est: sic anima humilis nihil sibi attribuens, omnium Dei gratiarum capax est; & sicut tabula rasa, omnes à Deo figuras capit. Quo autem quisque sibi plus tribuit, eo minùs à Deo gratiarum capax est. Hinc Scriptura: *Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu saluabit.* Et iterum: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis.* Vix aliud frequentius docet Scriptura.

Psal. 33.

Psal. 17.

Lært. lib. 1.

Simile.

Causæ cur
humiles ex-
altentur.

I.

Illud admiratione dignum est, ipsos etiam Gentiles hoc videre potuisse, quod post tot diuini Spiritus oracula, vix adhuc nos Christiani credimus; certè ita passim superbimus, vt nihil minùs credere videamur. Chilo enim Lacedæmonius interrogatus ab Æsopo quid ageret Iupiter, respondit: *Excelsa humiliat, & humilia extollit.* Magni artifices, quo maiorem sibi gloriam parent, viliorem materiam pulcherrimo operi subiiciunt. Deus vt pulcherrimum opus faciat, humiles & abiectos exaltrat. Omnes res exiguæ aspectum nostrum magis oblectare solent, & elegantiores videntur, exiguus puer, vitulus, catellus. Qui Homeri Iliada in nuce vna conclusit, mirabile opus fecisse videbatur. An hic instinctus

ex diuino emanauit, cuius illa vox est: *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum?* Paruulis delectatur Deus. Rursum ideo Deus humiliatum exaltat, quia generosum & magnificum est. Regia enim & magnifica vox est: *Parcere subiectis, & debellare superbos.* Quod leonî principi animalium in more est, qui nec hominem, nec bestiam lædit ante pedes prostratam. Porro quum Deo proprium sit misereri, miseros quærit, quorum misereatur: eos videlicet, qui se miseros profitentur & agnoscunt, quod soli humiles faciunt. Imò cum nulla in Deo maior sit virtus, quàm misericordia, & bonitas sui diffusiuâ, nihil magis amat quàm humiles, in quos se effundat; sicut homo liberalis & largus, eis maximè delectatur, quibus se liberalem præstare potest. Fontes & flumina non per accliuia decurrunt, nec montes petunt, sed per decliuia & valles labuntur. Sic *omne datum optimum de sursum est, descendens à Patre luminum.* Si descendit ergo in humiles, non in elatos. Sed & ex parte nostra, humiles soli sunt diuinæ gratiæ capaces. Ait Christus de sua gratia: *Si quis biberit ex hac aqua, fiet in eo fons aque salientis.* Si salientis, ergo ex imo loco saliet: ergo ex humili corde. Ideo non dixit currentis, aut defluentis, sed salientis. Rursum. *Flumina de ventre eius fluent aqua viua.* Si de ventre, qui locus infirmus & abiectus est, certè in humilem & abiectam sui ipsius considerationem deriuabitur gratia infusa. Ideo non dixit, ex capite, ex pectore, sed de ventre fluent. Iã verò si Christus non nisi per humilitatem exaltatus est (*Humiliauit enim semetipsum vsque ad mortem, &c. propter quod & Deus exaltauit illum, &c.*) tu, qui te Christi membrum profiteris, insanis, si alia via te exaltandum putas. *Non est discipulus super magistrum, nec seruus maior domino suo.* Denique in cœlo tota curia humilium est. Omnes enim illic procidunt in facies suas, *mittentes coronas suas in conspectu Agni.* Vnicum illic negotium est, perpetuum humilitatis exercitium, quo Deus laudatur de beneficijs acceptis. Noli putare superbos in militia, triumphaturos in humilitate. Hinc Sapiens: *Vbi humilitas, ibi sapientia, & simplicitas iustorum diriget eos.* Hanc viam ad ecclum Deus constituit. Noli aliam quærere.

At enim alia Scriptura dicit: *Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.* His verbis nostris temporis Pharisei abutuntur, vt suum supercilium speciosè tueantur. Sed sensus est: Noli esse deiecti animi, & pusillan-

Eccli. 7.

mis, qui in autoritate & officio constitutus es, *ne non valeas perrumpere iniquitatem*; vt eadem Scriptura alibi dicit. Datæ potestatis iustam administrationem, non superbi animi elationem, aut externum fastum ac typhum hæc Scriptura docet. Imò eadem Scriptura paulo antè dixit; *Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnarū cōsedere illum faciet*. Sapiens enim seipsum humilians, vel etiam ab alijs humiliatus, nihilominus tamen in sapientia sua manens, exaltabitur. Exemplum primi, Daniel, qui protestatus se non ex sua sapientia, sed ex Deo arcana reuelare, à Nabuchodonosor exaltatur. Exemplum posterioris, Ioseph, qui venditus, incarceratus, & maximè humiliatus, exaltatur à Pharaone. Sed dictum illud Ecclesiastici, aurea illa diui Gregorij Papæ sententia explicat, qua dicit: *Quum culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt*. Docet, omnes totius orbis Episcopos Sedi Apostolicæ Romanæ ita subditos esse, vt quum autoritate contra delinquentes Episcopos, vel alios quosuis vtendum est, & ex officio aliquid agendum, tunc quidem non humiliari in sapientia sua, sed pro autoritate qua pollet, rem præsentem agere, & superiorem se ostendere Pontificem debere (quod & in quouis alio superiore, suorum respectu subditorum, locum habet) at verò extra hanc causam perpetuam semper humilitatem seruare, seque cæteris omnibus æqualem iudicare omnem superiorem oportere. Quanto magis qui solo titulo maiores, nullam in alios iurisdictionem habent? Talis quoque erat D. Chrysostomus, qui erga Principes viros, ipsumque Imperatorem Arcadium (quum ad preces Gainæ templum Arrianis Constantinopoli dari vellet) & Eudoxiam Imperatricem, quam pro Callitropæ viduæ vinea in os arguit, excelsum se, & rigidum præbuit: cum cæteris autem omnibus, sed magnis, seu paruis, in nullo contra Deum delinquentibus, familiarissimè cum omni suauitate & humilitate conuersatus est, vt in vita sancti Porphyrij Gazæ Episcopi, apud Surium videre licet.

Eccli. 17.

Exempla.
Daniel. 2.

Gen. 41.

In Registro,
lib. 7. epist. 64.In vita eius
apud Surium,
tom. 1.Tom. 1. pag.
307.

EVANGELIUM DOMINICÆ XI.

POST PENTECOSTEN.

Mat. 6. 7.

*X*iens Iesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Et apprehendens

eum

eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Et suspiciens in cœlum, ingemuit; & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim aperta sunt aures eius; & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo ampliùs admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit; & surdos fecit audire, & mutos loqui.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. De iuuandis proximorum necessitatibus, & de zelo animarum.
2. *Surdum & mutum.* De statu peccatoris longa consuetudine obdurati.
3. *Et apprehendens de turba seorsum.* De peccati occasione & conuersione noxia ante omnia fugienda.
4. *Misit digitos suos in auriculas eius.* De inuocanda Dei gratia, ut auditum fidei & obedientiæ in nobis aperiat.
5. *Et expuens tetigit linguam eius.* De gustu spiritali rerum cœlestium, per sapientiæ donum diuinitus concessum.
6. *Et suspiciens in cœlum, ingemuit.* De miserando hominis in peccato statu, & ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore.
7. *Et præcepit illis ne cui dicerent.* De fuga gloriæ, & existimationis propriæ.
8. *Quanto autem præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, &c.* Locus duplex. Primus, quod gloria fugientes sequitur. Secundus, contra torporem fidei.

1. *Adducunt ei surdum & mutum; & deprecabantur eum ut imponat illi manum.*

Locus moralis de iuuandis proximorum necessitatibus, Proximorum necessitates iuuandæ. siue de zelo animarum. Quod enim isti circa corporales huius surdi & muti necessitates præstiterunt, ut eum ad Christum adducerent, nec adducerent tantum, sed & pro eo deprecarentur; hoc à nobis sedulò imitandum esse circa proximorum nostrorum necessitates, non corporales modò, sed multo magis spirituales, ipsa Christi Redemptoris bonitas in hoc surdo & mutuo liberando luculenter docet. Nam non solum huic surdo & mutuo imponit manum (quod solum rogatus fuerat) sed etiam eum profus sanat: aperit eius aures, soluit vinculum linguæ, & ita soluit, ut loquere-

tur rectè, id est, non secus exactè atque perfectè, quàm si nullum vnquam loquendi impedimentum passus fuisset: Sanat igitur, atque perfectè sanat. Sed & præterea modo quodam admirabili, & qualem præterea in Christi factis non legimus, eum sanare voluit, arijs adhibitis ceremonijs, quas postea singulas tractabimus, quia singula habent morum documenta. Adeò Christo grata & accepta fuit horum hominum erga proximi salutem cura, benevolentia, charitas. Hanc & nos studiosè imitari par est, vt aberrantes in via morum proximos nostros, vel consilio & auxilio ad Christum adducamus, vel certè pijs precibus Christo commendemus. Nihil hac pietate & charitate Deo gratius. Maxima fuit Moyſis laus & commendatio zelus salutis populi sui, quem his verbis expressit: *Aus dimitte eis hanc noxam; aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.* qua incredibili charitate se flecti passus est Deus. Magna laus Abrahæ, qui pro Sodomis & Gomorriha etiam quarta vice Deum orauit, eumque pro flagitiosissimis hominibus tam diu orantem Abraham audire Deus voluit, quàm diu ipse Abrahã orandum sibi esse putauit. Nec enim priùs Angeli ab orante Abraham recesserunt, quàm ipse orandi finem fecisset. Sed & Lot iustus non contentus sua & suorum è Sodomis liberatione, adhuc pro ciuitate Segor vicina intercessit, & impetrauit, respondente ei Angelo: *Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, vt nõ subuertam urbem pro qua locutus es: Festina, & saluare ibi: non enim potero facere quicquam donec ingrediaris illuc.* Vix quicquam laudabilius David fecit, quàm cum percutienti Deo populum se obijciens dixit: *Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt quid fecerunt? vertatur obsecro manus tua contra me.* Sed & in Apostolo Paulo hæc in proximi salutem charitas incredibiliter flagrauit; primum ad lucrandos Iudæos, quum diceret: *Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem.* Et vide atque expende quale hoc sit. Anathema esse à Christo, est reprobū & deserrū esse à Christo. Sic enim alibi dixerat: *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema, maranatha.* Atqui idem Paulus in verbis ferè proximè præcedentibus profitetur, quòd nihil eum à charitate Christi separare potest, *neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia: nõ tribulatio, non angustia, non fames, nõ nuditas,*

Exempla.

Exod. 32.

Gen. 18.

Gen. 19.

2. Reg. ult.

Rom. 9.

1. Cor. 16.

Rom. 8.

non periculum, non persecutio, non gladius Nihil horum potuit, & tamen charitas erga salutem proximi hoc potuit. Oportet hoc ergo non simpliciter, sed ob magnitudinem charitatis, cum qua, si fieri posset (quod fieri non potuit) etiam Christo carere solus maluit, quam ut tot ceteri careant. Deinde ad conseruandos in Christo iam credentes vide eius charitatē. 2.

Coarctor (inquit) *è duobus; desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne, necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo & permanebo omnibus vobis ad profectū vestrum, & gaudiū fidei.* Philip. 2.

Meritò hic exclamat Chrysofomus: *Pa pa, quis est hic Apostoli animus? Nihil illi par unquam vel fuit, vel erit: futura metuis. (timeo enim, dixit, ne quum alijs predicauero, ipse reprobus efficiar) innumeris malis obnoxius es. (In tribulationibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in ieiunijs, &c) & apud Christum tamen esse non vis? Quis mercator nauem habens mercibus plenam, cum liceat iam ad portum appellere, adhuc tamen in mari nauigare vellet? Quis athleta cupit amplius certare, quū iam liceat coronari? Quis miles, quum iam liceat cum triumpho domum reuerti, & omniū rerum affluētia frui, adhuc in bello sudare, & periclitari sustineat? Sed hoc fecit charitas diui Pauli, non sua quærentis, sed quæ aliorum; ut in eadem epistola paulo post alios suo hoc exemplo celeberrimè adhortatur: Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Sanè quum duplex sit peccati facies, vna peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas; qui illam solū considerant, odio illos prosequuntur & auersantur; sed qui hanc posteriorem aspiciunt, commiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in alijs * Euangelijs protulimus, quæ hinc locum habent, & huc referri possunt.* In Comm. ibid. 1. Cor. 9. 2. Cor. 11. Similia.

Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. Sanè quum duplex sit peccati facies, vna peccantium malitia, altera eorum miseria & infelicitas; qui illam solū considerant, odio illos prosequuntur & auersantur; sed qui hanc posteriorem aspiciunt, commiseratione & auxilio dignos arbitrantur. Plura de hac materia iam in alijs * Euangelijs protulimus, quæ hinc locum habent, & huc referri possunt. Philip. 2.

2. *Surdum & mutum.*

Locus moralis de statu peccatoris in peccatis longa consuetudine obdurati. Talis enim verè surdus & mutus est spiritu, sicut hic corpore fuit. Et tales surdos ac mutos hic à Christo sanatus nobis figurauit, quem propterea insolito & admirabili modo sanare voluit, ut nos doceret quam sit difficile & arduum, peccati consuetudinem vincere, vel obduratum in peccato, qui nec audire Dei verbum, ut sanetur, sustinet, nec os ad Deum aperire, vel ad peccati confessionem, vel ad Deum exorandum valet, sanate, & integre anitati restituere; sic ut rectè loquatur, aurēque ad Deum

* Domin. 2. post
Epiph. text. 2.
Domin. 3. post
Pentec. text. 1.
& 3. Domin. 9.
post Pent. text. 1.
Domin. 2. post
Pasch. text. 2.
Consuetudo
peccati.

Miracula Christi apertas habeat. Nullo enim modo dubitandum est, totum
 sti spiritualiter hoc miraculum etiam iuxta literam spiritualiter esse intel-
 ter intelligēda. ligendum, eaque de causa & Christum cum tot ceremoniis

1.

2.

3.

De verb. Domini,
 Sermo. 44.

hunc surdum & mutum (quem etiam cæcum fuisse Mat-
 thæus addit) sanasse, & Evangelistam Marcum omnes cir-
 cumstantias diligenter perstrinxisse, & Ecclesiam hoc mira-
 culum inter alia magis illustria Christi facta proponere vo-
 luisse. Dominus enim noster Iesus Christus (ait S. Augustinus)

ea qua faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelli-
 gi. Neque enim tantum miracula propter miracula faciebat;
 sed ut illa qua faciebat mira essent videntibus, vera essent in-
 telligentibus. Quemadmodum qui videt literas in codice optimè
 scripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum,
 admittans apicum pulchritudinem: sed quid sibi velint illi api-
 ces, nescit, & est oculis laudator, mente non cognitor; alius au-
 tem & laudat artificium, & capit intellectum: ita qui viderūt
 Christi miracula, & non intellexerunt quid sibi vellent, mirati
 sunt tantum quia facta sunt; alij verò & facta mirati, & intel-
 lecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus. Hæc ille:

Simile:

Tractat. 24. in
 Ioan.
 Matth. 21.

quæ & in tractatu super Ioannem repetit. Sed & certa ra-
 tione probat quod dicit: Qui enim (inquit) dicit, Christum
 propterea tantum fecisse miracula, ut non essent nisi miracula,
 potest illum etiam dicere nescire quod non esset tempus pomorū,
 quando ficus quasiuit in arbore. Non enim erat illud pomi tem-
 pus, sicut Euangelista testatur, & tamen esuriens poma quasiuit
 in arbore. Christus nesciebat quod rusticus sciebat? Significauit
 ergo aliquid se aliud esurire, & aliquid aliud querere. Nam ar-
 bore maledixit, & aruit. Qua culpa arboris infœcunditas?
 Illorum est culpa sterilitas, quorum fœcunditas est voluntas.

Homil. 2. super
 Euang.

Erant ergo Iudei habentes verba Legis, & facta non habentes,
 pleni folijs, & fructus non ferentes. Hæc ille. Sic & D. Grego-
 rius: Miracula Domini, & Saluatoris nostri sic accipienda sunt,
 ut & in veritate credantur facta, & tamen per significationem
 nobis aliud innuant. Opera quippe eius, & per potentiam aliud
 ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur. Sic ergo & in
 hoc maximè Euangelio, per surdum & mutum à Christo sa-
 natum, peccatorem grauitè in peccato induratum intelli-
 gere oportet. Et quidem de peccatoribus tam surdis, quàm
 mutis, quàm etiam cæcis, eo loco quædam diximus, vbi de
 dæmonio muto quod Christus eiecerat, quod erat etiam
 dæmonium surdum ac cæcum, planèque idem fuisse vide-
 tur miraculum quod hîc Marcus recitat, disseruimus. De

Domini. 3. Qua-
 drage. text. 1.

surdus

furdus quoque multa dicta sunt in illis Euangeliis, quæ de audiendo verbo Dei tractant, vt in Dominica Sexagesimæ; tertia Quadragesimæ, & Passionis. De mutis tunc etiam diximus, quum de Confessionis peccatorum, atque item Orationis ad Deum necessitate & vtilitate tractauimus. Hic tamen de vtrisque pauca addemus, prout Deus dabit.

Surdus ille est, qui Dei verbum nec forinsecus audit per surdus Deo negligentiam, nec auditum in corde tetinet per duritiam. Huius hominis conditio misera & lamentabilis est. Maximum enim ad salutem medium est Dei verbum animo haustum atque retentum. Hinc Sapiens: *Non herba, aut mala-^{Sapient. 16.}*
gma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia. ^{Iosue 7.} Cum *Allegoria.*
 sacerdotalibus tubis sacerdotes cecinerunt, illico muri Iericho corruerunt. Hoc significare Dominus voluit, mundi potentiam atque tyrannidem sacerdotalibus tubis, sermone Domini, Apostolica & Ecclesiastica prædicatione frangendam. Dicit Propheta: *Ossa arida, audite verbum Domini.* ^{Ezech. 37.} Volebat Deus illis vitam tribuere: sed vt viuerent, opus erat verbum Domini audire. Esaias inducit Christum ita loquentem: *Posuit os meum quasi gladium acutum.* Hic est ^{Esaia 49.}
 gladius, de quo Apostolus ait: *Et gladius spiritus, quod est ver-* ^{Ephes. 6.}
bum Dei. Hoc enim gladio penetrantur dura corda, vt fiant mollia; auferuntur lapidea, vt fiant carnea.

Sed facit consuetudo peccati, vt surdo narretur fabula. ^{Consuetudo}
 De hoc conqueritur in Euangelio Christus, Phariseorum ^{peccati.}
 duritiam & obstinationem taxans: *Similes sunt pueris seden-* ^{Luca 7.}
tibus in foro, & loquentibus ad inuicem, atque dicentibus: Can-
tauimus vobis tibijs, & non saltastis; lamentauimus, & non plo-
raastis. Peccator videlicet peccandi consuetudine obduratus, nec præmijs gaudiorum sempiternis ad spem erigitur, nec gehennæ pœnis propositis terrore concutitur; sed quum in profundum venerit, contemnit. Sicut vnum peccatum in aliud suo pondere trahit; ita diu pertractum, quasi in profundo barathro demergunt. Qui cerasa manducant, non nisi duo aut tria manducare proponunt; sed illa tria sua dulcedine ad viginti, interdum etiam ad centum trahunt, & valetudinem grauiter lædunt. Qui iter facit, & riuulum aliquem inuenit, quem leui saltu poterat transire, sæpe illum negligit, & dicit: Inferius facilius illum transibit: qui quanto magis descendit, tanto eum ampliozem, & ad transmeandum difficiliorem inuenit: quem tamen transnatare volens, ne redeundi laborem sumat, aliquando vel immersus perit,

Similia.

1.

1.

vel ita fundo hæret, vt non nisi magno aliorum adiumento extricari valeat. Facilius vnum vulnus quàm multa curantur; & melius recentibus vulneribus, quàm veteribus medicina paratur. Idem de peccatis, & animi vitiis ac morbis cogitandum est. Qui diu neglexit audire quæ ad salutem faciunt, tandem obsurdescit profus, salutaris doctrinæ factus impatiens. De quo Scriptura dicit: *Cor fatui quasi vas confractum, omnem sapientiam non tenebit. Quicquid infundis, in pertusum hauris dolium.* Et rursus: *Quasi in percussura cribri remanebit puluis, sic aporia* (id est, scoria seu feculenta & deficiens materia) *hominis in cogitatu illius.* hoc est, non percipit, nec cogitat, aut animum adiungit, nisi rebus immundis, fæcibus & scoriis huius seculi. Horum hominum miserandum stuporem Deus per Prophetam designauit, dicens: *Audi popule stulte qui non habes cor, qui oculos habentes, non videtis; & aures, & non auditis.* Dicit stultum, carnalem, & seculi amore captum, non habere cor, quia rebus præsentibus, & peccati dulcedine sic afficitur, vt nec periculi, aut morbi sui magnitudinem agnoscat: nec remedium quærat. Bombyces, qui serica fila nectunt, ita tonitruorum sonitu grauantur, vt interdum etiam moriantur. Quo fit, vt qui eos nutriunt, tympana frequenter pulsent, vt sonitui meliori assueti, à grauiori non lædantur. Sic homines carnales, & seculi voluptatibus ac curis immerfi, ita harum rerum strepitu & affectu præoccupatos sensus habent, ita his assueuerunt, vt ad ipsa etiam comminationum tonitrua penitus obsurdescant. Sunt enim viridibus lignis persimiles, quæ subiecto igne vsque aded non accenduntur, vt ipsum frequenter ignem suo humore extinguant: quibus Apostolus dicit: *Nolite Spiritum extinguere: Prophetias nolite spernere. Omnia probate: quod bonum est, tenere.* Surdi enim isti nihil probant, omnia reiiciunt, interpretationes spernunt, diuini Spiritus flammæ crassis suis cupiditatibus extinguunt. Nihil his hominibus infelicius, nihil desperatius.

Muti Deo.

Nec meliori loco sunt muti, qui nec ad Deilaudes nec ad peccatorum suorum confessionem, nec ad orationes & preces ora possunt relaxare. Dicit Scriptura: *Qui conseruat Legem, multiplicat orationem.* Qui igitur ad orationem mutus est, quomodo Legem seruabit? Deus populo suo, quem ex Ægypto ad terram promissionis ducebat, duos duces prouidit, Mosem & Aaron. In Mose legislatore, legem Dei intelligimus: in Aarone sacerdote orationis studium acci-

pimus:

3.

Eccles. 21.

Eccles. 27.

Amatorum mundi
stupor.
Ierem. 5.

Similia.

1. Thess. 5.

Eccles. 35.
Allegoria.

pimus. Hi duo duces ad salutis iter nobis necessarij sunt, nec alterum sine altero retinere possumus. Esaias audiens Angelos Dei laudes concinentes, seipsum redarguit, quòd in eo genere mutus esset, dicens: *Va mihi, quia tacui, & quia* Esaia 5.
vir pollutis labijs ego sum. Polluta sua labia dicit, quia ad ea quæ Dei sunt loquenda, mutus; ad ea quæ mundi & carnis erant garienda, loquax erat. Loquitur enim non tam in persona sua, quàm in figura impiorum. Vnde subiungit: *Quia in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Lamentatur Propheta ad Dei laudes, ad orationis studium elingues ac mutos; ad vana enarranda loquaces. In talium quoque persona dicit alius Propheta: *Quoniam tacui, inueterauerunt* Psal. 31.
ossa mea, dum clamarem tota die. Clamabat tota die, & clamans tacebat, quia ad salutaria efferenda, mutus; ad vana, & inutilia, & noxia effutienda, clamosus erat: ideòque *ossa mea* (inquit) *inueterauerunt.* id est, tota virtus animæ meæ consumpta & exhausta est. Vnde alibi: *Omnia ossa mea* Psal. 54.
dicent tibi: Domine, quis similis tibi? Ossa non loquuntur, sed virtutes animi sunt quæ Deum benedicunt & glorificant. Hæc ossa inueterascunt & arescunt, Dei que memoria, amor, cultus prorsus euanesceat, quoties non nisi in vanis, noxiis, & impiis sermonibus lingua occupatur. Quod alio Psal. 9.
in loco idem Propheta regius luculenter expressit: *Cuius os maledictione plenum est, & amaritudine, & dolo; sub lingua eius labor & dolor.* id est, talis lingua laboris & doloris multum loquenti procurat. Primus ad gratiam motus est, posse loqui Deo; vnde adolescens à Christo resuscitatus, statim vt Luca 7.
refedit in loculo, cœpit loqui: sicut primus humanæ con- Similia.
uersationis actus, est sermones mutuos miscere; & prima parentum voluptas, quum fari suos paruulos audiunt. Ideo Deus apud Prophetam: *Attendi & auscultavi, nemo quod bonum est, loquitur: nullus est qui agat pœnitentiam super peccato* Ierem. 9.
suo, dicens: Quid feci. Hunc primam pœnitentis vocem expectat Deus. In hac voce incipit in pœnitenti delectari Deus: hæc vox initium familiaritatis hominis cum Deo. Dixit Socrates, adducto ad se in disciplinam puero: *Loquere, vt te* Apophteg-
mu.
videam. Etsi personam viderat, tamen hominem nisi loquentem videre non potuit. Sed quemadmodum qui ex natura Simile.
surdi sunt, iidem & muti sunt, quia instrumentum disciplinæ qua loqui discitur, auditus est: sic qui spiritualiter surdi sunt, nec audiunt quid loquatur in illis Dominus; iidem & spi- Psal. 6.
ritualiter muti sunt, nec Deo, aut diuina loqui possunt, quia

Rom. 10.

fides ex auditu est; & disciplina rectè loquendi iuxta Deum; ab auditu Dei, & eorum quos Deus mittit, nascitur. Quare qui utroque hoc malo laborat, ille maximè de salute periclitatur. Quomodo tamen sanari queat, loca subsequentià declarabunt.

3. *Et apprehendens eum de turba seorsum.*

Occasio peccati fugienda.

LO C V S moralis de peccati occasione, & conuersatione noxia ante omnia fugienda. Prima huius surdi & muti sanandi ceremonia, quam Christus extra ordinem adhibuit; hæc erat, vt eum à turba semoueret: non quia etiam in media turba sanare eum non poterat, sed vt doceret hoc grauissimi morbi genus, hominèmq; in peccato obduratum; non priùs sanari posse à Deo, non priùs remedium salutis à Deo accepturum, quàm peccati in quo est, occasiones fugerit, conuersationem noxiam declinauerit, irritamenta malorum penitus excusserit. Vt quid enim periculo se adhuc committit, qui è malo in quo est, emergere contendit? Quid de ægrotante homine sperandum esset, qui baculo innixus, vix pedibus consistere posset, si quis illum externa vi impellere, atque prosternere conaretur? Eodem modo anima nostra spiritali ægritudine laborans, quum ob ingentiam infirmitatem, longamque peccati consuetudinem, quasi alteram naturam, frequentissimè labatur, quo loco erit, aut quando sanabitur, si voluptatis conspectus, peccandi opportunitas, occasiones mali, ad peccandum adhuc alliciant? Sicut in venis silicis quædã ignis scintillæ latent, quæ vbi silex ferro ictus fuerit, emicant protinus, quibus facillè ignis accenditur; eodem modo cum tam corruptæ naturæ vitio, quàm ex deprauatæ consuetudinis noua tyrannide, cupiditatum scintillæ & semina in imo pectore velut in silice lateant, vbi peccandi opportunitas oblata fuerit, & obiecta mouerint potentiã, protinus quæ sopitæ erant, excitantur, & quæ intus latebant, foras erumpunt. Sapienter S. Vvolstanus Vigorniensis in Anglia Episcopus cuidam sæpius eadè peccata contenti respondit: *Opportunitas, vt video, facit latrones: ideo consulo vt monachus fias, & sic vitiorum importunitate carebis.* Sanè sicut sanctus Propheta: *Sedebam (inquit) Domine solus, quia comminatione replesti me. Non sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum à facie manus tuæ.* Et hic enim impiorum consortia (quos ludentes vocat, id est, impiè idola colentes,

Similia.

Exemplum.

In vita eius
apud Surium,
10m. 1. pag. 433.
Ierem. 15.

colentes, quo sensu Ismaëlem ludentem cum Isaac paruulo, *Gen. 21.*
 & idololatriam docentem, expulit domo Sara) deuitabat,
 declinans à turba. Sic & alius Propheta: *Ecce elongavi fugiens, Psal. 54.*
 & mansi in solitudine. Quod & Sapiens his verbis docet: *Qui*
tangit picem, inquinabitur ab ea; & qui communicat superbo, in- *Ecclesi. 10.*
duet superbiam. Sic monet suos Apostolus per epistolam: *Ne* *1. Cor. 5.*
commisceamini fornicarijs; & cum huiusmodi nec cibum sumite.
 Et paulo antè: *An nescitis quòd modicum fermentum totam*
massam corrumpit? Et alio in loco: *Corrumpunt bonos mores*
colloquia praua. Cùm pestis alicubi grassatur, ciuitates quæ ab
 huius infestatione immunes sunt, incredibili solertia, ma- *Similia.*
 ximè vbi purior est aër, omnes aditus præcludunt, ne quis *1.*
 hoc morbo infectus, clanculum irrepat. Si qua ouis morbida *2.*
 à pastore animaduertitur, statim à reliquo grege separatur.
 Sed & in fructibus ab ijs quæ putrida sunt, sana inficiuntur: *3.*
Vuaq; conspecta liuorem ducit ab vua, nisi maturius seiungan-
tur. Multo magis circa animæ salutem, & quidem quo purior
 anima est, ab omni improbo consortio studiosè cauendum.
 Verbum est Spiritus sancti: *Cum electo electus eris, & cum per-* *Psal. 17.*
uerso pernerteris. Apes hyberno tempore, suæ sibi imbecilli- *Simile.*
 tatis conscia, in aluearibus latent; & quæ illa non habent, in
 cauernis terræ se abscondunt, timentes, si in publicum pro-
 deant, se vel ab aëre & vento rapiendas, vel à pluuiâ suffo-
 candas, vel etiam frigore enecandas esse. Nostram similiter
 in causa salutis æternæ fragilitatem agnoscere, & sapienter
 potius latitare oportet, quàm sic in publicum nos dare, vt vel
 à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapiamur,
 vel à vento vanitatis, & auræ popularis in superbiam rapia-
 mur, vel à curis & cupiditatibus suffocemur, vel aliorum fri-
 gore & ignauia conspecta, nos quoque in Dei cultu satis per
 nos tepidi, penitus efficiamur frigidi. De huiusmodi viro sa-
 piète dicit Propheta: *Et erit vir sicut qui absconditur à vento, &* *Esaiæ 31.*
celat se à tempestate. Sanè sicut naufragium pati meretur, qui *Simile.*
 valido spirante vento, & toto æquore acerba tempestate ia-
 ctato, mari se tamè vult committere. & vela expandere, vel
 suæ aut naucleri peritiæ, vel nauis robori confusus: sic à Deo
 deseri & vel in peccatum cadere, vel peccato insistere & im-
 mergi meretur, qui ventos & tempestates tentationum &
 occasionum peccati vitare, quum potest, non contendit, aut, *Dom. 1.*
 quod deterius est, sponte incurrit, aut etiã querit, vel de Dei *Quadr. text. 6.*
 auxilio, vel de sua cōstantia confidès. Hoc enim tentare Deū *Exemplum.*
 est, vt alio in loco ostendimus. Cùm Abimelech rex Saram *Gen. 28.*

Abrahæ

Abrahæ vxorem in domū suam adduxisset, vbi primū in-
tellexit alterius vxorem esse, seipsum excusauit, dicens: *In sim-
plicitate cordis mei, & in munditia manuum mearum feci hoc.*
Dixitq; ad eum Deus: Et ego scio quia in simplici corde feceris, &
ideo custodiui te ne pecces in me, & non dimisi vt tangeres eam.
Duo nos hoc exemplum docet. Primū, donum Dei esse pe-
culiare, non consentire peccato, postquā in eius occasionem
quispiā vel inciderit, vel se intromiserit. Secundò, illum qui
per malitiā se in occasionem intromisit, dignum esse quē do-
minus permittat cadere. Sanè adeo peccandi occasiones om-
nes, qualescunque tandem illæ sint, fortiter rescindendæ &
reiiciendæ sunt, vt nec charissimis pignoribus hoc in genere
parci debeat. Hoc enim est quod Christus dixit: *Veni*
separare hominem aduersus patrem suum, & filiā aduersus ma-
trēm suam, & nurum aduersus socrū suam: & inimici hominis
domestici eius. Rursum alibi: *Si quis venit ad me, & nō odit pa-*
trēm suum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & so-
rores, adhuc autem & animā suam, non potest meus esse discipu-
lus. nempe quoties in occasionem peccati h. c. illi vertuntur.
Vnde & alibi: *Si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam; si*
pes tuus, amputa illum; si oculus tuus, eijce eum. Bonum est tibi
debile, claudum, & luscum introire in regnum Dēi, quā duas
manus, pedes, oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Vides
quā nulli affectui, pignori, commodo, voluptati, operationi
quālibet ex se honestæ parcendum est, quod in occasionem
peccati se offert. Rescindendæ ad vnā omnes mali occasiones.
Hinc per Prophetā Deus: *Si reuerteris Israel, ad me conuertere:*
si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoueberis. Hoc
est, firma & stabilis erit tua conuersio, si omnia ad malum
inumenta è medio sustuleris. Si quis habet capitalē hostem,
non solū eū pertimescit, cauet, fugit, sed etiam omnes qui
eius sunt factionis, eiusque partes tuētur. Podagricus nō so-
lum ne quis eum tangat sed etiā ne quis prope eum accedat,
vllō modo patitur. Sic non solū à peccato, sed ab omni eius
occasione fugiendū. Quod certè fieret, si sic peccatum, vt ta-
tum podagricus abhorreret. Quod etiam quā diu nō fit,
frustra à Deo sanitatē expetis. Appositè diuus Chrysostomus:
Quā diu quis in fornace voluptatū cōsistit, etiam si exēplis abū-
dat infinitis, ipsi res esse supra vires apparet: caterū si vel leniter
cœpit illinc egredi, identidē procedens, vim ignis à tergo relinquit,
videt que ante se, & ad pedes propemodum viam roscidam, atq;
inimicū facilitatis. Tantā vim habet vt apprehendat nos Chri-
stus

Matth. 10.

Luca 14.

Marc 9.

Ierem. 4.

Similia.

Paran. 1. ad
Theodor. la-
psum.

stus de turba peccatorum, vel ipsius peccati seorsum, vt noxia
 conuersatione, & peccandi occasione resecta, sic primum &
 necessarium ad salutem gradum figamus. De peccati occa-
 sionibus studiosè vitandis, de confortio malorum noxio, de
 bono solitudinis, in aliis * Dominicis aliquoties diximus,
 quæ & huc non incommodè referri possunt.

* Domin. 1.
 Quad. text. 1.
 & 6. Dom. 3.
 Quadr. text. 5.
 Dom. in Albis
 text. 5. Dom. 4.
 Aduert. text. 2.

6. Misit digitos suos in auriculas eius.

Locus moralis de inuocanda Dei gratia, vt auditum fidei Inuocanda Dei
 & obedientie suo sancto Spiritu in nobis aperiat. *Surdigratia.*
 enim aures nisi Christus aperiat, surdus manebit. Nisi digitos
 suos, id est, Spiritus sui vim, in auriculas cordis nostri immit-
 tat, ad fidem & obedientiam mandatorum dura & lapidea
 corda circumferemus. Vnde in hæc verba D. Gregorius: *Quid* Homil. 10. in
 Ezch.
*est quòd Creator omnium Deus, quum surdum & mutum sana-
 re voluisset, in aures illius suos digitos misit? Quid per digitos Re-
 demptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur? vnde cum in alio
 loco eiecisset demonium, dixit: Si in digito Dei eicio demonia, pro-
 Luca 11.
 fectò peruenit in vos regnum Dei. Quod alius Euangelista sic re-
 Matth. 12.
 fert: Si ego in Spiritu Dei eicio demones, igitur peruenit in vos
 regnum Dei. Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Spiritus
 vocatur. Digitos ergo in auriculas mittere, est per dona Spiritus
 sancti mentem surdi ad obediendum aperire. Hæc ille. Quare in-
 ter cætera sua miracula etiam hoc Christus posuit, quum Ioã-
 ni in vinculis renunciari fecit an ille esset qui venturus erat. Matth. 11.
Surdi audiunt. Quod & Esaias Propheta clarissimè prædixit: Esaia 35.
*Deus ipse veniet, & saluabit vos, & aperientur oculi caecorũ, au-
 res surdorum patebunt, &c.* Quemadmodum enim diabolus Luca 8.
 1. Ioan. 4.
tollit verbũ fidei de corde audientium, ne credentes salui fiant,
 sic ecõtrà Christus, qui venit vt dissoluat opera diaboli, mittit
 digitos suos in auriculas surdorum, *Spiritum suum in corda
 nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Non enim sic vulpis ad
 tonitrua aures suas obturat, ne audiat & terreatur; nec sic
 tauros molesti canes de illorum auriculis pendentes ad ma-
 cellum ducunt; sicut diabolus homines per auriculas com-
 prehensos in barathrum demittit, canes suos, voluptatum
 ministros & suggestores mittens, qui sic occupatas mentis
 auriculas teneant, ne vel Dei tonitrua & comminationes, vel
 aliquid salutare audire sustineant.*

Similia.

Scribunt

*Plin. lib. 9. ca. 13.
natur. histor.*

Scribunt de dracone, quòd per ipsum auditum interficere elephantem soleat, ore quidem suo aures eius obturando, & cauda pedes constringendo. Non aliter dæmon homines interficit sibilo oris sui, suggestione improba, quasi Sirenium cantibus, hominum aures ita replendo, ut ad cælestia & salutaria audienda patere nequeant. Contra hunc igitur tantum hostem, & contra hoc tantum malum, Digitus Christi unicum remedium est: *Oculum enim videntem, & aurem audientem, Dominus fecit utrumque.*

Simile.

Proverb. 20.

Actor. 16.

Exempla.

2. Parap. 30.

Ioan. 6.

Simile.

1. Cor. 1.

Tract. 3. in epist.

Ioan.

Apoc. 3.

Esaia 50.

Proverb. 2. & 4.

& 28.

Lydiæ, in Actis Apostolicis, aperuit cor Dominus intendere his quæ à Paulo dicebantur. Quum rex Ezechias mitteret nuncios per uniuersum Israëlem & Iudam, qui ex regis imperio hæc prædicarent, Filij Israëli, reuertimini ad Dominum Deum Abraham, Isaac, & Iacob; aliis irridentibus & subsannantibus eos: In Iuda facta est manus Domini, ut daret eis cor unum, ut facerent iuxta præceptum Regis & Principum, verbum Domini. Hoc est quod in Evangelio Christus dicit: *Omnis qui audit à Patre, & didicit, venit ad me.* Quemadmodum enim frustra agricola semen in terram spargit, nisi cælestis influxus adsit qui semina alac, nutriat, & ad maturitatem perducatur: ita frustra per externam prædicationem verbi Dei semen in terram cordis humani spargitur, nisi cælestis virtus adsit, quæ hæc semina foueat & fecundet, *Neque enim qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. Cathedram in celo habet, qui corda docet,* ait sanctus Augustinus. Attamen aperit Deus aurē volentium audire. Neque enim sic hoc Dei opus est, ut vel solus, vel violenter hoc faciat; sed sic Deus aperit aures surdorum, ut & omnium aperire aures ipse paratus sit, & in potestate cuiusque positum sit, pullanti Deo aperire. Vox enim dei est: *Ego sto ad ostium (cordis) & pulso. Si quis mihi aperuerit, intra bo.* Et Propheta dixit: *Dominus erigit mane, mare erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij.* Quare sic unumquemque hortatur sacra Scriptura: *Si susceperis sermones meos, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.* Et iterum: *Fili mi ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.* Et rursum: *Qui declinat aures suas ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* Denique & idcirco in hoc Evangelio dixit Christus surdo, postquam in auriculas eius digitos misisset: *Ephpheta, hoc est, adaperire: ut videlicet ostenderet spiritualiter surdos (quos in externâ hac sanatione significare voluit) debere Deo cooperari,*

uari, & diuina gratia operante suas ipsorum aures aperire. De hoc concursu liberæ voluntatis cum diuina gratia, vide plura in altero Promptuario Catholico. Docet ergo hic locus, tum Dei gratiam suppliciter inuocandam, ne verbi diuini surdi auditores simus; tum nostram promptitudinem & obedientiam, vt digitos sui Spiritus mittente Christo, non obturemus aures nostras, nec obruremus corda nostra. De auditu verbi Dei & necessario & fructuoso, deque impedimentis horum, iam in aliis Dominicis identidem & copiosè diximus.

In Dominica
Sexagesima.

5. Et expuens tetigit linguam eius.

Locus moralis de gustu spirituali rerum cælestium, per sapientiam donum diuinitus concessum: *Quid enim est* (ait sanctus Gregorius) *quod Christus expuens linguam eius tetigit? Saliua nobis ex ore Redemptoris, est sapientia accepta in eloquio diuino. Saliua quippe ex capite defluit in ore. Ea ergo sapientia qua ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad predicationis verba formatur.* Hæc ille. Qui spiritualiter mutus est, nescit loqui cælestia, & animæ salutaria; nullum eorum gustum percipit. *Prudentia enim carnis inimica est Deo: legi Dei, subiecta non est. Nec enim potest.* Sicut enim nix, nisi solis calore, liqueferi non potest; sic homo carnalis, nisi nouo diuinæ sapientiæ igne succensus, sapere, gustare, aut affici erga ea quæ Dei sunt, non potest. *Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt. Stultitia enim est illi.* Ezechiel Propheta vtriusque personam & spiritualis & animalis expressit. In persona spiritualis dixit de seipso: *Comedi volumen illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Vbi diuus Gregorius: Ipsi de omnipotenti Domino sciunt suauiter loqui, qui hunc didicerunt in cordis sui visceribus veraciter amare. In eius quippe ore Scriptura sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis illius replentur: quia ei suavis est ad loquendum, cui interiùs impressa ad viuendum fuerit. Hæc ille. Personam carnalis & muti, nescientis cælestia vel loqui vel gustare, his verbis describit: *Omnis domus Israel attrita fronte est, & duro corde.* Attrita frons est (ait super hæc verba Gregorius) in huius mundi actibus assueta: quia sicut sunt nonnulli, qui quietem cunctis mundi præmiis atque honoribus præponunt; ita sunt nonnulli, qui vt in hoc mundo aliquid esse videantur, terrenis laboribus insudant,

Gustus spiritualis.
Homil. 10. in
Ezech.

Rom. 5.

2. Cor. 3.

Ezech. 3.
Vbi supra.

Ezech. 3.
Vbi supra.

dant, insistent causis, permiscetur iurgiis. Et quamuis se corpore deficere inter labores sentiant; amore tamen terrenarum rerum deuicti, delectabiliter fatigantur. Quibus per Prophetam dicitur: *Ephraim vitula docta diligere trituram*. Vitula enim in tritura aræ assueta, etiam si relaxetur à labore, sponte redit. Sic quibusdam prauis mentibus nihil est difficilius, quàm si eis præcipitur, vt in huius mundi actibus non laborent. Hæc Gregorius. Talis erat Turrianus ille, qui post annum 90. cum vacationem procurationis à Cæso Cæsare ultro accepisset, componi se in lecto, & velut exanimem à circumstanti familia plangi iussit: nec finiuit antè tristitiam, quã labor illi sors restitutus est. Hæc Seneca lib. De breuit. vitæ, cap. 20. Isti omnes præpostero gustu sic terram amant,

Osea. 10.

Exemplum.

Philipp. 3.

Simile.

Exemplum.

Simile.

Ephes. 6.

Coloss. 3.

& *terrena sapiunt*, ac si nihil aliud quàm terra essent, *quorum gloria in confusione est*, ait Apostolus. In horum linguam vt sapientiæ suæ saluam expuat Christus, necesse est. Sicut enim lippos oculos solis splendor offendit, sanos delectat: sic terrena sapientibus veræ sapientiæ deliciæ fastidio sunt; spiritualibus autem & sanis admirabilem dulcedinem afferunt. Nam vt Iudæi carnales mannâ cibum cœlestem, & omne delectamentum in se habentem fastidiebant, cucumeres, pepones, cepe, & allia Ægypti ei præferentes: sic seculi amatores carnis voluptates, honores, diuitias pro summo bono habent; eorum verò quæ ad Dei honorem, aut animæ salutem faciunt, nullo gustu afficiuntur. Hunc ingentem animi morbum vt Christus significaret, huius hominis muti non solum loquelam reddidit, sed & gustum restituit; imò idcirco prius salua sapientiæ linguam retigit, & gustum reparauit, vt sic postea loqueretur eodè. Scribit Solinus, Bucephalum, Alexandri equum, quem armatus ad prælium esset, suisque phaleris regijs ornatus, nullum alium sessorem admittere voluisse, quàm ipsum Alexandrum; non armatum verò neque ornatum, quemuis agalōnem aut famulum conscendere permisisset. Eadem est differentia animi cœlesti armatura induci, diuinæ sapientiæ donis & gratijs exornati, atque eisdem vacui. *Indutus enim armaturam Dei*, non nisi Christum animo suo insidere patitur, non nisi *ea qua sursum sunt sapit, ubi Christus est, in dextera Dei sedens*. Hac cœlesti armatura qui caret, sapit ea quæ sunt super terram. Sed nos Christiani in Baptismo nostro diuinæ sapientiæ gustum accepimus, sub eadem cæremonia, qua hîc Christus vsus erat. Si adhuc terrena sapimus, meminerimus à Baptismi gratia

nos excidisse; & per secundam pœnitentiæ tabulam eam reparare contendamus, Christi que opem implorare, vt imponat nobis manum.

6. *Et suspiciens in cœlum, ingemuit.*

Locus moralis de statu hominis in peccato miserando, Peccati status & de ipsius peccati turpitudine, enormitate, horrore. & turpitude. Christus enim hoc loco (quod in alijs sanandis nunquam fecisse legitur) idcirco *suspiciens in cœlum*, quasi que diuinam opem flagitans, vel potius ingenti quodam Dei auxilio atq; fauore in re præsentis opus esse significans, *ingemuit*, & vt in Lazaro quadriduo suscitando fecit, *infremuit spiritu*, & *turbauit semetipsum*, vt doceret hominis spiritualiter surdi & muti, id est, in peccatis obdurati, omni que pietatis sensu & gustu destituti, quanta esset miseria, quam acerba calamitas, quam difficilis curatio: ideo que quantis nos in cœlum desiderijs & suspirijs suspicere, quantos gemitus edere conuenit, vt ex tam miserando peccati statu liberemur. *Suspiciens Christus in cœlum, ingemuit* (ait sanctus Gregorius) *non quod ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulabat, sed nos ad eum gemere qui cœlo præsidet, docuit: vt & aures nostra per donum Spiritus sancti aperiri, & lingua per saliuam oris, id est, per scientiam diuinæ locutionis solui debeat ad verba prædicationis.* Hunc locum tum de peccati in se turpitudine atque horrore, tum de eius statu, siue in nobis, siue in alijs amarè desiendo, in alijs Dominicis iam latè tractauimus. Hic tamen aliqua addemus, prout Deus dabit. in materia enim tam vtiles & necessaria vix vnquam satis dici potest.

Ac primùm, maximum malum esse debet, quod omnipotenti Deo gemitum excutere potuit. Sic olim in prima mundi ætate, quando *omnis caro corruerat viam suam*, Deus dolore cordis tactus *intrinsecus* fuisse dicitur. Non quod dolor in Deum cadat, sed quod tam odiosa, horrenda, vilis, & absurda res peccatum sit, vt nullo satis dolore plangi queat, Deum que acerrimè offendant. Et vide breuiter quid sit Deum offendere. Primùm in omnium bonorum authorem & beneficentissimum tibi Patrem peccas. Et hic omnia tam in genere, vel totius mundi, vel omnium fidelium communia, quam in particulari propria cuique à Deo collata beneficia enumerari possunt. Parum certè homo ab homine peteret, qui id solum postularer, vt si quando bñficia aliqua ipso actu

Pars Æstiuæ.

Q in

Ioan. 11.

Homil. 10. in Ezech.

Domin. Pass. text. 1. Domin. 9. post Pent. text. 1. & Dom. 10. post Pentec. text. 6.

Gen. 6.

Peccati enormitas. I.

Simile.

Solus amor
amore repen-
ditur.

in eum exerceret, tum temporis diligeret. Quid enim minus peti potuit? Quum enim omnes alia operæ & labores alterius generis mercede compensari possint, nec est opus, vt qui pro altero iter fecit, verbi gratia, ab eo vicissim id expectet, vt pro se iter faciat, sed pecunia, vel quavis alia mercede talis labor compensari potest; solus amor amore reppenditur: qui amat, amari vult, nec amanti te vnquam satisfacies, nisi vicissim ames. Deum ergo perpetuò nos amantem, singulis horis atque momentis actu beneficientem, quia & esse, & vitam, & victum, & gratiam in statu virtutis, patientiam in statu peccati (omnia beneficia excellentia) nobis confert: si non redamamus, si offendimus, nec minimum illi mutui amoris officium reddimus; hoc vno nomine grauitè & acerbè peccamus. Quòd si tam tui amantem offendere nullo loco ducis; at vide in quàm potentem impingas. In illum stupidè offendis, & contra illum calcitras, qui potestatem habet mittendi animam tuam & corpus in gehennam ignis æterni: qui nutu suo terram concutit, qui tangit montes & fumigant, cuius ira nemo resistere potest, sub quo curuantur qui portant orbem, qui claues habet vitæ & mortis, qui deducit ad inferos & reducit, cuius magnitudinis non est finis, in cuius manus incidere horrendum est. An non illum insanum dicas, qui obuerso capite in columnam æneam magno impetu impingat? At multo insanior est, qui sciens & prudens omnipotentem Deum audacter offendit. Deinde quis tu es qui Deum offendere non vereris? Nónne puluis & cinis, & terræ vermiculus? Vide quid oret Deum Propheta: *Memor esto huius. Inimicus improperauit Domino, & populus insipiens incitauit nomen tuum.* Petit à Deo vindictam, quòd vilis puluisculus infinitam Dei maiestatem contemnere audeat. Denique quæ tandem tanta causa est, vt tu talis tantum ac talem Deum tam beneficum, tam potentem, tam temere & identidem offendas? Aliquod fortè ingens bonum tuum? aut aliqua vrgens necessitas tua? Sit ita, aliquando sic se rem habere; vt quum Petrus metu mortis Christum negauit, vel quum Saul non veniente tempestiuè Samuele, ne populus ab eo nouello rege dilaberetur, sacrificium obtulit, & sacerdotale munus sibi arrogauit. At tu, quoties modici lucelli, breuissimæ voluptatis causa in Deum peccas, & hamo aureo pisciculum venaris! Propter hoc exclamat Propheta: *Propter quid irritauit impius Deum?* Et fortiùs exclamat Christus; *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

aut

2.

Luca 13.
2. Matth. 8.
Psal. 103.
Job 9.
Apocal. 1.
1. Reg. 2.
Psal. 144.
Hebr. 12.
Simile.

3.

Psal. 78.

4.

Luca 22.

1. Reg. 21.

Psal. 9.
Matth. 16.

aut quid proderit homini, si uniuersum mundum lucrificiat, anima uerò sua detrimentum patiatur? His ergo de causis suspiciens Christus in cœlum, ad peccatoris insignem audaciam, temeritatem, stultitiam ingemuit.

Sicut pius pater phrenetici filij insanam lætitiã, illo ridente, deplorat; & quo magis ille ridet, eo magis gemit: ita Deus nostram in peccando dementiam deflet; sibi quæ acriter displicere, multis modis ostendit. Peccator quidem quàm diu in peccato suo est, & affectum ac voluntatem peccandi retinet, tam diu nec dolet nec ingemiscit, nec sentit vel onus vel turpitudinem peccati: quia uidelicet peccatum adhuc in suo loco sibi connaturali sistit & manet, nempe in voluntate & affectu. Locus enim peccati proprius & subiectum proprium neque corpus est, quia lapides & ligna non peccant, neque sensus est, quia bruta animantia non peccant; neque etiam ipse intellectus, quia eius est dictare & dirigere, non facere aut exequi; sed sola deprauata uoluntas.

Quemadmodum ergo elementum in suo loco non ponderat, ut de aqua manifestum est; in qua si quis ad tempus immergatur, ut in profundo maris aut fluuij sit, supernantis aquæ pondus non sentit omnino; at extra aquam positus, una aut altera aquæ amphora humeris imposita, vehementer se grauari sentit: sic omnino peccatum adhuc in actu & uoluntate manens non ponderat, non grauat, non molestat; sed uoluntatem semel egressum, & affectu deposito, intolerabile onus uidetur. Dauid perpetrato adulterio,

quàm diu in peccati uoluntate mansit, nullum onus sensit, sed de peccato in peccatum processit, & adulterio homicidium adiunxit, innocentem Uriam interficiens. Atqui ubi

primùm, comminante Nathan Propheta, facti pœnitere cœpit, dicens, *Peccaui*, iam quæ mutata uoluntas esset, & suum locum peccatum excesserat, uide quid dicat: *Iniquitates meæ*

supergressa sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me. Anxius sum, & humiliatus sum nimis, & rugiebam

à gemitu cordis mei. Eleganter & sapienter Seneca: Omnium aliarum artium peccata artificibus pudori sunt, offendunt quæ deerrantem: uitæ peccata delectant. Non gaudet nauigio gubernator euerso; non gaudet ægro medicus elato; non gaudet orator, si patroni culpa reus cecidit: at contra omnibus crimen suum uoluptati est. Lætatur ille adulterio, alius furto, mendacio alter; nec antè illis culpa, quàm culpæ

Simile.

Peccati sensus
est amittitur.

Simile.

Exemplum.

2 Reg 11. & 12.

psal. 57.

Epist. 98.

Dissimilia.

Q 2

fortuna,

fortuna, casus aut exitus acerbus displicuit. Hoc totum facit peccati affectus & voluptas adhuc manens.

Peccati re-
morfus.
Ibidem.

Ad hunc hominum in suis peccatis stuporem Christus hinc ingemuit. Ipsa enim natura horrorem peccati animis nostris iniecit. Vnde Seneca: *Tuta scelera esse, secuta non possunt. Multos fortuna liberat pœna, metu neminem. Quare? Quia infixa nobis eius rei auersatio est, quam natura damnauit.* Sed sic naturam consuetudo peccandi deprauauit, vt nec rectum videre, nec peccati sensum habere possit. In quo ethnicis detiores nos Christiani sumus. Epicurus voluptatis assertor, quum *nihil iustum esse naturâ* diceret; improbè & impiè: tamen adiecit, *crimina vitanda esse, quia vitari metus non possit. Potest enim* (inquit) *nocenti contingere vt lateat, latendi fiducia non potest.* Et alius Philosophus, Lucretius: *Multis se quisque modis semper fugit.* Varias voluptates consecretando, & sicut ægri corpore solent, mutationibus loci, cibi, strati, quasi remedijs inaniter vtêdo; *sed quid prodest, si se non effugit? Sequitur se ipse, & urget grauissimis comes, animi morbus, & conscientia massix.* Atque hæc quidem illi. Sed maior videtur nostra impietas, & vltèrius progressa iniquitas, qui identidem peccando, & sensum peccati amisimus & notitiam. In omni corporis ægritudine, quum principia dubia sint, & nomen morbi quærat, progressus certi sunt; & quo magis inualefcit, eo & acrius sentitur, & certius dignoscitur. At contrà in animi morbis, in peccatis, quum principia clara sint, & primis scrupulis magis stimulemur, quo quis peius se habet, eo minùs sentit: quo quis sapius peccat, eo minùs compungitur; & in multo progressu excusationes quærentur; ac demum virtus aliqua esse videtur, quod magnum scelus est. Nam febrem quidem, maximè paulo acriorem, nemo sanitatem dixerit; nec tabem paulo diuturniorem quis bonam corporis habitudinem appellauerit; nec podagram pedum velocitatem, aut pallorem ruborem esse aliquis affirmauerit: vitij tamen, & quidem quo magis inualuerint, virtutum nomina imponuntur: vt iræ animi fortitudo, amoris amicitia, inuidiæ æmulatio, superbiæ magnanimitas, calliditatis prudentia, avaritiæ frugalitas; ignauiæ cautela ac diligentia. Ita singulis ferè vitij patrocina virtutum inuenta sunt: nec peccata agnoscimus quidem, tantum abest vt eorum sensu tangamur. Sic in luce gratiæ constituti, naturæ lumen amisimus. Hic est horrendus peccati exitus,

Seneca ubi su-
pra.
Apophthe-
gma.

Diffimilia.

hæc

hæc labe, hoc venenum. Et hodie verum est, quod de suo tempore, florente tunc imperio Romano, scripsit Seneca: *Cum videris forum multitudine refertum, & septa concursu Lib. 2. de Ira, omnis frequentia plena, & illum circum in quo maximam sui cap. 3. partem populus ostendit, hoc scito, istic tantundem esse virtiorum, quantum hominum.* Hanc peccati cæcitatem, enormitatem, frequentiam, suspiciens in cælum ingemuit Christus.

7. Et præcepit illis ne cui dicerent.

Locus moralis de fuga gloriæ, & existimationis propriæ, Gloriæ fuga. siue de non appetenda ex bonis operibus laude ab hominibus. Hunc locum directè, & ex similibus Christi verbis iam tertio tractauimus, Dominica 3. post Epiphaniam, textu & loco 3. vbi Christus sanato cæco dixit: *Vide nemini dixeris.* Dominica 4. Quadragesimæ, textu & loco 6. vbi Christus facta panum multiplicatione, *videns quia volebant turba rapere eum, ut facerent Regem, fugit in montem ipse solus.* Dominica passionis, textu 5. vbi Christus Iudæis dixit: *Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est.* Indirectè verò toties hic locus tractatus iam fuit, quoties vel contra superbiam, ambitionem, vanam sui ipsius ostentationem; vel pro humilitate; & de sui ipsius humiliatione diximus. Quorum prius iam in sex locis, posterius in quinque locis tractauimus. Contra superbiam, & vanam gloriæ affectationem, Dominica 3. Aduentus, text. 6. Domin. 4. Aduentus text. 6. Domin. 2. post Pentec. tex. 4. Domin. 5. post Pentec. tex. 1. in fine, & Dom. 10. post Pentec. textibus 1. 2. & 7. De præstantissima humilitatis virtute, & necessaria sui ipsius humiliatione, dictum est, Domin. 3. Aduentus, text. 8. Dominica 3. post Epiphaniam, tex. 8. Dom. in ramis Palmarum, tex. 3. Domin. 4. post Pentec. tex. 5. & Dominica 10. post Pentecost. text. 8. Fuit ergo hic locus iam quater decies explicatus. Inde depromat Concionator, quæ hîc dicenda putabit. Paucula tamen, donante Christo addemus, quia nulla vel acerbior, vel magis vulgaris est animarum atque virtutum pestis, quàm vana sui ipsius vel ostentatio, vel complacentia, vanæque laudis & existimationis affectatio. Sanctè cecinit, & salubriter monuit Anna Samuelis mater: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. 1. Reg. 2. Recedat vetera de ore vestro* id est, vaniloquia quibus assueuistis. Taxat Phœnennâ alteram viri sui uxorem, quæ de prole

sua gloriabatur, & sterilitatem Annæ exprobrauerat: *Deus scientiarum Dominus est, & ipsi preparantur, cogitationes.* Ille nouit & omnium rerum quæ accidunt causas, & cordium nostrorum occulta: quæ duo ad non gloriandum mouere debent. Quicquid enim vel nobis boni, vel aliis mali accidit, aut datum est; quum huius discriminis causam solus Deus sciat, non est quod quisquam superbiat, sed quod Dei occultum iudicium reformidet, qui quosdam *elevans attulit*, quosdam *humilians exultat*: qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Rursum quum Deus solus scrutetur corda & renes, & Dominus nouit hominum cogitationes, quoniam *vana sunt*, id est, quod malunt in seipsis inaniter inflari, quàm in Deo omnium largitore solidè subsistere; frustra suam gloriã affectat superbus, etsi homines latens, Deum tamen non latens. Totum illud Annæ canticum in laudibus humilitatis versatur, & contra superbix vanitatem declamat. Quid profuit Roboam filio Salomonis vanissima illa sui iactatio qua dixit: *Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei?* Nonne ex duodecim tribubus quibus imperabat, decem amisit? Sanctè monuit suum filium Tobias senior: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa initium sumpsit omnis perditio.* Quod & Prophetâ regius cecinit: *Disperdet Dominus uniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam.* Et per alium Prophetam Deus dicit: *Auferam de medio tui magniloquos superbix tue, & non adijcies exaltari (id est, superbire) amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem & egenum, & sperabunt in nomine Domini.* Prædicat Prophetâ quales futuri erant filij noui Testamenti, eo semel per Christum propalato, humiles videlicet, qui non in seipsis gloriarentur, sed in Deo sperarent. Talis erat Paulus, qui hanc superbix vanitatem longissimè fugiens, ita scribit: *Non audemus inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipos commendant, sed ipse in nobis nosmetipos metientes, & comparantes nosmetipos vobis, non in immensum gloriabimur.* Docet suo se quemque metiri pede, nec inaniter supra id, quod est efferri. Aptè Phocion Atheniensium dux cuidam iactabundo respondit: *Cum pressis sunt planè similes sermones tui. Illi enim magni sunt, nec ullos fructus ferunt.* Sic apud nos fagi, vlmus, aliæque multæ arbores. Holophernes dum superbissimè gloriaretur, dicens ad Achior: *Cum percussero omnes Iudæos quasi hominẽ unum, tunc etiam ipse cum illis Assyriorum gladio interibis;*

Psal. 101.

Rom. 9.

Psal. 7. & 93.

Exemplum.

3. Reg. 12.

Tab. 4.

Psal. 11.

Sophon. 3.

Exemplum.

2. Corint. 10.

Apothegma.

Bruſon lib. 3.

cap. 21.

Exemplum.

Exod. 2.

adeo nihil fecit, vt saluis omnibus Iudæis, ipſius caput mulieris Iudææ manu præſcinderetur, totuſq; eius exercitus à *Aliud.* Iudæis deletus fuerit. Idem accidit Sennacherib per Rabſacem ſuum exprobranti, & certum interitum Hieroſolymæ *4 Reg. 18.* comminanti: petiit enim ipſe cum toto exercitu ſuo, ſtante & florente ciuitate. Sicut canes multum latrantes minus mordent; ſic multum iactabundi minus præſtant. *Simile.*

Atque hæc quidem iactantia abſque actione virtutis aſſumitur, & de necdum factis, ſed quæ facienda præſumit, inflatur; tanto vanior quanto proſus inanior. De quo genere vide plura in Dominica 3. Aduentus, text. 2. Sed nec de ipſa iam peracta virtute, non de rebus vtcunq; præclare ac laudabiliter geſtis, vel gloriandum apud nos ipſos; vel alienam laudem captandam eſſe, docet in hoc Euangelio Chriſtus, præcipiens ſurdo & muto, quem ſanauerat, ne cui diceret. *Qui enim in bonis operibus ab hominibus, non à Deo gloriam quærit, perſpicuè ostendit, ſe non Dei filium, ſed hominum ſeruum eſſe; ideoque hominibus placere cupiens, & Galat. 1. Similia.* Chriſti ſeruus non eſt, & Chriſtum grauiffimè offendit. Aquila probat pullos ſuos genuinos ac germanos eſſe, ſi apertos oculos in ſolem intédunt: quod qui non faciunt, in terram deiicit vt ſuppoſititios, non ſuos. Sic Deus probat opera noſtra, ſi recta intentione in eum ferantur, ſi eius gloriam & obſequium ante oculos habent. Quæ enim non Deum reſpiciunt, ſed ad hæc inferiora referuntur, non pro filiorum ſuorum operibus agnoſcit, ſed in terra dimittit, vt hæc mercedem ſuam totam accipiant. Nonne verò vxor illa viro ſuo maximè diſplicet, eumque grauiffimè offendit, quam quotidie videt curioſè ſe ornantem, vt aliorum oculis placeat, non viro ſuo? nonne eam certiffimè adulteram iudicabit? Sic planè Deum offendunt, qui circa virtutis actiones ſolliciti, non niſi vt hominibus placeant, & ab hominibus laudem caprent, id faciunt. horum animus fornicatur à Deo, vt ſeruiat creature. Vnde Iacob⁹: *Adulteri, neſcitis quia amicitia huius mundi inimica eſt Dei?* Deinde huiusmodi vani oſtentatores, vtcunq; momentanea aliqua laudis voluptate titillentur, ad extremum ſempiterno dolore torquètur. *Jacob. 4.* Quemadmodum enim mimi in theatro tota die ſaltant, & corpora miris modis agitando fatigant, ob id ſolum modò, vt ſpectatoribus placeant, & plauſum theatralem cum aliquo lucello pecuniario accipiant; ſed nocte adueniente, & ſpectaculo finito, maximam omnium membrorum fatigationem re-

Sapient. 5.

portant; & ante ætatem fracti, debiles ac claudi frunt: sic omnino vanæ gloriæ cupidi, mille modis pietatem simulant & circa externa virtutum opera varîe se cruciant; sed sub mortem nihil illis superest nisi labor & dolor; & *lassati in via iniquitatis*, id est, fictæ virtutis, verè *vias difficiles ambulauerunt*; quia magnis & honestis laboribus infernum mercati sunt, *quia sol iustitia non illuxit illis*, quia Dei gloriam ante oculos non habuerunt, sed suam in omnibus quæsierunt. Quod ne fieret, Christus sanato surdo & muto, rei gestæ famam & commendationem studiosè auersatur.

8. *Quanto autem ei præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur.*

Locus moralis duplex. Vnus, quòd gloria fugientes sequitur; sicut hîc Christus à populis eo magis prædicabatur, quo magis ab illis prædicari recusauit. Alter, contra torporem fidei & ignauiam nostram, qui accepto mandato, *ut omnis lingua confiteatur quia Iesus Christus est in gloria Dei Patris*, Christum tamen non confitemur, non prædicamus, non admiramur: quod isti, Christo etiam prohibente ne id eo tunc tempore fieret, fecerunt tamen, & studiossimè fecerunt, dicentes: *Bene omnia fecit: & surdos fecit audire & mutos loqui*. Prior locus iam aliquoties tractatus est, quum de humilitatis amplissima mercede, & hac maximè propria, quòd quânto quis se humiliat, tânto exaltatur magis, disseruimus: vt in Dominica 3. Aduentus, text. 8. Dominica 4. post Pentecost. text. 5. & Domin. 10. post Pentec. text. vltimo. Posterior locus etiam in superioribus explicatus est, in Dominica in ramis Palmarum, text. 4. & Domin. Paschæ, text. 3. De sensu verborum Christi aliquid tantum hoc loco notabimus. Christus hîc præcipiens sanato surdo & muto, eiusque amicis, qui eum sanandum adduxerant, ne cuiquam hoc dicèrent, non ea intentione præcepit, ne id facerent, vt verba sonant; sed vt ostenderet se illam gloriam non captare, simulque vt hac prohibitione eorum fides illustrior redderetur. Sic quum sanato leproso dixisset Christus, *Vide nemini dixeris*; adiunxit Euangelista, vtique in hominis laudem, non vituperium: *Ille autem egressus cepit prædicare & diffamare sermonem*. Similiter sanata filia archisynagogi, *præcepit illi Christus vehementer, ut nemo id sciret*. Refert tamen alius Euangelista de hoc facto: *Et exijt fama hæc in vniuersam terram*, vtique referentibus illis qui præsentés aderât, & quibus præce-

Matth. 8.

Marc. 1.

Marc. 5.

Matth. 8.

præceperat, ne quis id sciret. Denique post illam nobilissimam Petri confessionem, quòd Christus esset filius Dei, *Matth. 16.* &c. præcepit Christus discipulis suis, ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus: quos tamen postea, ut hoc dicerent ac prædicarent, misit binos & binos ante faciem suam: *Luca 9.* & ut in illo nomine baptizarent, ac miracula facerent. *Ioan. 4.* Est ergo hoc Christi præceptum doctrina, non obligatio: quam eius mentem isti optimè assecuti, tanto magis prædicabant Christum, quanto ne id fieret præcipiebat magis; hoc est, ut id fieret docebat magis. Sic amantes vetant interdum fieri, quod maximè cupiunt, ut amàrium suorum amorem certius probent. Verè enim amantes hoc genus præcepti & optimè intelligunt, & alacriter adimplent.

EVANGELIVM DOMINICÆ
XII. POST PENTECOSTEN.

BEATI oculi qui vident quæ vos videtis. *Luca 10.*
Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In Lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi: Rectè respondiisti. hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: & quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidem descendebat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum; & plagis impositis, abierunt, semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterijt. Similiter & leuita, quum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum: misericordia motus est. Et appropians, alligauit

vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcunque supererogaueris, ego, cum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Beati oculi qui vident qua vos videtis. De vera laude iustorum, etiam in hac vita.
2. Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens. De doctrina & scientia cum virtute & pietate necessariò coniungenda.
3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus virtutibus tuis, & ex omni mente tua. De amore Dei super gratia.
4. Et proximum tuum sicut teipsum. De dilectione proximi.
5. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit. Contra hypocrisim, & falsam sanctitatis opinionem affectatam.
6. Videns eum, misericordia motus est, &c. De misericordiar operibus erga proximos.
7. Vade, & tu fac similiter. De bonorum operum necessitate.

I. Beati oculi qui vident qua vos videtis.

Laudanda virtus.

LOCVS moralis de vera laude iustorum, etiam in hac vita. Etsi enim laudis cupiditas à iusto penitus excutienda est, ad necessariam humilitatis custodiam, & propter superbiam periculum; tamen, ut ipsa virtus laudem meretur, sic eam à nobis laudari conuenit; nec virtus tantum ipsa, verum & virtute præditi, iusti & boni studiosè interdum laudandi sunt. Christus Ioannem Baptistam accuratè laudauit, ut in alia Dominica dictum est, vbi & hunc locum tractauimus. Laudauit quoque Nathanaëlem, dicens: Verè Israëlita hic est, in quo dolus non est. Laudauit etiam coram & in facie Centurionem, & Chananæam mulierem, huic dicens: O mulier, magna est fides tua; de altero præsentem dicens: Non inueni tantam fidem in Israël. Sed & sanctus Iob in Scripturis à Deo laudatur: Nonne considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, actiuus Deum, & recedens à malo? Sic hoc in loco laudat Christus discipulos suos, eos beatos vocat propter ea quæ viderant, id est, propter fidem & obedientiam in doctrinam eius. Nam corporaliter Christum omnes ferè Iudæi viderant, quos tamen adeò beatos non vocat, ut gentem

Matth. 11.

Domin. 2. Aduent. text. 8.

Ioan. 1.

Matth. 15.

Matth. 8.

Iob 1.

Matth. 12. & 16.

prauam atque peruersam nuncupet, futurum asserens, vt Ni-
niuitæ, meretrices, peccatores surgant in iudicio, qui eos con-
demnent. Beatos igitur eos vocat, quia cum fide viderunt, &
cum obedientia audierunt Christum, & doctrinam eius.

Hæc autem laus & commendatio pietatis ex triplici ca-
pita utilis est. Primùm ex parte iustorum, quia tum hæc illis
laus debetur (vt in alia Dominica ex Christi verbis explica-
tum est) tum virtus laudata crescit, si vera virtus est. *Quomo-
do enim probatur in sufflatorio argentum, & in fornace aurum,
sic probatur homo ore laudantis.* Quando segetes multum cre-
uerunt, ita vt spicas iam proferant, & ad maturitatem tendât,
cupiunt earum domini vt venti quidam spirent, quibus gra-
na tumescant, & grandiora ac pleniora fiant. Quod vt in so-
lidis granis vtile est, & spicam turgentem iuuat, inanem ve-
rò & tenuia grana exiccat & vrit ventus: sic solidam virtu-
tem auget laus, quia animum iusti ad eius pulchritudinē ma-
gis accendit, tenuem & debilem virtutis actionē penitus cor-
rumpit; quia dum laude inflatur, euanescit. Qua de re sic diuus
Gregorius: *Cum humane lingua attestatione laudamur, occulta
pulsatione requirimur quid de nobis ipsis sentiamus, vt in hoc hu-
miles permaneamus. Superba etenim mens etiã quum de se falsa
dicuntur, exultat, quia nõ apud Deum qualiter viuat, sed apud
homines qualiter innotescat, excogitat. At contrã, si cor veraciter
humile est, bona qua de se audit, aut minimè recognoscit, & quia
falsa dicuntur metuit; aut certè si adesse eã sibi veraciter scit, eo
ipso formidat, ne ab eterna Dei retributione pereant, quo hæc cõ-
siderat hominibus diuulgata. Qua ex re agitur, vt electorũ ani-
mus magno laudum suarum igne crucietur, atq; ab omni torpo-
ris sui rubigine mœrore cogitationis excoquat. Cauta enim cõ-
sideratione trepidat, ne aut de his in quibus laudatur & nõ sunt,
maius Dei iudiciũ inueniat; aut de his in quibus laudatur, & sũt,
competens premium perdat. Vnde plerunque fit, vt sicut iniustus
ex laude sua polluitur, ita vir iustus audita laude sua purgetur.*
Hæc ille. Huius rei exemplum sanctissimus Pater Augustinus
præbuit. Quum enim à sancto Paulino miris laudibus per e-
pistolam extolleretur, respondit: *Putet me quidem tantum bo-
ni de me credere, sed plus piget tibi non credere. Est quod faciam.*
*Non me credam talem, qualem putas, quoniam non agnosco: &
credam me abs te diligi, quoniã sentio & planè perspicio. Ita nec
in me temerarius, nec in te ingratus extitero.* Et paulo pòst, quia
per familiarissimum & sui amantiſſimum quendam hæc epi-
stolam dederat, adiecit: *Neque huic tam familiari amico meo
velim*

Virtutis laus
propter tria
utilis.

1.
Domin. Pass.
rex. 2.

Prouer. 27.

Simile.

Moral. lib. 22.
cap. 9.

Exemplum.

Epist. 12.

velim credas, quæ de me fortè laudans dixerit. Senti enim etiam ipsum sape non mentiendi studio, sed amandi propensione falli iudicantem, & arbitrari iam me accepisse quadam, quibus accipiendis à Domino patente ore cordis inhiarem. Et si hoc in os meum; quis non conijciat, quanta de me absente meliora quàm veriora latus effundat! Rursum alio in loco: Non mihi placet, cum à charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum. Profectò enim nò me, sed per me aliù sub meo nomine diligunt, si nò quod sum, sed quod nò sum diligunt. Fuit ergo sancto huic viro laus in eù sepe cõgesta humilitatis materia, & purgationis argumētū, ut tãto sibi attētius prospiceret, quãto se ab aliis maiorè existimari cerneret. Sic in alia epistola perspicuè scripsit: Quod de nobis tã bene existimas, ut fideles Dei seruos nos esse credas, idq; ipsum in nobis corde purissimo diligas, gratulãdũ potius tuæ beneuolentiæ quã tibi gratiæ agẽdæ sunt. Tibi enim prodest ipsam diligere bonitatem: quam profectò diligit qui eũ diligit quẽ credit bonũ, siue itle talis sit, siue non. Quapropter tibi hac de re gratulandum est. Quales autem nos simus, quantumq; in Deum promouerimus, ipse viderit, cuius non solum de hominis bono, sed hominẽ ipso non potest errare iudicium. Gratias verò tibi vberes agimus, quòd nos cum laudas, tanquam tales simus, mirabiliter hortaris, ut tales esse cupiamus. Hæc ille. Sic nimirum virtus laudata crescit, quãdo & per humilitatem seipsam deprimat, & per proficiendi studium seipsam erigit. Sic enim conatus humanos diuina gratia secundat, qui humiles repleuit bonis, & diuites dimisit inanes: hoc est, qui sibi diuites, pleni, saturi videntur.

Luca 1.

2. Virtutis laus
alios extimulat.
Moral lib. 23.
cap. 7.

Simile.

Text. 8.

Ex altero capite laus virtutis utilis est, quia alios ad virtutem extimulat. De quo diuus Gregorius: Plerunque ad exercẽda bona opera, aliena nos utiliter exempla persuadent. Et cum mente humili opinionis aliena bona suscipimus, nostra vel ad melius bona producimus, vel ad bonum mala permutamus. Cumq; nos de vita proximi fama splendor irradiat, mens nostra, quæ ad obtinendum virtutis iter se dirigit, quasi in lunæ lumine gressus ponit. Sicut enim lunæ lumen à sole mutuatum, hæc inferiora, etsi obscuriùs, quadamtenus tamen illuminat: sic proximorum laudabiliter facta, ex diuinæ gratiæ lumine profecta, etsi tenuiùs, aliquatenus tamen ad virtutem excitant. Sic Miltiadistrophæa Athenis erecta, dormire Themistoclem non sunt passa. De qua re vide plura in Dominica 2. Aduetus. Sic excitat hoc loco Christus discipulorum suorum animos, ut maximo hoc beneficio intellecto, quale veteres Patriarchæ non acceperant, & propter quod beati eorum oculi dicere-

ceren

cerentur, ad Christum diligendum & audiendum magis ac magis inflammarentur.

Tertia causa laudandę virtutis est, Dei gloria, & nostra erga eum gratitudo. Ad hoc hortatur Apostolus: *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agētes Deo, & Patri per ipsum.* 3. Ad Dei gloriam laudanda virtus. Coloss. 3.

Gratitudo est veluti clavis viscerum Dei, qua plerunque ipsa aperiuntur, vt inde ingentes thesauri prodeant. Ad hanc perpetuā animi gratitudinē veterem populum excitauit Deus, quum iuberet in Arca fœderis virgam Aaronis, quę floruerat, & duas tabulas Legis in monte Sina acceptas recondi atque asseruari: vt videlicet ex illorum præsentiā, accepta à Deo beneficia recordarentur. Quum exploratores terrę Chanaan in ciuitate Iericho à Raab meretrice absconsi dimitterentur, illa quę huius beneficij vicissitudinem ab illis reposceret, dixerunt illi exploratores: *Innoxij erimus à iuramento hoc quo adiurasti nos, si ingredientibus nobis terram, signū non fuerit funiculus iste coccineus, & non ligaueris eum in fenestra per quam dimisisti nos.* Exod. 25. Iosue 2. Obserua iussisse eos, vt in eadem fenestra, per quam dimissi fuerant, & in qua beneficium acceperant, nec alibi, signum apponeret, vt eo conspecto, beneficij accepti recordarentur. Oportet nos vias & modos quęrare, quibus ad Dei beneficia recolenda, & grato animo commemoranda excitemur. Inter alia hoc vnum est, vt aliorum virtutes, quę Dei dona sunt, pleno ore prædicemus. Sic amico suo, qui eū laudauerat, gratulabatur Augustinus, eo quod ipsum laudans, Dei dona laudaret atque diligeret. *Tibi (inquit) ad mercedem beatitudinis, quod ad hanc rem attinet, satis est, quod nos tales credens, quales oportet esse seruos Dei, toto sinu cordis amplecteris.* Philosophi huius mundi, quia scientes Deum non sicut Deum glorificauerunt, id est, debitas gratias non egerunt, nec Deo accepta retulerunt, sed sibi, quę inueniant, tribuerunt (hoc enim est Deum non glorificare sicut Deum, sicut Regem aut benefactorem tanquam talem ille glorificat, qui eius accepta beneficia gratanter recolat) Epist. 126. Roman. 1. Domin. 3. post Epiph. text. 5. Domin. Palm. text. 5. *ideo traditi sunt in reprobum sensum, in desideria cordis turpissima; quę pœna fuit omnium acerbissima. De hac in Deum gratitudine iam in aliis Dominicis latē diximus.*

2. *Ecce quidam legisperitus surrexit, tentans illum, & dicens.*

Locus moralis; de doctrina & scientia cum virtute & pietate

Scientia cum
virtute con-
iungi debet.

tate necessariò coniungenda. Iste legisperitus iuxta titulum & professionem suam clauem scientiæ tenebat, sed ea inaniter inflatus, Christum, quem vt Prophetam omnes habebant, tentare maluit quàm audire; nec quærere, vt discat; sed vexare, vt in verbo capiat: nec deniq; eius sanctis præceptis obedire, vt saluus fieret; sed eum superbè examinare, vt doctus ac celebris videatur. Cauendus summoperè hic hominum literatorum morbus, qui ferè vnus omnium in Ecclesia hæresum causa fuit, dum non ab Ecclesia discere, sed singulariter sapere volunt: qui etiam ipsis doctis, aliòqui Catholicis & orthodoxis, maximum salutis æternæ impedimentum esse solet, dum sua scientia confisi, nec conciones audire, nec vulgaria pietatis exercitia subire, nec publicas orationes frequentare, nec denique à quoquam vel in vsu Sacramentorũ, vel extra, doceri, moneri, corripi dignantur. Propter hoc exclamauit sanctus Pater Augustinus *Surgunt indocti, & calum rapiunt; & nos cum doctrinis nostris ecce in carne & sanguine volumur.* Magis quippe ad pietatem dociles sunt, quorum minor est doctrina, quia magis illi humiles & pauperes spiritu esse solent. Magnus ille Arsenius, vir in seculo literarum & eruditionis nomine celebris; ideoque ex magno doctorum numero vnus Romæ delectus, qui inde Cõstantinopolim vocatus, duobus Theodosij Magni filiis Arcadio & Honorio, qui & postea imperarunt, pædagogus esset; postea eremita factus, solebat de animi cogitationibus ac tentationibus Ægyptium quendam monachum, rudem prorsus & illiteratum, frequenter percontari. Rogatus cur id faceret, respondit: *Quia huius rustici illiteratam planè inscitiam fateor me nondum didicisse.* moxque adiecit: *Diuinitus me edoctum non agnosco, etsi ex acquisita doctrina non pauca sciam.* Quare idem Arsenius ab Euagrio monacho in Græcis disciplinis multum versato, interrogatus cur monachi Ægyptij indocti & rudes tot insignes essent virtutibus; alij autem magnam assecuti doctrinam, ne mediocria quidem rectè gerere possent, respondit, *Nos, qui alienis scilicet confidimus laboribus & disciplinis, ideo ex bonis tanquam propriis non facillè possumus fructum aliquem facere aut percipere. Ij autem, qui sunt in solis propriis occupati laboribus, meritò proprios quoque fructus colligunt.*

Confess. lib. 8. c. 8.

Exemplum.

In vita eius a-
pud Surium,
tom. 4 p. 155.

Apophthe-
gma.

Voluit dicere, viros doctos alienas virtutes magis admirari, callere, & obseruare, quàm exsequi & imitari: pios verò indoctos in ipsis pietatis operibus totos exerceri; ideoque

ideoque

ideoque proprios fructus carpere, magnasque virtutes operari. Sic obseruare licet frequentiora & celebriora miracula ab illis seu nostri temporis, seu antiquioribus religiosis facta esse, quorum institutum in sui ipsius maceratione & mortificatione consistit, quam ab illis, quorum professio in omni-gena quadam omnium disciplinarum cognitione, & in aliis docendis, varicque instituendis, siue per conciones, siue in scholis publicis versatur. Quod si in illis ita accidit, quorum cum summa pietate excellens eruditio coniuncta est, quid aut quantum erit sola doctrina, à pietate seiuncta? Eleganter Seneca: *Omnia suo bono constant. Vitem fertilitas commendat, sapor vinum, velocitas ceruum. Quam fortia dorso iumenta sint quaris, quorum hic vnus est vsus, sarcinam ferre. In cane sagacitas prima est si inuestigare debet feras; cur sus, si consequi; audacia, si mordere & inuadere. Id in quoque optimum est cui nascitur, quo censetur. Homo Deo fruendo nascitur. Ratione antecedit animantia cetera. Virtute igitur & pietate prestare debet.*

Epist. 77.

Hec ille, vt Philosophus planè Christianus. Quemadmodum enim Hippomachus Aliptes (vt refert Plutarchus) quibusdam laude efferentibus prælongū quendā ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamē idoneum; apertè respondit; Sanè ita, si suspensa in alto corona foret detrahenda: eleganter notans corporis proceritatem, nisi robur membrorum, & fortitudo animi accedat, ad certamen athleticum parum aut nihil facere: eodem modo frustra virum doctum, & quantalibet scientia præditum laudaueris, nisi vera pietate, & solidis virtutibus animum præterea excoluerit, quia corona gloriæ cælestis non eruditione, sed pietate obtinetur: *nec venit regnum Dei cum obseruatione,* Luca 17. vt curiosis Pharisæis respondit Christus; sed in omni sollicitudine expectantibus Dominum suum donec reuertatur à nuptijs, oleumque bonorum operum in fidei & scientiæ lampadibus gerentibus, venit sponsus, venit Dominus & merces eius cum eo: nec denique speculatores subtiles, & auditores docti, sed factores verbi iustificantur: quia regnum calorum vim patitur, actione studiosa comparatur; & violenti rapiunt illud; actiuosi & feruidi in opere, à desidiosis aliis, solaque præclara scientia contentis, quasi manu iniecta, auferunt illud.

Lib. de cupidis, diuitiar.

Simile.

Luca 17.

Matth. 25.

Esaia 62.

Rom. 2.

Matth. 11.

Quare verbi doctores & magistros sic monet Salomon: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluent a putei tui deriuetur foras.* Prou. 5.

Quod

Cura pastor.
par. 3. admon.
25.

Quod sic exponit sanctus Gregorius: *Aquam predicator de cisterna sua bibit, quum ad cor suum rediens, prius audit ipse quod dicit, fontes foras derivare, est exterius alius vim predicationis infundere.* Quemadmodum enim qui multam & puram aquam in cisterna domestica collectam habens, eam aliis liberaliter dispensat, sed ex ea nunquam, aut nisi parcissime bibit ipse, stultus merito & insanus habebitur, quin & siti perire poterit: sic qui multa sciunt, & alios præclare docent, nihil interim ipsi eorum quæ docuerunt, opere exequentes, grauius insaniunt; & bonorum operum vacui, exitio sempiterno multantur. Vnde iterum Salomon: *Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.* Quæ verba sic explicat sanctus Gregorius: *Piger rectè sentiendo quasi vigilat, quamuis nil operando torpescat. Sed tandem recta sentiēdo, vigilantia ipsa amittitur, dum à bene operandi studio cessatur.* Ideoque mens quia se ad superiora stringendo non dirigit neglectam se inferius per desideria expandit. unde infra dicitur: *In desiderijs est omnis otiosus.* Ita nempe comparatum est, vt qui vident meliora probantque, sed ex animi pigritia facere negligunt, & deteriora sequuntur, ex pigritia tandem, vtcumque vigili, in altum somnum decidunt, ipsamque virtutem nec videant, nec probent amplius; sed tum opere, tum affectu & iudicio eam exhorreant: *gloriantes in iniquitate; latantes quum malè fecerint, & exultantes in rebus pessimis.* Horum postea mens dissoluta, & prauis desiderijs corrupta esuriet, quia in ipsis nunquam satiabitur. Hic exitus esse solet doctrinæ & scientiæ à virtutis actione seiunctæ.

Prov. 29.

Vbi supra, ad
monit. 16.

Psal. 61.
Proverb. 2.

Exemplum.
Matth. 2.

Scribæ & Pharisei Herodem docere potuerunt Christum in Bethlehem nasciturum: sed ibi eum cum Magis querere & adorare noluerunt. Ipse quoque Herodes diligenter inquit de puero Iesu: non vt eum adoret, sed vt interficiat. Tales sunt omnes legum diuinarum & humanarum doctores: qui non ideo sunt docti, vt legibus obediāt, sed vt scientiæ famam & lucrum confectentur. Similes sunt dentibus insititijs, quibus ad loquendum tantum, non ad comedendum edentuli vtantur. Quid prodest famelico cognoscere naturas ciborum, & nihil gustare? aut morienti præ frigore de vi ignis posse disputare? Benè dixit Thomas à Kempis: *Malo sentire compunctionem, quam scire definitionem.* Dicit Sponsus in Canticis: *Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* Quis vnquā tale vidit? Si dixisset, *Faciemus tibi murenulas argenteas, vermiculatas auro;* nihil præter id quod

Similia.

Apophthegma.
De imitat.
Christi, cap. 3.
Cant. 1.

quod fieri solet, dixisset. Solet enim quod vilius est, eo quod pretiosius ducitur, vermiculari, expoliri, ornari; non e contra. Dicit autem Spiritus sanctus murenulas vermiculandas argento; quia aurum purissimæ charitatis exornatur scientia, & virtutem celebriorem facit eruditio, quæ absque virtute nihil est, vt dixit Apostolus: *Si omnem scientiam habuero, cha-^{1. Cor. 13.} ritatem autem non habeo, nihil sum.* Quare virtus scientiam non ornat, sed eius planè basis ac substantia est, vtpote sine qua nihil est; quum virtus absque scientia planè multum sit: quia *melius est parum cum iustitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Vnde & Propheta regius: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me.* Prius dixit: *Bonitatem & disciplinam,* & postea *scientiam.*

Super virtutis fundamentis bonæ literæ optimè sedebunt. Si cadauer mille vestibus oneres, nunquam calefiet; quia ab intrinseco nullum calorem natium habet, qui vestimentis foueatur. Sic hominem impium, & Deo ac pietati mortuum, frustra mille præceptis instrues, frustra quoque & ipse omnem scientiam inuestigabit; quia amorem Dei & virtutis in se non habet, quod est principium vitæ spiritualis. Scientia fouet virtutem, non gignit; & eum accendit ad opus, qui iam diuini Spiritus calore antea tactus fuerat: & hoc sensu *est machina per quam assurgat charitas,* vt scripsit sanctus Augustinus, quia ex eius dictamine crescit & augmentum capit. Dæmones sapientissimi sunt, & vix illis mortalium quicquam scientia comparandus. Hoc vnum tamen ignorant, quomodo à pœnis inferni liberentur, aut aliquid piè cogitent, quia Dei amor prorsus in illis extinctus est. Quemadmodum ex nimia stomachi repletionem, & ciborum redundantia oritur obstructio illa, quam medici oppilationem vocant; ex qua producitur continuus capitis dolor, & phrenesis ad insaniam perducens: sic ex deprauata vitæ cupiditate, & morum corruptela, oppilatio illa oritur, & obliuio Dei, de qua Scriptura dicit: *Oblitus sum comedere panem meum.* ex qua producitur contemptus pietatis, & insana obduratio in peccatis, vt omnis scientia in occasionem peccati vertatur. sicut iste legisperitus sua peritia non nisi ad tentandum Christum aburit. De huiusmodi dicit Propheta: *Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt; & imagines abominationum suarum & simulachrorum fuerunt ex eo.* Nam vt Iudæi isti ex auro ad vsum legitimum concesso idola fabricauerunt; sic impij omnem suam scientiam in superbiam oc-

caſionem, & in voluptatum idola conuertunt. Hunc locum in alijs quoque * Dominicis explicatum vide.

* Domin. 2.

Aduen. tex 4.

Domin. infr a

Off. Natiuit.

text. 2. Domi-

nica 3. Quad.

text. 7.

Amor Dei ſu-

per omnia.

Matth. 22.

3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.

Maximum
mandatum.

J. Ioan. 2.

Marth. 10.

De ciuit. Dei,

ib. 15 cap. 2.

Genef. 2.

Locus moralis de amore Dei ſuper omnia. *Hoc eſt maximum & primum mandatu*, ait Chriſtus apud Matthæum. Verè maximum: quia maximè à Deo requiſitum, maximè à nobis curandum, maximam in hac vita pacem, in altera mercedem afferens, ſi impleatur; maximè in inferno puniendum, ſi negligatur. Maximus Deus, maxima affectio amor. Sicut ergo in maximorum duorum connubio, maximus & nobiliſſimus eſt partus: ſic amoris diuini nobiliſſima ſunt opera. Maximum mandatum, ſine quo reliqua nihil ſunt: *Qui enim non diligit, manet in morte.* Maximum mandatum, cum quo ipſa parua magna ſunt. *Qui enim dederit calicem aquæ frigide tantum in nomine diſcipuli, non perdet mercedem ſuam,* id eſt, ampliſſimam accipiet. Maximum mandatum, quia amor, vita & forma virtutum eſt, perfectio bonorum operum, ſiue *vinculum perfectionis*, & omnium affectionum quidam Deus, quia fons & origo eſt. Nulla virtus, ſine charitate Dei, vera virtus eſt, ſic vt Deo ad meritum placeat, quia *nihil aliud virtus eſt, quàm ordo amoris* (ait Auguſtinus) ſiue amor ordinatus. Omnis virtus vt vitam & formam, ſic & perfectionem à charitate accipit: quia quanto ex maiori charitate proficiſcitur, tanto Deo acceptior eſt. Omnes aliæ affectiones. gaudium, triftitia, ſpes, metus à charitate ordinantur, & ex ea deriuantur, quia propter ea gaudemus & triftitatur, quæ vel acquiſita amplectimur, vel amiſſa lamentatur: ea ſperamus, quæ amamus: ea metuimus, quæ exhorreſcimus. Maximum ergo & præcipuum hoc mandatum eſt; nec ordine tantum, ſed & dignitate, & neceſſitate, & natura primum. Diligendus autem Deus *toto corde*, id eſt, tota voluntate: quæ eſt actiõnum omnium in anima principium, ſicut motuum omnium in corpore principium eſt cor. *Tota anima*, id eſt, toto appetitu inferiori ſeu ſenſitiuo (quo ſenſu ſcriptum eſt *Factus eſt homo in animam viuentem*, id eſt, vita animali & ſenſibili cœpit viuere:) quem etiam appetitum mouet voluntas, ſicut ſphæra ſuperior ſuo motu orbem inferiores mouet. *Ex totis viribus*, id eſt, per omnes potentiãs motiuas, & executiuas eius quod voluntas imperat, ſic vt illæ

illæ omnes Deo seruiant in sanctificationem iustitiæ, sicut in impijs seruiunt iniquitati ad iniquitatem. Deniq; *ex tota mente*, id est, toto intellectu, qui per voluntatem charitate informatam mouetur ad credendum de Deo quæ sunt credenda ad meditandum de Deo dilecto, ad ea inuestiganda quæ ad Dei cultum & gloriam faciunt. Sic ergo diligendus Deus, vt tota nostra voluntas, appetitus, actio, intellectus in eum feratur; nec horum quippiam mundo, carni, diabolo, aut peccato seruiat. Pharaõ filios Israël tandem aliquando dimissurus, ait illis: *Ite sacrificate Domino Ouestantium vestra & armenta remaneant.* Sed respondit Moyses: *Cuncti greges ibunt nobiscum. Non remanebit ex eis vngula; quæ necessaria sunt in cultum Dei nostri.* Hoc in figura contingebat illis. Diuino cultui totos nos consecrare & mancipare debemus; diabolo nec vngula, nec aliqua nostri particula relinquenda. Omnia nostra, voluntas, intellectus, appetitus, potentiæ, & vires ad Dei cultum necessaria sunt: *Præsertim quum ignoremus* (vt adiecit Moyses) *quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniamus*: id est, quum nesciamus, in quem Dei cultum, & ad quam Dei gloriã, affectus & vires nostras omnes conuertere debeamus, donec iuxta vocationem cuiusque, & occasionem virtutis, Deo seruiendi tempus aduenierit. Omnia igitur integra seruanda sunt Deo; ne alijs amoribus præoccupati, quum ad locum immolandi, ad occasionem Deo seruiendi ventum fuerit, auersi & impediti præstare id non poterimus, quod præstare oportebat. Docet hoc sanctus Augustinus, ita scribens: *Quum dicit, toto corde, tota anima, tota mente, nullam vitæ nostræ partem relinquit, quæ vacare debeat, & quasi locum dare, vt alia re frui velit: sed quicquid aliud diligendum occurrit, illuc rapiatur, quò totius dilectionis impetus currit.* id est, non nisi in ordine ad Deum dirigatur.

Exod. 10.

Allegoria.

De doctr. Crist. lib. 1 cap. 22.

Nunc vide quàm sit hoc præceptum variæ & certæ rationi consentaneum. Primùm hic amor Dei super omnia prorsus naturalis nobis est, id est, naturæ nostræ conueniens, & ex naturæ nostræ conditione necessarius; non sic naturalis, vt solis naturæ viribus eum consequi valeamus. Naturale est vnicuique rei, vt finem suum appetat. Deus vltimus finis noster est, & sola beatitudo. Naturale est, vt vnaquæque pars diligat suum totum. At Deus totum quoddam nostrum est, nõsque particula eius non per naturam, sed per gratiam, quæ nos consortes diuinæ naturæ fecit. Naturale est, illud

Amor Dei rationi maximè consentaneus.

1. Amare quod suum est.

amare quod nostrum est. Amar vnusquisque quod suum est. Pater filium suum, & filius patrem: sponsa sponsum suum, & contrà: agricola agrum suum, &c. Propterea hìc dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum*. Noster enim est beneficijs Pater, potestate Dominus, electione Deus. Elegit enim nos in Filio suo renatos, in peculium & populum suum; sicut olim in amico suo Abraham, & electo suo Isaac, & dilecto suo Iacob, veterem populum elegerat. Cæterùm nouo redemptionis beneficio, quo Filius Dei factus est caro nostra, & frater noster, non iam solùm Dominus Deus noster, sed & Pater noster est, quo eum titulo quotidie inuocamus. Naturale est, vt filius patrem, seruus dominum, populus regem suum diligat. Hactenus ergo præceptum hoc naturale est.

2. Locus hominis proprius Deus est.

Quod vt magis intelligas, considera vbi sit locus tuus, & ad quid factus es. Omnia quæ facta sunt, suum certum locum & terminum habent in quo tanquam in suo centro & sine permaneant. Creauit Deus cælum, & Angelis impleuit. Creauit terram, & animantibus, reptilibus, fructibus ac plantis eam impleuit. Creauit mare, & piscibus impleuit. Creauit aërem, & volatilibus impleuit. Quis homini locus proprius restat, aut quid nunc homini Deus dabit in quo quiescat? Cætera omnia præoccupata sunt. Nam ignis elementum homini conuenire non poterat, facilè, quoad corpus, corruptibilis; & quoad animam, varijs cupiditatibus per peccatum plus satis accenso, & inflammato. Quum nihil ergo donandum supererat, Deus homini seipsum dedit, solus Deus hominis hæreditas esse voluit. *Dominus pars hereditatis meæ, & portio mea in terra viuentium*, id est, in loco & numero rerum omnium animatarum. Sicut ergo auibus naturalis est aër, & piscibus aqua: sic proprius hominis locus est Deus. Hinc sanctus Augustinus: *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te*. Auicula cauea inclusa, etsi optimis cibus abunde nutriatur, nunquã tamen quiescit, sed perpetuò saltitat, exitum è cauea quærens, & malit foris simplici herba sustentari, quàm in cauea delicatissimè ali. Sic anima cauea corporis inclusa, vteunque falsis cupiditatibus deprauata, quietem tamen & satietatem nisi in solo Deo non inuenit. Ideò Deus hominem solum *ad suam imaginem & similitudinem creauit*. Vide ergo & animam tuam, hoc est, reipsú ô homo considera. *Cuius es imago & inscriptio? Dei sanè. Redde ergo quæ Dei sunt, Deo, Da animam tuam Deo: illum colat, illi seruiat, illum amet.*

Psal. 15.

Confess. lib. 1.
cap. 1.

Simile.

Genes. 1.

Marth 20.

Porro ex hac naturali ratione sequitur necessitas huius ^{3. Amoris Dei} amoris. Viuit corpus cibo, viuit anima amore. Neceffe est ^{necessitas.} vt aliquid ames, quia otiosa esse anima non potest. Sed magis necesse, vt illud ames vnde viuas. Dicit Apostolus: *Fra-* ^{Rom. 8.} *tres, debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus.* In quæ verba Augustinus: *Vnaqueque res secundum id viuat,* ^{Serm. 13. De} *vnde viuuit. Vnde viuuit caro tua? de anima tua. Nam illa sepa-* ^{verbis Apost.} *rata, caro moritur. Vnde viuuit anima tua? de Deo tuo. Vna-* *queque harum secundum vitam suam viuat. Caro sibi non est* *vita, sed anima carnis est vita. Anima sibi non est vita, sed Deus* *est anima vita. Debet ergo secundum Deum viuere. Non vi-* *uet autem secundum Deum, id est, secundum eius volun-* *tatem, nisi Deum super omnia amet; vt eius in omnibus vo-* *luntatem faciat.*

Iam verò vt naturalis ac necessarius, ita maximè nobis ^{4. Amor Dei} ipsis utilis hic Dei amor est. Iubet Deus vt illum diligamus: ^{maximè utilis.} non quia amor noster illi vel necessarius, vel utilis est, sed quia nobis utilissimus. Hoc enim Dei amore nobilitamur, amicitia coniuncti Deo. *Si quis diligit me, Pater meus diliget* ^{Ioan. 14.} *eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Hoc Dei amore ipsum Deum nobis conciliamus, nostrique amantem reddimus. Ait enim: *Ego diligentes me diligo.* Hoc ^{Prou. 8.} Dei amore Deo fruimur, ei adhaeremus, in eo manemus. *Qui enim manet in charitate, manet in Deo, & Deus in eo.* Hoc ^{1. Ioan. 4.} Dei amore omnia alia præcepta mira facilitate exequimur. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit.* Denique hoc Dei ^{Ioan. 14.} amore omnia dura, aduersa, difficilia patienter sustinemus, libenter toleramus, hilariter superamus. Hæc singula in alijs iam Dominicis explicata sunt.

His accedit, quòd totus hic amor Dei nisi mutuus est, & amplissimis eius in nos beneficijs debitus. Vox Dei est: ^{5. Amor Dei} *Quid est quod debui facere vinea mea, & non feci?* Huc perti- ^{non est nisi} *nent indefessa eius circa nos prouidentia, liberalitas im-* ^{mutuus.} *mensa, longanimitas prolixa, misericordia infinita, charitas* ^{Esaia 5.} *ineffabilis, vt in alijs iam Dominicis sæpe dictum est. Hæc* *huiusmodi sunt, vt absque vllò præcepto Deum super omnia* *amare vnumquenque meritò moueant. Sola gratitudinis* *erga Deum ratio (de qua iam aliquoties diximus) hunc à* *nobis amorem extorquet: maximè, quia nunquam cessat* *nobis benefacere, & nihil æquius, quàm actu semper bene-* ^{6. Amor Dei,} *facientem redamare.* ^{præceptum}

Porro quid hoc præcepto facilius? Si aliquis rex ita clemēs ^{facile.}

Simile.
Esaia 43.

esset, vt nulla alia à suis tributa aut vectigalia exigeret, nisi solum amorem; nōne clementissimus ille rex videretur? Vnde sic nos Deus alloquitur: *Non me inuocasti Iacob, nec laborasti in me Israël. Non te seruire feci in oblatione, nec laborem tibi prabui in thure.* Hoc est, dura & difficilia à te nō postulauit. Quid enim facilius, aut suauius quam diligere? Ad amandum nemo est imbecillis, insipiens, pauper. Ad cæteras virtutes exequendas, robor corporis, animi fortitudo, ingenij vis, diuitiæ, valetudo, requiruntur. Ieiunare æger & debilis non potest. Eleemosynas dare nequit pauper. Vt pupillum, vt viduas defendas, ingenio, consilio, opibus opus est. Vt multis benefacias, multa aduersa sustineas, multos doceas, magna media, magna animi fortitudo, multum sciētiæ adesse debet. Deum verò benedictum & beneficentissimum amare æquè potest mendicus ac rex potentissimus, æquè ægrotus vt sanus, non secus idiota quàm doctissimus. perinde insipiens vt sapientissimus: non minùs debilis quàm robustissimus. Ab amore nihil est quod excuset. Qui amare se nō posse affirmat, vel malitiosum se apertè prodit, vel prauis cupiditatibus sese miserè præoccupatum agnoscit.

7. Amor Dei,
maximè delectabilis.

8. Amor Dei
præceptum verecundum.

Simile.

Quid, quòd amor res ex seipsa maximè delectabilis est, & sui ipsius sufficientissima merces? Quàm sit iucunda res amare, ille intelliget, qui, quàm sit res molesta, negotiosa, suspicax, inquieta, quenquam odisse, animaduertet. Quæ omnia quum ita sint, tamen datur hoc præceptum de diligēdo Deo, tum ex parte nostra verecundum, tum ex parte Dei amantissimum. Si enim rex quisquam potentissimus aliquē ex infimo loco ad summam à se dignitatem euectum, iuberet postea, Vide vt me diligas; quod si non facis, capite te mulctabo: nōne hoc illi verecundum videatur præceptū, qui tot iam acceptis beneficiis tam regi obnoxius factus esset? Nōne meritò Regi suo diceret: Quid hoc mi Domine iubes, quum tanta sint tua in me beneficia, vt nisi te mea sponte amem, & ardentè amem, & præ omnibus mortalibus amem, hac luce indignus sim? Tale est hoc Dei præceptum de se diligendo nobis datum: & sic ex parte nostra verecundum. Ex parte Dei amantissimum præceptum est, quia illud iubet, quod ex re nostra maximè est; quòdque ideo iubet, vt coronæ sempiternæ nobis conferendæ occasionem capiat. Quis vnquam vidit aut audiuit, vt sitienti & aquam postulanti non solum aqua tribuatur & ministretur, sed etiam inuiteretur pecuniis vt illam bibat? Quis vnquam vidit
esurienti

9. Amor Dei,
præceptū amantissimum.

Similia.

esurienti cibum ministrari, simulque pecunias pro comestionis labore persolui? Sed sic amantissimi parentes proteruos interdum paruulos, & à cibis salubribus pertinaciter abhorrentes, ac noxiorum appetentes, munusculis inuitant, vt cibos ipsis necessarios capiant. Tale est hoc præceptum de diligendo Deo super omnia.

Quæ tamen omnia si non essent, vel hoc solo nomine maximè & præ cæteris rebus omnibus diligendus Deus esset, quia amore nostro ille vnus per seipsum & ex seipso dignissimus est. Est enim summum bonum, & omnium rerum quæ vel cogitari, vel desiderari, vel amari possunt, in se perfectiones habet. Si homines quos nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium expectamus, amamus tamen frequenter, & videre atque familiares & amicos habere cupimus, propter alicuius in eis virtutis celebritatem, aut eruditionis, aut fortitudinis bellicæ, aut sapientiæ, quam admiramur & colimus; (sic enim vt Liuium viderent, ex vltima Græcia aliqui Romam peregrinati sunt; & in certaminibus Olympicis, in vnum Themistoclem omnium oculi conuersi erant, relictis spectaculis aliis) quanto magis Deum Optimū Maximum, in quo omnis perfectissimè virtus, sapientia, fortitudo, pulchritudo, gloria subsistit, etiam propter se solum amare, & videndi desiderio teneri nos oportebat, etsi alioqui amor eius & visio nullam nobis vtilitatem conferret, nisi voluptatem quandam momentaneam? Quid enim, si sapientiam admiraris, nonne in eo *omnis scientia & sapientia thesaurus reconditus est?* Si pulchritudinis amator es, nonne Filius eius homo factus, *speciosus est forma præ filiis hominum?* nonne *lucerna cæli Agnus est?* nonne *in Dei Spiritum Angeli desiderant prospicere;* & *vultu suo ille latificat omnes?* Si potentia & fortitudine delectaris, nonne ille *Dominus fortis & potens est, Dominus potens in pralio?* Si gloria & diuitiæ animum tuum tangunt, nonne *gloria & diuitia in domo eius?* & *laudant illum astra matutina,* & *cæli enarrant gloriam eius?* Si voluptate caperis, nonne *delectationes eius vsque in finem in dextera eius?* Si saturitas & abundantia tibi placent, nonne *inebriantur ab vbertate domus eius qui possident eum?* Ergo vel propter seipsum Deus supra omnia amandus est.

Atqui si non propter seipsum, saltem propter teipsum Deū ama. Si enim proprium obiectum voluntatis, est bonum; & omnia naturaliter appetunt bonum, ita vt nihil diligatur nisi sub specie boni: necessariò Deus super omnia diligendus,

10. Deus amore nostro dignissimus.

Simile.

Plutarch. in Themistocle.

Coloss. 2.

Psal. 44.

Aocal. 21.

1. Petr. 1.

Psal. 15.

Psal. 29.

Psal. 112.

Iob 38.

Psal. 18.

Psal. 15.

Psal. 35.

11. Ama Deum propter teipsum.

Simile.

*In lib. de vera
virgin.
Simile.*

qui & in se fons bonitatis est, & nostrum est cuiusque supremum bonum. Si radium exiguum bonitatis eius in aliqua creatura amas, & guttula fontis huius mirabiliter tibi arridet; quomodo solem ipsum iustitiæ, & fontem perennem non admiraris, amas, colis? Appositè sanctus Basilius: *Sicut is, qui in sole magistrum alloquitur, non magnopere curat intueri umbram manuum ipsius motum consequentem, totiusq; formæ & lineamenta imitantem, sed totus ex ore præceptoris pendet: ita anima humana omnem corpoream pulchritudinem non nisi umbram diuinæ reputans, ideòque eam vel non inspiciens, vel certè negligens, ad præceptorem, sponsúmque suum, Deum, tota intentione conuersa, huius tantum pulchritudinem admittatur, & præcepta exequitur.*

12. Amor Dei
omnes virtutes
continet.
Epist. 52.

In vno Dei amore quatuor cardinales virtutes contineri, his verbis docet sanctus Augustinus: *Adhærere Deo per amorem, est prudentia, quia prospectissimè adhærebit bono quod non amittatur: est fortitudo, quia firmissimè adhærebit bono, unde non auellatur: est temperantia, quia castissimè adhærebit bono, ubi iam non corrumpatur: est iustitia, quia rectissimè adhærebit bono, cui meritò subijciatur. Rursum diligendo eligere Deum, prudentia est: nullis inde auerti molestijs, fortitudo est: nullis illecebris eum deserere, temperantia est: nulla superbia ab eo excidere, iustitia est.* In veteri Lege præcepit Deus, vt filij Israël primogenita sua omnis generis Deo consecrarent: reliquorum omnium liberum illis reliquit dominium. Primogenitus noster in rebus spiritualibus, amor noster est. Hic principalis affectus est, solus proprius, & in nostra potestate,

Exod. 15.

Allegoria.

*Domin. 1. Quæ
drage. text. 10. &
Domini præced.
text. 6.*

solus amorì diuino respondens, vt partim hîc, partim aliis supra in locis explicatum est. Hunc si Deo consecramus, reliquorum affectuum vsum liberum habemus: quia non nisi ordinati erunt, nostrisque vñibus non nisi rectè & legitimè seruient.

*Typus.
Leuit. 6.*

4. Reg. 2.
Allegoria.

Deuter. 33.

Act. 2.

Hic amor Dei est ignis, quem Deus in altari semper ardere præcipiebat: vt in ara cordis nostri, omnia nostra desideria, omnemque voluntatem igne charitatis immolaremus. Diuinus hic amor currus est igneus, quo ascendit Elias in cœlum, nosque illuc asportabit. Et quoniam Christi Euangelium Lex est amoris, ait vetus Scriptura apparuisse eum de monte Pharan, Legem igneam dextera tenentem; quam ob causam, quum promulgandum hoc erat Euangelium, apparuerunt Christi discipulis dispersitè linguæ tanquam ignis, & repleti sunt Spiritu sancto. De quo etiam igne Christus dixit:

dixit : *Ignem veni mittere in terram ; & quid volo, nisi ut ac-* Luca 12.
cendatur? Hæc terra cor nostrum est, terram sua sponte post
 peccatum amans, & terrena sapiens. Et quemadmodum Simile.
 frigidum hoc & infimum terræ elementum in media est
 mudi sede conglobatum, sic cor humanum in medio corpo-
 ris est constitutum.

Hoc cor vult Deus, vt diuina concipiat, quæ illud amore
 incendant, & studio immortalitatis inflamment. Vnde apud
 Salomonem Deus : *Præbe mihi fili cor tuum.* Totum cor no- Prouerb. 14.
 strum postulat à nobis : quia & totum meretur, nec nisi to-
 tum ei placere potest. Filij Aaronis, quoniam in thuribu- Leuit. 10.
 lum alienum ignem posuerunt, fuerunt igne combusti. Typus.
 Ignis alienus in thuribulo, est amor mundi in corde. Con-
 tra hos amatores Dei partiales sic intonat diuus Iacobus : Iacob. 4.
Adulteri, nescitis quòd amicitia huius mundi inimica est Dei?
Quicumque igitur voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei
constituitur. De his etiam & Oseas : *Diuisum est cor eorum,* Osea 10.
nunc interibunt. Diuisio cordis, mors animæ est. Nam vt cor- Simile.
 pus diuisum non viuit, sic cor diuisum nullã habet vitam. De
 hac diuisione in alio loco plura diximus : *Sicut casta mulier* Corysost. hom. 26.
qua virũ suum amat, nullum alium amat; si autem alium ama- ex varijs in
uerit, iam non amat virum: ita & homo si Deum amat, mundũ Matth. locis.
non amat. Si autem mundum amauerit, iam Deum ex toto
corde non amat. Rursum ibidem. Perfectus amor & perfe-
 ctum odium, verum iudicium non cognoscit. Si perfecte
 odias aliquem, qualiacunque fuerint apud illum, omnia Similia.
 tibi displicent, siue quæ loquatur, siue quæ agit : etsi sunt
 bona, tamen tibi mala videntur. Sic & si perfecte aliquem
 amas; quæcunque sunt apud eum, tibi placent, siue quæ
 loquitur, siue quæ agit : etsi mala sunt, tamen tibi bona vi-
 dentur.

Sic omnis anima Christiana, quæ sponsa est Christi, ita
 debet diligere Deum, vt nihil sit in mundo quod amet præ-
 ter eum. Talis erat anima Pauli, quum diceret : *Mihi mũ-* Galat. 6.
dius crucifixus est, & ego mundo. Et iterum : *Iam non viuo ego* Epist. 2. ad Hu-
sed viuit in me Christus. Sapienter sanctus Anselmus : *Sic est* gonem.
de corde hominis & amore Dei, quomodo de vase & oleo. Nom Simile.
sicut vas, quanto magis habet aquam, aut alium similem li-
quorem, tanto minùs capit oleum; ita cor, in quantum occupa-
tur alio amore excludit diuinum. Cæterum hoc præceptum Amoris præ-
 quum sit affirmatum, non obligat, nisi tempore occasionis ceptum qua-
 oblatæ, vel virtutem exercendi, vel vitium fugiendi : extra tenus obligat.

quæ tempora alia præter Deum in ordine ad Deum rectè amari possunt. Nec etiam ut intensissimè ames præceptum hoc iubet, sed in rerum æstimatione primum locum debet amor Dei occupare cæterisque omnibus præferri. Magis intensè quis familiarem amicum amat, quàm Principem suum, quem tamen propter amicum offendere nolle, si casus occurreret, quo officium erga Principem, priuatæ amicitie contrarium aliquid postulare. Plura vide in Dominica prima Quadragesimæ, textu ultimo, & in Dominica Pentecostes, textu primo.

4. Et proximum tuum sicut teipsum.

Amor proximi.

Matth. 22.

Hoinil. 72. in

Matth.

Enarrat. in Psal.

118. Concil. 8.

In lib. de diligendo Deo.

Tracta. 17. in

Euang. Ioan.

1. Ioan. 4.

Locus moralis de dilectione proximi. Hoc etiam *mã-* datum simile primo dixit esse apud Matthæum Christus. Et quare sit simile, eleganter exponit Chrysostomus: *Quoniam* (inquit) *hoc illud inducit, & ab illo rursus munitur.* Præceptum de diligendo Deo inducit dilectionem proximi, èltque causa illius. Nam (ait sanctus Augustinus) *ut sciat homo diligere proximum tanquam seipsum prius debet diligendo Deum diligere seipsum.* Sic & diuus Bernardus: *Ut perfecta fiat iustitia in dilectione proximi, Deum in causa habere necesse est. Alioquin proximum purè diligere non potest, qui Deum non diligit. Oportet ergo Deum diligi prius, ut in Deo diligatur & proximus.* Hæc ille. Sic igitur dilectio Dei inducit dilectionem proximi. Rursus præceptum de diligendo Deo, ab altero de diligendo proximo munitur, roboratur, perficitur. Unde sanctus Augustinus: *Dilectio Dei prior est ordine præcipiendi, sed proximi dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui præciperet tibi dilectionem illam in duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & postea Deum, sed primò Deum, & postea proximum. Tu autem quia Deum nondum vides, diligendo proximum promeris quem videris; diligendo proximum, purgas oculum ad videndum Deum; euidenter Ioanne dicente: Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Est ergo hoc posterius præceptum priori simile: quia ut inchoatio charitatis in Dei dilectione est; ita perfectio charitatis per proximi dilectionem acquiritur. Ut scias rectè diligere proximum, prius diligendus est Deus: sed ut perfectus has amator Dei, exercere te debes in amore proximi. Sic hoc præceptū alteri simile est, quia similiter ad salutē necessarium*

farium

farium est; quia cognatum est alteri; quia sic effectus prioris est, vt augmentū tamen suę originis faciat. *Quemadmodum enim calor corporis naturalis* *vt iam antea dictum est, sed & hęc ex alia causa dicendum est*) vestimenta illi imposita calefacit, quę ipsa vestimenta calorem naturalem potiea fouent, conseruant, atque perficiunt: sic ignis amoris diuini ad proximum amandum cor accendit, & ipse amor proximi hunc postea ignem fouet atque adauget. Nam vt calor natu-

Simile.

ralis & internus corporis exercitio fouetur, torpore flaccescit: sic externis in proximum charitatis operibus, amor in Deum voluntati infusus mirificè excitatur & feruet; absque externo charitatis exercitio marcescit, & paulatim extinguitur. Sicut vitę animalis argumentum est motus membrorū: sic vitę spiritualis certum indicium est amor erga proximum, & opera charitatis in illum. Hinc diuus Ioannes: *Translati sumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres.* id est, hoc argumento euidenter apparet nos ita gratiã viuere. Contrã sicut mortis aut desperatę valetudinis argumentum est, stupor membrorum, & cessatio motus: sic extinctę gratiã clarum indicium est, non affici erga proximum, & ab eius dilectione cessare. Vnde iterum diuus Ioannes: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Aded sunt hęc duo præcepta cognata & similia, de Dei & proximi dilectione.

*Similia.**1. Ioan. 3.**1. Ioan. 3.*

Quod adhuc magis ex modo diligendi proximum appareret: *Diliges* (inquit Christus) *proximum sicut te ipsum.* At te ipsum non nisi in ordine ad Deum diligere debes, quia toto corde tuo, tota anima & mēte tua, ex totis viribus tuis Deus à te diligendus est. Diligendus ergo proximus propter Deū: vel quia creatura Dei est, & natura uobiscum communis; vel quia ad eandem nobiscum beatitudinem participandam creatus est; vel quia omnia quę diliguntur, ad Deum referenda sunt, velut media ad finem. Prima consideratio in hoc Euangelio docetur, vbi ille docetur esse proximus noster, qui nostra ope & misericordia indiget: nosque illi proximi sumus, cui laboranti auxilio esse non recusamus. Sic Samaritanus ostendit se fuisse proximum ei qui inciderat in latrones, & eū tanquam proximum dilexit. *motus misericordia super eum.* Sacerdos & leuita, qui laborantem proximum præterierunt ostenderunt se ei proximos non fuisse, nec eum pro proximo habuisse. Atqui vt omnis homo nobis proximus est: ita ille

Proximus propter Deum diligendus.

In Psal. 118.
Concil. 8.

ille maximè, qui nostra ope indiget, & quem iuuare tum facultas nostra potest, tum oblata occasio iubet. *Omnis homo (ait Augustinus) est homini proximus; nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis. Quod quidem ut Deus homines efficacissimè doceret, quum cæterorum omnium viuencium & animatorum, pecudum, piscium, volatiliū diuersas species creasset, totius rationalis creaturæ non nisi vnā hominū speciem esse voluit, qui solo numero differrent. Atq; ad eò ex vno singulari homine, totum humanum genus propagauit. Vnum ac singulum (ait sanctus Augustinus) Deus creauit hominem, non utique solum sine humana societate deserendum, sed ut eo modo vehementiùs ei commendaretur ipsius societatis vnitas, vinculumq; concordia; si non tantum inter se natura similitudine, verum etiam cognationis affectu homines necerentur, quando nec ipsam fœminam copulandam viro, sicut ipsum creari illi placuit, sed ex ipso, ut omne ex vno homine diffunderetur genus humanum. Sic omne hominum genus ex vno, ad commendandam concordiam est propagatum. Hæc illè.*

De Ciuit. Dei
lib. 12. cap. 21.

Proximus
quis.

De doctrin.
Christ. l. b. 1. c. 28.

Sed quum hac ratione omnis homo quasi vnus homo sit, nec omnibus tamen prodesse quilibet potest; ille homo tibi proximus, & pro tempore propinquissimus censendus est, qui tua præsentī charitate indigens sese tibi offert. quòd his verbis docet sapienter Augustinus: *Cum omnibus prodesse non possis, his potissimè cōsulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum oportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iunguntur. Sicut erim, si tibi abundaret aliquid, quod dari oporteret ei qui non haberet, nec duobus dari possit; si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium vel indigentia, vel erga te aliqua necessitudine superaret, nihil iustius faceres quàm ut sorte eligeres, cui dandum esset, quod dari utrique non potest: sic in hominibus, quibus omnibus consulere nequeas, pro sorte habendum est, prout quisque tibi colligatius temporaliter adharere potuerit. Hæc ille. Hoc igitur sensu diuitis proximus est pauper, sapientis ignarus, sani ægrotus, liberi captiuus, felicitis miser, quoties vel hic illius opè flagitat, vel ille huius indigentiam videt & iuuare potest. Quum illa vox in Comœdia audiretur: *Homo sum, humani nihil à me alienum puto; huic sententia (ait Augustinus) theatra tota plena stultis indoctisq; applausisse ferunt. Ita quippe omnium affectum naturaliter attigit societas humanorum animorum, ut nullus ibi hominum nisi cuiuslibet hominis proximum se esse sentiret. Quare hanc potissimum dilectionis causam ut naturalè, & ex naturæ principiis ortam,**

Epist. 52.

ortam, docent iuxta hoc Euangelium Patres. Omnes proximi sumus (ait Augustinus) conditione terrena natiuitatis, & etiam Serm. 59. de spe celestis hereditatis. Sic & beatus Prosper: Proximum sicut oportet diligimus, si non propter aliquas utilitates, non propter De vita contemplat. lib. 3. cap. 15. sperata beneficia vel accepta, non propter affinitates vel consanguinitates, sed tantum propter hoc, quod natura nostra participes sunt, diligamus: quia non eos sicut nos ipsos amamus, quando propter illa superius dicta diligimus Hæc ille. Sic & diuus Gregorius: Ille (inquit) veraciter charitatem habet, & qui amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Nam sunt nonnulli qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis & carnis: quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt. Sed aliud est quod sponte impenditur nature, aliud quod præceptis Dominicis ex charitate debetur obedientia.

Atque hæc quidem vna, & certa, & nature insita consideratio est, qua omnes homines vt natura proximos diligimus sicut nos ipsos, sicut nostram naturam. Similitudinem enim dilectionis præceptum sonat, non æqualitatem. Quapropter

(vt loco citato scribit beatus Prosper) hæc proximi tota dilectio, vt bonum quod tibi conferri vis, velis & proximo; & malum quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. At alia & altior adhuc est in proximi dilectione consideratio; vt eum sicut nos ipsos diligamus, non solum ex parte præsentis vitæ, sed etiam in ordine ad futuram. Vnde sanctus Augustinus: De Ciuit. Dei, lib. 10. ca. 4. Sciēti iam diligere se ipsum propter Deum, cum mandatur de proximo diligendo, sicut se ipsum, quid aliud mandatur, nisi vt ei, quantum potest, commendet diligendum Deum? Sic & Prosper loco citato: Secundum nos proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & ad æternam vitam consequendam, sicut nobis saluti eorum consulimus, quando nos in eorum peccatis ac periculis cogitamus, & sicut nobis subueniri optamus, ita eis pro viribus subuenimus.

Huc pertinet zelus animarum, de quo in aliis Dominicis iam dictum est. Hic quoque amor proximi ex triplici amicitia patet. Est enim amicitia inter homines triplex, consuetudinis, rationis, pietatis; quam sic tradit Augustinus: Amicitia consuetudinis oritur ex occasionibus cohabitandi, colloquendi, simul conuersandi, vt contristetur homo quando deseritur ab amico, cum quo solet colloqui, & familiarius agere. Hæc quidem est hæc amicitia & laudabilis. Sed habent illam & pecora. Est alia superior amicitia non consuetudinis, sed rationis, qua diligimus hominem propter fidem & mutuam beneuolentiam in ista

vita

Amicitia triplex.
Homil. 38. ex
Homil. 50.

vita mortali. Superius quicquid est, iam diuinum est. Incipiat homo amare Deum, & non amabit in homine nisi Deum. Et paulo post: Si omnis qui amat, saluum vult habere quod amat, si intelligat qua sit vera salus, incipit illam amare in se, & sic ipsam cogitur mox amare in amico. Quia ergo tu salutem desideras que eterna est, ad illam salutem diligis amicū tuum; & totū quod vis amico tuo prestare, hoc est, ut illā tecū teneat salutem. Hæc ille. Hoc est verè diligere proximum sicut teipsum. Hęc est dilectio non consuetudinis, non rationis, non carnalis, non humana, non sordida; sed pia, liberalis, diuina, & quæ in hoc Euangelio traditur. Hanc proximi dilectionem tum explicat, tum probat Augustinus his verbis: *Velle debemus, ut omnes nobiscum diligant Deum, & totum quod vel proximos adiuuamus, vel adiuuamur ab eis, ad vnum illum finem referendū est.* Si enim in theatris nequitia, qui aliquem diligit histrionem, & tanquam magno vel etiam summo bono eius arte fruitur, omnes diligit qui eum diligunt secum, non propter illos, sed propter eum quem pariter diligunt, & quanto est in eius amore feruentior, tanto agit, quibus potest modis, ut à pluribus diligatur, & tanto pluribus cupit eum ostendere; & quem frigidiorē videt, excitat eum quantum potest laudibus illius; si autem contrauentem inuenerit, odit in illo vehemēter eum dilecti sui, & quibus modis valet, instat ut auferat: quid nos in societate dilectionis Dei agere conuenit, quo perfrui, beatè viuere est, & qui se vult diligere, non ut sibi aliquid, sed ut eis qui diligunt aeternum premium conferatur? Hæc ille. Sanè infinitè magis ad Dei dilecti amorem omnes, quos possumus, pertrahere debemus, quàm ad chari sui histrionis amorem stultus amicus, quos potest, trahit; si tamen sic Deum amamus, ut suos histriones magnates interdum amant. Nam cum Dei charitate simul intrat proximi dilectio, ait sanctus Chrysostomus; & una eademq; charitate Deum ac proximum diligimus; ait probatq; prolixè sanctus Augustinus. Ideo sanè Apostolus dixit: *Qui diligit proximum, Legem impleuit.* Et iterum: *Omnis lex in vno sermone impletur: Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Quod & Christus Dominus disertè docuit, dicens: *Omnia quaecunque vultis ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis.* Hæc est enim Lex & Prophetæ. Hæc ideo dicuntur, quia nec proximum diligere potest ut seipsum, nec seipsum ut oportet, qui Deum super omnia non diligit: nec Deum diligere potest, qui proximum non diligit; quia ut vnum alterius causa, sic alterum prioris argumentum & perfectio est. Vnde diuus Ioannes: *Qui dicit*

De doctrin.
Corinth. 1. 1.
cap. 29.

Simile.

Homil. 34. ad
pop. Antioch.
De Trinit. lib. 8.
cap. 8.
Rom. 13.
Gal. 5.

Matth. 7.

1 Ioan. 2.

se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. hoc est, perfectus est, & Legem impleuit. Sic exponit hæc verba Augustinus: Manifestum, quòd iustitiæ perfectionem in fratris dilectione posuerit. Nam in quo scandalum non est, utique perfectus est. Et tamen dilectionem Dei videtur tacuisse: quod nunquam faceret, nisi quia in ipsa fraterna dilectione vult intelligi Deum, nempe propter quæ, & in quo proximus diligitur, quando sicut oportet diligitur. Dilectio proximi seruat omnia mandata secundæ tabulæ, honorat parentes, non mœchatur, non occidit, non furatur, &c. Vnde Paulus dixit, omnia illa mandata in hoc vno sermone recapitulari: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Hæc est huius præcepti vis, dignitas, necessitas, & amplitudo.

De Trinit. lib. 3.
cap. 8.

Rom. 13.

Diximus verba illa, Sicut teipsum, non æqualitatem, sed similitudinem & modum significare. Non enim tantum diligere proximum, quantum nos ipsos diligimus, iubet præceptum; imò ordo naturæ & charitatis habet, vt diligam me plus quàm proximum; sed modum diligendi præscribit. Hinc modum breuiter diuus Thomas & sapienter tradit, dicens, Diligendum esse proximum sanctè, iustè, & verè. Sanctè, quia propter Deum, ex parte finis: iustè, quia in solis bonis diligendus est, ex parte regulæ dilectionis: verè, vt velis illi bonum simpliciter, non propter propriam aut vtilitatem aut delectationem, ex parte rationis & causæ in diligendo. Hanc proximi dilectionem & nostra natura, & pecudum ipsa consuetudo docere potest. In nobis Deus præcipua membra gemina esse voluit, binas aures, oculos, manus, pedes, vt alter alterum, quum necesse est, iuaret, vt notauit sanctus Basilius.

2. 2 q. 4. art. 7.

Epist. 68.

Sanè ipsa membra mutuis officiis carere, vt & caput indigeat pede, pesque capite, & sic in cæteris omnibus, ostendit Apostolus: vt doceat non ordinem tantum, sed & pacem ac charitatem in societate humana necessariam esse. Hanc sociale dilectionem docent bruta, in gruibus, ceruis, formicis, aliisque ferè omnibus. Grues sic turmatim volant, quum nouas sedes transmarinas petunt, vt propter prolixum maris transitum sibi murò innitantur; sed ita, vt quæ prima agmen ducit, vbi lassari incipit, eo quòd nulli mixa fuerit, ad extremam redeat, cui tantisper incumbat, donec omnibus id successiuè facientibus, iterum prima fiat. Idem obseruatur in ceruis, quum ad noua quærenda pascua la-

Rom. 12. &
1. Cor. 12.

Similia.

Euseb. Emiss.
Hom. de arund.
quassat. non
confring.

cus ingentes transnatant. Fornicæ laborantes suas & oneri succumbentes,coniunctis operis subleuant, & mortuas efferrunt. Porrò & hanc dilectionem Christianam cuiuslibet ferè artis socij nos docent. Milites, si quos suorum aut etiam hostium viderint inter mortuos, spirantes adhuc, nec lethale vulnus habentes, his in tentoria sublatis, multam adhibent curationem, extracto telo, accersitis medicis, absterfo sanguine, pharmacis porrectis, reliquaque omni curatione admota, ad sanitatem reducunt. Nautæ, quum alias naues procul cernunt naufragij periculum incidere, continuo vela tendentes, maxima contentione properant, vt eiusdem artis homines periculo eximant. Idem faciunt in agris & vijs aurigæ, nec moras itineris deprecantur, vt sociorum curribus luto herentibus, aut detrimento alio affectis, auxilio prestò, sint. De varia proximi dilectione vidè plura in aliis * Dominicis. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. Dom. 3. post Epiph. tex. 3. Dom. 4. Quadr. text. 5. Dom. Palma. tex. 1. Dom. 1. post Pentec. tex. 1. 2. 3. 4. Dom. 5. post Pent. tex. 2. 3. & 4. Dom. 6. post Pentec. text. 1. Dom. 9. post Pent. tex. 1. Dom. 11. post Pentecost. tex. 1.

5. *Ille autem volens seipsum iustificare, dixit ad Iesum:
Et quis est meus proximus?*

Vana sui ostentatio.

Matth. 13.

Locvs moralis contra hypocriticam & vanam ostentationem, falsamque sanctitatis opinionem affectatam. Iste enim legisperitus quærit à Christo, quis esset eius proximus; non vt hoc disceret, nec quia hoc se ignorare putabat, sed tale expectans à Christo responsum, vnde seipsum posset iustificare, & Legis obseruatorem fuisse ostendere. Hoc erat perpetuum horum hominum crimen. Vnde Dominus illis dixit: *Va vobis Scribæ & Pharisei, qui iustificatis vos coram hominibus.* Putabat nempe hic legisperitus, Christum illi responsurum, omnem Iudæum esse illi proximum, iuxta errorem Iudæorum, qui solos suos contribules diligendos esse, cæteros odio prosequendos, opinabantur. Sic enim ille intulisset: At ego omnem Iudæum diligo vt fratrem, ideòque Legem seruaui. Hæc fuit hominis vanitas & superbia, cum crassa ignorantia & manifesta impietate coniuncta. Docet enim Christus Samaritanum fuisse Iudæo proximum, & pro proximo suo Iudæum habuisse, quando in illum misericordiam fecerat, quam sacerdos & leuita Iudæi ei negauerant. Hunc vanę ostentationis & hypocrisis locum iam

iam * aliquoties tractauimus. Tantum pauca è Scripturis ^{† Domin. 3. Ad. uent. text. 6.} exempla proferam affectatæ sanctitatis & iustitiæ, cum in- ^{Domin. 3. post Epiph. text. 3.}gni maleficio coniunctæ. Absalom cum patrem regno spo- ^{Domin. Pass. tex. 5. Domin. 10. post Pentecost. text. 1. 2. & 3. Domin. 11. post Pent. text. 7.}liare decreuisset, vt hoc tantum facinus perpetraret, patri religionem, populo iustitiæ zelum prætexit. Populo enim di- [†]xit, singulorum apprehendens & osculans manus: *Videntur mihi sermones tui boni & iusti: sed non est qui te audiat constitu- tus à Rege. Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes qui habent negotium, & iustè iudicem?* Patri verò dixit: *Vadam, & reddam vota mea que voui in Hebron.* ^{Exempla. 2. Reg. 15.} Impius Aman sumpturus de innocenti Mardocheo suppli- ^{Hester 3.}cium, Regis & Reipubl. emolumentum, & cultum pietatis prætexit, dicens Regi Assuero: *Est populus per omnes prouin- cias regni tui dispersus, nouis utens legibus & ceremonijs, &c. Decerne vt pereat, & decem millia talentorum appendam ar- carijs gazæ tuæ.* ^{Ioan. 11.} Caiphas Christi necem decernens, Reipubl. bonum prætexit: *Venient Romani & tollent gentem nostram, & locum.* ^{Genes. 37.} Filij Iacob, vendito fratre Ioseph, afferunt patri tunicam eius hædi sanguine tinctam, volentes seipsos iusti- ficare, & non solùm scelus simulare, sed etiam suam diligen- tiam, & fratris curam patri probare. Herodes volens Chri- ^{Matth. 2.}stum occidere, prætexit studium adorandi eum. Sacerdotes Babylonij epulis sacrificialibus iam priuati, eorum fraude per Danielem detecta, religionis zelum prætexentes, eum ad necem postulant, dicentes Regi: *Trade nobis Danielem qui Bel destruxit.* ^{Daniel. 14.} Non dicunt, qui nostris epulis & cibis sacrifi- calibus nos priuauit. Iudas quum fur esset, pauperum curam ^{Ioan. 12.} simulabat. Communis hic morbus est, sed quem semper tristis & infamis exitus consequitur, vt in omnibus citatis exemplis videre licet.

6. *Videns eum, misericordia motus est, &c.*

Locus moralis de misericordiæ operibus proximo indi- ^{Misericordiæ opera proximo exhibenda.}genti exhibendis. Nec sacerdos, nec leuita hunc à latro- nibus sauciatum pro proximo agnouerunt, sed solus Sama- ritanus, toto vitæ genere & professione à Iudæo læso discre- pans: qui propterea à Christo vñus proximus fuisse declara- tur. Probatio dilectionis est exhibitio operis. Si proximum diligis, illi indigenti confestim subuenies. Sicut cor ipsum in ^{Simile.} medio corporis loco situm, in sinistram tamen & leuam par- tem videtur magis propendere, tametsi reuera toti corpori

Pars Æstiualis.

S & mem

& membris vniuersis vitam inspiret: ita planè tametsi & cui-
libet, & in quavis fortuna dilectionem impendere Christianus
debet, ipsaque nostra charitas in omnes diffundenda est;
tamen indigenti & afflictæ parti magis dilectionem impen-
dere, & illi iuuando procliuior esse charitas debet. Sicut
enim in saua tempestate lucidum interuallum, & in medijs
tenebris facula accensa maiorem adfert voluptatem, ma-
gisque elucet; sic afflictis rebus exhibita misericordia. Cha-
ritas & dilectio proximi in societate humana, est instar san-
guinis in corpore naturali, qui vitam illi subministrat atque
conseruat. Sicut ergo sanguis in omni corporis necessitate
ad partes fluit magis indigentes, vt in repètino metu ad cor
retrahitur; in læso pudore, aut periclitante existimatione ad
faciem se recipit; vnde metuens pallefcit, verecundatus eru-
bescit: sic charitas proximi ad maximè indigentes continuò
se vertit, vt opem ferat: Appositè Theophrastus, quum ei à
discipulis duo monstrarentur, quos familiares amicos esse
dicerent, quorum vnus tamen opulentus valde, alter indi-
gens esset, respondit: *Si amici sunt, quorsum alter ita diues,
alter ita pauper est?* Atralus philosophus dicebat, iucundius
esse amicum facere quàm habere, quomodo artificii iucun-
dus est pingere quàm pinxisse. Nam opere completo, artis
quidem suæ fructu fruitur; sed dum pingeret, ipsa arte frue-
batur. Sic verus Christianus, & dilector proximi sui, in opere
misericordiæ exhibendo magis delectatur, quàm in amico
possidendo, quem ex opere comparauit. Amici enim posses-
sio, aliquis est eius operis fructus: sed charitatis opus, virtus
erat tum Deo gratissima, tum ipsi operanti periuocunda. Lu-
cullus quum Græcos quosdam per dies aliquot magnificè
tractasset, atque illi dicerent, se mirari, uòd tantum impen-
diorum sua causa facerent, respondit: *Nonnihil ò hospites ve-
stra causa, sed maxima pars Luculli gratia.* Sic qui in pauperes
& egentes misericordem se præbet, nonnihil sanè illorum
causa facit, quia diligit vt proximos; sed etiam sua causa mul-
tum facit, sibi bene facit, quia delectatur in opere, & hilari-
ter facit. Sicut qui proprium fundum possidet, eum semper
studet reddere meliorem; qui autem non nisi ex conducto
tenet, non nisi præsentem voluptatem aut vtilitatem in eius
vsu spectat: sic qui proximum diligit tanquam seipsum, ei
omnibus modis benefacere studet; qui autem amator potiùs
quàm amicus est, nec vt se diligit proximum, sed vt aliquid
suum; ille afflictum deseret, quia nullam iam in eo amplius
aut

Simile.

Simile.

*Apophthe-
gma.*

Seneca epist. 9.

*Apophthe-
gma.*

Simile.

*Plutarc. in
Rom Apoph.
Apophthe-
gma.*

Simile.

aut voluptatem aut vtilitatem capere potest. Verus Christianus pro magno beneficio habebit, posse benefacere, memor verbi Domini: *Beatius est dare quam accipere*; siue ingrato detur, siue grato; siue multum in potestate habeat, siue parum. Senecæ præclara vox erat: *Si spes mihi præcidatur gratum hominem reperiendi, malim non recipere beneficia, quam non dare.* Ad facultatem quod attinet, *vidua duo minuta à Christo laudata, abundè nos docent.* Vide ne quod ipse potes, in alios reijcias qui plus possunt. Appositè Chrysostomus: *Tu cum videris aliquem curatione vel corporis, vel animi egentem, ne dixeris apud teipsum, Quare ille & ille à morbo non curauerunt? sed tu à morbo libera. Si inueneris aurum iacens, non dicis apud teipsum, Quare illi aut illi hoc non sustulerunt? sed festinas ante alios rapere. Itidem & de fratribus collapsis cogita, putatòque te thesaurum reperiisse, occasionem illis medendi. Beatus enim qui intelligit super egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.* De hoc argumento in alijs * Dominicis iam aliquoties diximus.

Afor 20.
De benef. lib. 1. cap. 2.
Apophthegma.
Orat. 5. aduersus Iudeos.
Simile.

7. *Vade, & tu fac similiter.*

Locus moralis de bonorum operum necessitate. Hæc Lenim verba respondent per modum conclusionis quaestioni legisperiti, interrogantis, *quid faciendo vitam æternam possideret.* Respondet Christus, opera misericordiæ esse facienda, quorum propterea in extremo iudicio examen speciale facturus est, vt apud Matthæum docuit. De hoc argumento in altero Promptuario contra hæreticos sæpe, tam in hoc Morali in alijs * Dominicis iam decies, aut ampliùs disseruimus, quæ in hunc locum conferri possunt.

* *Domin. Palm. text. 1. Domin. 1. post Pent text. 1. Dominic. 6. post Pent. text. 1. loc. 2. Domin. 11. post Pentec. text. 1.*

Matth. 25.

Domin. infra Oct. Natiuit. text. 4. Domin. 1. post Epiph. text. 1. Domin. 2. post Epiph. text. 4. Domin. 3. post Epiph. text. 9. Dom. 5. post Epiph. text. 2. Domin. Sept. text. 2. 3. 5. Domin. 4. post Pasc. text. 3. Domin. 5. post Pentec. text. 1. Domin. 7. post Pent. text. 5.

EVANGELIUM DOMINICÆ XIII. POST PENTECOSTEN.

DVM iret Iesus in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilaam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt à longè, & leuauerunt vocem, dicentes:

dicentes : Iesu praeceptor , miserere nostri. Quos vt vidit, dixit : Ite , ostendite vos sacerdotibus. Et factum est , dum irent , mundati sunt. Vnus autem ex illis , vt vidit quia mundatus est , regressus est , cum magna voce magnificans Deum : & cecidit in faciem ante pedes eius , gratias agens. Et hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus , dixit , Nonne decem mundati sunt ? & nouem vbi sunt ? Non est inuentus qui rediret , & daret gloriam Deo , nisi hic alienigena. Et ait illi : Surge , vade , quia fides tua te saluum fecit.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi , qui steterunt à longè.* De confortijs malorum longè fugiendis.
2. *Occurrerunt ei decem viri leprosi , & leuauerunt vocem suam , &c.* De diligentia exhibenda circa animæ lepras sanandas.
3. *Iesu praeceptor , miserere nostri.* Ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum.
4. *Ite , ostendite vos sacerdotibus.* De obedientia & cooperatione nostra ad Dei beneficia consequenda : & de reuerentia sacerdotali.
5. *Regressus est , cum magna voce magnificans Deum , & cecidit in faciem ante pedes Iesu , gratias agens.* De animi gratitudine erga decepta Dei beneficia.
6. *Nonne decem mundati sunt ? & nouem vbi sunt ?* De bono perseverantiæ ad salutem necessario.
7. *Nisi hic alienigena : & hic erat Samaritanus.* De inani vocationis aut status titulo , vbi res nomini non responderet.

1. *Occurrerunt ei decem viri leprosi , qui steterunt à longè.*

Confortia mala fugienda.

Locus moralis de confortijs malorum longè fugiendis. Quòd enim leprosi isti etiam Christum compellere & obsecrare volentes , tamen à longè steterunt , nec propius accedere ausi fuerunt , id ex præscripto veteris Legis faciebant , quæ leprosos extra castra versari , & ab hominum consortio abstinere iussit , ciuitatem omnem ingredi prohibuit. Hoc autem in figura factum est illis , vt à spiritualis lepræ seu peccatorum consortio quantopere cauendum esset , doceretur. Primum ferè Sapientis præceptum hoc est : *Fili mi , si te lactauerint peccatores , ne acquiescas eis , ne ambules cum eis ; prohibe pedem tuum à semitis eorum : pedes enim illorum ad malum*

malum currunt. Iosaphat rex pius hoc solo nomine à Propheta Iehu grauitè reprehenditur, quòd cum impio Achab copias coniungeret. *Impio* (inquit) *præbes auxilium, & his qui* 2. Paral. 19. *oderunt Dominum amicitia coniungeris: idcirco iram Domini merebaris.* Sed & eam ob causam de vita sua in prælio cum 3. Reg. 22. impio Achab vehementer periclitabatur bonus Iosapha. In veteri Lege omnia connubia cum alienigenis & idololatræ populo Israëlitico strictè interdixit Deus: *Non accipies uxorẽ* Exod. 34. *de filiabus eorum filijs tuis, ne fornicari faciant filios tuos in deos suos.* Imò omne cum illis commercium propterea Lex interdixit: *Caue ne unquam cum habitatoribus terra illius iungas* Ibidem. *amicitias, quæ sint tibi in ruinam.* Porrò omnes illæ prohibitiones: *Anima quæ tetigerit immundũ, rea est.* Item, *Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.* Et rursus: *Ne tangatis quicquam eorum, ne immundi sitis:* hanc spirituales cautelam do- Allegoria. cent, vt ab improborum consortio & cõtatione omni studio caueatur. Prima mundi corruptio, quæ & diluuium orbi in- Gen. 6. uexit, ea erat, quòd filij Seth, quos angelos, propter pietatẽ, Scriptura vocat, filias Caim in uxores acceperunt. Vnde sapienter monet Sapiens: *Ne delecteris in semitis impiorum, nec* Prou. 4. *tibi placeat malorũ via: fuge ab ea, nec transeas per illã, declina & desere eam: nõ enim dormiunt nisi malefecerint.* Nulla est in morbis cõtatio, quæ sic tactum sequatur, vt mali mores per consuetudinem se insinuant. Sicuti in aduerso flumine cym- Simile. bam remigando vrgere difficile est, sic inter media vitia virtutem seruare. Boni cum malis in Ecclesia mixti, vocantur in Scriptura *lilium inter spinas.* Difficile est, vt lilium molle ac Cant. 2. tenerum inter spinas illæsum maneat. Propter hanc cum impijs conuersationem Iudæos taxaturus Propheta dixit: *Vinum tuum mixtum est aqua.* Nam vt vinum aqua dilutum, Esaiã 1. vim suam aliqua ex parte amittit, & vtcunq; forte sit, saltẽ Similia. colorem mutat, etsi vim retineat; sic malorũ societas bonos si non corrumpit, saltẽ aliqua aspergit infamiæ macula. Facile enim in suspitionẽ peccati venit, qui cum peccatoribus frequenter & libenter cõuersatur. Qui decubenti agrotato proximus affidet, eius gemitus & suspiria facile audit; qui à longè stant, omnino nõ audiunt. Eodem modo, qui corporalibus & carnalibus desiderijs coniuncti sunt, à minimo corporis vel dolore vel periculo statim commouentur, & causas mali fugiunt, ac remedia quærunt; animi autem vel dolorem vel periculum in quotidiana malorũ societate nec gemunt, nec sentiunt: quia ab anima sua valde seiuncti viuunt,

corpori & carni toti immerſi. Contrà verò vir ſpiritalis, & de animæ ſuæ ſalute ſollicitus, animæ pericula celerrimè proſpicit, gemitum ſtatim exaudit; ideòque & publica peccata, aut tolerata, aut probata vehementer gemit, & à priuatis malorum congreſſibus attentiffimè ſibi cauet. Sed & eandem ob cauſam homines toti carnales, & terrena ſapiètes, quum ita ſuos carnaliter diligant, vt ſi quo morbo còtagioſo laborant, ſuos omnes propius accedere vetent; ita neminem ſpiritaliter diligunt, vt omnes vitiòrum ſuorum pruriginès, & fædas cupiditates aliis omnibus affricare, & in peccati conſortium omnes pertrahere, vehementer cupiant. Ex his apparet cauſa, cur malorum ſocietas aut nullum aut paruùm peccati periculum plerifq; videatur. Aliud ſanè ſpiritus ſanctus nos docet: *Discede ab iniquo, & deficient mala ab te. Non ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.* Ille ſeminat mala in ſulcis iniuſtitiæ, qui trita impiorum veſtigia calcans; & pariter cum eis ambulans, occaſiones & ſemina peccati ſibi ipſi quærit. Ille amans periculum, peribit in illo. Vnde iterum eadem Scriptura: *Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuffo, & omnibus qui appropriant beſtijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus eſt in peccatis eius.* Non eſt commiſeratione dignus, qui à tam euidenti periculo non cauit. Sed & rem eſſe per ſe abſurdiſſimam, & cum diuini honoris contumelia coniunctam, Scriptura docet: *Omniſ homo ſimili ſui ſociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto. Quæ communicatio ſancti hominis ad canem? Quòd aliis verbis Apoſtolus dixit: Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars ſideli cum infideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? vos autem eſtis templum Dei viuui. Quare hanc cum hominibus impiis conuerſationem grauiſſime interdicit Apoſtolus ſuis Theſſalonicenſibus: *Denunciamus vobis fratres in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt à nobis.* Si verbis tam ſolemniſibus hoc denunciât Apoſtolus contra traditionum & præceptionum ſuarum violatores; quid de manifeſtè ſcleratis & impiis iudicandum eſt? Iubet ille ſanè *cum fornicarijs & ebriofis fratribus ne cibum quidem ſumere.* Quæ etſi diſciplina horum temporum non ſit, quia ſic de hoc mundo etiam forte*

alicubi

*Diffimile.**Eccleſ. 7.**Eccleſ. 11.**Eccleſ. 13.**2. Corin. 5.**2. Theſſ. 3.**1. Corin. 5.*

alicubi exeundum foret; tamen doctrina & ratio horum & omnium temporum est, *ne corrumpant bonos mores colloquia praua*. Plura de hac materia in aliis locis diximus.

1. Cor. 13.

Dom. 11. post Pente-
cost. text. 3 &
locus ibi notatus.

2. Occurrerunt ei decem viri leprosi, & leuauerunt vocē.

Locus moralis de diligentia adhibenda circa animæ lepras sanandas. Leprosi isti, quia ciuitates & oppida ingredi, in quibus Iesus docerē consuevit, suāque conferre beneficia, non poterant, occurrunt, & obuiam ei prodeunt in ipso itinere, & via publica. Transitum eius obseruant; & quia propè accedere non licuit, saltem à longè stantes, alta voce clamant, misericordiam eius flebili & pia admodum oratione flagitantes. Torum hoc eorum studium quærendi Christum, occurrendi ei in via, clamandi, precandi, misericordiam expetendi, exemplo nobis & documento esse debet, vt & nos, quia leprosi omnes plus minùs sumus, ad nostrorum peccatorum expiationem, quæramus etiā in via Christum, id est, quaslibet occasiones salutis non prætermittamus; illi venienti, & per gratiam suam ad nos accedenti obuiam eamus pleno consensu, & desiderio salutis: quo concepto, clamandum fortiter, & misericordia eius imploranda. Sicut canis funiculo ligatus, audita domini sui voce, profilit statim, allatrat, nec quiescit donec vel solutis vel fractis vinculis illi obuiam procedat: sic oportebat vnumquemque fidelium audito bono motu cordis, & verbo inuitantis atq; pulsantis Dei, mox omni studio contendere, vt in clamato & implorato auxilio Dei, animæ salutem consequatur. Quibus est apud Regem negotium, omnia temporis & locorum media obseruant, vt aditum ad Regem inueniant, nec per multos dies colloquium Regis frustra expectasse tædet, quàm diu spes est, vt tandem audiantur, & causæ suæ finem operatum consequantur. Atqui nullo vnquam aut tempore aut loco impedimentum est, quo minùs Deum adeas in hac saltem vita quæ tempus pœnitentiæ est: quod si præterfluere inaniter nostra patimur negligentia, ipsa nostra in rebus huius mundi diligentia nos in iudicio condemnabit. Qui ianuam pulsat arcis alicuius aut castri, eo adhuc tempore quo stratis pontibus omnibus accessus patet, facilè à custode intromittitur: at si idem noctu pulset, sublatis iam pontibus, & obseratis fortissimè ianuis, quantiscunq; fores ictibus laceffit, non exaudietur, nec intromitteretur. Eodem modo ianua vitæ cœlestis, & diuinæ misericordiæ, dum adhuc

Diligentia circa animæ salutem.

Similia.

1.

2.

3.

- viuis & vales, dum adhuc dies salutis est, dum adhuc pontes
 misericordiæ & gratiæ tibi & omnibus viuētibus sternūtur,
 necessariò pulsanda est, si eò ingredi, & ad illam intromitti
 cupis. *Pulsanti enim aperietur.* Quòd si noctem & mortis elap-
 sæ tempus expectas, frustra pulsabis, frustra clamabis: *Do-*
mine, Domine aperi nobis: quia clausa est ianua, & pontes mi-
 sericordiæ & gratiæ tibi, omnibùsque hac vita defunctis pe-
 nitus sublati sunt. *Non est nostrum nosse tempora, qua Pater*
posuit in sua potestate. Operandum igitur dum tempus habe-
mus. Eunuchus Candacis reginæ etiam in itinere legebat
 Esaiam Prophetam, quum necdum intelligeret. Quid no-
 nobis domi nostræ, & in summo otio faciendum, Scriptu-
 ras iam ad nostram consolationem per fidem intelligenti-
 bus? Carneades philosophus ira se mirificè doctrinæ operi-
 bus addixerat, vt cùm cibi capiendi causa recubuisset, cogi-
 tationibus inhærens, manum ad mensam porrigere obliuif-
 ceretur, & Melissa sua inediæ succurrendi officio dexteram
 suã necessariis vsibus aptabat. Cato iunior ne in curia qui-
 dem, dum Senatus cogitur, temperare sibi voluit, quo mi-
 nùs Græcos libros lectitaret: qua quidem industria ostendit
 aliis tempora deesse, alios temporibus superesse. De Varro-
 ne scribitur, quòd in eodem lectulo & spiritus eius, & egre-
 giorum operum cursus extinctus est. Cleanthis philosophi
 tam pertinax fuit discendi studium, vt, ne diurno tempore
 à Chryssippi lectionibus abesset, nocturnum extrahendæ
 aquæ ad inopiam suam sustentandam impenderet. Hæc ho-
 rum hominum circa humanas disciplinas assequendas indu-
 stria & diligētia, nostram circa res diuinas & animæ salu-
 tem procurandam, supinam negligentiam & ignauiam si
 non vehementer nunc excitat, postea grauius condemna-
 bit, Monet Scriptura, nullo vnquam tempore ab hac cura
 cessandum esse: *Memento Creatoris tui in diebus iuuentutis*
tua, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent
anni, de quibus dicas, Non mihi placent. Ad singulos nostrum
 dictum putemus, quod Christus Iudæis dixit: *Ego vado, &*
quaretis me, & in peccato vestro moriemini. Ideo monet Apo-
 stolus: *Festinemus ingredi in illam requiem.* Ignauos & socor-
 des Deus non admittet. Cuius rei vide mirabile mysterium
 in pugna Gedeonis contra Madianitas. Erant cum Gedeo-
 ne plusquam triginta millia hominum. Primùm iubentur
 omnes formidolosi domum redire: & discesserunt viginti
 duo millia, decem millibus remanentibus. Sed & ex istis fa-
 cta

Matth. 7.

Matth. 25.

Actor. 1.

Rom. 12.

Actor. 3.

Exempla.

1.

Valer. Max. lib.

3. cap. 7.

2.

3.

4.

5.

Eccles. 12.

Ioan. 8.

Hebr. 4.

Allegoria.

Judic. 7.

cta apud aquas probatione, soli trecenti remanserant. Atqui nec isti trecenti pugnaverunt, sed percussis tantum vacuis lagenis, & illis vlulantibus, solus Dominus pugnavit, & Madianitarum gladios in seipso conuertit. Quid ergo opus erat non nisi fortissimis & strenuis viris? Quia sanè isti, etsi non pugnaverant, sic tamen affecti erant, vt si opus esset, in illa causa mori non dubitarent. Cæteros dimisit, quia ignaui erant, & sic affecti, vt ad fugiendum magis quam ad pugnandum comparati essent. Sic Deus nostram animi alacritatem, industriam, vigilantiam in salute nostra procuranda desiderat, etsi ille sit, qui pugnet pro nobis, & omnem salutem conferat, non tam vt ipsi semper operemur, aut operando salutem nostram ipsimet consequamur, quam vt hoc tanto beneficio non indignos nos esse ostendamus. Insinuat hoc Sapiens dicens: *Vidisti virum velocem in opere suo? Coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.* Via ad cœlestem gloriam laboriosa virtus est. Sic Michæas Propheta: *Indicabo tibi ô homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* Cætera virtutum opera cum ingenti cura & sollicitudine præstanda sunt. De hoc argumento, & de necessaria diligentia circa salutis curam, Deique obsequium, iam aliquoties in aliis * Dominicis diximus. *Domin. 1. post Epiphan. text. 1. Domin. 5. post Epiph. tex. 2. & 3. Domin. Septuage. tex. 5. Domi. Quinquage. tex. 3. Dom. 2. Quadrage. text. 1. Domin. Palma. text. 4. Domin. Pasch. text. 3. Domin. 6. post Pentecost. text. 2.*

Prouerb. 22.

Mich. 6

3. Iesu Præceptor, miserere nostri.

LOCVS moralis, ad Dei misericordiam in statu peccati confugiendum esse. Leprosis istis vnica salus erat, Iesum adire, & eius misericordiam implorare. Non sunt alia peccatori quærenda remedia, & est hoc vnum maxima contentione quærendum remedium. Ille enim est *qui sanat omnes infirmitates nostras, & qui redimit de interitu vitam nostram.* Hoc perpetuum Dauidi confugium erat: *Ad Dominum, cum tribularer, clamaui: & exaudiuit me. Prodigus filius ad patrem iuit.* Omnium sanctorum ab orbe condito hæc pietas fuit, teste Dauid: *In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt, & liberaisti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti*

Misericordia Dei imploranda.

Psal. 101.

Psal. 119.

Luca 15.

Psal. 27.

sunt : in te sperauerunt, & non sunt confusi. Qui in statu peccati, aut aliqua tribulatione constituti, neglecta Dei misericordia, alia quærunť remedia, & humana solatia, vel, quod deterius est, de Dei sapientia aut iustitia conqueruntur, fatum accusant, necessitates suas prætexunt, aut aliò quocunque se vertunt; hoc grauius Deum offendunt, quàm in ipso perpetrato peccato: & similes sunt impio Regi Ochoziæ, qui æger decumbens, consuluit Beelzebub, Deum Accaron: cui propterea Propheta Dei nomine sic nunciauit: Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub Deum Accaron, quasi non esset Deus in Israël, à quo posses interrogare sermonem; ideo de lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

Exemplum.

4. Reg. 1.

Sicut ille infidelis Rex, quia vidit Accaronitas prospere agere, ideo illorum idolum pro potenti aliquo Deo existimans, illum consulere voluit: sic hodie innumeri infideles Christiani, quia quosdam hæreticos prospere agere vident, illorum Beelzebub colunt, cum illis amicitiam & fœdus ineunt, eorum quoque hæreses probant, quasi non esset Deus in Israël, nec veritas & misericordia in Ecclesia Christi Catholica, quam in Symbolo profiteamur.

Contra hos, & contra omnes qui, Dei misericordia non implorata, alia malorum suorum remedia inquirunt, sic per Prophetam protestatur Deus: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur diues in diuitijs suis; sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra. Hac enim placent mihi, ait Dominus. Nulla in re acerbius Deum offenderunt Iudæi, nec in eius Maiestatem grauius peccarunt, quàm in eo, quèd Dei postposito auxilio, desperata misericordia, ab Assyriis & Ægyptiis auxilia petierunt. quod plurimis verbis expressit Ieremias Propheta: Vide (inquit) verbum Domini. Nunquid solitudo factus sum Israël, aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus; Recessimus, non veniemus ultra ad te? Nunquid obliuiscetur virgo ornamenti sui, aut sponsa fascia pectoralis sua? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris. Et paulo post: Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas: id est, multiplicans peccata tua. Sed vide quale peccatū dicit. Sequitur: & ab Ægypto confunderis, sicut cõfusa es ab Assur. Nam & ab ista egredieris, & manus tua erunt super caput*

Ierem. 9.

Exemplum.

Ierem. 2.

caput tuum, quoniam obtriuuit Dominus confidentiã tuã, & nihil habebis prosperum. Docet eos ab Ægyptiis æquẽ nihil auxiliij reportaturos, atque ab Assyriis prius reportauerant. Ab his enim gentibus auxilia petierant. Et hoc peccatum grauissimẽ Deo displicuit. Asa rex Iuda initio pius & bonus, quã diu in Domino Deo spem suam ponebat, parua suorum manu *Exemplum.* Æthiopes vsq; ad internecionem percussit. Quam autẽ Dominum dereliqueret, & à Benadad rege Syriæ contra Basan regẽ Israel auxiliũ peteret, à Domino quoque derelinquitur. Dixit enim ei Hanani Propheta: *Quia habuisti fiduciã in rege* *2. Para. 14 & 16.* *Syria, & nõ in Domino Deo tuo, idcirco euasit Syria regis exercitus de manu tua. Nõne Æthiopes & Libyes multo plures erãt, quadrigis, & equitib; & multitudine nimia, quos, quũ in Domino credidisses, tradidit in manu tua? Oculi enim Domini contemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinẽ his, qui corde perfecto credũt in eum.* Ita Deo duplicet, ad aliũ quam ad ipsum in quouis necessitatis articulo suos cõfugere. Istos leprosos ad primam vocem exaudiuit Christus. & dimisit; vt ostenderet, quã illi rem gratam faciunt, qui ad eius misericordiã se recipiũt. Hinc Apollolus: *Adeamus cum fiducia ad* *Hebr. 4.* *thronum gratiæ eius, vt misericordiã inueniamus in auxilio oportuno.* Nam vt alia scriptura nos animat: *Pius & misericors est* *Eccli. 2.* *Deus, & remittet in die tribulationis peccata, & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.* Vnde sic vt loquamur Deo, *Osee. 14.* docet nos Oseea Propheta: *Assur nõ saluabit nos, super equum non ascendemus* (id est, nullo humano auxilio nitemur) *nec dicemus ultra, dij nostri opera manuum nostrarũ* (id est, in nostris adinuentionibus & studiis non cõfidemus) *quia eius qui in te est, misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum, diligã eos spontaneẽ, quia auersus est furor meus ab eis,* scilicet ira Deũ inuocãtib; Vt Dei misericordiã paratissimam semper esse, & amplissimã intelligeremus, solet scriptura, quum de Dei misericordia loquitur, id duplicare, vt apud sanctum Dauidẽ: *Misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se.* Et iterũ: *Misericors & miserator Dominus, longanimis & multum misericors.* Et apud Esaiã: *Miserens miserebitur tui.* Hęc geminatio certitudinẽ designat. Certitudo designatur, vt imensa Dei bonitas magis elucescat. Dei bonitas ideo elucescit, vt eam cum fiducia petamus. In petenda enim Dei misericordia, incredibilis à nobis exercetur audacia, quæ etiam, nisi ipse Deus ad eam flagitandam nos hortaretur, singularis foret impudentia. *Misericordiã à Deo petere, quanta res sit.*

Simile.

Qui enim sceleris sibi conscius, misericordiam à Deo petit, non simpliciter gratiâ & fauorem postulat; sed id petit, vt leges, quas cõtra peccatores sanxit, frãgi, violari, & abrogari patiatur. Si quid tale latro & homicida quispiam à Rege aliquo peteret, dicēs, Iube quęso Rex serenissime, vt leges quas contra latrones & homicidas promulgasti, in mei nunc fauorem abrogentur, aut irritę fiant: nõnne audax facinus, & reprehensione, imò pœna dignum patrasse meritò videretur? At tantundē omnis lethaliter peccās Deo dicit, quum ait: Miserere mei Deus, quia lethaliter tuam Maiestatem offendi.

Gal. 7.

Quum enim lex Dei de fornicariis, immundis, auaris, superbis, inuidis, dicat: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt:* tu immunde, auare, superbe, &c. qui veniã petis, & regni cœlestis aditum tibi denuò aperiri flagitas, id petis, vt illa Dei lex, in tui gratiã irrita tantisper fiat ac violetur. Sed tanta est Dei misericordia, vt hanc audaciam non permittat tantum, sed & probet; nec probet modò, sed ad eã nos inuitet. Quæ eius bonitas satis amplificari non potest. Quum Moyses de monte Sina descēderet, portans secum tabulas Legis Dei digito scriptas, audiens symphoniam & choros, populiq̃ horrenda idololatria intellecta, statim ipsas tabulas ad radicem montis confregit. Nec ideo à Deo reprehenditur, etsi in diplomate regio quo leges inscriberentur nouæ, idem patrare capitale esset, sed hoc admirabili factò docuit, salutem peccatorum omnium hanc vnã esse, vt Dei leges ad radicem montis confringantur. Hic mons est Filius Dei incarnatus: qui *excisus de lapide sine manibus*, natus de virgine sine opere humano, *factus est in montem magnum*. Radix & infima pars huius montis est Christi humanitas. Contra hanc franguntur tabulæ Legis diuinæ, quando propter illum & *in nomine eius quicquid à Deo petierimus*, obtinemus, maximè peccatorum veniam & misericordiam, sicut ipse nos docuit facere, & impetraturos nos promisit, vt in alia Dominica latè explicuimus.

*Exod. 32.**Allegoria.**Dan. 2.**Ioan. 16.*

4. *Ite, ostendite vos sacerdotibus.*

Sacerdotalis
reuerentia.

Locus moralis duplex. Vnus ex parte iubentis Christi, alter ex parte obedientię horū leproforum. Primus locus docet reuerentiã sacerdotalem, & Ordinis in Ecclesia à Deo positi debitã ac legitimã obsequentiam, Deumq̃ sic suas nobis gratias cõferre, etiam extra Ordinem, velut hîc sanando decem

decem leproſos ſola voluntate, vt velit tamē Ordiniſ eccleſiaſtici honorem non violari, authoritatē retineri, poteſtatem agnoſci. Ideo enim mittit eos, per ſe miraculoſè ſanandos, ad ſacerdotes, vt, iuxta legem Moysiſ, eorum iudicio & authoritate ſanati declarentur. Hunc locum in aliis Dominicis latè tractauimus, vbi alteri leproſo apud Matthæū ſanato Chriſtus ſimiliter dixit: *Vade, oſtende te ſacerdoti,* & alibi. Alter locus docet, in omnibus Dei beneficiis, noſtrā obedientiam, cooperationem noſtrā, variamq; præparationem concurrere oportere. Magna fuit in iſtis leproſis nō fides tātum, ſed & obedientia, quōd iubente Chriſto ad ſacerdotes irent, vt illis ſe oſtenderent, necdum ſanati à lepra. Neque enim Chriſto hoc iubente adhuc ſanabantur; ſed *dum irent, mūdati ſunt.* Nec vt ſacerdotibus ſe oſtenderent vlla ratio erat, niſi priùs ſanarentur. Non enim ſanare lepram illi poterant, ſed declarare tantum, verē ſanata eſſet, an nō, & cōmunis conuerſationiſ facultatē ſanatiſ decernere. Eunt tamen iubente Chriſto, tum quia credebant ſe à Chriſto ſanandos, tum quia illi iubenti obtemperandum eſſe proſus iudicabant. Hanc obedientiam, hanc ex parte noſtra qualemcunque cooperationem hoc facto commendare Chriſtus voluit, ne ita à ſola Dei benignitate pendeamus, & peccatorum remiſſionem, emendationē, abolitionē à ſolo gratiæ beneficio ſic emanare putemus, vt nihil interim ex parte noſtra præſtandum ſit, quo hoc ad nos tantum ac tale beneficium deriuetur. Hūc locum de præparatione noſtra iam ſemel atq; iterum tractauimus, ſuper illa verba: *Dirigite viam Domini,* Dominica 3. Aduētus; & ſuper illa verba: *Implete hydrias aqua,* Dominica 2. poſt Epiphaniam. De obedientia verò noſtra ad ſalutem & ſanitatē cōſequēdam neceſſaria, in variis quoque Dominicis diximus. Domin. 2. poſt Epiphaniam, tex. 4. Domin. 2. Quadrageſ. tex. 5. Dom. 7. poſt Pentec. tex. 5. ex quibus omnibus in hūc locum transferri poſſunt, quæ dicenda videbuntur.

*Domin. 3. poſt
Epiph. tex. 4.
Domm. Paſſ.
tex. 4.*

*Cooperatio &
obedientia noſtra.*

*Text. 4.
Text. 5.*

5. *Regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Ieſu, gratias agens.*

Locus moralis de animi gratitudine erga accepta Dei beneficia. Quum enim decem à Chriſto mundarentur, vnus tātum regreditur vt gratias agat; ſuamq; gratitudinem officioſè exponit. Nam & *Deum magnificat,* laudat ac prædicat, & *magna voce* id facit, Iudæorum inuidiam, aut hominū iudicia

*Gratitudo ani-
mi.*

*1.
2.*

3. iudicia nihil moratus; & *cadit in faciem ante pedes Iesu*, maximam animi demissionem ostendens, & dilectis verbis *gratias agit*. Placuit Christo hæc hominis gratitudo, placuit pietatis officium; i deo quæ factum sedulo laudat, dicens: *Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt? Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Docet accurate Christus, hanc animi gratitudinem obsequium esse tibi gratissimum; ad Dei gloriam pertinere; singularem commendationem mereri; ingratos verò & in huiusmodi officio negligentes, graui reprehensione dignos esse. Hoc enim sonat illa Christi expositio, *Nouem vbi sunt?* Hunc locum iam in aliis * Dominicis tractauimus. Sed hic loco maximè proprio, aliqua addemus, prout Deus dabit. Vix quisquam est, qui non maiora accepit à Deo beneficia, quàm hic sanatus leprosus; nisi fortè vel tot peccatorum condonationem, vel à tot peccandi periculis liberationem, vel tantam Dei in peccatorum perseuerantia longanimitatem, è quibus tribus vnum vnusquisque necessariò expertus est, vni corporis lepræ sanationem postponendam, tam demens sit quisquam vt iudicet. Seipsum ergo quisque conueniat, vt huius exemplo gratias agat, semperque agere pergat. *Glorificantes enim Dominum quantumcumque potueritis (ait scriptura) superualebit adhuc, & admirabilis magnificientia eius. Benedicentes Dominum, exaltate eum quantum potestis: maior enim est omni laude.* Primum peccatum quod Eliaias Propheta, iubente Deo, veteri populo exprobat: ait fuit ingratitude erga accepta beneficia. Sic enim incipit: *Audite cali, & auribus percipe terra, quoniã Deus locutus est. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: populus autem meus non cognouit me.* Sicut nullius virtutis firmitior est memoria quam accepti beneficij, sic vix vllum vitium ingratitude deterius. Apud Romanos libertas seruo concessa, postea ingratitude culpa reuocari poterat. Sicut miramur monstra, quia naturæ repugnant, vt Cætauros, Satyros, hominem quadrimanum, & similia; canes, lepores, lupos non miramur: sic cetera vitia ex naturali nostra corruptione ac fragilitate profecta, gulam, ebrietatem, libidinem, iracundiam non ita miramur; ingratitude verò, quasi monstrum quoddam, mirantur & detestantur omnes. Sicut enim naturale est amantem redamare, quia amor solus amor recipitur (vt alibi ostensum est) ita monstrum

est.

* Dom. 3 post
Epiph. text. 5.
Domin. 4 post
Pasch. text. 3.

Eccli. 43.

Esaiã 1.

Exemplum.
Simile.

est, amanti, atque ad eò beneficienti, maximè Deo, gratum se non præbere.

Surgant ethnici ac pagani, & Christianorum hominum erga Deum ingratitude condempnent. Cùm Tarentini à Romanis obsiderentur, periculumque esset, ne fame ad deditionem compellerentur, Rhagini decimo quoque die ieiunium decernentes, victum concesserunt Tarentinis. Preinde cùm decedentibus Romanis liberarentur, memores calamitatis Tarentini, festum constituerunt, quod Ieiunium appellabant. Metellus pius dictus, Consul Romanus quum esset, non dubitavit pro Quinto Callidio, Prætoris candidato, supplicatè populo, quod is tribunus plebis legem, qua pater Metelli in ciuitatē restitueretur, tulerat. Quin etiam patronum eum domus & familiæ suæ semper dictavit. Octavij Cæsaris illustre habes exemplum supra in alia Dominica Parū est, homines sine Deo in hoc mundo Christianorum ingratitude condempnare, & plus potuisse rationis & honestatis scintillas, quàm fidei lumen, aut pietatis flammæ apud nos possunt.

Exempla gratitudinis.
Adrianus de var. hist. lib. 5.

Valer. Max. lib. 5. cap. 2.

Ipse bruta animantia ingratitude nostram coarguunt: & naturæ instinctus plus apud ea valet, uam apud nos pietas valere solet. Ciuitas est in Achaia, nomine Patræ. In ea puer draconem paruulū emebat, magnaque eum cura educabat: cumque creuisset, loquebatur quasi cum intelligente, ludens ac dormiēs cum ipso. Cùm verò ad ingentem magnitudinem draco peruenisset, in solitudinem à ciuibus est dimissus. Pòst, cùm puer adolescens factus, reuersus à spectaculo quodam cum aliquibus æqualibus in latrones incidisset, & clamorem extulisset, ecce draco prætor est, & alios in fugam vertit, alios interimit, ipsum verò saluum conseruat. Quid dracone inhumanius? humanitatis tamen, vt benefactori se gratum ostenderet, obliuisci non potuit. Sed & Pantherâ vix animal ferocius, aut magis indomabile. Nec tamē ea benefactori vult esse ingrata. Quum catulos eius de quadam fouea quidam liberaisset, accedens illa, comitem se ei adiunxit blandior ei cauda & facie, & extra deserta loca tutum eum deduxit. Leo animal est ferocissimum, & homini inimicum. Insignis tamen est historia de Androdo seruo fugitiuo, qui in leonis spelunca per errorem se ab-

Exempla brutorum.

Ælianus li. 13.

Ioan à S. Geminiano lib. 5. cap. 56.

Aulus Gell. noſt. Attic. lib. 5.

leo

leo aluit, carnibus in magna copia ei semper allatis; tum postea eundem ex fuga retractum, & Romæ eidem leoni, eodem quoque tempore à venatoribus capto, obiectum vt deuoraretur, adblandiens cauda recognouit, attingere noluit, omnibus beneuolentiæ signis prosequutus est. Vnde & dato homini cum vita leone, non secus ac canis per urbem obsequutus est, dicente populo: Ecce leo hospes hominis; ecce homo medicus leonis. Quid; quodd & aues eandem virtutem ad nostram confusionem prorsus inexcusabilem exercent? Messor in agro ad fontem à sociis missus, quum iret, incidit fortè in serpentem, qui immani cauda miseram aquilam cinxerat & oppresserat, eandemque iam semimortuam reliquerat. Quod cum vidit, falce serpentem percutiens, eundem interfecit, & aquilam liberauit. Quæ cum videret illius se beneficio liberatam, volitando eum ad socios redeuntem comitatur: cumque sigillatim socij ex aqua quam de fonte attulerat, biberent; isque, qui aquam hauserat, bibere quoque vellet, & urnam ori admoueret, continuò aquila stridore suo atque impulsu urnam confregit. Quo ille turbatus primùm atque commotus, vbi socios respiciens, alium hîc, alium ibi extinctos vidit, aquilæ erga se gratitudinem intellexit, quæ vetuit ne aquam biberet, serpentis veneno infectam. Sed inter omnes aues, gratitudinis & ingratitudeinis documentum maximè illustre præbet pelicanus fœmina. Illa enim super pullos suos à serpente vulneratos percussio suo pectore ad eos sanandos sanguinem suum fundit, pullisque bibendum exhibet: quo effuso sanguine, illa sic debilitatur, vt pulli ad quærendum cibum exire, matrèmq; ad tempus alere cogantur. Qui igitur ex pullis diligenter hoc officium præstant, postquam resumpsit vires, tenerimè diligit, & sollicitè nutrit. Sed illos qui tanquam degeneres, nullam matris curam gesserunt, tanquam ingratos è nido deturbat, & suo cõiuctu frui non permittit. Hæc avis Christum repræsentat, iuxta illud Psalmistæ: *Similis factus sum pelicano solitudinis*. Ille nos à serpente percussos, suo fuso sanguine sanauit, viuificauit, pauit. Quos hoc accepto beneficio gratos videt, & à Dei laudibus nõ cessare, ei obsequium & obedientiam exhibere, eum in suis pauperibus quasi laborantem pio affectu alere, vestire, visitare, hos pro suis recognoscit, tenerimè diligit, ad cœlestem beatitudinem cum illo communem adducit. Ingratos verò & degeneres è statu gratiæ deturbat, & à suo beato cõiuctu in æternum abdicat. Sic dicit

Pierius Valerianus Hieroglyph. lib. 19.

Ioan. à S. Gemi. lib. 4. cap. 39.

Psal. 107.

dicit Scriptura: *Qui reddit malum pro bonis, nō recedet malum de domo eius.* Sic Iudæos ingratiſſimos abdicauit. Ait enim; *Nunquid redditur pro bono malum? quia foderunt foveã animæ meæ. Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis.* Propterea (propter hanc ingratiſſitudinem) *da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladij. Fiant uxores eorum abſque liberis & vidua, & viri eorum interficiantur morte, &c.* Hæc enim, & his grauiora Iudæis acciderunt, non ſolum pro Ieremia vexato, quum ab Aſſyrijs captiui abducerentur; ſed multo magis pro Chriſto crucifixo, quum à Romanis victi, in perpetuum exterminium dati ſunt. Eandem ingratiſſitudinis vindictam prædixit illis Eſaias: *In die illa erunt ciuitates fortitudinis eius derelictæ, ſicut aratra & ſegetes, quæ derelictæ ſunt à facie filiorum Iſraël, & erit deſerta; quia oblita es Dei Saluatoris tui, & fortis adiutorij tui non es recordata.*

In veteri lege holocaustum quod offerebatur pro gratiarum actione, & caro victimæ non erant in craſtinum ſeruanda: quia gratiarum actiones non ſunt differendæ. Noë ubi primùm exijt de Arca, liberatus à diluuiò, ſtatim facit altare Domino, & ſacrificia obtulit; gratias agens Deo, Chriſtus in Euangelio, poſt multiplicationem panum, iuſſit colligi fragmenta ne pereant, id eſt, vt in memoriam accepti beneficij aſſeruarentur.

Qui de acceptis beneficijs gratus eſt, maiora accipere meretur. Ideo Deus ingratiſſitudinem odio habet maximo, non ſua cauſa, ſed noſtra; quia illa manus Dei claudit, & faciem à nobis auertit. Ait enim Scripturâ: *Ingrati ſpes tanquã hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſuperuacua.* Qui gratè beneficium accipit primam eius penſionem ſoluit. ait Seneca. Nullo magis Cæſarem Auguſtum demeruit, & ad alia impetrãda facilem ſibi reddidit Furnius, quàm quòd, cum patri Antonianas partes ſecuto, veniam impetrãſſet, dixit: *Hanc unam Cæſar habeo iniuriã tuam. Effeciſti ut uirerem & morerer ingratus.* Hęc eius animi gratitudo Cæſarem ad maiorem in eum beneuolentiam acrius concitauit. Pulchrum eſt in duobus fratribus Eumene & Perſeo gratitudinis exemplum, quod ad noſtram arguendam ingratiſſitudinem valere poteſt. Eumenes Pergami rex inſidijs petitus à Perſeo credebatur extinctus. Is rumor cum Pergamum eſſet perlatus, Atralus eius frater, impoſito ſibi diademate, ductãque fratris vxore, regnum occupauit. Cæterum quum

audisset illum viuum, profectus est illi obuiam, vt solebat, cum satellitibus hastam gestans. Eumenes autem amanter eum amplexans, dixit in aurem: Ne festines ducere priusquam mortuum videris. Nec præterea per omnem vitam, vllam offensi animi significationem vel dicto vel facto dedit: quinetiam moriens, fratri & vxori regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio, postquam adoleuisset, adhuc viuens principatum tradidit. Singularis fuit Eumenis clementia, sed maior Attali gratitudo. Quomodo ergo in immensa Dei erga nos clemētia & ineffabili ac perpetua beneficentia, tā nulla aut parua nostra est gratitudo? Sicut nubes solis virtute per varias exhalationes in altum subuectæ, ipsum postea solem offuscant: sic ingrata anima per varia Dei beneficia multum nobilitata, sua ingratitude Dei gloriam obscurat, *non dans gloriam Deo*, vt isti nouem à Christo sanati. Sicut mare omnes aquas dulces accipit, sed salvas à se remittit: sic ingratus pro bonis reddit mala, & alterius beneficentiam in suam vertit perniciem. Sicut mulus à matre lactatus, calcibus ferit matrem, animal hoc nomine infame: sic ingrati à Deo *impinguati & incrassati recalcitrant*, vt de Iudæis dixit Moyſes; populus hoc nomine maximè infamis, de quo Scriptura dicit: *Odio oderunt me gratis*. Sed quorum exitum perhorrescimus, eorum facta imitari perhorrescere debemus.

6. *Nouem decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?*

Perseuerantia
positum.

Locus moralis, de bono perseuerantia ad salutem necessario. Omnes decem isti leprosi benè cœperunt. Omnes Christum benè quæserunt. Omnes ei in via occurrerunt. Omnes vocem leuauerunt, dicentes: *Iesu præceptor, miserere nostri*. Sed ex illis omnibus vnus tantum perseuerauit. Vnus tantum ad gratias agendum redijt. Vnus tantum in fide permansit. Reliqui enim nouem, siue à sacerdotibus, ad quos missi erant, corrupti, qui eos à Christo auerterant, dicentes, non Christi beneficio sed propter Legis obseruantiam eos sic sanatos fuisse; siue propria leuitate & malitia in deterius mutati, ad Christum amplius non redierunt. Hanc illorum defectionem grauiter reprehendit Christus. Hanc vnus perseuerantiam studiosè laudat: *Non est inuentus qui rediret, & gloriam daret Deo, nisi hic alienigena*. Multorum est incipere, paucorum perseuerare; quia *multi vocati, pauci electi*. Multos

Marth. 10.
Similia.

flores

flores quæuis ferè arbor fructifera producit , sed paucos fructus maturos. Omnes ferè agri multum promittunt in herba , sed vberem messem pauci adferunt. *Rhetorum schola* *De utilit. cred. cap. 7.*
 (ait Augustinus) *per totum ferè orbem adolescentum gregibus* *cap. 7.*
perstrepunt; sed Tullianam facundiam assequuntur pauci, agunt & fiunt Oratores pauciores, clarescunt paucissimi. Tale quiddam est Religio. Multitudo imperitorum & peccatorum frequentat ecclesias, pauci eius religionis mysterijs perfecti sunt. Hæc ille. In via ac ratione virtutis , principia frequenter feruent , progressus repescunt , fines & exitus frigent. Huius rei figura fuit statua, quam vidit in somnis Nabuchodonosor, quæ in- *Allegoria.*
 cepit in auro, & desijt in luto : quæ vt ad literam , principatum huius mundi mirabilitatem significat, sic mysticè pietatis & virtutis inconstantiam docet. Caput huius statuæ aureum, purum Dei amorè, & bona opera, à quibus ad Deum conuersi, incipiunt feliciter , significat. Pectus statuæ argenteum, bona verba & laudem virtutis notat , quam adhuc ad tempus retinet, qui bene facere desijt. Sed hoc argētum paulatim efficitur æs , quum bona verba , quæ bona intentione ad tempus loquebatur, laudans virtutem quæ non præstabat, nunc ad vanitatem , & vt ab alijs bonus videatur , loquitur. Sed & hoc æs in ferrum tandem vertitur, quando, ipso quoque prætextu virtutis neglecto , durus ad emendationem , durus ad salutaria audienda consilia efficitur. Postremò denique totum in lutum vertitur, quum totus voluptati deditus , qui *Daniel. 2.*
spiritu cœpit, in carne consummatur, vt de Galatis scripsit Apostolus. Hanc deplorandam in virtutis inconstantiam , his verbis lugebat Ieremias : *Filij Sion inclyti & amici auro purissimo, quomodo commutati sunt in vasa testea, opus manuum figuli ? nec dissimiliter Esaias: Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij ? Iustitia habitauit in ea: nunc autem homicida. Argentum tuum versum est in scoriam; vinum tuum mistum est aqua.* Hæc est mutatio , non dexteræ excelsum, sed proficientium in peius. *Galat. 3.*

Atqui beatus erit , non qui bonum facit, sed qui perseueranter facit. Philistæi remittentes arcam Dei, & super plaustrum ponentes, quod vaccæ ducebant, quarum vituli domi recludebantur, hoc pro signo & argumento , quòd veri Dei esset illa arca , proptèrque illam tot plagis multati fuissent, acceperunt; si vaccæ illæ , quarum sic vituli domi recludebantur, recto itinere in terram filiorum Israël pergerent; nec ad suos vitulos reuerterentur , donec arcam Dei in locum *Thren. 4.*
Esaiæ 1.

proprium deduxissent. Quando anima fidelis pro Christo, & pro fide, vel multa mala patitur, vel multa bona facit, signum & argumentum est, quod veræ pietatis illa opera, illaque fuerint, si recto itinere in studio virtutis pergat, *ambulans de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion*. Quæ enim anima ad vitulos domi reclusos redit, quæ ad proprias passiones, & appetitus sensuales, veterisque hominis reliquias reuertitur, quasi canis ad vomitum, ostendit se non veri Dei arcam portasse, non verum & viuam Dei templum fuisse. *Qui enim mittit manum suam ad aratrum, & respicit retrò non est aptus regno Dei*. *Qui* necessariam virtutem, & vitij fugam aggreditur, & recta via non pergit, nec perseuerat, non est idoneus, id est, ostendit se nec dum idoneum esse regno Dei. *Qui* dixit Christo, *Sequar te Domine*, sed prius renuntiare his qui domi erant, amicis & parentibus voluit, simplicem & necessariam omnibus Christi sequelam profitebatur, velle se videlicet Christi discipulum esse, in illum credere. eius mandatis & doctrinæ obedire. Tales enim sequuntur Christum. *Qui* igitur Christianum se profiteretur, qui ad aratrum obedientiæ mandatorum manum misit, qui bonum opus ad salutem necessarium inchoauit; cui etiam opus perfectionis & consilij per obligationem stabilem semel aggressus est, & retrò respicit, regreditur ad pristina, *configuratur prioribus seculi desiderijs*, ille certè non est aptus & idoneus miles, qui *regnum cælorum, quod vim patitur, violentè rapiat*. Oret Deum vt aptus fiat. *Qui enim incepit in nobis opus bonum perficiet vsque in diem Iesu Christi*, ait Apostolus. Dies Christi ille est, in quo totam suam voluntatem Deus exequetur; sicut dies nostri sunt hæc vita, in qua voluntates nostras miseri mortales facimus. Dies extremi iudicij, est dies Domini. Vsque ad illum diem perficiendum est bonum opus quod incepimus, vsque ad finem perseuerandum. Quod his verbis docet Apostolus: *Nescitis quòd hi, qui in stadio currunt; omnes quidem currunt, sed vnus brauium accipit? Sic currite vt comprehendatis*. Cursus in stadio perpetuus est, vnoque fit impetu, absque respiratione, absque intermissione vlla. *Qui* sic curreat, ille ab astantibus laudibus extollebatur. Talis est vita Christiana: perpetuè currendum est, *sine intermissione orandum est, semper vigilandum est, omni custodia cor custodiendum est: ea qua retrò sunt obliuiscetes, ad ea qua priora sunt extendere se oportet*. *Qui* non proficit, deficit; qui in via subsistit, in luto hæret; qui retrò respicit, *cum uxore*

Lot peribit. Vade ad formicam ô piger. Formicæ quum tenuis- *Allegoria.*
 sima sint animalia, tamen assiduitate laborandi & tran- *Prou. 6.*
 seundi, in durissima rupe vestigia relinquunt; & tritæ semitæ *Simile.*
 notas manifestas ponunt.

Tam est necessaria perseverantiæ virtus, ut in tota ora-
 tione Dominica nihil ferè aliud à Deo expetere iubeamur,
 quàm perseverantiæ donum. In ipsa Oratione Dominica (ait *Lib. de bon.*
 Augustinus) quando oratur à sanctis, nihil penè aliud quàm per- *perseverant.*
 severantia posci intelligitur. Quod mox in singulis huius Ora- *cap. 2.*
 tionis partibus demonstrat. Quum dicimus Sanctificetur no-
 men tuum: ut sanctificatio in nobis permaneat, oramus. Quum
 dicimus, Adveniat regnum tuum: num aliud poscimus nisi ut
 veniat nobis, quod esse venturū non dubitamus omnibus sanctis?
 Ergo & hi, qui iam sancti sunt, quid orant, nisi ut in ea sanctitate
 qua illis data est, perseverent? Perseverantiam petunt sancti, qui *Cap. 3.*
 faciunt voluntatem Dei, dicentes in oratione. Fiat voluntas tua.
 Cùm enim iam facta sit in eis, cur ut fiat adhuc petunt, nisi ut
 perseverent in eo quod esse cœperunt? Quarta petitio est. Panem *Cap. 4.*
 nostrum quotidianum da nobis hodie, quæ verba sic exponit bea-
 tus Cyprianus: Hunc panem dari nobis quotidie postulamus: ne *In exposit.*
 qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis *Orat. Domin.*
 accipimus, intercedente aliquo graviore delicto dum absentes, &
 non communicantes à cœlesti pane prohibemur, à Christi corpore
 separemur ut videlicet in ea sanctitate permaneamus, qua nul-
 lum, quo inde separari mereamur, crimen admittatur. In sola *Cap. 5.*
 quinta petitione, non poscitur perseverantia, sed peccatorum con- *Cap. 6.*
 donatio. Atqui quum dicunt sancti, Ne nos inferas in tentatio-
 nem, sed libera nos à malo: quid aliud, quàm ut in sanctitate
 perseverent, precantur? Hoc enim concesso dono, ne quis inferatur
 in tentationem, ne tentationi succumbat, nemo sanctorum est, qui
 non teneat usque in finem perseverantiam sanctitatis. Hæc Au-
 gustinus.

Hanc perseverantiam cōmendavit Apostolus, dicens: *Rom. 13.*
 In- *Ga'at. 3.*
 duimini Dominum nostrum Iesum Christum. Et rursus: Quot-
 quot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Induere enim
 aliquid iuxta phrasim Scripturæ, est ita alicui rei vniri, ut ab
 ea nunquã discedatur. Vnde David: *Psal. 108.*
 Fiat ei maledictio sicut ve-
 stimentū quo operitur, & sicut zona qua semper pracingitur. Et
 iterū: Operiantur sicut diploide cōfusione sua id est, maledictio
 & cōfusio nunquã ab eo recedat. Sic de Christo dicit Esaias: *Esaias 11.*
 Erit iustitia cingulū lumborū eius, & fides cinctoriū renū eius.
 id est, omnes virtutes Christo in separabiliter adhærebunt.

Iob 8.

Sic de impiis Iob: *Qui oderunt te, induantur confusione, & tabernaculum impiorum non subsistet.* Hunc ergo in modum induere Christum, induere nouum hominem, induere armaturam Dei debemus, vt ea postea non deponamus; sed veniente Christo, *vestiti, non nudi inueniamur.*

Galat. 3.

Ephes. 2. & 6.

2 Cor. 5.

Similia.

Qui post ægritudinem conualefcens, frequenter reciduat, ostendit, in prima sanatione omnem malum humorem, & morbi causam satis expurgatam non fuisse. Qui Christum semel indutus, & ab eo sanatus, mox eum exiuit, induens arma tenebrarum, manifestum facit quòd omnè peccandi affectum in prima sua reconciliatione non eiecerit.

Ioan. à S. Geni.
lib. 5. cap. 69.

Leopardus non persequendo sed saliendo prædam capit: quã si tertio vel quarto saltu non ceperit, præ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt, qui quasi per saltum volunt esse perfecti, & in primo pietatis impetu ab omni tentatione liberi: ideòque si semel atque iterum tentatio recurrit, à bono opere desistunt. Atqui currendum, non saltandum est, & in opere perseverandum. Si tantum in orationis & feruoris studio homo perseveraret, quantum pauper ad ostium diuitis pro eleemosyna, citius haud dubiè spiritualem eleemosynam à Deo impetraret, quàm corporalem à diuite pauper impetrare solet. In veteri Lege nullum animal sine cauda offerebatur. In causa salutis nullum bonum opus sine bono fine & perseverantia Deo in sacrificiũ offerri potest. Sicut in ludo scacario, vno ictu aut tractu, vel non facto quum fieri oportebat, vel malè & per errorem facto, totus ludus lucrũque amittitur: sic vno necessario opere virtutis neglecto, aut vno peccato lethifero perpetrato, totus iustitiæ fructus amittitur, dicente Deo per Prophetam:

Allegoria.

Simile.

Ezech. 18.

Si auerterit se iustus à iustitia & fecerit iniquitatẽ (nota vtrũque) omnes iustitia eius, quas fecit, non recordabuntur. Tam est ad salutem necessaria perseverantiæ virtus: & ita verum est quod Christus in alio Euangelio dixit: *Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Vide plura in alijs Dominicis. Dom. 2. Aduent. tex. 9. Dom. infra oct. Natiuit. Dom. tex. 2. & 5. Dom. 2. post Epiph. tex. 6. Dom. Quinquage tex. 3. Dom. 2. post Pentecost. tex. 7. & Dom. 6. post Pentecost. tex. 2.

7. Nisi hic alienigena. Et hic erat Samaritanus.

Vocatio nẽ ad salutem non sufficere.

LOCVS moralis de inani vocationũ, professionum, aut status cuiusque titulo, nisi nominibus res respondeat: & sæpe accidere vt minus præsent, à quibus ratione status & vocatio-

vocationis plura expectantur. Omnes illi nouem qui accepto à Christo beneficio ingrati extiterunt, quique à cœpta pietate defecerunt, Iudæi erant, vocatione fideles, & professione vnius veri Dei cultores. Vnus ille qui rediit, gratias agens, & in fide atque obedientia erga Christum perseverauit, alienigena erat, Samaritanus erat; in impietate, & veri Dei ignorantia educatus. Sic mulier Samaritana ad puteū edocta, facillè Christo credidit, Christi que verba optimam in partem accepit: quæ postea audientes Iudæi, vehementer sunt scandalizati & cauillati, vt supra in Dominica Passionis ostendimus. Sic qui erga hominem in latronem incidens-tem misericordia vsus fuerat, Samaritanus erat; Sacerdos, aut Leuita, aut Iudæus non erat. Sic mulieris Chananeæ, & Centurionis hominis gentilis fides maximè à Christo laudatur: quum tanta in Israël non inueniretur. Sic hodie omni-que ætate maiora sæpe pietatis officia præstant homines rudes, indocti, laici, seculares, quàm magni theologi, sacerdotes, religiosi. Tractari hic locus potest ad ignauiam multorum excutiendam ex aliis Euangelicis locis, iam supra in hoc opere pertractatis. Quæ enim de profectu nostro in Christianâ professione diligenter examinando super illa verba, *Hic positus est in ruinam multorum in Israël*, diximus; quæ de grauiori iudicio eorum qui maiora à Deo virtutis adiumenta acceperunt, ad illa verba, *In testimonium illis*, prolata sunt; quæ ostenderunt, vocationem & professionem æternam non sufficere ad pietatem & salutem, super illa verba, *Filij regni eiciuntur in tenebras exteriores*; quæ contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia dicta sunt, ad illa verba: *Vnde ergo habet *ζιζανια*?* quæ in medium allata sunt, vt Deum ab omnibus laudandum esse, ab omni statu, sexu, ætate, ostenderetur propter illa Euangelij verba, *Turba quæ precedebant & quæ sequebantur, clamabant dicentes: O sanna filio David*; quæ de condemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abusum de promptissimus ad illa Christi verba, *De iustitia verò Spiritus sanctus arguet mundū: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me*; quæ postremò de vocatione nostra ad salutē studiosè ac sollicitè conseruanda protulimus super illa verba: *Exi citò in plateas & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & tæcos, & claudos introduc huc*; illa omnia ad hunc locū pertinent, & huc referri possunt, & ad hanc Christi notationem de solo alienigena ac Samaritano officium pietatis exequente, salubriter tractari poterunt.

Dom. infra o. J. a. nati. Dom. text. 3.

Domin. 3. post Epiphan. text. 6.

Ibid. text. 9.

Domin. 5. post Epiphan. text. 4.

Domin. Palm. 2. text. 3.

Domin. 4. post Pasch. text. 3.

Domin. 2. post Pentecost. text. 7.

Math. 6.

NEMO potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ. Ideo dico vobis: Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis plures estis illis? Quis autem vestrum cogitans, potest adyćere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis. Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis: quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis. Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit; quanto magis vos modicæ fidei! Nolite ergo solliciti esse, dicentes. Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Querite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adyćientur vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Nemo potest duobus dominis seruire. De solius Dei cultu, seruitio, & obsequio amplexando.

2. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. De necessario odio diaboli, vt Deum diligas; vel tolerando necessario diabolo, si Deum contemnis.

3. Non potestis seruire Deo & Mammonæ. Contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum.

4. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Contra curas & sollicitudines huius vitæ, auaris proprias.

5. Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Contra diffidentiam de perpetua Dei providentia.

6. Primùm querite regnum Dei, & iustitiã eius: & hæc omnia adyćientur vobis. Rerum cœlestiũ, & diuinæ voluntatis faciendæ primam curam & sollicitudinem esse debere: in cæteris, Deum suis nunquam defuturum.

1. Nemo potest duobus dominis seruire.

Locus moralis de solius Dei cultu, seruitute, & obsequio amplexando. Duo enim domini hinc significant Deum, & quicquid Deo contrarium est, siue Mammona, id est, diuitiarum cupido, vt postea Christus exempli gratia ponit; siue diabolus, siue mundus eiusque ambitio, siue caro & voluptates eius. Sub his enim dominis duram seruitutem peccatores seruiunt. *Omnis qui facit peccatum, peccati seruus est: & à quo quis denictus est, huic & seruit. Nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* His ergo & Deo pariter seruire, ex his est quæ fieri non possunt. *Qua participatio iustitia cum iniquitate? qua societas lucis ad tenebras? qua autem conuentio Christi cum Belial? Non potestis mensa Domini participes esse, & mensa demoniorum.* Quemadmodum impossibile est, vt altero oculo terram, altero cælum simul aspicias: ita fieri non potest, vt Deum, quæque Deo contraria sunt, simul diligas. Samaritani reprobri erant, & à populo Dei segregati, eo quòd & Dominum colebant, & pariter diis Assyriorum seruebant; vnde Christus illis dixit: *Vos adoratis quod nescitis: salus ex Iudæis est.* Deus per Prophetam maledixit eis, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchon, idolo sic dicto.* Elias Israëlitas grauitè increpar: *Vt quid claudicatis induas partes? Si Dominus est Deus, sequimini illum; si autè Baal, sequimini illū.* Non fuit datū populo Israël cœleste māna, donec cōsumpta est farina, quā ex Ægypto secū portauerāt. Manete seruitute & affectu peccati, Deo seruire non potes, vt eius gratiæ sis particeps. Voluit permitttere Pharaon Hebræis, vt in Ægypto victimas Deo immolarent. Sed Moyse respondit: *Non potest ita fieri. Abominationes enim Ægyptiorum immolabimus Deo nostro?* Abominabantur enim Ægyptij, pastores ouium, & victimas earum. Abominatur diabolus & mundus, ea quæ ad verum Dei cultum pertinent, charitatem, humilitatem, paupertatem, patientiam, castitatem, reliquasque virtutes. In Ægypto igitur manens, in diaboli & mundi seruitio positus, Deo seruire, ei que gratas virtutes exercere non potes. Dicit Scriptura: *Sentite de Deo in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum.* *Quisquis vult diligere Deum* (ait Augustinus) *& cauere ne offendat, non se arbitretur duobus dominis posse seruire; & intentionem cordis sui rectam ab omni duplicitate explicet.* Nam, vt alia Scriptura dicit: *Vt duplici corde, & labijs*

Deo soli seruiendum.

Ioan. 8.

2. Petr. 2.

Rom. 6.

2. Cor. 6.

2. Cor. 10.

Simile.

Exemplum.

4. Reg. 17.

Ioan. 4.

Sophon. 7.

3. Reg. 18.

Exod. 14.

Allegoria.

Exod. 8.

Typus.

Sapient. 1.

De sermo. Dom.

in monte, libr. 2.

cap. 22.

Eccles. 2.

ſceleftis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrediendi duabus vijs. Duplici corde eſt, & duabus viis ingreditur, qui Deo ſe ſeruire profitetur, ſibi que fortè perſuadet, quum interim & malè loquatur, & ſceleratè viuat, ſeruiens diabolo. Vna haſta nullus duobus ducibus inferuire poteſt. Vno pileo non poſſunt ſimul duo capita cooperiri. Vno calceo duo pedes non poſſunt calceari. Vno corde Deo & diabolo ſeruire nequis. Non potuit itate idolum Dagon in eodem altari cum Arca Dei. *Coanguſtatum eſt ſtratum, ita ut alter decidat; & pallium breue utrumque operire non poteſt.* Eſt quædam ſpecies aquilarum quæ venatur in aqua, quæ reſpectu aliarum, naturæ eſt multum degeneris: nam & à coruo ſuperatur. Iſta autem habet vnum pedem clauſum, more anferis, cum quo natat; & alium acutum, more cæterarum aquilarum, cum quo rapit. Tales ſunt, qui volunt duobus dominis ſeruire, Deo, appetendo cœleſtia; & diabolo, amando terrena. Habent ſemper cum pede aquilino pedem anferinum, cum affectu ſpiritali affectum terrenum. Ad vtramque ripam volunt paſcere, & hîc cum delicioſis natate in fluxis fortunæ bonis; & ſurſum cum viris ſpiritalibus euolare, vt prædam cœleſtem rapiant. Sed iſti degeneres ſunt; & à coruo, qui diabolum notare poteſt, facilè ſuperantur. Sunt etiam ſimiles hippocentauris, onocentauris, & Satyris, qui mixtas habent naturas & formas, ex parte vtilis & honeſtas, ex alia parte deformes, & noxias. Ideo pro monſtris habentur. Pantherâ propter odorè aromaticum, qui ex ore eius egreditur, omnia animalia ſequuntur, præter draconem, qui odorem eius reputat pro veneno; & eius vocem non ſuſtinens, fugit ad cauernam, & in ſeiſo deficit ac torpeſcit. Deum laudant & amant omnes creaturæ præter diabolum, & qui ab eo decipiuntur. *Hic eſt enim draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus.* Sicut ergo Pantheram ſequi, & draconi adhærere nullum animal poteſt: ſic Deo & diabolo ſeruire impoſſibile eſt. Hæc magis eluceſcent, ſi, quid ſit ſeruire Deo, quid diabolo, explicetur. Seruire Deo, homini eſt proprium, ſalutare, honorificum: Seruire diabolo, alienū ab humana natura, homini ſempiternū dedecus, & certum exitium eſt. Deus eſt proprius homini Dominus: quia non niſi creato homine cœpit Deus in

Similia.

*1. Reg. 5.
Eſaia 28.*

*Plutar natur.
biſt. lib. 10. cap. 3.*

Simile.

*Petr. Berchor.
Reductor.
Mor. lib. 7. cap. 2.*

*Idem lib. 10.
cap. 76*

*Apocal. 12.
Simile.*

*Deus Dominus
noſter proprius.
Lib. contra Her-
mogenem.*

Scriptura vocari Dominus, vt ſapienter notauit Tertullianus ex illis verbis: *Formauit igitur Dominus Deus hominem.* Eſt

autem

autem Dominus absque præscriptione antiquissimus, quia à principio creationis rerum, atque adeò ipso creationis titulo (quo nullū antiquius) Dominus est rerū omnium, nedum hominum. Est Dominus absq; limitatione amplissimus, & vt in Scriptura vocatur, *Dominus vniuersorū*: iuxta illud: *Cūcta quæ in celo sunt & in terra, tua sunt.* Est Dominus absq; superiori supremus: *Rex regum & Dominus dominantium. Solus Dominus, & solus Altissimus super omnem terram.* Ex his emergit seruitij & obedientiæ necessitas. Sic in fronte Decalogi præmittitur: *Ego Dominus Deus tuus* Sic in fine veterū præceptorum frequentissimè additur: *Ego Dominus.* Sic prophetice passim habent comminationes: *Dicit Dominus exercituum.*

Hinc illè in Scripturis Dei voces: *Me, inquit Dominus, non timebitis? & à facie mea non dolebitis? Qui posui arenā terminū mari; præceptū sempiternū quod nō præteribit, & cōmouebūtur, & non poterunt; & intumescent fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factū est cor incredulum & exasperans: recesserunt & atierunt; & non dixerūt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam in tempore suo, &c.* Rursum idem Propheta: *Quis non timeat te, o Rex gentium? quia tuum est decus. Inter cunctos sapiētes gentium, & in vniuersis regnis eorum nullus est similis tibi. Sic & per alium Prophetam: Filius honorat patrē, & seruus dominū suum. Si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum. Quare non seruire Domino Deo, tot & tam supremis titulis Domino nostro, vt incedibile portentum abominatur Scriptura. Obstupescite cali super hoc, & porta cali desolamini uehementer. id est, decorem omnem vestrum, quem ex me habetis, deponite, luctumque induite. Sed quare? Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aqua uiua, & foderunt sibi cisternas dissipatas. Relicto Deo, seruiūt diabolo. Si homo natus fuisset vt demonē coleret, minimè mirū videri debeat, si ei seruiat. At natus est homo, vt Deo fiueretur: Nūquid seruus est Israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in prædam? Sed nūc vide alios dominij diuini titulos, nobis Christianis proprios. Dominus noster Deus est titulo redemptionis, quia populus sumus acquisitionis. *Non sumus subtractionis filij, seu nōlij subtracti, in perditionem; sed fidei, seu fideles, in acquisitionem animæ, Empti sumus pretio magno.* Dominus noster est titulo plus quàm iustæ cōmutationis, quia non qualitercunque redemit*

1.

2.

2. Machab. 14.

1. Paral 29.

Deut. 10.

3.

Psal. 82.

Leuit. 20. 21. 32.

Jerem. 5.

Jerem. 10.

Mal' 2. 1. 5.

Jerem. 2.

Ibidem.

4.

Hebr. 10.

1. Cor. 6.

5.

1. Pet. 1.

demit nos, sed pretio iustissimo. *Non corruptibilibus auro & argento redempti estis à vana conuersatione vestra, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi.* Adhuc Dominus noster est iure datæ libertatis. Redimuntur enim sæpe ab vnus captiuitate, qui in alterius transeunt. Sed nos sic redempti sumus à seruitute diaboli & peccati, vt liberi maneamus. Dedit se nobis, vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ.

6.

Luce 1.

Præterea Dominus noster est titulo iustæ donationis, pactiq; indissolubilis ex parte nostra. *Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus, hoc est, nomen ei & fidem dedimus, quod ei adhærebimus, vt vnus spiritus cum eo, & eum portabimus & glorificabimus in corpore nostro, sicut duo in carne vna. Hoc enim Sacramentum magnū est in Christo & in Ecclesia: in Deo & in anima credētis baptizati.* Sed & abs; his omnibus, perpetua gubernatione, prouidentia, misericordia, quotidianis beneficiis, gratiis, donis multū misericors & miserator Dominus est, *escam dans*, id est, omnia tam spiritualia quàm tēporalia necessaria subministrans *timētibus se.* Sic ex-

7.

G il. 3.

go, & tot modis Dominus noster Deus est Nūc vide, quid & quale sit, huic tātō & tot modis Domino nostro seruire. Quæ iubet, pauca sunt, & quæ magis exonerāt quàm onerāt. Si enim nihil iuberet, obligaremur tali ac tanto Domino ad omnia. Nunc certa quædā præcipiens, ab eorum quæ nō præcipit, obligatione nos liberat. Iubet seruari mādata, quæ nisi decem sunt; & obedire Ecclesiæ, cuius præcepta tot nō sunt. Deinde quæ iubet, nobis ipsīs sunt maximè salutaria, non illi vtilia, vt alio in loco ostēsum est: ideoq; talia, vt etiam eo non iubente, vel solo rationis lumine, vel ex sola fidei gratitudine præstari deberent. Decem mādata humanę etiā leges ex nature lumine præcipiunt; Ecclesię præcepta pius & nō ingratus fidelis sua spōte, dictante fide, & vrgente charitate, adimpleret. Hinc Scriptura: *Vincula illius alligatura salutis.* Deinde quicquid iubet, per Christi gratiam fit facillimum, ipsa dicente Veritate: *Iugum meum suauē est, & onus meū leue.* Iugū vocat, quia pariter nobiscum illud portat. *Non ego* (ait Paulus) *sed gratia Dei mecum.* Gratia dat vires, vt fiat leue; charitas Dei dat gustum, vt fiat suauē quicquid à Deo præcipitur.

1. Cor. 6.

Ephes. 2.

Fsal. 110.

Seruire Deo,
quid & quale.

1.

Sicut bonum ceruicibus iugum imponitur quodā subiecto puluillo, ne excoriantur ceruices: ita hominibus Dei lex imponitur, subiecto charitatis puluillo, ne asperum iugum fiat.

Eccles. 6.

2.

Matth. 11.

1. Cor. 3.

Similia.

Charitas

Charitas enim patiens est, benigna est, omnia suffert, omnia sustinet. Vestis aspera & rustica, mollibus pellibus suffulta, si superiori facie versus carnē inuersa feratur, intolerabilis est; sed si eo modo quo instituta est, gestetur, pellibus versus carnem positis, mollissima & iucundissima vestis est, propter suffulturam: ita planè Lex mandatorum in substantia operis, & in exteriori eius facie, dura & aspera, si carni proxima ponatur; si iudicio carnis subiiciatur, dura & intolerabilis videretur; & iugum importabile, quod neque nos, neque patres nostri (ait *Ast. 15.* diuus Petrus) portare potuerunt. Cæterum eadem Lex charitate suffulta, & suauissima Christi gratia sociata, si intrinsecus ponatur, & spiritui coniuncta, facilis, suavis, ac iucundissima videbitur, iuxta illud Dauid: *Viam mādatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum:* id est, charitate & dilectione aperuisti. *Mens enim diuinis desideriis inflammata,* (ait sanctus Gregorius) *supernis coniungitur, ab inferioribus separatur, amere feruoris sui se aperit, ut capiat, & capiens inflammatur.* Sed de hac re vide plura, Domin. 4. Aduen. super illa verba: *Erūt praua in directa, & aspera in vias planas.* Et rursus super illa verba: *Qui diligit me sermonem meū seruabit.* Rursus suo seruitio & obsequio Deus amplissima præmia repromisit. de quibus vide super illa verba: *Voca operarios, & redde illis mercedem suam.* Item super illa verba: *Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sed & in hac vita seruientibus ei, maximas & perpetuas consolationes impartit, vt in alia Dominica explicatum est. Sicut enim in splendidis conuiujs, interim dum cibi parantur, quædam afferuntur bellaria, vt illis gustatis, tempus suauiter consumatur, prandiumque libentius expectetur; ita Dominus Deus, antequam ad mensam eius in cælo splendidissimam accumbamus, multis & miris modis suorum corda consolatur, & vt Paulus ait, *replet omni gaudio ita vt semper in Domino gaudeant.* His omnibus adde, quòd seruire Deo, regnare est. Ideo quos Lucas vocat Reges, dicens, *Multi Propheta & Reges voluerūt videre qua vos videtis,* & c. hos Matthæus vocat iustos, dicens: *Multi Propheta & iusti,* & c. Deinde si iusti coronas habent, iuxta illud: *Mittentes coronas suas ante thronum Dei,* bene sequitur, illos Reges esse. Sanè quia *melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium:* qui Deo seruiens cupiditatibus suis omnibus imperat, quouis Rege terreno gloriosior est. Deinde si Regi terreno seruire, honori ducitur; quomodo Dei seruū, imò amicū esse, maxime

1. Cor. 13.

Ast. 15.

Psal. 118.

Moral. lib. 15.

cap. 20.

Text 7.

Domin. Pent.

text. 1.

Dom Sept. text.

7. Domin. Pent.

text. 2. & 3.

Domin. 3. post

Pasch. text. 1.

Simile.

Roman. 15.

Luca 11.

Matth. 19.

Apocal. 4.

Prouer. 16.

Simile.

ximè

ximè non erit honorificum? Atque ex his quidem, quid sit, & quale, Domino Deo seruire, intelligi & explicari ex parte potest. Huc etiam pertinent quæ de Deo super omnia diligendo & colendo, iam in aliis * Dominicis de prompta sunt.

* Domin. 1.

Quad. t. c. x. 10.

Domin. 12 post

Pent. text. 3.

Diaboli seruitus.

1.

Esaiæ 14.

Iob 41.

2.

3.

Gen. 3.

3.

Iacob. 4.

4.

Rom. 6.

5.

6.

6.

7.

7.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

8.

Nunc quid sit alteri domino, diabolo, seruire, vide. Diabolus est dominus intrusus, & vsurpatione propria. *Ascendam ad Aquilonē, & similis ero Altissimo. Princeps & rex est super omnes filios superbia:* id est, super superbos omnes. Nullam legitimam, sed omnem vsurpata[m] potestatem exercet. Deinde fraude & dolo malo in homines dominari cœpit. *Decepit Evam serpens, quum esset callidior cunctis animantibus.* Quanquam non tam sua fraude, quàm nostra nunc ignavia dominari pergit. Scriptum est enim: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Quid, quod ex deditio[n]e nostra spontanea dominium accipit, dicente Apostolo: *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* Sed nec in nos potestatem vllam haberet, nisi propter peccata nostra datum esset ei desuper, ex permissione diuina, ad nostre ingratitude[m] pœnam, vt in alia Dominica explicatum est. Porro seruitus diaboli vilissima est, quia, qui ei seruit, infinitis cupiditatibus, eisdemq; vilissimis seruire debet. Alexandro se dominum orbis veditanti, rectè Diogenes respondit: *Tu seruus seruorum meorum es.* Illis enim cupiditatibus quibus ego impero, tu mancipium es, illis in omnibus morem gerēs, & ad eas explendas cælum & terram miscens. Tales cupiditates erant, ambitio, auaritia, luxus. Sed & eidem Alexandro Brachmannus quidam scripsit: *Quid tibi prodest totius orbis dominum fieri, qui infima & abiecta rei interim seruias? Inimicos externos subuertis, vt internos foueas ac sustentas.* Dura est diaboli seruitus, quia contraria imperat, cupiditatibus contrariis animam infestans. Superbia enim sumptus ingentes, pompam & fastum postulat. Auaritia sumptus fugit, sordes & tenebras amat. Gula & ebrietas lautas epulas desiderant. Pigritia & otium mendicitatem inducunt. Inuidia & odium nec æquos quidem aspectus admittunt. Ambitio tamen, & habendi cupiditas, eisdem quos odit, adulari & assentari cōpellit. Sic contrariis vitiis diaboli mancipia torquentur, ideoq; duram seruitutem seruiunt. Quibus illud Prophetæ applicari potest, *Seruietis dijs alienis die ac nocte, & non dabunt vobis requiem.* Rursum diaboli seruitus absolutè sumpta, & in singulis obsequiis tota vitiosa, tota molesta, & innumeris difficultatibus plena est, vt in alia Dominica, super illa verba, *Mundus autem gaudebit,* partim

expli

Domin. 3. post

Pa[s]ch. t. c. x. 1.

Explicatum est, partim alia explicationis factę loca designata sunt. Sed vnus Prophetę locus satis hoc expressit, vbi dicitur: *Va qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrı peccatum.* Impij enim, ad explendas suas vanitates & voluptates, magno labore, quasi certis funiculis trahunt ad se illas, seque ipsos innumeris malis inuoluunt, & miseris constringunt. Sicut enim funes nectuntur ex filiis paruo sanę labore, sed semel connexi fortiter astringunt: sic peccata facillę admittuntur, sed fortiter ligant. Et vt hęc producendo ac cōplicando, funes texuntur, quibus varię res postmodum astringuntur: sic peccata multiplicando, & alterum alteri addendo, fit pessimę consuetudinis, & nouę tyrānidis vinculū quasi plaustrı, id est fortissimum, sicut vincula plaustrı esse solent. His autem funiculis vanitatis, id est, per repetita peccata ex vanis desideriis & libidinibus contexta & deducta, trahimus multo labore, magnis curis & molestiis, iniquitatem; vel quia propter vnā libidinem explendam, multa peccata committimus, vt, verbi gratia, propter pretiosum vestitum, aut mensę apparatus, qui statum & facultates nostras excedat, mille fallaciis, fraudibus, mēdaciis, iniuriis, rapinis, multo xre alieno illam vanissimā vanitatem comparamus, atque ita iniquitatem trahimus, id est, producimus ac dilatamus egregiē, committendo centum pro vno; vel quia etiam absque specie peccati (si quasi possibile id esset) ad quamuis explendam libidinem, seu turpi amori, seu auaritię, seu ambitioni studeas, mille tibi molestię, curę, vexationes subeundę sunt. Hoc est *trahere iniquitatem funiculis vanitatis*, & nostra ipsius ineptia atque insania quærere nobis ipsis malum, prouocare peccatum, occasionem perditionis accersere. Talis est diaboli seruitus, cui his verbis maledixit Prophetā. Postremò diaboli seruitus hanc vnā mercedem reddit, vt seruiētes sibi omnes in altera vita, in pœnæ societatem inuoluat; quod alio loco explicatum est, atque in pręsenti vita, perpetua conscientię laniena & carnificina exerceat; quod etiam in alia Dominica declaratum est. Sed & mox hac de re plura.

2. *Aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*

Diaboli odiū
necessarium.

Locus moralis de necessario odio diaboli, vt Deum diligas; vel tolerando necessariò diabolo, si Deum contemnis. Sic hi duo domini contrarij sunt, Deus & diabolus; sic vtrique seruire impossibile est: vt planè necesse sit, vel vnum diligendo, alterum odisse; vel vnum contempendo, alterum vt durum ac pessimum dominum sustinere. Impij diabolum sustinent (nam diligere nequeunt, vtcunque ei officiosissimè seruiant) Dei præcepta, & sanctissimam voluntatem contemnendo. Pij & iusti diabolum odio habent ac detestantur, vt Deum super omnia benedictum purè diligant. Sicut lux in instanti vel habetur, vel amittitur, & non per temporum momenta, quia inter lucem & tenebras nihil est medium, etsi ipsius lucis ac tenebrarum certi sint gradus; sic charitas, & purus Dei amor, quæ est vera lux animæ (*qui enim diligit fratrem suum*, multo magis Deum, *in lumine manet*;) nec infunditur, nec amittitur per partes, sed tota simul, etsi magis ac minùs in alijs atque alijs intensa sit. Cum minimo enim peccati mortalis affectu, cum minimo diaboli aut operum eius amore stare charitas Dei & proximi non potest. Per quodlibet peccatum mortale à Deo ad diabolum transitur, Deus contemnitur, diabolus qualiscunque Dominus sustinetur. Rursum cum minima, sed pura Dei charitate, cum paruo, sed vero odio peccati & operum diaboli, Deus diligitur, diabolus odio habetur. Diabolus iustus odio habet, id est, nec audire, nec videre ea sustinet quæ diabolus suggerit. Hæc enim sunt signa odij. Si auscultare incipis, & attendere ad ea quæ diabolus suggerit, iam eum amare incipis, odisse desinis. Et vide cur & quantum sit odio habendus diabolus. Primùm est hostis noster capitalis, inimicus homo, aduersarius, vt in alia Dominica latius ostensum est. Deinde sic hostis est, vt omne bonum nostrum impediatur, quia *tollit semen verbi Dei*, id est, omne principium diuinæ opitulationis præscindit. de quo aliàs dictum est. Rursum omne malum suggerit. Ideo vocatur in Scripturis, *tentator*, & *is qui tentat*, & *qui seducit vniuersum orbem*: ipsaque peccata vocantur *opera diaboli*, & *desideria diaboli patris impiorum*. Vide Dominicam I. Quadragesimæ, textu 3. Porro ita aliquando violenter suggerit, vt excæcet mentes mortalium, iuxta illud: *Deus huius seculi excæcavit mētes infidelium*. Deinde fraudu

Simile.

1. Ioan. 2.

Odiū diaboli
quale.

1.
Domin 5. post
Epiph. text. 3.
& 5.

2.
Dom. Sexages.
text. 4.

3.
1. Cor. 7.
Apos. 12.
Ioan. 8. &
1. Ioan. 3.

4.
2. Cor. 4.

fraudulentus hostis est, dicente Apostolo: *Ne circumueniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Quos autem blanditijs cepit, in eos postea violenter dominatur. Operatur in filijs diffidentia princeps potestatis aëris huius. Captiuos tenet suos ad voluntatem suam. Est ille fortis armatus custodiens atrium suum. Porro facta humani generis redemptione, ira & inuidia eius vehementer excreuit, estque nunc propterea hostis iratus, & cædis cupidissimus. Vnde in Apocalypsi: *Va terra & mari, id est, hominibus terrena sapientibus, & fluxa appetentibus, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Sed nec minus assiduus, diligens, & pertinax hostis est. Circuit tanquam leo rugiens, veluti famis rabie concitatus, quærens quem deuoret. Antiqua hæc illi diligentia, & non insueta nostræ perditionis fames. Sic enim in historia Iob vetustissima loquitur: *Circuiui terram, & perambulauit eam. Iam verò audacissimus hostis est, qui ita factus est, ut neminem timeat, ait sanctus Iob. Nam & ideo ipsum Redemptorem mundi, Christum Dominum, tentare non est veritus. Sed & ita pertinax atque audax hostis est, ut non solum impios, verum etiam pios ipsos & iustos incessanter apud Deum accuset, & aduersus eos Deum, quantum in se est, calumniando irriter. Hinc diabolus proprio vocabulo, id est, calumniator dicitur. Sic sanctum virum Iob falso apud Deum bis accusauit. Primum, *Nunquid frustra Iob Deum colit? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, uniuersamque substantiam per circuitum? operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet; nisi in faciem benedixerit tibi. Accusauit ut auarum, & huius mundi amatorem, sed falsum. Omnibus enim spoliatus Iob, Deum benedicere non cessauit. Secundò accusat eum ut hominem mollem, sui que ipsius magis quam Dei amantem. *Pellem, inquit diabolus, pro pelle, & cuncta quæ homo habet, dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius & carnem, & tunc videbis quod in faciem benedicat tibi, id est, maledicat. Sed nec sic percussus Iob, à Dei laudibus cessauit, aut Deum amare destitit. Sic vocatur in Apocalypsi *accusator fratrum nostrorum, qui accusat illos ante conspectum Dei die ac nocte. Postremò post omnem pugnam, & de miseris peccatoribus victoriam, de ipsis arroganter contra Christum blasphemè insultat. Vnde eius verba ex Cypriano & Basilio in alia Dominica. Hic est durus & perniciosus dominus quæ******

sustinere compellitur, qui Deum non diligit.

3. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.

Auaritiæ
idolum.

Locus moralis contra pestilens & vulgare auaritiæ idolum. Christus Dominus non contentus, sub indefinita & generali propositione dixisse, duobus dominis seruire neminem posse; moxque ex his dominis diabolum esse alterum insinuassee, qui videlicet omnis ferè peccati author & instigator est; adhuc definitè & expressè maledictam auaritiam, & communem ferè omnibus diuitiarum cupiditatem in medium adfert, disertè asserens: *Non potestis Deo seruire & Mammonæ*, hoc est, diuitijs, vt in alio loco: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*. Seruit diuitijs, & vir diuitiarum non dominus est, quisquis eas vel auarè appetit, vel cupidè retinet. Talis Deo seruire non potest. Sicut terra quæ aurum ex se prouocit, ad cætera omnia sterilis est, nec herbam, nec fruges, nec arbores fert, sed penitus inculta iacet: sic misera anima auri cupida, & congerendis diuitijs intenta, ad nihil aliud vtilis est, nec Deo, nec Reipubl. nec tibi ipsi, seruire potest. Meritò ab Apostolo vocatur cupiditas diuitiarum *φιλαργυρία*, *radix omnium malorum*. Nam vt virtute radicis pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus; sic vitio cupiditatis pullulat pecuniæ amor, seruitus, cultus, Dei contemptus, proximi odium, omnium etiã coniunctissimorum despectio. *Cupiditas* (ait sanctus Basilius) *est transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitia, scitaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum*. An ergo illi & Deo seruire poteris? An aliud Apostolus docet? *Qui volunt* (inquit) *diuites fieri incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nocua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem*. Sicut radix habet oris officium,

Luca 16.

Simile.

Radix malorū
auaritia.

Homil. in diuites
auaros.

2. Tim. 6.

Similia.

1. quia per eã plãta suscipit nutrimentũ, sicut animal per os: ita cupiditas & mammonæ seruitus omnibus vitijs nutrimentum præbet, superbix, contemptui Dei, odio & immisericordiæ erga proximum, furtis, rapinis, fraudibus, aliisque sceleribus, quibus cõparantur diuitiæ. Rursum sicut per radicem arbor terre inhæret, & ab ea humorem accipit, quo nutritur; & sicut planta, mediante radice, nutritur, terræ humido: sic cor hominis, mediante cupiditate, pascitur terreno lucro, & illo solo cibo delectatur. Sed & sicut arborum & plantarum radices stercore impinguntur; sic insana auaritia solo stercore diuitiarum satiatur, quantum satiari potest. Sicut leopardus

pardus accepto aliquo in præda veneno, quærit stercus humanum, ut eo venenum extinguat; unde venatores fimum illum super arborem in vase suspendunt, ut in illū leopardus intentus dum salit, facilius interficiatur: sic avarus suæ cupiditatis venenum (est enim *charitatis venenum auri cupiditas*, De consuet. vii. & virt. cap. 9. ait sanctus Augustinus) terræ stercore, quod aurum est; & temporali lucro; quod pro stercore habuit Apostolus, extinguere & satiare nituntur: ideoque diabolus animarū venator robustus, hoc simi genus nō nisi in sublimi loco ponit, in excelsis huius mundi dignitatibus: ad quas dum homines intentè aspirant, omnique studio cōtendunt, eos facile circa alia occupatos, in barathrum perditionis & interitum perducit, iuxta Apostoli verba modò citata. De avari rapinis & tyrannide conquerens Propheta, ait: *Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt, qui obscurati sunt terra, domibus iniquitatum.* id est, quia impij homines obscuratū in terra cor habentes, pleni sunt habitaculis iniustitiæ, facti sunt diuites, & repleti ex rapinis & iniustitijs, quas in nos, populum fœderis & testamēti tui, exercuerunt. Vocat rapaces avaros, ac mammonæ serviētes, *obscuratos terra*, siue terram obscuram atque vmbrosam, iuxta perpetuam Hebraicam phrasim. Verè avarum avari terræ vmbrosæ, seu vmbrae comparantur, quia sicut vmbra lumen impedit, sic avaritia lumē gratiæ; & sicut vmbra terræ facit eclipsim lunæ, terra videlicet inter solem & lunā recto diametro interposita, sic terrena ista cupiditas generat ingentem animæ eclipsim, maximas illi tenebras offundit, terreno videlicet amore, & metalli cupiditate inter Deum & animam interposita. Ideo enim amare Deū avarus nō potest, quia magis amat aurum suum. Ideo eleemosynas non facit, ideo nec in pauperes misericors, nec in proximos liberalis, nec ad Dei cultum expeditus, in oratione grauis ac stupidus, in meditatione rerum cœlestium vecors & insensatus, in Dei beneficiorum memoria lethargicus est, quia totus in auro suo est, & in mammonæ seruitio veluti in vmbra & spelunca occupatus. Sibi plaudit, dum nūmos tacitus contempletur in arca. Rursum sicut vmbra calorem reprimit, planēque extinguit, calor enim esse non potest quod sol non pertingit; sic avaritia Dei & proximi amorem penitus extinguir. Unde diuus Ioannes: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Præterea sicut vmbra sterilitatem inducit; vix enim aliquid crescit vbi continua est vmbra; sic diuini verbi semina crescere, aut fructum facere in ea anima non

Psal. 73.

Avarus vmbrae comparatur.

Simile.

1.

Simile.

2.

1. Ioan. 2.

Domin. Sexag.
text. 6.

3.

4.

5.

2. Cor. 6.

Psal. 102.

Allegoria.

Simile.

Avarus Christi
hostis.

Epist. 34.

Jean. à S. Ge-
rminiana, lib. 5.
cap. 10.
Idem lib. 4.
cap. 9.

possunt, quam amor & sollicitudo diuitiarum semel occu-
pauit. de quo in alia Dominica multa diximus, moxque in
textu sequenti plura dicemus. Porrò sicut umbra est serpen-
tium amica, & colubros nutrit; ita auaritia diabolo est grata,
& innumera fouet vitia, animæque serpentes. Denique sicut
maturitatem fructuum retardat umbra, sic dignos pœnitent-
iæ fructus plurimum retardat auaritia, maximè si ad resti-
tutionem veniendum est, aut eleemosynis emendanda præ-
scribitur. Postremò sicut umbra somnum prouocat, idque
propter frigiditatem; sic auaritia inducit altum in pietate
somnum, facitque animum ad opera virtutis penè immobi-
lem. Ad eò verum est, Deo & mammonæ seruire neminem
posse; & quod Apostolus dixit: *Quæ societas luci ad tenebras?*
Quare vt omnium impiorum, ita maximè avari hominis illa
vox est: *Dies mei sicut umbra transierunt, & ego sicut fœnum
arui.* In creatione rerum omnium, solis animantibus terræ
Deus non benedixit, magno mysterio insinuans, terrena sa-
pientes, & terræ bonis affixos, à Dei benedictione excludere.
Sicuti qui in altissimi montis cacumen conscendere neces-
sariò deberet, ineptissimè faceret, si multa humeris onera
imponeret, planèque ostenderet, se nihil minùs cogitare,
quàm in montem conscendere: sic tu Christiane ad ecclesia
vocatus, quum tot tibi in terris impedimenta conquiris, &
onera multiplicas; planè doces, te de cœlo nec cogitare
quicquam nec curare. Qui mammonæ & diuitijs seruit, ex
pauperis Christi phalange exijt; ad alterius ducis, qui prin-
ceps est huius mundi, castra defecit. De Christo dicitur: *De-
posuit potentes de sede, & diuites dimisit inanes.* Inexorabilis
pugna est inter Christum & potentes avaros. Vtrique serui-
re non potes. *Hæc enim terrena & superflua* (vt sapienter scri-
sit Augustinus) *arctius adepta quàm concupita constringunt.*
*Vnde ille diues tristis discessit, quum à Christo consilium euange-
licum audiret Aliud est enim nolle incorporare quæ desunt, aliud
iam incorporata diuellere. Illa velut cibi repudiantur, ista velut
membra præciduntur.* Hæc ille. Sed & facilius est à cibus super-
fluis abstinere, quàm sumptos euomere. Difficiliùs ergo Deo
seruit, qui collectis iam diuitijs auarè incubat, quàm qui
nondum adeptas concupiscit. Isti sunt similes formicis In-
diciis, quæ aurum custodire dicuntur, & pro eo conseruando
contra homines bellum gerere, etsi eo non vtantur. Quales
etiam gryphes esse dicuntur, qui custodiunt montes, in qui-
bus gemmæ pretiosæ inueniuntur. Monet nos Scriptura:

Noli

Noli anxius esse in diuitijs iniustis, id est, quæ iniustitiæ causa Eccli. 5.
sunt. *Non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.*

Quod alijs verbis dixit Dauid: *Diues cum interierit* (hic est Psal. 48.
dies tenebrarum & vindictæ) *non sumet omnia, nec descendet*
cum eo gloria eius. Sicut enim simia, quæ duos habet foetus, Simile.

filium quem magis diligit, in brachijs portat, alium verò in
humeris gestat; sed quando fugiendi necessitas instat, dile- Isidorus lib. 13.
etymol.

ctum filium dimittere cogitur, ab alio autem quem humeris
gestat impedita, eiúsque pondere pressa, facilius à venatore
capitur: sic homo auarus pro filio dilecto mundum eiúsque

diuitias habet; spiritum verò, & meliorem sui partem ita ne-
glectam gerit, vt quasi à tergo eam porter: vnde ita portatus
ac neglectus spiritus, multis necessarijs peccatis oneratur.

Morte igitur accedente, quæ ex hac vita in alteram fugere
compellit, mundus eiúsque diuitiæ dilectæ necessariò relin-

quuntur: spiritus homini adhæret innumeris peccatis onu-
stus, quem ideo ad cælum euolare non valentem, venatores

dæmones ad prædam illo tunc momento attentissimi (vt in Domin. Pentec.
text. ult.
alia Dominica explicatum est) miserè rapiunt. Nauis pre-
tiosis mercibus onusta, in pleno mari vento secundo velifi-

cans, iucundissimum est domino spectaculum. At in portum
vbi appulit, velis detractis, mercibus omnibus in terram ex-

positis, sola illa in aquis consistit, ex pristino splendore & opu-
lencia nihil nisi fæces & sordes, & immunditias varias, ex ijs
quæ gestauit, contractas secum retinet. Sic auarus plenus di-

uitijs in hoc mundo, sibi secundo vento nauigare & trium-
phare videtur. Sub mortis horam, omnibus quæ collegit in
terra relictis, ille cum suis peccatis & sordibus nudus manet.

Adeò *nihil diuitia proderunt in die obductionis & vindictæ*, vt
scripsit Sapiens. Parum est eas nihil prodesse contra iram

Dei, aut mitigationem pœnæ peccatis debitæ, si etiam vehe-
menter non nocerent, animæque salutem penitus non va-
starent. Imperator Traianus thesaurum principum cum lie-

ne comparabat. *Vt enim crescente liene reliqui artus tabescunt;*
sic crescente fisco tyranni, debilitantur facultates subditorum,

quum eas ille diripiat, vt suas augeat. Sed & eodem mo-
do auaritia quæuis lieni comparatur. Nam vt eo in corpo-
re crescente, alia membra decrescunt; sic crescente auari-
tia, deficiunt penitus virtutes, arefcit benignitas, friget cha-
ritas, dormit iustitia, negligitur veritas. Sicut Iudæi aurum
& argentum, quod singulari Dei beneficio ab Ægyptijs, Exod. 32.

Domin. Pentec.
text. ult.

Simile.

Sextus Aureo-
lius in vita Iu-
liani.

Apophthe-
gma.

Simile.

Exemplum.

Exod. 32.

quam egrederentur, acceperunt, ad vitulum aureum fabricandum impiè conuerterunt: sic homines auari bona huius mundi, Dei beneficio ipsis ad vsum legitimum ac dispensationem liberalem concessa, in auaritiæ idolum impiè conuertunt. De hoc conqueritur apud Prophetam Deus: *Argentum multiplicavi & aurum quæ fecerunt Baal.* Quod enim Iudæi in deserto, idem postea Israëlita in terra promissionis fecerunt, diuitias sibi concessas, in idola verterunt.

Osea 5.

Apophthegma.

Plutar. in Grac.

Apoph.

Appositè Chilo Lacedæmonius dixit, *id quod Lydius lapis est auro, hoc esse aurum homini.* Nam vt lapis Lydius suo affricu prodit quale sit aurum; sic aurum prodit qualis sit homo. Si auro rectè, prudenter, liberaliter vtitur, vt bonus dispensator, mercedem à Deo accipiet. Si auarè retinet, seruiens ei, eiúsque cupiditate & amore captus, Deo seruire non potest, ad diaboli seruitium transit, eandem cum eo pœnam subiturus. Auaris enim pecuniæ suæ seruientibus, eleemosynas facere nolentibus, dicitur in extremo iudicio: *Esuriui, & non dedistis mihi manducare; &c. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.*

Matth. 25.

Simile.

Quemadmodum quæ naturæ in cibum non conueniunt, manducantur tamen, aded non profunt, vt interitum afferant, veluti si quis ligna lapides, sulphur, ignem, comederet: sic quæ animæ proptius cibum non sunt, nec ad æternitatem alunt, animo tamen concupiscuntur, & amantur, & toto affectu vel quæruntur, vel possidentur, veluti diuitiæ, opes, pecuniæ; aded animam non pascunt, vt sempiternum illi exitium machinentur. *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Si potuit Crates Thebanus, homo sine Deo in hoc mundo, suas diuitias, quas amplas habebat, in altum maris gurgitem profundere, dicens. *Abite pessima mala cupiditates; ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis;* quia à Diogene didicerat, se cum illis diuitiis philosophari, & virtutem colere non potuisse: pudebit profectò Christianos, quando cum amore & seruitute diuitiarum Deo seruire, & frui se non posse, Christo docente didicerint, quòd eas à se via aliqua honesta & pia non abdicant; ne illis auarè retentis, in barathrum propter illas præcipitentur. *Auaritia enim hominis mentem quasi arcem possidet,* ait Chrysofostomus: *unde per dies singulos, præcepta eis plena iniquitatis imponit; nec est omnino aliquis qui non obediat operanti. Noli igitur ex superfluo argumentari. Semel enim pronunciauit hoc Deus, impossibile esse dicens, Deo seruire & mammonæ. Ne ergo tu dixeris hoc*

Psal. 36.

Laert. lib. 6.

Exemplum.

Apophthegma.

ma.

Homil. 33. in

Matth.

hoc esse possibile. Quando enim te vnus Dominus etiam proprijs exui iubet, alter verò etiam aliena diripere; quando ille te iubet omnia despicere, alter verò in hanc re atque inhiare presentibus: quando ille ad eleemosynas, ad liberalitatem, ad æquitatem hortatur ac iubet; alter verò parsimoniam indicit, & iniustitias audacter perpetrat: ista duo tam contraria, quomodo tandem poterunt conuenire? Vide de hoc argumento plura in alijs * Dominicis præcedentibus.

Domin. Saage.
tex. 6. loc. 2.

Domin. 1. Qua-
drag. tex. 8.

Domin 2 post
Pent. tex. 5.

4. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid māducat, neque corpori vestro quid induamini.

LOCVS moralis contra curas & sollicitudines huius vitæ, Sollicitudo
hominibus auaris proprias. Christus Dominus, quum vitæ.
in hoc Euangelio contra auaritiam; & amorem huius mundi, totus esse vellet, eamque ex auditorum suorum animis penitus extirpare, postquam dixisset, fieri non posse, vt avarus qui est, idem Dei seruus existat; remedium nunc huius insanæ cupiditatis docet, iubens omnem rerum etiam necessariarum, quanto magis superfluarum, sollicitudinem, curam, & anxium amorem deponere: quod etiam postea multis argumentis suadet. Primùm, à maiori ad minus. Nōne anima plus est quàm esca? Qui ergo animam dedit, & vitæ spiritum subministravit, alimentum vitæ necessarium non dabit? Absurdum hoc, & Deo indignum fuerit. Secundò, ab exemplo aliarum creaturarum. Respicite volatilia cæli, & lilia agri. Illa pascuntur; hæc vestiuntur absque vlla cura & sollicitudine. Nōne vos magis pluris estis illis? Tertiò quia hæc sollicitudo nihil ad rem facit; nec illa necessitatibus nostris subueniet, sed mærorem augebit. Quis vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum? Quartò, quia diffidentiae & infidelitatis scelus hoc est, vel diuinæ prouidentiae non se committere, vel suam sollicitudinem ei antepone. Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Ad infidelitatem gētilitiam, quæ Deum ignorat, hæc sollicitudo pertinet. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis. Eius prouidentia nec ignara est, nec dormit. Ad eam fidei oculos coniecere oportet. Quintò, quia serui Dei est, in Dei cultu atque obsequio primam suam curam, totamque sollicitudinem ponere, reliqua ex Dei liberalitate expectare. Primùm ergo quarite regnum Dei, &c. & hæc omnia adijcietur vobis: ex Dei scilicet liberalitate. In huius loci explicatione, quem ita diligenter Christus Dominus tractare vo-

1.

2.

3.

4.

5.

Partitio loci.

Sollicitudo
quatenus & que
prohibetur.

luit, videndum primò, quis sit huius præcepti sensus, & quã-
tum valeat. Postea quàm sit hoc & salutare & necessarium
præceptum. Sensus verborum ex Christi illatione aduertiri
potest. Quia nemo potest Deo & mammonæ seruire, ideo
dico vobis, *Ne solliciti sitis*, id est, ne sic solliciti, vt per solli-
citudinem vestram seruire mammonæ videamini. Ille au-
tem per sollicitudinem seruit, siue Deo, siue mammonæ,
qui ad ei seruiendum anxius est, qui in eo de quo sollicitus
est, confidit, qui eius rei primariam curam habet. Hæc tria
in Dei seruitio laudabilia sunt, in seruitio mammonæ par-
tim impia, partim noxia. Et hæc tria in rationibus suis in-
ductis, Christus tangit. Impium est sic de mammona, atque
adeò de huius vitæ necessariis (prætextu quorum mammo-
næ seruitur) sollicitum esse, vt in illa tua sollicitudine confi-
das, quia in solo Deo confidendum est. Impium est, prima-
riam curam in temporalibus acquirendis collocare, quia
primùm quærite regnũ Dei. Noxium est, & certa pestis ani-
mæ, circa temporalia, & huius vitæ etiam necessaria, multo
magis superflua, sollicitum & anxium esse. *Vult Deus hoc
præcepto* (ait D. Basilus) *non esse nos nimium sollicitos, sed quòd
cõfidamus in Domino.* Rursum: *Labor exercendus est, sollicitu-
do tollenda*, ait D. Hieronymus. *Non hîc reprehenditur nisi ni-
mia sollicitudo*, ait D. Augustinus, *Non dixit, quia seminare
non debeas, sed quia sollicitus hinc atque anxius esse non debes.*
*Nec ait, non oportet operari, sed quia pusillanimum esse non
oportet. & curarum angore distendi.* Et in opere imperfecto
in Matthæum: *Dixit Deus primo parenti: In sudore vultus
tui comedes panem tuum; non dixit, in sollicitudine & cura.*
*Ergo non sollicitudine spiritus, sed labore corporis acquirendus
est panis.* Damnat igitur sollicitudinem anxiam & inquietam
circa temporalia. Hæc enim suffocat affectum spiri-
tualium, iuxta illud in alio Euangelio: *A sollicitudinibus, &
diuitijs, & voluptatibus huius vitæ euntes suffocantur.* Quem
locum latè tractauimus in alia Dominica. Damnat sollici-
tudinem, quæ diuinæ prouidentię diffidat. Appositè Chry-
sostomus: *Quam tu opinaris causam tibi esse curandi, hanc
ego idoneam esse dico, qua te ab omni liberet intentione curarũ.*
*Si enim dixeris, Propterea me oportet esse sollicitum, quia sunt
necessaria; ego è regione respondeo; Propterea non oportet esse
sollicitum, quia sunt vtiq; necessaria. Si enim essent superflua,
non deberes de eorum præstatione considerare. Nunc verò quia
necessaria sunt, prorsus non oportet ambigere.* Hæc est vis ver-
borum

Interrogat. 207.

In Commen. hic.
de Sermo. Dom.
in monte, lib. 2.

Cap. 20.

Homil. 22. in
Matth.

Homil. 16.

Luca. 8.

Domin. Sexage-
text. 6.

Homil. 23. in
Matth.

borum Christi. Hanc ille sollicitudinem prohibet, non primariam tantum, sed simpliciter circa temporalia, quia & noxia est, suffocans spiritualium rerum amorem; & superflua, quia cogitando & sollicitudinem adhibendo nihil proficimus; & impietatis speciem habet, quia cum quadam erga Deum diffidentia coniuncta est. Labor, & providentia rerum temporalium necessaria non prohibetur; sed sollicitudo, & quæ illi comes est, ex parte Dei diffidentia, ex parte nostra confidentia. In sua enim cura, providentia, sollicitudine, confidunt avari, & seculi amatores, diuinæ providentiæ diffidunt. De providentia necessaria Paulus dicit: *Qui domesticorum curam non habet, infidelis est.* Sed dicit *προνοεῖ*, non *μεριμνᾷ*, quo verbo Christus hîc utitur. Curam habere & prospicere rebus necessariis, laudabile ac necessarium est. Sollicitum esse vetat Christus. Est quippe *μεριμνᾷ* sollicitudo, quædam cum cogitatione ægrotudo, & anxietas; & hanc vim illa vox habet. Utitur illo verbo Paulus, dicens: *Mulier nupta sollicita est quomodo placeat viro; innupta quomodo placeat Deo.* Nec ibi sollicitudinem nuptæ laudat Apostolus: unde quidam inferunt, de liberis quoque sollicitos esse parentes, & de rebus necessariis sollicitum esse quemque posse, quia & Paulus circa eleemosynas, & collectas pauperum faciendas, *sollicitum se fuisse* scribit (quod etiam, inquit, *sollicitus fui servare*) sed hanc viri & vxoris sollicitudinem narrat Paulus, ut rem molestam, & nuptiis consequentem; non ut laudabilem. Hæc enim vna causa est, cur à nuptiis dehortetur & virginitatem anteponat. Paulus verò ad Galatas non utitur verbo, *μεριμνᾷ*, sed *σπουδάζω*. Ait enim, *ὁ καὶ σπουδάζωσα αὐτὸ τὸ τοιοῦτον ποιῆσαι*: quod etiam studui facere. Prorsus igitur sollicitudinem, & animi anxietatem, curamque vehementem & intēsam circa temporalia, in quantum talia, prohibet Christus, ut rem homine Christiano, qui spem suam ponere debet in Deo, indignam, & ut spiritualium amori & desiderio planè noxiam. Quod nunc secundo loco explicandum est, ut, quàm sit hoc præceptum salutare, intelligatur.

Ait Christus in alio Evangelio: *Attendite vobis ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa.* Vnam causam repentini & non expectati iudicij extremi, vnam causam obliuionis Dei & iudiciorum eius, vnam causam neglectæ salutis ponit Christus *grauari corda curis huius vitæ*. Utitur Christus verbo, *μεριμνᾷς βιωτικαῖς*, sollicitudinibus circa hanc vitam,

1.
2.

3.

1. Timot. 5.

1. Cor. 7.

Paulus à Paul.
lac. in Matth. 6.

Galat. 2.

Luca 21.
Sollicitudo
quare prohibetur.

vitam, sicut in præsentî Euāgelio. Dicit hac sollicitudine sic grauari cor hominis, vt alterius vitæ memoriā habere, vt spiritus curam tenere, vt de extremo iudicio cogitare, nec vacet, nec libeat, nec possit. Ideo subdit statim Christus: *Tanquam laqueus enim superueniet in omnes* (scilicet dies illa) *qui sedent super faciem omnis terra.* id est, qui terrenis rebus inhærent, qui sedent affixi illis, qui solliciti tenentur & occupantur circa illa. Neque enim nullus erit iustus in terra, qui eius iudicij memoriā habebit, illudque expectabit. Sed *sedere super faciem terra* dicuntur, quorum corda grauantur, & deorsum semper in terram flectuntur ac deprimuntur sollicitudine, cura, & pondere rerum terrenarum, quibus affixi sunt, solliciti semper quid comedant, quo vestiantur, quomodo ditescant, & illustres in seculo fiant. Ideo Christus in hoc Euangelio sollicitudinem omnem rerum temporalium à mentibus nostris longissimè abarcere & profligate vult: ne, quod alibi monet, hac sollicitudine grauentur corda; grauata, iudiciorum Dei non recordentur; non recordando, tanquam laqueo ab illis capiantur. Sicut cœli machina cum terræ globo nulla vnquam arte coniungi potest; ita nec terrenarum rerum ac cœlestium sollicitudo, & (qui sollicitudinis causa est) amor simul habitare poterit. Amoris & affectuum nostrorum certa & finita proportio est. Quum enim omnium actionum nostrarum fons sit ipsa voluntas, sit in eius affectibus quod in fontis riuulis.

1. *Quemadmodum enim si vnum tantum cursum fons teneat, pleno alueo fluit; sed si in varios canales se diffundit, in singulis minor est: sic si voluntatem in sola rerum cœlestium sollicitudine, amore, affectu contineas, toto impetu eò fertur. Sin verò eam in terrena ista distribuas, vt partem quidem vestium, partem ciborum cura, partem pecuniæ, partem honores, partem voluptates habeant, tum in singulis minor erit, tum à rebus cœlestibus, quæ cum illis omnibus nullam affinitatem habet, quàm longissimè se abstrahet. Monet Paulus regeneratos in Christo: *Si consurrexistis cum Christo, qua sursum sunt sapite, vbi Christus est, in dextera Dei sedens: qua sursum sunt quarite, non qua sunt super terram.* Nec sapere, nec quærere, id est, nec affici, nec sollicitum esse circa res terrenas Christianus debet.*

*Similium cō-
geries.*

1.

2.

Co'oss. 3.

3.

Quemadmodum arboris truncus terræ adhærens, radicem suam vndeque in terra diffundit, & varios quasi cuniculos agens, in multa se brachia diuidit, quæ terræ visceribus

visceribus adnascuntur: sic hominis circa terrena solliciti animus in curas huius vitæ, & sollicitudines innumeras dispergitur, eisque tenacissime adhæret. Eleganter sanctus Augustinus: *Amor rerum terrenarum, est viscus spiritualium pennarum.* Serm. 33. de verb. Dom. Sicut enim tinea vestem, & vermiculus lignum corrodit atque consumit, ex quibus tamen orta & enata sunt: sic planè curæ huius vitæ, quæ animum terrenum vehementer affligunt & angunt, ex prava animi concupiscentia oriuntur, ipsamque demum animam & hominem perdunt atque consumunt. 4.

Est autem hæc sollicitudo rerum temporalium animæ vehementer noxia tribus modis. Primum, quia mentis lumen offuscatur. Secundò, quia ad pietatem multum difficultatis adfert. Tertiò, quia animum paulatim enecat atque consumit. Sollicitudo noxia tribus modis.

Quod ad primum attinet, quemadmodum oculus iste corporeus (ait diuus Basilius) continuo circumactu versatus, & nunc horisum atque illorsum deflexus, nunc sursum deorsumque erectus, vicissim ac depressus exactè cernere nequit, sed obtutu incumbere in rem visam eum oportet, qui perspicuè cõtemplari vult: sic humana mens sexcentis mundi curis distracta, euidenter cernere veritatem vix unquam poterit. Nempe fit tunc in mente humana, quod in sera accidit distorta, cuius videlicet dentes & receptacula casu aliquo in obliquum conuersa sunt. Nam vt 5. Epist. 1.

in tali sera, propter turbata receptacula, clavis inserta tunc claudit, quando aperire deberet; & tunc aperit, quando claudere oporteret; omniaque in contrarium vertuntur: sic planè animus humanus curis rerum humanarum afflictus & impeditus, totusque turbatus atque distractus, rationem quidem, quæ clavis actionum est, aliquoulsque intromittit & audit; cæterum sensibilium amore captus & affectibus animi deordinatis, nec eam totam, vt oportet, admittit, nec salutaribus monitis acquiescit; sed tunc claudit quum aperire deberet; tunc aperit, quando claudere oporteret: Deo claudit, mudo aperit; cælestia reicit, terrena recipit; eaque toto studio & conatu profequitur. Sicut enim oculi læsi, debiles, & luscii in locis vmbaticis & obscuris clariùs vident quàm in rutilante sole; sic oculi mentis curis huius vitæ & sollicitudinibus affecti & occupati, lætos intuitus habent, pessimè vident; non nisi obscura & caliginosa cernunt, non nisi vana, caduca, & noxia appetunt; ad Deum se & diuina attollere nequeunt. Nam vt 6. Heffor Pintus dialog. par. 3. dial. 1. ca. 6.

speculum (ait sanctus Basilius) si pollutum est, imaginum impressiones recipere nõ potest: sic nec anima secularibus occupata curis, 7. Ibidem dial. 2. cap. 10.

illumini 8. Epist. 64.

- illuminationis Spiritus sancti capax esse valebit. Imitanda igitur nobis hac in re venatorum industria atque solertia. Illi enim, ut canis venatici olfactum purum atque integrum feruent, & peculiari tantum officio idoneum reddant, acriusque & certius ferae vestigiis inherere faciant, nullo modo sinunt eum aberrare, & quemlibet odorem persequi, sed loris restringunt, reuocantque, ut praedam tantum propositam persequatur. Idem & aucupes faciunt, quum accipitris caput capitis velant, nec vagari oculis sinunt, donec ad praedae capiendae locum ac tempus veniatur; ut videlicet ad solam praedam intentus reddatur, & ne aliis conspectis, quae naturaliter appetit, ad illa consequenda vim sibi faciat, euolare contendat, & persequi studeat. Idem nobis faciendum est. In Dei amore, rerumque diuinarum cura & sollicitudine animus continendus, nec ad huius vitae & seculi curas, sollicitudines, affectus anxios, diuagari permittendus. Propria animi humanae praeda caelum est. Hoc appetere, de hoc sollicitum esse, hoc per vim rapere, huc omnem curam & sollicitudinem conuertere oportet. Si in alia excurrit, huius praedae odorem & conspectum amittet. Si de temporalibus sollicitus est, caelestia non curabit. Sicut vigilia oculos corporis grauat, in somnum declinans; sic sollicitudo temporalium grauat oculos mentis, in terrena deprimens. Sicut vigilia visum hebetat, dolorem capitis generat, corpus ipsum debilitat & eneruat; sic sollicitudo temporalis hebetat visum contemplationis spiritualis, turbationem mentis inducit, iuxta illud Christi ad Martham: *Sollicita es, & turbaris erga plurima: & totius animae virtutem eneruat.* Nam sicut mola in gyro ducta, triticum comminuit, & a se proiicit in farinam redactum; sic mundi actio, dum multas curas colligit, humanas mentes quasi per gyrum vertit, atque ex se velut farinam proiicit; quia agitato corde, minutissimas & infinitas cogitationes gignit, iuxta illud Salomonis: *Fecit Deus hominem rectum, & ad caelestia appetenda stabilem & erectum: ipse autem infinitis se miscuit quaestionibus*, id est, multis se & innumeris curis inuoluit, turbatus erga plurima, quum vnum tantum esset necessarium. Ad secundum quod attinet, maximam ad virtutum opera difficultatem haec sollicitudo adfert; ideoque eam qui admittit, Deo seruire non potest. Quemadmodum enim, quod vno tantum simplici nodo constrictum est, facile dissoluitur (nodus enim simplex vnico attractu aperitur) quod autem pluribus & circumflexis nodis (quos caecos vocant) constringitur & alligatur,

non

non nisi difficillimè, multoq̄ue labore & sudore dissoluitur, ita vt vngues, atque etiam dentes interdum adhibere oporteat, adeoq̄ue ad Gordium nodum dissoluendum Alexandri gladio opus fuerit: sic omnino animus ille, qui vnico tantum diuini amoris nodo ac vinculo omnibus rebus creatis astringitur, nec nisi in ordine ad vnū Deum illis afficitur, facillè & nullo negotio pietatem colet, nec vnquam propter earum amorem Dei leges violabit; quia proposita aliqua rerū creatarum, vel honesta necessitate, vel voluptate inhonesta, quā nec illa appetat, nisi in ordine ad Deum, nec hanc admittat, quia contra Dei amorem est, vno hoc simplici attractu, vna hac simplici diuini amoris & honoris consideratione pietatem non deserit; tentationem reiicit. At verò qui pluribus nodis creaturis se astringit, nec in ordine ad Deum, sed inordinatè per varias & diuersas cupiditates erga illas afficitur, ideoq̄ue variis & diuersis curis ac sollicitudinibus illas persequitur, & adipisci contendit; profectò iste vel difficillimè, vel vix vnquam pietatem colet. Totò enim impetu & cursu dum in id fertur quod amat, vel Deum illis rebus cōtrarium amare non potest; vel Deum, & diuina illis rebus excelsiora, nisi difficillimè quæret, & vt difficultate careat, omnino non quæret. *Quemadmodum enim sol est quidem clarus (ait sanctus Chrysostomus) & in medium cunctis propositus, & non habemus opus eum quarere; si verò nosmetipsos in terram defoderimus, & undique adumbrauerimus, multum laborandum est vt solem videamus: sic, si in curis rerum secularium defoderimus nosmetipsos, & totos implicauerimus, vix poterimus oculos, aperire, & lumen gratiæ, quod omnibus exponitur, animo intueri.* Hæc ille. Sic ingentem ad pietatis opera difficultatem inducit hæc temporalium sollicitudo quod in Dominica Sexagesimæ pluribus explicatum vide, circa illud Christi: *A sollicitudinibus & diuitiis suffocantur.* Ad tertium quod attinet, sollicitudo rerum temporalium ipsam animam paulatim enecat & ad cælestia appetenda prorsus ineptam reddit. *Quemadmodum enim hedera, quum ex se ipsa radicè & ortum accipiat, eo tamen modo crescit & surgit, vt arborè vicinam arctissimè cōplectatur, eamq̄; complexa, eius ope & fulcimento in altū se attollat; ceterum ipsam postea arborè ita suo cōplexu stringit, & constrictam tenet, vt amplius succum admittere, ac germinare nequeat, ideoq̄ue suffocato quasi spiritu emori necesse abeat: eodem planè modo cura & sollicitudo*

24.

Homil. 22. in
epist. ad Hebr.

15.

Hector Pontus,
dialog. par. 1.
di al. 6. cap. 4.

16. tudo rerum terrenarum, animam ipsam, cuius opera & industria in terrenis conquirendis vtitur, ita postea obruit, & totam irretitam tenet, vt planè suffocata & aggrauata, ad cælestia aspirare nequeat. Quare curis huius seculi animum immergere, & ad Deum eum simul attollere velle, tam est impossibile, quàm cum ratione insanire. Nam vt mentis compos non est, nec orationis vsum tenere potest qui insanit; sic animum quo ad cælestium amorem profus enecauit, qui eum res terrenas deperire, & earum cura & amore insanire permittit. Sicut vigilia corpus desiccatur, & calorem generat vel auget; sic rerum temporalium sollicitudo animum humore pietatis euacuat, aridam reddit, & insipidam circa cælestia, amorem verò & æstum cupiditatis vel generat, vel inflamat vehementer. Sicut qui oleum aqua permiscet atque confundit, vtrumque destruit, quum eadem separata suam & pulchritudinem & naturam conseruent; oleum enim aquæ supernatat & fulget, aqua suam puritatem limpida retinet: sic qui curis huius vitæ & sollicitudine distinetur, simulque Deo seruire se posse arbitratur; circa neutrum rectè se gerit, sed tam Dei cultum quàm temporalium vsum destruit. Cæterùm si rebus terrenis iusto quidem & necessario labore ac prouidentia, sed absque sollicitudine, absque animi anxietate incumbat, mentem Deo, rebusque diuinis fruendis liberam semper seruet, in vtrisque se rectè & feliciter geret. Diuinarum rerum amor, cura, sollicitudo, sicut oleum, omnibus eius actionibus supernatabit, atque fulgebit, quia non nisi in ordine ad Deum rebus omnibus vtetur. Imò oleum diuini amoris ipsos necessarios labores vehementer leniet, facilesque & suaues reddet. Ipsæ verò res terrenæ, comedere, bibere, mercari, possidere, magistratum gerere, & quæcunque huius vitæ actiones aliæ, suam honestatem seruabunt, cor & animum possidentis, laborantis, vrentis hoc mundo non grauabunt. Vide plura in Dominica Sexagesimæ, textu 6. loco 1. & 2.

5. *Hæc omnia Gentes inquirunt. Scit enim Pater
vester cælestis, quia his omnibus
indigetis.*

Diffidentia in
Deum.

Locus moralis contra diffidentiam circa perpetuam Dei
pro

prouidentiam. Docet Christus sollicitudinem illam & animi anxietatem circa temporalia adipiscēda, maximè necessaria, infidelis cuiusdam esse diffidentiae signum, & quasi negatae prouidentiae Dei argumentū. Quemadmodū enim ingens filij familias sollicitudo & cura circa res domesticas, ipsius patris familias negligentia & incuriam coarguit, cui diffidens filius sua diligentia mederi vult: sic planè qui in temporalibus conquirendis sollicitudinem exercent, & curis huius vitae anxie distinentur. Dei prouidentiam tacite accusant, quasi ille suorū curam non haberet. Adhibenda est rebus necessariis humana industria, sed non in ea confidendum, verū in Dei bonitate & prouidentia tota fiducia collocanda est. Iudæi, ut terram promissionis ingrederentur, pugnaverunt quidem, & armata manu Chananaeos eiecerunt. Tamen Dei erat victoria, non illorum. *Nec enim in gladio suo possiderunt terram, & brachium eorum non saluauit eos; sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.* Dauid rex bellator erat fortissimus. Dicit tamen in eodem Psalmo: *In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgētes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Saluasti enim nos (tu Domine) de affligentibus nos, & odientes nos confudisti.* Vir fortissimus, Iudas Machabeus, tota ratione rei militaris constituta, concludit: *Sicut autem fuerit voluntas in calo, sic fiet.* Docet Christus, ad Dei prouidentiam omnia studia & conat⁹ nostros esse referēda, & nō ex nobis ipsis, nostrisq; mediis pēdere. Sic Paulus: *Diuitibus huius seculi praecipe non sublime sapere, non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo uiuo, qui praestat nobis omnia abundè ad fruendū.* Sic & diuus Iacobus: *Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus: pro eo ut dicatis, Si Dominus voluerit; &, Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbis vestris.* Talis erat stultus ille diues, quem Christus in parabola inducit dicentem: *Animal mea; habes multa bona posita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare.* Cui statim dicitur: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te. Qua autem collegisti, cuius erunt? Certè nec tua, nec eorum, quibus ea fortè reposuisti. Quare contra hanc impiam de bonis huius seculi confidentiam, addit ibi Christus: Videte & caute ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quae possidet. Tolerare Christus vult omnem pecuniae affectum, omnem in ea stultam*

*Simile.**Exempla.*1.
Psal. 43.

2.

3.
*1. Mach. 3.*1. *Tim. 6.**Iacob. 4.**Luce 12.*

Coloss. 3.

Hebr. 13.

1. Petri 5.

Prov. 23.

Eccli. 11.

Homil. in diuites
avaros.

Amos 6.

Eccles. 31.

Exemplum.

1. Esdr. 8.

ca stultam & impiam confidentiam. Hoc enim maximè nomine, *idolorum seruitus avaritia* ab Apostolo vocatur, quia in suis pecuniis stulti homines cōfidunt, non in Deo. Quare quū alibi dixisset, *Sint mores sine avaritia contenti presentibus*: adiecit, *Ipse enim dixit, Non te deseram neque derelinquam*. Sic aliæ docent Scripturæ, non in prudentia, non in solertia, industria, sollicitudine nostra, sed in sola Dei benedictione fiduciam ponendam esse. *Omnem sollicitudinem vestram* (ait diuus Petrus) *proicietes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis. Noli laborare ut dieris* (ait Salomon) *sed prudentia tua pone modum*. Sic Ecclesiasticus: *Est homo laborans & festinans, & tanto magis non abundans. Est homo marcidus, egens recuperatione, plus desiciens virtute & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit illum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius*. Dicunt avari, & prudentes huius seculi: De futuro prospiciendum est. Nescis quid serus vesper aduehat. Quibus respondet sanctus Basilius: *Non ergo Dominus tibi preceptor erit, nec Euangelium formam vita dabit, sed tu tibi ipsi iura dices ac statues. Prohibuit enim ille tibi, ne sollicitus esses in crastinum*. Et paulo post: *Etsi incerta sit* (ut ais) *tua futura necessitas, longè tamen incertior est defossi & recõditi thesauri tui usus, nec tamen pœna incerta, sed certissima, qua tuorum morū manet inhumanitatem, atque in Deum diffidentiam*. Contra hos diuites avaros, & huius seculi prudentes cōfidentes in thesauris suis, clamat Propheta Amos: *Va qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samaria. Iurauit Dominus Deus in anima sua: Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi*. Et paulo post causam reddens, ait: *Qui latamini in nihili, & dicitis: Nunquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Omne robur humanum, rem nihili vocat Propheta. Confidentiam in potentia & brachio humano, detestatur Deus. Beatus vir, qui inuentus est sine macula, sine diffidentia in Deum macula: & qui post aurum non abiit, sollicitè illud quærendo, vel inordinate appetendo: nec sperauit in pecunia thesauris, iam acquisitis, vel relictis; sed in Deo viuo. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. id est, communem hominum errorem corripuit, hominūque iudicio mirabilia fecit, quia inusitata. Talis erat Esdras sacerdos magnus, qui populum sub Dario ex captiuitate reduxit. Sic enim de se scribit: *Erubui petere Regem auxiliū & equites, qui defenderent nos ab inimico in via; quia dixeramus Regi: Manus Dei nostri est super omnes qui quarunt**

quarunt eum in bonitate, & imperium eius, & fortitudo eius, & furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunauimus autem, & rogauimus Deum nostrū super hoc, & euenit nobis prosperè.

Et sanè quid est, quòd de Dei prouidentia & bonitate in rebus necessarijs, faciens interim quod in se est, quisquam dubitet? Si de eius potentia, Deus est: si de eius voluntate, Pater est. Si de necessitatū nostrarū rerum scientia; ecce ipse dicit: *Scit Pater vester, quia his omnibus indigetis.* Profectò qui credit Deum suas cognoscere miseras, & non sperat diuinum adiutorium, iam fatetur se in inferno esse damnatum. Damnatorū enim miseras & calamitates nouit Deus, & perpetuò illis subuenire recusat. De viuis hoc cogitare, & quidem in eum credentibus, & amātib; summa esset blasphemia. Vix enim grauiori scelere in Deum peccatur, quàm in horum altero; aut in eius bonitatem fiduciam abiicendo, aut de nostris viribus & diuitijs præsumendo. Vtrunque in hoc Euangelio Christus è suorum pectoribus eliminat. Superbæ de seipso confidentiæ acerrimè à Deo vindictæ exēpla in Scripturis occurrunt multa, quæ breuiter proponi circa hoc Euāgelium possunt vt sollicitudine abiecta, in solo Deo spem ac fiduciā ponere doceatur auditor. Contra Moabitas clamat Esaias: *Audiuimus superbiam Moab: superbus est valde: superbia eius, & arrogantia eius, & indignatio eius, plus quam fortitudo eius. Idcirco ululabit Moab ad Moab: vniuersus ululabit. His qui latantur super muros cœsti lateris, loquimini plagas suas. Cōtra superbam Babylonem, & vniuersam Assyriorum potētiam sic idem Propheta insonat: Dixisti, In sempiternum ero domina. Non posuisti hæc super cor tuum, neque recordata es nouissimitui. Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: Ego sum, & non est præter me amplius. Non sedebo vidua, & ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo hæc subito in die vna; sterilitas & viduitas. Quia fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti, Non est qui videat me. Azotij contra Assyrios ab Ægypto & Æthiopia auxilia petierant: à quibus etiam auxilium petere, De auxilio neglecto, Iudæi decreuerant. Sed contra hanc eorum vanam fiduciam sic loquitur Propheta: *Dicet habitator insula huius in die illa: Ecce hæc erat spes nostra ad quos cōfugimus in auxilium, vt liberaret nos à facie regis Assyriorū: & quomodo effugere poterimus nos? Docere vult Propheta, Iudæos in nullo mortaliū, sed in solo Deo fiduciā ponere, Damascus in qua Israël spem posuerat, fuerat euerfa. Iudæa fidit Ægypto. Fuit Ægyptus ab Assyrijs**

Deo diffidere
quàm absurdum.

Confidentiæ
sui ipsius pu-
nitæ exēpla.

1.
Esaiæ 16.

2.
Esaiæ 47.

3.

Esaiæ 30.

4.

tribus annis vastata. Ægyptij confugiebant ad Æthiopes: ac Æthiopes fuerunt ab Assyrijs superati. Assyrij victorijs elati, fuerunt postea à Medis & Persis grauius oppressi. Persæ & Medi ab Alexandro fuerunt contriti. Ipse Alexander in flore ætatis veneno sublatus periit. Eius regnum in multas partes diuisum Romani occupauerunt. Hæc sunt Dei iudicia in eos qui de suis gloriantur viribus. Nec fretum tot habet vicissitudines, nec rota facilius mouetur, quàm potentia & præsumptio humana. Dicit Deus superbis Assyrijs. *Pro eo quod sublimatus est in altitudine, & dedit suauitatem suam viriorem atque condensam: & eleuatum est cor eius in altitudine sua, tradidi eum in manus fortissimorum gentium: faciens faciet ei: iuxta impietatem eius eieci eum.* Sed in ipso populo Dei hæc impia confidentia acerbius taxata, & acrius punita fuit. Vnde Oseas: *Vidit Ephraim (hoc est decem tribus) languorem suum, & Iudas vinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad Regem ultorem: & ipse non poterit sanare vos, nec solucere poterit à vobis vinculum. Quoniam ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domui Iuda: id est, ferocissimè in eos commoueor propter peccata eorum. Ego, ego capiam & vadam: tollam, & non est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meum, donec deficiatis, & quaratis faciem meam.* Nempe Manahe rex Israël cõfugit ad Phul regem Assyriæ, & ei millæ argenti talenta dedit, vt firmaret regnum eius. Osee vestigalis ut Salmanassar Assyriæ regi, ne vastaretur ab eo. Achaz rex Iudæ confugit ad auxilium regis Assyrij, dans ei omne aurum, quod inueniri potuit in templo Dei. Sed frustra hi omnes hominum auxilia quærebant, cum suo populo nihilominus pereuntes. Quare iterum Propheta sic eos alloquitur: *Comedisti frugem mendacij, id est, vanæ spei, eo quod confisus es in vijs tuis, in multitudine fortium tuorum.* Et paulo post: *Ephraim pascit vêtum, & sequitur astum: tota die mendacium & vastitatem multiplicat, & fœdus cum Assyrijs iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.* Harum gentium amicitias ambiebat, neglecta in Dominum Deum spe & condentia. *Iudicium ergo Domini cum Iuda, & visitatio super Iacob, iuxta vias eius & iuxta adinuentiones eius reddet ei.*

Hæc in Deum diffidentia, innumeris peccatis causam dat. Totam vitam, adeoq; omnes penè vitæ dies & horas in curis & negotijs secularibus impendimus, minimam vitæ partem in Dei laudibus, oratione, cœlestium rerum studio, cognitione, desiderio collocamus; quia omnem fiduciam in manibus nostris, in negotiatione & prudentia nostra, sitam habemus;

parum

5. *Exch. 31.*

6.

Osea 5.

4. *Reg. 15. 16.*
 & 17.

Osea 10.
Osea 12.

Diffidentia in
 Deum, peccatorum causa.

parum aut nihil in Deo. Sed vide quæso. Esau homo durus, *Exemplum.*
 pilosus, laboriosus, perrexit ad venationem, montes & colles
 peragravit, & fatigatus est: patris tamen benedictione cum
 toto labore suo excidit. Iacob homo lenis, domesticam &
 quietam vitam agens, sed in Dei meditatione assiduus, pri-
 mogeniturā rapit, & patris benedictione fruatur. De plerisque
 Christianis dici potest, quod de impio scripsit Abacuc-Pro-
 pheta: *Immolabit sagena sua, & sacrificabit reti suo, quia in ipsis* *Abac. 1.*
incrassata est pars eius, & cibus electus eius. Nempe artem quif-
 que suam, industriam, ingenium admiratur & adorat, eique
 totam vitæ victusque rationem in seculo adeptam attribuit,
 ei immolat, ei sacrificat. Sed talibus Scriptura dicit: *Arro-* *Jerem. 49.*
gantia tua decepit te, & superbia cordis tui, qui habitas in cauer-
nis petra, & apprehendere niteris altitudinem collis. Cùm exalta-
ueris quasi aquila nidū tuum inde detrahā te, dicit Dominus.
 Qui de suis viribus gloriantur, eos confundit Dominus: *Spe-* *Psal. 16. 17.*
rantes autem in se, non confundet. De hac necessaria in Deum *31. 33.*
 confidentia ac fiducia, iam in alijs Dominicis iterum atque
 iterum dictum est. Vide in Dominica 6. post Pentecosten,
 textu 4. & alia loca ibi annotata. Vix alio in genere aut gra-
 uius aut crebrius peccatur. Quare de hoc argumento vix
 vnquam satis dici potest, nec illud iam decies tractasse piget.
 Faciet ex omnibus delectum pro sua prudentia prudens pa-
 terfamilias, & seruus domini fidelis.

6. *Primū quærite regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiicientur vobis.*

Locus moralis, quod rerum cœlestium, & diuinæ volun- *Cœlestia quæ-*
 tatis exequendæ prima cura ac potissima sollicitudo *rentibus, tem-*
 nostra esse debeat, quia in cæteris Deus suis non deerit. Hic *poralia non*
 est scopus Christi in tota huius Euangelij concione: vt omni *deerunt.*
 reiecta sollicitudine rerum temporalium, vel quia superflua
 est, vel quia spiritualiū studio noxia, vel quia in Deum blas-
 phema, Regnum Dei & iustitiam eius ante omnia, id est, pri-
 matia ac maximè intensa cura ac sollicitudine quæramus.
 Illud enim, *primū*, intensiōem vehementem magis notat,
 quā ordinē. Sic in alijs interdū Scripturæ locis: *Hoc primū* *2. Pet. 1. & 3.*
intelligentes, quod omnis prophetia propria interpretatione non
fit. Rursum: *Hoc primū scientes, quod venient in nouissimis*
diebus illusores: Et iterum: *Obsecro primū omnium fieri obse-* *1. Tim. 2.*
crations, &c. Neque enim hîc ordo faciendi, sed facti inten-
 tio commendatur. Sic hæc verba s^r Gregorius exponit:

Moral. in Job
lib. 15. cap. 20.

*Se magis Dominus, quàm ea quæ condidit, vult amari, æterna potius quàm terrena postulari, sicut scriptum est: Quærite primum regnum Dei, & hæc omnia adyicientur vobis. Quia enim non ait, dabuntur vobis, sed adyicientur, profectò indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod superadditur. Quia enim nobis in intentione æternitas, in usu verò temporalitas esse debet & illud datur, & hoc ex abundantia superadditur. Hæc ille. Iubet ergo Christus quærri, & intèrissimè quærri regnū Dei. Et quis rem tam excellentem meritò non quærat? Aut quare tantā oblatam dignitatem & felicitatem ambabus vlpis omnes non amplectuntur? Quia animum adhuc regium non habemus, sed seruilem, abiectum, & infimis contentum. Quia Spiritus Dei nondum insiluit in nos. Quia animales adhuc & terreni, non nisi talia sapimus. Saul ad primum Samuelis verbum de regno contempsit & risit, dicens: Nunquid non filius Iemini ego sum? Quare ergo loquutus es mihi sermonem hunc? At vbi oleo unctus est, & insiluit in eum Spiritus Domini, animum regalem sumpsit, & quæ rege digna erant, cogitare cœpit, mutatus in alium virum. Quintus Cicero ad Marcum fratrem de petitione Consulatus (amplissimæ tunc toto orbe dignitatis) scribens, hoc eum semper ob oculos & mentem habere, siue domi resideat, siue in forum descendat, siue in Senatum eat, sibi quæ hoc dicere monet: *Nouus homo es. Consulatum petis. Roma est.* Hæc enim singula ingentes illi virtutum stimulos apponere posse putabat. 1. quòd non ciuis Rom. natus, nec patritius, sed Arpinas, loco obscuro ortus. 2. quòd supremam dignitatem peteret. 3. quòd in vrbe Roma, amplissimo totius orbis teatro, & in maximo selectissimorum competitorum numero eam ambiret. Atqui nos Christiani omnes & singuli non in vna vrbe Consulatum, sed extra totum orbem regnum cœlorum ambimus, eiusque candidati sumus. Dicat ergo sibi vnusquisq; nostrum. *Nouus homo es. Gloriam & beatitudinem æternam petis. Cælum est.* Non sumus ciues regni cœlestis nati, vt olim in paradiso voluptatis, & statu innocentia primus noster parens fuit: sed sumus *naturâ filij iræ, hospites, & aduena, & peregrini in terra,* nati in mundo, qui *totus in maligno positus est;* nati ex carne, & in peccato concepti. Sumus in terra maledicta. *In sudore vultus nostri comedere debemus panem nostrum.* Ad hanc vetustatem & corruptionem exuendâ, magna pugna adeunda, multæ tentationes superandæ, variæ tribulationes perferendæ*

Cælestia cur
non appetun-
tur.

1. Reg. 15.

In Orat. seu
Epist. de Peti-
tione Consula-
tus.

Simile.

Ephes. 2.
1. Ioan. 3.

Genes. 3.

tendæ sunt. Gloriam æternam petis, non vnius anni Consulatum. At non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam qua reuelabitur in nobis. De qua re in alia Dominica dictum est. Quis non vellet decem annis priuatam vitam agere, vt postea quinquaginta annis regnaret? Omnes qui in agone contendunt, ab omnibus se abstinent. Cibum & vestes corpori detrahunt, oleum addunt: vt nudi & agiles luctentur, & aduersario tenendi ansas eripiant. Oleo enim delibuta caro, difficillimè prehensa tenetur. Sic sollicitudinem cibi & vestimentorum deponere debemus, oleumque misericordiæ & charitatis adhibere: vt nulla nos terrena impediunt, hostique diabolo inuadendi nos facultatem eripiamus: *Charitas enim operit multitudinem peccatorum*: & ille nisi per peccata nos non comprehendit. Et illi quidem hoc faciunt, vt coronam accipiant corruptam, breuem, caducam, momentaneam, vanam opinionis laudem: nos autem vt in corruptam, solidam, sempiternam. Romæ via ad Consulatum erat, popularem esse, bona officia Reipub. pauasse, multos priuatim iuuisse. Nobis ad gloriam cœlestem via est, totius vitæ sanctitas, integritas, incorruptio, Dei cultus assiduus, proximi amor indefessus. Apparuit enim gratia Saluatoris nostri Dei, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, piè, (sobriè, quoad nos, & temperatè; iustè, quoad proximum, & innocenter; piè, quoad Deum, & obsequenter) vitam in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloria magni Dei. Hæc est ad regnum Dei via, quam Christus vno verbo hîc tetigit, dicens, *Et iustitiâ eius*. Non est satis regnum Dei quærere, vel sollicitè optare, aut nescio quibus operibus promereri: sed oportet quoque huius regni, vel potiùs Dei iustitiam quærere, sollicitèque circa eam adimplendam satagere. Datur enim non otiosis in foro, sed operarijs in vinea merces quod in alia Dominica explicatum vide. Postremò, cœlum est quò tendimus, & in quo cum Deo regnare volumus. Atqui regnū cœlorū vim patitur, & violenti rapiunt illud. Vis viam ad cœlum scire? Pete ab illis qui per hanc viam ambulauerunt. Respondebunt tibi: *Ludibria & verbera experti, & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus*. De hac via iustorū, & vera via ad gloriam cœlestem adipiscendam, vide plura in alijs supra Dominicis.

Domin. 5.
ptuages.

Matth. 11.

Hebr. 11.

Domin. 4. Ad
gent. text. 4.

*Domini 2. Quae-
drage. text. 1.*

Qui vult ad Iudaeos negotiandi causa pergere, laborem nau-
gandi non recusat. Qui à morbo graui lanari desiderat, me-
dicamenta non respuit. Qui fundum emere parat, de pretio
statim incipit cogitare. Sic qui regnum caelorum petit, la-
borem coguet oportet; qui pretium eius est, vt multis aliis
in locis iam dictum est. *Qui omne studium, totamque curam*

Similia.

*Homil. 23. in
Matth.*

(ait Chrysostomus) *pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, val-
de teipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditates re-
rum fluxarum temetipsum impendis. Quemadmodum qui gra-
ui morbo laborat* (ait sanctus Augustinus) *peruersè facit, qui*

Epist. 56.

*delitiosas & tenerrimas vestes potius quàm medicamenta, me-
dicòsque conquirunt: sic qui de temporalibus sollicitus, regnũ
caelorum non quaerit. Nam vt nisi sano corpori non quaeruntur pulchrè vestes; sic nili primùm mente caelestium bo-
norum desiderio flagrante, quaerenda sunt tēporalia. Quem-*

Simile.

*Homil. 24. in
Genes.*

admodum enim (ait sanctus Chrysostomus) *qui humanam
gloriam captant, diuina prorsus excidunt; ita qui diuinam sectantur
continud neque hac priuantur; id quod Christus hoc loco
promisit, dicens: Cetera omnia adjicientur vobis. Illustris est
illa in veteri Lege promissio, qua dicitur. Nullus insidiabitur
terra tua, ascendente te & apparente in conspectu Domini
Dei tui in anno. Quum enim ex vniuersa Iudæa ad tem-
plum ter in anno proficiscer dum erat, solis domi relictis
paruulis & mulieribus, pleræque autem tribus aliquot die-
rum itinere à templo distarent; promittit Deus. nihil eos in
re familiari detrimenti accepturos, & quod nullus hostis
aut prædo, illis domo profectis, terræ & possessionibus eo-
rum insidiabitur.*

Simile.

*Exod. 34.
Typus.*

*Hæc in figura contigerunt illis, vt & nos sciamus, interim
dum regnum Dei quaerimus, & iustitiam eius, dum obse-
quio diuino vacamus, nihil nos in temporalibus detrimenti
accepturos; sed eorum curam Deum habiturum, qui, vt illi
seruiant, curam habent. Pater eius filij curam deponit,
quem videt ad suam solius rem attētum esse, & omne patris
ministerium & obsequium negligere. At quem filium pater
videt in suo ministerio ita totum occupari, totumq; tem-
pus collocare, vt sui ipsius propemodum obliuisci videatur,
huius curam pater diligenter habet, & ne quicquam illi de-
sit, studiosè prospicit. Multo fidelius & amantiùs erga filios
suos adoptiuos Pater caelestis hoc facit, eis necessaria sub-
ministrans, quos in suo obsequio assiduos & diligentes vi-
det. Aliqua hîc huius rei exēpla subiiciam. Exemplum curæ
& prouidi-*

Simile.

Exempla.

& prouidi-

& prouidentia diuinæ de ijs qui ante omnia eius cultum quærun, in sancto Hugone Lincolnensi Episcopo satis perspicuum apparuit. Sanctus ille Episcopus in itinere aliquando quum esset, cum aliis prælatis & clericis, cæterisque primo manè abire vellent, propter viarum pericula; **Quò**, inquit, ibimus, matutinis precibus nondum persolutis? Illis dicentibus, preces postea esse recitandas, sed nunc properandum, ne propter moram à prædonibus capiatur; respondit: **Qui** capit, capiat. Ego hinc non exibo, donec solito more preces matutinas persoluero. Mira res. Solus Episcopus per illam viam equitans, nihil mali passus est. Alij dum prudenter facere volunt, & suæ prius incolumitati consulere, quàm Dei iustitiam facere, in periculum, quod cauere moliebantur, inciderunt, à prædonibus capti & spoliati. Sic ille vir sanctus Dei cultum, priuati negotij celeritati anteponeus, à Deo tutatus est. Sed & præclarum huius rei exemplum est, quod in Prato spirituali legitur. Nobilis quidam Constantinopolitanus magnas eleemosynas faciens, & pecunias omnes distribuens, moriens, Christum reliquit filio suo curatorem: & filius conditionem libens acceptauit. Non longè post diues quidam in eadem ciuitate, vnicam habens filiam, & sollicitus cui eam collocaret, vxori dixit, vt post orationes factas ad Ecclesiam iret, & qui primus ingrederetur, filiam suam coniugem acciperet. Ingressus est primus adolescens iste, alterius magni Eleemosynarij filius; & magno cum parentum gaudio, filiam illam, splendide dotatam, in vxorem accepit. Hæc ibi, cap. 201. Illustre quoque & illud tam fiducia in Deum, quàm adiutorij diuini exemplum est, quod Adrianus I. Pontifex Romanus fecit. **Quum** enim Desiderius Longobardorum Rex Romam cum exercitu peteret, specie quidem salutandi ex voto Apostolorum limina, verè autem vt urbem dolo caperet, Carolumque Magnum præueniret, quem ab Adriano euocatum intellexerat; Adrianus Pontifex, referatis prius templis, atque vrbis portis, misit qui Desiderio sub anathematis pœna imperarent, ne propius ad urbem accederet. Barbarus Rex, quem arma non mouerant, simplici anathematis denuntiatione territus, sententia mutata, retrò exercitum conuertit. Magna fuit Pontificis in Deum fiducia, magna pietas: maior Dei & præsentissima opitulatio. Sic Attilam, flagellum Dei, ex Italiae finibus Leo Magnus, Roma Pont. Dei numine inuocato, abarcuit. Adcò, si primùm quæritur regnum Dei, cætera omnia

*In vita eius
cap. 22. apud
Surium, tom. 6.*

*Baptista Fulgo
sius lib. 1. cap. 2*

*Fulgos. lib. 1.
cap. 1.*

*Albertus Noui-
camp. in orat. ad
Hungar. Princ.*

*Aelius Lampri-
dus in Ale-
xandro.*

Ezech. 8.

Allegoria.

Epist. 120. cap. 5.

*Homil. 23. in
Marth.
Similia.*

Levit. 7.

adiicientur nobis. Hoc ita impressum etiam Gentes, verum Deum ignorantes, tenuerunt, ut rebus omnibus religionem & numinis cultum anteferrent. In Senatu Romano ea semper primo loco proponebantur, quæ ad religionem faciebant. Hodie Turcarum princeps, quoties cum ius proceribus deliberat, professor legis eorum adesse iubetur, attentè obseruans, ne quid contra religionem concludatur. Alexander Seuerus, Imperator ethnicus, audita cõtrouersia inter Christianos & caupones quosdam Gentiles, de loco & fundo quodam publico, quem Christiani orandi in eo causa occupauerant, afferentibus cauponibus eum ad se locum antea pertinere; pronunciauit, *Quoquo modo sit, satius est eo in loco Deum coli, quàm cauponas exercere.* Hæc illorum et si falsa, ordinata tamen religio erat, Dei cultum, & iustitiam primùm quærere, & quærendam decernere. Apud Ezechielem: quum multas populi abominationes Deus Propheta inspiciendas ostendisset, vltimo loco, & pro omnium grauissima hanc ponit: *Introduxit me in atrium domus Domini interius, & ecce in ostio templi Domini, inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem, & adorabant ad ortum solis.* Per hos designantur qui à Deo, diuinitque rebus auersi, oculos suos in mundanæ felicitatis splendore defixos habent, qui terrena sapiunt, cœlestia fastidiunt; qui non primum regnum Dei, & iustitiam eius quærunt, ut cætera eis adiiciantur; sed primùm bona temporalia sollicitè parant, & Deum non nisi ad illa adipiscenda, & quum eius auxilio in illis comparandis opus habent, respiciunt. Isti *utuntur Deo, fruuntur nummo*, ait Augustinus; *abijcetes & conculcantes fidem suã, aestimando eam mercede vilissima, quasi ad hoc seruientes Deo, ut terrenam felicitatem adipiscantur.* Atqui docet nos Christus nihil absolute & principaliter quærere nisi regnum Dei, & iustitiam eius: cætera enim adiicienda esse, ut quædam vel necessariò dependentia, vel sua sponte consequentia. Appositè Chrysostomus: *Neque ad conuiuium quisquam iturus opulentum, de ipsius diei cibo se curare patietur: nec ad fontem aliquis accedens, sollicitudinem de sitis necessitate patietur. Nequaquam ergo etiam nos, cum habemus liberalitatem & prouidentiam Dei, cunctis omnino fontibus affluentiozem, inopes nos putemus. Nempe eamus ad cœnam magnam, ad quam inuitati sumus; cibo nõ indigebim⁹ in via. Petamus fontem illũ, qui dixit: Si quis sitit, veniat ad me; potu nõ carebimus in via.*

At multi

At multi pij, Paulus verbi gratia, qui primùm & ante omnia quærebant regnum Dei; *in fame, in siti, in ieiunijs, in frigore & nuditate*; hanc vitam tranſegerunt. Sed vide animum eius; *Ego didici in quibus sum ſufficiens eſſe. Scio abundare, ſcio & penuriam pati.* Adiiiciuntur ergo neceſſaria pijs, vel re ipſa, vel quantum ipſi deſiderant. Nihil ille opus habet, qui nihil deſiderat. Qui Deo plenus eſt, quærens regnum Dei, &c. illi pauciſſima ſufficiunt. Potuit vnus Philoſophus dicere, viſis nundinis omni rerum varietate refertiſſimis: *Quã multis ego non egeo! Si cogitantibus ſapenúmero nobis aliquid de rebus vitæ huius, mente acriter in aliquo cogitatione deſixa, neque oculi, neque aures muneribus funguntur ſuis, animiſque, relictis ſenſibus, totus in ea commentatione hæret: profectò vehemens noſtra in Deum intentio, & amor fixus, omnem à nobis vel leuiſſimam de libidinibus & ſuperſuis voluptatibus cogitationem facile depellet.* Omnia ergo illi à Deo adiiiciuntur, cui nihil deeſt, cui Deus eſt omnia, qui didicit, in quibus eſt ſufficiens eſſe, vt Apoſtolus loquitur, id eſt, qui quicquid habet, ſufficiens putat, nec plus appetit quàm habet.

Sed & infirmioribus quoque Deum adiiicere quæ neceſſaria ſunt, non æſtimatione tantùm, ſed & re ipſa, idque abundanter, & larga manu, tum Scripturæ docent, tum innumera exẽpla demonſtrant. Vide, ad hanc rem quod attinet, quæ de admirabili & certiffima Dei prouidentia circa ſuos omnes in qualibet neceſſitate iuuãdos, in alijs Dominicis prolata ſunt, circa illa verba: *Ipe autem dormiebat, quum nauicula fluctibus operiretur.* Item ad illa Chriſti verba: *Non ex ſolo pane viuunt homo, ſed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Rurſum ad illa verba. *Vnde ememus panes, vt manducet hi?* Ac demũ, quũ non habente turba quod manducaret in deſerto, dixit Chriſt⁹: *Miſereor ſuper turbam, &c.* Vide quoque quæ de fiducia in Deum nunquam deponenda, ſeu circa ſubſidia vitæ neceſſaria, ſeu in alia quauis conſolatione noſtra, varijs in locis deprõpta iam ſunt. Primùm ad illa Chriſti verba: *Quid timidi eſtis modica fidei?* Item ad illa verba: *Stans Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe.* Rurſum ad illa Apoſtolorum verba diffidentia plena: *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.* ac denique ad alia illis ſimilia verba in Dominica 6. poſt Pentecoſten. In his locis abundè docetur, verum illud eſſe quod canit Eẽcleſia: *Sicut te colimus, ſic nos tu viſita.* Porrò primùm & antè omnia quærendum eſſe regnum Dei, & iuſticiã

2. Corinth. 11.
Neceſſaria quo ſenſu adiiiciuntur.

Baſilius Conſt.
monaſt. cap. 5.

Simile.

Domin. 4. poſt
Epiph. 1. 2.

Domin. 1. Qua-
dra. 1. 6.

Domin. 4. Qua-
dra. 1. 1.

Domin. 6. poſt.
Pent. 1. 1. & 3.

Domin. 4. poſt.
Epiph. 1. 4.

Domin. 1. Quin-
qua. 1. 4.

Domin. 4. Qua-
dra. 1. 4.

eius; ex illis locis ostendi potest, quæ vel de amore Dei super omnia, vel contra nostram circa salutis causam negligentiam, vel de feruore colendi Deum, in variis iam Dominicis tractata sunt. Hæc enim omnia ad huius nobilissimi loci explicationem faciunt. Vide de primo Dominica 12. post Pentecostem, tex. 3. & loca illic annotata. De secundo vide Dominicam 13. post Pentecost. tex. 2. & loca ibi designata. De tertio vide Dominicam 6. post Pentecost. tex. 2. & ad quæ illic præterea loca remitteris. Amplissimus enim hic locus est, & multis partibus fecundus, quæ singulæ ad ædificationem & salutem audientium salubriter tractari possunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ

XV. POST PENTECOSTEN.

Luca 7.

QUAT Iesus in ciuitatē qua vocatur Naim: & ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa. Cū autem appropinquaret portæ ciuitatis; ecce, defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ, & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cū vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere: & accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabāt, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia Propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.* De bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum.
2. *Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ.* De mortis memoria propter eius necessitatem certam, horam incertam.
3. *Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.* De cura habenda viduarum.
4. *Et turba multa ciuitatis cum illa.* De religiosa piorum sepultura.
5. *Quam cū vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.* De misericordia egenis & afflictis personis, exemplo Christi exhibenda.

6. *Et accepit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.* De Dei misericordia, qua peccatores, iniecta tribulationum manu, à statu & cursu peccati reuocat.

7. *Adolescens, tibi dico, surge.* Vocante Christo, surgendum à peccato.

1. *Ibant cum illo discipuli eius, & turba copiosa.*

Locus moralis de bonis exemplis maiorum, ad instructionem & imitationem minorum. Docet Euāgelista, sequutos esse Christum prius discipulos, ac postea (eorum videlicet exemplo) turbam plebis copiosam. Solent maiorum vestigia sequi minores, Prælatorum mores imitari subditi, & ad Principis exemplum se conformare populus. Ad prædicationem Ionæ, primus qui egit pœnitentiam, fuit Rex Ninive; qui suo non tam edicto, quàm exemplo, surgens ipse de folio, indutus sacco, &c. vniuersum populum ad pœnitentiam faciendam induxit: faciendo pœnitentiam, ab ira Dei liberavit. Contrà, prior qui prophanauit vasa templi Hierosolymitani in epulis Babylonicis, fuit Balthasar Rex, quem statim imitatæ sunt concubinæ, bibentes & ipsæ in poculis aureis Deo cõsecratis. Quum populus Israeliticus Jordanis alueum transire debebat, vt terram promissionis ingrederentur, primi omnium præcesserunt sacerdotes, quos reliquus populus secutus est, ita ex Dei voluntate præcipiente Iosue. Adeo ad omnem seu virtutis seu vitij actionem, maiorum exempla valent. Vnde Scriptura: *Secundum iudicem populi sic & ministri eius. Qualis rector est ciuitatis, tales & habitantes in ea.* Sanè ad hoc dati sunt in Ecclesia pastores, doctores, Prophetæ, prælati, principes, non tantum vt verbo iubeant, doceant, præscribant: sed etiam vt exemplo informant, moneant, præluceant. Non vocauit nos Deus (ait Apostolus) in immunditiam, sed in sanctificationem, id est, vt homines sanctos redderemus. Dominus per Ezechielem Prophetam iussit, quando sacrificia erant offerenda, & Lex audienda, dicens: *Princeps in medio erit aliorum: cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.* hoc est, ipse erit primus in opere, & vltimus in fine operis: vt omnes eum tam in ingressu, quàm in egressu imitentur & sequantur.

Sicut cor in medio corporis ita est, vt sit principium vitæ & terminus; primum quod animatur, & vltimum quod moritur: sic prælatus & princeps in medio populi esse iubetur, vt sit primus in opere, & primus qui cesset ab opere.

Exempla maiorum.

Exemplū.

Ionæ 3.

Dan. 5.

Iosue 4.

Allegoria.

Eccl. 10.

1. Thes. 4.

Ezech. 46.

Simile.

opere. Sic Christus semper erat in medio discipulorum suorum: & de eo Petrus dicit, *In omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus.* id est, toto tempore, quo Magister noster ac Dominus fuit, docens nos verbo & opere, semper in medio nostrum, vt sol in medio planetatum, vt cœtum in medio terræ; vt scopus in medio signi. Paulus vt Iudæos emulatores Legis lucrifaceret, Legem mandatorum exactissime ipse obseruabat: *Quamdiu (inquit) ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo*, perfectione videlicet operum, ac vitæ meę; *si quo modo ad emulationem prouocẽ carnem meam*, id est, Iudæos, & *saluos faciam aliquos ex illis.* Ad vulgi reformationem, maximam vim habet superiorum integritas, modestia, fides. *Seruerunt filij Israel Domino cunctis diebus Iosue, & Seniorum qui longo post eum vixerunt tempore, & nouerunt omnia opera Domini, quæ fecerat cum Israel.* Et paulo post: *Surrexerunt alij (scilicet leniores) qui non nouerant Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel, feceruntq; filij Israel malum in conspectu Domini, & seruerunt Baalim.* Sic & aliis post seculis in eodem populo accidit. *Quia stultè egerunt pastores; & Dominum non exquisierunt, propterea omnis grex eorum dissipatus est.* Quando canis in capite vulneratur, maximè periclitatur, quia vulnus suum lingua lambere non potest: nam quacunque alia corporis parte lædatur, lingua lambens seipsum sanat. Prælati qui caput est, si malè viuunt, quum nulla lingua eum lambere possit, nulla reprehensio corrigere, nulla admonitio sanare, sit penè insanabilis. At reliquo populo peccante, si integer prælatus est, habet linguam qua alios sanat, doctrinam verbi, & exemplum bonæ vitæ.

2. Ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ:

Mortis memoria.

Locus moralis de mortis memoria propter eius & necessitatem certissimam, & horam incertissimã. Ecce enim, ait Euangelista, defunctus effertur, & adolescens in primo ætatis vigore, & filius vnicus matri suæ, quæ etiam vidua erat. Siue matrem, siue filium, siue etatem filij spectes, omnia vides quæ longiorem vitam merito expectabant: mater vidua indigens solatio, filius vnicus, & vnicum solatium, ætas filij tenerrima. Defungitur tamen hac vita, & defunctus effertur. Mortis memoriam hoc exemplum nobis suggerit. Quum duæ naves in mari sibi occurrunt, diuersa via nauigantes,

Similium congeries.

gantes, vtrique naui videtur quòd ipsa firma confisist, & altera celeriter transcurrit; quum tamen reuera vtraque æquè
 1. currat. Sic multi quum alios mori cernunt, seiplos quasi immortales reputant; nec se ad mortē quoque properare, adeoque
 2. quotidie mori aduertunt. Quemadmodum enim vas liquo-
 re plenum non extrema gutta cadens exhaurit, sed quicquid antè depromptum est: sic victima vitæ hora, nō sola mortem facit, sed sola consummat. Morimur igitur omnes, & *2. Reg. 14.*
quasi aqua dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. sed hūc fluxum continuum non aduertimus. Quemadmodum enim
 3. quos aut sermo, aut lectio, aut aliqua interior cogitatio, iter *Senec. de breuit. vit. cap. 6.*
 facientes decipit. & peruenisse se antè sciūt, quàm appropinquasse; ita hoc iter vitæ assiduum & citatissimum occupatis,
 & curis huius seculi detentis, non apparet, nisi in fine. Tunc enim non tam vixisse, quàm fuisse, quisque sibi videbitur.
 Quemadmodum enim quem sæua tempestas à portu exceptum huc & illuc tulit, ac vicibus ventorum ex diuerso fu-
 4. rentium per eadem spatia in orbem egit, non ille multum nauigauit, sed multum iactatus est: sic omnino qui vitam variis cupiditatibus agitatam egit, & quasi equus molendinarius in orbem ambulans, varia fortunæ rota circumductus est, moriens tandem, non diu vixit, sed diu fuit. Est quippe
 5. vita præsens instar nauiculæ, in qua per huius mundi fluctus tantisper nauigamus, vel instar rhedæ vectoriæ, in qua vt viatores ferimur, ad alterius vitæ portum & finem perpetuò tendentes. Nemini improuisa mors esse videri debet. Quum enim quotidie aliquem mors interimat, satis nobis constare potest, pacem cum hoste constitutam non esse, ideoque quasi ad certi hostis ictum parati semper consistere debemus. Sicut porci quum alium porcum occidi vident, & inter occidendum horribiliter vociferari audiunt, commouentur & ipsi, grunniunt, accurrunt, timent; at vbi iam lethali vulnere accepto clamare desinit, penitusque interiit, ad cibos illi suos, ad lutum & sordes redeūt, nec quicquam ampliùs mouentur: sic homines carnales & voluptuarij, visa familiaris cuiuspiam morte, & strepitu campanarum, quæ lugubriùs & prolixius tunc pulsantur, audito, dum adhuc effertur cadauer, & ille sonitus perdurat, mouentur nonnil, & aliquo mortis horrore corripiuntur: at peracto funere, nulla iam ampliùs mortis memoria habita, ad pristinas sordes & peccata redeunt, vitamque sibi ipsis adhuc prolixam planè promittunt.

7. Ingens hæc diaboli fraus & deceptio est. Sicut enim pictores ita colores ac lineas picturis accommodant, vt quæ propè posita sunt, longè distita esse videantur, delulis intuentiû oculis: sic dæmon mentis nostræ oculis illudit, dum vnicuique mortis diem longissimo spatio distare persuadet, qui tamen
8. plerisque in foribus est. Quemadmodum enim in auditu prædicationis verbi Dei, quum aliquod peccatum perstringitur & taxatur, vnusquisque hoc à se remouet, & ad alium transfert, dicens apud seme ipsam, De tali & tali hoc loquitur, non de me; vel ad talem & talem ista pertinent, non ad me: sic planè in casu mortis, quum alios mori cernimus, ita statuimus, vt illum quidem cito mori oportuerit, nobis autem diu adhuc viuendum esse nihil dubitemus. At hac cogitatione nihil vanius, nihil periculolius. Voluit Deus à sola morte neminem mortalium excusari, ne quid in filiû suum vnigenitum hominem factum, aut purissimam matrem eius; voluit horam eius incertissimam esse, ideoque in qualibet ætate, in quolibet statu, in quocunq; anni tempore homines mori: voluit denique prædicere; *Vigilate quia nescitis quæ hora Dominus vester venturus sit*, per mortem scilicet, ne quisquam sibi vel vnum vitæ diem, nedum annos multos, polliceretur. Si Rex carcerem longè munitissimum extrueret, quo mortis rei includeretur, ad mortem tamen non omnes simul, sed alios post alios, variis temporum interuallis, pro suo beneplacito educeret: an quisquam illorum longam sibi in carcere moram polliceri auderet; & quia inter primos non euocatur, ex postremis se fore sperare poterit? An interea luxui, contentioni, aut voluptati operam dabunt? nec potiùs perpetuò ad mortem excipiendam parati stabunt? At qui tota hæc vita nostra nihil est aliud, quàm ad mortem damnatorum in hoc mundo, tanquam in carcere positorum, expectatio continua, quando ad latam mortis sententiam de facto subeûdam euocabimur. Alij citiùs, alij seriùs, sed ad incertum omnes morti destinamur. Quare ne quis in vlla ætate aut fortuna longam sibi vitam promitteret; hac apta hypotyposi docuit vir & sapientia & sanctitate celebris Thomas Morus: Sicut qui è carcere ad patibulum ducitur, quò duæ quidem viæ ducunt, vna per circuitum longa, alia recta & breuis, sed vtraque ad patibulum ducto ignoratur, donec ad exitum ventum sit; nec scit qui ducitur, rectane & breui, an circumflexa & longa via ducatur, etsi duas tales esse
- vias

Matth. 25.

Simile.

*In vita eius,
cap. 12.*

Simile.

vias aliorum experientia didicerit; non habet è carcere exiens, vnde longiorem sibi viam promittat, propter alterius viæ incertam longitudinem: sic omnino iuuenis non potest longiorem sibi vitam promittere quàm senex. Videt enim quidem iuuenis senem per circuitum duci; sed an ipse in eo circuitu ducatur, nescit. Nemo enim viuendo scire potest, per circuitumne an per diametrum ad mortem tendat. Vana igitur & fallax est huiusmodi expectatio.

Noxia porro & perniciofa eadem est, quia mortis ipsius terrorem, qualis & quantus sit (quem tamen præcognoscere vtilissimum fuerit) illa diurnæ vitæ spes falsa à nobis penitus abscondit. Nam vt qui eminus aliquid videt, confusè videt, nesciens homòne an arbor sit; sic qui vitam sibi longam promittens, mortè quasi eminus ac longissimè à se distantem respicit, illi eam qualis sit, quàm terribilis, & acerba, & horrenda; quos angores, quas molestias, quæ pericula secum adfert, non videt. Atqui propterea & aliorum mortes quotidie ante oculos versari, & nostram mortem ab oculis nostris abscondi voluit Deus, vt perpetuam eius memoriam animo circumferremus. Loquitur Scriptura in persona ante oculos nostros morientis: *Memor esto iudicij mei, sic erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.* Adam post peccatum statim pellibus animalium mortuorum induitur, vt mortis sententiã, quam nunc acceperat, ob oculos mentis semper gestaret. Iussit Dominus in veteri Lege plumas auium, quæ illi in sacrificium offerebantur, in cineris locum conijci ad partem templi orientalem.

Plumæ auium, sunt mundi huius honores, diuitiæ, splendor, quibus inaniter extollimur. Sed vt his Dei donis in eius laudem & gloriam, quasi in acceptabile ei sacrificium vtamur, ea caduca esse, & breui atq; incerta morte finienda perpetuò cogitare debemus. Sicut enim aqua restinguit ignem, & sparsa cineres terræ fructus enecant; sic mortis assidua recordatio, & appetitus carnales vehementer refrigerat, & vitiorum

germina succrescere non sinit. Qua de re in alia Dominica obiter aliquid dictum est. Vipera exusta in cineremque conuersa, atque in vino potata, eiusdem bestiæ morsui medetur, vt scribit Lactantius. Sic vnumquodque peccatum sanatur, si quale id in morte futurum sit, cogitetur. Nihil sic ad domandum carnis desideria valet, quàm quòd vnusquisque id quod diligit, quale sit mortuum penset. Nihil magis demittit superbiæ cristas, quàm si superbus moriturum

se, &

Simile.

Eccli. 38.

Allegoria.

Leuit. 1.

Simile.

Domin. 6. post

Pasch. text. 1.

Lib. de ira, ca. 13.

Simile.

se, & in cinerem redigendum recordetur. Nihil magis auaritia sitim retinguit, quam si illud Apostoli memoria teneat, *Nihil intulimus in hunc mundum, & nihil inde auferemus.* vel illud sancti Iob: *Saccum mex. m. consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.* Sicut gallus timens aquilam & accipitrem, & alias aues prædones terræ, sic vnum oculum inferius ad victum dirigit, vt alterum in aëra frequenter cleuet; certoque vocis strepitu superuolitantes huiusmodi aues galli nisuis & pullis indicet: sic vir iustus, & timens Deum, rebus in mundo necessariis ita vacabit, vt venturi desuper per mortem iudicij semper memor viuat. *Facile contemnit omnia* (ait sanctus Hieronymus) *qui semper se cogitat moriturum.* Et Scriptura: *Memorare nouissima, & in aeternum non peccabis.* Nauta in puppi sedens, gubernat suam nauem: & tam pisces in aquis, quam aues in aëre, cauda sua se regunt, ac cursum dirigunt. Sic exitus nostri, quæ mors est, perpetua consideratio, vitam & actiones nostras optimè diriget. Cinis ignem conseruat; & recordatio cineris, in quem vertendus es, gratiam & diuini amoris ignem, in tuo pectore conseruabit. Cum nec tempus, nec locum, nec genus mortis tuæ certum habeas, aut designatum; in omni tempore ac loco, atque in quocunque genere, tam sanus quam ægrotus, mortem expectare debes. Iuuenes mortem habent à tergo, senes ante oculos. Sed sicut illud magis nocet quod à tergo ferit, quam quod ante oculos; sic iuuenibus periculosior mors est quam senibus. Quare magis illam timere debent, eiusque insidias. In statu gratiæ, & noui testamenti, mortuos nostros in templis, aut proximè iuxta templa sepelimus, (non extra ciuitates, vt Iudæi in hoc Euangelio) sed & mortis quoque Redemptoris nostri perpetuam & quotidianam memoriam celebramus, vt alias ob causas, ita ob hanc quoque, vt mortis memoria præsens nobis semper & ob oculos versaretur. Qui tot argumenta & indicia mortis suæ quotidie cernentes, eam tamen animo fixam non habent, nec ad eam se quotidie parant, similes sunt dormientibus, qui somnia tristia & terribilia passi, ad momentum commouentur, sed omnium eorum postea memoriam deponunt, nec fructum inde vllum reportant, quia nisi dormientes illa somniabant. Ita planè hominibus carni, voluptati, ac seculo deditis, mortis recordatio, quasi si somnia narres, statim excidit. Sed ideo Christus vigilare nos iubet, & hunc exitalem somnū excutere: *Vigilate, quia nescitis qua hora*

1. Tim. 5.
Iob 18.
Simile.

Ad Nepotianum.
Eccles. 7.
Similia.

Simile.

Marth. 24.

hora Dominus venturus est. Dormiant somnū suum omnes viri ^{Psal. 75.}
diuitiarum, auari, ambitiosi, amatores huius seculi: Dormiant ^{Matth. 25.}
& dormient fatuae virgines, oblitæ accipere oleum in lampadibus suis, oblitæ bonorum operum: iusti autem, & timentes Deum, similes sunt expectantibus dominum suum, quando re- Tit. 3.
*uertatur à nuptijs: iuste, piè, & sobriè viuunt, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei. Hæc expectatio, est perpetua mortis, & particularis iudicij nostri recordatio. Pharao & populus eius persequens filios Israël, quum iam se morti propinquos cernerent, ab incepto desistere volebant, dicentes: Fugiamus Israël: Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Sed nimis id seruum fuit, quia iam in porta mors aderat. Illis enim fugientibus, occurrerunt aqua, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Præcogitanda & præuidenda mors est: ne illa iam propinquante, inuoluant nos aqua tribulationum, morbus, tristitia, curæ, aliæque innumeræ molestiæ, quibus submergamur in profundum. Cygnus, morti vicinus, suauissimè cantat; Serena avis marina, morti vicina, amarissimè flet atque ingemiscit. Ratio discriminis est, quia quum in mortis articulo sanguis totus ad cor se recipiat; sanguis cygni, vt generosus & purus, alacritatem adfert, & cantum edit; sanguis serenæ vilis & corruptus, tristitiam generat, & gemitum prouocat. Idem discrimen est inter bonos & malos. Bonis ac iustis grata mors est, eiúsque recordatio: quia laborum terminus, gaudiorum ianua & introitus est. Malis ac impijs tristis & horrenda mors est, eiúsque memoria; quia gaudiorum finis, tormentorum illis, quæ finem non habebunt, principium est. Quare Pauli vox erat: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Peccatoris vox est: Peccantem me quotidie, & non me penitentem, timor mortis conturbat me. Lege Marcum Marulum in lib. Exemplorum: Vt clepsydræ ^{Lib. 5. cap. 9.}
tux usum habeas, & temporis tui fluxum ex eo cognoscas, ^{Simile.}
ne cesse est vt sapius eam voluas atque reuoluas; quia citò tota decurrit: ita planè vt vita tua rectè vtaris, & à morte inopinatus nō opprimaris, voluenda tibi in horas est clepsydra, considerandus vitæ tuæ perpetuus fluxus, vt ita rationem eius Deo feliciter reddās, dicente Scriptura: Si non ^{Apoç. 3.}
vigilaueris, veniam ad te tanquam fur.*

3. Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.

Locus moralis, de cura habenda viduarum. Vt misericordiam Christi in hoc miraculo magis illustrem ostendat. ^{Viduarū cura.}
Pars Æstiuæ. Y deret

deret Euangelista, addit eam viduam fuisse, cuius filium resuscitauit. Ut viduarum curam sibi singulariter commendatam esse Christus doceret, voluit viduæ filium à morte suscitare. Ut viduæ calamitatem maiori commiseratione dignam demonstraret Euangelista, addit fuisse *turbam ciuitatis multam cum illa*. Cum illa, quia propter illam, & ad eius consolationem, non pauci aliqui, sed *turba ciuitatis*; nec modica, sed *turba multa*. Commendat hoc pietatis genus sæpe Scriptura, ipsique Deo proprium quodammodo esse, ut viduarum causam agat, & curam gerat, demonstrat. *Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet*. Et iterum: *Dominus non despiciet preces populi; nec viduam, si emittat & effundat loquelam gemitus*. Quo persona quæque afflictior est & miserior, eo diuinæ bonitati est commendatior: imò horum se proprium protectorem esse pronunciat. *Luxta est Dominus ijs qui tribulato sunt corde*. Rursum: *Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor*. Viduarum causam negligere, aut illis iniuriam inferre, pro grauissimo scelere Deus habet. Dicit apud Prophetam: *Magnificati sunt & ditati; incrassati sunt & impinguati; & preterierunt sermones meos pessimè*. At qua in re, obsecro? *Causam viduæ non iudicauerunt: causam pupilli non direxerunt. Nunquid super his non visitabo?* ait Dominus. Quid acerbius comminari aut loqui potuit? Porro gratiam cum Deo inire volentes, ad hoc misericordiae genus potissimum inuitat. *Iudicata pupillo, defendite viduam; & venite & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata vestra sicut coccinum, velut nix dealbabuntur*. Frequentia sunt in Scripturis specialis diuinæ erga viduas misericordiae exempla, quam nos imitari par est. Solus viduæ Sareptanæ filium suscitauit Elias. Elizæus viduæ Sunamitidis inopiam miraculo olei multiplicati subleuauit, eiusdemque postea filium à morte resuscitauit D. Petrus precibus viduarum flexus, puellam Dorcadem vitæ restituit. De viduis refocillandis varia in Deuteronomio præcepta habes, quæ sic veteri populo commendata erant, ut filijs gratiæ multo magis conueniant, diffusa charitate in cordibus nostris; cuius prima & propria proles est, misericordiae erga afflictos.

4. Et turba multa ciuitatis cum illa.

Sepultura religiosa.

Locus moralis esse potest, de religiosa piorum sepultura, quem in altero Promptuario Catholico, ad hanc Dominicam, contra hæreticos tractauimus. Hic tamén pauca addemus,

addemus, prout Deus dabit. Quantum Christo hæc pietas placuerit, qua magno numero ad efferendum funus ciues Naimenses confluebant, hoc illustri miraculo adolescentis resuscitati, ostendere voluit. Dauid misit qui agerent gratias, & quidem accuratè, viris de Iabes Galaad, qui corpora Saul & filiorum eius sepelierant, dicens: *Benedicti vos à Domino, qui fecistis misericordiam cum Domino vestro Saul, & sepeliistis eum. Et nunc retribuet quidem Dominus vobis misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quòd fecistis verbum istud.* Sanctus Patriarcha Abraham maximè laudatur, quia sepeliuit magnificè vxorem suam Saram. Curam sepulchri sui habuerunt Iacob & Ioseph filius eius; qui mortui in Ægypto, transferri tamen ossa sua, & in sepulchro patrum suorum, in terra Chanaan sepeliri iusserunt: quod & factum fuit. Sed excellentem in hoc genere Tobix pietatem laudat multis verbis angelus Raphael: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandiũ tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos; ego obtuli orationem tuam Domino.* Vides quàm grata Deo fuit sepultura fidelium pietas. Iudæi enim erant ab Assyrijs in exilio occisi, quos sic bonus Tobias sepeliebat. Laudatur Iudas Machabæus, quòd interfectos in prælio, honestè sepeliri, precèsque & sacrificia pro eis offerri iusserit. Et ratio additur: *Piè & religiosè de resurrectione cogitans.* Resurrectionis enim fidem pia ac religiosa defunctorum in Domino sepultura proficitur. Discipulorum Ioannis Baptistæ pietas ab Euangelistis notatur, quòd eo in carcere decollato, *venerunt discipuli eius, & tulerunt corpus, & sepelierunt illud.* Nicodemi & Iosephi ab Arimathia circa Christi corpus sepeliendum pietas & religio in Euangelio diligenter commemoratur. Sed & Dauid ipse ossa Saul, & Ionathæ, & filiorum eius à Galaaditis semel sepulta, cum ossibus aliorum filiorum Saul, qui per Gabaonitas crucifixi fuerant, tulit, & sepeliuit in terra Benjamin, in sepulchro Cis patris eius. Hæc tot, & tantorum viuorum in sacris Scripturis exempla, ad hoc pietatis genus sedulò exequendum, satis admonere & hortari possunt. De pietate trium mulierum circa Christi corpus iam sepultum, in alia Dominica diximus.

Exempla.

2. Reg. 2.

Genes. 23.

Genes. 50.

Tob. 12.

2. Mach. 12.

Marth. 11.

Ioan. 19.

2. Reg. 21.

Domin. Pasch.

text. 1. & 2.

5. *Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit: Noli flere.*

Locus moralis de misericordia egenis & afflictis personis
 Y 2 exemplo

Misericordia
 erga afflictos.

exemplo Christi exhibenda. Christus enim ad hoc illustre miraculum misericordia erga plorantem viduam inductus accessit: *Misericordia motus super eam*. scilicet plorantem defuncti filij, & vnici, & adolescentis mortem. Vnde dicit ei ante omnia: *Noli flere*. Lachrymis viduæ matris condolet, iacturæ compatitur, afflictioni miseretur, oculis misericordiae in eam coniectis. *Quam cum vidisset, misericordia motus dixit*. Hi oculi misericordiae in Christo Redemptore sæpenumero eluxerunt. *Videns in deserto multitudinem magnam*, quæ eum triduo sequuta fuerat, *Miseror* (inquit) *super turbam*. Egrediens è templo, *vidit cacum à natiuitate*, & sanauit eum. *Vidit sedentem Matthæum in telonio*, & vocauit eum. *Vidit Zachæum in arbore*, & hospes eius esse statim voluit, vt salus fieret toti domui. *Vidit discipulos laborantes in remigando*, & eos à tempestate liberauit. Vidit duos fratres, Simonem & Andream, piscantes in mari, & ait eis: *Venite post me*. Hos oculos misericordiae & gratiae Christus toties ostendit, vt nostros oculos simili affectu imbueret, qui *conformes esse debemus imagini eius*, & (si quidem in illo manemus) *sicut ille ambulauit, ita ambulare*. Nunc autem diues ille epulo vidit quotidie Lazarum pro foribus suis, miserum & afflictum, & cupientem comedere de micis quæ cadebant sub mensa eius, & nemo illi dabat. Pro oculis misericordiae, nos oculos superbiae, inuidiae, adulterij plenos circumferimus. Pauperes, afflictos, egenos, aut vii aspiciere dignamur, aut cum fastu despiciamus. Christus nec vocatus, nec rogatus ab hac vidua, videns tantùm eam afflictam & miseram, statim misericordia mouetur. Satis est ad misericordiam commouendam, vt alienam miseriam conspicias. Misericordiae causa, sola miseria conspecta & intellecta, satis iusta esse debet. Nec preces expectare, nec afflicti meritum expendere necesse est. Sicut *Deus pluit super iustos & iniustos*, omnium hominum necessitatibus prospiciens; ita misereri nos oportet omnium miserorum, nec merita, sed miseriam considerare. Portus naufragos excipit, siue bonos siue malos. Misericordia portus miseriae est. Si etiam indignos excipis, venient digni. Abraham dum quosuis peregrinos excipit, Angelos excipit. Scriptura dicit: *Si inimicus esuriat, ciba illum* Profectò si inimicus tuus est, bonus non est. Christus dicit: *Omni petenti te, tribue*. Non distinguit inter bonos & malos.

Subijciam hîc insignem diui Chrysostomi locum, in quo
omnibus

Ioan. 6.

Ioan. 9.
Matth. 9.
Luca 19.
Marc. 6.
Matth. 4.

Rom. 9.

Luca 16.

Luca 6.
Simile.

Prou. 25.
Rom. 12.
Luca 6.

omnibus ferè vanis & friuolis non miserendi excusationibus respondet & satisfacit. *Beatus* (inquit *Dauid*) *qui intel-* Homi. 11. in
ligit super egenum & pauperem. *Quid est, Qui intelligit?* epist. ad Hebr.
 hoc est, qui cognoscit quid sit pauper, qui tribulationem eius percipit. Cognoscens enim tribulationem eius, utique confestim miserebitur eius. Si videris pauperem, non pertransis: sed statim cogita quis sis, & si tu eius loco esses, quidnam velles omnes facere. *Qui intelligit*, inquit: cogita quia similis tibi, liber est, & eandem tecum participat generositatem, & sacramenta tecum communia habet. Sed inquis: Cur non operatur? cur vacans pascitur? Dic mihi: Tu per operationem habes quæ habes? Nonne ex hæreditate paterna illa accepisti? Si verò etiam ex labore, num ideo exprobras alteri? Audi Paulum Postquam dixit, *Qui non operatur, neque manducet;* subiungit *Vos autem bonum facientes non deficiatis*: id est, siue operantes ipsi manibus, siue non operantibus misericorditer largientes. Sed inquis, Impostor est. Quid dicis, ô homo? Propter vuum panem & vestimentum impostorem eum vocas? At, inquis, confestim vendet illud. Tu autem cuncta tua bene disponis? An etiam omnes egentes ex otio egent? nemo per naufragium? nemo per iudicia? nemo per furta? nemo per pericula? nemo per ægritudines? nemo per aliam calamitatem? Sed si audierimus aliquem talia deplorantem, maiora clamantem, & nudum cælos inspicientem, & capillos demittentem, & pannis circumdatum; confestim eum impostorem, fallacem, simulatorem vocamus. Non erubescis? *Quem impostorem vocas?* Noli dare, & noli accusare hominem. Sed habet, inquis, & fingit se non habere. Hoc si ita esset, te accusat, non illum. Scit enim se cum crudelibus habitare, cum bestiis magis quàm cum hominibus. Ideo compellitur in habitu miserabiliore comparere, ut tuam frangat animam. Si in habitu honesto aliquis nos interpellat, iste, inquis, impostor est; & ut putetur ex generosis esse, isto modo interpellat: si viderimus in contrario habitu, & illum culpamus. *Quid agant de cætero miseri?* Quare, inquis, aliqui mutilata membra denu-
 dant? Propter te hoc fit. Si enim misericordes essemus, his artibus opus non esset. *Quis est ita miser, ut velit tantum clamare, ut velit ad confusionem venire, ut velit publicè deplorare, cum nuda coniuge, cum filiis puluere conspersis?* Hæc qua paupertate non sunt maiora? Sed sapius dedi,
 inquis. *Quid verò?* Tu non sapè vesceris? Infantulos tuos

Excusationes non miserèdi.

1.

2. *Theff. 3.*

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

ſæpius petentes num abigis? O inuerecundiam! Pauperem inuerecundum vocas: tu, cum rapias, non es inuerecundus? Ille autem pro pane deprecans, inuerecundus iudicatur. Non intelligis quanta ſit neceſſitas ventris? Nonne tu omnia illius gratia facis? Nonne ſpiritualia propter hoc negligis? Hæc eſt inuerecundia. At ille, inquis, tot aures tæneratur, & alius tot, & nihilominus mendicat, factus ex mendicatione diues. Puerorum hæc fabulæ ſunt, & vanitates. Non mihi perſuadetur, non credo, ablit. Ad uſuram dat quis, & in abundantia conſtitutus mendicat? Quid eſt mendicitate ignominioſius? Quid ergo? omnes ad uſuram dant? omnes impoſtores ſunt? nullus reuera pauper eſt? Etiam, inquis, & multi. Quid ergo vel eis non præſtas opem? Vt quid exiſtis ſcrupuloſus vitæ eorum enucleator? Quod ſi & valde ille peccator ſit qui te rogat, cogita quia & tu dicis Deo, Peccata mea ne recorderis: noli remiſci peccatorum eius. Tempus eſt nunc miſericordiæ, non ſcrupuloſæ diſcuſſionis. Nutriti vult. ſi quidem vis, tribue: ſi non vis, dimitte, nihil diſceptans quare ſit miſer. Alioqui nullus hoc modo miſerebitur. Deinde etiam alios miſereri volentes tu auertis.

10. Quando enim audiunt te dicentem, quoniam ille impoſtor eſt, abundat, ad uſuram dat, incipiunt neque iſtis dare nec illis. Quæ mala ſunt facile ſuſpicamur: quare omnes tales eſſe ſuſpicabuntur. Denique per hanc diſcuſſionem eò nunc ventum eſt, vt etiam viros monachalem vitam agentes ſuſpectos habeam⁹, dicentes, Ille impoſtor eſt. Non hoc dicebāt priſci. Si indifferenter omnibus damus, ſemper miſerebimur. Si autem cœperimus ſcrutari, nunquam miſericordiam præſtabimus. Quieſcamus ab hac abſurda curioſitate, & diabolica, & pernicioſa. Non enim ex vita & merito accipiētium à te pauperum, ſed ex voluntate tua, ex liberalitate multa, ex miſericordia, ex bonitate mercedem tibi retribuet Deus. Hæc hæctenus D. Chryſoſtomus.

Matth. 4i

Diabolus quum Chriſtum eſurire videret, exquiret an eſſet Filius Dei. Tu quum vides pauperem, inquiris an ſit Dei filius, vir bonus & eleemoſyna dignus. At Chriſtus dicit: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Dicit, *in nomine Prophetæ*; vt ſi fortè nomine tenus tantùm talis ſit, ſcias tamen te mercede tua non carere. Sic pauperem recipis in nomine pauperis, id eſt, in nomine Chriſti, qualiſcunque ille tandem ſit. Deus vbi plus de potentia & robore dedit, ibi magis de miſericordia & liberalitate

Matth. 10.

Exempla natu-
ræ.

talitate esse voluit. Sic Leo cæteris animantibus fortior, omnium est clementissimus; iuxta illud :

Parcere prostratis scit nobilis ira Leonis.

Sic aquila, omnium avium princeps, liberalitate omnes superat. Prædam enim copiosam nacta, ubi naturæ satisfecit; quod reliquum est, cæteris avidus (quæ eam propterea sequuntur) comedendum relinquit, ut & supra annotatum est. At crudelia & ferocia animalia potestate & viribus Deus privavit, ut canes & feles, & sexum fœminæum, qui quo est imbecillior, eo est ad vindictam acior. Sicut proprium est

Simile.

foli lucere, & igni calefacere; sic proprium est Deo, Deiq; similibus, seu filiis Dei, benefacere, misereri, suam bonitatem communicare; ut quanto plus possunt, tanto plus velint. Quum voluit Deus filios Israël de Ægypto educere, omnes angustias illorum expressit; ut quanto illi erant inferiores, tanto ille misericordior esset. *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem eius audivi, propter divitiam eorum qui præsumunt operibus: & sciens dolorem eius, descendi ut liberem eum.* Totam eorum miseriam exprimit, ut suæ misericordiæ sinus aperiat. Sic nos miserias fratrum omnes & singulas considerare, conferre; copulare, expendere debemus, ut ad misericordiam exitumur, veluti Christus in hoc Evangelio fecit. Propria quasi hæc est filiorum Dei, & verè Christianorū nota. Vnde Apostolus: *Induite vos sicut ele-*

Exod. 3.

cti Dei, & dilecti, viscera misericordia. Vbi enim sunt viscera, ibi haud dubiè erunt opera. Talis erat sanctus Iob, qui dixit: *Ab infantia crevit mecum miseratio, & de utero matris mee egressa est mecum.* Quod sancto Iob à prima infantia Dei munere concessum est, hoc nos induere iubet Apostolus: hoc est, illud frequenter à Deo piis præcibus postulare, ad illud assequendum Dei in nos beneficia, & pietatis exempla meditari, illud denique plurimis pietatis actibus quasi connaturale nobis efficere. Hoc est viscera misericordiæ induere. Deus in veteri Lege, ad purificandum leprosum, iubet sacerdotem oleum in sinistra manu effunderè. Oleum in sinistra manu effundit, qui misericordiam erga miseròs exhibet, quod contra peccatorum lepras singulare est remedium; iuxta illud Danielis: *Rex, consilium meum placeat tibi, peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Verè oleum sanandis lepris, misericordia est: quia sicut oleum cæteris liquoribus supernatat, sic misericordia, ut propinquior charitatis filia, cæteris virtutibus

Coloss. 3.

Dissimile.

Iob 31.

Levit. 14.

Allegoria.

Similia.

antecellit. Reliquæ enim virtutes tibi ipsi vtilis sunt, vt humilitas, temperantia, castitas, patientia, &c. Misericordia & tibi & proximo vtilitatem adfert. Rursum, sicut oleum coloribus splendorem reddit, nec lucet aut splendet pictura quibuscunque coloribus ornata, nisi oleo delibuta: sic absque misericordia ceteræ virtutes aridæ & obscuræ sunt, per opera verò misericordiæ illustrantur & splendent; iuxta illud: *Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi.* Et illud Esaia: *Frangere esurienti panem tuum, egenos & vagos introducere in domum tuam, &c. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum.*

Sed parum fortè mouet misericordiæ laus & merces, in Scripturis reuelatæ. Malit avarus & seculi amator, ideòque in proximum crudelis & in mitis, tota hac mercede & laude, quàm sua pecunia aut copia, carere. Vide tamen & considera sic hanc misericordiam impensam apud Deum mereri, vt eadem neglecta, grauissimè offendant: *Non exasperes pauperem* (ait Scriptura) *in inopia sua: cor inopis ne affixeris.*

Declina pauperi sine tristitia aurem tuam; & redde debitum tuum, & redde illi pacificè in mansuetudine. Dicit tuam misericordiam afflicto deberi, & reddendam vt debitum. Nempe, vt omnibus Deus de certis vitæ mediis prospexit, negotiatori de industria sua, agricolæ de labore manuum suarum, mechanico de exercitio artis suæ, & sic in omni hominum genere; solius pauperis & afflicti remedium in nulla re peculiari, sed in omnium oculis collocavit: omnes illi diuites debitores fecit. Deinde vult Scriptura, hoc debitum pacificè in mansuetudine; non toruo sed hilari vultu; non fastuosè, sed in humilitate, *declinando aurem tuam*, pauperi reddi: non solùm vt accipiat quod ei debetur, sed etiam vt accipiendo non affligatur, tam vexetur, non exasperetur. Sic opus misericordiæ etiam actus iustitiæ est. Sicut oleum meliùs in torcularibus eliquatur, si oliua priùs aqua calida perfundatur; sic illa misericordia meliùs a tua calida perfundatur; sic illa misericordia meliùs fluit, Deòque gratior est, quam feruida cordis compassio præcessit, adeòque elicit. Et sicut oleum, quanto citiùs de torculari exprimitur, tanto iudicatur melius; sic bis dat, qui citò dat; & tanto est beneficentia excellentior, quanto celerior. Denique sicut oleum non cum strepitu cadit, sicut aqua vel vinum, sed quietè fluit; sic misericordiæ opus pacificè est exercendum, non cum murmure, aut vlla molestiæ significatione. De hac præstantissima

*Psal. 111.
Esaia 58.*

Eccles. 4.

Misericordia
pauperibus de-
betur.

Similia.

stantissima virtute iam in aliis Euangeliiis multa diximus. Tamen propter eius summam necessitatem, & satis neglectum exercitium, aliqua hoc loco addenda videbantur. Vide Domin. 12. post Pentecost. tex. 6. & alia loca illi annotata. Nam de eleemosyna strictè accepta in aliis variis Dominicis dictum est: quæ ferè omnia ad misericordiæ huius locum referri possunt.

Vide Domin. 12.
post Pentec. tex. 3.
& loca illis an-
notata.

6. *Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt.*

Locus moralis de ingenti Dei misericordia, quia peccatores in via peccati currentes, iniecta tribulationum & impedimentorum manu, ab illo cursu sistit, & à peccato liberat. Christus hoc loco accedens, & tangens loculum quo defunctus efferebatur, facit, vt qui ad sepulchrum deferebant mortuum, starent, & misericordiæ eius exitum expectarent. Eodem omnino modo Deus per misericordiam ad peccatores accedens, & defunctæ in peccatis animæ loculum, qui corpus est, sua visitatione tangens, atque aliquo modo affligens, facit, vt passiones inordinatæ, quibus anima tota in decliue vitiorum præceps ferebatur, sistant nonnihil ab illo quem tenebant cursu, iniectis videlicet impedimentis, liberè ac licenter vt priùs peccandi; vt violento illarum cursu hac necessitate retardato colligere se animus possit, ac loquentem Deum audire; *Adolescens, tibi dico, surge.* Vel, vt Apostolus aliis verbis dixit, *Surge qui dormis. & illuminabit te Christus.* Sed quemadmodum altè dormiens, nisi aliquo impulsu excitetur, non euigilat, nec de surgendo cogitat; sic multi peccatores, in longa peccati consuetudine altum stertentes, de vitæ in melius mutatione nihil cogitant, nisi manus Domini tangat eos, & passiones à quibus veluti fluctibus rapidè currentibus, deorsum trahuntur, aliquo impedimento iniecto, sistere cogantur. Nempe hæc est visitatio Dei; quam qui non cognoscunt, incidunt in iudicium Dei, vt in alia Dominica explicatum est: & hic est clamor Dei post nos, vt peccati veterum excutiamus, de quo etiam superius diximus. Sed hic aliqua addenda sunt, prout Deus dabit. De peccatoribus dicit Ieremias: *Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium.* Sicut enim equus currens ad pugnam, nec hostem ex aduerso timet, nec vel cadentium gemitu, vel tormentorum

Tribulatio ad
penitentiam
trahit.

Ephes. 5.
Simile.

Domin. 9. post
Pentecost. text. 2.
3. & 4.
Domini 3. Ad-
uent. text. 3.
Ierem. 3.
Simile.

strepitu, vel lancearum ictibus terretur; sic impij præcipites ad malum feruntur, quò eos libido & cupiditas impellunt; nec vel diaboli insidias ac rugitum timent, vel aliorum impiorum calamitoso exitu mouentur, vel gehennæ comminationibus terrentur: attamen, vt equus impetu eutrens, chamo & fræno à fessore strenuo constrictus, cursum sistere cogitur; sic Dei manus impios tangens, & *chamo ac freno maxillas eorum constringens, qui non approximant ad eum*, sed toto impetu fugiunt ab eo, eos sæpenumerò in rectam viam conuertit, impietatis effrenem cursum sistit, & ad meliorem mentem reuocat. Maximum est hoc Dei beneficium. Quemadmodum in mare se præcipitare volentem, qui ne apprehenderet & sisteret, vt eum grauiter aliqua corporis parte mulctaret, non illi nocuisse, sed singulare beneficium ei contulisse, vitæque author ac patronus censeretur: sic omnino peccatorem in tartara ruentem percutiens Deus, ac percutiendo ad pœnitentiam vocans, maximo afficit beneficio, & salutis author est. De Pharaone dixit Deus:

Simile.

Psal. 33.

Simile.

Exempla.

Exod. 11.

Adhuc vna plaga tangam Pharaonem. Qua ille tactus, ad tempus resipiscebat, Dominum cognoscebat, Moysen & Aaron; vt pro eo intercederent, orabat. Manasses Rex, qui prospera flante fortuna, flagitiosissimè vitam egit, à Deo tactus, regno exutus, captiuus in Babylonem abductus: postquam coangustatus est, orauit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde coram Deo patrum suorum, deprecatusque est eum, & obsecrauit intentè; & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum, & cognouit Manasses quòd Dominus ipse esset Deus. Appositè D. Chrysofomus: Sicut

2. Paralip. 33.

Simile.

Homil. 6. ad pop. Antioch.

splene & intercute laborantes, cum larga fruuntur mensa, frigida potione, delitiis ferculorum & laporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserimi, delitiis morbum augentes; si verò siti & fame, secundum medicorum leges cruciantur, aliquam salutis spem habent: sic & in iniquitate viuentes, si puniantur à Deo, bonam spem habent; si verò cum iniquitate, licentia & delitiis fruuntur, sunt multo miseriores.

Similium cõgeries.

1.

2.

Quemadmodum enim frigus noctis florem cõtrahit, & calor diei foras euocat: sic aduersitas à Deo inflictæ, peccatorem contrahit, vt ad se redeat, seque ipsum recognoscat; prosperitas verò extollit, & extra seipsum vagari facit. Sicut cyrogrillus, siue hericius magnus, vtcunque se in corio suo, quasi que testudine constringat, vt saluo cortice aperiri vix possit; tamè si aqua calida aspergatur, cõtinuò aperitur: sic peccatores,

carores,

catores, longa peccati consuetudine, quasi dura testudine cō-
 pressi, & callo obducto, sic indurati, vt sola mors peccato fi-
 nem imponere posse videatur; aqua tamen tribulationis fer-
 uenti, perfusi dissoluntur, & ad resipiscentiā flēctuntur. His
 aquis perfusus Dauid, in persona percussi & pœnitētis pec-
 catoris, dixit: *Saluum me fac Domine, quoniā intrauerūt aqua* ^{Psal. 68.}
vsque ad animam meam. Nam vt aqua omnis per se insipida ^{3.}
 est, & ad omnem saporem accipiēdum apta; sed per calorem
 solis educto vapore terrestri, sal sedinem induit, ac rē quidem,
 sed ad multa vtilē & salutarem; & sicut *p̄ri motu exagitatum* ^{August. de Ciuit.}
exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum: sic ^{Dei, lib. 1. cap. 8.}
 planē tribulatio per se res indifferens est, potestq; vel in bo-
 num, vel in malū verti: sed à Deo immissa, & per eius diuinæ
 gratiæ operationem, quæ fuisset per se peccato insipida, fit
 pœnitenti compunctio sapida, non quidem sapore dulci, sed
 falso, vtilissimo tamen: *quia tristitia qua secundum Deum est,*
pœnitentiam in salutē stabilem operatur. ^{2. Cor. 3.} Tantum interest, non
 qualia, sed qualis quisq; patiat. Sanē sicut ceruus dum ni-
 mis virgetur à canibus, ad hominem spontē fugit; sic tribu-
 lationes peccatorem quasi canes quidam persequētes, & for-
 titer prementes, ad Dominum redire cōpellunt, iuxta illud
 Psalmistæ: *Imple facies eorū ignominia, & quærent nomen tuum*
Domine. Denique sicut armētarij, vel pastores, boues & oues ^{Psal. 82.}
 refractarias, ac sequi nolentes, vel fune ligant, vel virga per-
 cutiunt, vel stimulis adigunt; sic obstinatos peccatores, &
 Deum sequi nolentes, vel duris calamitatum funibus alligat
 Deus, iuxta illud Osæ, *In funiculis Adam traham eos in vin-* ^{Osæ. 11.}
culis charitatis: vel virga disciplinæ & correctionis ferit; de
 qua Psalmista, *Virga directionis,* id est, virga in viam dirigens, ^{Psal. 44.}
virga regni tui: vel stimulis tribulationum pungit; de quibus
 alius Propheta: *Domine in angustia requisierunt te, in tribula-*
tione murmuris doctrina tua eis. Sicut qua concipit, dum appro- ^{Esaia 26.}
pinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis; sic facti
sumus à facie tua Domine. Concepimus, & quasi parturimus,
& peperimus spiritum salutis. Nempe tactus Dei & tribulatio
 cordi peccatoris quasi semen salutis immittitur, vnde con-
 cipit dolorem de peccato, parturit pœnitentiā bonam, &
 parit salutem stabilem.

7. *Adolescens, tibi dico, Surge.*

Locus moralis, vocante Christo, surgendum esse à pecca-
 to, & vocem gratiæ alacriter sequendam. Quod enim ^{Vox gratiæ au-}
 dicnda.
 in

*De verb. Do-
min. Ser. 44.*

in hoc adolescente recenter mortuo, & ad sepulturam elato, Christus fecit, hoc in multis peccatoribus, qui peccato cōsentientes, etiam ad actū peccati profilierunt, sed nec dū in consuetudine peccandi sepulti sunt, operatur quotidie Christi gratia, quod his verbis explicat sanctus Augustinus: *Alij post consensum peccati eunt in factum, tanquam afferentes mortuum suum: ut quod latebat in secreto vitii appareat in publico. Nunquid iam isti, quia in factum processerunt, desperandi sunt? Nonne & illi iuveni dictum est: Tibi dico, surge? Nonne & ille redditus est matri suae? Sic ergo, & qui iam fecerit, si fortè commonitus & commotus verbo veritatis ad Christi vocem resurgit, viuus redditur. Potuit progredi, in aeternum perire non potuit. Qui autē faciēdo quod malum est, etiam mala consuetudine se implicant, hac pressi, tanquam sepulti sunt. Hæc ille. Qui ergo non potuit paruulos suos allidere ad petram, primas cogitationes & appetitiones peccati abicere, arque à consensu & delectatione temperare, qui post consensum ab actū, externo sibi non cauit, id saltem maximo studio caueat, ne actus in consuetudinem transeat, ne mortuus & elatus sepultura obstruatur, ne claudat super eum puteus os suum; de qua re in præcedentibus dictum est. Nunquid qui cadit, nō adijciat ut resurgat? Sicut clauus quo crebrius malleo percutitur, eo fortius & profundius ligno infigitur, quasi que radicatur; sic actus peccati, quo sæpius repetitur, eo altius animę infigitur, quasi que in ea radicatur, ut non nisi difficillimè euelli queat. De his dicit Propheta: *Profundè peccauerunt, sicut in diebus Gabaa; siue efrenem libidinem virorum Gabaa circa Leuitæ vxorem, siue infidelitatem populi in diebus Saul, qui fuit de Gabaa, intelligas. Profundè enim peccat, qui longa peccandi consuetudine obduratus est, qualis fuit illorum libido, & horū infidelitas contra Deum. Sicut qui febre laborat, lenta illa quidem, sed hectica & assidua, si fortè ob aliquam intemperantiam incidit in febrem quādam acutam, & perurgentem, facile eam expellit, & leni medicina curatur, manente tamen semper hectica febre: sic actus citò curatur, consuetudo autem peccandi difficillimè. Maximum saxum in montis cacumine nullo negotio sistitur; vbi in vallem præcipitari cœpit, vix vlla industria retinetur. Maxima iustorum peccata facile sanantur, impiorum autem qui imperiū in scelus currunt, nec mediocria, nisi difficillimè sanari possunt. Dauid celeriter ab adulterij flagitio & homicidij scelere resipuit; Saul frequenter Dei mandatis rebellans, reprobus fit: sed hoc ideo factum est.**

*Ierem 8.
Simile.*

*Osea 9.
Iudic. 19.
1. Reg. 8, & 12.*

Simile.

Simile.

Exemplum.

est, quia vocem Nathan Prophetæ Dauid audiuit, vocem Sa-^{2. Reg. 19.} muelis Saul audire noluit. Vocem Dei non audit, qui vocem prædicatoris non accipit. Assueti peccato, peccati illius reprehensionem non sustinent. Quicquid de illo peccato prædicator dicit, non sibi, nec de se, sed aliis, & de aliis eum loqui arbitrantur.

Sic hominem quasi extra se ponit peccatum, & amentem Peccatum facit, vt licet ei propriè loquaris, & eius ei vitia aperias, tamen te non audiat, aut intelligat prorsus, sed ad alios, & de aliis te loqui existimet. Quamdiu Nathan Propheta in aliena persona peccatum Dauidi exposuit, & parabolam induxit de diuite multas oues habente, & ab eo, qui vnicam ouem habuerat, eandem rapiente; placuit illi sermo, & seueram in eum sententiam protulit: nihil tamen adhuc emendatus est.

Atqui vbi primum intulit Propheta, *Tu es ille vir*; moxq; peccatum eius apertè ei proposuit: audita Prophetæ voce, quia recenter mortuus fuerat, necdum peccati consuetudine sepultus, *resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui, dicens: Peccaui.*

Beati qui sic vocem Dei audiunt. Similem Ioannis Baptistæ vocem Herodes audire non potuit, quum ei diceret: *Non licet tibi uxorem habere fratris tui*, sed vera & salutaria loquentem, in vincula coniecit, visco videlicet consuetæ libidinis irretitus. Hoc bonorum & impiorum discrimen expressit Sapiens: *In memoria sermonum tuorum examinabantur, & sanabantur velociter: ne in altam incidentes obliuionem, nō possent tuo vti adiutorio.*

Hoc de filiis Israel in deserto dicit, qui percussi à serpentibus, erecto tamen æneo serpente, & eum ex Dei præcepto aspicientes, sanati sunt. At de impiis Ægyptiis ibidem dicit: *Illos locustarum & muscarū occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas anima illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari: nempe propter odium inueteratum contra populum Dei, & propter pertinaciam non dimittendi illos.*

Israelitæ verò, etsi in deserto peccantes, tamen in memoria sermonum Dei, id est, audientes vocem eius per Moysen, eorum peccata redarguentem, *velociter saluabantur, citò resipiscentes, ne actus in consuetudinem abiret, & in altam incidentes obliuionem, non possent Dei vti adiutorio.*

Vocis diuinæ neglectus parit obliuionem Dei & sui: obliuio Dei & sui generat consuetudinem peccati: consuetudo peccati omne Dei adiutorium excludit. Sic alia Scriptura *Vocauit, & reuulsis, ego quoque in interitu vestro ridebo. Qui nō audit matrem*

blandientem, postea audiet nouercam obstrepentem. Vox

matris

matris

matris blandientis, est Ecclesie ad pœnitentiã vocantis: vox noueræ obstrepentis, est eiusdem obiurgantis & excommunicantis. De hac voce Paulus: *Vellem esse apud vos modo, & mutare vocem, quoniam confundor in vobis.* Non enim vox matris, sed noueræ illa erat: *O insensati Galata, quis vos fascinavit non obedire veritati?* Hanc vocem mutare cupit, vt tanquam filiis blandè loquatur; non tanquam reprobos & adulteros, quasiq̃ue extra disciplinam factos. abiiciat & deserat. Qui Christi blandam vocem nunc non audit, *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos;* vt à peccato resurgat; audiet postea vocem illam terribilem: *Ite maledicti in ignem aeternum;* vt in peccatis suis moriatur. Qui nec per literas sacrarum Scripturarum, nec per vocem prædicationis externæ, nec per nutus & signa rerum creatatum, (*Cali enim enarrant gloriam Dei, & iustitiam eius*) nec per nuncios & flagella tribulationum, quibus loculum corporis nostri tangit, Deum audire vult, ille proflus vt surdus ac cæcus pereat necesse est. Sicut pullus, qui gallina vocante non venit, granum aliquod è terra scalpens, à miluo interea sæpe capitur; sic terreni peccatores, Dei vocem non audientes, quia terrenis curis & voluptatibus detinerentur, in diaboli laqueos incidunt. Conqueritur apud Iob Deus: *Seruum meum vocavi, & non respondit mihi; ore proprio deprecabar illum.* Cuius rei pœnã apud alium Prophetam addit *Omnes in cade corruetis, eo quòd vocavi, & non respondistis mihi.* Quod maximum flagitium acerrimè alius Prophetam increpat *Quare auersus est populus iste in Ierusalem auersione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Vnde paulo post subiungit: *Idcirco cadens inter corruentes; in tempore visitationis sua corruent, dicit Dominus.*

Huiusmodi peccatores, peccandi consuetudine prægrauati *conciipiunt quidem, & parturiunt* (vt Prophetam loquitur) *sed non pariunt spiritum salutis.* Timorem inferni, ex fide informi concipiunt, & quoddam peccatorum odium parturiunt, quia displicent sordes peccati; sed vitioum catena religati, & consuetudine victi, iacent semper & voluntantur in eisdem.

Horum est miserrima conditio, & status lachrimabilis. De his enim dici illud potest: *Venerunt filij vsque ad partum, & vires non habet parturiens.* Nullus acerbior dolor cogitari potest, quàm is quem sustinet mulier appropinquans ad partum, & pariendi vires non habens, &c. De hoc argumento vide

vide

Gal. 4.

Gal. 3.

Matth. 11.

Matth. 23.

Psal. 18.

Simile.

Iob 19.

Esaia 65.

Ierem. 8.

Esaia 26.

4 Reg. 19.

vide plura in Dominica 9. post Pentecosten, textu 2. & 4. aliisque in locis illic annotatis.

EVANGELIVM DOMINICÆ XVI.

POST PENTECOSTEN.

*C*um intraret Iesus in domum cuiusdam ^{Luce 14.} principis Phariseorum sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum, Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Phariseos, dicens: Si licet sabbatho curare? At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbathi? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne fortè honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum; & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cùm vocatus fueris, vade; recumbe in nouissimo loco; vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, Ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem. De benigna ac beneuola piorum cum impiis conuersatione.
2. Et ipsi obseruabant eum. De inuidia & maleuolentia, qua aliorum dicta & facta obseruantur ac reprehenduntur.

3. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos.* De cogitationibus nostris vniuersis Deo conspicuis.

4. *Si licet sabbatho curare?* De pia ac religiosa festorum celebratione.

5. *Ipsè verò apprehensum sanauit eum, ac dimisit.* De proximorum cura nullo tempore præsertimittenda.

6. *Intendens quomodo primo accubitus eligerent, dicit ad illos: Cum inuitatus fueris ad nuptias, nõ discumbas in primo loco.* Contra ambitionem, & prælaturæ desiderium.

7. *Cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.* De sui ipsius perpetua humiliacione.

1. *Cùm intraret in domum cuiusdam Pharisei manducare panem.*

Conuersatio
benigna cum
peccatoribus.

LO C V S moralis de benigna ac beneuola piorum, maxime sacerdotum, cum peccatoribus & impiis conuersatione, vt eos ad pietatem excitent, & Deo lucrifaciant. Christus hoc loco intrat domum principis cuiusdam Phariseorum, manducare panem, mensæque familiariter accumbere; in qua tamen domo sciebat tam hospitis sui, quàm sociorum eius insignem erga se maleuolentiam; nec alia de causa inuitatum se eò fuisse, quàm vt in aliquo vel verbo vel facto eum caperent, & reprehendendi atque accusandi rationem inuenirent. Mox enim vt intrauit, *ipsi obseruabant eum.* Deinde rogante eo an liceat sabbato curare, *tacuerunt,* maleuolè; malentes eum per errorem peccare, quàm ab ipsis, qui se magistros morum profitebantur, ab errore reuocari. Christus nihilominus intrat ad illos, accumbit mensæ, manducat cum illis, sanat hydropicum; siue spontè ingressum, vt à Christo sanaretur; siue ab illis subornatum, vt, an sabbatho sanare vellet, Christum tentarent. Docet legitimum sabbathî cultum. Ambitionis morbum animis eorum eximere, & humilitatis præstantissimam virtutem inferere, accurato sermone conatur. Hæc tota Christi benignitas erga homines impios & maleuolos, docere nos debet, peccatorum consortium, quando illis vtile, nobis ipsis innoxium est, minimè fugiendum, sed studiosè amplectendum esse; vt nostra opera, labore, doctrina, exemplo meliores fiant. Hunc locum in alijs Dominicis iam aliquoties tractauimus; in illa verba: *Simile est regnum cælorum fermento, &c.* Dominica 6. post Epiphaniam. Rursum ad illa verba: *Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, vt audirent*

Text. 3.

audirem illum. Itemque ad illa Pharifæorum verba: *Hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* Dominica 3. post Pentecosten. Huc etiam referri possunt, quæ de zelo animarum, & lucrandis Deo fratribus, in alijs Dominicis protulimus. Dominica 2. post Pascha, textu 2. & nona post Pentecosten, textu primo; undecima quoque post Pentecosten, textu primo; denique tertia post Pentecosten, textu tertio.

2. *Et ipsi (Pharifæi) obseruabant eum.*

Locus moralis de inuidia & malevolentia, quæ aliorum Observatores maleuoli. **L**dicta & facta obseruant, vt reprehendendi, detrahendi, accusandi causas inueniant. Hic enim Pharifæi Christum ad mensam & conuiuium inuitatum, qui recreationis beneuolæ, non maneolæ obseruationis locus erat, detrahendi & accusandi studio obseruant quid agat, quid dicat, quo modo se gerat. Est hoc totum superbiam, inuidiam, malevolentiam proprium, curiosos esse aliorum inspectores, obseruatores, corycæos, censores: nec in alios magis hoc scelus cadit, quam qui alios sanctitate, pietate, eruditione, præcellere videri volunt, & Pharifæi sunt. Hos detestatur Propheta, dicens: *Vs, qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, vt aspiciat nuditatem eius.* Hypocrita enim sub specie honoris & amicitiam mittit fel malevolentiam suam, vt videat nuditatem, id est, lapsum aliquem aut errorem fratris sui. *Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis. Considerat peccator iustum, & quarit mortificare eum.* Et iterum, siue de seipso, siue de Christo, siue de quolibet iusto Dauid: *Tota die verba mea execrabantur, aduersum me omnes cogitationes eorum in malum.* Hoc malevolentiam proprium, omnia obseruare, omnia in pessimam partem interpretari, magna libidine non subditos aut inferiores tantum, sed ipsos maximè æquales suos, reprehendere. Sed istis Pharifæis nihil miserius, nihil sceleratius. Qui candelam ardentem digitis proprijs mungit, candelæ quidem lumen clarius efficit, suos autem digitos & maculat & adurit: Sic qui iusto detrahit, & libenter eum taxat; suam quidem mentem & conscientiam fœdè contaminat, vehementerque lædit; iusto autem meriti materiam præbet, eiusque famam celebriorem facit. Ab improbis enim vituperari, laus est. Deus nunquam Moysen magis laudauit, quam quum Aaron frater, & Maria soror eius contra eum murmurarent, eiusque gloriæ detraherent.

*Cura pastor.
par. 3. cap. 33.*

Simile.

*Galat. 6.
In Ezzech. Ho-
mil. 13.*

*Simile.
Moral. lib. 7.
cap. 7.*

1. Ican. 3.

Ican. 8.

Isti maleuoli hypocritæ in cathedra pestilentia sedent. *In cathedra enim pestilentia sedere* (ait S. Gregorius) *est ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare.* Destinata enim malitia obseruant & reprehendunt fratres, non vt eos meliores reddant, sed vt infames faciant, suarûque libidini subseruiant. Qui Christi crucifixi imaginem aliqua fortè macula aspersam, aut loco parum honesto collocatam, lutóque iniectam, non luto extraheret atque ablueret, suóque loco reponeret, sed vel digito alijs ostentaret, vel irrideret; non solùm pessimus Christianus, sed etiam hæreticus aliquis, aut infidelis, meritò iudicaretur. Eodem sanè modo, qui proximum suum Dei imaginem, aliquo seu vero seu apparenti vitio fœdatum non fraternè corripit, sed malitiosè obseruat, digito notat, irridet, taxat; vix Christiani aut proximi nomine censendus erit. Apostoli dictum est: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.* id est, præceptum charitatis. *Tantum quisque portat proximum, quantum amat:* (ait sanctus Gregorius) *si enim amas, portas; si desysisti amare, desysisti tolerare.* Frustra se iactat proximum suum amare, qui errata eius non solùm non portat compatiendo, sed etiam protrudit & præpalat obseruando, notando, arguendo. Nihil magis charitati aduersum, nihil magis animæ perniciosum. *Quemadmodum enim charitas* (vt scribit diuus Gregorius) *inclinatione sua erigitur, attractione tenditur, compassione roboratur; cùmque in amorem proximi se dilatat, quasi ex meditatione colligit, quanta fortitudine in auctorem surgat:* sic è diuerso odium & maleuolentia, in obseruando proximos, inflatione sua deprimitur, auersione dissipatur, alieni mali oblectatione infirmatur; cùmque odio proximi mens constringitur, quasi ex meditatione colligit, facilèque considerat, quanta profunditate ab auctore suo ceciderit, à Dei amore què longè absit. *Quomodo enim Deum, quem non videt, potest diligere, qui fratrem, quem videt, non diligit? Quisque capitis sui stylum & genium sequitur.* Iudæis maleuolis Christus dixit: *Vos ex patre diabolo estis, Ille homicida, id est, maleuolus, inuidus, hostis humani generis, ab initio fuit. Desideria patris vestri vultis facere.* id est, me iustum, & quem de peccato arguere non potestis, quæritis interficere, & odio odistis me gratis. Ex patre diabolo omnes obseruatores maleuoli sunt, & patris sui desideria faciunt, proximi sui perniciem & infamiam quærunt, correctionem & emendationem non affectant, Sicut enim dia-

bolus circuit tanquam leo rugiens, quærens quem deuoret; sic filij diaboli, maleuoli, & inuidi, quos obseruent, quos carpant, quos mordeant, quibus caninum dentem infigant, sollicitè quærent. A spiritu & nomine Christiano longissimè isti recesserunt. Pulchrè Cyprianus: *Deus est, qui in habitare facit unanimes in domo. Idcirco & in columba venit Spiritus sanctus, simplex animal, & latum, non felle amarum, non morsibus sauum, non unguium laceratione violentum, hospitia humana diligere, unius domus consortium nosse; cum genuerint, simul filios edere; cum commealent volatilibus, inuicem coherere; communi conuersatione suam vitam degere, oris osculo concordiam pacis agnoscere, legem circa omnia unanimitati implere, Hæc est in Ecclesia noscenda simplicitas, hæc charitas obtinenda, ut columbas dilectio fraternitatis imitetur, ut mansuetudo & lenitas agnis & ouibus aquetur. Quid facit in pectore Christiano luporum feritas, & canum rabies, & venenum lethale serpentum, & cruenta sauitia bestiarum?* Hæc ille. Porro & suo maximè authori pharisaica hæc alios obseruandi & reprehendendi libido noxia est, & perniciofa. *Quemadmodum enim*

In lib. de unit. Ecclesia.

Simile.

cos hoc proprium habet, quòd dum ipsa ferrum aut cultrum acuit, semetipsam acuendo consumit, maximè aqua ei superiecta, quia tunc aciem acerrimam reddit, oleo verò delibuta lenem facit: sic omnino aliorum obseruatores & reprehensores maleuoli, dum aliorum vitia corrigunt, semetipsos maleuolentiæ vsu & incremento consumunt; iuxta illud Apostoli, *Quòd si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini*: maximè quum austerè, asperè, arroganter, & maleuolè id fit, toto effuso impetu in modum aquæ. Nam addito charitatis & compassionis oleo, non nisi leuem plagam reprehensio facit; & sanat, non vulnerat. Maleuola & iniusta reprehensio reprehendentem ferit & lædit, non eum qui reprehenditur. Sicut enim fluctus sæuientis maris rupi duræ, aut saxi illi, seipfos quidem frangunt, & in spumas inanes resoluuntur, manet autem rupes immobilis nec loco nec conditione mutata: sic maleuolus Phariseus & obseruator atque obrectator inuidus, in virum iustum incurrens, & sua eum maleuola obrectatione feriens, illum sanè nec lædit, nec deturbat; ipsemet verò in seipso frangitur, atteritur, totusque inuidia & maleuolentia cõsumitur & cõtabescit.

Simile.

3. *Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Phariseos.*

Locus moralis de cogitationibus nostris primis & mini-

Cogitationes Deo patientes.

mis; Deo semper patentibus atque conspicuis. Christus enim hoc loco, non verbis vllis Legislatorum aut Pharisæorum, sed solis eorum cogitationibus, & maleuolo reprehendendi studio, quod animo conceperant, respondit. Putabant illum sabbathi violatorem esse, si sabbatho quempiam curaret. Hanc eorum vanam & maleuolam cogitationem vt Deus videns atque cognoscens, ei occurrit. Docet hic locus, omnes hominum cogitationes Deo esse peruias & manifestas. Docet idem, quanta debet esse non oris tantum & operis, sed & cordis nostri custodia, ne quid in eo Deum offendat. Monet Propheta: *Auferte malum cogitationum vestrarum.* Et alius: *Que dicitis in cordibus vestris, compungimini.* Aquilla pullos suos, quos in nido habet, aduersus solem ponit, vt illum veluti authorem vitæ cognoscant; sol enim & animal generant hominem: quos autem videt solem intueri, eiusque radios ferre non posse, è nido tanquam spurios & alienos deturbat. Sic nos paruas adhuc cogitationes nostras, recentèrque natas, seu nascentes potius, versus iustitiæ solem dirigamus; vt ad eum oculos leuantes, eum authorem ac Dominum cognoscant: quæ verò Deum intueri nolunt, nec audent, quia terram & carnem respiciunt, tanquam extraneas & illegitimas ab animæ nido primo quoque tempore eijciamus. Postquam *Dominus est qui scrutatur corda & renes omniâque sunt nuda & aperta oculis eius;* & vt ait Sapiens, *Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus eius considerat:* vel hæc sola consideratio ab impietatis studio auocare deberet, quod fecit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commouear.* Quare diuus Basiliius interrogatus, cuius animus temerè euagatur, otioque se dat, quis frequenter irascitur, quis humanas laudes auidè captat, quis ad opera spiritualia piger est, quis actiones suas ad Dei gloriam non refert, quis inter orandum mente semper distrahitur, ad hæc singula hoc vnum respondit: *Qui non semper cogitat, Deum cogitationum & actionum suarum inspectorem esse.* Hæc enim vna recordatio, si assidua esset, contra omnia vitia sufficiens remedium esse posset. Hæc ille. Id his exemplis patebit. Sancto Ephrem commorante Edessæ, meretrix quædam per fenestram eius prospiciens, Tecum, inquit, dormire volo. Tum ille, Si vis, inquit, mecum dormire, ego locum designabo. Illa annuente, Non alio, inquit, loco tecum congregiar, nisi in medio ciuitatis. Illa pudorem allegante, Et quomodo,

ait

Esaia 1.

Psal. 4.

Simile.

Plin. lib. 10.

cap. 3.

Dei præsentia
semper cogi-
tanda.

Jerem. 7.

Hebr. 4.

Prou. 5.

Psal. 15.

In Reg. breu.

resp. 21. 22.

34. 37. 196.

Et 201.

Exempla

In vita eius
apud Surium,
om. 2. p. 770.

ait Ephrem, non te pudet coram Dei oculis id facere? Quo sermone capta ipsa meretrix est; & non ita multo post conuersa, monasticam vitam egit. Sic & sanctus Vincentius, In vita eius, lib. 1. cap. 13. Sur. tom. 2. Ordinis Prædicatorum lumen illustre, meretricem quandam in cellam eius de nocte introductam, pretiòque conductam, vt integerrimam eius castitatem violaret, loci arcanum nihil attendens, sed Deum præsentem ante oculos habens, grauissima oratione commonefactam atque compunctam, è cella expulit. Panusius Abbas, à Thaide meretricula tentatus, quum se assentiri simularet, si loco aliquo ita secreto conuenire possent, vt à nemine conspicerentur; quum ab illa de cubiculo in cubiculum deduceretur, semperque conspectum alicuius causeretur, & illa locum ita secretum atque occultum esse deierat, vt à nemine, præterquam à Deo, illic conspici posset; captata occasione. rogat an Deum esse, & omnia videre, crederet. Annuenti ille subiunxit: Cùm hoc non ignoras, nõnne infelicissima es, quæ propter breuissimi temporis voluptatem, & te, & omnes quibus tui copiam facis, perditum eas? His auditis, vehementer compuncta, pudicè postmodum, castèque vixit. Sic isti omnes hunc versiculum tenebant: *Prouidebam Dominum in conspectu meo semper*, &c. quem quidem omnes (ait Collat. 12. Callianus) *solita psallendi modulatione concinimus, virtutem* cap. 5. *verò eius non nisi pauci, expertique percipiunt.* Quamquam & Apophtegmata. ipsi ethnici videre hoc potuerunt. Thales Milesius dicebat, Laërt. lib. 1. Cic. lib. 3. de legib. Fulgos. lib. 7. cap. 2. *Homines existimare oportere, deos omnia cernere, deorumque omnia esse plena; & ita fore omnes castiores, si, Deo teste & inspectore, se omnia agere crederent.* Quam sententiam sic cap. 2. alius ethnicus laudat, vt dixerit: *Omnem virtutis philosophiam hoc vno verbo vir sapiens complexus est.* Athenodorus quoque alius philosophus dicere solebat, ita cum hominibus homines v. uere debere, ac si Deus omni loco ac tempore actiones nostras intueretur. Quare idem Thales roga- Laërt. lib. 1. Epist. 10. tus, *an homo malè agens deos lateret*; respondit, *Ne cogitans quidem.* Sed & Seneca scripsit: *Sic viue cum hominibus, quasi Deus te videat.* Ad eò & illi videre potuerunt quod nos non aduertimus, dicente iterum Scriptura: *Oculi mei semper ad* Psal. 14. *Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.* Ideo Deus euellet, quia semper ante oculos habetur.

4. Si licet sabbatho curare?

Locus moralis de pia ac religiosa festorum celebratione. Festorum celebratione.

Quum enim Christus hoc loco superstitionem sabbati Iudaici celebrationem taxauerit, & correxerit: illi autem sabbatho Iudaico Dominica dies, aliæque Christianorum festa successerint; satis opportunè de simili superstitione in festis nostris cauenda, adcoque de legitima & religiosa eorundem celebratione, dicere hoc loco concionator poterit. Præceptum de obseruâdo sabbatho non prohibeat vlla opera necessitatis, aut charitatis erga proximos. Necessitatis opera non fuisse interdicta Christus hic docet, quia bouem aut asinum de fouea extrahebant Iudæi, ne periret: quibus tamen alij Iudæi magis erant supersticiosi, vt de Salomone quodam Iudæo, quum olim in Anglia Iudæi versarentur, nostri Annales referunt. Quum enim in cloacam die sabbathi cecidisset, nec inde eo die extrahi vellet, dicens;

Sabbatha sancta colo, de stercore surgere nolo:

ex sententia iudicis loci, die Dominica sequenti non fuit extractus; respōdente ei patrefamilias cum quo versabatur:

Sabbatha nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.

Numer. 33.

Sed & iuxta Legem sacerdotes in templo operabantur in sabbatho; coquere quoque in sacrificiorum vltum in sabbatho; licebat: Machabæi etiam necessitate compulsi, bellum in sabbatho prosperè gerebant. Ad charitatis opera quod at-

2. Machab. 2.

Contra Adimantur, cap. 3.

tinet, sic sanctus Augustinus: *Sabbathi obseruationes non intelligebant Iudæi: qui putabant ab ijs etiam operibus, quæ ad salutem hominum valent, debere cessari.* Sic igitur statuit lex

In Decret. tit. de ser. C. Conquisi^o.

Christiana: Omnibus solemnibus feriis in honorem Dei, & Sanctorum institutis, nisi vel necessitas urgeat, vel pietas suadeat, ab omni strepitu iudiciali, & consequenter ab omni opere seruile, cessare oportet. Quid sit autem opus seruile, ex hac D. Thomæ distinctione explicari poterit: Qua-

Opus seruile.

D. Thom. 2. 2. q. 32, art. 4. ad 3.

tuor sunt genera operum. Quædam sunt opera animi, vel quæ præcipuè referuntur ad animum, vt studere, docere, legere, scribere literas, &c. Huiusmodi non prohibentur quidem die festo, etiam si fiant propter lucrum; quia non sunt seruilia, sed liberalia; nec naturam operis, finis operantis mutare potest: quatenus tamen Dei cultum impediunt in festis requisitum, non absque peccato fiunt. Quædam sunt opera corporalia, communia tam seruis quàm liberis, vt equitare, militare, pulsare instrumenta, venari. Nec hæc prohibentur per se, nisi quatenus impediunt Dei cultum, cui cuius dies isti maximè destinantur. Alia sunt opera corporalia, quæ cōueniunt tantum seruis, non liberis seu nobilibus;

vt artes

vt artes mechanicæ, quæ omnino prohibentur, nisi vel ex necessitate, vel charitate, vel etiam animi causa fiant, absque spe lucri. Quædam adhuc sunt opera seruilia, non ex natura sua, sed ex constitutione Ecclesiæ, vt mercatus; nisi forte talis qui semel contingat in anno, vt strepitus iudicialis, vt iuramentum præstare in iudicio. Cessandum igitur quidem ab omni opere seruili, in diebus diuino cultui specialiter dicatis; ita tamen, vt & necessitatis humanæ, & charitatis Christianæ ratio non negligatur. *A sanctis Patribus nostris* (ait sanctus Augustinus) *constitutum est, & Christianis mandatum, vt Dominicis diebus otium haberent, & à terreno negotio vacarent, vt paratiores & promptiores essent ad diuinum cultum; vt relicta terrena sollicitudine, facilius in Dei intendere voluntatem.* Hæc ille.

Tria erant Iudæorum seu vitia seu errata circa sabbathi cultum: quæ singula si vitentur, festorum cultum religiosè tenebimus. Primum obseruabant in vetustate literæ, non in nouitate spiritus: non intelligentes quò illa obseruatio referretur, quidve significaret, & sic dies & annos, vt Apostolus loquitur, obseruabant. *Iudæorum vitia in cultu sabbathi.* *I.*

Iudæi (ait Augustinus) *seruili ter obseruabant sabbatum, non intelligentes ad quarum rerum significationem & prænuntiationem pertinerent. Hoc in eis culpauit Apostolus, dicens: Dies obseruatis, & menses, & annos, & tempora: & in omnibus aliis culpauit, qui seruiunt creaturæ potius, quàm Creatori. Nam nos quoque & Dominicum diem, & Pascha solenniter celebramus, & quaslibet alias Christianas dierum festiuitates. Sed quia intelligimus quò pertinent, non tempora obseruamus, sed quæ illis significantur temporibus.* Significat autem nostra dies Dominica, quæ est perpetua resurrectionis Dominicæ memoria, vt cū Christo in nouitate vitæ resurgamus. quod sic docet Apostolus: *Cõsepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem: vt quomodo Christus resurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Cultus ergo sabbathi, est totius vitæ puritas & innocentia. Rursum: Christi resurrectio docet nos cœlestia quærere, sapere, meditari, non terrena; iuxta illud Apostoli: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite; quæ sursum sunt quærite, non quæ sunt super terram.* Vitæ ergo puritas, & cessare à peccato, quod est opus seruile; amare cœlestia, non terrena, perpetuus quidem est Christianorum sabbathismus, sed in ipso sabbatho Christianorum accuratius tenendus. *Dominico die* (ait sanctus Gregorius) *à labore terreno cessandum est.*

3. Iudæorum vitia in cultu sabbathi.

Sabb. obseruatio spiritualis, non literalis. Contra Adimant. cap. 16. Galac. 4.

Dominicæ cultus quid doceat Rom. 6.

Cel. 1. 2.

Epist. lib. 11. Epist. 3.

est, atque omni modo orationibus insistendum: ut, si quid negligentia per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominica precibus expietur. Apud Iudæos in sabbatho duo agni offerebantur, in aliis vero diebus vnus tantum, præterquam in solennitatibus & calendis. Typus erat pietatis nostræ quotidianæ, in testis Christianorum geminanda. Appositè Christianostomus: *Centum & sexaginta horas habente hebdomada, vnam & solam horam sibi segregauit Deus (horam dicit Missæ, seu Liturgiæ ecclesiasticæ, cui omnes eo die interesse tenentur) & hanc in opera secularia, & ridicula, & conuenticula infumis?* Accommodatè quoque sanctus Ambrosius. *Festus dies Domini est, ubi perfecta virtutum gratia est, qua tunc perfecta fiunt, si sollicitudinum secularium, & corporalis illecebra victor animus delinimenta voluptatum excludat liber à seculo. Deo dedit.* Hoc est sabbathum delicatum, seu spirituale, de quo Elaias Propheta: *Si vocaueris sabbathum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Dominum. Qui ergo diebus Dominicis & festis laxius viuunt, plus peccato indulgent, suas voluntates & delideria magis exequuntur, quàm in cæteris diebus, quos in iustis & honestis laboribus transigunt, isti planè Iudaicè ad vetustatem literæ, nihil minùs quàm Christianè in nouitate vitæ & spiritus festum celebrant. de quo mox plura.*

Aliud Iudæorum vitium erat, quod ab opere seruili in sabbatho, non ex amore iustitiæ, sed ex timore pœnæ; id est, non liberaliter, sed seruiliter, abstinebant. Qui hodie, adueniente festo, vel gaudet propter corporis recreationem, vel dolet propter lucri cessationem, is Iudaicè & seruiliter obseruat. Verus Christianus de festo gaudet, quia in eo liberius Deo suo vacabit, quasi ad spirituales epulas à Spiritu sancto inuitatus, dicente: *Gustate, & videte quàm suavis est Dominus. Non enim accepimus spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus: Abba pater.* Hic spiritus dilectionis facit sapere & amare ea quæ Dei sunt, in Dei cultu delectari, & sabbatha delicata excolere. Sicut enim *delicia Dei, esse cum filiis hominum; sic delitiæ filiorum Dei, esse cum Deo; in eius cultu & seruitio occupari.* Ilorum vox est: *Quàm bonus Deus Israël, his qui recto sunt corde.*

Aliud Iudæorum vitium erat, quod sabbathum celebrantes, in sabbato gloriabantur, sicut in cæteris legalibus, quasi ex nuda

Num. 28.

Typus.

Hom. de Eucha.
tom. 3.

De Cain &
Abel, lib. 2.
cap. 2.

Esaias 58.

2.

Sabbathi obseruatio liberalis, non seruilis.

Iob 33.

Roman. 8.

Prouerb. 8.

Psal. 72.

3.

Non de sabbatho gloriari, sed in eo gratias Deo agere.

ex nuda illa obseruatione iustificari, nec dei beneficia illis collata recolentes, nec de illis gratias Deo agentes, nec ex mera Dei, & gratuita gratia: sed iure quodam hæreditatis paternæ, quia semen Abrahæ erant, ad peculium & populum Dei se pertinere arbitantes. Sic ad Christum dicebant: *Nos semen Abrahæ sumus; nemini seruiuimus unquam. Pater noster Abraham est. Nos ex fornicatione nati non sumus. Vnum patrem habemus Deum.* Sed Christus illis respondet: *Si filius vos liberauerit, tunc verè liberi eritis.* De qua libertate Apostolus dixit: *Vbi Spiritus Domini, ibi libertas.* Et iterum: *Lex spiritus vita in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati.* Et paulo antè: *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Et in Euangelio, Zacharias: *Daturum se nobis, ut sine timore inimicorum nostrorū (pessimarum affectionum, quæ faciunt omnia aspera videri) liberati, seruiamus illi in sanctitate & iustitia.* Hanc liberationem spiritualement à seruitute peccati, Iudæi agnoscere volebant, satis habentes, quòd sabbatha & neomenias, cæteraq; legalia festa & cæremonias celebrarent. Sed de illis Paulus: *Israël sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenerunt: quia non ex fide, sed quasi ex operibus.* id est, vt exponit Augustinus, *quasi legem per semetipsos operantes, non in se credentes operari Deum.* Vnde iterum Apostolus: *Ignorantes Dei iustitiam (id est, eam quæ ex Deo, Deique gratia & adiutorio) & suam volentes statuere (id est, quæ ex seipsis erat, legem scriptam suis naturæ viribus seruantibus) iustitiæ Dei non sunt subiecti.* id est, Christi Mediatoris fidem & gratiam, per quam lex impleteretur, non agnouerunt, non sunt amplexi, nec ei se subdere voluerunt, vt per eam iustificarentur. Vnde subiungit Apostolus: *Finis enim legis Christus, ad iustitiam omni credenti.* id est, finis seu perfectio legis Christus est: quia eius adiutorio lex perficitur, vt alibi idem Apostolus: *Finis præcepti charitas. Finem præcepti dixit* (ait Augustinus) *non quo præcepta pereant; sed quo perficiantur.* Sic finis legis Christus, non qua lex euacuetur, sed qua lex impleatur, idque ad iustitiam coram Deo ab omni credente: quia non nisi credentes à Christo adiuuantur. Iudæi autè Christi fidem spernentes, & consequenter gratia carentes, *requiescebant in lege* (ait Apostolus) *gloriabantur in Deo, nouerunt voluntatem eius, probabant utiliora, instructi per legem, confidebant se ipsos esse duces cæcorum, &c.* sed interim, *per prauaricationem legis, Deum inhonorabant.* Et vt Christus illis dixit:

Moyſes dedit vobis legem, & nemo ex vobis ſeruat eam. Totam hanc Iudæorum ſuperſtitioſam impietatem corrigit Chriſtianus, ſeruando Eccleſiæ ſabbatha, cæteraq; tam Dei quam Eccleſiæ præcepta, non opere tantum externo, frequentando Eccleſiam & Sacramenta; aut ex opere illo externo ſolo, & per ſe coram Deo ſe iuſtificari, aut ſabbathum rectè & legitime excolere arbitrando: ſed ex fide, & gratia Chriſti ea præſtando, eius beneficia in feſtorum celebritate maxime recoleno, ei de omnibus gratias agendo. Hæc eſt proprie pietas, religio, Dei cultus, & ſabbathi obſeruatio: vt in Deo, non in nobis, requieſcamus, vt illi gratias agamus. *Cultus Dei* (ait ſanctus Auguſtinus) *ſeu pietas, quam Greci θροῦςεαυ vocant, in hoc maxime conſtitutus eſt, vt anima ei non ſit ingrata.* Vnde & in ipſo veriſſimo & ſingulari ſacrificio, Domino Deo noſtro gratias agere admonemur. Hoc in Miſſa Catholica fit, clamante ſacerdote, *Gratias agamus Domino Deo noſtro: populòq; reſpòdente, Dignum & iuſtum eſt.* Hæc eſt ſabbathi requieſ ſpiritualis, in Deo requieſcere, illi de omnibus acceptis beneficiis, cum magna animi demiffione, magnaq; alacritate, gratias agere; *Erit anima ingrata Deo* (ait eodem in loco Auguſtinus) *ſi quod illi ex Deo eſt, ſibi tribuerit, præcipueq; iuſtitiam.* Die igitur Dominico, aliſq; feſtis, illa prima cura eſſe debet, vt de omnibus naturæ, fortunæ, maximèq; ſpecialis Dei gratiæ donis ac bonis Deo gratias agamus. Hoc ſolum eſt obſequium, quod Deo præſtare poſſumus. *Illè enim bonorum noſtrorum non indiget.* In ſabbathis autem Deo obſequium præſtare, Deum ſpecialiter colere oportet. Hic eſt cultus, hoc eſt obſequium, vt non ſimus ingrati; vt humiliter in Deo ſolo, non in nobis, aut fortunis noſtris gloriantes illum authorem, benefactorèm, ſeruatorem, omne & ſummum bonum noſtrum recognoſcamus. Appoſitè Auguſtinus: *Quod eſt ſacratius laudis ſacrificium, quàm gratiarum actio? aut vnde maiores agenda ſunt Deo gratia, quàm pro ipſius gratia, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum? Quod totum fideles in ſacrificio illi fieri ſciunt, quod omnibus veteribus ſacrificijs ſucceſſit, & cuius umbra fuerunt omniũ priorum genera ſacrificiorũ.* Hæc eſt Miſſa Catholica. Nempe vt vetus ſabbathum erat gratiarum actio perpetua, pro liberatione de ſeruitute Ægypti, dicente Moyſe Iudæis, *Memento quòd & ipſe ſeruiſſis in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento; idcirco præcepit tibi, vt obſeruares diem ſabbathi:* eodem planè modo ſabbathum Chriſtiano-

Gratiarum actio
proprie Dei
cultus.

De ſpiritu &
lit. cap. 11.

Pſal. 115.

Contra aduerſa.
Legis & Proph.
cap. 18.

Typus.

Deuter. 5.

norum, est perpetua gratiarum actio, pro liberatione à seruitute peccati. Idcirco præcipitur nobis, eo die sacrificio illi interesse, quod in cōmemorationē mortis Dominicæ offertur Deo. Tunc enim illud cōmemoramus, de quo Apostolus dixit: *Dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret sibi populum acceptabilem.* Hoc redemptionis beneficium in nostro sabbatho recolimus, *gratias agentes Domino Deo nostro; quia verè dignum & iustum est, nos illi: semper & ubiq; gratias agere: ut quotidie in illo sacrificio canit Ecclesia, & in festis diebus totus audit populus.* Sic Iudæorum vitia & errata vitamus. qui non in Domino, sed in seipſis gloriabantur; nec in Christi fide, ac gratia per Christum, sed in lege sua quiescebant. Atque hæc de modo obseruandi sabbathum dicta sunt.

Dominicis diebus Missa cur audienda.

Tit. 2.

Nunc quanto studio, qua pietate, quo spiritus feruore obseruari sabbatha & festa Christianorum debeant, pauca, quæ proponi populo poterunt, proferemus. Illud in primis aduertendum, quòd huic soli præcepto de sabbatho obseruando præponit illud Deus: *Memento ut diem sabbathi sanctifices.*

Qua pietate sabbathum obseruandū.

Quia videlicet hoc vnum præceptum ex decem, Dei cultum & obsequium concernens, religiosissimè retineri, & studiosissimè obseruari voluit. Non enim à naturæ lumine, vt cætera omnia præcepta, dependet; sed peculiare est Dei præceptum, ab eius sancta voluntate profectum. Vult nos eius memores esse, & beneficiorum eius; vt & ipse vicissim nostri memor sit. Sicuti mercatores, diuersis in locis positi, mutuas sibi operas præstant, vt qui Londini in Anglia negotiatur, alterius, qui Antuerpiæ in Brabantia mercaturam exercet, negotia tractat. & hic vicissim, quæ illius sunt, curat: sic Deus in cælo residens, indefessam nostri curam gerit, modò nos vicissim, in hoc inferiori mundo, illius cultus & honoris & rationem habeamus. De quo puncto vide plura in Dominica 14 post Pentecosten, textu 6. Quòd si in festis hodie non Dei honorem, sed nostras sectamur voluptates, erunt haud dubiè festa nostra Deo exosa, vt olim Iudæorum simili ex causa erant, dicente Deo per Prophetam: *Neomeniam, & sabbathū, & festiuitates alias non feram. Iniqui sunt cœtus vestri, Calendar vestras, & solēnitates odiuit anima mea: facta sunt mihi molesta: laboraui sustinens. Et cū extenderitis manus vestras, & cū multiplicaueritis orationem, non exaudiam.* Sed cur hæc omnia? Sequitur: *Manus enim vestra sanguine plena sunt. id est opera vestra peccato fœdata sunt, ineptijs & vanitatibus*

Exod. 16.

Simile.

Esai. 1.

plena

Simile.

plena In festis vestris, quæ vobis sunt oblectamento, non quæ mihi grata exercetis; choreas, tripudia, ludos, aleas, spectacula, vel inania, vel cruenta, vel etiam turpia. Vos pulpam & musculum voratis, mihi arida ossa relinquitis. Qui amicum ad prandium inuitat, debet cibos eius palato gratos, non sibi ipsi iucundos apparare. In festis nostris quali Deo conuiuium in anima nostra instruimus, cumque hospitio cordis familiariter solito excipimus. Ea igitur facere, ea opera exercere par est quæ eius sanctæ voluntati grata sint, non quæ carni & mundo arrideant.

Simile.

Prophanatio
sabbathi Christi
stiaai.

Quæ spes ægrotum salutis manet, cum is, adhibitis salutaribus pharmacis, nõ modò nihil promouet, sed etiam grauius ægrotat? Ad peccatorum remedia instituta esse festa, superius ex diuo Gregorio dictum est. Si illa peccatis multiplicandis seruiant, quæ spes emendationis expectanda? Si, quo die maximè Deum colere oportuit, eo illum die maximè offendimus; si, vt Propheta loquitur, *Conuertimus in absinthium iudicium, & iustitiam in terra reiequimus*; quid aliud nobis Deus dicturus est, quàm quod paulo post sequitur: *Odi & proieci festiuitates vestras; non capiam odorem cœtuum vestrorum?* Sed & alibi acerbius furor diuinus, quali summam abominacionem, festorum abusus, scelera, lasciuias, execratur: *Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus; dispergam super vultum vestrum, stercus solennitatum vestrarum, & assumet vos secum.* Tradunt Rabini Iudaorum veteres, sabbathi sui sanctione adeò offensos diabolos, vt ea nullis in populi frequentia vnquam permanferit, sed omnes ab infestatione hominum cessasse; hominibusque relictis, ad deserta & speluncas effugisse. At hodie dixeris, omne genus cacodæmonū nostris feriis illectum atque prouocatum, ex latebris suis in mundum magno impetu prorumpere: vt his potissimum diebus animos miserorum illaqueent, & in nallas suas pertrahant. Ethnicorum hac in parte religio nostras prophanationes condemnabit. Sub Mauritio Imperatore, bello inter Romanos & Hunnos, sub Prisco duce, & Caiano rege, flagrante, quum Romanus exercitus magna annonæ inopia laboraret, instante festa solennitate Paschali, Caianus ad Priscum misit qui diceret: *Mitte ad me currus, & ego tibi alimenta mittam, quibus lætanter hæc festa Paschalia peragas.* Misit igitur quadraginta currus, mittēs simul ad Caianum aromata Indica, piper, cassiam, & similia: & ei remisit Hunnus alimenta copiosa. Atque ita

Amos 5.

Malach. 2.
Lud. Grauat.
conc. 2. in hanc
Domtu.

Exempla.

Niceph. lib. 18.
cap. 36.

durante

durante festo, simul frequentabant, sine vlllo metu, aut suspitione: finito festo, ad arma redibant. Sic illi barbari, nostris hodie Ducibus & militibus quanto fuerint religiosiores, hodierna experientia docet. Apud Romanos adhuc ethnicos, C. Fabius Dorſus, memorabile exemplum seruatae religionis dedit. Namque Gallis Capitolium obſidentibus, ne statutum Fabiae gentis sacrificium interromperetur, Gabino ritu cinctus, manibus humerisque sacra gerens, per medias hostium stationes ad collem Quirinalem peruēnit: vbi omnibus solenni more peractis, in Capitolium rediit. Si tanti vitrum, quanti margaritum? Si cum capitis discrimine falsos deos colit ethnicus, in summa pace verum Deum colere Christianus quo pacto negliget?

Valer. Max. lib. 1. cap. 1.

5. *Ipsē verò apprehensum, sanauit eum, ac dimisit.*

LOCVS moralis de proximorum cura, quauis data occasione, habenda, nec vel vlllo in periculo ipsorum, vel propter vllam malevolentiam aliorum, prætermittenda. Christus Pharisæorum obseruationem, & paratam obtrectationem nihil moratus, ad foedum quoque hominis morbum nihil animo consternatus, hydropicum manu apprehendit, sanat, dimittit. Puerorum est, non virorum, propter canum latratus de via declinare. Modicæ admodum charitatis est, ne homines offendas ab opere charitatis abstinere. Caritas feruens, & viro Christiano digna, nec hominum imperia, nec rei difficultatē in proximo iuuando exhorret. Sanctus Franciscus & sanctus Martinus, leproſos homines ex charitate osculantes, curantes, contrectantes, eo à lepra sanauerunt. Sed & sanctus Franciscus occurrens peregrino, Roma venienti, qui in facie morbum horribilem, quasi lepram, habebat, volensque deuotionis causa pedes peregrini osculari, ipso peregrino humilitatis causa hoc non sustinente, sed faciem ei osculandam præbente, osculatus est, & confestim sanauit. Sanctus Eligius adhuc in habitu laico vitam monasticā agens, pauperi qui aridam & contractam manum habebat, elemosynā conferens, iubensque vt arida manu, non sana acciperet elemosynam, eam contrectando & perungendo sanauit. Neque verò, quia in leproſorū, aridorum, & hydropicorum cura religiosa, talia frequēter miracula desunt, minùs propterea apud Deū pia illa opera promereri existimandum. Sanctus Hugo Lincolniensis in Anglia Episcopus; quum leproſos

Proximi quauis data occasione iuuandi. *Simile.*

Exempla.
S. Bonauent. 6. S. Seuer. Sulpit. in vita eorum.

S. Bonauent. c. 3.

In vita eius, lib. 1: cap. 24.

In vita eius. ca. 14. apud Suri. tom. 6.

profos sæpe visitaret & oscularetur, exemplo diui Martini id se facere dictitans, & Cancellarius eius volens tentare, an ea ex re aliqua vana gloria tãgeretur, ei diceret, S. Martinus leprofos osculãdo sanauit, tu leprofos, quos oscularis, nõ sanas; piẽ & sapienter respondit: *Osculum Martini carnem leprosi sanauit osculum verò leprosi animam meam sanat.* Certè viri iusti quo Deo coniunctiores, eo semper ad proximos iuuandos feruentiores fuerunt. Abraham patriarcha sedet in ostio tabernaculi sui, expectans transeuntes pauperes & peregrinos, vt eos inuitaret, hospitioque acciperet, idque in ipso meridie, & feruore diei. Adeò illum nec æstus diei, nec hora refectiõnis impediuit, quo minùs hospitalitatis curã gereret, proximoque iuuando operam daret. Bonus Tobias, vbi aliquẽ ex fratribus concaptiuis iugulatum, in platea mortuum iacere audiuit; *exiliẽs de occubitu suo, & reliẽto prandio, ieiunus peruenit ad corpus:* vt postquam illud sepelierat, tum demũ *manducaret panem cum lactu.* Et hoc ille fecit, quum ob similia pietatis opera, iam semel atque iterum de vita periclitatus fuisset. Hęc eius charitas, hęc compassio calamitatis alienę, hoc proximo benefaciẽdi studium fuit. Loth quoque vsque, ad seram noctem peregrinos domi suę expectat, eosque cõtra Sodomitarum violentiam defendit. Nemo alicui carceri mancipatus, etiam iam mensę accumbens, cibum relinquere recusaret (si tamen libertatem suam cordi haberet) audiens pro foribus adesse testes & patronos causę suę, qui eius causam plurimum apud iudicem promouetẽ, si tamen eos colloquio præsenti dignaretur. Atqui pauperes, viduę pupilli, & quotquot demum nostra opera & auxilio indigent, in die extremi iudicij, vel in fauorem nostrum, si illis opem attulerimus; vel contra nos, si illis opem negauerimus, testes erũt, & aut patroni, aut accusatores: vt in aliis Dominicis magis explicatũ est. Vt quid ergo illis opera charitatis exhibere quouis etiam tempore ac momento recusamus, si in tremendo illo iudicio, causę & salutis nostrę curam habemus? Certè proximi necessitates negligere, aut illis, quum possamus, & occasio datur, non subuenire, quanto opere Deum offendat, atque in hac etiam interdum vita à Deo vindicetur, hoc vno exemplo constare potest. Pemenes senex solitarius, post multorum annorum pœnitentiam, prædixit se à bestiis deuorandum, eo quòd in seculo quum esset, & oues pasceret, transeũtem peregrinum à canibus discerpi & comedi in conspectu suo passus est, quum tamen eum liberare potuisset. Quod &

Gen. 18.

Exempla.

Tob. 3.

Gen. 19.

Simile.

Post Pentec. Domin. 8. text. 3. & Dom. 12. text. 6.

Exempla. Prat. spirit. cap. 167.

ita factum est. Nam post aliquot annos à bestiis, vt dixerat, & ipse discerptus est. Contrà verò, quàm sit Deo grata, proximum è periculo aut malo liberare, vnus Abdemelech Æthiops apud Ieremiã docere potest. Quia enim Ieremiam innocentem in cœnoso lacu delectũ, sua apud Sedechiam regem intercessione eduxisset, dicitur ei per Prophetam: *Libera te in die illa, ait Dominus, & non traderis in manus viro- rum quos tu formidas, sed eruens liberabo te, & gladio non ca-* * Domin. 12 post Pent. tex. 6. & Dom. 11. post Pentecost. tex. 1. & locis illic annotatis.

6. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicit ad illos: Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.*

Locus moralis contra ambitionē, & prælaturæ desiderium. Contra ambitionem. Hunc locum in aliis Dominicis iam aliquoties tractauimus. Hic tamen quædam addemus prout Deus dabit. Superiorem locum quicumque ambit, ex sui ipsius ignorantia id facit. Terra enim & cinis quum sit, quantum ex seipso est, eleuari, & sursum ferri vult: quod terrenæ naturæ repugnat, cui proprium est deorsum tendere. Vnde Scriptura: *Quid superbis terra & cinis?* Eceli. 10. Nam & origine, & resolutione terra sumus, de terra orti, & in terram redituri. Vani igitur & stulti superbi vocantur, qui alta petunt. *Vir vanus in superbiam erigitur.* Iob 11. Simile. Sicut montes excelsi putantur, & tamen terra sunt, pedemque in infimis habent: sic ambitiosi sublimia petunt, & sublimes sibi videntur; sed terra sunt, & terrenis affixi, à verè sublimibus longissimè distiti. Monet Propheta, *Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. Date Domino vestro gloriam, antequam contenebrescat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.* Ierem 13. Exempla. Docet ambitiosos splendore captates, in tenebras & ignominiam, Deo vindicante, casuros. Absalō dū cōtēdit pro primo loco, & in paterni regni foliū eleuari vult, 2 Reg. 18. in quercu suspēditur, & iaculis cōfoditur. Adonias dū eleuatur, viuentē adhuc & inscio patre Rege, cita morte interimitur. 3 Reg. 2. Abimelech filius Gedeonis, dū per septuaginta fratrum nees, Iudic. 9. ad primū locū cōscēdit, maximos in eo labores passus, celeri & infelici exitu interiit. Athalia interfecto toto femine regio, regni folium occupat; sed & ipsa postea 4. Reg. 11. inter

Similia.

interempta, documento fuit superbiorum casus non longè abesse. Quemadmodum aquæ ductus, qui in rota vertuntur, non omnem aquam retinent: sed partim effundût suam, partim aliorum aquæ ductuum aquam suscipiunt, & in perpetua volubilitate consistunt: sic homines ambiciosi antecedentes sequuntur, vt eorum loca & honores occupent, moxq̃ue à sequentibus se detruduntur, qui eadem ambiunt; atque ita rotati, & ab imo ad summum, à summo ad imum deuoluti, omnem aquam effundunt, vacui demum & inanes sicuti à principio relinquuntur. Appositè Boetius: *Hac est nostra vis, hunc continuò ludum ludimus, rotam volubili ordine versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus.* Sic Sapiens superbiorum labores & cursus comparat *rupta funiculo argenteo, recurrenti vitta aurea, contrita hydria super fontem, confracta rota super cisternam, & reuerso pulueri in terrã suam vnde erat.* Multo labore & industria funiculus argenteus contextitur, sed vnico tractu rumpitur. Vitta aurea sub illo studio contorquetur & complicatur, sed semel remissa manu, tota recurrit, & opus frustratur. Hydria ad fontem frequenter portatur, & plena frequenter reportatur, sed aliquo tandem casu fracta relinquitur. Rota aquæ ductus diu multumque cisternam replet; sed vsu tandem attrita, confringitur. Sic multum diuque superbus inflatur, & terra terram ambiciosè calcat, donec in terram reuersa, vnde orta est, veluti fumus transiens, citò euanescat. *Impij* (ait Esaias) *quasi mare feruens, quod quiescere non potest. Redundant fluctus eius in conculcationem & lutum, & non est pax illis.* Sicut enim fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficient, vel se agitant & propellunt: ita ambiciosi semper sunt inquieti in se, & in alijs, quousque ipsi deficient, vel alios, vnde volunt propellant. Draco, teste Solino, animal ita calidum & sitibundum est, vt nulla quasi aqua satiari possit, ideòque contra spirantes ventos os aperit, vt sic incendium suum mitigetur. Hac de causa velis nauium à longè prospectis occurrit, tantòque impetu in velum fertur, vt nauem sæpe subuertat, ipseque pariter in mare præceps cadat. Non minor est ambitionis ardor & sitis; quæ nullis honoribus satiata, vela dignitarum ardentè insequitur, sed tanto impetu, vt simul eos subuertat, qui dignitates, quas ambit, præoccuparunt, pariterque seipsum perdat. Nar-

Lib. 2. Pro. 2.

Eccles. 12.

Simile.

Esaiã 57.

Simile.

Simile.

Apologus.

rat Æsopus, bufonem, quum fortè in lacu bouem bibentem videret, eius magnitudini sic inuidisse, tantòque desiderio eiusdem

eiusdem magnitudinis flagrasse, vt, dum vehementissimè seipsum inflaret, rumperetur. Sic multi ambitiosi, dum vehementer se inflant, vt alijs se maioribus pares fiant, crepant. Dum enim nullum ambitioni modum ponunt, ita sublimia scādunt, vt (quod de Phaëthonte fingunt Poëtæ, vt ambitionis vanitatem idonea fabula exprimerent) cum rotis suis solaribus, cum magnificis suis conceptibus, præcipientes in terram cadant. Cibus nimio conditus sale perit, & ad temperatum saporem nulla arte reduci potest. Qui minùs sale conditus fuit, facillè apposito sale corrigitur. Sic qui nimium in suo sensu abundant, & nullo loco contenti altiora semper ambiunt, ad sanio rem mentem vix vlla ratione reuocantur. Cui minus sensus inest, vel qui sensui suo minùs innititur, ille facillè docetur & corrigitur. Sunt aliquæ interdum oves, quibus propterea nolas ad collum pastor appendit, quæ, quantumcumque sint miseræ, cæteras tamen oves, totùmque gregem omnino præcedere, tanquam dominæ, volunt. Tal es sunt ambitiosi, homines ineptissimi, qui omnino volunt Episcopi, prælati, principes, & domini esse. Huiusmodi, quia excelsam domum extruere volunt sine fundamento, id est, esse magni & eximij sine humilitate, necessariò cadent, & erit ruina eorum magna. Ardea auis altissimè volans scandit, sed est eadem auis fœtida, & retri odoris. Sic coram Deo & hominibus pessimè olent ambitiosi omnes. Sapienter Seneca: *Relinque ambitum; tumida res est, vana, ventosa, nullum* Epist. 85. *habet terminum: tam sollicita est, ne quem ante se videat, quàm ne alium post se. Laborat inuidia, & quidem duplici: & inuidetur ei, & inuidet ipse. Vides quàm hic miser sit. Confragosa in fastigium dignitatis via est.* Hæc ille. Rursum in alia epistola: *Nemo eorum qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis non tam iucundum est, multos post se videre, quàm graue, aliquem ante se.* Et adhuc alibi: *Ambitiosus ipsi natura vim parat. Non ille ire vult, sed non potest stare: non aliter quàm in præceps deiecta pondera, quibus eundi finis est, iacuisse. Quid Cneum Pompeium in Africam, quid in Septentrionem, quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asæ angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescendi, quum sibi vni parum magnus videretur. Quid C. Casarem in sua fata pariter ac publica immisit? Gloria, & ambitio, & nullus supra ceteros emnendi modus. Vnum ante se ferre non potuit, quum Respub. supra se duos ferret.* Hæc ille, iuxta illud Lucani.

Simile.

Similia.

1.

2.

3.

Epist. 85.

Epist. 74.

Epist. 95.

Exempla.

Nec fert Pompeiùsve parem, Casarve priorem.

Pars Æstiuialis.

a

Porro

Lib. de breuit.
uita, cap. 19.

In Politica.
Exemplum.
Simile.

Stobaeus Serm.
2. de provident.
Apothegmata.

Laërt. lib. 4.
cap. 7.

Stob. Serm. 8.
de iniust.

Eccles. 7.

Prov. 25.

Eccles. 6.
Simile.

Perchor. lib. 10.
cap. 24.

Sophon. 7.

Simile.

Porrò vt molesta ac vana in seipsa res ambitio est, ita aut nullius, aut breuissimi fructus. Eleganter Seneca: *Vt unus ab illis numeretur annus, omnes annos suos conterent.* (Consultatum dicit, magistratum annuum, qualis abeubi hodie Prætura ciuica est.) *Quosdam autem, cum in summum ambitionis eniterentur, inter prima luctantes atq; reliquit. Quosdam cum in consummationem dignitatis per mille indignitates irrepissent, misera subit cogitatio, ipsos laborasse in titulum sepulchri.* Demadistatuas (ait Plutarchus) deiectas & obrutas, ac inde ad vascula quædam per contumeliam conflatas, accepimus. Prægrandes honores, utpote superbi, & tumidi, æquè vt corpora vastæ & immoderatæ proceritatis, citò simul & facilè corruunt. Hæc ille. Sapiens Phauorinus philosophus homines ambitiosos partim esse ridiculos, partim odiosos, partim miserabiles dixit. Ridiculos, qui ad maiora aspirant; odiosos, qui ea consequuntur; miserabiles, qui spe falluntur. Quandoquidem in ijs rebus, quas ardentè exoptauerunt, nihil minùs inueniunt, quàm quòd se adepturos sperabant. Bion Boristhenes percontanti quis esset maximè anxius, *Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus.* Is enim mille curis distorquetur, vt assequatur ardua; & assequutus æquè torquetur ne amittat. Timon ille cognomèto *μισάνθρωπος*, elementa malorum esse dicit, auaritiã & ambitionem. Quemdamodum enim ex primis illis & secundis principijs omnia generantur naturaliter; sic ex auaritia & ambitione omnia vitia generantur alia. Salubriter ergo nos docet sacra Scriptura: *Noli quarere ab homine ducatum, neque à Rege cathedram honoris, & penes Regem noli velle videri sapiens.* Et iterum: *Negloriosus appareas coram Rege, & in loco magnatum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc, quàm vt humilieris coram Principe.* Ac rursus: *Non te extollas in cogitatione anima tue velut taurus.* Taurus elatum, ferox & ceruicosum animal est. & in corde eius os inuenitur instar lapidis durum. Sic ambitiosi, elati superbi, feroces incedunt, cor lapideum gerunt, in proximos duri, in Deum proterui. Sed vt Taurus sub arbore sicu alligatus, subito mansuescit; sic ambitiosus Christo crucifixo adhærens, discet esse mitis & humilis corde. Contrà ambitiosos comminatur Scriptura: *Visitabo super omnem qui arroganter ingreditur limen.* Hebræum habet, *transilierunt limen*, quod faciunt, qui per saltum promoueri volunt, & limen inferiorum graduum, vel propriæ sensualitatis, priùs non calcauerunt. Sicut Eleazarus in

in bellis Machabæorum subiens elephantem, occidit eum, & ab elephante vicissim fuit occisus, mole cadentis corporis obrutus: sic ambitiosi, dum alios subeuntes, quæsiq̃ue actis fraudum cuniculis subuertentes suo loco deiciunt, eorum casu sæpe obteruntur, vel ob facti inuidiam, quæ mox consequitur; vel ob eorum vindictam, qui cadentem vlcisci volunt. Sic multi Imperatorum occisores vt ipsi imperent, ab alijs mox occiduntur ad Imperium aspirantibus. *Exempla.*

7. *Cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco.*

Locus moralis de sui ipsius perpetua humiliatione. Hunc *Humiliatio sui.*
 locum etsi in varijs iam Dominicis explicuimus; pauca *Vide Dom. 17. post Pent. text. 7. & loca illuc. annotata.*
 tamen, prout Deus dabit, etiam hoc loco addemus. Sicut umbra corpus, sic honor virtutem suapte sponte, non expectitus sequitur. *Simile.*
 Quemadmodum ergo qui umbram suam capere vult. in terram se prosternere necessariò debet, ita qui verum honorem adipisci vult, humiliare seipsum, omniq̃ue sese honore priuare, & indignum ducere oportet. *Lib. Alleg. super Eccl. 2.*
 Humilitas in honore, honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est, si humilia dedignetur. Humilitas autem sine honore, ipsa sibi sufficit ad honorem, sicut honor sine humilitate sese perducit ad confusionem. An non ille verè sublimis est, qui loco deijci non potest? At qui, qui iacet in terra, non habet vnde cadat: qui seipsum humiliat, ab alijs humiliari non potest. Dicit *Esaiæ 6. De verbis Esaiæ, Ser. 2.*
 Propheta in describenda gloria Domini: *Et ea quæ sub ipso erant, replebant templum.* In quæ verba diuus Bernardus: *Vide ut sub ipso inueniaris: alioqui non poteris esse cum ipso. Quid enim? Putas indifferenter admittet homines in illud tanta beatitudinis templum, qui ne angelos quidem ipsos indifferenter reliquit in eo? An non discernat inter glebas, qui discreuit inter stellas? Examinabit certè argentum, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem verò putas necesse est hominem inueniri, qui repudiati locum angeli sortiatur? Planè immunem ab omni iniquitate, sed ab ea maximè, quæ in ipso quoque angelo inuenta est, ad odium sempiternum. Sola Deo placet humilitas,*

sive in angelo, sive in homine: & qui sedet in throno, solos elegit subditos, è quibus repleat templum. Quid enim? An qui angelum superbum è cælo deiecit, hominem superbum in cælo collocavit? Sanè verbis disertissimis humilitatem ad cæli ingressum necessariam Saluator docuit, dicens: Nisi conuersi fueritis (ab innata superbia) & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum. Paruulus, qualem Christus aduocauit, omni loco contentus est, nemini scriptum præponit, nullum honorem appetit. Tales nos esse oportet. Tales autem ex nostri consideratione sumus.

Ceterùm non tales tantùm, verùm & alio modo humiles nos esse oportet: non solùm vt paruuli sunt, sed vt Christus erat: illo dicente; *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Longè maior hæc illa est, & æquè necessaria. De vtraque sic diuus Bernardus: *Est humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & est humilitas quam charitas format, & inflammat. Hæc in affectu, illa in cognitione consistit. Priore cognoscimus quàm nihil iumus, & hanc discimus à nobis ipsis, & ab infirmitate propria: posteriore calcamus gloriam mundi, & hanc ab illo discimus, qui exinanituit semetipsum, &c.*

Qui quæsitus ad regnum, fugit; quæsitus ad opprobria & ad crucem, non fugit, sed spontè se obtulit. Hoc est recumbere in nouissimo loco, fugere excelsa, & id velle alios de te sentire, quantum ex te est, quod veritate conuictus tu sentis de teipso. Illustre est exemplum diuus Augustinus, qui sic de seipso scribit: Quod esse potui, esse nolui; & tamen non quæsiui esse quod sum. Elegi enim abiectus esse in domo Dei mei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in conuiuio Domini mei superiorem locum elegi, sed potius inferiorem & abiectum. Sed placuit illi mihi dicere: Ascende superius. Et post pauca: Aded timebam Episcopatum, vt quoniam cœperat iam esse alicuius momenti, inter seruos Dei, fama mea, in quo sciebam non esse Episcopum, non illò accederè. Cauebam autem hoc, & agebam quantum poteram, vt in loco salubriter humili, & non in alto periclitarer: sed Domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere: Amice, ascende superius. Hæc ille.

2. *Ambrosius populi acclamatione in Episcopum postulatus, multis alijs tentatis vt episcopatum excuteret, tandem publicas mulieres publicè ad se ingredi fecit; ad hoc tantum, vt vitis his populi intentio reuocaretur. Nilammon solitariam vitam agens, à populo in Episcopum expetitus, quum*

eum

Matth. 18.

Matth. 11.
Duplex humilitas.

Exempla.

1.
Serm. 5. ad fratres in exilio: & Passidonus in vita eius, cap. 4.

Paulinus in vita S. Ambrosij.

3.
Nicephor. lib. 13. cap. 17.

Hist. Eccles.

eum Theophilus Patriarcha Alexandrinus ordinare veller, tempore ad peccandum petito, expectante Patriarcha, inter precandum moritur; mortem à Deo potiùs expetens, quàm episcopus honorem, cui se imparem iudicauit, acceptans. Plura huius rei exempla in alia Dominica protulimus, & apud Marcum Marulum adhuc plura videre licet. Illud, quod diuus Hieronymus narrat, prætermitti non debet. Senex quidam (inquit) eremi cultor, & Spiritu sancto plenus, nepotem suum quærentem, vtrùm Episcopus electus, munus accipere deberet, super disco satis à terra erecto diu fecit volitari. Cùmque ille postremò casum se timere dixisset, iussit vt descenderet, atque itidem super latam mollioris soli planiciem sese agitaret. Ex multa volutatione sudanti ac defesso, Surge, inquit, & iam facere perge, quod tutiùs factu putas. Itaque edoctus de præminentia periculo, iuuenis electioni renunciauit. Aliud exemplum subijciam, quod in Marulo non habetur. **Quum** iam tempus adesset, quo sacerdotio initiandus esset sanctus Hugo, monachus Carthusianus, postea Episcopus Lincolnensis, interrogauit eum Senior, an sacerdos fieri vellet. Mox ille ex magna deuotione ait: **Quantum** in me est, nihil est quod magis velim in hac vita. Cui Senior; Et tu, quomodo (inquit) hoc audes appetere, quod nemo dignè nisi coactus suscipit, etiam si perfectæ sit sanctitatis? Territus Hugo tam dira Senioris obiurgatione, confestim toto corpore humi prostratus, veniam cum lachrymis precatur. Videns Senior tantam in eo humilitatem, non sacerdotium modò, sed & episcopatum ei prædicit. Sed & postea, quum ab Henrico 2. Anglorum rege ad monasterii Carthusianorum præfecturam postulatus, fratribus Carthusianis super eo postulato multum dubitantibus, interrogatus ipse quid sibi videretur, respondit: *Voluntati meæ de statu meo nihil penitus reseruare iam pridem edoctus sum. Quid autem de his verè sentiam, liberè exponam. In medio vestra sanctitatis tam diu conuersatus, monitis & exemplis vestris adiutus, nunquam vel vnum diem animam meam seruare noui. Vnde miror profectò, quomodo cuiquam sapienti in mentem venire potuit, vt ad aliorum regendas animas longiùs mitti ego debeam. Alium ergo ex vobis mittite, vt Regi satisfiat. Hæc sanctorum virorù sancta semper humilitas fuit, nouissimum semper locum appetere; & superiori loco, quo digniores erant, eo se magis indignos existimare. Hodie tam sancti & perfecti sumus,*

Dom. 4 Quadrag. text. 6. Marulus lib. 1. cap. 6.

4. In Regul. monach. cap. 15.

5. In vita eius, cap. 4. apud Sur. tom. 6. p. 388.

6. Ibidem cap. 5.

Sui humiliatio
idoneum facit
ad dignitates.
Similia.

vt quàm primùm sacerdotij aetatem attingimus, & in artibus magisterij gradum adepti sumus, nisi confestim sacerdotio initemur, iniuriam nobis faciam luculentam putemus. Sed qui tam citò non vocati ascendunt, æquè citò à domino cõuiuij, vt indigni, repelluntur, & infimo gratiæ loco iacere permittuntur. Sola sui humiliatio idoneos ad dignitates ritè capessendas facit. Quemadmodum faber ferrarius ferrũ in fornace prius molliit; quod vbi fecerit, in quamuis illud formam, sine vilo negorio, fingit ac refingit, quod in frigido ferro nullo modo facere possit: sic humilitatis virtus animum mollem ac tractabilem facit, vt quælibet in eo alias virtutes (ad honores requiritas) Deus facillè operetur; quod in superbis mentibus fieri nequit; quas frangere citiùs, quàm ad virtutem inflectere possis, Auicula recens ouo exclusa, implumis adhuc, & victum sibi quærere nescia, hoc vnũ remedium habet, vt assiduo gemu & clamore à matre foueri ac pasci petat. Anima humana non secus per peccatũ originis nudata, & omni virtute spoliata, assiduis precibus, & perpetua humilitate opus habet, vt à Deo suo foueatur, nutriatur, & idonea ad volatum fiat, idonea ad iustos vel in Republ. vel in Ecclesia in hac vita honores, & sempiternam in altera vita gloriam.

Simile.

In lib de profe-
su morum.

Certè hanc sui humiliatìonem, vt veræ philosophiæ potissimam partem, ipsa ethnicorum, tum verba, tum facta docere nos possunt. Sic enim scripsit Plutarchus: *Quemadmodum è vasis liquorem aliquem recipientibus aër inanis expellitur; sic qui in philosophia studio veris implentur bonis, factum exuunt, mitiorémq; de se concipiunt opinionem.* Et paulo post: *Huc pertinet quod à Menandro non minùs verè quàm eleganter dictum est, Complures esse, qui Athenas nauigent philosophia gratia, primùm sapientes, deinde sapientia amantes, seu Philosophos, ac mox Rhetores, neque ita multo post diotas, rerùmq; omnium ignaros sese appellare. Quo enim magis cuique ex philosophia accedit rationis, eo plus decedit fastus & arrogantia.* Hæc ille. Si ratio, & humana sapientia docere hoc potuit, tanto quémque de se submissiùs cogitare debere, quanto plus in sapientia profecit; quæ & qualis nostra confusio erit, quibus nec diuina Sapientia sacrarum Scripturarum, nec Redemptoris nostri tam exemplum quàm doctrina, nec tot Sanctorum, qui eum imitati sunt, vestigia, hoc adhuc persuadere potuerunt. Exemplum porrò huius submissionis Plato, Philosophorum maximus, in seipso ostendit. In Olympiade quadam

Exempla.

Aelian. de var.
hifor. lib. 4.

quadam, cum ignotis hominibus ignotis etiam ipse contubernium instituit, frugaliter cum eis conuiuando, & totum diem commercium agitando. Sed neque Academiae, neque Socratis mentionem ullam fecit; solum hoc eis indicauit, se Platonem appellari. Cum verò Athenas ventum esset, perhumaniter eos recepit Plato. Tum hospites, Age, inquit, monstra nobis Platonem, tibi cognominem, discipulum Socratis, & duc nos in Academiam eius, sistéque nos coram homine, vt aliquam etiam ab eo vtilitatem capiamus. At ille clam subridens, Ego verò, inquit, ille sum. Quod cum audissent, obstupuerunt, quòd ignorassent se tanti viri vti familiaritate, qui sine iactantia omni, & sine doctrina, secum esset conuersatus. Hæc ibi. Magna hæc animi moderatio erat, inter ignotos nec videri quod erat, nec eruditionem iactare, nec superiorem locum, aut existimationem sui ambire, sed omnia dissimulare. A tali præceptore didicerat Aristoteles, anulo suo hoc dictum insculpere: *Doctior est, qui quod nouit, abscondit, quàm qui quod nescit, patefacit.* Maior tamen & vera pietas sancti Piamonis eremitæ fuit, qui post viginti quinque annos abstinentiæ, oblatam sibi à quodam fratre uam ac vinum absque hesitatione suscipiens, confestim ea, quæ ingestæ fuerant, contra consuetudinem degustare, quàm ignota cunctis continentia maluit propalare virtutem. Hæc Cassianus. Sed & sanctus Franciscus, vt se in maxima vitæ sanctitate despicabilem redderet, non parcebat rubori, quin in prædicatione coram omni populo proprios manifestaret defectus, vt scribit in eius Vita sanctus Bonauentura.

Apothegma.

Petr. Appianus in titulis antiquis. Collat. 17. c. 24.

Cap. 6.

8. *Omnis qui se humiliat, exaltabitur; & qui se exaltat, humiliabitur.*

H VNC locum, seu potius hæc duo loca de superbiæ pœna, & humilitatis mercede, iam in alia Dominica, vbi eadem verba Christus dixit, explicatè tractauimus. Sed & illa ferè omnia, quæ vel contra superbiam, vel pro humilitate in tot aliis Dominicis iam toties tractata sunt, adeoque in duobus proximè præcedentibus locis, ad horum verborum tractationem commodè & salubriter referri possunt.

Domin. 10. post Pentecost. 7. c. 8. aliisque locis ibi annotatis.

Matth. 22.

Accesserunt ad Iesum Pharisei, & interrogavit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum Magister, quod est mandatum magnū in Lege? Ait illis Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet & Propheta. Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Iesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: Dauid. Ait illis: Quomodo ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat respondere ei verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Interrogavit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum. Contra malos magistros, & doctores vana sciētia inflatos, solida virtute destitutos.
2. Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. De Deo super omnia diligendo.
3. Secundum autem simile est huic. Diliges proximum tuum sicut teipsum. De dilectione proximi.
4. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Propheta. De charitatis admirabili virtute, efficacia, perfectione.

I. Interrogavit eum vnus ex eis Legis doctor, tentans eum.

Mali doctores.

LOCVS moralis contra malos magistros, & doctores vana scientia inflatos, solida virtute destitutos. Hic Legis doctor & Phariseus, atque aded princeps aliquis eorum, (quam enim plurimi eorum ad Christum accessissent, & in unum conuenissent, vt Marthæus scribit, hic, quasi dux verbi,

Matth. 22.

primus

primus & solus loquitur) scientia sua magis inflatus, quàm vera pietate imbutus, accedit, ad Christum, non vt virtutem discat, sed vt interroget; nec vt interrogando aut doctior aut melior fiat, sed vt tentet Christi seu doctriam, seu pietatem. Nihil virum verè doctum, & sciētia professorem magis dedecet, quàm inanis ista, planèque puerilis iactatio, aut superba alienæ eruditionis & curiosa inquisitio. Qui nec ad Dei gloriam, nec ad aliorum ædificationem, nec ad suam salutem scientia sua vitur; sed ad aliorum contemptum vanè & superbè abutitur, *factus est* (vt Apostolus loquitur) *velut as sonans, aut cymbalum tinniens*. Hæc enim sonitum dant, quia vacua sunt & inania. Quod de Gentium idolis curiosè fabricatis dixit Ieremias: *Stultus factus est omnis homo à sciētia, confusus est artifex omnis in sculptili, quoniam falsum est quod conflat, & non est spiritus in eis*: idem de doctoribus & magistris virtute vacuis, dici debet. Sulti sunt in scientia sua, confusi sunt in doctrinis suis, quia falsum est totum quod magno studio collegerūt, & non est spiritus in eis, non est vita virtutis, non est actio vitalis, *non ambulant dignè Deo, non fructificant in opere bono, non crescunt in scientia Dei, sicut de illis qui verè implentur omni sapientia, & intellectu spirituali*: scribit Apostolus. Verè idola sunt: *Oculos habent & non vident; pedes habent, & non ambulant; manus habent, & non palpant; aures habent, & non audiunt; nares habent, & non odorabunt*. Omnia instrumenta virtutis habent, sed illis non vtuntur. Vident meliora, deteriora sequuntur. Affectus habent, sed non mouentur ad bonum. Opera habent, sed quæ sensu pietatis carent. *Dominus Deus aperuit eis aurem: sed illi contradicunt, & retrorsum abierunt*. Nares habent, sed *in odorem mortis, non vitæ*. Audiant isti Apostolum, qui quod Iudæorum malis magistris dixit, idem illis dixisse putandus est. *Si tu Iudæus cognominaris* (Doctor legis, & Magister nonster vocaris) *& requiescis in Lege, probas & profiteris illam, & gloriaris in Deo, quem te scire & docere ais, & nosti voluntatem eius & probas utiliora, instructus per Legem, confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientia, & veritatis in Lege; qui ergo alium doces, teipsum non doces? qui predicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum, mœcharis? qui abominaris idola, sacrilegium facis? qui in Lege gloriaris, per prauaricationē Legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei propter vos blasphematum est inter Gentes,*

1. Cor. 13.

Jerem. 10.

Coloss. 1.

Mali doctores
idola.

Psal. 113.

Esaiæ 50.

2. Corinth. 2.

Rom. 2.

Duo libri doctoribus necessarii.

sicut scriptum est. Nec minùs hodie inter hæreticos, & infirmos Catholicos, sicut experienciâ probatum est. Tales doctores quum multos libros euoluisse videantur, tamen duos libros maximè necessarios nunquam videntur aspexisse. Vnus est liber conscientia propriâ, aliter est liber vitæ Christi. Si enim in priori libro tria tantùm folia diligenter legisserent, qui à principio fuerint, qui nunc sint, & qui paulo post futuri sint; in posteriori autem libro duo folia studiosè examinassent, Christi diuinitatem, maiestatem, gloriâ, ad cuius participationem vocantur; & eiusdem humanitatem, quanta in capro nobis fecit, & passus est: meliores profectò doctores, ubique & aliis viriores extitissent. Si equus nobilissim⁹, generosus, ferrox, optimè nutritus, pulcherrimè phaleratus, domino iam inidente, & in campum eum producente, vt generositatis suæ specimen aliquod illustre edat, nihil nisi excrementa sua, & immunditias egerat, nõne & ridiculum aliis spectaculum, & dominos suos exosum pecus erit? Tales sunt magni magistri & doctores. qui post multa studia, post adeptos titulos, post magnam expectationem, nihil nisi suas sordes & immunditias, superbiam, inuidiam, luxuriam, auaritiam proferunt. Nec seiplos docent, nec alios edificat, imò grauissima scandala, & onera, & inquinamenta in domo Dei sunt. Sicut inter vestimenta supremus quidem locus pallio datur, non quia pretiosius aut carius est, sed quia vilius, ideoque vt id solum maculetur, & compluatur; & sicut in tota domo eminentior locus est caminus, non quia dignior pars domus, sed vt per illum famus exeat, quo totus denigrabitur: sic omnino in Ecclesia Dei & Republ. mali doctores ac magistri scientiæ quidem nomine ac titulo præminent, & loco exceliori consistere videntur; sed sicut palia & caminus, sicut sordium receptacula, non sicut (quod esse debebant) lucernæ in domo, & ornamenta in corpore. Sicut montes communiter sunt ad pascendum fecundi, & gramina gestant puriora, imbrésque cælestes citius & purius suscipiunt quàm valles, fontesque in eis scaturiunt, qui in valles descendunt; aliquando tamen horridi & planè infrugiferi conspiciuntur, nihilque illa regione infœlicius est: quæ tales mōtes habet: sic doctores & magistri deberent sanè boni pastores esse, fruct⁹ bonorum operû vberiores proferre, gratiarum munera copiosius suscipere, aliisque suscepta impartire; sed interdum, & vrinâ non frequenter, horridi & steriles sunt; nihilque illa vel schola, vel Repu. vel Ecclesia miserius,

Simile.

Similia.

1.
2.

3.

miserius, quàm ubi tales magistri & doctores vel docent, vel præficiuntur, vel cathedras occupant. Sicut pictura statum habere non potest super inane, sed aliquid solidum ei subterni necesse est; sic scientia consistere non potest in vlla pulchritudinis forma, nisi pro fundo virtutē habeat. Vnde Prophetæ, vt iuxta Septuaginta legit D. Bernardus: *Seminate vobis ad iustitiam, merite spem vitæ, & tunc illuminatæ vobis lumen scientiæ.* Vltimam posuit scientiam (ait diuus Bernardus) *tantumquam picturam. Securus iam intendam scientiam, si vitæ prius per beneficium spei, securitatem acceperō. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere Deum: si & noveris ipsum, vt aquæ illum diligas. In altero initiaris ad sapientiã, in altero consummaris; quia initiũ sapientiæ est timor Domini, & plenitudo Legis, charitas. Hæc ille. Hi sunt duo libri, de quibus modò diximus. Hunc locum in aliis suprà * Euangelis vberius tractatum vide.*

4.

Osee 10.

Serm. 37. super Cant.

* Dom. aduent. tex. 4. Dom. 3.

Aduent. text. 3.

Domin. 2. post

Pasch. tex. 2. &

3. Dom. 3. post

Pentec. tex. 1. &

Dom. 12. post

Pent. text. 2.

2. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua.*

Locus moralis de Deo super omnia diligendo. Hunc locum etsi in aliis Dominicis aliquoties iam tractauimus adeoque hæc ipsa verba; tamen quia de hac capitali virtute nihil satis dici potest, aliqua addemus, prout Deus dabit. Quemadmodum enim, qui tabellam artificiosè depictam intuetur, licet eam sæpius cõtemplatus fuerit, aliquid tamen semper nouum in ea inuenit, quod laudet & obseruet; & sicut qui in hortum variis & pulcherrimis floribus ac plantis consitum ingreditur, licet frequenter per illum transeat, aliquid tamen semper videt, quod colligat, quale prius non collegerat; sic in tam excellenti præcepto, quod toties etiam Scriptura tam vetus quàm noua inculcat, non deerit aliquando quod de nouo obseruari & doceri poterit. Præceptum de diligendo Deo super omnia, nunquam satis inculcari, repeti, & tractari potest. Quemadmodum enim viatori, qui iter viginti millium leucarum conficiendum haberet, etsi quingentas iam, aut sexcentas confecisset, ne tamen sublitteret, aut satis se promouisse existimaret, meritò reliquum adhuc longissimam quod illi superest iter ante oculos ponendum esset, vt ex ei⁹ cõsideratione ambulare nõ desinat: sic omnino nobis adhuc viatoribus, in via mandatorum Dei ambulanti-

Amor Dei super omnia.

Domin. 12. post

Pentec. tex. 3. &

locis ibi annotatis.

Similia.

Philipp. 2.

tibus, quantumcunq̄ue in virtute progressis, ne tamen *ad ea, quæ ante sunt, extendere nos continuo definamus, utque obliuiscamur ea quæ retrò sunt*; hoc præceptum perpetuò ante oculos habendū est, quandoquidem necdum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mēte Deum diligimus, nec id quod perfectum est, adhuc comprehendimus. Cum sancto Augustino ad Deum clamare debemus: *O ignis, qui semper ardes, & nunquam extingueris. O amor, qui semper uris, & nunquam tepefcis; accende me, & accendar: accendar, inquam ut totus diligam te solum. Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat.*

Soliloq. ca. 28.

Simile.

Omnes diligēdi rationes in Deo.

1.

2.

3.

Ioan. 3.

Tit. 3.

4.

Coloss. 1.

Rom. 2.

5.

6.

7.

Amoris Dei excellentia.

1. Ioan. 4.

1. Cor. 6.

Ioan. 16.

Sicut ubi materia ligni esset infinita, ignis quoque in eo accensus infinite vteret; sic, quia Dei bonitas, maiestas, potentia, pulchritudo, infinita est, amor eius nunquam finiri aut extingui deberet. Omnes quippe diligendi rationes in dilectione Dei concurrunt. Si iustitiæ debitum attendas, nulli magis amor noster quàm illi debetur, cui omnia accepta ferre necesse est. Si beneficia gratuita spectes, nullius maiora fuerunt, aut esse possunt. Si amicitia rationem habeas, eius tanta in te fuit, ut *Deus Pater Filium suum vnigenitum daret, & Filius seipsum traderet, ut te amicum ex inimico faceret.* Si eximia bonitatis & pulchritudinis species amorem promeretur, immensam illius pulchritudinem qui *lucem habitat inaccessibilem, & immensas eius bonitatis diuitias animo comprehendere non potes.* Si amor pretio emitur, quis amoris tuo maius pretium consignare poterit, quàm ille, qui vitam ei æternam, & gloriam cælestem certissimè retribuit? *Quòd si gratuito quempiam amare velles, cui quæso dignius & laudabilius eum impendere quàm Deo posses? Quòd si non donandus, sed extorquendus amor tuus esset, quis illo potentius aut iustius extorquere valeat?*

Tu tamen huius amoris excellentiam vide. Aliæ virtutes te hominem rectum & iustum faciunt; hic verò amor, hæc charitas Dei, te Deum quædam facit. Nam sine temperantia, castitate, prudentia, iustitia, & aliis quid nisi bruta essemus? Atqui *qui manet in charitate manet in Deo, & Deus in eo. Qui adheret Domino* (per amorem) *vnus spiritus est*, scilicet cum eo. *Quod amat enim, in rem amatam transformatur.* Vide plura super illa verba: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus:* in Dominica Pentecostes, tex. 3. Porro per cæteras virtutes partem aliquam vel tui, vel rerum tuarum, Deo donas. Per castitatem, corpori continentiam; per eleemo-

synas,

synas, partem diuitiarum; per fidem, partem intellectus tui. Adhuc enim ad alia corpore, diuitiis, intellectu vteris, etiam Deo non offenso. At in amore totum tuum cor, totam animam, totam mentem Deo tribuis. Deinde de hoc solum habes, quòd liberè ei dare potes, vt alio in loco ostensum est. *Dom. 1. Quarta drag. rex. 10.* Noli hoc parum diuidere, sed integrum da, inquam, nò commodatò ad tempus, sed absolutè in perpetuum. Semper enim currit hoc præceptum de diligendo Deo. *Charitas nunquam excidit.* ne quidem tunc, quum cæteræ virtutes omnes euacuabuntur. Diuidi autem hic amor non potest, nisi turpiter in obliquum distorqueatur. Quemadmodum enim qui vellet vno pede per locum excelsum, altero per locum infimum incedere, certum est illum gressus admodum inæquales facturum, & vtroque pede claudicaturum; sic qui Deum & mundum simul diligere, sui que amoris affectus partim in Deo, qui non nisi sancta & excelsa iubet, partim in mundo, qui non nisi ad vana & infima trahit, collocare; necesse est huius opera absurda, inæqualia: nec frigida, nec calida esse.

Solus Deus amore complacentiæ diligendus est, vt in illo amor noster conquiescat, sibi que complacere. Cætera omnia *Amor complacentiæ, & amor desiderij.* vel non diligenda (nisi in ordine ad Deum) vel non nisi amore desiderij amanda sunt, quatenus illis bonum volumus, beneque optamus & desideramus: quo in genere nos ipsos, & proximum nostrum rectè diligimus. Cæteræ virtutes per excelsum peccare possunt. In ratione iustitiæ summum ius summa iniuria est: & ait Scriptura: *Noli esse nimium iustus.* Prudentia in curiositatem, fortitudo in audaciam, temperantia in pusillanimitatem non rarò transeunt. Solus amor Dei, rerumque diuinarum, in excessu peccare non potest; sed quanto magis extenditur, tanto est excellentior. Solus Dei amor rectus & ordinatus est. Quemadmodum enim radius omnis aut rectus est, aut contractus, aut reflexus; rectus quidem, quia corpore luminoso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua petit centrum; contractus verò, qui aliquod diaphanum crassius inueniens, non rectè incedit, sed ad aliquam partem deflectit, qui & ideo collateralis dicitur; reflexus autem, qui in densum corpus incurrens, repercutitur, & transire non potest, sed ad suum principium reflectitur: sic omnis amor cordis humani aut rectus est, qui sine vlla obliquitate vel repercussione in solum Deum centrum & principium suum toto impetu fertur, & perpendiculari motu tendit; iuxta illud, *Recti diligunt te; & bonus Deus Israel is qui* *Cant. 2. Psal. 72.*

1. Cor. 13.

Simile.

Ecl. 19.

In Dei amore nullus excessus.

Simile.

Solus Dei amor rectus.

qui recto sunt corde; aut contractus & obliquus, in ea que sunt huius mundi delatus, à quibus propter sui debilitatē in transfuersum agitur, vt recta ad centrum suum pergere nequeat; sicut radius solis in nubem cadens, aut per arbores & recta transmissus, recta terrain non attingit; aut denique reflexus est, quia omnia propter seipsum amat, & ipsum proximum non nisi propter vtilitatem aliquam suam diligit. Talis enim amor à corpore proximi reflectitur ad ipsu. n. amantem, nec ad animam, aut spirituale bonum proximi penetrat. Amor hic reflexus penitus destruit, & contractus impedit atq; imminuit purum Dei amorem, qui rectus est, toto suo cursu in Deum tendens, vt hoc præceptum iubet.

Homil. 42 in
Matth. in opere
imperfecto.

Diligere Deum ex toto corde (ait sanctus Chrysostomus) *est, vt cor tuum non sit inclinatum ad alterius rei quàm ad Dei amorē. Diligere ex tota anima est, certum habere animum in veritate, & firmum esse in fide. Diligere tota mente, est, vt omnes sensus Deo vacent. Itaque cuius intellectus Deo ministrat, cuius sapientia circa Deum est: cuius cogitatio ea qua Dei sunt tractat, cuius memoria que bona sunt recondatur, is tota mente Deum diligit.* Hæc ille. Sanè quemadmodum non solùm quicquid

Allegoria.

3. Reg. 6.

intra templum salomonis erat, sed etiam quicquid in porticu fuit, aurum erat; nec solùm sanctum sanctorum, siue interio-rem partem oraculi; sed & domum ante oraculum vestiuit & operuit auro purissimo; ipsos quoque Cherubim texit auro, sed & pauimentum domus texit auro intrinsecus & extrinsecus, duo quoque ostia ad ingressum oraculi texit auro: sic omnino quilibet fidelis, qui est templum Domini sanctum, ex omni sua parte, ex toto corde, seu voluntate, ex tota mente, seu intellectu, ex tota anima, seu vniuersis sensibus suis, pura in Deum charitate fulgere & feruere debet. Vastante Hierosolymam rege Babylonia, quum multa alia abscondere potuissent sacerdores, ignem tantummodo absconderunt, qui in primo sacrificio Moysaico è cælo delapsus, in altari perpetuò ardēs feruari debuit, & vsque ad illa tempora seruatus fuerat. Sic charitas de cælo in cordibus nostris delapsa, & per Spiritum sanctum diffusa etiam aliis omnibus rebus amittis, siue diabolo, siue mundo aduerso omnia nobis eripiente, perpetuò conseruari debet. Sicut natura arborum radices sub terra abscondit, vt à nulla re lædantur, quia ex illis rami & folia vegetantur, flores ac fructus producuntur; sic cor nostru, vnde omnia procedunt, vel bona, vel mala, & maximè amor, vel Dei purus, vel rerum terrenarum fæculentus & fordidus feruari,

3. Machab. 1.
Allegoria.

Simile.

seruari, & à rebus externis ac distrahentibus, multo magis à
 corrumpentibus abscondi debet. Monet Scriptura: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Vulgo dicitur
 (ait diuus Bernardus) Bonum castrum custodit, qui corpus
 suum custodit: Nos autem non sic; sed vile sterquilinum cus-
 todit, qui corpus suum custodit: *Quoniam qui seminat in carne sua, de carne corruptionem & metet: qui vero seminat in spiritu de spiritu metet vitam æternam* Spiritus ergo & cordis
 cura habenda, vt semina eius, id est, primi affectus, qui operationum sunt semina, maximè amor ipse, non nisi bona & pura sint. Sic enim toto corde Deus diligetur.

Rursum toto corde Deum diligere, est, immobile & fixum in eius amore cor tenere, vt ad alia leuiter non flectatur. Sicut vas quod manibus tenetur, impleri nullo modo potest, si tremat qui tenet, aut huc illucque vacillat, sed quiescere oportet; & sicut radix, huc illucque quouis vento impulsæ, nunquam fructum adferet, nec è terra succum trahere poterit, nisi ei tenaciter & firmè adhæreat: sic cor inquietum & mutabile, cor variis abductum & distractum desiderii aut curis, Deum, vt oportet, diligere, Dei gratias & munera suscipere, Deo per amorem adhærere, vt sic in pietate crescat, nullo pacto poterit. Sicut aranea quum telam suam dirumpi videt, vt aliam ordiatur, à medio incipit eam reficere, atque ad eum ex alio suo fila deducere; sic omnino necessarium est, quum omnes vitæ nostræ actiones mundo eiusque vel vano vel turpi amori affixas, vna Dei prouidentia perumpi, & ad nihilum redigi cernimus, vt nouam telam ordiamur, recteque vitam ac mores instituamus, à corde & visceribus ipsis nostris incipere debemus, id totum soli Deo consecrando eum solum diligendo, vt ita nouas ac sanctas operationes producamus. Quemadmodum multa interdum peccata ita per longam & prauam consuetudinem inualuerunt, sic in misero peccatore quasi dominium obtinuerunt, vt sola mors peccatis eius finem imponat: sic quantacunque sint hominis peccata, & quomodocunque inueterata, vnus Dei amor ea omnia abolebit, & nouam creaturam in Christo faciet. Propter hoc enim dicitur: *Valida est, sicut mors, dilectio.* Id enim efficit in abolendis peccatis, quod sola mors in satis multis facere solet.

Qui falsos deos coluerunt, quanto in illos amore ferebantur, vnum in Scripturis exemplum docere potest. Quin ue viri de tribu Dan, ingressi domum Michæ, abstulerunt illi
 sculptile

Prou. 4.

Gal. 6.

Amor in Deo
fixus.

Similia.

1.

2.

3.

Cant. 8.

A contrario
cultu.

Iudic 18

Exemplum.

sculptile & conflatile idolum, quod colebat; quo illos infequente & clamante, dixerunt raptores ad Micham, *Quid tibi vis, cur clamas? Qui respondit, Deos meos quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia qua habeo, & dicitis, Quid tibi est?* Deplorat miser iste suos falsos deos; & illis ablatis, omnia que habuit se perdidisse conqueritur. At nos Dei veri & summi amore per quodlibet peccatum mortale amisso, quasi nihil perdidissemus, ita nihil mouemur. Nihil opinor magis teporem Christianorum circa Deum super omnia diligendum in extremo iudicio condemnabit, quam ethnicorum & paganorum erga suos falsos deos incredibilis amor ac feruor, qui non bonis tantum & rebus suis externis liberalissimè collatis, sed ipso suo sanguine in singulis ferè festis & sacrificiis effuso, deos suos coluerunt, ut omnes historiæ, maximè Indicæ & Iaponicæ nostri temporis, perhibent. Sic per Prophetam contra Iudæos disceptat Deus: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? Propterea adhuc iudicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filijs vestris disceptabo. Transite ad insulas Cethin (Italiam dicit) & videte: & in Cedar mittite (Ismaëlitas dicit) & considerate vehementer, & videte si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos, & certè ipsi nõ sunt dii: populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum.* Quoties Dei amore derelicto, carni, mundo, diabolo seruimus, euntes post concupiscentias nostras, diligendo vanitates, desideria diaboli faciendo; toties mutamus gloriam nostram in idolum. Gloria nostra est quòd populus Dei sumus, quòd charitas Dei in nobis est, nõsque in eo; quòd diligentes Deum, à Deo diligimur, qui venit ad nos, & mansionem facit nobiscum. Hæc frequenter Scriptura docet, hæc frequenter populo inculcanda. *Quemadmodum enim clauus, qui vno aut altero ictu, vel non penetrat, vel ita ut facillè euellatur: crebris autem ictibus impulsus, sic tenaciter hæret, ut nulla vi extrahi queat: sic amor Dei, non vno tantum aut altero, sed varijs & crebris Dei præceptis, sacre Scripturæ elogijs, animo fideli impressus atque impahtus ita fixus manere poterit, ut ab eo diuelli, nec humana, nec diabolica vlla vi queat.*

Ierem. 2.

Simile.

3. *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.*

Proximi dilectio.

Locus moralis de dilectione proximi. Hunc locum etiam

iam

iam decies & supra tractauimus, vt in Dominica 12. post Pentec. tex. 4. notatum videbis, vbi & hæc ipsa verba tractata sunt, tamen hoc loco non minùs proprio aliqua addemus, prout Deus dabit. Quomodo, & cur hoc præceptum de proximo diligēdo dicatur simile illi alteri de Deo diligendo, vide explicatum loco iam citato. Nempe omnes in Deo vnum sumus, *vnum corpus in Christo: vno Spiritu Dei*, velut vna singulorum anima *uiuificamur. Vnus nobis Deus est, vna fides, vnum baptisma.* Sicut ergo Deum diligere, ita proximum in Deo, sicut nos ipsos, si in Deo sumus, diligere necesse est. Nihil aliud hoc præceptum dicit, quàm *Omnia quaecunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc enim est Lex & Prophetæ.* Quicquid tibi ipsi bonum cupis, hoc proximo velis; & quod tibi ipsi faceres, vel fieri velles, esurienti, frigenti, fatigato, indigenti, ignaro, aberranti, &c. id eorum proximo tuo facias. Vide ne equum, canem, aut quodcunque tuum cōmodum magis ames, quàm proximum tuum. Cæsar quum exteros quosdam Romæ videret, catulos in sinu circumferentes, interrogabat an apud illos populos liberi non nascerentur: indignatus videlicet, amorem qui liberis debetur, in catulos transferri. Sicut ille, qui super humeros scalam imponit, licet grauis sit, quando illa opus habet ad locum aliquem conscendendum, postea verò in angulo deponit, nec amplius eius recordatur; sic multi vtuntur proximis suis, tanquam scalis, ad commodum tantum proprium, vt eorum opera ad aliquam dignitatem cōscendant, aut emolumentum consequantur: quæ affecuti, relinquunt proximos, & dicunt: Nescio vos. Hoc ideo fit, quia non in Deo, sed in nobis ipsis; non propter Deum, sed propter nos ipsos, proximos nostros diligimus. Sicut enim vitrum, quàm diu in ardenti fornace est, artificii ad omnia obtemperat, tractabile est, & in quamcunque formam vertitur, ita vt vno flatu capacia & pulcherrima vitra conflet; at verò postquam ex fornace vitrum extrahitur, flecti amplius non potest, sed ad minimum ictum frangitur: ita omnino quàm diu diuino amore corda nostra flagrant, & in illo sancto fornace decoquimur, flectit & dilatat Deus corda nostra ad omnes quascunque charitatis in proximum actiones, absque vlla difficultate, nōsque ad iuuandum proximum nulla difficultate retardamur, parati, quibuscunque possamus modis, cuiuslibet proximo opitulari. Hoc igne accensus Paulus, dixit, nec mentitus est. *Omnibus omnia factus sum.* At verò vbi pri-

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Ephes. 4.

Matth. 7.

Simile.

Simile.

1. Cor. 9.

mum hic ignis in nobis deferbuit, & restinctus est, vbi ex fornace isto diuini amoris cor nostrum egressum fuerit; immobiles, saxei, & immites erga proximum sumus; ad minimam difficultatem circa iuuandū proximum frangimur, & charitatis opus dissoluimus. Sunt ergo talia hæc duo præcepta, vt inuicem à se separari nequeant. Appositè diuus Gregorius: *Duo hæc necesse est charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptijs vestè nuptialè cupit. Hinc est quòd cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus iubetur. Vos estis fratres cortina tabernaculi qui per fidè in cordibus vestris secreta cœlestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciè habet. Qui verò est charitas nisi ignis? Sed ista charitas esse bis tincta debet, vt tingatur, & per amorem Dei, & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, vt per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, vt tamen contemplationem Dei per eius amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est.* Porro sic coniuncta hæc duo præcepta sunt, vt vnum sine altero seruari nequeat. quod hac comparatione docet sanctus Dorotheus: Circulum fingite mundum esse, centrum autem circuli Deum, lineas autem à circulo mediū diductas, vias credite varias, negotiationesque mortalium. Quo magis penetrant sancti viri ad interiora, vt Deo appropiant, per rationem ingressus, eo magis appropiant Deo, & sibiipsis; quantòque & sibiipsis, tanto & Deo; & quanto viciniore sunt Deo, tanto & sibiipsis; quantòque sibiipsis, tanto & Deo. Considerate item recessum & elongationem, cum scilicet recedunt hominum actiones à Deo, & ad exteriora se effundunt. Quanto enim magis à Deo recedunt, tanto & à seipsis; & quāto à seipsis, tanto & à Deo. Hæc est enim charitatis vis & natura. Quo enim magis à Dei dilectione recedimus, eo & à proximi amore distamus: quantum Dei charitati adhæremus, tantum & proximi; quantumque proximi, tantum & Deo. Hæc ille. Quum Scriptura dixisset, *Dixit insipiens in corde suo nō est Deus: itatim subiunxit: Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studijs suis.* Docet, Dei amore deserto, omnia scelera subintrare. Econtrà Apostolus quum dixisset, *Radix omniū malorum cupiditas,* adiecit: *Quam quidā appetentes, errauerunt à fide,* Docet amatores mundi Deum statim deferere. Rursum: *Qui diligit me (ait Christus) mādāta mea seruabit.* At hoc est *mandatum eius nouum, vt diligamus inuicem.* Adcō sunt ista coniuncta, Amor Dei & proximi quē mundi

Homil. 39. in
Euang.

Exod. 6.
Allegoria.

In Doctrin. 6.

Simile.

mundi amator non amat, quia, sicut oportet, non amat. Sed & in hoc similia ac coniuncta sunt hæc duo præcepta, quòd, quemadmodum qui Deum amat, seipsum amat, sibiq; optimè cõsuluit, veluti qui de fonte bibit, aut ex sole videt, non fonti aut soli quicquam, sed sibi ipsi multum contulit; ita prorsus proximi amor nobis ipsis est inprimis utilis. *Quemadmodum enim qui ægotantem vnguento, vel alio pretioso oleo vult inungere, prior ipse vngendo particeps est vñctionis, & sic postea inungit laborantè morbo; ita qui pro salute proximi, adhibito studio, aliquid facit, primùm sibi, deinde proximo prodest.* Hunc sensum habet verbum Domini: *Beatius est dare, quàm accipere.* Plus enim sibi confert qui proximum iuvat, quàm ipsi proximo; quod in alia Dominica ostensum est.

Similia.

Damascen. de his qui in fide migrarunt.

Actor. 20.

Proximi amor ita ipsis ethnicis, & Deum nescientibus, natura duce insitus fuit, vt qui ratione & virtute cæteros præcellerent, facillè viderent, hominis vitæ & saluti nihil eorum omnium quæ extra nos sunt: cõparandum esse nedum præferendum. Pollio seruum qui vas crystallium confregerat, Augusto Cæsare apud eum cœnante, iussit in viuarium demergi, murenarum pabulum futurum. Quum duceretur, euadens licitorum manus, ad Augusti pedes se proiecit, supplicans vt alio genere mortis interiret. Augustinus causa & genere mortis cognitis, solui seruum iussit. Pollinis verò & vasa omnia crystallina coram afferri iussa, virgula confregit, & viuaria euertit, dicens: *hominem, cuiuscunque conditionis sit, hoc ipso quòd homo est, pluris faciendum esse, quàm omnia totius mundi vasa & viuaria.* Sic Alexander Magnus, perurgente eius matre Olympiade vt in fontem quendam occideret, *Aliam, inquit, mater à me mercedem postula. Hominis vita nullo beneficio cõpensatur.*

Proximi amor apud ethnicos.

Fulgosius, lib. 5. cap. 1.

Plutare. in Grat. apophthegma.

Nero initio imperij sui (cuius primum quinquenniū tale fuisse, vt ab eo ceteri principes procul distaret dicare solebat Traianus) porrecta illi charta, in qua damnatorum nomina scriberet, exclamauit: *Vellem nescire literas.* Marcus Antoninus parcens rebellibus, dixit in Senatu: *Vtinam possem multos etiam ab inferis excitare.* Ptolemæus ab amico admonitus, vt conspectis fortè procul qui ad supplicium ducebantur, calcaribus equo ad motis accurrere, & illis parcere vellet; & fecit perlibenter, & amicum hoc nomine chariorem habuit. Hæc hominum sine Deo naturalis erga proximos affectio, nostram nunc si non excitat, in extremo olim iudicio vehementer condemnabit.

Egnatius in Nerone.

Senec. lib. 2. cap. 1. de clem. Vulcat. Gallic. in Auidio Cassio. Alian. lib. 1.

4. In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet, & Propheta.

Locus moralis de charitatis erga Deum & proximum ad-

Charitatis perfectio.

mirabili virtute, efficacia, perfectione. Docet Christus, totâ hominis perfectionē, totû quod vel Lex mandavit, vel Prophetæ monuerunt, in vna charitate cõpleri: quia hac imbutus, etiâ illa, quæ ad fidē & scientiam spectent, Dei munere comprehēdet. Sic Origenes: *Qui omnia adimplevit quæ scripta sunt de Dei dilectione & proximi, dignus est maximas gratias à Deo percipere. Dignus autē cõstitutus, hic omnibus donis exultat in sapientia Dei, plenû habens cor in Dei dilectione. Consecutus autē huiusmodi dona ex Deo, profectò intelligit omnē Legem & Prophetas partem aliquã esse ex omni sapientia & scientia Dei; & intelligit omnē Legē, & omnes Prophetas pendere & adharere à principio dilectionis Domini Dei & proximi. Ille quippe omnem Legē & Prophetas nunquã intelliget, qui ad duplicis huius charitatis ædificationē eas non accepit. Sic D. Augustinus: Quisquis Scripturas divinas, vel quamlibet earû partem intellexisse sibi videtur, ita ut eo intellectu non adificet, istâ geminam charitatem, Dei & proximi, nondû intellexit. Quisquis verò talē inde sententiã duxerit, ut huic adificandæ charitati sit utilis, nec tamen hoc dixerit, quod ille quē legit, eo loco sensisse probatur, nõ pernitiosè fallitur, nec omnino mētur. Igitur quoad ipsam Legis & Prophetarum intelligentiã, in charitate illa quodammodo pender, quia charitati illa tota subseruit. Sed magis quoad executionē omnium aliorû mandatorû moralium, quæ siue Lex, siue Prophetæ cõplectuntur, in his duobus pendent omnia: tum quia *fnis præcepti*, id est, perfectio & modus, quo perficiuntur cætera præcepta, *charitas est de corde puro* erga Deum & proximû; quia diligendo omnia faciliè præstamus, (dilige enim, & fac quod vis) tum quia, qui dilectionē habet, nullius transgressionis Legis reus esse potest. Sicut enim *qui offendit in vno*, id est, in vna charitate, ut exponit Augustinus, vel in vno aliquo mandato transgrediens illud mortaliter, *factus est omnium reus*, & perinde à vita æterna exclusus, ac si in omnibus offendisset: sic ediuerso, *qui diligit proximû, Legem implevit* (ait Apostolus) & *in hoc vno recapitulatur tota Lex*, quia qui vnã charitatē tenet, Legem ex nulla parte transgreditur: & quamvis fortè omnia præcepta opere non exequatur, tempore vel occasione non data; tamen, quia voluntatem & affectum exequendi per charitatem gerit, perinde iustificatur corâ Deo, ac si omnia exequutus fuisset. Docet Paulus cætera omnia vitia per vnã charitatem deuitari, cæteras quoque virtutes eius beneficio comparari. *Charitas* (inquit) *patiens est, facit ut aduersa omnia toleremus. Benigna est,**

Tract. 23. in Matth.

De doctrin. Christ. lib. 1. cap. 36.

1. Tim. 1.

Jacob. 2. Lib. de perfect. iustit.

Rom. 13.

1. Cor. 13.

est, opera misericordiae, & omne elemosynarum genus operatur. *Charitas non emulatur* (caret invidia) *non agit perperam* (caret malitia & improbitate) *non inflatur* (caret vanitate & superbia) *non est ambitiosa* (contenta suo loco, humilitatem generat) *non quarit quae sua sunt* (auaritiam & cupiditatem expellit) *non irritatur* (māsuertudinem docet, iram fugat) *non cogitat malum* (caret omni iniqua suspicione, candore plena) *non gaudet super iniquitate* (alieno malo non delectatur, sed cōpatitur potius) *congaudet autē veritati* (gratulatur alienis bonis, & particeps fit eorū) *omnia suffert* (siue ex Dei prouidentia, siue ex diaboli & hominū malitia immissa mala) *omnia credit* (suauiter se submittēs iugo fidei) *omnia sperat* (quacūq; bona promisit Deus, quia diffidere amanti non potest amās) *omnia sustinet* (expectans in patientia laborū mercedē.)

Charitas nunquā excidit: sempiterna virtus est, quae & hīc iustos facit, & in cælo beatos ornat. Meritō dilectio Legē impleuit, meritō in hac duplicitate tota Lex pendet, & Prophetæ. *Cūm autem sint duo præcepta* (ait sanctus Augustinus) *in quibus pendet Lex, & Prophetæ, dilectio Dei & proximi non im-*

meritō Scriptura plerunq; pro utroque vnum ponit: siue dilectionem Dei, sicut est illud, Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: siue dilectionem proximi, sicut est illud; Omnis lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuū sicut teipsum. Sed hoc ideo, quia qui proximum diligit, consequens est, ut Deum diligit. Ex vna eadēque charitate Deum proximūque diligimus; sed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum. Hæc ille. Satis quidem erat dixisse.

Dilige Dominum Deum tuum. In hoc enim totum est. Si enim verè diligitur, diligitur vbicūq; inuenitur, in seipso, in proximo, intus & foris, sursum & deorsum, longè & propè. Si mel dulce est, dulcis est fauus. Si mel diligis, & fauum receptaculum mellis. Sed mel propter seipsum diligitur, fauus propter mel. Et si fortè videris fauum melle carentem, doleas vacua esse receptacula, & cupis ibi mel esse quod diligis. Ita & Deum dilige, quia dulcedo est ipse, & bonitas, & veritas: Proximum autem dilige, quia receptaculum est dulcedinis, bonitatis, & veritatis: & hoc in ipso dilige, & propter hoc ipsum. Quòd si istis vacuum inueneris, doleas, & opta, vt ista mereatur accipere. Propter hoc autem & proximus amari præcipitur, vt per charitatem Dei ipsum bonum diligas; per charitatem proximi, bonum quod diligis, proximo non inuideas, sed quantum in te est, procures potius.

De Trinit. lib. 3. cap. 7.

Rom. 8.

Rom. 13.

Hugo de S. Vi-
ctore in hunc
locum.

Simile.

Proximus propter Deum diligitur.

Simile.

Melach. 24.

Simile.

Chrysof. Homil. 19. ad Hebr.

Simile.

Laurentius In fin. de disciplin. & perfect. monast. cap. 22.

Similia.

Homil. 7. ad Coloss.

Ita sanè tota Lex implebitur. Stare enim cum hoc amore nullus terrenus, carnalis, iniquus, aut inordinatus amor potest. Quemadmodum enim, decreſcente umbra, creſcit calor, & creſcente minuitur; ſic decreſcente amore temporali creſcit feruor charitatis, & è conuerſo eo creſcente minuitur, iuxta illud Chriſti: *Abundabit iniquitas & refrigeſcet charitas multorum.* Alterum alterius cauſa eſt. Rurſum ubi charitas animum poſſedit, iniquitati locus eſſe non poteſt. *Sicut enim in via publica contingit, ſi quis initium eius apprehendat, recta via ducitur, & non habet opus ut manu ducatur; ſic etiam in charitate taſum arripe principium, & ſtatim manum ipſa tibi præbens te deducit & dirigit.* Qui volunt domos & palatia conſtruere, primò ſtudent in imo ſupra petrâ, vel ſuper ſtabile ſolum fundamenta locare, & poſtmodum reliquas ædificiorum partes ſuis locis & temporibus ordinare, quatenus firmato fundamento, cætera ædificanda ſeruentur. Quale enim fuerit cuiuſque rei fundamentum, talis erit eiudem perfeuerantia & latus. Idem in ſpirituale fabrica uſu venit. Qui abſque ſui detrimento, & aliorum ſcandalo ſpiritualem in ſeipſo domum Deo ædificare proponit, veræ charitatis fundamentum in ſeipſo ante omnia iacet, & firmiter collocet; ſic demùm poterit congruis temporibus ac modis ſibi & aliis utilis eſſe. Adcò à ſola charitate tota Lex pendet, ut ſine ea totius Legis ampliffima cognitio nihil ad ſalutem valeat. Appoſitè Chryſoſtomus: *Quemadmodum in naui etiam ſi magna ſint inſtrumenta, niſi fuerint ſubligacula, nihil proderunt, & in domo niſi colligationes & contignationes: & in corpore etiam ſi magna ſint oſſa ſi non fuerint nerui & compagineſ, nihil proderunt, ita quacunque quis habuerit rectè facta, aut ſapienter inuenta, inania erunt omnia, niſi una adiſt charitas, quæ eſt vinculum perfectionis, id eſt, vinculum omnia perficiens, & quo omnia coaleſcunt, ut perdurent. Sicut cuiuſque ætatis in homine diuerſæ ſunt functiones, & iuxta annorum curſum creſcunt & vires; inſans enim aliena manu ducitur, puer per ſeipſum ambulat, iuuenis ſui iuris eſſe incipit, vir generationi aptus familiam alit, ſenſcens prudentiã acquirit, atque ita demùm maturus fit: ſic charitas tenerum adhuc animum informat, ut peccatum fugiat, primùm ex timore pœnæ, mox ex amore virtutis; poſtea Dei notitiam clariùs animo patefacit, & ad eius amorem atque vnionem inflammat: poſtremò in Dei amorem totum animum rapit, ut dicere cum ſponſa beata poſſit:*

Introducitur

Introduxit me Rex in cellaria sua. Hæc est virtus, efficacia, Cantic. i.
 perfectio charitatis. Sicut in illa tota Lex pendet & Prophe-
 tæ. Denique quam sit vnus charitatis Lex multiplex, vide *Moral. lib. 10.*
 diuum Gregorium. *cap. 6. & 7.*

E V A N G E L I V M D O M I N I C Æ

XVIII. POST PENTECOSTEN.

ASCENDENS Iesus in nauiculam, *Matth. 9.*
 transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Et ec-
 ce, offerebant ei paralyticum iacentem in
 lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, di-
 xit paralytico: Confide fili. Remittuntur
 tibi peccata tua. Et ecce, quidam de Scribis dixerunt in-
 tra se: Hic blasphematur. Et cum vidisset Iesus cogitationes
 eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?
 Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata tua:
 an dicere, Surge, & ambula? Vt autem sciatis, quia filius
 hominis habet potestatem dimittendi peccata, tunc ait pa-
 ralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum
 tuam. Videntes autem turba, timuerunt, & glorificaue-
 runt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

P E R I C O P E moralis huius Euangelij.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum, iacentem in lecto.* De cura proximo-
 rum, & charitate iuuandi necessitates eorum.
2. *Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico.* Charitatis erga proxi-
 mum remuneratio.
3. *Confide fili.* De fiducia peccatorum in Christi misericordiam.
4. *Remittuntur tibi peccata tua.* Peccata morborum & aliarum cala-
 mitatum causas esse.
5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris.* De peccato cogitationis
 solo animo & voluntate concepto.
6. *Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* De
 honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem ei potestatem dedit.

1. *Ecce, offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.*

LO C U S moralis, de cura proximorum, & charitate iu. *Proximorum*
 uandi necessitates eorum. Hunc locum etsi frequenter *cura.*
 iam tractauimus, tamen hic, loco proprio, & quia vltus hu-
 ius doctrinæ quotidianus est, aliqua addemus, prout Deus
 dabit. Insignis horum charitas fuit, qui (vt D. Lucas scribit)
 quarentes eum inferre & ponere ante Christum, nec inuenien- *Luca 14*

tes qua parte illum inferrent praeturbata, ascenderunt supra tetum, & per tegulas summisserunt eum cum lecto in medium, ante Iesum, Feruens erat haec charitas, & cura diligens; & sicut à Christo plenissime remunerata, sic à quolibet Christiano studiosè imitanda. Non differunt donec Christus exeat. Non verentur multitudinis impedimentum. Non detrectant laboris magnitudinem. Si nobis aliquis infirmatur, & perdicem affatam comedere iuvat, serui & ministri non cessant donec inueniatur. At proximo nostro, rebus necessariis indigenti, vix quisquam est qui subueniat. Cooperati verò ad salutem animæ proximi, seu à recta fide aberrantis, seu in via morum miserè collabentis, & ad Christum proximum adducere, sicut isti suum paralyticum duxerunt, istud

Calamitatū publicarum causa, proximi correptio neglecta.

verò non nisi pastorum aut sacerdotum esse putatur, si tamen illorum. Qua in re vehementissime falluntur & aberrant ipsi. Sanè calamitatum publicarum, quibus boni cum malis æqua sorte inuolui videntur, hoc vnum præcipuè in causa est, quòd boni malos, quibuscum versantur, non corripiunt, emendate, in viam salutis reducere, ad Christum pertrahere non contendunt. Sic D. Augustinus, ingentem illam vrbis Romæ, totiusq; Italiæ per Gothos, suo tempore, visitationem, neglectæ proximorum saluti & correptioni attribuit. Sic enim scribit: *Quis tandem facile reperitur, qui eosdem ipsos, propter quorum horrendam superbiam, luxuriam, & auaritiam, atque execrabiles iniquitates & impietates, Deus sicut minando prædixit, conterit terras, & regna subuertit, sic habeat, vt habendi sunt, sic cum eis viuat vt cum talibus viuendum est? Plerunque enim ab eis docendis, admonendis, & corripiendis malè dissimulatur: vel cum laboris piget: vel cum os eorum coràm verecundamur offendere, vel cum eorum inimicitias deuitemus, ne impediunt & noceant in istis temporalibus rebus, siue quas adhuc appetit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat infirmitas: ita, vt quamuis bonis vita malorum displiceat, & ideo cum eis non incidunt in illam damnationem, qua post hanc vitam talibus preparatur; tamen, quia propter prædicta peccatis eorum damnabilibus parcunt, iure cum eis temporaliter flagellentur, quamuis in æternum minimè puniantur.* Hæc ille. Moxque sapientissimus Doctor, vbi causas omnes, quæ iustæ esse possunt non corripiendi proximum (ne vanis excusationibus locus esset) explicuisset, dicens: *Si propterea quisque obiurgandis & corripiendis malè agentibus parcat, quia oportunius tempus inquirat (vbi non negatur, sed differtur legitime*

De Ciuit Dei lib. 1. cap. 9.

Tres causæ neglectæ correctionis.

- 1.
- 2.
- 3.

gitimè iuandi proximum officium) *vel eisdem ipsi metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur* (modò iustus ille metus sit, & certa ratione nixus) *vel ad bonam vitam & piam erudiendos alios impediunt infirmos, & premant atque auertant à fide* (id est, ne scandalum magis quàm ædificatio sequatur, ne sic eradicentur zizania, vt simul lædatur triticum,) *non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis;* his (inquam) exceptionibus explicatis, addit. *Illud est culpabile quòd hi qui dissimiliter viuunt, & à malorum factis abhorrent parcunt tamen peccatis alienis, quæ dedocere & obiurgare deberent, dum eorum offensiones cauent, ne sibi noceant in rebus temporalibus, dum delectat lingua blandiens, & humanus dies, & reformidatur vulgi iudicium & carnis excruciatio vel peremptio, hoc est, propter quadam cupiditatis vincula, non propter officia charitatis. Non mihi itaque hæc videtur parua esse causa, quare cum malis flagellentur & boni, quando Deo placet perditos mores etiam temporalium poenarum afflictione punire. Flagellantur enim simul, non quia simul agunt malam vitam, sed quia simul amant temporalem vitam.* Hæc Augustinus. Agnoscere nunc licet, horum temporum calamitates publicæ ex qua partim radice nascantur. Boni cum malis, Catholici hæreticis, casti cum impudicis, iusti cum rapacibus, sobrij cum ebriis, liberales cum auaris, bello, fame, peste, aliisque communibus malis acerrimè flagellantur, quia malos ad Christum adducere, hæreticos nascentes reprimere, impudicos, rapaces, ebrios, auaros, iusta obiurgatione & correptione in virtutis viam reducere, boni Catholici, casti, iusti, sobrij, & liberales neglexerunt. Timonis illud fuit memorabile dictum. Rogatus cur omnes odisset: *Malos, inquit, odi, quia mali sunt, bonos odi, quia malos non oderunt.* Quæ verba, si de perfecto malorum odio dixit, quod est naturam amare, sed vitium odisse (vt alibi explicatum est) & odiendo corripere, corripiendo emendare, nihil sanctius dici potuit. Hæc enim est vera proximi charitas, vt paralyticos nostros ad Christum abducamus, non in sua paralyfi dissimulando, conuiuendo, nobis ipsis, & labori vel honori vel cōmodo nostro parcendo & consulendo eos relinquamus?

Ad malum si quis tendat, statim adiuuatur. & vt celerimè cadat, à multis propellitur. Nondum Siba finem his verbis imposuerat, *Non est nobis pars in David;* quum statim omnis populus eum secutus est. Cùm Abimelech regnum Israël vsurparet affuerunt illi statim omnes inopes, & vagi, &

*Apotheg-
na.*

*Maximus in
Sermo. 26.*

*Ad malum om-
nes iuuant.*

Exempla.

2 Reg. 20.

1.

2.

- Indic. 9.* totus populus Sichem, *ut septuaginta fratres suos super unum lapidem interficeret.* Cùm perfidus Adonias regnum paternũ, viuente adhuc patre Dauide, inuadere vellet, in eius auxiliũ venerũt Abiathar & Ioab, magnates & principes viri Abfalon contra patrem rebellante, *toto corde vniuersus Israël sequutus est eum.* Quantus, quã generalis, quã repentinus cõtra optimum Regem in malum consensus! Cùm Ierusalem, post captiuitatem Babylonicam, reedificari cœpta esset, omnes circumquaq; gentes, vt opus impedirent, conuenerunt. Contra quos iratus Deus, dixit per Prophetam: *Ira magna ego irascor super Gentes opulentas, quia ego iratus sum parum, ipsi verò adiuerunt in malum.* Hæc videlicet impiorũ promptitudo est, vt se mutuõ ad malum iuuent. Noltram circa proximos ad bonum iuuandos tepiditatem & ignauiam isti condemnabunt. Inter alia Spiritus sancti dona fidelibus impartita, etiam hæc enumerat Paulus: *Necessitatibus sanctorum communicantes.* *Qui exhortatur in exhortando.* Docet esse opus speciale, & charisma seu gratiam Spiritus sancti, fratrum nostrorum (hos enim sanctos vocat) necessitatibus manum adiutricem porrigere, non secus ac nostræ essent. Sic enim iis communicamus, seu communes cum nostris facimus. Docet charisma Spiritus sancti esse exhortari fratrem ad opus pietatis, & ad Christum adducere. Quo quisque sanctior, & Spiritu sancto plenior fuit, eo in hoc charitatis genere clarius excelluit. Exempla quædam in alia Dominica protulimus. Nec vlla maior sanctorum laus aut consolatio, quàm plurimos proximorum in causa salutis promouisse. Sic Apoitolus, ad Thessalonicenses à se conuersos: *Qua est nostra spes, aut gaudium, aut corona gloria? Nõne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? Quemadmodum Dux, qui ad pugnam milites induxit & formauit, post adeptam victoriam coronatur, quasi eius potissima causa; sic qui alios omni officio & studio ad pietatis tramitem capeflendum induxerunt, maximã à Deo coronam consequentur.* *Qui docet filium, laudabitur in eo.* Ab altera parte caue diligenter hæresim Caini, dicētis Deo: *Nunquid ego sum custos fratris mei?* Eadem eorum omnium mens & sententia est, qui fratrum suorum peccata, miserias, necessitates, nihil ad se pertinere putant. Sed huiusmodi homines, qui charitatis viscera non sentiũt, ablaetauit Deus, & à misericordiæ suæ vberibus repulit, iuxta illud Prophetæ: *Ablaetauit eã Deus, quæ erat absq; misericordia.* Ludæos sanè

adhuc carnales, & angusto corde, vt opera charitatis & misericordiæ exercerent, communis tantum naturæ admonuit. *Esaia 5.*

Carnē, inquit, *tuā ne despexeris*. Et tamen hac vna ratione non permotos grauitè castigat, repellit, ablaçtat. At verò Christus, vt nos ad ea prouocet, docet nos, quicquid proximo indigenti officij prestamus, id totum ita acceptum se habere, ac si ipsius personæ prestitum fuisset. *Quod vni*, inquit, *ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. *Matth. 25.*

Quanta nos igitur manet castigatio, quos talis & tanta consideratio nihil mouet? Sanè sanctus Dominicus, vir in lucrâdis Deo fratribus, & ab heresi atque impietate reuocandis, tota ferè vita occupatissimus, dicere solebat, quum efficaciam eius in conuertendis peccatoribus multi mirarentur, se in Charitatis codice plus didicisse, quam in Scripturis. *Exemplum.*
In vita eius lib. 4. ca. 9.

Sicut dæmon in homines exercet odium, quod in Deum non potest; sic è diuerso verus Christianus in proximis iuuandis studium impendit, quia Deum iuuare non potest. Maximè quum Christus, qui Deus est, se

ipsum in laborante proximo iuuari, in cibato famente cibari, in vestito nudo vestiri, in excepto hospite excipi, in visitato captiuo visitari, claris verbis edixerit. Vide plura de hoc argumento, in Dominica 11. post Pentecosten, text. 1. & in aliis locis illic annotatis. Manet firmum & immobile illud supremi Iudicis decretum: *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis*. *Matth. 25.*

Vide plura Dominica 16. post Pentecosten, text. 5. & locis illic annotatis. *Luca 4.*

2. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico, &c.

Locus moralis de prompta & ampla charitatis erga proximum remuneratione. Christus hoc loco nō solum paralyticum sanat, vt tollens lectum, surgat & ambulet, quod solum petiisse & desiderasse videntur, tam qui paralyticum portabant, quàm ipse paralyticus, verum etiã ad primū conspectum benignissimè alloquitur, *filium* vocans: deinde bono animo esse iubet, dicens; *Confide fili*: mox maximo beneficio afficit, *peccata remittens*: ac demum postremò corporis sanitatem cōfert. Hoc autem totum charitati erga proximi salutē, quam isti portatores exercuerūt, Christus retribuit. Et si enim fidē nominet Euangelista, non charitatem; tamen nec hæc fides sola erat, sed per charitatem illustrè egregiè operans, nec nisi propter opus charitatis adiunctū, per quam charitatem fides perficitur, vt Apostolus docet. hoc duplex beneficium Christus

Charitatis remuneratione.

Gal. 5.

Christus cōtulit, vt in altero nostro Promptuario latè ostendimus; vbi etiā, quare fidem nominauerit Euangelista, non charitatem, explicatum dedimus. Solet Dei bonitas, non pro operū nostrorum exiguitate, sed pro suæ beneficētiæ magnitudine, charitatis nostræ in proximū opera, pia & sancta desideria, vel remunerare, vel adimplere. Regulus apud diuum Iōānem, salutē filio petebat tantū: sed Dominus & salutem filio dedit, & patri fidem, quā non petebat. Moyses petiuit à Domino, vt suam gloriā videre illi cōcederet: ipse verò pollicetur vniuersa bona sua se illi ostensurū. Tres reges pugnatūri contra Moab, petierunt ab Elisæo, vt rogaret Dominum pro pluuia; quibus dixit Dominus in manu Elisæi: *Hac dicit Dominus; Alueus replebitur aquis, & libetis vos, & familia vestra, & cūcta animalia vestra. Parumq; est hoc in conspectu Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras.* Orante pro populo suo Ezechia rege, respōdit ei per Esaiam Prophetam Deus: *Nō intrabit ciuitatem hęc rex Assyriorum, & nō iaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu eius aggerem.* Tota hęc promissio erat de leuanda vrbis obsidione, & de nullo interendo detrimento: quod totum erat à rege orante expetitum. At verò præter hęc omnia, *egressus est Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorū cētum octoginta quinque millia.* Plura huius rei exempla vide in Dominica 5 post Fascha, text. 1. Tobix quanta esset erga fratres suos concaptiuos charitas, nūc verbis cōsolando, nunc rebus iuuādo, & cæsos sepeliēdo, tota eius vita declarat. Quāto verò miraculo Deus illi visum reddiderit, quomodo filiū eius ex longa peregrinatione saluum reduxerit, & longam demum ac pro speram vitam eius charitati retribuerit, eadem historia commemorat. Abdias, Iesabele impia Prophetas interficiente, centum ex eis speluncis abditos, paut. Vnde & ipse dono prophetiæ illustratus, quarto loco censetur in catalogo duodecim Prophetarum. *Qui enim Prophetam accipit, mercedem Prophetæ accipiet.* Beati Iob charitas erga proximos, his verbis ab vno amicorum eius prædicatur: *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua tremētia confortasti.* Hic autem post probationē à malis liberatus, duplicia omnia à Domino accepit. Sanctus Paulinus, Nolanus Episcopus, ex maxima charitate, vt vnus viduæ filium iuuenem captiuum à Vandalis liberaret, post omnes fortunas suas in aliis liberandis ciuibus exhaustas, seipsum barbaro pro iuvene captiuum dedit, eiusq; hor-

ro colendo vt mancipium seruiuit. Sed paulo post à barbaro agnitus quis & quantus esset, omnium ciuium suorum, qui adhuc captiui supererant, liberatione donatus, ad episcopatum nō minori cum gaudio quàm gloria, reuersus est. Nec dissimile exēplum est Sāctuli Nursiæ prouinciæ Abbatis, qui vt diaconum suum à Longobardis latronibus captum redimeret, seipsum pro diacono (quem ad colloquium admissus fugere compulerat) à Lōgobardis trucidādum deposuit. Sed ne tanta charitas sua præsentī mercede careret, quum iam gladio ferendus exclamaret, *Sancte Ioannes, tene manum ferientis*, ipsa que manus his immota maneret, non vitam modò suam miraculo seruatam accepit; sed & barbaris miraculo attonitis, omnes quotquot præterea habebant captiuos, liberos secum, donatibus barbaris, abduxit. Sanctus Bernardinus, grauissima peste Senis grassante, quum omnibus diu ex pura charitate ministraret, tum sanus atque incolumis seruari meruit, tum postea in sanctissimum Minoritarum Ordinis Reformatorem (adhuc enim laicus erat) euasit.

Gregor. dial.
lib. 3 ca. 1.

9.
Gregor. duell. lib.
3. ca. 37.

10.
In vita eius a
pud Surium,
tom. 3.

3. Confide fili.

Locus moralis de firma fiducia in Dei bonitate, & Christi misericordia collocanda. Hic enim dulcissimus Iesus videns fidem illorum qui paralyticum in lecto ante pedes eius dimiserant, prima statim voce, & *filiū* vocat hominem miserum; & *cōfidere*, certamq; animo spem concipere iubet, & eodem tractu *remissa illi esse peccata* affirmat. Vno & eodē verbo Christus & misericordiam ingentem exercet, & suę misericordiæ fiduciam docet: sicuti sagittarius arcum tendens, scopumque dexterè attingēs, & suam artem exercet, & eandem spectatores, vel discentem puerum docet. Misericordia Christi, & fiducia in eandem totum Euangelium est plenum: nosque in variis iam Dominicis de vtraque tractauimus. Hic tamē aliqua dicēda sunt, prout Deus dabit. Est hæc enim peccatoribus in primis necessaria doctina; non vt in peccato perseverantes, de Christi misericordia præsumāt, quod hæretici hodie suos docēt, per solam suam specialem fidem iustificantem, & per certitudinem gratiæ, quę duo nihil aliud sunt, nisi præsumptio de Dei misericordia, & de Christi promissionibus, absque vlla vitæ integritate aut emendatione, quam sine peccato esse nunquam posse, eoque mortali, & ex natura sua dānante, iidem dogmatizant; sed vt à peccato resurgant

Fiducia in Dei
misericordiā.

Simile.

Domin. 14. post
Pentec. tex. 5. &
a'ys ibi annota-
tus.

Locus contra
hæreticos.

furgētes, & fide ac charitate ad Christum accedentes, spē statim certam atque fiduciam de remissione peccatorū, aliisque Christi gratiis & beneficiis concipiant. Sic enim huic paralytico dictum est, *Confide*, &c. non quum domi suę maneret, nihil Christum quærens, & nihil ad sanitatem consequendam promouens, sed quum se etiam in lecto ad Christum deferri, & quidem propter confertam turbam è summo tecto per regulas loco motas dimitti fecit. Hac tum eius, tum eū portantium fide perspecta, hac eorum qui portauerunt charitate visa, hac cooperatione feruenti antegressa, iubet confidere Christus, filium vocat, & peccata remittit. Præparaciones & cooperationes nostras ad Dei beneficia comparanda necessarias omnino esse, in aliis iam Dominicis semel atque iterū ostensum est. Illis ergo ex parte, & pro posse nostro præstitis, vox Christi perpetua est peccatori pœnitenti insonans, *Confide fili*. Neminem leges in Euangelio neq; à Christo, neque ab Apostolis vocatum fuisse filium, nisi hunc paralyticū tanto studio ad Christi pedes delatum, & mulierem fluxum sanguinis passam, quæ per turbam irrepserat, vt simbriam tantum vestimenti Christi tangeret. Ad eò quosuis & quatoscunque peccatores (hi enim duo graues peccatores nobis repræsentant) ingenti compunctione & acri dolore conuersos, magnoque feruore & studio ad Christi pedes prostratos, in sinum recipit Christus, peramanter in cordibus eorū dicens: *Confide fili*. Nam post peccati odium ac dolorem vehementem, Dei bonitatē cum eius dilectione animo cōplecti, moxque spem veniæ concipere, ordo pœnitentiæ Christianorum docet. Vide vt Scriptura hanc de Dei misericordia fiduciam commendat. *Benedictus vir qui sperat in Domino, & erit Dominus fiducia eius, & erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum venerit aestus: & erit folium eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquādo desinet facere fructum*. Amplificare hæc singula Concionator poterit. Christus de suis in eum sperantibus dicit: *Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant*. Hæc ingens fiducia bonitatis & misericordiæ Dei sic sanctos armavit, vt quiduis arduum à Deo peterent, & petentes obtinerent. Diuus Basilius pro fœmina quadam, quæ horrenda sua peccata in charta descripta & consignata ei tradiderat. flebiliter orans vt pro ipsa Deum oraret, his verbis orās: *Domine tu solus hoc prestare potes: Qui enim totius mundi auferis peccata, etiam huius vnius anima haud diffi-*

Dom. 3. Aduēt.

tex. 4 Dom. 2.

post Epiph. tex. 5.

Matth. 9.

Jerem. 17.

Ioan. 10.

Exempla.

*In vita eius
per Amphilo-
chium. Sar.
tom. 1.*

1.

diffi-

difficulter potes abolere peccata. Omnes enim iniquitates nostræ apud te numeratæ sunt, misericordia autem tua neque dinumerari, neque inuestigari potest; sic pro fœmina exorauit. Sanationes in Euangelio per Christum omnes huic fiduciæ de bonitate & potentia Christi concessæ sunt, vt in * alio loco ostensum est. Qui in hac fiducia misericordiæ diuinæ vacillarunt, duriozem Dei vindictam senserunt. Sedit aliquando apud stratum Lydvvinæ virginis, ex morbo decumbentis, sacerdos quidam satis bonæ & honestæ famæ. Sedebant ibi & cōplures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum: & cū sermo haberetur de pœnis purgatoriis, dixit tandem illi sacerdos; Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatoriis, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modò certò constaret me postea saluum fore. Ad hæc Lydvvina respirans, respondit: Quid est domine quod loqueris? Quid ita parum fidis diuinæ misericordiæ? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos; & amicis de statu animæ eius cum Lydvvina conferentibus, illa ait: Benè habet anima eius propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiduciæ collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoq; purgationis in eum lata esset sententia. Quod totum illa ex reuelatione didicit, vt erat virgo sanctissima, & à prima ætate vsque ad vltimum spiritum per triginta & amplius annos læto affixa, & perpetuis doloribus exercita, sicquæ purum aurum probata.

Sed & in quibusquæ aduersis firma in Deū fiducia, fortissima semper armatura est. Cuius rei illustre exemplum præbuit in se sanctus Columbanus, multorum monasteriorū Pater celeberrimus. Huic, quum in eremo versaretur, incidit cogitatio, vtrū potius eligeret hominum iniuriam perpeti, an ferarum læuitiam sustinere. Quæ cogitatio quum illi importuna esset, eumquæ vehementer vrgeret, crebrò frontem signo crucis armans, atque orās, intra se ait, præstare bestiarum ferocitatem absque aliquo peccato, quàm hominum rabiem cum damno animarum perpeti. Cū hæc animo volueret, conspicit duodecim aduentare lupos, & dextra læuæquæ medium ipsum cingere. Attamen manet immotus, aitquæ: *Deus in adiutorium meum intende*, &c. Accedunt lupi propius, oraquæ sua ad eius vestimenta adiungunt. Sed quum ille constans permaneret, interritum relinquunt, & per saltum peruagantur. Plura huius rei exempla vide

* In Prompt.
Cath. Dom. 18.
post Pentec.
In vita eius
apud Surium,
par. 2. c. 1. tom. 7.

2.

3.
In vita eius c. 8.
apud Surium
tom. 6.

Domin. 4. post
Eph. text. 4.

in

in alia Dominica. Nam de hac fiducia in Dei bonitatem, & contra diffidentiam circa Dei prouidentiam & misericordiam, iam decimò dicimus. Vide Dominic. 6. text. 4. post Pentecost. & loca illic annotata, posteaque Domin. 14. post Pentecosten, text. 5.

4. Remittuntur tibi peccata tua.

Morborū cau-
sa peccata.

Joan. 5.
Tribulationū
causæ variæ.

Joan. 9.

Exempla.

Hester 14.
Peccatis nos-
tris nostra
mala impu-
tanda.

T. b. 3.

Locus moralis de peccatis, morborum & aliorum malorum causis. Christus enim hoc loco tanquā peritissimus medicus, morbum paralytici sanaturus, causam morbi & radicem prius tollit; peccata eius remittit, quæ causa morbi fuerant. Sic apud Ioannem infirmum illum, qui per triginta octo annos ad piscinam iacuerat, quum Christus sanasset, ait illi: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid tibi deterius contingat.* Morbi quidem, & aliæ calamitates, alias interdum ob causas à Deo immittuntur, vt vel ad Dei gloriam, sicut de cæco à natiuitate Christus dixit, quòd *neque ille, neque parentes eius peccauerunt, vt cæcus fieret, sed vt manifestaretur gloria Dei;* vel ad iustorum probationem & laudem: vt de sancto Iob, Tobia, & multis aliis in Scriptura clarum est. Attamen vt plurimum morbi, persecutiones, bella, fames, pestis, & aliæ calamitates non nisi ex peccatis nostris ortum accipiunt: atque ita vnumquemque de se, suisque afflictionibus cogitare par est, etsi de aliorum calamitatibus aliter sentire, & magis ad probationem & coronam, quàm propter peccata & vindictam illa à Deo inflictæ esse, iudicare debemus, ne in temerario contra proximum iudicio grauitè peccemus. Sed ad nostra mala quod attinet, non nisi nostris peccatis ea imputanda sunt. Quando tyrannus ille Aman populum Dei voluit euertere, conuersa ad Dominum Hester regina, dixit: *Peccauimus in conspectu tuo, ideo traditi sumus in manus inimicorum nostrorum.* Non in regem Assuerum, non in superbum Aman, sed in sua suorumque peccata, illud imminentis stragis periculum reiecit, non illos, sed se. & sua peccata accusauit. Sanctus Tobias, quum Iudæi captiui traherentur in Ninive à Salmanasar Assurorum rege, videns tanta mala populi sui, cõuersus ad Deum, dixit: *Quoniam nõ obediimus tibi, traditi sumus in direptionem, & captiuitatem, & mortem.* Non crudelitati aut cupiditati barbari regis, sed suis suorumque peccatis totum assignat. Sic sanctus Daniel, post septuaginta annorum captiuitatē Babylonicam, persecutionem tantā, tam prolixam, nõ ipsis persecutoribus, sed

sed suis, suorumque peccatis imputat. *Propter peccata* (inquit) *Daniel. 9.*
nostra & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem, & populus
tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Deni- 4.
que filij Israël, quum adhuc sub Iudicibus agerent, quoties
à varijs tyrannis oppressi, sua peccata, quæ veræ oppressionis
causa fuerant, agnoscetes, ad Deum confugerent, libera-
bantur. In qua peccati confessione perseverantes, sic à Deo
exaudiebantur. Filij Israël (ait Scriptura) peccatis veteribus in- *Iudic. 10.*
gentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, & serui-erunt
idolis, &c. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus
Philistin, & filiorum Ammon: afflictiq; sunt, & vehemēter op-
pressi per annos octodecim, &c. Et clamantes ad Dominum, di-
xerunt: Peccauius tibi, quia dereliquimus Dominum Deum
nostrum, & seruiuimus Baalim. Quibus locutus est Dominus:
Non addam ut ultra vos liberem. Ite & inuocate deos quos ele-
gistis, ipsi vos liberent in tempore angustia. Dixeruntq; filij Israël
ad Dominum: Peccauius. Redde tu nobis quicquid tibi placet:
tantum nunc libera nos. Hæc illi, moxq; per Iephte liberati
sunt. Nempe meminerant quod illis Moytes prædixerat, sola
peccata populi in causa esse, quod à Deo derelicti, in manus *Deut. 28.*
Gentium traderentur. Sic enim Moyses: Nisi audieris vocem
Domini Dei tui, percutiet te pestilentia & morbis, scabie quoque
& prurigine. Seruius inimico tuo, quem immitteret tibi Dominus in
fame, & siti, & nuditate, & omni penuria. Quid, quod ipsi
ethnici hoc non ignorarunt; vitæ huius calamitates ex no- 5.
stris peccatis nasci: Quum Iona in Tharsis fugiente, magna
oriretur in mari tempestas, nautæ ipsi homines gentiles di-
ligenter inquirunt, quis ex ipsis per scelus aliquod suū tantæ
turbationis causa esset. Venite (inquiunt) & mittamus sortes, *Iona 1.*
& sciamus quare hoc malum sit nobis. Quumq; cecidisset
fors super Ionam, dicunt ei: Indica nobis, cuius causa malum
istud sit nobis? quod est opus tuum? &c. Agnoscunt aliquod pec-
catum Ionæ huius tempestatis causam fuisse.

Certè morborum causas peccata esse, Scriptura clarè do-
 cuit, dicens de Deo: *Increpat quoque per dolorem in lectulo, &*
omnia ossa eius marcescere facit. Ezechias rex, quum ex ingēti
 morbo conualuisset, agnoscens propter peccata sua eo se af-
 flictum fuisse, sic cecinit: *Ecce in pace, id est in sanitate iam*
collata, amaritudo mea amarissima. de qua prius dixerat: *Re-*
cogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anima mea. Tu
autem eruisti animā meam ut non periret, proiecisti post tergum
tuum omnia peccata mea. Sciebat enim, nili remissis prius pec-

1. Cor. 11.

De panit. &
remiss. cap.
Cum infirmi-
tas nu. 13.

catis suis, sanitatem tanto miraculo cōsequi se non potuisse. Propter peccatum non debita venerationis circa venerabilem Eucharistiā, dicit Corinthijs Apostolus: *Propter hoc inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.* Moxque addit: *Si nos ipsos dydicaremur, continentēs & punientes peccata nostra, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Hoc ita insitū & firmū habuit Ecclesia, morborū causas peccata esse, ut tandem lege tulerit Papa Innocentius, in Concilio generali Lateranensi, ut medicus ægrorum visitans, non prius ei medicamenta corporis subministraret, quàm spiritali suo medico peccata confessus fuerit. Auicennæ quidem, Galeni, & vulgarium medicorum sententia est, ne ægrotis tristitia nuntientur. Sed qui hoc docuerunt, nunc in inferno ardent, & per hanc animæ incuriam alios eò secum pertrahunt. Vero Christiano, peccatorum expiatio, aut res tristis esse non debet; aut si tristis est, satius fuerit, corpus ex aliqua tristitia periclitari, quàm animam retenta morbi causa certò perire.

Simile.

Natural. hist.
lib. 12.

Certè, sicut ex eadem terra, ex qua argentum depromitur, si in cacabo aqua ebulliente igni apponatur, plumbum quoque educitur, quia terra ipsa decocta, partim sursum ascendit in superficie natās, & fit argentū; partim verò deorsum descendit, & ex ea fit plumbum, ut scribit Plinius: eodem modo, quum terrā hanc, & lutum corporis nostri, Deus igne ægritudinis, aut cuiusvis tribulationis decoquit, pars eius in ima descendit, & per impatientiam & cordis duritiem deterior fit, quales sunt reprobi & impij; pars eius sursum se erigit, & Dei manum salutarem agnoscit, fitque argentum, adeoque aurum purissimum, quales sunt electi & boni. Sic quidam ex Patribus, adolescenti ægroto, salutem à se poscenti, respondit: *Rem tibi necessariam cupis auferri. Si enim aurum es, per ignem probaris; si ferrum es, rubiginem amittis.* Sed & sancta Brigitta, quum pro Algotio Dominicano, doctore Theologo, qui iam senex, orbitate oculorum, & calculi doloribus cruciabatur, Deum precaretur; responsum accepit: *Ille stellam micans est, nec expedit sanitate corporis obscurari animam eius.*

Exempla.

Granat. tom. 1.
de Sanctis,
pag. 71.
Apud Surium,
tom. 4. p. 350.

Simile.

Sanè, sicut aqua de se nullum habet saporem, acquirit tamen vel ex ratione terræ, per quam transiens percolatur, vel ex calore solis desuper, qui vel dulcedinem inducit, eleuando subtile eius, & humidum aëreum quod pinguescit admiscendo, ut in fluuiatili; vel salsedine imbuat totum eius terrestre

terrestre comburendo, vt in vasto mari: sic omnis tribulatio, ipsaque corporis ægritudo, per se res indifferens est, nec vllam habet ex se, nisi ex animi ipsius habitudine, vel tristitiam, vel consolationem, vel bonum, vel malum; sed fit patienti, aut dura, tristis, acerbata, calamitosa, atque adeò perniciofa, ex ratione terræ per quam transit, ex ratione terreni hominis, nec nisi terram, & terræ bona concupiscentis animi (illi enim molestissima sunt omnia quæ corporis voluptatem interpellant) aut iucunda, grata, læta, vtilis, & meritoria, ex ratione diuini amoris, quo animus supernè accensus, non tolerat tantùm æquanimiter, sed & accipit perlibenter, quæcunque Dei manus in eo operatur. Hic enim diuini amoris calor, tum terrestrem omnem patientis affectum per salfam & amaram de peccatis contritionem comburit atque exhaurit; tum in spem veniæ, meriti, ac gloriæ animum eleuans, mediante humili ac sancta patientia, ingentem animo dulcedinem ac consolationem adfert.

Hinc fit, vt tribulationum expertes, in suis peccatis obdurati maneat, Sanctus Ieremias, exponens causam cur Moab populus impius scelera sua nunquam reliquit, ait: *Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requieuit in fecibus, nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit; idcirco permansit gustus eius in eo, & odor eius non est immutatus.* Docet ideo illum populum in suis perpetuò sceleribus perstitisse, quia nec captius abductus est, vt filij Israël, nec vlla aduersa fortuna exercitatus. Quemadmodum enim vas prauo odore aut liquore semel perfusum, eundem semper retinet, nisi fecibus omnibus eiectis, & aqua calida decoctum, vel etiam flammis adustum, nouo liquore imbuatur: sic animus peccatis assuetus non resipiscet, nec nouum saporem induet, nisi aliqua bona tribulatione decoctus atque adustus, noua & saniora consilia accipiat. Facit nempe Deus in peccatoribus lucrandis, quod peritus piscator in capiendis hamo piscibus. Nam vt ille longa arundine piscando, vbi escam piscis magnus acceperit, non statim illum violenter ex aquis extrahit. ne vel esca nondum satis altè in stomachum demissa hamum excutiat, vel etiam sua magnitudine, & recenti adhuc robore, filum abrumpat; sed escam quidem totam deuorari, & hamum altiùs insigi, piscemque ipsum, vt ab hamo se extricet, diu in aquis eluctari & fatigari permittit, posteaque fatigatum iam, & penitus hamo cõfixum,

Tribulatio pro-
ratione subie-
cti operatur.

Exemplum.
Ierem. 48.

Simile.

Aliud.

Tribulatio
peccatoribus
necessaria.

piscem molliter & faciliter ad ripam trahit : sic omnino Deus homines peccatores pro sua ineffabili bonitate piscaturus, & ex peccati limo ad salutis æternæ ripam educturus, elcām quidem illis proponit, æternæ gloriæ præmium ; sed vt illud arripiant, salutarem timorem æternarum pœnarum velut hamum subijcit, vt partim gloriæ desiderio accensi, partim diuino timore capti, peccata deserant. Sed quia ex affectionum prauarum aquis, quibus peccator immergitur, statim educi non potest, nec tam citò veternum suum excutere, vt diuini timoris hamus altius pectori infigatur, & tenaciùs adhæreat; varijs eum tribulationibus Deus exercet, quæ timorem iustitiæ diuinæ vehementer animo incutiunt, maximè corporis ægritudo grauis, aut amittendæ vitæ periculum; vt illis diu fatigatus atque vexatus, Deique timore altissimè impresso concussus, gloriæque, & alterius vitæ desiderio totus inflammatus, ita faciliè, nullòque negotio, viam virtutis capeffat, iustè ac sanctè vitam deinceps instituat, sanitati redditus ; qui alioqui prosperis rebus vsus, & Dei timorem faciliè deponeret, & alterius vitæ gloriam citò negligeret. Sunt ergo vt remedia peccatorum afflictiones, sic causæ afflictionum peccata Simulatque cœperunt filij Israël mortuo Ioiada sacerdote, sub rege Ioas idola colere, & veros Dei Prophetas interficere, & inter alios Zachariam Ioiadæ filium qui iussu regis inter templum & altare interficiendus dixit: *Videat Dominus, & requirat: statim euoluto anno ascendit contra Ioas exercitus Syria, venitq; in Iudam & Hierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque vniuersam prædam miserant Regi in Damascum. Et certè cum per modicum venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia* Contrà, aduersus filios Israël in deserto, nec Balac rex Moab quicquam mali facere, nec Balaam propheta eius quicquam maledicere potuit, quia *non erat tunc idolum in Iacob.* Est nempe peccatum, sicut gladius in corde, & sicut serpens in sinu, sicut venenum in stomacho, sicut latro in domo. Vulnerat naturam, mordet conscientiam, extinguit charitatem, expoliat omni Dei fauore donisque gratuitis. Vnde Propheta Regius: *Propter iniquitatē corripuisti hominem, & tabescere fecisti, sicut araneam, animam eius. Quod Achior de toto populo Israëlitico fideliter Holopherni retulit, dicens: Quotiescunq; prater ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in prædam & in gladium,*

Exemplum.

2. Paral. 24.

Num 24.

Similia.
Peccatum
quid.

Psal. 38.

Iudic. 5.

gladium, & in opprobrium: quotiescunque autem pœnituerunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi: hoc & in quolibet fideli verum est, cuius non minorem curam Deus habet, quàm totius illius populi, qui typus fidelium erat, habuit. Quotiescunque præter Deum suum alterum colunt, iusti & electi Dei, alicui peccato mortali consentientes, (hoc est enim alterum Deum colere, vt alibi ostensum est) grauius à iusto & amante Domino corripiuntur, ne cum hoc mundo impiorum, impuniti in hac vita, damnentur in perpetuum. Ægritudine igitur, aut qualibet accedente calamitate, primum remedium est, vt omnis peccati affectu deposito, Deo nostro reconciliemur.

i. Cor. 11.

5. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

Locus moralis de peccato cogitationis, solo animo & voluntate concepto. Pharisei enim hoc loco à Christo arguuntur, quòd intra se dicerent, *Hic blasphematur*, quòd sola cogitatione malè sentirent, & de facto seu verbis eius, sc̄cus iudicaret quàm par erat. Adèd displicet Deo vel iniqua cogitatio, cū aliqua deliberata prauitate cōiuncta, et̄si nec verbo, nec opere foris adhuc se exerat. Clamat Propheta: *Laua à malitia cor tuū ō Ierusalē, vt salua fias. Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxia?* Non increpat eo quòd veniant, sed quia morantur cogitationes malæ, quia primi motus cogitationum in potestate nostra nō sunt, vt alibi ex sancto Augustino dictum est. Vnde & alius Propheta: *Va qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.* De cogitationibus loquitur ita deliberatis, vt in proximam lucem protractæ, & in opus prauum deductæ fuerint. Nempe origo omnium malorum, cogitationes malæ sunt. Qui in illis se oblectat, celeriter in opus impium, & Dei maledictionem fertur. Vnde Sapiens: *Qui bonus est (intentione scilicet & desiderio) hauriet gratiam à Deo: qui autem confidit in cogitationibus suis, peruerlis scilicet impiè aget.* Hoc alijs verbis Christus dixit: *Si oculus tuus nequā est, totum corpus tuum tenebrosum erit: si cogitatio & intentio improba est, tota actio peccatū erit, & opus tenebrarum. Et iterum: Ex corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, &c.* Vide hac de re plu. a Dominica 5. post Pentecost. text. 2. & paulo superius Dominica 16. text. 3.

Cogitationis peccata.

Ierem. 4.

Mich. 2.

Prou. 12.

Matth. 6.

Matth. 15.

*Simile.*Cogitationes
facile implicat.

Sicut aliqui no di facile fiunt, sed difficulter soluantur, vt in serico filo videmus, quod propter sui subtilitatem celeriter trahitur, & facillimè constringitur, & ex eadem causa difficillimè soluitur: sic cogitationum peccata facillimè cōtrahuntur, hominémque incautum ingenti reatu celeriter constringunt, sed non tam facile excutiuntur, vt in odio, amore turpi, superbia, inuidia, quotidiana docet experientia: quæ celerrimè suscipiuntur, sed difficillimè deponuntur. Tanto cautior & circumspectior quisque debet esse,

Aliud.

cui semel prauo affectui morem animo gerat. Quemadmodum enim in papyrū albam si litura cadat, non ita vnquam facile abraditur, quin aliqua macula relicta inhæreat, maximè si paulo atrius & crassius atramentum fuerit; sic atra, & spurca, & odiosa cogitatio, amoris turpis, odij, inuidiæ, superbiæ, si altiùs animo semel infederit, non nisi magno studio & labore sic excutietur, vt aliquam sui labem animo tamen post se non relinq uat: quas labes peccati reliquias, veluti ligni assulas, aut ferri ramenta in vulnere inflictio relictas, Theologi vocant. Ibi ergo maximè obseruare peccatum oportet, vbi nasci solet. Si à domo mentis, vel ad momentum domina ratio discedit, quasi absente domina cogitationum se clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat. Vbi autem ratio ad mentem redierit, vel si in ea stabilis & fixa manet, omnis confusio tumultuosa quiescit, & quasi ancillæ ad iniunctum opus totæ cum silentio conuertuntur. Vnde Sapiens. *Qui conturbat domum suam, possidebit ventos.* Prouerb. 11. Qui mentem malis cogitationibus perturbat, aditum præbet dæmonibus. Quomodo autem siue luxuriosus, siue odio flagrans, siue avarus, siue superbus & ambitiosus, densos in corde cogitationū tumultus voluunt, & iuxta illud Iob, *adificanc sibi solitudines*, vide eleganter & prolixè explicantem D. Gregorium in Moralibus, vbi sic scribit: *Omnes qui vel illicita appetunt, vel in hoc mundo videri aliquid volunt, densis cogitationum tumultibus in corde comprimuntur: dumque desideriorum turbas intra se excitant, prostratam mentem pede misera frequentationis calcant. Alius namque iuri se luxuria subdit, atque ante mentis oculos schemata turpium perpetracionum fingit: & cum effectus nõ tribuitur operis, hoc crebriùs agitur intentione cogitationis. Voluptatis perfectio quaritur, & concussus eneruiter animus, hinc inde & sollicitus, & cecatus, occasionem nequissima expletionis rimatur. Mens itaque hac quasi quendam populum patitur, quæ insolenti*

Simile.

cogitatio-

*Moral. in Iob,
lib. 4. cap. 33.*

Luxuriæ cogitationes.

cogitationum tumultu vastatur. Alius ira se dominio strauit, & Iræ tumultus.
 quid in corde, nisi iurgia, etiam qua desint, peragit? Hic saepe praesentes non videt, absentibus contradicit, intra semetipsum contumelias profert & recipit, receptis autem durius respondet; & cum qui obuiet, nullus adsit, magnis clamoribus rixas in corde componit. Turbam itaque hic intus sustinet, quem pondus uehementis inflammata cogitationis premit. Alius iuri se auaritia tradit, & Auaritiæ stertitus.
 fastidians propria aliena concupiscit. Hic plerunque concupita adipisci non valens, diem quidem in otium, noctem vero in cogitationem versat. Torpet ab utili opere, quia fatigatur illicita cogitatione. Consilia multiplicat, & sinum mentis cogitationum inuentionibus latius expandit. Peruenire ad concupita satagit, atque ad obtinenda hac, quosdam secretissimos causarum meatus quarit. Qui mox ut in causa aliquid subtile inuenisse se aestimat, iam se obtinuisse quod concupierat, exultat: iam quid etiam adepti rei adiungat, excogitat: atque quomodo in meliori statu debeat excoli, pertractat. Quam qui iam quasi possidet, mox insidias inuidentium considerat, & quid contra se iurgij moueatur; pensat, & exquirat quid respondeat: & cum rem nullam teneat, iam in defensione rei quam appetit, vacuus litigator elaborat. Quamuis enim nihil de concupita re ceperit, habet tamen in corde iam fructum concupiscentia, laborem rixæ. Alius se tyrannidi Superbiæ pharasma.
 superbiæ subijcit, & cor miserum dum contra homines erigit, vitio sub sternit. Honorum sublimium infulas appetit, exaltari successibus exquirat: totumque quod esse desiderat, sibi apud semetipsum in cogitationibus depingit. Iam quasi tribunali praesidet, iam sibi parere obsequia subditorum videt, iam ceteris cminet, iam alijs mala irrogat, alijs qua irrogauerint recompensat. Iam apud semetipsum stipatus cuneis, in publicum procedit, iam quibus obsequijs fulciatur conspicit; qui tamen hac cogitans solus reperitur. Iam alia conculcat, alia subleuat: iam de conculcatis satisfacit odijs, iam de subleuatis recipit fauores. Qui igitur tot phantasmata cordi imprimit, quid aliud iste quam somnium vigilans vidit? Qui tot rerum causas quas fingit, tolerat, nimirum intrinsecus natas, ex desiderijs turbas portat. Hoc rotum astu diaboli fit, 2. Thess. 2
 qui operatur in filijs dissidentia, & a prauis desiderijs & cogitationibus suos conquiescere nunquam desinit. Sicut enim Natural. histor. lib. 8. cap. 39.
 sus (ut scribit Plinius) interdum viginti filios parit, & quoadque omnes deuorat praeter primum, & primo primam Simila.
 mammillam dat: sic diabolus quamuis in homine multa vitia, quasi multos filios pariat, tamē quia prima omnium radix in corde est, eiusque praua intentione, ubi hanc suam pri-

mogenitam perpetuò alat atque conferuet, de cæteris peccatis & actibus vitiosis parum sæpe sollicitus est; vt in hypocriticis, superbis, maleuolis, inuidis maximè apparet: quorum externi actus sanctorum sunt; sed quod intus est, totum fœter, & abominabile coram Deo est. Hanc igitur cordis humani corruptelam quasi castrum diabolus occupat, & hominis dominium tenet. Vnde beatus Gregorius: *Si semel cor intentione corrumpitur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securè possidetur. Quoniam totam arborem sibi ferre fructus conspiciat, quã veneni dente in radice vitiauit.* Debet igitur primò & ante omnia cor reformari; deinde exteriora opera, vel emendari vel ordinari poterunt. Sicut enim aranea, tracta tela, non egreditur ad venandum, nisi prius illa reformata, quam semper à medio incipit reparare, nihil extrema reputas, quàm diu medium fractum manet: eodem modo animã per peccatum vitiatam vt reformes ac redintegres, à corde incipiendum est, totusque peccati affectus deponendus, cogitationes & mala desideria penitus excutienda. Sic enim exteriora tua opera facilè correxeris, atque in iustitiæ tramitem direxeris. Vnde Christus Pharisæis: *Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis & paropsidis, vt fiat id, quod de foris est, mundum.*

Moral. lib. 3.

Simile.

M. ath. 23.

Simile.

Quemadmodum quando castrum Principis ab hoste impugnatur, nec pacificè cum eo transigere Princeps potest, sed vi & armis defendendus locus est, prima cura esse debet, attentè cõsiderare, si qui in ipso suo castro sint qui pacem turbent, & hosti faueant; móxq; illos penitus eiicere, aut etiam è medio tollere; deinde verò castrum fortiter munire, & diligenter clausum tenere conuenit: eodem modo agendum nobis est, vt castrum animæ nostræ (quod perpetuò impugnat diabolus, caro, mundus, nec pacem cum illis habere, in hac malitia dum sumus, possumus) ritè ac debitè custodiat. Ante omnia prospiciendum est, ne qui intus in corde lateant hostes, praua desideria, corruptæ cogitationes, intromissæ per consensum diaboli suggestiones. Hæc enim omnia pacè animæ turbant, cū hoste conspirant, & animæ haud dubiè infidias struent, negotiũ facessent, pernitiè machinabuntur; & si intus domicilium ponere permittantur, castrũ nostrum hosti tradent. Sic suadet Apostolus: *Videte fratres, ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi à Deo vivo.* Hoc enim proditiõnis initiũ, & perditionis nostræ exordium est. Omne cor malum cõsentiens in peccatũ,

Cordis custodia.

Hebr. 3.

incredulo-

incredulum est, proditoriū est, discedendi à Deo consilium capiti; vt eo relicto, diabolo carni, mūdo adhæreat. Primū igitur malitia cordis, per bonā contritionem apprehendēda est: quo præstito, illa statim per confessionē eliminanda, & per satisfactionē plectēda; vt ea facta iustitia, bona deinceps fiat sensuum custodia, & diligens virtutū operatio: quia per hanc anima munitur, sicuti per illam clauditur. Certè sicut *Similia.*
 fons lutosus, quouis iacto lapide facilè turbatur, limpidus vero & arenosus non turbatur; & sicut corpus exulceratum, quouis tactu aut impulsu læditur, sanum non; & sicut arbor, vitiata radice ac putrefacta, quouis vento deiicitur, stabilis autē & firmæ radice arbor vix vllō vento subuertitur: sic cor hominis iam corruptū cupiditatibus, auaritia, & ambitione, exulceratū prauis affectibus, odio & liuore, vitiatū luxuriæ desiderijs, quouis mundi tentatione, quouis diaboli suggestionē, quouis carnis obiecta illecebra turbatur, corrūpitur, deprauatur. Accurata igitur & arcta debet esse cordis custodia. Sicut oculos palpebræ, os labia, aures lana, manus chirothecæ, atrū arca clausa custodit, vel naturæ ductu, vel artis industria: sic cor cogitationū puritate & innocentia seruandum, & ab omni externa iniuria protegendum est. Vbi primum *Luca 22.*
cor Iuda intrauit satanas, ad prodēdum Christum, (scelus ab orbe condico maximè infandum) statim exiuit.

Enimverò sic se res habet. Qui toto corde Deum diligit, tota anima, tota mente (quod superius explicatum dedimus) propter cordis puritatē nulli peccato consentit; sicuti qui ad *Similia.*
 scopum iaculatur, vt punctum attingat, brauiūmq; reportet, in illud solum toto intuitu, totaq; intentione fertur. Eodem enim modo, qui Deum ante conspectū cordis perpetuò gerit, ita illum vnū intuetur, diligit, timet, obseruat, vt nullus in animum cuiusq; prauitati aditus patere queat. Sicut enim *August de Civi. Dei, lib. 11. c. 22.*
*in specie hominis, si vnū radatur supercilium, quā propemodum nihil corpori, & quā multum detrahatur pulchritudini, quia non mole constat, sed parilitate ac dimensione membrorum: sic in actione virtutis, si vel vna praua cogitatione animum à Deo auertas, parum in actione, sed multum in prauitate peccatū est, quia virtus ex tota causa consistit; nec operis magnitudinē, sed ordine æstimatur. Est enim virtus ordo amoris. Quare qui vel modicum Dei oblitus, & ab eo oculos animūque auersus, ad alia cōtuenda diuertit, in omne nefas, totiūsq; salutis dispēdium præceps fertur. Appositè D. Gregorius: *Holocaustum Deo dare, & totam mentem igne com-*
c 5 *punctionis**

Anim⁹ à Deo.

Moral. in Iob
ib. 1. cap. 36.

2. Reg. 4.

Allegoria.

punctionis accendere, ut in ara amoris cor ardeat, non potest, nisi qui priusquã cogitationes ad opus prodeant, internos suos motus sollicitè circūspiciens, frenat. Vnde rectè inopinata morte extinctus Iobseth dicitur, quem & Scriptura sacra non in domo ostiarium, sed ostiariam habuisse testatur, dicens: Veniētes filij Remmon, Rechab & Banaa, ingressi sunt feruente die domū Iobseth, qui dormiebat super stratum suum, meridie. Ingressi sunt autem domum, & ostiaria domus purgans triticum obdormiuit; sumentes spicas tritici, latenter ingressi sunt, & percusserunt eum in inguine. Ostiaria triticum purgat, cum mentis custodia discernēdo virtutes à vitijs separat. Quæ si obdormierit in montem proprii domini sui, insidiatores admittit; quia cum discretionis sollicitudo cessauerit, ad interficiendum animum malignis spiritibus iter pandit. Qui ingressi, spicas tollunt, quia mox bonarum cogitationum germina auferunt; atque in inguine feriunt, quia virtutem cordis, delectatione carnis occidunt. Nequaquam verò Iobseth iste hac morte succūberet, si nō ad ingressum domus mulierem, id est, mollem custodiam ad mētis aditum deputasset. Fortis namq; , virilisq; , sensus præponi foribus cordis debet, quem nec negligentia somnus opprimat, nec ignorantia error fallat. Vnde bene & Iobseth appellatur, qui custode fœmina hostilibus gladijs nudatur. Iobseth quippe vir confusionis dicitur. Vir autem confusionis est, qui forti mentis custodia munitus non est: quia dum virtutes se agere existimat; (vt omnis hypocrita, ambitiosus, auarus, inuidus, qui vitijs suis virtutem prætexunt) subintrantia vitia nescientem necant. Tota itaque virtute muniendus est aditus mentis, ne quando eam insidiantes hostes penetrant foramine neglecta cogitationis. Hæc Gregorius. Hoc sanctus Iob fecit, qui consurgens diluculo, offerebat holocausta per singulos filios suos, dicens: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Qui de cordibus filiorum sic sollicitus fuit, de suo magis erat. Hanc eius diligentiam imitari debemus.

Iob 1.

Sacerdotium
honorandum.

6. Glorificauerunt Deum, qui dedit talem potestatem hominib⁹.
LOCVS moralis de honorando sacerdotio ad Dei gloriam, qui talem illis potestatem dedit. Sicut enim turbæ hoc loco Christum honorarunt, Deo gloriam dantes, qui dedit talem illi potestatem, vt in terris peccata remitteret; sic omnes fideles sacerdotium à Christo institutum honorare debent, Deum glorificantes, qui sacerdotibus nouæ Legis talem potestatem dedit, vt quorum remisissent peccata, remittantur eis; & quorum retinuerint, retenta sint. Talis sanè &

Ioan. 20.

tanta

tanta hæc potestas est, vt nec Angeli in cælo, nec ipsa beata Virgo mater Christi, in terris eam exercere permittantur; sed soli Apostolorum in Ecclesia Apostolica & Catholica successores, quibus hanc potestatem amplissimam dedit. Sunt autem hoc nomine honorandi sacerdotes, vt Deus in illis glorificetur, qui talem illis potestatem dedit. Cùm imaginem bene *Simile.*

exacteque depictam videmus, & laudamus, ipsum profectò artificem magis laudamus. Cùm Iudæi Christo maledicerent, dæmoniacum eum, & Samaritanum vocantes, hanc iniuriam Patri, qui eum misit, illatam fuisse docet, dicens: *Ego dæmo-*

num non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonoratis me, Ego non quero gloriam meam, est qui querat & iudicet. Docet in ipsius doctrina, eiusque obedientia, Deum Patrem honorificari: in eius contemptu Deum Patrem grauitè offendi, qui Filij sui gloriam querit, & negantes iudicat. Sic alibi dixit.

etiam suos ministros & futuros sacerdotes includens: *Qui recipit vos, me recipit; & qui recipit me, recipit eum qui misit me.* Sicut Pater in Filio, sic Dei Filius in suis ministris glorificari vult, quia *sicut Pater misit Filium in mundum, sic & ego* (ait ipse)

mitto vos. Vtique non secus vt audiatur & honorentur, quam vt doceant quæ præcepit illis, aut pro nomine eius patiantur: non secus ad debitum à subditis honorem, quam ad magistris officium: non secus ad gloriam, quam ad cruces. Pharaon, rex Ægypti, non solum voluit ipsi Ioseph potestatem dare, vt ad nutum eius vniuersa Ægyptus moueretur; nec solum ipsemet eum honorare, *donans illum regio annulo, & imponens digito illius;* verum etiam iussit, vt hoc ipso honore ab vniuerso populo afficeretur, iubens *vt omnes coram eo genu flecterent, & præ-*

positum esse scirent vniuersa terra Ægypti. Nabuchodonosor, audita somni sui de statua admirabili expositione, adorauit Deum, dicens: *Verè Deus vester, Deus deorum est, & Dominus*

regum, reuelans mysteria. At voluit præterea ipsum quoque Danielem honorare. Vnde sequitur: *Tunc Rex Danielem in*

sublime extulit, & constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis. Sic Deus ad suam maiorem gloriam suos in re maxima ministros honorari vult.

Qui Christum diligit (ait sanctus Chrysostomus) *qualis qualis tandem sacerdos sit, ipsum quoque diligit, quoniam per eum tremenda mysteria consecutus est:* Baptismum Eucharistiã, peccatorum remissionem. *Dic mihi, si cupidus visendi regias auro multo splendentes, & lapidum pretiosorum splendore undiq, coruscantes, inuenires eum qui clauis haberet, is autem rogatus abs te con-*

festum

festum

festum

festum

festum

festum

festum

festum

Ioan. 8.

Matth. 10.

Ioan. 17.
Missio sacerdotum.

Gen. 41.

Dan. 2.

Homil. 10. in 1. ad
Thess.Sacerdotalis
potestas per se
honoranda.

festum illas reseraret, introq; te mitteret, an non illum pra omnibus honorares? an nō aq; ut oculos tuos diligeres? Sacerdos vero tibi calum aperuit, & illum nec amas, nec amplecteris? Si uxorem habes, an non eum qui tibi eam conciliauit, omnium maximè amas? Ita si Christum amas, si amas regnū calorum, agnosce eos, per quos illud habes. Quapropter dicit Apostolus: Propter opus eorum pacem habete cum illis. Hęc ille. Ait quippe ibi Apollolus, & verbis efficacissimis hortatur: Rogamus vos, fratres, ut noueritis eos (non quidem simplici scientia, qua carere nō poterāt, sed affectuosa cognitione) qui laborā inter vos, & praesunt vobis in Domino, & monent vos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum. Opus quippe pastoris & sacerdotis est multa maiestate plenū: consecrare corpus Domini; regenerare Deo mortuos: remissionem peccatorū dare. Vnde iterum diuus Chrysostomus: Si videntes viri alicuius seculari dignitate insignis familiarem, operam damus, ut, quantum possibile est, illi praestemus obsequium, cogitātes quōd, qua illi sunt, eius domino accedant, & quōd illi familiaris, ubi significat patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet; multo magis hoc erit apud vniuersorum Dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum benignitatem & cōpassionē declararit; Dominus quae sunt sibi propria faciens, promittit se in regnum introducturum eos qui aliquid boni ei fecerint. Hęc ille. Nempe si in extremo iudicio remunerat eos Christ⁹ amplissimè, qui vni ex minimis eius opus misericordiae impēderint; quanto magis remunerabit eos, qui maximos eius, illiq; officio ac munere coniunctos, debito amore complexus, & honore prosequutus fuerit! Quod ne quis dubitaret, disertè praedixit bonus Magister: Qui recipit Prophetā in nomine Prophetā, mercedem Prophetā accipiet.

*De Sacerdot.
lib. 3.*

Adde his, quōd vocatio & potestas ipsa summo honore digna est. De qua re sic Chrysostomus: Rex aliquis, si cui ex subditis suis honorem hūc impartitus fuerit, ut potestatem habeat, quoscunque velit, in carcerem conijciendi, & eosdem rursus relaxandi, is nimirum beatus ac mirandus omnium iudicio fuerit. At verò, qui à Deo tanto maiorem accepit potestatem, quāto calum terra pretiosius est, quāto etiā animā corporibus praestāt; hic itāne vilem à Deo dignitatem nonnullis accepisse videri debet? Vide plura apud eundem eodē libro, qui totus ferè in hoc argumento est. De hac re etiam diuus Clemens: Videntur mihi, qui loquuntur verbum veritatis, & qui illuminant animas hominum, similes esse radijs solis, qui ut processerint, & apparuerint mundo,

1. Thess. 5.

*Homin. 29. in
Genes
Simile.*

Matth. 10.

Simile.

Lib. 8. Recogn.

mundo, celari ultra, aut occultari nullatenus possunt, dum non tam videntur ab hominibus, quam videre omnibus prestant. Glorificandus ergo Deus ab omnibus Dei seruis, qui talem potestatem dedit hominibus, etsi eorum conferuis. De hac materia iam in vna aut altera Dominica multa diximus, quæ in hunc locum conferri poterunt. De vera & indubitata remissione peccatorum per Ecclesiæ sacerdotes facta, & à Christo accepta, in altero Promptuario Catholico contra hereticos disputatum est, Dominica in Albis, & in hac præfenti.

Domin. 3. post

Epiph. text. 4.

Dom. Pass. text.

4. Domin. 13. post

4. Pentec. text. 4.

EVANGELIVM DOMINICÆ XIX.

POST PENTECOSTEN.

LOQUEBATVR Iesus principibus sacerdotum, & Phariseis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum calorum homini Regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos, vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.

Matth. 22.

Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis; ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est; & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succedit. Tunc ait seruis suis: Nuptia quidem parata sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impleta sunt nuptia discumbentium. Intrauit autem Rex, ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intraisti, non habes vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.* De ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato.
2. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolabant venire.* De peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis & damnationis causa.
3. *Iterum misit alios seruos, dicens: Omnia parata sunt.* De Dei benignitate ac prouidētia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum.
4. *Illi autem neglexerunt, & abierunt.* De ingratitude & negligētia humana circa causam salutis æternæ.
5. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.* De rerum temporalium amore inordinato.
6. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* De impietate & crudelitate persecutorum fidei, pietatis, & Ecclesiæ.
7. *Rex autem, cum audisset, iratus est, & misit exercitus suos, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.* De certa & infallibili iustitia ac vindicta Dei contra omnes fidei Catholicæ persecutores.
8. *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Contra pseudochristianos, & nostri temporis politicos.
9. *Ligatis manibus ac pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.* De pseudochristianorum, & maximè politicorum, æterna & horrenda pœna.
10. *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* De paucitate saluandorum, locus ad timorem utilis.

1. *Qui fecit nuptias filio suo.*

Incarnationis
Dominicæ be-
neficium.

Locus moralis de ineffabili beneficio per incarnationem Filij Dei humano generi collato. Nuptiæ enim quas Deus (qui homo Rex hîc vocatur, quia hominum Rex amantissimus est) fecit Filio suo vnigenito, & ad quas vocat inuitatos, sunt illa admirabilis vnio & cõiunctio hypostatica Filij Dei, cū natura & carne humana, quādo *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Tunc enim facti sunt Deus & homo, duo in carne vna: duæ naturæ in vna persona. Tunc etiam facti sunt Deus & humana natura per gratiam adoptata in filios Dei, non duo in carne vna, vt in matrimonio carnali; sed duo in spiritu vno, per coniugium spirituale, quod *Sacramentum*, seu *mysterium magnum*, meritò Apostolus vocat, *in Christo & in Ecclesia.* Ex hoc enim matrimonio, ex his nuptiis inter Filium Dei & omnes electos, non minus arcta coniunctio per copulam & vnionem spiritualement, inter Deum & animam sibi desponsatam facta est; quàm inter virum & fœminam per copulam carnalem fieri solet.

Huius

Ioan. 1.
Ephes. 5.

Huius autem coniunctionis, huius desponsationis cū Deo, harum nuptiarum Filij Dei beneficia, dotes, munera, honores, gratiæ, infinitè multo maiores & ampliores sunt. *Primùm, quotquot receperunt eum, inuitati ad has nuptias, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credūt in nomine eius. Deinde, si filij, & haredes: haredes quidē Dei, coharedes autē Christi.* Rursum, vt boni filij essemus, nō fide tantum, & vno quodam gradu, sed charitate quoq; & perfectius vniti: *misit Deus Pater spiritum Filij sui in corda nostra, in quo clamamus, Abba Pater.* Accepimus enim per hanc desponsationem nostram cum Deo per Christum, *spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus. Abba Pater.* Iam verò accepto hoc Spiritu promissionis, seu repromisso per Christum Apostolis suis, & Ecclesiæ suæ, tum in sermone vltimo post Cœnam in horto, tū, quum ad Patrem ascenderet, iubens suos expectare in sancta ciuitate, *donec induerentur virtute ex alto*, hoc, inquam, accepto Spiritu, id est, *diffusa charitate in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis*, (Spiritus enim promissionis, est ignita charitas, quam in die Pentecostes Apostoli acceperūt, nos in Baptismo, & Confirmationis sacramento per manuum impositionem accipimus) habemus *pignus hereditatis* in corde nostro, & *testimonium Spiritus in nobis quod sumus filij Dei.* Per hanc enim charitatem *compatimur Christo, vt conglorificemur ei.* Per hanc charitatem *Deus manet in nobis, & nos in eo.* Per hanc charitatem sumus vnus Spiritus cum Deo. *Qui enim adharet Deo, vnus spiritus est.* Per hanc charitatem seruamus mandata Dei. *Qui enim diligit me, sermones meos seruabit;* vt seruantes ea, salui fiamus. *Si enim vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

Ad has nuptias inuitauit humanum genus Deus, à principio quidem orbis conditi, per fidem in Mediatorem venturum, mittens subinde seruos suos, Patriarchas & Prophetas, qui homines hanc fidem docerent: postea verò, *occisis iam tauris & altilibus*, immolata victima Filij Dei, & Agno occiso, qui quidem *occisus fuit ab origine mundi*, tum quia ita futurū Deus prædestinauerat; tum quia ab eodem tempore pretium eius, & virtus valuit habentibus fidem Mediatoris: sed nunc occiso non spe & fide tantum, sed & re ipsa; per alios seruos, Apostolos, & eorum successores, perpetuos verbi Dei præcones, homines semper inuitat. Omnia parata esse affirmat. *Quicquid vel ad præcedentium delictorum remissionem, vel ad futuram totius vitæ renoua*

Nuptiarum
Filij Dei dotes.

1.

Ioan. 1.

2.

Rom. 8.

3.

Gal. 4.

Rom. 8.

4.

Ephes. 2.

Act. 1.

Roman. 5.

Spiritus pro-

missionis

quid.

Ephes. 3.

Rom. 8.

5.

1. Ioan. 4.

1. Cor. 6.

Ioan. 16.

Matth. 19.

Inuitatio ad
nuptias.

Matth. 23.

Hebr. 9.

Omnia parata

renoua

renouationem, vel ad animi prudētiam, fortitudinem, paciētiam, vel ad futurā gloriæ beatitudinem necessarium fuit, iam totum per nuptias Filij sui *Homo Rex, Deus Pater*, expeditum & perfectum dedit. *Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia nobis donauit?* Ipse enim factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Ille iam traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostrā. Denique, introuit pro nobis semel in sancta, aeterna redemptione inuenta, & propalata est sanctorū via: Iuit parare nobis locum, veniet & assumet nos ad seipsum. Postremò per has nuptias Filij Dei, facti sumus amici & domestici Dei, & ciues sanctorum. *Amici Dei* sumus, quia quacunque audiuit à Patre suo Filius Dei, nota fecit nobis. *Domestici eius* sumus, quia seruus non manet in domo in aeternum, filius autem manet in aeternum: & quia Filius Dei nos liberauit, verè liberi sumus, non serui, non hospites, non aduenæ. *Ciues* sumus noua ciuitatis Hierusalem, quæ descendit de cælo (quia omne eius donum desursum est, descendens à Patre luminum, à Deo parata, ut sponsa ornata viro suo. Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerunt nuptia Agni, & uxor eius preparauit se. Et datum est illi ut conperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim, iustificationes sunt Sanctorum. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Huius ciuitatis ciues, hatum nuptiarum hospites sumus. Postremò & per has nuptias Filij Dei, facti sumus incredibili dignatione fratres eius. *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex uno omnes.* Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: *Nuntiabo nomen tuum fratribus meis; in medio Ecclesia laudabo te.* Nec per prophetiam modò hoc prædictum est, sed & in Euangelio sic Veritas loquitur, sic Filius Dei suos, fratres vocat. Dicit enim post gloriosam resurrectionem suam mulieribus: *Ite, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilaam. Ibi me videbunt.* Hæc sunt incarnati Filij Dei, & desponsationis nostræ cum eo, & nuptiarum ad quas inuitamur, beneficia, dotes, gratiæ, honores, munera, succinctè & crassè delineata, quæ amplificabit & locupletabit studiosè Concionator.

Rom 4.

1. Cor. 1.
Rom. 6.

Hebr. 7.

Ioan. 17.
Ephes. 2.
Ioan. 15.

Ioan. 8.

Iacob. 1.

Apocal. 21.

Apocal. 19.

Hebr. 2.

Psal. 21.

Matth. 28.

Nuptiarum
carnalium &
spiritualium
comparatio.

Sicuti in nuptijs carnalibus, est animorum vnio, amicitia & consuetudo arcta, omnium bonorum communio, ordo subiectionis; sic in his nuptijs spiritualibus inter Christum & Ecclesiam, est vnio spiritus, amicitia, fraternitas; est donorum & gratiarum amplissima communicatio; est denique ordo

ordo subiectionis, vt sit pax in familia. Nam *vir caput est Ephes. 5.*
uxoris, uxorque non diligere tātum, sed & obedire viro debet;
 tantóque magis obedit, quanto sincerius diligit. Sic vt pa-
 cem habeamus cum Deo, obediendum illi est per omnia,
 sicut diligendus super omnia. Iam verò matrimonij benefi-
 cium ex parte sponsi tanto illustrius est, quanto inæqualius;
 tanto pretiosius, quāto carius, maioriq; pretio aut labore
 emptū; tanto beneuolentius, quanto spōsa deformior. Atqui
 Dei Filius humanam sibi naturam desponsans, sponsam ac-
 cepit vehementer obæratam, litigiosam, nudam & pauper-
 rimam: quia delicti chirographum contra nos scriptum erat,
 diabolus nos sibi iure vendicauerat, vt captiuos eius; per pec-
 cati reatum, pauperes, miserabiles, nudi, omnibus virtutibus
 expoliati fuimus. Sponsam quoque accepit valde deformē,
 innumeris peccatis fædatā: accepit rebellem & proteruam,
 immorigeram, inobedientem: accepit denique magno pre-
 tio emptam, pretio sanguinis sui. Postremò accepit ignobi-
 lem, & maximè inæqualem. **Quare** illam accepturus, *exina-*
nuuit seipsum, formam serui accipiens, quum esset *Dominus glo-*
ria. Vnde diuus Bernardus: *Quanti te fecit Deus, ex his qua*
pro te factus est, agnosce, vt appareat tibi benignitas eius in hu-
manitate. Quanto enim minorem se fecit in humilitate, tanto
maiores exhibuit in bonitate; & quanto pro te vilior factus est,
tanto tibi charior esse debet. Sic & diuus Ambrosius: *Plus Do-*
mine Iesu debeo iniurijs tuis, quibus redemptus sum, quàm ope-
ribus tuis, quibus creatus sum.

Ecclesia spōsa
deformis, obæ-
rata, nuda, liti-
giosa, ignobi-
lis, proterua, &
odiosa.

Philip. 3.

Serm. 22.

In Lucam,
lib. 22.

Dixit olim suis Iudæis Moyses: *Interroga de diebus anti-*
quis, qui fuerunt ante te, ex die quo creauit Dominus hominem
super terram, à summo cœlo, vsque ad summum eius: si facta est
huiuscemodi res aliquando, aut vnquam cognitum est, vt audi-
ret populus vocem Domini Dei, loquentis de medio ignis, sicut tu
audisti & vidisti. Sed quantulum istud est, & quàm exile præ-
 nuptijs istis, quibus confectis, *audit iam sponsa vocem ipsam*
sponsi & Dei sui, non in medio ignis, sed in persona propria,
 humana natura vestita: quādo ipse *Principium loquitur nobis:*
quando Verbum Dei caro factum habitat in nobis, & de pleni-
tudine eius accepimus oēs: quando vnigenitus de sinu Patris ipse
enarrat nobis: quando vox de cœlo intonuit, Hic est Filius
meus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite: quando ipse
sponsus suam sponsam facie ad faciem alloquens dicit: Beati
oculi, qui vident, qua vos videtis, &c. quando illum loquen-
tem audimus, in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ re-

Cōparatio Le-
gis & gratiæ.
Deuter. 4.

Ioan. 1.

Ioan. 3.

Ioan. 1.

1. Ioan. 1.

Marth. 13.

Coloss.

Ioan. 15.
Coloss. 2.

conditi sunt: qui quacunq; à Patre audiuit, nota facit nobis: in quo plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Verè nō est facta huiuscemodi res aliquando: nec vlla natio tam grandis est, quæ habeat deos suos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. Adest nobis per naturam homo factus. Adest nobis per Spiritum sanctum suum in corda nostra missum.

Emmanuel,
Deus nobiscum,
quot modis.

Adest nobis per auxilia gratiæ suæ, operās in nobis: per amicitia nexum manens in nobis; per sacramentum passionis suæ incorporatus nobis: per fidem nominis sui purificans corda nostra; per charitatem diffusam in cordibus nostris, accendens voluntates nostras: per magnitudinem promissionum erigens spem nostram. Denique sic adest nobis, vt per illum Deus Pater nos conuiuificauerit, & conuersuscitauerit, & consedere fecerit in cœlestibus, vt sublimiter ac veraciter Apostolus scripsit. Sic Deus noster Emmanuel nomen eius. Sic enim per has nuptias, vt sponsa sponso, vt membra capiti, vniti atque coniuncti sumus; vt cum Christo viuificati per gratiam; cum illo simus resuscitandi per potentiam, vt cum illo confedeamus per gloriam.

Ephes. 2.

Christianorum
gloria,

Vnde illud sequitur, vt quibus oculis Christum cœlestis Pater aspiciat, eisdem nos quoque aspiciat, in quibus videlicet Filij sui & spiritum, & carnem, & imaginem contuetur: Spiritum gratiæ, carnem naturæ, imaginem conformitatis ac vitæ. *Quotquot enim in Christo baptizati sumus, Christum induimus. Christum induti, cōformes sumus imagini eius. Hinc fit, vt non secus pro suis Deus Pater nos habeat, quàm Filium suum. Fidelis enim Deus, & verax in verbis suis. per quē vocati sumus in societatem Filij eius: &, vt ait diuus Ioannes, Societas nostra est cum Patre, & cum Filio eius Iesu Christo. Ad hanc societatem, amicitiam, vnicionem, & omnium bonorum cum Deo communionem, vocati sunt, quotquot per seruos, Prophetas, & Apostolos, ac præcones verbi Dei, ad nuptias Filij Dei inuitati sunt. Vide de hoc beneficio Incarnationis Dominicæ, seu nuptiarum Filij Dei, plura in alia suprâ Dominica. Hic locus si cui magis ad doctrinam, quàm ad mores facere videatur, tamen quia fundamentum est locorum omnium, quæ ad mores propriè pertinentia, in hoc admirabili Euangelio tractabuntur, tractari quoque breuiter & delineari debuit.*

Galat. 4.
Rom. 9.

1. Cor. 1.

1. Ioan. 1.

Dom'n. infra
Ost. Natiuit.
Dom'n. tex. 1.

Volūtas praua
cuique perdi-
tionis causa.

2. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolabant venire.*

Lotus moralis de peruersa hominum voluntate, suæ incredulitatis,

credulitatis, & propriæ damnationis causa. Deus quidem per gratiam, & inspirationem internam, omnes ad beatitudinem, & Filij sui nuptias inuitat; sed multos per destinatos verbi sui prædicatores ac ministros specialiter vocat. Ex istis vocatis aliqui simpliciter credere nolunt, venire ad Deum nolunt, viam salutis carpere nolunt. De his Christus: *Hoc est iudicium (mundi.) Venit lux in mundum; & dilexerunt homines* ^{Ioan. 3.} *magis tenebras, quàm lucem.* Maluerunt in suis tenebris perpetuò delitescere, quàm ad lucem oculos aperire. De his Propheta: *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non cre-* ^{Psal. 105.} *diderunt verbo eius; & murmurauerunt in tabernaculis suis, & non audierunt vocem Domini.* Sicut enim Iudæi terram promissionis contempserunt, sic imbeciles beatitudinis ingressum negligunt: sic mali Christiani murmurant in tabernaculis suis, id est, in voluptatibus & desiderijs suis, in quibus tabernacula sua fixerunt, vt in alia Dominica dictum est, & non audiunt vocem Dei loquentis in corde ipsorum, loquentis per vocem prædicatorum suorum. Non audiunt, quia audire nolunt. Clamat Propheta: *Omnes sitientes,* id est, ^{Esaie 55.} *saluari volentes, venite ad aquas; & qui non habetis argentum* (id est, vlla merita, vel opera bona) *properate,* voluntatem adhibete: *emite & comedite,* pretium emendi, & titulus comedendi, erit voluntas vestra: *Venite, emite absque argento,* id est, absque merito vlllo vestro. A nobis non exigitur aliud, quàm *sitire, properare, venire:* affectu, desiderio, voluntate ad Deum tendere. Nec pulchritudinem, nec robur, nec lateras, nec ingenia, nec nobilitatem (multi enim his omnibus carent) sed solam voluntatem Deus exigit, qua nemo caret, si velit. Nihil enim tam in potestate hominis est, quàm vt velit. Et sicut voluntatem nemo cogere potest, sic nec ea carere, qui rationalis creatura est. Vocantur ad has nuptias in hoc Euangelio *debiles, claudi, pauperes, ac cæci:* quia omnes isti, etsi viribus, sanitate, diuitijs, intellectu, & sapientia ad bene agendum carent, tamen voluntate, nisi sua propria culpa, non carent. *Anima insignis Dei imagine* (ait sanctus ^{Manual. cap. 18.} Augustinus) *illustris similitudine, habet in sese ex Deo, quo admoneatur semper, aut stare cum eo, aut ad eum redire.* Nec solum habet vnde respirare queat in spe veniæ, sed etiam vnde audeat aspirare ad nuptias verbi, & cum Deo inire fœdus societatis. Hæc omnia facit amor, si anima exhibeat se similem Deo per voluntatem, cui similis est per naturam. Dicente Deo Cain: *Si bene egeris, recipies: sin autè malè, statim in foribus peccatum* ^{Genes. 4.}

tuum aderit; ne fortè Cain (vt erat impius ac proteruus) diceret statim, in sua potestate non esse, bene vel malè agere, sed illud quidem supra vires suas, hoc propter naturæ prauitatem, & diaboli violentiam, præter suas vires esse, subiunxit Deus: *Sed subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Cælum emere, aut infernum demereri, in tua potestate erit. Venire ad nuptias, vel non venire, in voluntate eorum, qui inuitati vocantur, situm est. Ad Deum etiã quod attinet, *ille vult omnes homines saluos fieri.* Ille omnes inuitat; ille omnium voluntates excitat, & excitatos adiuuat. Sed ideo non veniunt impij, quia nolunt venire. Nihil aliud habet homo in se verè proprium, quàm amorem spontaneum, qui est totus thesaurus hominis, honorabilis, pretiosus, liberalis, perpetuus, & charissimus Creatori.

1. Tim. 2.

Remund. Seb.
De nas. hom.
dial. 2. cap. 19.

Nolle venire
maximum
peccatum.

Prou. 1.
Similia.

Dicit apud Prophetam Deus animæ peccatrici, & venire ad nuptias nolenti: *Immunditia tua execrabilis; quia mundare te volui, & non es mundata à sordibus tuis.* Hæc est maximè Deo inuisa impietas, quando causa inobedienciæ & peccati sola improba, peruersa, & pertinax, mala voluntas est. *Vocauit, & renuistis. Ideo & ego in interitu vestro ridebo.* Qui Regi per literas & nuncium expressos, subditum ad se vocanti, responderet se venire nolle, aut de factò non venit, quia non vult venire, ille omnium iudicio grauissimè in Regem peccat. Nuncij expressi Dei, qui cum literis eius nos vocant, sunt verbi Dei prædicatores. Qui pullus, gallina vocante, statim non venit, citò à miluo rapitur. Canis à domino vocatus, statim venit. Creatura ad Creatorem, filius ad patrem, infirmus ad medicum, egenus ad locupletatorem suum, miser ad beatificum bonum suum non venit, quia non vult venire. Ait Propheta: *Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti.* Grauius conqueritur Iob, & inter suæ calamitatis miseras pro magna numerat, dicens: *Seruum meum, vocauit, & non respondit mihi: ore proprio deprecabar illum.* At Christus suis nuncijs, dicit: *Qui vos audit, me audit.* Quare iterum comminatur per Prophetam Deus: *Omnes in cade corruetis, pro eo, quòd vocauit, & non respondistis mihi.* De hac materia vide plura in alijs supra Dominicis.

Ierem. 8.

Iob 39.

Luca 10.

Esaiã 65.

Domin. 9. post
Fent. tex. 4. &
locis ib anno-
tatis.

3. Iterum visit alios seruos, dicens: *Omnia parata sunt.*

Dei prouiden-
tia circa salu-
tem nostram.

Locus moralis de Dei benignitate ac prouidentia circa salutem hominum, ad nostrum in eum amorem inflammandum. Non contentus semel misisse, qui vocarent inuitatos

tatos ad nuptias, iterum alios seruos mittit cum nouo & ampliori mandato, vt dicant: *Ecce, prandium meum parauit, tauri & altilia occisa sunt: & omnia sunt parata.* Amoris signum est, hospitem inuitatum venire recusantem, iterum ac secundò vocare; etsi amicum, nedum inimicum: etsi æqualem, nedum inferiorem: etsi virum bonum, nedum improbum. At omnes hîc inuitati improbi erant. *Omnes Rom. 3. peccauerunt, & egent gloria Dei. Dominus de cælo prospexit, vt videat si est intelligens, aut requirens Deum. Quæsiuit idoneos mensæ suæ conuiuas, honestos hospites. Omnes declinauerunt. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.* Inuitat tamen omnes ad pœnitentiam, vocat ad salutem, pacem & gloriã offert omnibus Deus. Præceperat olim filiis Israël, vt si ad expugnandam aliquam ciuitatem venissent, primùm ei pacem offerrent: quam si ciues recepissent, cunctus populus, qui in ea esset, saluus & incolumis relinqueretur. Si verò eam non reciperent, oppugnari iubebat, & interfici omnes masculinum in ore gladij. Hanc legem ipse cum hominibus tenet. Omnes ad pacem, ad veniam, ad salutem, ad gloriam inuitat, vocat, iterum ac secundò compellat. *Tamerlanus ille, qui totam Ægyptum, Persidem, & Asiam minorem domuit, qui se non hominem, sed Dei flagellum esse aiebat, ciuitatem aliquam aut locum oppugnaturus, primo die castra candida tendebat, secundo nigra, tertio rubra: vt qui primo die se dederent, salui cum bonis omnibus essent: qui secundum diem expectarent, luctuosam & pœnis mixtam deditioem acciperent: qui tertio non se darent, internecioni ad vnum omnes darentur. Sic iste Assur, & virga furoris Domini, in medijs crudelitatibus, pacis tamen & clementiæ prorsus immemor non fuit. Atqui Deus fons bonitatis, & Pater misericordiarum, primo secundo, tertio die pacem offert, vocat, inuitat. Quam eius misericordiam ac bonitatem his verbis describit sanctus Chrysofomus: *Auersati sumus vocantem, & vnde quaque illectantem: ac ne sic quidem de nobis pœnas ille sumpsit: sed accurris ipse, ac resistentes fugientesque inhibuit: ipsi tamen ab illius manibus excussi, ad diabolum transfugimus. At ne sic quidē destitit ille, sed sexcentos rursus qui nos hortantur misit, Prophetas, Angelos, Patriarchas. At nos legationem non solum non admisimus, sed & legatos nobiscū agentes, iniuria affecimus. Ille autem nec per hoc quidē nos respuit, sed quod facere solent ij, qui vel vehementissimè cum amant, negliguntur tamen, circuiens ad oēs**

Rom. 3.

Psal. 52.

Deuter. 20.

Exempla.

Paulus Iouius
lib. 2. virorum
illustrium.Homil. 5. in
epist. ad Rom.

Simile.

Mich. 6.

adiit, tum in cœlo, tum in terra sese manifestans, congressusque nunc cum Ieremia, nunc cum Michaa, paratus etiam cum aduersarijs suis ad rationis reddendæ calculos descendere: tum autem ad omnia surdos ad colloquium secum trahens, ait: Popule mi, quid feci tibi? aut quid molestus fui? responde mihi. Hæc ille. Hæc Dei prouidentia & misericordia, sicut veteri populo peccanti, & post idola abeunti, suscitauit Esaias, Ieremias, Ezechielis, aliosque assidue Prophetas, nec legibus Mosaicis, nec literis Dauidicis, nec sapientia Salomonis eos abundè docuisse, sat habens; sic & multo vberius nouo suo populo per hæreses, per flagitia, per peccati & erroris deuia frequenter aberranti, non solum sancta Euangelia, & literas Apostolicas, quibus ad fidem etrantes, ad pietatem peccantes reduci possent, suppeditauit ac reliquit; verum etiam per omnes ætates pastores, doctores, Athanasios, Augustinos, Ambrosios, & alia Ecclesie lumina dedit, qui semper inuitatos utcunque nolentes ac reluctantes, ad nuptias cœlestes studiosè vocarent: quod & nostra hæc ætate inter tot hæresum portenta, & flagitiorum monstra misericordissimè fecit: pios ac doctos seruos suos subinde mittens, qui & fidem orthodoxam tuerentur, & ad pietatem ac bonos mores inflammarent. De hac Dei benignitate ac prouidentia vide plura in alijs Dominicis, vbi potissimum quomodo ouem perditam pius pastor quærat, explicatum est. Dominica 3. post Pentecosten, text. 4. Reliqua loca vide Dominica 5. post Epiphaniam, tex. 1. Dominica Septuagesimæ, tex. 1. & Dominica 1. post Pentecosten, tex. 2. vbi eisdem penè verbis ad cœnam magnam inuitantur omnes.

4. Illi autem neglexerunt, & abierunt.

Ingratitudo &
negligentia cir-
ca salutem.

Genes. 17.

3. Reg. 19.
Iona 3.

LOCVS moralis de ingratitude & negligentia humana circa causam salutis æternæ. Est enim hæc recusatio tum ex parte Dei, & amplissimorum, quæ in his nuptiis exhibentur, beneficiorum (vt in primo loco rudi minerua delineatum est) ingens & inexcusabilis ingratitude; tum ex parte nostra, fœda & miseranda negligentia. Abraham cum primùm de circuncisione mandatum accepit, per cuius signaculum pactum peculij cum Deo inire debuit, confestim eodem die seipsum, filium, & omnes vernaculos suos circuncidit. Elisæus audita voce Eliæ vocantis, statim secutus est eum. Cum Iona dixisset. Niniuitis: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur: non expectarunt ad vltimum

mum vsque diem pœnitentiam agere; sed statim audita præ-
 dicatione, *crediderunt, & prædicauerunt ieiunium.* Contrà Iudic. 19.
 verò Leuita ille, qui voluit de Bethlehem redire in domum
 suam, dum longas nectit moras, & socii sui precibus ac
 blandimentis seriùs egreditur, domum suam pertingere
 non valens, in Gabaa pernoctare cogitur; vbi tantoperè ve-
 xatus, & ignominiosè tractatus, acerrimo bello, & vnus
 tribus internecioni causam dedit. Displicet Deo tam benig-
 nè & misericorditer vocanti longa tergiuersatio, & salu-
 tis oblatae neglectio. Sapienter S. Augustinus: *Hac animad-
 uerjone percutitur peccator; vt moriens obliuiscatur sui; qui vi-
 uens oblitus est Dei.* Vnde apud Prophetam conqueritur Do-
 minus: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: ecce relin-
 quemus eam.* Sicut qui aduocatum bonum habens, & cau-
 sam suam negligens, ab eo postea in iudicem euecto, patro-
 cinium ampliùs postulare aut expectare non potest, quia
 nunc iudicis personam gerit, cuius non est, partem litigan-
 tem instruere aut informare, aut quoquo modo partiali-
 ter iuuare: sic omnino qui Christum nunc apud Deum Pa-
 trem aduocatum habem⁹, si nunc eius patrociniū & opem
 negligimus, nec per seruos eius admoniti & vocati causæ
 nostræ incumbimus; ab eo postmodum Iudice viuorum ac
 mortuorum futuro, nullum patrociniū, fauorem, aut gra-
 tiam nullam expectare possumus: quia tunc Iudex noster
 non aduocatus erit, & diabolo nos accusante, ex iustitia
 vnumquemque iudicabit, vt alio in loco dictum est. De hu-
 iusmodi apud beatum Iob dicitur: *Isti rebelles fuerunt lumi-
 ni, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius.* Quem-
 admodum enim *qui malè agunt, oderunt lucem*, vt ibidem
 sanctus Iob multis exemplis ostendit, ideòque lucem fu-
 giunt quasi vmbra mortis: sic pietatis hostes lucem do-
 ctrinæ, non ferunt vocationem Dei negligunt, suis delecta-
 titenebris, & excæcati sordibus. Appositè D. Gregorius: Moral. lib. 16. cap. 26.
*Quia superbi nolunt facere quod cognoscunt; hac pœna puniun-
 tur, vt nec cognoscant mala quæ faciunt. Quia enim priùs rebel-
 les sunt; postea cacantur, vt nesciant.* Et paulo pòst: Ibid. cap. 29.
*Isti in tenebris sicut in luce ambulant, quia sic in præsentì cecitate lati
 sunt, ac si aeterna patria luce persfruantur, vel quia ita gaudent
 in nocte peccati, ac si eos iustitia lux circumfundat.* Hoc est cor
 ingratum, cor durum, & diuinas voces surdis auribus ex-
 cipiens. Pulchrè diuus Bernardus: *Quid est cor durum? Ipsum* Ibid. 1. de Consid. Cor durum.
est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molliatur, nec mo-

In Sermo. 55. de Innocent.

Ierem. 51. Simile.

Iob 24. Simile. Ioan. 3.

Moral. lib. 16. cap. 26. Ibid. cap. 29.

Ibid. 1. de Consid. Cor durum.

uetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sauum ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, preteritorum obliuiscens, presentium negligens, futura non providens. Hæc ille. Sanè serui Dei, qui vocant inuitatos ad nuptias, hæc omnia & singula humano cordi proponunt, monent, minantur, hortantur: Dei beneficia, Dei flagella, Dei sapientiam, peccati pericula, turpitudinem iudicium; præterita, præsentia, futura ob oculos ponunt. Sed nihil horum mouet. *Nesciunt aliquid de lumine aestimare* (ait Augustinus) *quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras approbant; de tenebris euntes in tenebras, nesciunt ubi corruant. Cadunt apertis oculis, & descendunt in infernum viuentes.* Sicut enim paruulus puer in tenebroso carcere cum captiua matre natus & nutritus, in suis tenebris ludit, nec lucem desiderat; sic isti. De hac negligentia, ingratitude, & obstinatione contra verbi Dei prædicationem, & circa salutis curam, vide in aliis Dominicis quæ dicta sunt.

5. *Alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam.*

LO C V S moralis de rerum temporalium amore inordinato. Idcirco enim isti ad nuptias inuitati, & secundò vocati, venire neglexerunt, quia alius in villam suam dominandi cupiditate abductus; alius ad negotiationem suam, ad rem familiarem augendam intentus, abiit. Hunc auaritia, illum ambitio; hunc concupiscentia oculorum, illum superbia vitæ; vtrumque rerum temporalium cura, & huius vitæ vanitas ac sollicitudo abstraxit, atque abduxit, vt ad nuptias Agni venire penitus negligenter. De hac materia iam in variis Euangeliiis diximus, præsertim Dominica 2. post Pentecosten, vbi non quidem eadem parabola, præsentitamen valde similis legitur; atque in Dominica Sexagesimæ, de verbi semine, propter curas & sollicitudines huius vitæ, propter diuitias & voluptates suffocato; ac demum Dominica 14. post Pentecosten, vbi illud, quod *nemo potest Deo seruire & Mammonæ*, aliæque loca affinia tractata sunt. Aliqua tamen hoc loco non minùs proprio, prout Deus dabit, addentur. Non vsus ad necessitatem subleuandam, sed amor rerum temporalium ad cupiditates explendas, impedit homines, ne redemptionis suæ beneficium amplectantur. Qui enim magno feruore, desiderio, studio res seculi tra-

stat,

Soliloq. cap. 33.

*Domin. 5. post
Eph. text. 2. &
Dom. 2. post Pen-
tecost. tex. 3.*

*Temporalium
rerum amor.*

Text. 4. & 5.

Text. 6.

*Text. 3. 4. & 6.
Vide quoq; Do-
min. 1. Quadrage-
simæ. tex. 8.*

*Domin. 2. Quadra-
gimæ. tex. 3.*

*Domin. 3. post
Pasch. tex. 2.*

*Domin. 4. post
Pentec. tex. 3.*

Etat, is seculi conuiuia est, non Dei; is non ad cœnam magnam à Deo suis paratam, sed ad aqualiculum carnalium voluptatum, vt siliquis porcorum satietur, accumbit. De Rege Assyriorum superbo dicit propheta: *Aqua nutrierunt illum, & abyssus exaltauit illum.* Per aquas & abyssum intelligit diuitias & potentiam. Hæc duo illum extulerunt, & ex sublimitate in imam profunditatem præcipitarunt. Solent enim hæc duo intellectum tenebris circumfundere, & errorum ac vitiorum caligine operire. Ideo Propheta aquas propter confusionem, & abyssum propter tenebras (iuxta illud, *Abyssus erat super faciem terræ*, id est, tenebræ) illa duo vocat. Sicut in receptaculis aquarum, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, generantur animalia informia, & tardi motus, & cæca vt plurimum, sicut sunt talpæ; sic qui negotiis secularibus implicantur, in villa sua, & negotiatione sua toti occupantur, efficiuntur animales per concupiscentiam; & *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei*; informes per malitiam, quia, quod Apostolus prohibet, *conformantur huic seculo*; tardi motus per negligentiam: *Dicit autem piger, Leo est in via, in medio platearum occidendus sum*; ac denique cæci per ignorantiam, sicuti de auaris Pharisæis Christus dixit, quum ad prædicationem eius offenderentur: *Sinite illos. Cæci sunt, & duces cæcorum.* Dicit Apostolus: *Nemo militans Deo* (at omnes Deo militare debemus, quotquot ad nuptias Filij Dei vocamur) *implicat se negotijs secularibus*, & causam subiungit: *Vt ei placeat cui se probauit*: quasi dicens, Deo placere non potest qui se implicat negotiis secularibus. Qui enim implicat se, inuoluitur, & inuoluendo detinetur, & detinendo superatur ab earum rerum cupiditate quibus se implicat. Vnde alia Scriptura: *Qui implicatus est, abundabit malitia.* Sic & Petrus docens fugere coinquinationes mundi, addit: *His rursus implicati superantur.* Quemadmodum enim Dauid ad pugnam contra Philisthæum perrecturus, indutus armis Saulis, incedere non poterat; sic sub Deo contra diabolum militaturus, indutus arma mundi, negotiis se & curis huius seculi inuoluens, vix vnum pedem promouere poterit. *Arma enim militiæ nostra non carnalia sunt, sed spiritualia*, ait Apostolus: non huius mundi prudentia, subsidia, abundantia, sed diuini Spiritus sapientia, auxilia, & effusio in nos abunde gratia. Porro quem huius mundi cupiditas tenet, in aquis nutritur, vt modò ex Propheta diximus: quia quemadmodum

Ezech. 21.

Genes. 1.

Simile.

1. Cor. 2.

Roman. 12.

Prouerb. 20.

Matth. 15.

2. Timot. 2.

Eccles. 34.

2. Peetr. 2.

Allegoria.

2. Corint. 10.

Similia.

Bernard. in 1.
Dom. Advent.
Sermo. 1.

is qui in aquis submergitur, quicquid manu tenet, ita fortiter tenet, ut nullo modo dimittat, sed secum submergi cogat; sic amicus huius mundi ita hoc amore immergitur, ut quicquid in mundo tenet, fortissimè teneat, nec se ab eo diuelli patiatur, unde fit, ut vocatus ad cœlestia venire negligat. Sicut autem qui in aqua submergitur, quàm diu caput adhuc extra aquas liberum est, periculo caret; sic qui in diuitiis natant, si cor adhuc illis non apponitur, si affectus & ratio superior extra & supra illas fertur, non submergetur in illis: at si caput ipsum, affectus, ratio, diuitiarum cupiditati cedat, necessariò in profundum fertur. Hinc illa apud Prophetam querela: *Inundauerunt aqua super caput meum, & dixi perij.* Certè mundus hic qui in auaritia & ambitione,

Thren. 3.

1. Ioan. 1.

Apocal. 4.
Mundus est
mare vitreum.

& in duabus istis concupiscentiis maxima ex parte consistit, ut Ioannes docet, mare vitreum illud esse videtur, quod in Apocalypsi D. Ioannes vidit dicens: *Vidi in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Est enim mundus mare tumidum per superbiam, limidum per inuidiam, feruidum per iracundiam, profundum per auaritiam, inquietum per accidiam, spumofum per luxuriam, absorbens per ventris curam; vbicquid maior piscis minorem deuorat. Sed dicitur vitreum propter fragilitatem. *Transit mundus, & concupiscentia eius.* simile quoque crystallo propter frigiditatem, & obstinatam malitiam: est enim crystalum aqua gelata. Si mare vitreum mundus est, res turbulenta & fragilis; quanta

2. Ioan. 1.

Simile.

dementia est illi potius adhærere, quàm ad cœlestes nuptias inuitatum venire? Hirundines in domo minante ruinam non ædificant, & fugiunt ab ædificiis malè materiatis, ut scribit Solinus. Quanto illi nobis prudentiores, qui omnino volumus omnem fœlicitatem nostram in caducis mundi bonis collocare! Mundi vanitatem, cui tamen sic pleriq; omnes totos se addixerunt, repudiatis bonis cœlestib; egregiè D. Cyprianus his verbis describit: *Arridet mundus ut iuuat, blâditur ut fallat, illicet ut occidat, extollit ut deprimat. Fœnore quodam nocendi, quæ fuerit amplior summa dignitatis & honorum, tam maior exigitur & usura pœnarum. Vna igitur placida, & fida tranquillitas, una solida, & firma, & perpetua securitas, si quis ab ijs inquietatis seculi turbinibus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad calû oculos tollit à terris, & ad Domini munus admissus, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud ceteros in rebus humanis sublime ac magnû videtur, infra suam conscientiam iacere gloriatur. Hæc ille.*

In episto. ad Do-
natum.

Sed

Sed quia mundus, totaque eius vanitas atque cupiditas, *Psal. 103. mare magnum & spatiosum manibus*, in Scripturis vocatur, considera maris proprietates, an non omnes mundo conueniant. Sicut mare fluit & refluit, & omnes eius fluctus in terram tandem delabuntur: sic mundus non quiescit: hos extollit, illos deprimit: nec quos extollit, in vlla pace consistere sinit; sed omnes eius vanitates in sepulchro terminantur. Si mare est periculis expositum, *ut pericula sua narrent qui per mare nauigant*; quid periculosius mundo, *cui conformari*, id est, cuius cursum tenere, prohibet Apostolus? Si mare est procellis agitaturn; quas tempestates subeunt, qui mundo se iuunt? quibus odij, inuidiæ, laboris nimbis iactantur? Concitat eos superbiæ, cupiditatis, libidinis, & doloris procella. vnde sanctus Augustinus: *Vnicuique sua cupiditas, tempestas est. Amas Deum? Amulas super mare. Amas seculum? Absorbebit te. Amatores suos vorare nouit, portare non nouit.* Si mare est amarum, quid amarior mundo, quid insuauius, quid asperius? Mœrore conficit, calamitatibus obruit, summis cruciatibus torquet. Si mare salsum est, & faldedine imbuit quæ illo asperguntur, aut certè immerguntur, quid mundi cupiditatibus falsus, quæ eorum animos penitus inficiunt atq; deprauât, qui illis capiuntur: iuxta illud sancti Augustini: *Amor mundi adulterat animam, amor fabricatoris mundi castigat animam.* Denique quemadmodum mare ostrea, conchylia, torpedines, & algas proicit in littus extra aquam, sed nō multo pōst iterum hæc omnia sorbet, & proiicit in profundum; sic mundus nos modò expellit, modò recipit: & quando in littore tranquillo arbitramur nos esse, tum nos deceptos aspicimus, & nouis rerum discriminibus plerunque agitados, in profundo miseriarum submergit. Cōstruit architectus magnificum quoddam templum, sumptuosum, industria elaboratum, magnoque artificio substructum; & volens vltimam illi manum imponere, fastigium consummare, & superbam fornitem clauē concludere, ruit repente totum edificium, & artifex incredibili dolore obstupescit. Talis est mundi læticia, quæ longo tempore quæsitā, & rebus ad voluntatem fluentibus venementer aucta, sic vt nihil ad summam fœlicitatem deesse videatur, vno momento, & in puncto, tota funditus ruit, aut morte nos illi, aut casu illam nobis eripiente.

Iam verò si nulla esset in mundi amore difficultas, amaritudo, corruptio; si solida & fixa res esset, non caduca; si animum sibi implicatum Deo penitus non auelleret; quid, quæso,

Similia.

1.

Mundus mare magnum.

2.

Eccli. 12.

Rom. 12.

3.

De verbis

Dom. serm. 13.

4.

5.

De verbis Dom.

serm. 54.

7.

Matth. 16.

Psal. 74.

Ezech. 2.

Simile.

Eceli. 21.

Lib. 2. de cōsolat.
philos.
Ofca. 12.

Psal. 4.

quæso, aut quale est, hæc villa, & hæc negotiatio nostra, quid totus mundus est, ut propter horum amorem vocati ad cælestes nuptias ire negligamus? Christus Redemptor pro absurdissimo habuit tam cæcum hominum iudicium, qui beatitudinem animæ mundi bonis postponerent. *Quid (inquit) proderit homini, si uniuersum mundū lucratus fuerit, anima autem sua detrimentum patiatur? Aut quam commutationem dabit homo pro anima sua?* Quod nos apud Dauidem legimus, *Dixi iniquis, nolite iniquè agere*, legit iuxta Hebræos Pagninus *Dixi insanis ne insaniatis*. Quos incredulos vocat, iuxta nostrā versionem, Ezechiel, dicens, *Increduli & subuersores tecum sunt*; Septuaginta in Græco verterunt, *insanientes*. Sicut enim insani sibi ipsis manus iniiciunt, sic *omnis iniquitas* (ait Scriptura) *romphaabis acuta*. Insana res est, mundum cælo, fluxa sempiternis, falsa veris antepone. Totum hunc mundum, *pro quo & in quo dimicatur, punctum esse*, scripsit Seneca. Sed melius Boëtius *punctum puncti* illud esse dicit. De insanis mundi amatoribus dicendum, quod de Canaan in persona impiorum scripsit Propheta: *Canaan: in manu eius statera dolosa*. Hæc est statera dolosa, in qua terrena cælestibus præponderamus. Difficile est dicere, magis ne hæc sit impietas insana, quàm insania impia. *Filij hominum. usquequo graui corde? quod iuxta Hebræos sic legitur. Usquequo gloria mea in ignominiam, supple, à vobis habetur? Nempe in hoc quod sequitur: Ut quid diligitis vanitatem, & quaritis mendacium?* Relinquitis nuptias cælestes, & amplectimini vana & falsa bona. Hoc enim diuinæ gloriæ ignominiosum est.

6. *Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt.*

Persecutores
fidei.

Locus moralis de impietate & crudelitate persecutorū fidei, pietatis, Ecclesiæ. Isti enim omnium deterrimi, non contenti nō velle ad nuptias cælestes venire, negligere & recusare, etiam ipsos Dei seruos ac ministros, tantèq; felicitatis nuncios, tenuerunt, libertate priuantes; contumeliis affecterunt, honorem violantes; ac demum occiderunt, vita spoliantes. Ad hanc impietatem nihil accedere potuisse videtur. Tales erant in primis trecentis post Christum annis plerique totius mundi Imperatores Romani ethnici, etsi decem tantum persecutiones illorum temporum notari soleant, quia illæ

læ præcipuæ erât, omniumque acerbissimæ. Tales postea fuerunt omnium ætatum hæretici principes, Arriani maximè, Constantius, Valens, alijque Gotthorum in Italia, & Vandalorum in Africa reges. Post illos autem in Oriente Iconomachi Imperatores multi: Leo Isauricus, Constantinus Copronymus, Philippicus, Leo Armenius, alijque nonnulli. Talis hodie (etsi in Germania, Dania, Heluetia principes ac domini hæretici multi sint) sola tamen quæ religionem orthodoxam cruentis legibus, & omni crudelitatis genere persequitur, in Anglia est Elisabetha impotēs & infamis fœmina. Illa enim & vinctos tenuit omnes ad vnum Catholicos Angliæ Episcopos, multosque præterea Ecclesiarum illic pastores & doctores, quàm primû ad regni gubernacula federe cœpit; & à decem iam circiter annis, omnis ordinis Catholicos, sacerdotes, nobiles, ciues, nō tenuit tantùm diris carceribus mancipatos, sed & omni præterea contumelia affectos (sacerdotes maximè, qui ad nuptias cælestes, ad Ecclesiæ & sponsæ Filij Dei vnionem, errantes oues reuocabant) immanibus prius tormentis confectos, acerbissimo mortis genere interfecit. De qua afflictissimi illius regni persecutione duplici, vna per hæreticos magistros seductores, altera per potestates huius seculi percussores (quæ huic loco propria est) ea dici aptissimè possunt, quæ diuus Gregorius, eius gentis Apostolus, scribit super illa verba Iob: *Per gyrum dentium eius* (diaboli scilicet) *formido. Rectè* (inquit) *dicitur, per gyrum dentium eius formido, id est, iniquos predicatores Antichristi* (illi enim dentes diaboli sunt) *peruersa huius seculi protegunt potestates. Nã quos illi appetunt loquendo seducere, multipotentium studet sauiendo terrere. Per gyrum ergo dentium eius formido est. Ac si apertè diceretur. Idcirco isti peruersi predicatores aliquos suadentes conterunt quia circa ipsos sunt alij, qui infirmorum mentes terrentes affligunt. Quale itaque illud tempus persecutionis apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis sauiunt, alij gladijs? Quod iam in Anglia per annos triginta factum est, & postremis his annis ideo sæuius atque acrius factum est, quia puduit ac piguit, vehementerque hæreticos illic dominantes afflixit, quòd post viginti annorum pacificum schisma, nec prædicationibus seductorum, nec minis ac pollicitationibus Principum, nec multis vllis pecuniariis effici potuit, vt eorû impia cõuenticula à Catholicis adirentur, aut ab ipso vulgo, nisi per vim adacto, frequentarentur.*

Elisabetha
Angla.

Moral. lib. 35.
cap. 29.

Persecutio Anglica à D. Gregorio descripta.

Quare

Quare quod in diuo Gregorio sequitur, in illa persecutione vetissimè completum nouimus. *Quis enim (ait) etiam infirmus, Leuiathan istius dentes (id est, nouos prædicantes) non despiceret, si non eos per circuitum potestatum seculariũ terror muniret?* Vtique iam dudum vacua conuenticula, vacua subsellia in Anglia habuissent. *Sed duplici (ait Gregorius) contra eos calliditate agitur: quia quod eis ab aliis verbis blandientibus dicitur, hoc ab aliis gladius ferientibus imperatur. Quæ utrorumq; actio id est, potentium atque loquentium, in Ioannis Apocalypsi breui est sententia comprehensa, qua dicitur: Potestas equorum in ore & in caudis eorum erat. In ore namq; doctorum scientia in cauda verò secularium potentia figuratur. Isis ergo equis, id est, nequissimis prædicatoribus, ubi carnali impulsu currentibus, in ore & in cauda potestas est: quia ipsi quidem peruersa suadendo prædicant, sed temporalibus potestatibus fulti, per ea quæ retrò sunt, exultant. Et quia ipsi apparere despicabiles possunt, ab iniquis auditoribus suis per eos sibi reuerentiam exigunt, quorum patrociniño fulciuntur.* Hæc ille, non iam vt Apostolus tantùm, sed vt Propheta clarus gentis hodie nostræ. Huius persecutionis Anglicanæ, qua seruos Dei ad ipsos ab Ecclesia missos, cõtumelias affectos occiderunt, crudelissima exempla videre licet in libello de persecutione Anglicana; in altero ad persecutores Anglos libro; ac potissimùm in illo magno volumine, Treueris anno superiore edito, cui titulus est, *Concertatio Ecclesia Catholica in Anglia aduersus Calvinopapistas & Puritanos sub Elisabetha regina quorundam hominum doctrina & sanctitate illustriũ renouata.* Certè presbyteros plus quàm quinquaginta infra hos paucos annos, exquisitis prius tormētis probatos, neci dederunt: inter ceteros virũ eruditione, pietate, eloquentia, morũ candore præstantissimum, Edmundũ Campianum, Societatis Iesu presbyterum; qui quum decem propositis rationibus (libello insigni) ad nuptias cælestes homines Anglos, & maximè Academicos vocasset, paulo post captus, post cõtumelias per totam vrbem Londinensem acceptas, post equuleos in carcere tertio toleratos, barbaro supplicio per plateas tractus, fune strangulatus, exenteratus & emisceratus, cum aliis cõpresbyteris, & gloriosi martyrij sociis occiditur. Hęc hodierni Euangelij praxis hodierna nõ infructuosè ad hæreticorum iustã detestationem, & ad Catholicorũ excitandam pietatem atque constantiam, tractari hoc loco & amplificari poterit. De his verum est quod Amos scribit; *Odio habuerunt*

Apocal. 9.

Treueris. An.
no 1588.

Decem ratio-
nes Campiani.

Amos 5.

corri

*corripientem in porta & loquentem perfectè abominati sunt. & paulo antè: Qui conuertitis in absynthium iudicium, & iustitiam in terra relinquitis. Hodie in Anglia, non solum ipsi serui Dei vocantes ad nuptias, sed etiam qui aliquè presbyterum Catholicum in domum suam recipit; qui in priuato colloquio, vt aliquem ab hæresi ad fidem Catholicã reducat, vel minimum sermonem misceat; qui huiusmodi aliquid, ab alio quopiam præstitum vltra 24. horas celat, læsæ maiestatis crimen committere, & capitali supplicio (quale supra posuimus) afficiendus, publico regni decreto iudicatur. Hoc est *Conuertere in absynthium iudicium, &c.* Quod de Iudeorum duritia Deus per Oseam dixit, in hoc persecutionis genere. maximè hodie Anglicanæ, locum habet: *Quid faciã tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? &c. Propter hoc dolauit in Prophetis meis, id est, dolare eos feci, sicut lapidicæ dura saxa dolare coguntur; & occidi eos in verbis oris mei.* Quemadmodum enim, quum lapidica per instrumenta sua ferrea benè selecta ac probata, duros lapides polit, fit interdum, vt propter ingentem lapidis duritiem frustum eius aliquod excidat, quod oculos percutiētis & polientis inuolet, aut etiam grauius lædat: sic quum Deus constantissimos suos seruos mittit, qui vocent ad nuptias, hæc viua eius instrumenta ab ipsis interdum lapidibus, quos dolare & expolire cupiunt, vt *fiant filij Abrahæ*, feriuntur: & propter verba Dei occiduntur. De hac materia vide plura in alia Dominica.*

Anglicana persecutio tyrannica.

Osea 6.

Simile.

Domin. 6. post Pasch. rex. 2.

7. Rex autem, cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem eorum succendit.

Locus moralis de certa & infallibili iustitia ac vindicta Dei, contra omnes fidei Catholicæ persecutores. Multis verbis hanc iustitiam Christus describit. Primum irasci Deum dicit. At iram eius quis sustinebit? Iob protestatur: *Deus est, cuius ira nemo resistere potest, sub quo curuatur qui portant orbem.* Nahum conqueritur: *Ante faciem indignationis eius quis stabit? & quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est vt ignis, & petra dissoluta sunt ab eo.* Et Dauid exclamat: *Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Nam, vt alia Scriptura dicit, *Subitò venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ac denique Apostolus concludit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuētis.*

Iustitia Dei contra persecutores fidei.

Iob 9.
Nahum. 1.
Ira Dei.
Psal. 85.

Ecclesi. 5.
Hebr. 12.

Deinde

Deinde addit Christus , quòd *mittet Deus exercitus suos*. Miser homo, quem vnus angit pulex, quem vna rapit febri- cula, quem vna nox in somnis frangit; quid faciet quū Deus exercituum non vnum Angelum exterminatorem, sed exer- citus & legiones Angelorum contra eum mittet ? Quando *mittet in eos iram indignationis suae, indignationem, & iram, im- missiones per Angelos malos*. Nec exercitus tantum angelorum seu dæmonum malorum, sed exercitus omnium creatura- rum, quia *orbis terrarum pugnabit pro eo contra insensatos*. Adde his, exercitus hostiles foris, exercitus accusantium cogitationum, & conscientiae stimulos acerrimos intus, ex- exercitus denique omnium operum ac verborum suorum. Nam vt *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, etiam ipsa peccata per pœnitentiam deleta; sic odientibus Deum, & seruos eius persequentibus, omnia cooperantur in ma- lum: mala quæ fecerunt, & quæ non fecerunt, sed facere voluerunt, vel per alios fieri curauerunt: bona quæ fecerunt, in illis non perseverando, vel quæ non fecerunt omitten- do, vel depique quæ acceperunt, Dei gratia abutendo.

Tertiò dicit Christus, quòd *perdet Deus homicidas illos*. Ergo nullus illis misericordiae locus relinquitur. Hos perse- cutores veritatis Euangelicæ monet Propheta regius: *Et nunc Reges intelligite, &c. Apprehendite disciplinam*, vel, vt Hebræi legunt, *Osculamini Filium*, credite in Mediatorem, venite ad nuptias, *ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, cum exarserit in breui ira eius; quia, vt supra dictum est, subitò veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet vos*. Et paulo antè ibidem, *Misericordia & ira ab illo citò proxinant, & in peccatores respicit ira illius*. Postremò addit Christus: *Et ci- uitatem eorum succendet*. Non in personas tantum præcipuè delinquentes, sed in omnes tanti facinoris conscios, tanti sceleris fautores, tantæ impietatis applausores, in loca ipsa, & communitatem vniuersam sæuiet ira Dei, ignis, vastatio, exterminium.

Ad hos persecutores quadrat illud Sophoniæ Prophetæ: *Va prouocatrix, & redempta ciuitas, columba: nō audiuit vocem* (vocantium ad nuptias cœlestes, ad sanam & orthodoxam fidem) *& non suscepit disciplinam* (Catholicæ enim religionis disciplina, exacta mandatorum Dei obseruatio, tota est odiosa) *ad Deum suum non appropinquauit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vesperi, pro- pheta eius vesani, viri infideles, sacerdotes eius polluerunt sanctū, iniustè*

iniuste egerunt contra Legem. Vbi viget persecutio, principes sunt crudeles, iudices avari, falsi prophetæ, & loquentes mendacia, qui sacerdotum locum tenent, pollute viuunt & flagitiosè. Sequitur: *Dominus iustus scilicet est Non faciet iniquitatem*: iusta exercebit iudicia. *Manè, manè iudicium suum dabit in lucem, & non abscondetur.* Citissimè vindictâ faciet, & quidem illustrem, quam omnes mirabuntur. *Nesciuit iniquus confusionem.* Putauit hætenus impius persecutor, quod nullam passurus sit cõfusionem. Sed sequitur: *Disperdidi gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas fecerunt vias eorum, dum non est qui transeat: desolata sunt ciuitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.* Hoc est perdere homicidas, & succendere ciuitatem eorum.

Sic Iudæorum Hierosolyma ab Assyrijs vastata est. Sic Vandalorum Arrianorum Carthago à Belisario Iustiniani duce direpta est. Sic schismaticorum & contra sancti Spiritus maiestatem hæreticorum Orientalium Constantinopolis à Mahumetanis occupata est. Et vt personas ipsas atque homicidas veræ fidei persecutores perstringamus, sic Constantius Arrianus, mœrore confectus, cum contra Iulianum proficisceretur, obscure interiit. Sic Valens Arrianus, persecutor grauis, in bello contra Gothos, in casula succensus, obiit. Sic Anastasius, Chalcedonensis Concilij hostis, fulmine de cœlo percussus occubuit. Sic Constantinus Copronymus, Iconomachus, & acerbissimus persecutor, calidis febribus vehementissimè agitato, se viuentem in ignem coniectum esse vociferatur, & moritur. Sic Leo Armenius Iconomachus quoque in ipsa Ecclesia à conspiratis ipso natalis Dominici die interficitur. Sic Philippicus Imperator, tū Iconomachus, tum Monothelita, & ipse quoque Catholicos persequens, à Senatoribus suis in conuiuio occiditur. Sic Valentinianus iunior diuum Ambrosium vexans, & Catholicos persequi studens, à Maximo tyranno trucidatur. Sic Hunericus Arrianus, sæuissimus in Africa persecutor, à vermicibus corrofus interiit. Sic denique primi illi Christianæ religionis persecutores, Nero, Domitianus, Seuerus, Adrianus, Decius, Valerianus, Maximinianus, Maximinus violenta morte omnes, vel acerbissima, vel ignominiosa valde perierunt, Nero, tum sua, tum alterius manu adiutus, ferro peremptus est. Domitianus suorum conspiratione confectus occubuit. Adrianus miserabili fato consumptus est, vt in seipsum sæuire voluerit, si per domesticos licuisset. Seuerus,

Exempla iustitiz Dei in persecutores fidei.

Ammian. Marcell. lib. 21. hist.

Zonaras Annal. lib. 3.

Ioan. Bapt. Egnatius. lib. 1.

& Iulius Maximinus filius eius, ab exercitu interfecit sunt. Decius cum toto suo exercitu à Gothis cæditur, corpusque paludis voragine absumptum, nusquam inuentum. Valerianus à Persis captus, miserabili captiuitate conficitur, Persarum regi subfellij vice seruiens, quum equum conscendere, & micæ panum sub mensa eius comedere coactus. Maximianus, Massiliæ captus, iussu Constantij necatur. Maximianus Christiani sanguinis appetentissimus, putrescentibus genitalibus, vitæ tædio, vim sibi gladio intulit. Sed & præter istos, Maximianus alter, à Maximino adopratus, ac Cæsar renunciatus, Christiano sanguine vsque ad insaniam effuso, vlcere inguinibus innato, vermibus vndique erumpentibus, obiit. Licinius quoque tyrannus, Constantini clementia abusus, Christianis infestissimus, Theisaloniciæ captus, interficitur. In hos omnes iusta ira Dei defæruit. Iulianus demum apostata, Christianis molestissimus, in Persia, exercitum ducens, incerto ictu percussus, blasphemans moritur. Qui horum hodie facta imitantur, horum exitus perhorrescant. Nam & dum hæc scribimus, Henricus, Francorum rex, grauis Ecclesiæ Dei persecutor, primùm tetra hypocrisis, & hæreticos tolerando, postea aperta perfidia & Catholicos Principes, duos fratres Guisianos, Cardinalem & Ducem, barbarè trucidando, iusto demum Dei iudicio trucidatur & ipse. De his omnibus dici potest, quod Gregorius Nazianzenus iuxta Scripturas scripsit: *Quomodo facti sumus in desolationem, repente destituti sunt, perierunt propter scelera eorum, tanquam puluis qui disperditur à procella, tanquam arena vento disiecta, tanquam ros matutinus, tanquam sibilus sagena emissa, tanquam ictus tonitru, tanquam coruscatio perstringens.* Hæc ille. Nec est quòd de leui aut momentanea aliqua pace, felicitate, gloria, persecutores seruorum Dei (vt in Angliâ superbissimè faciunt) gloriantur. Maximianus Imperator, & Christianæ religionis hostis acerrimus, quum ab aspersione sanguinis immolatitij, milites suos Christianos magno cursu se longè proripere cerneret; vt eos ad sceleris societatem reuocaret, his inter cætera verbis vsus est: *Quò abitis o homines deos nostros negantes? Non videtis victorias & trophaa? Non videtis bona plurima, quæ bonis adiunguntur? & quemadmodum quæ sunt, rectè quidem se habent, & sunt in tuto, alia verò accedunt quotidie; & quorum non eramus prius domini, in ea nunc dominatum obtinemus? Non gloriam quæ augetur? Non imperium quod dilatatur? Non ciuitates, quæ partim quidem*

Orat. s. in Iulianum.

Apud Surium, in vita SS. Inde & Domna, to. 6. pag. 1001.

quidem sunt tributaria, & iam capta, partim verò sunt iam iam capiendæ? Non Gentium reges, qui sunt reputati pro mancipijs? Non omnia quæ eueniunt nobis ex sententia? Cuiusnam ergo hæc contingunt prouidentia? Vobis persuadeant temporum temperationes, moderata pluuiæ, fructuum fertilitates, imò verò vniuersum tempus fructus producens, & spectantia omnia ad abundantiam. Hæc ille ethnicus & impius Imperator, Christianos in summa rerum ad tempus affluentia persequens. Similia hodie pleno ore iactant Anglocaluinistæ, quorum & eadem penè verba videre licet in libro ad persecutores Anglos, pagin. 209. & 210. quia videlicet triginta totis annis regnavit ibi hæretica princeps, prospera semper fortuna vsa; quam etiam ob causam, illam penè vt deam colunt, diem natiuitatis eius Septembris 7. & diem quo ad regni solium peruenit, 17. Nouembris, maxima cum solennitate toto regno festum celebrantes, eamque in publicum prodeuntem, genu in terram flexo, & manu eleuata acclamantes, adorant, idque tanta religione, vt qui hoc studiosè non præstat, hostis regni iudicetur. Sed non gloriatur accinctus æquè vt discinctus. Ne dixeris: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Vt qui pradaris, nonne & tu prädaberis? & qui spernis, nonne & ipse spernèris? Cùm consummaueris depradationem, depradaberis: cùm fatigatus desicris contemnere, contemnèris. Veniet Rex iratus, qui missis exercitibus suis, perdet homicidas istos, sanguinarios Anglocaluinistas, & quosuis alios veritatis Euangelicæ persecutores, & ciuitatem eorum succendet. Non est abbreviata manus Domini, nec veritas Euangelij extincta. Cùm tempus acceperit, ille infirmitas iudicabit, & tarditatem vindictæ grauitate pensabit. Fuerunt & alij hæretici principes, qui totis triginta annis Catholicos persequuti sunt, vt in Perfide circa annum salutis 400. Isdigertes rex, & ibidem circa annum 480. Garamanes rex; Valens quoque & Constantius Imperatores Arriani in Oriente: ne de suæ Elisabethæ regno trigesimali orientur Anglocaluinistæ.

Elisabetha Anglocaluinistarum idolum.

3. Reg. 20.
Eccli. 5.
Esaia 33.

Matth. 22.

Psal. 74.

Impij reges Iudæ, qui sanctos Prophetas persequebantur, Manasses Esaiam, Sedechias Ieremiam, & alij alios, longa satis impunitate ac fortuna prospera vsi sunt: sed vtrique in miseram captiuitatem cum toto tandem populo abducti sunt: quibus quum adhuc in transmigratione tantum quidam eorum esset sub Iechonia captiuo, regnante adhuc Hierosolymis Sedechia, per Ezechielem Deus sic commi-

Vtr. populi reges à Deo castigati.

Ezech. 5.

natur: *Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui, & tertia pars tui in gladio cadet: tertiam verò partem tui in omnem ventum dispergam, & gladium euaginabo post eos. Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis.* Exclamare hìc meritò quis posset:

Psal. 88.

Vbi sunt misericordia tua antiquæ Domine? Quomodo miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors, sic loqueris? Sed quemadmodum columna modò tibi

Simile,

est dextera, modò sinistra, quia tu situm mutasti, quum illa sit immobilis, & semper vna: sic Deus modò nobis est benignus, modò iratus, quia nos à virtute ad vitium defectimus, quum in se totus sit inuariabilis. Pijs & timentibus eum à dextris stat, benignus & bonus est. Vitiolis, improbis, seruos suos qui vocant ad cœlestes nuptias tenentibus, contumelia afficientibus, occidentibus, à sinistris stat, iratus est, furore & indignatione plenus. Vox iusti est: *A dextris est mihi, ne commouear.* Et Sapiens dicit: *Cor sapientis in dextera eius, id est, in Deo stante à dextris. Cor stulti in sinistra illius, quòd caro propendet, & natura corrupta inclinat.* Et iterum: *Vias quæ à dextris sunt, nouit Dominus, id est, probat. Peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sunt.* Stante ergo impiorum acerba persecutione, & seruos Dei ad se missos diuexandi perpetua voluntate, stat Dei sententia immobilis, quòd perdet homicidas illas, & ciuitatem eorum succendet. De hac Dei iustitia in peccatores obstinatos, vide supra plura in Dominica 9 post Pentecosten, text. 3. & 4. ad illa verba: *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & cætera quæ sequuntur.*

Psal. 15.

Eccles. 10.

Prou. 4.

Luca 19.

8. Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem?

Contra pseu-
dochristianos.

Locus moralis, contra pseudochristianos, seu nomine tepus tales, & contra nostri temporis Politicos. Hoc est enim iam quartum genus impiorum, quod Christus in hoc amplissimo Euangelio taxat, & quidem (vt ex sequenti loco apparebit) grauissimè. Primi volebant venire ad nuptias, ad fidem & professionem nominis Christi. Secundi neglexerunt venire propter suas rerum temporalium cupiditates. Tertij adeò non veniunt, vt à quibus vocati fuerant, pessimè mulctauerint, tenentes eos, & contumelijs affectos occidentes. De quibus omnibus iam aliquid dictum est. **Quartum** genus

genus eorum est, qui vocati ad nuptias, veniunt quidem, & discumbunt cum alijs, nomina sua Christo dederunt, baptizantur, fidem profitentur, sacramentorum communioni se immiscunt; sed veste propriè nuptiali carent, illa sanè, de qua Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio* Ioan. 15. *vobis.* Amicus sponsi est, & tanquam amicus discumbit in nuptijs, qui servat mandata Dei, qui Deum diligit. *Qui enim* Ioan. 16.

diligit me (ait Christus) *sermones meos servat.* Ideo dicit hoc loco Rex, qui nuptias fecit, *Amice,* tu qui te amicum profiteris, & tanquam amicus huc intraisti, quomodo, qua fronte id fecisti, non habens dilectionem mei, quod amicorum est proprium, non diligens voluntatem meam, non faciens præcepta mea, non quærens honorem meum? Hoc enim amici, hoc legitimi hospitis est; hoc serui mei, qui te vocarunt, docuerunt; *docentes te servare omnia quæcunque mandavi illis.* Mat. h. 28.

Rursum, hæc vestis nuptialis est dilectio fraterna, dicente iterum Christo: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Vestis igitur nuptialis, Christiano propria, est & hæc fraterna dilectio. Hæc enim duo separari non possunt, dilectio Dei, & dilectio proximi, (vt in alijs iam locis ostensum est) & maximè dilectio totius societatis & congregationis proximorum, quæ est ecclesia Catholica. Vestis ergo nuptialis, qua caruit hic conuiuia impudens & miser, est vera & pura charitas (vt in altero quoque Promptuario Catholico ad hæc verba explicatum est)

est verus Christianismus, *vt diligamus non lingua & verbo tantum, sed opere & veritate: est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta: est profiteri Christum non in fermento malitiæ & nequitia, sed in azymis sinceritatis & veritatis: est denique, ex animo & tota affectione, atque sincerè Christianum esse, quod dici cupiunt, & haberi volunt.* 1. Ioan. 3. 1. Tim. 1. 1. Cor. 5.

Verus itaque Christianus, verus conuiuia nuptiarum Filij Dei, verus filius Ecclesiæ Catholicæ, amicum se Dei, & Christi, & Ecclesiæ profiteatur.

Atqui amicitia omnis quatuor habet necessarias conditiones. Est inter amicos animorum consensus, & sic quasi definitur amicitia, vt sit *rerum diuinarum & humanarum consensus, cum beneuolentia coniuncta.* Est igitur in hoc nexu idem velle, & idem nolle. Quare sicut Deus hanc amicitia legem maximè servat, dicens. *Ego diligentes me diligo: & rursus; Voluntatem timentium se faciet: & iterum, Si manseritis in me & verba mea in vobis manserint, quodcunque* Prou. 3. Psal. 144. Ioan. 16.

Psal. 111.

volueritis petere, & fiet vobis: sic ab altera parte, vt nos eam legem seruemus æquissimum est, iuxta illud: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis eius volet nimis*. Christum ergo & Dei amorem profitentes, id omne velle debemus quod Deus vult, mandat, flagitat. Rursum inter amicos est quædam semper similitudo. Similitudo enim morum beneuolentiam conciliat: sed & amor ipse assimilat amantem amato. Sapienter Augustinus: *Si Deum diligis, Deus es; iuxta illud: Ego dixi, dy estis. Si terram diligis, terra es; iuxta illud. Terra es, & in terram ibis*. Christianus ergo fies, & Deum diligis, debes *conformis fieri imagini filij eius, sequi vestigia eius, ambulare sicut ille ambulauit, imitator esse illius*, qualem se Paulus fuisse profiteretur. Iam verò inter amicos est omnium bonorum communicatio. Amicorum enim omnia communia.

2.

Rom. 9.

1. Petr. 2.

1. Ioan. 2.

Philip. 3.

3.

Tit. 3.

Rom. 5.

Esaia 7.

Tit. 2.

Roman. 4.

Quoniam igitur Christus omnia sua nobis larga manu communicauit, *effundens in nobis Spiritum sanctum suum abunde, & à quo accepimus (teste Paulo) abundantiam gratia, & donationis, & iustitia*; qui denique se totum nobis dedit, *quia nobis datus, nobis natus, semetipsum pro nobis dedit, & cum eo Pater nobis omnia donauit*: necessariò sequitur, vt & nos vicissim ex sincera dilectione nos ei totos demus, dicentes, & opere complentes, cum sancto illo Rege Dauide, totòque populo eius, quum ad templi Dei structuram singuli liberalissimè & maxima cum animi alacritate conferrent: *Tua sunt omnia Domine; & qua de manu tua accepimus, dedimus tibi*. In Dei cultum, obsequium, seruitiù, voluntatem faciendam, honorem tuendum & propagandum, omnia nostra impendi debent, vt ei demus quæ sua sunt. Sic Christus dixit: *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego precipio vobis*. sicuti, ad se quod attinebat, postea dixit: *Ego dixi vos amicos meos, quia quacunque audiui à Patre meo, nonna feci vobis*. Postremò, inter amicos est quædam æqualitas, quia inter prorsus inæquales amicitia (quæ coniunctionem beneuolam & familiarem sonat) esse non potest. Et quidem in rei natura maxima est inter Deum & hominem inæqualitas. sed fecit inscrutabilis Dei prouidentia & amor in nos ineffabilis, vt dato nobis filio suo, siue per nuptias filij sui, (vt suprà explicatum breuiter est) Deus iam homo factus, & frater noster, & amicus, & socius fieri voluit, nòsque Dei ipsius & filij, & hæredes, & cum Christo cohæredes effecti fiamus. Hæc æqualitas admirabili Dei consilio facta est: ne

stante

1. Paralip. 29.

Ioan. 15.

Ioan. 17.

4.

& idcirco constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse; vt videlicet non nisi sic vestiti & induti coram Rege tandem comparerent: eodem planè modo Deus Pater ex hac massa perditionis, & captiuitate totius mundi elegit quosdam à constitutione mundi, per Christum, quasi præpositum domus suæ, vt essent sancti, *populus acceptabilis, sectator bonorū operum, Ecclesia gloriosa sine ruga, & sine macula*; qui stent postea in conspectu Dei & Agni, laudantes eum in secula seculorum; quibus propterea dat in singulos dies annonam, *de Spiritu suo quem dedit nobis, de pane suo quem dedit nobis, quæ est, Caro eius pro mundi vita; de vino suo quod miscuit nobis; qui est Sanguis noui Testamenti: vt sic noua innocentia stola vestiti, & magis ac magis in scientia & in omni sensu abundantes, pleni dilectione, repleti omni scientia, digni habeamur stare ante filium hominis, pro tribunali sedentem, & confedere & conregnare cum eo in cœlestibus regnante.* Talis & tanta res, tam necessaria, tam gloriosa est hæc vestis nuptialis, quam omnes habere necesse est, qui intrant in domum nuptiarum Filij Dei, & accumbunt in Sacramentis Ecclesiæ Catholicæ, & fidei Christianæ professionem gerunt. *Vestis nuptialis* (ait D. Hieronymus) *præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex Lege & Euangelio, nouique hominis efficiunt vestimentum.* Si quis igitur in tempore iudicij inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere vestem nuptialem, hoc est, vestem supercœlestis hominis, sed vestem pollutam, id est, veteris hominis exuuias, hic statim corripitur, & dicitur ei: *Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem? Quemadmodum enim* (ait diuus Chrysostomus) *Si aliquis cum nigris vestimentis inueniatur in nuptijs, sordidat gloriam nuptiarum; ita & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi vnus ex eis conuersatur, ipse Christianitati facit iniuriam.* Homo itaque, aut secundum locum eligat vestem, aut secundum vestem eligat locum: aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem, faciat opera. *Qui vult esse Christi, faciat opera Christi. Qui autem non vult opera Christi facere, audiet in die iudicij: Amice, quomodo huc intraisti, &c.* Hæc ille.

*In Comment. in
Matth. cap. 22.*

*Homil. 41. oper.
imperfect. in
Matth.*

Contrà Politicos nostri temporis.

Quæ verba, vt & tota præcedens oratio, contra execrabile hodie Christianorum genus, qui Politici vocantur, & veri Christiani non sunt, vtpote, in quibus ethnicorum reuixit spiritus, magis; in impij Machiaueli, quàm in Christi schola edocti sunt, plurimum valent. Isti enim hanc vestem nuptialem

nuptialem adeò non habent, adeò sine illa in nuptiis Filij Dei accumbunt, adeò illam prorsus negligunt, vt quò Christianos & Catholicos se dicant, nihil minùs quàm huiusmodi sint; pacem videlicet Reipub. Principum libidines, ac iniquas leges, rerum temporalium affluentiam, conseruationem, incrementa, toti penitus Christianæ religioni anteponant. Illorum enim axiomata hæc sunt: *Reipublica statum & conseruationem priorem & antiquiorem habere oportet, quàm religionis causam. Status ciuilis & politicus, Ecclesia statum antecellit. Regum decreta ac placita primum authoritatis locum tenent. Conscientias letaliter vulnerant, qui in materia religionis necessitatem obediendi imponunt. Virorum fortium hic scopus, hoc studium, hæc cura primaria esse debet, vitam latam & affluentem ducere, quæstiones autem de religione togatis hominibus & * monachis relinquere.* Hæc sunt eorum pauca è multis axiomata pestifera & venenata, à quibusdam quidem, libellis Gallicis in vulgus sparsis, publicè edita; sed à quàm plurimis in praxim redacta. Isti omnes veste nuptiali non carent tantùm, sed ea impiè ab humeris reiecta, de sua nuditate turpiter gloriuntur. Si charitatem haberent, *de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta*; si in sinceritate & veritate Christum profiterentur; si amici Christi, discipuli, & fratres eius, aut essent, aut esse contenderent; si nuptiarum cælestium fructum ita expeterēt, vt titulum ambiunt; hæc tam horrenda vel obiter in animum & cogitationem admittere exhortescerent. Ethnicus hic spiritus est, vox athea, verba satanica. Sic olim ethnici ac pagani suam falsam religionem colebant, teste amplissimo sancto Augustino, qui hæc eorum verba profert: *Tantum stet (inquiunt) tantum floreat copijs referta, victorijs gloriosa: vel, quod est felicius, pace securo sit Respublica. Et quid ad nos? Imò ad nos magis pertinet, si diuitias quisque semper augeat, quæ quotidiana effusionibus suppetant, per quas sibi etiam infirmiores subdat quisque potentior. Obsequantur diuitibus pauperes causa saturnitatis, atque vt eorum patrocinijs quieta inertia persuantur; diuites pauperibus ad clientelas, & ad ministerium sui fastus abutantur. Populi plaudant non consultoribus vtilitatum suarum, sed largitoribus voluptatum. Non iubeantur dura, nõ prohibeantur impura. Reges non curent quæ bonis, sed quæ subditis regnent. Prouincia regibus suis non tanquam rectoribus morũ, sed tanquam rerum dominatoribus, & deliciarum suarũ prouisoribus seruiant: eosque non sinceriter honorent, sed nequiter*

Politico-
axiomata.

1.

Belloy pag. 12.

& 22.

2.

Antiquisart,

pag. 124.

4.

* Vide Domin.
in ramis Palma.
text. 5.

1. Tim. 1.

1. Cor. 5.

Ioan. 15.

Matth. 28.

De Ciuit. Dei,
lib. 2. cap. 20.

Politico-
die verba, ex
ore paganorũ.

ac seruiliter timeant. Quid aliena vita potius, quàm quid sua vita quisque noceat, legibus aduertatur. Nullus ducatur ad iudices, nisi qui aliena rei, domui, saluti, vel cuiquam inuito fuerit importunus aut noxius. Caterum de suis, vel cum suis, vel cum quibuscumque volentibus faciat quisque quod libet. Abundent publicæ scorta, vel propter omnes quibus frui placuerit, vel propter eos maximè, qui habere priuata non possunt. Extruantur amplissima atque ornatissima domus, ubi opipara conuiuia frequententur, ubi cuique libuerit & potuerit, die noctûque ludatur, bibatur, vomatur, diffluatur. Saltationes undiq; concrepent, theatra inhonesta lætitiæ vocib⁹, atq; omni genere siue crudelissima siue turpissima voluptatis exastuent. Et ille sit publicus inimicus, cui hæc fœlicitas displicet. Quisquis eam mutare vel auferre tentauerit, eum libera multitudo auertat ab auribus, euertat à sedibus, auferat à viuentibus. Illi habeantur dij veri (illa sit vera religio) qui hanc adipiscendam populis procurauerunt, adeptamque seruauerunt. Colantur ut uoluerint, ludos exposcant quales uoluerint, quos cum suis, vel de suis possent habere cultoribus. Tantùm efficiatur ut huic fœlicitati nihil ab hoste, nihil ab ulla clade timeatur. Hæc illi olim ethnici, hæc hodie nostri Politici, paucis exceptis, omnia, dicunt, probant, faciunt; ut in duorum magnorum Principum aulis, ubi politici magis quàm Christiani fide & autoritate pollent, vsu uenisse cernimus. Sed quid ad hæc sanctissimus & doctissimus Pater Augustinus respondeat, audi. Subiungit; *Quis hanc Rempu. sanus non dicam Romano imperio, sed domui Sardanapali comparauerit? qui quondam Rex ita fuit, ut in sepulchro suo scribi fecerit, ea sola se habere mortuû, qua libido eius, quum uiueret hauriêdo consumpserat. Quem Regem isti si haberent, sibi in talibus indulgentem, nec in eis cuiquã ulla seueritate aduersantem, huic libentiùs, quàm Romani veteres Romulo, templum & flaminem consecrarent.* Hæc ille nec enim ampliori refutatione tam fœda paradoxa ex Epicuri schola profecta digna esse existimauit, nisi quòd ex profanis ipsis authoribus nullam sine iustitia stare Rempubli. posse, longa postea disputatione confirmat. Ad religionem autem quod attinet, & veri Dei cultum, quem iste Politicorum, atheismus explodit, nullam sine ea veram aut optabilem Reipub. pacem consistere posse, ex ipsis prophanae sapientiæ principis, ac Philosophorû placitis, idem clarissimus doctor ostendit: quæ quia isti Politici libentiùs audiunt quàm voces diuinas, (quod tamè in homine Christiano inexpiabile scelus est)

ex Augu-

ex Augustino breuiter trāscribemus. *Pax* (inquit) *corporis est* De Ciuit. Dei, lib. 19. cap. 13.
ordinata tēperatura partiū. Pax anima irrationalis, ordinata re-
quies appetitionum. Pax anima rationalis, ordinata cognitionis
actiōisq; cōsensio. Pax anima & corporis, vita & salus animan-
tis ordinata. Pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata
in fide sub aeterna lege, obedientia. Hæc pacis genera sola ratio
& philosophiæ studium homines docuit: quæ si in prioribus
membris tenent Politici, cur negant in postremo? nisi quia 1. Cor. 2.
animales sunt, non sapientes ea qua Dei sunt. Prudentia carnis Rom. 8.
valent, quæ inimica est Deo, qua legi Dei subiecta non est: nec
enim potest. Denique toti ad terrenam ciuitatem pertinent,
vt filij secundū carnem; non ad ciuitatem Dei & cælestem,
vt filij in Spiritu sancto regenerati. Alioqui agnoscerent verū
esse, quod diuus Augustinus de vera pace disputans, scribit: Pax vera.
Omnis (inquit) vsus rerum temporalium refertur ad fructum ter- Ibid. cap. 14.
rena pacis, in ciuitate terrena. Sic faciunt isti Politici. In caelesti
autem ciuitate refertur ad fructum pacis aeternæ: subseruit reli-
gioni, qua mediante ad hunc fructum peruenimus. Nam &
natura ipsa hominis rationalis hoc nos docet. Vnde subdit
Augustinus: Si irrationalia essemus animantia, nihil appetere-
mus præter ordinatam temperaturam partium corporis, & re-
quiem appetitionum; nihil præter quietem carnis, & copiam vo-
luptatum, vt pax corporis prodesset paci animæ. Sed quia homini
rationalis anima inest, totum hoc quod habet commune cum be-
stiis, subdit paci animæ rationalis, vt mēte aliquid contēpletur, &
secundū hoc aliquid agat, vt sit ei ordinata cognitionis actiōisq;
cōsensio, quæ pacem rationalis animæ dixeramus. Vix hanc ani-
mæ rationalis pacem tenent Politici, quorum finis est, vitam
lætā & affluentem ducere, vt ex eorum placitis modò re-
ceusimus. Sed etsi hanc tenerent, vt ab ea penitus abhorre-
re videri nolunt, pacem tamen alteram hominis mortalis,
quæ est ordinata obedientia in fide, sub Lege Dei aeterna, pe-
nitus negligunt. Cuius necessitatem sic paucis docet Augu-
stinus: Sed ne ipso studio cognitionis, propter mentis infirmitatem, Ibidem
in pestem alicuius erroris homo incurrat, opus habet magisterio
diuino, cui certus obtēperet; & adiutorio, vt liber obtēperet. Hinc
videlicet nascitur fidēi necessitas, docente Christo quid cre-
damus; & gratiæ necessitas, operante Christo vt fidēi præce-
ptis obtemperemus. Quo obtento, obtinetur illa altera pax
inter Deum & hominem, in fide videlicet Legi Dei obedire.

Hæc est vera pax fidelium, & verè Christianorū Hæc est Pax Dei, & pax mundi.
 pax de qua Christus Redemptor dixit: *Pacem meam do vobis,*

Pacem

pacem meam relinquo vobis: non quomodo mundus dat (quæ est pax Politicorū, frui bonis temporalibus, neglecta religione) *ego do vobis. Quæ Christi verba quantum valeant, in aliis Dominicis explicatum dedimus. De hac vtraque pace, huius mundi, & Christi, quam nos Christiani appetere & tenere profiteremur, sic iterum contra nostros Politicos sanctus Augustinus:*

Dom. in Albis, tex. 2. Dom. Penitentes, tex. 4. Lib. eodem, c. 17.

Terrena ciuitas, qua non vivit ex fide (quales sunt infideles omnes) *terrenam pacem appetit, in eoque defigit imperandi obediendique concordiam civium, ut sit eis de rebus, ad mortalem vitam pertinentibus, humanarum quadam compositio voluptatum. Sic enim habent Politicorum nostrorum axiomata, & gentilium placita, supra commemorata. Cælestis autem ciuitas utitur in hac sua peregrinatione pace terrena, & de rebus ad mortalem hominum naturam pertinentibus, humanarum voluntatum compositionem, quantum salva pietate ac religione conceditur, tuctur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad cælestem pacem, qua verè pax est ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo. Hæc est duplex charitas, Dei, & proximi in Deo, quæ est vestis nuptialis, & vera pax nostra, quam Christus redemptor noster reliquit nobis, ut ex ea cognosceremur Christiani esse. Politici, quia hanc Christi pacem negligunt, & solam terrenam censeantur, Christiani non sunt, sed ipsis etiam hæreticis deteriores: quia illi aliquam saltem, etsi falsam ac contaminatam, religionem profitentur, ac tenent fortiter; isti nullam tenent, nec tenendam putant, nisi à monachis; totamque hominis felicitatem in terrena pace constituunt, terræ filii, quæ siquæ nunquam in Christo regenerati. Quod enim de carne natum est, caro est: carnalia sapit, loquitur, agit. Quod autem de Spiritu natum est (ut omnes Christiani) Spiritus est: ea quæ diuini Spiritus sunt, sapit, colit, præstat. Religionem amat, qua Deus colitur, eamque rebus omnibus anteposit. Non audet sine veste nuptiali discumbere, aut aliud profiteri, aliud facere. Didicit à mortaliū sapientissimo Salomone: *Deum time, & mædata eius obserua. Hoc est omnis homo. Didicit à diuino Iob: Ecce timor Domini: ipsa est sapientia; & recedere à malo, intelligentia. Didicit à sancto Propheta: Indicabo tibi, ô homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudiciū, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Domino Deo tuo. Et notandum diligenter, quòd Salomon, hoc dicēs, totā humanæ vitæ felicitatem in eo conclusit:**

Ioan. 18.

Ioan. 3.

Ecl. ultimo.

Iob 28.

Mich. 6.

clufit : Iob totam fapientiam omni thefauro incōparabiliter prapōnendam: Michæas omnem Dei cultum & obfequium. Vide loca. Politicorū contrā tota felicitas , tota fapientia, totus cultus eft , bonis terrenis affluere , quafi filij reprobi *Gen. 25.* Efaui, qui fua primogenita pro vno pulmento vendidit. Elias zelans pro domo Dei, & veræ religionis cultu, audit ab impio rege Achab. *Tu es qui cōturbas Ifrael?* Sic hodie Politicis zela- *3. Reg. 28.* tores, religionis turbatores, regni & Reipub. effe videntur. Sed fanctus Propheta refpondit: *Non ego turbaui Ifrael, fed tu, & domus patristui, qui dereliquiftis mandata Domini, & fecuti eftis Baal.* Politici verè perturbant Rempubl. Christianam, qui Dei mandata negligunt, & religionem despiciunt , & fequuntur idola cupiditatum fuarum. Certè ifti virtutis cognitionem non practicam tantum amiferunt , vt omnes mali Christiani; fed etiam fpeculatiuā vt ipfi infideles. Neglectum enim religionis pro re laudabili habent; funtque de numero perditiffimorum hominum, de quibus Propheta dixit: *Dixit infpiens in corde fuo, non eft Deus.* Contrā ftos valent illa Chrifti verba: *Primum querite regnum Dei, & hæc omnia adicientur vobis.* tum illa: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis* quæ in aliis Dominicanis tractata vide. Illa denique loca omnia , cux verum Christianifimum, dilectionem Dei fuper omnia , feruorē cultus diuini, fiduciam in Deum, eiusque prouidentiam , rerum terrenarum contemptum , & cæleftium defiderium docent, noftri temporis Politicos iugulant. Vide de fingulis fingulas Dominicas & textus Euangelicos latè explicatos. *Quære* in locorū moralium Indice alphabetico, quem in Lectoris vsum diligenter concinnabo.

*Dom. 14. poft
Pentec. rex. 6.
Dom Pentec.*

Politici ethnici
cis peiores.

Sanè ipsis melioribus ethnicis deteriores hi funt, qui nunquā vtile honefto præferre (quod hi in omnibus faciunt) voluerunt. de quo tā multa difputat in Officiis Cicero , etiam ipfe ethnicus. Memorabile illud eft Ariftidis refponfum. Themiftocles in concionē populo aduocato, magnum aliquid in animo fe habere aiebat , quod Rempublicam concerneret; effere tamen prius non fe id velle, quàm alicui id communicaffet, quem populus deligeret. Delectus eft Ariftides. Re Ariftidi per Themiftoclem communicata , conscendens fuggestum Ariftides, vt, quid efferet, populo referret, ait: *Themiftoclis confilio nihil Reipubl. Athenienfi vtilius , fed eodē nihil iniufius.* Hoc audito, tacere eū porro populus iubet, nec vel aurbus excipere cōfiliū maximè vtile voluerunt, quod ab honefto

*Plutarchus in
vita Ariftidis.*

nesto & recto discreparet. Surgent isti ethnici in iudicio, & nostros Politicos condemnabunt. Noui sunt isti Protagoræ, noui Diagoræ, qui ciuitatibus omnibus pelli deberent. Religionem tenent spurcissimi illius Heliogabali Imperatoris, Romani Sardanapali: qui id vnum pertinacissimè egit, *nequis Roma Deus nisi Heliogabalus coleretur. Dicebat praterea, Iudeorum & Samaritanorum religiones, & Christianam deuotionem illuc transferendam, vt omnium culturarum secretum Heliogabali sacerdotium teneret.* Sic enim isti Politici omnes religiones ac sectas, Lutheranorum, Caluinistarum, Puritanorum, atq; adèò Catholicam alicubi deuotionem tolerandas, & recipiendas, atque à Regibus permittendas arbitrantur, dummodo pax regni tuta sit; vt omnium culturarû mysteria Politicorum idolum teneat, eiq; subseruiant. Perinde illis est de qualibet religione, ad quam neminem vlla necessitate adigi posse affirmant, modò pax Reipubl. & rerum omnium affluentia in tûto sit. Nulla vnquam acerbior pestis orbem Christianum inuasit, quæ eò tendit, vt nulla ampliùs colatur religio, Deus credatur nullus. Alia loca, quæ contra Politicos faciunt, vide inferiùs annotata in fine vltimi textus huius Euangelij.

9. *Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus, & stridor dentium.*

Pœna infernalis pseudochristianorum.

Locus moralis de pseudochristianorum, & maxime Politicorum horrenda & æterna pœna. Hanc illis Christus cõminari voluit, quia hæc illis multo acriùs infligetur, quàm incredulis quibuscũque, qui ad nuptias venire, fidem amplecti, Christum profiteri noluerunt. *Qui enim nouit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Et Petrus dicit: *Melius fuit illis non cognoscere viam iustitia, quã post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Hoc sanctum mandatum, est mandatum illud maximum & primum: *Diliges Dominum Deum tuum toto corde tuo, & c. & secundum simile illi: Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Hęc duplex dilectio, est illud sanctum mandatum, & vestis nuptialis.

Pseudochristiani, & maxime Politici, grauiora infidelibus

Luca 12.
3. Petri 2.

libus patientur, quia deteriores illis sunt. Hæreticus deterior & perniciosior hostis est quam Turca, aut quilibet infidelis, quia Christianum se dicit, & non est; in Christum se credere ait, & non credit: quia caput tenere nō potest à corpore toto auulsus. Politicus & hæretico & Turca sceleratior est, quia Christianū & Catholicum se dicit, quum neuter sit, sed in vtroque dissimulet, nec Christum, nec Ecclesiam diligens, sed tēporalis suæ pacis ac felicitatis bonum vtrique præponens. Illis igitur sempiternas plagas Christus comminatur. Et *manus & pedes ligatos* habebunt, omnem potentiam amittent, seu boni affectus, & bene cogitandi, qui se hīc omnium prudentissimos iudicabant: seu boni operis, & bene aliquid operandi; qui *operandi tempus quum haberent*, operandi officium nō ad se, sed ad clericos & monachos pertinere aiebāt. Proiciētur in tenebras exteriores, à quibus in lucē remeandi nulla facultas superest, quia extra diuinæ lucis radios, & misericordię oculos proiecti iacent. *Ibi erit fletus* eorū, qui hīc semper gaudere, bonis omnibus affluere voluerūt; & *stridor dentium* præ dolore eorum, qui hīc stridebant præ inuidia florentis Ecclesię Dei. Porro ligatis manibus & pedibus proici. pœnā significat inextricabilem, & cuius nulla sit sperāda liberatio, finis & exitus nullus, quia æterna est; in qua etiam nulla sit futura vndeunque consolatio, nulla remissio, relaxatio nulla, quia iam *clausa est ianua*, totius misericordiæ, consolationis, auxilij, aut cuiusuis refrigerij. Fletus incredibile ex ignis infernalis acrimonia & vi dolorem notat. Solent enim ignita, & calida, seu manu tacta, seu ore & lab- is degustata, lachrymas nobis elicere, & fletum etiā in fortissimis excitare. Stridor dentium, dolorem ex asperrimo frigore contractum significat: Strident enim dentibus, & toto corpore tremunt ac concutiuntur, qui frigus intensissimum ferunt. De hac duplici, sibi quę contraria, ardentissimi ignis, & asperrimi frigoris pœna infernali, sic sanctus Iob: *Transcant ab aquis nivium ad calorem nivium; & usque ad inferos peccatum eorum.*

Politicus, hæ-
retico & Turca
deterior.

Rom. 16.

Iob 24.

Hæc tota pœna infernalis, qualis & quanta futura sit, quia ex Scripturis in aliis Dominicis ostensum est, nunc ex certis coniecturis, in ipsa quoque Scriptura fundatis, docebitur. Primum illa pœna in vindictam peccatorum infligitur ab irato & iusto Deo. At vt Dei misericordia erga electos immensa est, sic & eius iustitia erga reprobos. Vnde *Deus iustitia, Deus ultionum, Dominus percutiens* vocatur, Vide Dominicam 1. Aduentus, text. 1. varias in hunc

Dom. 3. post Epi-
ph. text. 10. &

Dom. 5. post E-
piph. text. 9.

1.
Infernales pœ-
næ quales &
quantæ.

hunc sensum Scripturas. Erit ergo pœna immensæ eius potentia, & acerbissima iustitiæ congrua. Sunt enim iustitia & misericordia Dei, quasi duo eius brachia. Nam de brachio iustitiæ dicitur, quod *in manu forti, & brachio extento* Pharaonem cum suis Ægyptiis perdidit. De brachio misericordiae dicit beatissima Virgo : *Fecit potentiam in brachio suo*, quia hoc ad Filij Dei incarnationem pertinet, maxime misericordiae opus. Quemadmodum igitur qui vnum hominis cuiuspiam brachium videt, eiusque mensuram tenet; alterius brachij mensura & longitudo quanta sit ignorare non potest; sic planè, quum Dei misericordiam infinitam esse, & super numerum arenæ maris miserationes eius certò sciamus, Dei quoque iustitiam immensam esse; & quæ numerari aut expendi nequeat, dubitare non debemus. Rursum damnati vocantur *vasa ira & contumelia*, sicut electi *vasa misericordiae & gloria*. Sicut ergo gloria & misericordia Dei tanta est erga electos, vt dicat Apostolus; *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se*: sic tanta Dei erga reprobos ira & contumelia futura videtur, vt nec cogitatione eam consequi mortalium quisquam possit. Iam verò sicut de operibus dicit Christus, tam misericordiae, quàm inhumanitatis; *Qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur & vobis*; mensura autem operibus misericordiae reddenda promittitur à Christo, *bona, plena, conferta, & coagitata*; hoc est, omnibus suis numeris absoluta: dubitari non potest, quin & operibus impiis, & contra charitatē factis, reddenda sit mensura copiosa, & amaritudine plena, maximè dicente Apostolo, quod impij & impœnitentes *thesaurizant sibi iram in die ira & iusti iudicij Dei*. Nam vt singulis bonis operibus sua redditur merces ex thesauris bonitatis & misericordiae Dei; sic singulis peccatis & flagitijs rependitur pœna, ex thesauro iræ & iusti iudicij Dei: & quemadmodum vir iustus ex multitudine bonorum operum ingentem sibi meritorum, & mercedis thesaurum accumulatur: sic impius ex peccatorum varietate & magnitudine, varias sibi pœnas thesaurizat. Sic apud Esaiam de impijs dicitur: *In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, iudicabit eam Dominus*. Præterea patitur Deus, liberèque permittit, vt omni sua voluptate in hac vita impij perfruantur, *faciantque omnes adinventiones suas, ac demùm, vt compleatur malitia eorum*. Sed hoc ideo totum permittitur, vt grauius in eos postea iustiusque ira Dei defœuiat, & eleuans

allidat

Exod. 16.

Luca 1.

Simile.

2.

Roman. 9.

2. Timot. 2.

1. Corint. 2.

3.

Luca 4.

Rom. 3.

Similia.

Esaia 27.

4.

Psal. 30.

Genes. 15.

allidat eos. Vnde sic in Apocalypsi legimus: *Qui nocet, noceat* Apocal. 22. *adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc.* Sed quamobrem, aut quorsum tanta longanimitas? Sequitur: *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.* Ut videlicet completæ malitiæ pœna reddatur ad cumulum plena. Sic alio loco per Prophetam futurum prædicit Deus: *Complebo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias* Ezech. 7. *tuas, & imponam tibi omnia scelera tua; & non parcet oculus meus, nec miserebor: sed vias tuas imponam tibi, & abominations tua in medio tui erunt, & scietis, quia ego sum Dominus percutiens.* Sicut ergo hic est completa malitia impij, sic erit ibi completus furor Dei. Hinc faciliè conijcias, quàm sit hæc cerba & horrenda futura pœna.

Porro ipsæ damnatorum voces, querelæ, & acerbissimæ complorationes in Scripturis reuelatæ, pœnarum magnitudo quanta sit, non obscurè docent. Etenim propter ardentem æstum, & horrendas tenebras quas damnati patientur, sic scribit diuus Ioannes: *Et quartus Angelus effudit phialam* Apoc. 16. *suam in solem, & datum est illi astu affligere homines & igni: & astuauerunt homines astu magno, & blasphemauerunt nomen Dei, habentes potestatem super has plagas. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestia, & factum est regnum eius tenebrosum; & commendauerunt linguas suas præ dolore, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus & vulneribus suis.* His si addas fletus & stridorem depticum, vt in hoc Euangelio; faciliè conijcies, pœnarum illic magnitudo, quantum omnem cogitationem nostram excedat. Deinde vt beatitudo iustorum, est omnium bonorum, quæ animo cogitari aut desiderari possunt, aggregariq; sic pœna damnatorum, est omnium dolorum ac miseriarum cumulus: & vt illa infinita, cui nihil addi poterit; sic ista immensa erit, qua maior esse nequeat. Quare sicut ille corporis morbus, *Simile.* in hac mortali vita omnium esset, acerbissimus, qui omnia membra occuparet, vt nec caput, nec oculi, nec aures, nec lingua, nec manus, nec digiti, nec brachia, nec pectus, nec dorsum, nec stomachus, nec ilia, nec renes, nec femora, nec tibiæ, nec pedes dolore vacarent; & hoc spectaculo nullum esset acerbius aut flexibilius: sic multo magis pœnâ infernalis, quæ prorsus generalis est, totum corpus, totamque animam peruadens, inexplicabilis quædam pœna esse censenda est. Illic enim & oculi lasciui dæmonum horrendo aspectu, & delicatæ aures fremitu eorum tremendo, & emunctæ nares

Apocal. 17.

tetro sulphurum odore (est enim locus huius pœnae *stagnum ardens igne & sulphure*) & gustus gulosus sibi inexplebili (vnde *diues epulo aqua guttam à Lazaro petijt*) & singula corporis membra igne acutissimo (quo nihil magis actiuum est, & qui tactum maximè afficit) & ipsa interior imaginatio præsentium acerbis acerbis apprehensione viuida, & misera memoria præteritarum voluptatum recordatione acerba, & intellectus totus, amissæ beatitudinis angore incredibili, & deprauata voluntas perpetua maledictione & blasphemia, punietur, afficietur, torquebitur. Qui hoc rerum statu calamitosius cogitari potest?

7. Nunc verò & ipsam mihi ignis infernalis vim & acrimoniam considera. Neque enim ignis iste noster, quo quotidie vtimur, & cuius vel minimū contactū sine gemitu ferre non possumus, vel illū vltimo vix gradu contingit. Noster ignis consolationem adfert, & iucundè aspicitur, vocatus alicubi, angelus Dei: ignis infernalis totus ad terrorem, ad tormentum, ad pœnam, institutus est. Noster ignis pabulo indiget necessario, ex quo vel remissiùs, vel acriùs vtriusque infernalis sibi ipsi pabulum est, quam sit inextinguibilis, & à furore Dei accenditur, nutritur, augetur, iuxta illud Prophetæ: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eum*. Noster ignis illuminat, suâque luce astantes perfundit: ille ignis tenebrosus est, & horror perpetuus. Denique noster ignis & artificialis est, & extra locum elementi sui, quo semper per flammam suas tendere, quasi à nobis refugere nititur; hanc ob causam debilior est, quasi si corporis membrum suo loco emortuum esset: at ignis infernalis naturalem suum locum in visceribus terræ obtinet, vbi eum Deus creauit ad tormenta impiorum, vt esset *lacus ira Dei*: ideoque maximam vim habet, & perpetuò viget, absque vlllo sui vel detrimento, vel refrigerio. Porro noster ignis omne sibi iniectum pabulum absument, ideoque longo admodum tempore non affligit, sed breui licet acri dolore afficit: infernalis autem ignis sic vrit, vt non consumat, tanto crudelior, quanto perfeuerantior. Postremò, nostrum ignem multa mitigant, multa refrigerant, aquæ iniectio, aër frigidus circumstant, pabuli imminutio atque subtractio: ignem infernalem nihil mitigat, nihil refrigerat, nihil imminuit. Carnifex perpetuus est, semper percutiens, & nunquam interficiens. Ex his omnibus moeri terribiliter & efficaciter possumus, quanta sit pœna impiorum, maximè pseudochristianorum,
- & Politi

Esaiæ 30.

Apocal. 14.

& Politicorum, qui sine veste nuptiali in mensa Christi accumbunt.

Si amici Iob, videntes eum per totum corpus vlcere pessimo percussum, in sterquilinio sedentem, viscera sua latere radentem, *elevantes procul oculos suos, exclamantes plorauerunt, seisisque vestibus, sparserunt pulverem super caput suum in caelum, & sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum, quia videbant dolorem esse vehementem: quid nobis animi, quis horror, quæ confusio, quantus ad damnatorum commiserationem, ad nostram cautelam, stimulus esse debet, non vnum aliquem amicum nostrum, sed tot myriadas hominum damnatorum, non solo corporis vlcere fœdatum, sed toto corpore, totaque anima (vt iam dictum est) vexatos; non in sterquilinio viscera radentem, sed in barathro flebiliter eiulantes, & horrendè blasphemantes; non morbo ad tempus afflictum, cui mors finem imponeret, sed sempiternis pœnis addictos; non vt virtus patientiæ probetur, sed vt flagitiâ antea actæ vitæ puniantur; non ex Dei permissione, diabolo petente, sed ex Dei voluntate & decreto, diabolo exequente; ac denique non alium sine suo periculo, sed tot alios, quibus nos ipsi, nisi nostræ melius saluti prospiciamus, sociari in pœnis poterimus, oculis quoq; nostris cerneremus! Sed profectò si Christiani sumus, plus mouere debet quod oculis fidei intelligimus, quàm quod oculis carnis cernimus, iuxta illud Christi: *Habent Moysen & Prophetas. Si illis non crediderint, neque si ex mortuis quis resurgat, credent.* Daniel Propheta, audito somnio Nabuchodonosoris, quum statim, quid illud portenderet, Deo reuelante intelligeret, adeò attonitus & perterrefactus fuit, vt *intra se tacitus cogitaret, quasi vna hora, & cogitationes eius cõturbarent eum* Quale autem, aut quantum huius Regis supplicium fuit, si cum æterna damnatorum pœna conferatur! Quanto grauius est inter feras, quàm inter dæmones vitam agere! Quanto atrocius, flammis vlttricibus cruciari, quàm rore cœli tingi! Quanto acerbius, in omni æternitate, quàm septem annorum spatio torqueri! Postremò, si adeò formidandum est, figura hominis retenta, cor feræ gestare; quanto erit formidabilius, sub hominis figura cor dæmonis habere? Istius tamen rei vel sola cogitatio, sancti Prophetæ animum commiseratione proximi plenum, & iudiciorum Dei timore confixum, ita perterrefecit, & conturbauit, vt vna hora elinguis coram tanto*

Exemplum.

Iob 2.

Luca 16.

Aliud.

Daniel. 4.

Rege steterit. Si nos ad has inferni pœnas, sic in Scripturis reuelatas, & ex Scripturis certa connexionione deductas, minis commouemus; sit illud, quia & rarissimè, & non nisi obiter in animum ista demittimus.

Simile.

Inferni pœna
cur nunc mi-
nùs mouet.

Hypotyposis.

Qui ignem istum materialem & vulgarem, vel rarò adit, vel non nisi transeunter, nec nisi leuissimè digitum immittit, parum aut nihil ex eo caloris attrahet. Sic inferni ignes, quia vix ambabus auribus audiuntur, sed in vnam admittunt, per alteram transuolant, nihil mouent, nihil terrent, nihil ex eorum doctrina caloris aut feruoris spiritualis attrahimus. Cæterùm si nunc animo ingentem hominum exercitum in campo coactum, oraculo Domini certiore factum, tantam vim fulminum esse repente super eos casuram, vt maxima eorum pars fulminibus icta occumbat. Si hoc omnes illi certa fide tenerent, quo timore non concuterentur, quas non latebras exquirent? quid non facerent, vt tanto se discrimini subducerent? At tale hoc fulmen non est quale huius Euangelij. *Ligatis manibus & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium.* Et hoc fulmen non contra alios, quàm contra nos pseudochristianos, qui cum fide Christi, charitatem Christi non tenemus, intentatur.

Exemplum.

Exod. 9.

illa grandinis plaga Ægyptum vastasset, Moy ses, Pharaonem & seruos eius ab hoc periculo eripere volens, his verbis præmonuit: *Mitte iam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia qua habes in agro. Homines enim & iumenta, & quacunque foris inuenta fuerint, nec congregata de agris, cecideritque super eos grando, morientur.* Sequitur deinde: *Qui timuit verbum Domini de seruis Pharaonis, fecit confugere seruos suos & iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit seruos suos, & iumenta in agris, qua omnia vi grandinis interièrè.*

Matth. 8. & 13.

in sanando Centurionis puero, quum Iudæorum incredulitatem taxaret, in parabola de zizanijs, & nunc in hoc Euangelio, quæ tria loca tractauimus Sed & iterum futuri iudicij formam describens, sub illis verbis: *Ite maledicti in ignem æternum. Qui verba Domini negligit, cadet super eum grando, & morietur.* Qui de veste nuptiali perpetuò gestanda sollicitus non est; qui sub nomine Christiano vitam agit Epicuream; qui se Catholicum dicit, & Politicus est, * qui Christum cum Iudæis Pilato tradet, *ne veniant Romani, & tollant gentem suam;* id est, religionis causam penitus prodet; & perdi

* Politicorum proprium.

& perdi finet, vt pax sit domi tuta, aliósq; ad illam politiam, hoc est, impietatem maximam, hortabitur; ad illos omnes hæc sententia pertinet: *Ligatis manibus, &c. Qui audiuit sonitum buccina, & non se obseruauit, sanguis eius in ipso erit.* Ezech. 33.

10. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Locus moralis de paucitate saluandorum ad timorem vtilis. Quod enim Apostolus scribit, *Cum timore & tremore salutem vestram operamini;* & alia Scriptura dicit, *Beatus homo, qui semper est pauidus;* & iterum, *De propitiato peccato noli esse sine metu;* & adhuc semel Apostolus, *Noli altum sapere, sed time;* Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit; ne forte nec tibi parcat; Si Iudæos repulit, qui noluerunt venire, & neglexerunt, & seruos Dei ad se missos, occiderunt; vide ne & te repellat, venientem quidem, & accumbentem, & insertum oliuæ, sed non habentem vestem nuptialem: totus, inquam, hic locus de assiduo timore saluberrimus, vix ex alio capite fortiùs deducitur & dependet, quàm ex hac multitudine ingenti vocatorum Christianorum, sed ingenti paucitate electorum. Hinc enim & alius Propheta dixit: *Multiplicasti gentem, non magnificasti latitiam:* sed potius Esaia 9. auxisti timorem & dolorem, quum in multitudine gentium, quæ toto orbe terrarum *Christum ore confitentur,* tam pauci sint, qui *corde credant, & fidem suam ex bonis operibus ostendant.* Rom. 10. Sic alius Propheta, vocationem Gentium describens, Iacob. 2. ait: *Erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duæ disperdentur & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.* Zachar. 13. Vix tertiam partem saluandam docet. Sanè in Euangelio, nisi quarta pars seminis, quod Deus seminauit in agro Ecclesiæ suæ, Luca 8. cecidit super terram bonam, vt fructum ferret cum patientia: sed aliæ tres partes, vel secus viam, vel super petram, vel super spinas dum caderent, perierunt. Quare Apostolus, Gentibus vocatis in gratiam redemptionis per Christum, dicit: *Vide in te bonitatem Dei, si tamen permanseris in bonitate, alioquin & tu excideris.* Rom. 11. Hanc paucitatem Christus præuidens, nòsque eius præmonere volens, dixit: *Putá, ne filius hominis, quum venerit, inueniet fidem in terra?* Luca 18. Certè hodie, nec in hæreticis, nec in Politicis, nec in impijs, avaris, adulteris, superbis, inuidis Christianis illa fides est per dilectionem operans, quæ sola valet in Christo ad salutem, & de qua ibi Christus loquitur. Hanc etiã ob causam monet nos Christus Matth 7. *intrare per angustam portam, quia arcta est via qua ducit ad vitam*

Malach. 1.

vitam & pauci ambulant per eam. Non quidem via fidei, quæ ab ortu solis ad occasum patet, & ob quam dilatari sententia, & aperiri portas Propheta iubet, sed via morum, via charitatis, & obseruationis mandatorum Dei, per quam pauci ambulant, ideóque viæ terminum, cœlestem beatitudinem, pauci consequuntur. Ex omnibus qui Ægypto exierunt, solus Iosue & Caleb terram promissionis ingrediuntur. Quum

*Esaia 26. & 54. & 60.**Typus.**Ioan. 19.*

Christus duodecim tantum Apostolis suis diceret, *Vnus ex vobis est qui me tradet; omnes timuerunt: nec prius animo esse pacato potuerunt, quam Ioanne dilecto discipulo rogante, Christus eum demonstrasset.* Si timuerunt illi omnes, cum vnus tantum eiiceretur; consequens est, vt nos magis timeamus in tanta multitudine reproborum. Redè diuus

Homil. 38. in Euang.

Gregorius: *Quia vocati sumus, nouimus: si sumus electi non nouimus. Tanto ergo necesse est, vt vnusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat.* Hæc ille. Certè si vnus tantum reprobandus esset, salubriter cogitare vnusquisque deberet: Cauendum & prospiciendum mihi est, ne ille ego vnus sim. Quanto magis in tanta multitudine reproborum cauendum hoc erit? Huc pertinent quæ in variis Euangelii iam depromptimus. Primum ad illa verba, *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me: vbi de vero Christianismo disputatum est.* Deinde ad illa verba, *Ecce, hic positus est in ruinam multorum in Israël: vbi de profectu nostro in professione Christiana examinando actum est.* Rursum ad illa verba, *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores: vbi vocationem & professionem externam, ad pietatem & salutem non sufficere, ostensum est.* Tum ad illa quoque verba, *Vnde ergo habet Zizania?* vbi de abundantia iniquitatis, Christi abundante gratia disceptatum est.

*Domin. 2. Aduent. tex. 6.**Infra Octa. Natiuit. Domini, tex. 2.**Domin. 3. post Epiph. tex. 9.**Domin. 5. post Epiph. tex. 4.**Domin. 2. post Pentecost. text. 7.**Domin. 13. post Pentecost. tex. 7.**Loca contra Politicos.*

quo in loco de vocatione nostra ad salutem sollicitè cõseruanda differuimus. Ac postremò ad illa verba, *Nisi hic alienigena, & hic erat Samaritanus: ad quæ verba de inani vocationis aut status titulo, vbi res nomini non respondet, actum est.* Quæ etiã omnia loca contra Politicos, & pseudochristianos faciunt: docentque cur & quomodo sit verum, quod hæc dicitur: *Multi vocati, pauci electi.*

RAT quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset, quia Iesus veniret à Iudaa in Galilaam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat. Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei, & nuntiauerunt, dicentes, quia filius eius viuere. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit. Et credidit ipse, & domus eius tota.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Cuius filius infirmabatur. Calamitates eos ad Deum adducunt, qui absque eis venturi non erant.
2. Cum audisset, quia Iesus venit in Galilaam, abiit ad eum. De occasione virtutis, aut alicuius boni non praetermittenda.
3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius. De cura parentum erga liberos.
4. Incipiebat enim mori. Contra peccati aut emendationis vitæ dilatores, vsque ad horam, aut periculum mortis.
5. Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. De curiositate, & incredulitate in homine iam credente acriter taxanda.
6. Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. De perseverantia in oratione.
7. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & abiit. De gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio.
8. Et credidit ipse, & domus eius tota. Exempla dominorum plurimum apud subditos in vtranque partem valere.

1. Cuius filius infirmabatur.

LO C U S moralis, quòd calamitates ad Deum adducunt, Tribulatio ad qui absque eis venturi non erant. Hic enim regulus & Deum adducit. vir nobilis ad Christum venit, propter infirmitatem filij sui,

*Exempla.**Pfal. 77.**Pfal. 31.**Serm. 48. in
Cant.**Epist. 87.**Exemplum.**Enarrat. in
Pfal. 50.**Pfal. 114.
Similia.**Exemplum.**Laert. lib. 7.*

alioqui fortè non venturus. Sic olim in deserto Iudæi. *Cum occideret eos Deus, id est, ad mortis vsque periculum affligeret, quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebāt ad eum: & rememorati sunt, quia Deus est adiutor eorum.* Sic & David ipse, à Deo afflictus, de se fatetur: *Conuersus sum in arumna mea, dum configitur spina.* In quæ verba D. Bernardus: *Bene confixus, quia conuersus exinde est. Bene pungeris, si compungeris.* Multi, cum sentiunt pœnam, corrigunt culpam. *Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Hæc ille. Appositè hac de re D. Augustinus: *Quàm multa habeant impij dona & munera gratuita ab illo quem cõtemnunt, enumerare quis potest? Inter quæ illud magnum, quòd exẽplis interpositarum tribulationum, quæ huius seculi dulcedini, tanquam bonus medicus miscet, admonet eos, si attendere velint, fugere à ventura ira; & cum in via sunt, id est, in hac vita, concordare cum sermone Dei, quem sibi aduersarium habent, malè viuendo. Quid ergo non misericorditer præstatur hominibus à Domino Deo, à quo etiam tribulatio beneficium est? Nam res prospera donum est consolantis, res autem aduersa donum est admonentis Dei.* Hæc ille. Alibi exemplum de Dauide adiert. *Hoc peccatum (adulterium & homicidium dicit) non fecit David, quòd persecutorem Saulem pateretur, quando per diuersa fugiebat, ne in manus eius incideret. Erat in infirmitatè tribulationis suæ tanto in Deum intentior, quanto miserior videbatur. Vtile quiddam est tribulatio, vtile medici ferramentum, tanquam contra diaboli tentamentum. Factus est postea securus, deuictis hostibus, pressura caruit, tumor excreuit. Vnde & alibi idem de seipso dicit: Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui.* Nempe sicut medici amaris sirupis atque pillulis morbo medentur, ita Deus labore & afflictione vitia curat. *Quemadmodum equorum domitor, quum alia ratione domare & freno assuescere non potest, paleas eis dare, & pinguiori pabulo priuare, ac durius in omnibus tractare solet; sic Deus refractarios, & obedire nolentes, calamitatibus immisissis, ad frugem reuocat. Sanè sicut aqua diluuij, quo magis crescebat, tanto magis arcam in sublime efferebat: sic tribulationum aquæ, animum sursum impellunt, Deoque approximare faciunt. Ionas, qui libet fugit à facie Dei, in mare proiectus, & in ventre cœti cõclusus, Deo obediens factus est. Mox enim vt in ripam eiectus est, vadit in Niniuem, & prædicat verbum Dei.* Zeno

Cirtius

Cittius Philosophus dicere solebat, *se nūquam commodius nauigasse, quā cū nauī fracta, & amplissimis opib⁹ naufragio amissis, nauē enatavit.* Tunc enim philosophiæ operam dare cœpit. Sicut *4. Reg. 2.*
 Elisæus Propheta aquas Iericho pessimas & steriles immisso sale sanauit, ollam verò pulmenti iniecta farina salubrem fecit: sic Deus alios farina, alios sale, alios rebus fecundis & mollibus, alios aduersis & pungentibus sanat, integros & fecundos facit. Tobias cæcus, ex felle piscis visum recepit: *Tob. 17.*
 Ionathas verò ex fauo mellis accipiens oculos illuminatos habuit. Sic alios felle, alios melle Deus illuminat. *1. Reg. 14.*

Cū Daniel Propheta Regi Nabuchodonosor terribile *Exemplum.*
 illud somnium aperuit, quo de regno eiiceretur, & cum feris conuersaretur; primò quidem blandis illum verbis alloquitur. *Placeat tibi ò Rex consiliū meum. Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperū, forsitan ignoscet delictis tuis.* Sed cū hoc mel, hæc farina nihil iuaret, imò Rex adhuc superbior fieret, & post finem duodecim mensium, in aula Babylonis deambulans, diceret. *Nōne hæc est Babylon magna, quā ego adificaui in domum regiam, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cū adhuc sermo esset in ore Regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex. Regnum transibit à te, & ab hominibus eijciens te, & cum bestijs feris erit habitatio tua, &c. donec scias quòd dominetur excelsus in regno hominum, & cuiuscunque voluerit, det illud.* Quod totum ita factum est, Rexque post septem annorum decursum, diuinæ iustitiæ sale confricatus, & felle potatus, in præclara respicientiæ & sanitatis verba prorupit, vt apud Danielē videre licet. *Quare de superbis huius seculi sic alius Propheta: Indulxisti genti (peccatrici) Domine, indulxisti genti. Nunquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terræ, id est, longissimè à te recesserunt, Domine in angustia requisierunt te: in tribulatione murmuris, doctrina tua in eis.* Sic Pharaon induratus fuit, non plagis acceptis, sed indulgētia & remissione plagarū. Cū enim aliqua plaga percutiebat, emolliebatur cor eius, & aliquid semper Moyssi ampliùs concessit; cessante verò plaga, statim obduruit: denique tuæ maxime obduratur, quum abeuntibus filiis Israël, se extra omne plagarū periculum existimās, eos vsq; ad mare rubrum persequitur. Sic superbus ille Imperator Valens, & acerbissimus Catholicorum persecutor, eiusdemq; præfectus, Modestus nomine, non re, calamitate deiecit, D. Baulium, quem persequiebantur, adire, & opem illius in filij infirmitate, sicuti iste *Exemplum.*
 f s regulus

In Monol. de
S. Basilio.

Exempla.

regulus Christū adiit, expetere coguntur. De quo sic Gregorius Nazian. *Filius Imperatoris egrotabat. Cū autē huic malo nullam medicinam inueniret, ad Basiliū opem confugit. & quoniam ob contumeliam recidens illatam, eum suo nomine accersere verebatur, alijs, quos arctissima familiaritate & beneuolētia complectebatur, hanc legationem committit. Idem autem & eius prefecto Modesto (qui paulo antē Valentis nomine Basilio conuento, exitium ei & mortem comminatur, nisi Imperatoris voluntati se accomodet) non multo post accidit. Nam hunc quoq; morbus quispiam obortus, viri sancti manibus substernit. Quæ res prefecto cordatis hominibus in documentū cedit. Nam plerūmq; prospero rerum successu melior magisq; expetenda est afflictio. Aegro corpore erat illacrymabatur, distorquebatur, Basilium accersebat, obsecrabat. Satisfactionē habes, clamabat, da salutem. Et quidē hanc consecutus est. Hæc Nazianzenus. Sed & arrogatissimus ille atq; impiissimus Rex Antiochus, qui sibi videbatur etiā fluctib⁹ maris imperare, & montiū altitudines in scatera appendere, acerrimo morbo humiliatus, & manifestam Dei virtutem in seipso contestans, dicebat: *Iustum est subditum esse Deo, & mortalē non paria Deo sentire.**

2. Machab. 6.

Apophteg-
ma.

Simile.

Celebris est illa Philosophorum sententia, *In regno voluptatis virtuti non esse locum.* Quemadmodum enim emortuæ carnes in aqua dulci coriumpuntur, vermibusq; scatere incipiunt; in falsa verò quàm diutillimè conseruantur, & à nauigantibus ad extremos vsque mundi fines incorruptæ deferuntur: sic humanus animus laboribus perficitur ac roboratur: delitijs autem diffluit ac dissoluitur. Vnde est illud Prophetæ: *Vsquequo delitijs dissolueris filia vaga?* Antiquissimum & latissimum Assyriorum imperium vnus Sardanapali libidines & voluptates in seruitutem redegerunt. Sicut ceruus, animal alioqui hominem maximè timens, vehementer tamen à canibus si vrgetur, sua sponte ad hominem fugit; sic tribulationes, quasi canes, peccatorem persequentes, vt ad Deum sponte confugiat, de quo prius nec audire sustinebat, sæpe compellunt. Quemadmodum rhamnus, licet arbor sit multæ amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis; multum tamen est medicinalis (nam ex succo radicis medicamentū fit, oculos claros reddens, semen etiam secundinas ex vtero trahit:) sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in verborum folijs ad audiendum, & in factorū ramis ad tolerādū; tamen medicinalis est cōtra peccata; & inprimis, quia oculos cordis clarificat (vnde

Ierem. 31.

Similium cō-
geries.

1.

2.

Gemin. lib. 3.
cap. 78.

alicubi

aliqui diuus Gregorius: *Oculos quos culpa claudit, pœna aperit*) quia hominem excitat, vt propter peccata sua, se huiusmodi malis affligi sentiat. Sicut sartor pannum rescindit, diuidit, destruit, sarcit, vt vestem tandem cōmodam efficiat, & in hac parte scindit, vt conectat in illa; integrum lacerat, vt coniungat: sic Deus quū per tribulationes lacerat, ab amicis separat, carnem destruit; non id lacerandi aut destruendi causa facit; sed mundi voluptates rescindit, vt cœli gaudia animo communicet; diuitias caducas aufert, vt æternas cōferat; nostrum interea animum, patientiæ, multarumque virtutum præclaram vestem efficiens. Sic *vt faciat opus suum*, *Esaia 28.*

quod misericordiæ & gloriæ est: *alienū est opus eius*, seueritatis & asperitatis opus facit. Qui ex aduersa aliqua fortuna mox in prosperam commigrare festinant, similes iis sunt, qui odio hyberni frigoris æstiuum tempus optant. Isti enim temporū molestias non fugiunt, sed mutant: quos Propheta his verbis taxat: *Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei versus, & ingreditur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eam coluber.* Aduersæ res, aut æquanimiter ferendæ, vt Deo magis adhæreas; aut non nisi in æquabilitatem vt transeant optandum, ne à Deo recedatur. *Beatus vir qui*

suffert tentationem. In quæ verba Eusebius Emiffenus: *An tu hunc potentem & felicem vocas qui in mortem suam fortis est, cui prouentuum fallax umbra, presentium æternorū congregat causas malorum? Quis beatam dixerit validam in ingulū suum dexteram? Quis probabiliter laudet velocē ad ardua præcipitia festinantem? Quis eius miretur ascensum, quem de summo prospicit esse casurum? An illum felicem vocas, qui gemmato atque aurato sibi poculo venena miscet, qui infidelis, obscœnus, cupidus, & cruētus, eo quod Domini vias aspernatur, per suas ire permittitur? Beatus ille, qui suffert tētationem: quia cum emendatus & probatus fuerit, accipiet coronam.* Sanè quemadmodum luna non patitur eclipsim, nisi cum plena est: sic homo tunc maxime solet ostentari, quum plenus diuitiis est. Et quemadmodum luna, cum plena est, longiùs distat à sole: sic qui opibus circumfluunt, solent plerunque se à Deo longissimè separare. Hæc est igitur Dei prouidentia, cum ingenti misericordia coniuncta, vt quibus id necessarium aut vtile esse profpexerit, calamitates subinde immittat. *Sicut aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatorio non extrahit: sic Deus tribulationis nubem non abducit, donec nos penitus emendauerit,* ait sanctus Chrysostomus. *Qui ex tribulatione ad*

Deum

Psal. 37.

8.

Deum à peccatis conuersus fuerat, sic clamauit : *Sagitta tua infixæ sunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam.* Sicut enim ſagitta infixæ corpori dolorem adfert, & remediũ quæſtere compellit : ſic tribulatio dolorem cordi adfert, & vt in aliis rebus, in cogitatione boni æterni ſolacium quæramus, facit. Accipe huius rei exemplum. Sanctus Dunſtanus, poſtea quidem Archiepiſcopus Cantuarienſis, adhuc adoleſcens totus ad nuptias propendens, quum fruſtra ab Epifcopo Vintonienſi ad cœlibatum moneretur, tertiana acri febre correptus, virginitatem vouit ; erubeſcens, quòd tertianæ febris ignis potentior in eo ad cõuerſionem fuerit, quàm ignis amoris Dei. De hac materia iam in aliis * Dominicis aliquoties diximus non pauca, quæ & huc conferri poſſunt.

*Exemplum.**In vitæ eius**apud Surium,**tom. 2. p. 312.*** Dom. 2. Ad-**uic. text. 1. Dom.**3. poſt Paſch. text.**1. Dom. 15. poſt**Pentec. text. 6.*

2. Cùm audiſſet quia Ieſus venit in Galilæã, abiit ad eum.

Occaſio boni
non præter-
mittenda.

Locus moralis, de occaſione virtutis aut alicuius boni nõ prætermittenda. Audito quòd Ieſus in illas partes veniret, vbi regulus iſte, cuius filius infirmabatur, habitauit, non neglexit occaſionem rei bene gerendæ: ſtatim ad Ieſum profeſtus eſt, infirmi filij ſanitatẽ procuraturus. Tota hæc vita occaſio boni eſt, quia Chriſtum perpetuò nobiſcum præſentem habemus, eo ipſo dicente: *Ecce, ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi* quod neceſſariò de fidelibus uſque ad conſummationem ſæculi duraturis intelligi debet. Eſt autem nobiſcum perpetuò Chriſtus, quia Spiritus Chriſti habitat in nobis. *Si enim Chriſti eſtis* (ait Apoſtulus) *Spiritus Chriſti habitat in vobis.* Denique nobiſcum eſt, & nobis adeſt per gratiam, per Sacramenta, per verbum & doctrinam. Non eſt tanta & tam præſens occaſio vel ad momentum differenda: quia eſi per totam vitam adeſt, tamen nec de momẽto futuro certi ſumus. Sic ad Theſſalonienſes Apoſtulus: *Ipsi diligenter ſcitis, quia dies Domini ſicut fur, ita in nocte veniet.* Hoc vnum conſiderare, moneantur auditores. Si vobis in inferno conſtitutis pœnitentia prædicaretur, ac diceretur; *Ecce, pœnitentiam agite, & liberabit vos Deus: quãta alacritate, quã auidè hoc Euangelium omnes artiperetis?* At nullum ibi pœnitentiæ tempus relinquitur. *Nunc* (in hac vita) *eſt tempus acceptabile, nunc dies ſalutis.* *Ambulate* (ait Chriſtus ipſe) *dum lucem habetis, ne tenebra vos comprehendant;* illæ ſanè tenebræ exteriores, quæ extra omnem veniæ ſpẽm

Matth. 28.

Rom. 4.

1. Theſſ. 5.

2 Cor. 6.

1. Ian. 12.

spem ponuntur. De die in diem viuimus. Amplos redditus certos non habemus, Nemo vel vnum sibi diem certò polliceri potest. Vt quid ergo sic tempus dilapidamus, ac si ad annos quàm plurimos censum eius aliquem à Deo accepissemus, aut nescio quos thesauros repositos haberemus? Simile.

Notandum & tremendum illud, quòd abuentibus Dei gratia, donis, oportunitate, atque emendationem insigniter differentibus, etiam vitæ dies abbreviantur. Deus tempore Noe concesserat centum viginti annos pœnitentiæ. *Non permanebit* (inquit) *spiritus meus in homine* (id est, in hac hodierna generatione hominum) *in æternum* (id est, vsque ad finem seculi) *quia caro est, tota carnaliter viuens: eruntque dies illius centum viginti annorum.* Tot videlicet annis pœnitentiam eorum expectabo, aut certè generale diluuiũ orbis protraham. Cæterum quum per Noe *iustitia praconem*, de his admoniti, nihilo meliores fierent, Deusque iterum atque iterum diluuium futurum frustra prædiceret, viginti annos refecauit. Nam quum anno ætatis Noe 500. antedictam illam comminationem Deus enũtiasset, cœpit diluuium anno ætatis Noe 600. vt Scriptura cõmemorat. Ezechia regi, nisi in morbo pœnituisset, quindecim anni vitæ eius dẽpti fuissent. Acta enim pœnitẽtia, & effusis lachrymis coram Deo, accepto mortis nũtio, ad quindecim annos vita eius propagatur. Sicut iustus rapitur, *ne malitia mutet intellectum*; sic impius tollitur, ne videat gloriam Dei, id est, fruatur gratia Dei. De qua re sic apud Iob legimus: *Nunquid semitam seculorum custodire cupis, quam calcauerunt viri iniqui, qui sublati sunt ante tempus suum, fluius subuertit fundamentum eorum?* Sic & manifestè Salomon: *Timor Domini apponet dies, & anni impiorum breuiabuntur.* Deniq; sic Heli in pœnam peccati, tum sui, tum filiorum suorum dictum est: *Pars magna domus tue morietur quum ad virilem ætatem peruenerit, & non erit senex in domo tua omnibus diebus.* Ad cuius rei comprobationem Abimelech de stirpe Heli, cum 85. viris vestitis ephod lineo, id est, tribus sacerdotalis, vno & eodem die, iubente Saul, occisi sunt. Sed & hoc fortè sensũ, confidenti in diuitiis suis, & multos sibi annos promittenti (dicebat enim sibi, *Habes bona plurima reposita in annos multos*) dicitur à Deo: *Stulte, hac nocte tollent animam tuam à te.* Rectè igitur monuit Apostolus: *Sic currite, vt comprehendatis.* Currere ad brauium oportet, non differre, non lento gradu procedere. Grandis est via, breuis vita Abuentibus gratia, vita abbreviatur.

Gen. 6.

2. Pet. 2.

Genes. 5. & 7.

4. Reg. 20.

Sapient. 4.

Iob 23.

Prouer. 10.

1. Reg. 2.

1. Reg. 22.

Luca 12.

1. Cor. 9.

Typus.

Exod. 12.
 Simile.
 Prover. 10.
 Eccles. 11.

vita. Agnus Paschalis cum festinatione comedi iubetur: videlicet, ne exterminator Angelus veniat, ne diabolus, ne mors nos præoccupet. Si ad finem itineris, magnam pecuniæ vim quis accipere deberet, quomodo eò festinaret? *Qui congregat in messe, filius sapiens est; qui stertit æstate, filius confusionis est. Qui observat ventos, non seminat, & qui considerat nubes, non metet.*

Dilationis detrimēta.

1. 2.
 3.
 4.
 5.
 6.
 7.
 8.
 9.
 10.

Astutus serpens, procrastinationis author & instigator, optimè nouit, quot & quanta sunt eius detrimēta. Quòd vnum peccatū suo pōdere in aliud trahit. Deinde, quòd qui nō est hodie, cras minùs aptus erit. Rursum, quòd cōsuetudo vertitur in naturam. Præterea, quòd mala inueterata difficillimè curātur. Porro, quòd Dei gratia tanto certius amittitur, & eius ira tanto acrius prouocatur. Tum, quòd quāto serior cōuersio, tanto eius impedimenta semper erunt maiora. Postea, quòd nihil hora mortis incertius. Iterum, quòd eius regnum magis ac magis in te confirmatur. Denique, quòd animæ tuæ facultates longa peccati mora debilitantur, intellectus obscuratur, voluntas deprauatur, memoria hebetatur; inferior verò appetitus accenditur & roboratur. Postremò, quòd nodos nobis nequam conuenit, magno nostro dolore & labore soluendos, quodque cibos accipimus, postea reuomendos; & quòd fauum mellis degustamus, multo absinthio compēsandum. Hæc ille hostis noster singula nouit, & dilationis ac prætermittæ bene agendi occasionis illustria damna esse non ignorans, propterea dilationem virtutis omnibus modis suadet. Sed eius fraudib⁹ abiuratis, imitemur nauarum morem; qui, vbi secunda spirare aura cœperit, protinus è portu soluunt. Quum Apostolus dixisset: *Videte ne quis desit gratia Dei* (quod est occasione gratiæ oblatam negligere) adiecit: *Ne qua radix amaritudinis, id est, amara radix, sursum germinans, impediatur: scilicet hanc gratiam.* Hæc amara radix, & multorum malorum tristis scaturigo, est ignaua dilatio & procrastinatio boni. Quot mala proferat, suprâ enumerauimus ex parte.

Simile.

Hebr. 12.

Serò pœnitentes pauci.

Notandum est, speciales Christi gratias sero pœnitentibus datas, non nisi vni aut alteri collatas fuisse. Vni tantū triginta annos laboranti in probatica piscina sanitatem dedit. Ex omnibus adulteris vni tantum Magdalenæ peccata remisit. Ex omnibus diuitibus vni Zachæo dixit: *Hodie salus huic domui facta est.* Ex omnibus latronibus vni tantum dictum est:

Hodie

Hodie tecum eris in paradiso. Atqui quum vocat ad suam gratiã, omnes vocat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiã vos.* Omnes vocat, omnes venire iubet: neminem tardari vult. Hominem vero iam laborantem, iam oneratum, tardare & expectare, vt magis laboret, ac magis oneretur, atque ita ad veniendũ magis fiat inidoneus, quanta dementia est! De hoc argumento in aliis iam * Domini-
cis aliquoties dictum est.

Matth. 11.

* *Dom Septuag. tex. 4. & 5. Do- min 5. post Epi- ph. tex. 2. & Dom. 9 post Pẽ- tec. tex. 4.*

3. Rogabat eum vt descenderet, & sanaret filium eius.

LO C V S moralis de cura parentum erga liberos. Restẽ hic regulus ficit, factumq; eius miraculo Christus comprobavit, quod de filij salute sollicitus, ad Christũ venit, eam ab illo, tanquam optimo & potentissimo medico, impetraturus. Nec corporalem hanc sanitatem vel ille pater tam sollicitẽ à Christo petiisset, nec eam Christus tanta facilitate concessisset, nisi tum pater bene erga Christũ affectus, atque ad fidem procliuis, tam suam, quẽm filij spiritualem quoque salutẽ ex hac occasione speraret; tum Christus eam in hoc externo beneficio præcipuẽ attendisset. Id quod rei exitus comprobavit. Reddita enim, iuxta Christi verbum, filio sanitate, *cre- didit homo ille, & domus eius tota.* Parentum certẽ est, corporalem filiorũ salutem procurare. (*qui enim domesticorum suo- rum curam non habet, infidelis est*) sed spiritualem & rationalem multo magis; quia nõ bruta, sed homines genuerũt, eosdemq; in spirituales Dei filios regenerari fecerunt: & quidem spirituali eorũ suscepta cura, quum susceptores in baptismo, seu patrini curam illam baptizati spirituale, quam ad fontẽ spopõderunt, in parentes mox deuoluere soleãt. Quod si vbiq; non fiat, sat tamen iusta est ex ipsa vi nature, atque in Scripturis reuelata (quas alio in Euãgelio iam protulimus) ad hanc necessariam curam obligatio. Aristoteles scripsit, filiũ erudite, patris esse; sicut nutrire, matris est. Quemadmodum enim viscera terræ, aurũ & lapides preciosos proferunt, sed impolitos & rudes, quos postea artifex limat, sua opera atque industria perpolit: sic patris studio incumbit, filios à matre genitos & editos erudire. Nascuntur enim velut indigesta materia, ad virtutum tamen & scientiarum varietatem & pulchritudinem suscipiendam apta. Sicut speculum omnia repræsentat quæcunque ei obiciuntur, quia natura pel- lucida est & inanis: sic tenera puerorum ætas ad eas omnes formas se accommodat, eas imitatur, eas vitæ actione

Parentum cura de liberis.

1. *Tim. 5.*

Institur libero- rum natura pa- rent docet. Occo- nom lib. 1. c. 3.

Similia.

1.

2.

repræ

3. repræsentat, quas aut videt oculo obiectas, aut intelligit
 4. aures disciplinæ susceptas. Arbores cum teneræ sunt, ligare
 5. solemus, & aliquo fulcimento, ne vel quouis vento huc il-
 luc impulsæ deiciantur tandem, vel etiam incurvæ crescât,
 constringimus. Equis, quum adhuc pulli sunt, frena impo-
 nuntur; ne absque illis maturè iniectis, hiant penitus indomiti
 & effrenati. Quas aves domesticas & familiares esse volu-
 mus, adhuc implumes è nido sublatas, caueo includimus. Sic
 parentes à prima ætate liberos suos castitatem, pietatem,
 obedientiam, aliasque excellentes virtutes vt docere tenen-
 tur, ita magna cum facilitate docere poterunt, si disfluere
 non sinunt, sed aliquo honesto exercitio, bonisque magi-
 stris eos constringant; si freno disciplinæ coerçant; si adhuc
 nihil suum habentes, vnde auolent, è nido materni sinus, &
 otij puerilis abreptos, cauea aliqua scholæ aut officinæ bo-
 næ includant.

Institutio etiã
 praua corrigit
 ingenia.
Simile.

Hæc enim prima cura etiam in pessimis ingeniis non pa-
 rum vtilitatis adfert, in bonis autem incredibilem fructum
 facit. Quemadmodum enim rota, si magno impetu ab ali-
 quo moueatur, et si postea, qui eam mouebat, cesset, mo-
 uetur tamen ad tempus ipsa per se, ab impetu mouentis
 impulsæ: sic adolescens, bonam institutionem nactus, vtcun-
 que ea cessante, & custode remoto, per se tamen ad bonum
 ac virtutem mouetur, quasi vi atque impetu institutionis
 præteritæ. *Gracchorum eloquentia* (ait D. Hieronymus)
multum ab infantia matris sermo contulisse scribitur. Hortensij
oratio inter paternos sinus coaluit. Difficuly eraditur, quod rü-
des animi perbiberunt. Lanarum conchyliã quis in pristinum
splendorem reuocet? Graca narrat historia, Alexandrum, poten-
tissimum regem, orbisque domitorẽ & in moribus, & in incessu,
Leonidis pædagogi sui nõ potuisse carere vitijs, quibus adhuc par-
uulus fuit infectus. Hæc ille Neronis pessimum ingenium eas
tamen notas virtutis à Seneca pædagogo suo animo impres-
sas exceperat, vt tum à primo eius quinquennio procul distare
ceteros Principes: Traian^o optimus princeps attestatus fuerit;
tum etiam moriens, quasi aliqua adhuc scintilla honestatis
relictã, dixerit: Dedecorose vixi, turpius peream. Peccatũ suum,
& pœnam peccati, ex prima virtutis disciplina recognouit.
Animus dum tener est adhuc (ait diuus Basiliius) *& ritu cera,*
quæ ipsa impressas in se formas: quas cunq; facillimè recipit, mol-
lissimè cedit, confestim ab ipso initio: omni rerum bonarum imbui
exercitatione debet, quo videlicet ubi postea rationis vsus
accesserit

Exempla.
Epist. ad Latam.

Bapt. Egnat.
in Nerone.

Regul. f. a. f. dis-
pur. m. terr. 15.
Simile.

accesserit, & habitum illum rerum dijudicandarum ætas maior attulerit, pietati iam ab incunte ætate assuetus, nullo impedimento cursu utatur faciliore: quum & ratio quid expediat, admoneat, & ad id assequendum facilitatem præbeat consuetudo.

Hæc ille. Exemplum piæ & religioſe ab incunte ætate educationis filiorum, in suo Samuele ostendit pientiffima illa Anna. Cuius in hac parte virtutem ac studium magnificè commendans sanctus Chryſoſtomus, sic inter cætera ſcribit:

Quemadmodum industrij agricola primùm semen in terram deponunt; deinde ubi conſpexerint è semine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulſam plantulã in aliud transferunt solum, ut terra recens gremio suo exceptam illius radicem, puram & integram vim suam ad nouam educationem proferat: Ita & Anna filium præter spem profeminatum, in templum tranſtulit è domo, ubi sunt perpetua fontium ſcatebræ, & irrigationes ſpirituales. Hæc ille. Ibi quippe erat Dei cultus ante oculos perpetuus, ibi quotidiana ſacra, populi ad pietatem confluxus, optimus magister Heli ſacerdos; ut nihil ſit mirum in tali educatione tantum emerſiſſe Prophetã, quantum hic Samuel erat, de quo dicitur: Non cecidit ex omnibus

Exemplum.

Homil. de Anna, & Samuelis educatione.

Similia.

1.

1. Reg. 3. 2. *verbis eius in terram.* Certè qualem plantula terram sortita fuerit, talem quoque fructum afferet: si arenosam & ſalsam, talem: si dulcem & pinguem, rursus conſimilem. Ita fons quidam est, doctrina, inſtitutio, educatio: qui domi paternæ ferè arenosus & ſalsus est, multis impedimentis, multis blandimentis plenus; foris autem cum bono delecto acceptus, dulcis & pinguis. Sicut enim caules, aliæque multæ herbæ & plantæ, nisi tranſplantentur, ſteriles & exiles manent; tranſplantatæ autem, magna cum vbertatè creſcunt: ita puerorum ingenia foris magis quàm domi, & feliciùs excoluntur. Imò arbor per se inſrugifera (ait Plinius) tamen inſitione diſcit ferre fructus. ita prauum ingenium inſtitutione ad bonam frugem poteſt demutari. Contrà verò terra ipſa quo melior est natura (ait Plutarchus) hoc magis corrumpitur ſi negligatur: ita ingenia niſi rectè excolantur, quo ſunt feliciora, hoc pluribus vitijs obducuntur. Hæc omnia ad parentum obligationem, circa piã & laudabilem filiorum educationem, maiorem ostendendam faciunt. Parentes ſtolidè indulgentes liberis, ſimiarum ſimiles ſunt, qui catulos ſuos ferè complexu necant. Contrà, vſus quum informes gignat catulos, eos lambendo format. Sic rudes ingenij fœtus parentum cultura expolire debuit. Sed ea hominum etiam Chriſtianorum dementia

1. Reg. 3.

2.

3.

4.

Natur. hiſt. lib. 17. cap. 14.

5.

In Moralibus.

6.

7.

8.

Homil. 60.

est, ut pecorum magis quam filiorum cura habeatur. Nam (ut scribit Chrysoſtomus) ſi burdonibus atque aſinis agas no-
bis praeficiendus eſt; non parum vigilamus, ut dementem, aut
remulentum, aut furem, aut eius rei imperitum praeficiamus: ſed
verò ad colendum filiorum ingenium pedagogus ſit nobis inue-
niendus; qui caſu oblaſus fuerit, eum recipimus, nec cõſideramus
ullam artem ſublimiorem hoc artificio inueniri. Hæc ille. Rur-
ſum alibi: Ut fundus quidem ſit optimus, cuncta molimur, eumq;
ſideli viro magna cura tradimus, & agaſonem, mulionem, pro-
curatorẽmque atque diſpenſatorem, qui nobis magna beneuo-
lentiã afficiatur, inquirimus. Ceterum quod nobis omnium cha-
riſſimum eſt, omnino negligimus; quo pacto filium noſtrum ſideli
cuiſiam viro permittamus, qui ipſius ſeruare pudicitiam, forma-
re mores, ingenium expolire & exornare poſſit.

Homil. 9. in 1.
ad Tim.

Sed vide quid in hoc genere & quomodo Scriptura lo-
quatur. Populo Iſraëliico omnibus flagitijs contaminato,
hanc peſſimæ educationis originem, flagitiõſæ vitæ cauſam
fuiſſe affirmat. Pater (inquit) tuus Amorrhæus, mater tua
Cethæa. id eſt, parentes tui ergate barbari & crudeles extite-
runt. Quando nata es, aqua non es lota, nec ſale ſalita, nec in-
uoluta pannis. Non pepercit ſuper te oculus, ut faceret tibi unum
de his, miſeratus tui; ſed proiecta es ſuper faciem terra. Omnia
hæc ſpiritualiter intelligenda ſunt, quòd Iudæi ex paren-
tibus idololatriſ & impijs nati, qui Deum ſuum derelique-
runt, in eiſdem idololatriæ ſordibus liberos ſuos educarunt.
Et, ut apud Eſdram legimus, qui non ita multo poſt Ezechie-
lem vixit; quum Iudæi uxores Azotidas, & Moabitidas, &
Ammonitidas ducerent, filij eorum ex media parte loquebantur
Azoticè, & neſciebant loqui Iudaicè: quia cum religione &
lingua vernacula deſerat. Sic hodie, vb. parentes vel om-
nino, vel ex aliqua parte hæretici aut ſchiſmatici ſunt, vſu-
venire cernimus. Plura de hoc argumento vide ſuprà in alia
Dominica.

Ezech. 18.

3. Eſdr. 13.

Dominij, 1. poſt
Epiſt. xxv. 3.

4. Incipiebat enim mori.

Dilata pœni-
tentiã vſque
ad mortem.

Locus moralis contra pœnitentiæ aut emendationis vitæ
dilatores vſque ad horam aut periculum mortis. Eſt
enim regulus iſte rectiſſimè quidem fecit, quòd audiens
Chriſtum venire, conſeſtim eum adiret; quòd pro filij ſui ſa-
lute apud eum intercederet, malis medendi artibus non
vſus; quòd filij ſui eam curam habuit quam oportuit; tamen
in hoc peccauit, quòd extremum quaſi vitæ periculum expe-
ctauit.

Et ait, nec prius ad Christi auxilium confugit, quam puer eius inciperet iam mori, essetque morti proximus. Nam & propterea quandam Dei tentationem ad primum petitionis suæ verbum Christus ei obiecit, dicens: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.* quasi diceret: Extremum expectasti filij periculum, vt à me impetrares in eo sanando miraculum.

Est autem huius generis tentatio ipsi tentanti longè periculossissima, multas ob causas. Primum propter mortis incertitudinem. Idcirco enim incertam esse Deus voluit mortis horam, vt in omnem essemus parati horam, nec vlla respiciendi expectaretur hora. Denique ne vel accelerata, vel nimium dilata esset nostra pœnitentia. Si enim statim se moriturum quis sciret, accelerata, magis que extorta, quàm voluntaria, magis confusa quàm ordinata pœnitentia esset. Si certum, sed adhuc prolixum moriendi tempus sciretur, eousque innumeri differrent, seseque innumeris interea peccatis obruerent. Quare iuxta doctrinam sancti Augustini: *Praueniendus est dies, qui prauenire consuevit.* Rursum,

quia pœnitentia in illo articulo difficillima erit. Passiones tristes & melancholicæ multo magis animum impediunt & turbant, quàm delectabiles: quia tristitia cor exiccat & constringit, sicut lætitia dilatat. Nihil autem mortis imminentis aut apprehensione, aut coniunctis doloribus tristius. Bonis enim iuxta ac malis mortis expectatio, aliquo modo tristis & metuenda est, vt non ineleganter olim respondit Aristippus clarus philosophus. Cùm nauis vectus procellis impetentibus supra modum perturbaretur; quidam ex ijs qui simul nauigabât, Nûmne, inquit, etiam tu metu percelleris, quem admodum, vulgus? At ille: Prorsus, ait, neque iniuria; Vobis enim de vita scelerosa infelicique labor est; & præsens periculum; mihi verò de felicitate atque beatitudine incumbit cura. Deinde perniciofa hæc res est, quia Deo vehementer ingrata: *Iam enim te peccata dimitunt, non tu illa. Va autem illis, qui tunc habuerunt terminum luxuria, quando vita.* Semei post multa maledicta, videns cum triumpho & victoria redeuntem Dauid, reconciliari suo Regi petijt: cui etsi ad præsens tempus veniam dedisse Dauid videretur, filio tamen Salomoni in mandatis dedit, vt non deduceret canos eius pacificè ad inferos. **Qui** venientem Christum ad iudicium (quod cuique in morte particulare fit) expectat vt tunc ei reconcilietur, vt cunq̃ue ei per claues Ecclesiæ in Christi nomine venia detur, à Christo tamẽ, qui cor & renes scrutatur,

Dilatio vsque ad mortẽ, tentatio periculosa.

1.

Mortis hora cur incerta.

Serm. 120.
de temp.

2.

Ælianus lib. 9.
var. hist.

3.

Ambros. serm.
de pœnit.

2. Reg. 19.

3. Reg. 1.

Serm. 130.
de temp.

4.

Ibidem.

1.

2.

3.

Histor. lib. 5.
cap. 15.
Homil. 50. ex
Homil. 50.

Psal. 61.

Hieron. Olee-
ster. ad cap.
30. Exod.

Statera men-
dax.

verane an falsa, seria an ficta resipiscentia fuerit, duram sententiam accipere merito debet formidare. *Apud illum enim cordis interpretem* (ait Augustinus) *ars non admittetur ad salutem*. Porro & rara avis in terris est, poenitentiae donum in extremis. Vni latroni in cruce Christi id datum esse Scriptura commemorat. Sed vide quid ad hoc respondeat sanctus Augustinus: *Primum considerandum in latrone illo, non solum credulitatis compendium, sed deuotio, sed temporis illius, sub quo haec agebantur, occasio, quo iustorum legitur titubasse perfectio. Deinde autem mihi fidem latronis ostende, & tunc tibi latronis beatitudinem pollicere*. Inter medios Christi hostes, & ubi Christus maximè vilipenditur, ita Christum confitere, vt latro in cruce, inter medios militum Romanorum gladios, & Iudaeorum blasphemias, fecit. *Immittit diabolis securitatem, vt inferat perditionem, neque dinumerari possint, quantos hac inanis spei umbra deceperit*. Vide apud Venerabilem Bedam terribile exemplum. Qui vsque ad morbi extremum poenitere distulerat, vrgentibus fratribus vt vel in extremo id faceret, *Non est, inquit mihi modò tempus vitam mutandi, cum ipse videam iudicium meum esse completum*. Sapienter diuus Augustinus: *Certiores sunt clauis Ecclesiae, quam corda Regum. Et tamen nulla occasio praetermittitur, nullus labor subterfugitur, nullis impensis parcitur, vt quod à Rege beneficium expectamus, consequamur*.

De istis procrastinatoribus dicit Propheta Regius: *Mendaces filii hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum*. Mendaces sunt in stateris, quia alia statera, & alio pondere temporalia mensurant, quam spiritualia, eoque leuiori. In veteri Lege duplex erat siclus, vnus sanctuarij proprius, alius communis. Ille ex auro purissimo; hic ex crassiori. Ille duplo plus valebat quam alter. Illo taxabantur omnia quae Deo consecrabantur in cultum, aut sacrificium; hoc profana. Nos contra pondere sanctuarij, id est, duplo imò centuplo maiori, temporalia & profana pensamus; circa illa conquirenda nullum elabi tempus sinimus. Pondere vulgari & vili spiritualia, Dei cultum, & animae nostrae salutem ponderamus; harum rerum curam ad vltimum vsque vitae momentum protrahimus. Sed ô Christiane, ubi est fides tua de Christo dic obsecro! Credisne Christum tibi peccatorum gratiam facturum, veniam daturum? Cur ergo tam bono Redemptori ingratus es, vt potro offendere peigas? Credis eum tibi non parsurum-vt iustum vindicem? **Quanta ergo tua**
dementia

dementia est, illum Principem offendere, à quo nulla venia speratur? Latrocinij vitam qui agunt, variòque scelere ac maleficio eam contaminant, si pro comperto haberent, se à iudice comprehendendos, mortèque multandos absque vlla indulgentiæ spe, si in maleficio pergerent; vix eorum quisquã suæ vitæ prodigus sic esse yeller, vt maleficio maleficio addere, & ipsam comprehensionis horam expectare auderet, nisi qui ad impietatis fortè fastigium peruenisset. Sic qui ad vltimos vitæ dies resipiscentiam differunt, aut fide in Christum profus carere, aut in supremo impietatis gradu consistere conuincuntur. Plura de hoc argumento alibi diximus, quamuis non, vt putamus, eadem.

Simile.

*Dom. Septuag.
text. 4. Dom.
9. post Pentec.
text. 4. Dom.
15. post Pentec.
text. 7.*

5. *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.*

Locus moralis de curiositate & incredulitate acriter in homine iam credente reprehendenda, ac de ipsius reprehensionis fructu & vtilitate. In hoc enim hic regulus, redarguitur, quia cum esset nutritus inter Iudæos, & de Legge instructus, non per Scripturæ auctoritatem, sed per signa credere volebat, vtque signum videret, extremum filij periculum expectare. Communis ferè omnibus Iudæis hæc incredulitas fuit, quam & alibi Christus acerrimè taxat. Venientibus enim ad eum quibusdam de Scribis ac Pharisaïs, & dicentibus, *Magister, volumus à te signum videre; respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum quarit. Quæ verba iterum, eodem modo tentantibus eum Sadducæis, aliàs respondit. Malam & adulteram generationem vocat, quæ signa quærit, quia & malè fecit Deum tentado, & tale hoc malum fuit, vt animas suas non veras Dei per fidem sponsas, sed rerum caducarum adulteras amicas esse ostenderent. Quem admodum enim vxor maritum suum verè amans, nulla cupit amoris mariti erga se extraordinaria signa videre, vt quasi in ignem, aut aquam se in vxoris gratiã conijciat maritus; sed vero illo interno amore, quo ipsa maritum suum prosequitur, & cõmunibus externis signis amoris mariti erga se contenta est: sic anima fidelis, quæ in fide & charitate Deo suo desponsatur, si verè talis est, tot in seipsa signa videt, amorem Dei tam sincerum & vehementem, tot quoque ipsius Dei in se amoris amplexus, tam frequentes supernas dulcedines, tot quotidie fauores, gratias, beneficia, pacem denique illã Dei*

*Curiositas, &
incredulitas.*

Matth. 12.

Matth. 16.

Simile.

fui, quæ exuperat omnem sensum vt alia signa quærere, quæ vel fidem suam in Deum, vel charitatem Dei erga se confirmant, non superuacaneum tantum, sed & impium in primis esse existimet. Nam vt Deo soli adhærere, casti amoris argumentum; ita in rebus caducis signa exteriora quærere, animæ adulterantis est. Deinde, sicut veteres & pij Iudæi maiorum suorum signis, in deserto, in mari rubro, in monte Sina, in Iordanis transitu exhibitis, contenti erant, iuxta illud; *Interroga patres tuos, & dicent tibi*: sic Iudæi, docente Christo, omnésque hodie Christiani contenti esse debebant signis veteribus, vel ante Christi aduentum typicis, qualia Iudæos (maximè Scribas & Pharisæos, & principes populi, inter quos hic regulus fuisse videtur (non ignorare par erat; vel ab ipso Christo præstitis, qualia nostræ fidei sufficiunt. Omnis ergo hæc curiositas, & incredulitatis atque à Deo fornicationis species, meritò à Christo taxatur, siue in hoc regulo, siue in altantibus, siue in vtrisque, eorum corda ille vidit.

Reprehensio
medicamentum.
Similia.

1.

2.

Christus sanaturus morbum filij corporealem, voluit prius morbum patris spiritualem sanare. Præclarum enim medicamentum, oportuna & iusta reprehensio. Sicut pharmacum aliquod aut medicina vlceri adhibita, principio quidem molestiam exhibere videtur, sed postea salutem parit: sic correctio iusta, quæ grauis initio apparet, utilis & salutaris postea inuenitur. Sicut medicus ex tactu pulsus, de ægroto iudicat, viuâtne adhuc, & quam vitæ ac sanitatis recuperandæ spem gerat: sic tum alij cupiditatum pulsus, tum maximè ipsa reprehensio, mortificationis nostræ huic mundo, & vitæ in Christo signa sunt certissima. Si enim cupiditatum ac voluptatum motus, ipsaque reprehensio nullum in nobis sensum habent, nihil nos mouent, nihil perturbant, nihil pacem nostram cum Deo inquietant; certum indicium est, nos soli Christo viuere, mundo autem, eiusque honori (quem reprehensio violat) cupiditati ac voluptati mortuos esse. Heli sacerdos grauissimè per verba Dei puero Samueli reuelata, eique à Samuele communicata reprehensus, hoc solum humiliter respondit: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, facit*. Dauid à Nathan Propheta adulterij atque homicidij nomine obiurgatus, vnum verbum retulit: *Peccauit*. Quum Elaias Propheta Ezechiam Regem de ostensis thesauris reprehenderet, Deique acerbam cõminationem ei declararet, respondit: *Bonus sermo Domini, quem*

Exempla.

1. Reg. 3.

2. Reg. 12.

4. Reg. 30.

locustus es. Sic & noster regulus, accepta hac Christi non beneuola responsione, sed acri reprehensione nihil turbatus, pergit humiliter in sua petitione, dicens: *Domine, descende,* Ioan. 4. *priusquam moriatur filius meus.* Nouerat quippe non asperitatis, sed admonitionis & doctrinæ illa verba fuisse. Fructus *Similis.* odoriferus, licet densis & asperis frondibus contegatur, ipse per se odorem, quem è se emittit, manifestat: sic reprehensio salutaris, etsi sub uerbis aspera videatur, gratum tamen odorem spirat. Sicut caput vertigine laborans, vitta colligari expedit; sic animum curiosum quadam vertigine laborantem, vinculo salutaris doctrinæ constringi, & ne latius diuagetur, reprimi oportet.

6. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.*

LOCVS moralis de perseverantia in oratione. Regultis Perseuerantia in oratione.
 Lenim iste, etsi ad primam petitionem non solum non exauditus, verum etiam taxatus à Christo ac reprehensus fuerit, humiliter tamen atque constanter perseverat pulsans, pro salute filij iterum supplicans. De perseverantiæ virtute in genere, atque etiam respectu orationis ac precum; Domin. 13. post Pentecost. text. 6. & alij ibi annotatis. Luca 18. iam in aliis Dominicis aliquoties diximus. Hic tamen pauca addentur, prout Deus dabit. Admiranda est hac in parte Christi parabola, qua dicit: *Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerbatur. Vidua autem quadam erat in illa ciuitate, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo, & nolebas per multum tempus. Post hac autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hac vidua, vindicabo illam; ne in nouissimo veniens, suggillet me. Ait autem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Docet hac admirabilis parabola, in qua piissimus & clementissimus Deus se cum iniquo iudice, nec Deum nec homines timente, comparare voluit, vt nostram tarditatem excitaret; docet, inquam, eos, qui diuinæ misericordiæ distit, in oratione non perseverant, reputare Deum pro iniquissimo iudice, ac arbitro rerum humanarum, adeoque hoc iniquissimo homine deteriore, quo blasphemum magis cogitari nihil potest. Docet ergo, insigniter eos Deum blasphemare, qui vtunque repulsam ad tempus passi, in oratione tamen non perseverant. Mollius est, sed non minus ad persuadendum efficax, quod in alia parabola proponit Christus, dicens:*

Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte id est, in quavis necessitate) & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, &c. & ille de intus respondeat: Noli mihi molestus esse. Iam pueri mei mecum sunt, & ostium clausum, non possum surgere, & dare tibi. Et si ille perseverauerit pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Hic amicus noster Deus est, dicente Chri-

sto: Vos amici mei estis si feceritis quae ego praecipio vobis. Si per impossibile propter amicitiam Deus suos non audiret; tamen, ne quovis vulgari amico deterior videatur, perseveranti dabit, quia perseverat. Sic perseverantiae virtutem commendare Christus voluit, ut eius vim maiorem esse doceret, quam est amicitiae Dei erga dilectos & electos suos, quae tamen haud dubie est longe maxima. Sic rursus nostram tarditatem excitat, & alia quasi hyperbolica narratione ad feruorem & studium orandi pertinax adhortatur. Re-

In libr. Allegor. Et Petrus Rauennas super hanc parabolam: O quam dare vult, qui se inquietari taliter, taliter patitur suscitari! O quam pulsanti iste gestiuit occurrere, qui secreti sui cubile ipsam collo-

cavit ad ianuam! O quam negare noluit, qui etiam deneganti, qualiter extorqueretur, ostendit! O quam ad ianuam Dominus tantum, sed ipsa ianua Dominus fuit, qui dormientibus seruis, pulsantis necessitate solus & primus audiuit! O quam pius, quam misericors, qui, quod mandatis docet, probat & informat exemplis. Haec ille. Quemadmodum fumus ex modica flamma suscitatus, citò languescit, citò evanescit, nec altè conscendere valet: sic oratio ex modico spiritus feruore missa, quaeque semel facta statim se remittit, languida est, ad Deum non ascendit impetrandi viribus caret. Sicut stellae, quamvis circa caeli cardinem & axem moueantur, ipse tamen cardo nullatenus à sua quiete perturbatur, semper immobilis persistit: sic, quamvis pars sensualis, mundus, diabolus, ut orationem abrumpant, mentem modis omnibus exagitant atque sollicitant, ipsa tamen ad finem usque immota in oratione permanebit. Luctabatur Iacob cum Angelo usque mane: cui cum diceret, Dimitte me; respondit Iacob: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, Et benedixit ei in eodem loco. Sic tu Dominum non dimittas, donec petitionem tuam adimpleat. Id fecit sponsa in Canticis, dicens: Tenui eum, nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meae. Hoc considerans mulier illa Sunamitis, pedes Elisei Prophetae

Similia.

apptehen-

Genes. 32.

Cant. 3.

4. Reg. 4.

apprehendit, nec dimisit eum, donec filium eius suscitauit. Ut arbores & herbae in mundo crescerent, fecit Deus primo *Genes. 1.* Aridam, dicens: *Appareat arida.* Sine siccitate aliqua patientia tua non crescet, oratio tua non fructificabit. Quanti Deus in hac siccitate perseverantiam faciat, ostendit Deus *Ierem. 8.* in Ieremia, ubi ait: *Recordatus sum tui, quoniam sequuta es me in deserto.* Quasi diceret: Seruiebas mihi, nulla diu accepta consolatione: & in tempore siccitatis ac laboris perseverasti. Ideo in memoria mea te scripsi, & dignam tibi retributionem suo tempore rependam. Sic illos Deus superabundantes exaudit, qui in oratione patientiam habent, ac perseverantiam tenent.

7. *Credidit homo ille sermoni quem dixit ei Iesus, & abiit.*

LO C U S moralis de gratitudine animi pro accepto à Deo beneficio. Vbi primùm Christus regulo in oratione perseveranti dixit, *Vade, filius tuus vivit:* absque vlla mora credidit, abiit, & (vt in sequentibus patet) totam domum suam ad Christi fidem conuertit. Sic enim concludit Euangelium: *Et credidit ipse, & domus eius tota.* Multi vix plurimùm à Deo acceptis beneficiis & gratiis, ei tamen obediunt, in eum credunt, eius voluntatem faciunt. Hic vnica Christi voce audita, vno accepto sanati filij beneficio, credit ipse, & suos omnes ad fidem trahit. Sic de hoc regulo Cyrillus: *Christo filij sanitatem attribuens, cum vniuersa domo saluatur, seruentiorem iam fidem agendarum gratiarum asserens loco.* De incredulis Iudæis dicit Euangelista, *Et cum tanta signa fecisset inter eos, non credebant ei.* Pharaonem quot signa flectere non potuerint, Exodi historia describit. Ieroboam à Deo rebellans, & primùm altare schismaticum erigens, tria simul à Deo indignationis suæ signa accepit, nec quicquam tamen emendatur. *Missus vir Dei de Iuda in Bethel, Ieroboam stante super altare & thus iacente, exclamauit contra altare, & ait: Altare, Altare, hac dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine, & immolabit super te sacerdotes excelsorum, qui nunc in te thura succendunt, & ossa hominum super te incendet. Deditque in illa die signum, dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus. Altare scindetur, & effundetur cinis qui in eo est. Cùmq; audisset Rex sermonem hominis Dei, quem in clamauerat contra altare, extendit manum suam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius quã extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est: & effusus est cinis de altari, iuxta signum quod*

Gratitudo animi.

In Iōan. lib. 2.
cap. 22.

Iōan. 12.

Cap. 7. & seq.

3. Reg. 18.

Ieroboꝝ ingra-
titudo.

prædixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait Rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut restituantur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reuersa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Tria hic euidentiæ fuerunt signa: Altare scilicet, manus regis arefacta; eademque orante Propheta sanata. Nihil tamen hæc omnia impiū regem mouerunt, vt à sacrilegis altaribus abitineret. Vicit amor regni, & dominandi immensa cupido. Ne enim filij Israël in Hierosolymam ascēderent ad sacrificandum, vnde regnū Iuda roborandū, suum verò imminuēdum verebatur, voluit omnino in schismate sacrilego persistere. Sic hodie nihil Elisabetham hæreticā Angliæ reginam mouerunt varia de cælo signa. Nobilissimæ pyramidis templi diui Pauli Londinensis, toto regno celeberrimi, è cælo media die tactæ ad cineres vsq; adustio, templo ipso saluo, sola excepta mensa ministeriali, quæ altaris Catholici loco de nouo (vt suū fecit altare Ieroboam) extruxerant, in cineres quoque redacta: quod totū in ipsa vigilia Venerabilis Sacramenti (quē illi nunc diem prophano habēt) fieri Deus voluit. Terræ quoque aliquot iugera loco mota, cū arboribus in diuersum actis, viaque publica adiacente ita cōuersa, vt quod orientem prius spectabat, nunc occidentē solem aspiciat, & è diuerso, vasto interim & horrēdo hiatu relicto. Vna quoque ex pedissequis eius nobilibus, ipsa audiente & vidente, horrendis spectris conterrita a se propter hæresim & impudicitiam certo damnatam horribiliter eiulans, & animam eiulando exhalās. Nihil quoque Henricum tertium, Francorum Regem, vt fides Ecclesiæ Catholiciæ filius permaneret, mouere potuit miraculosa plauē Germanorum militum quadraginta millium, manu & copiis vix octo millium Catholicorum adepta victoria, fuis, fugatisque, & interneccioni datis hostibus: nihil, inquam, commouere potuit, quo minus tantæ tamque celebris & orthodoxæ religioni tam oportunæ, tam salutaris victoriæ Ducem nobilissimum, ac Principem generosissimū, Henricum Guisæ Ducem, alterum nostræ ætatis Iudam Machabæum, paruo post tempore, in suo ipsius cubiculo, penæque sua manu de repente aggressus, barbarè & crudeliter interficeret: nec in eum tantum, sed in totam nobilissimam familiam atrociter fœuret, Cardinalem fratrem eodem tempore sacrilegè occidens, & ad tertium, fratrem Ducem Cenomanensem, occidendum, percussorem mittens. Sic Pharaones & Ieroboas nouos

Anno 1587.

Anno 1588.

hæc ætas vidit. Certè Nabuchodonosor, etsi idolorū cultor, *Daniel. 1.*
 Daniele tamen à leonum faucibus ereptum videns, publi-
 co edicto sanxit, vt Danielis Deum omnes venerarentur.
 Porrò Elefbaan Æthiopum rex Christianus, obtenta nobilif- *Nicephor. lib. 17.*
 sima victoria cōtra Dunaan Iudæum, & grauissimum Chri- *cap. 6.*
 stianorum persecutorem, vt se Deo gratum ostēderet, *Quum*
inquit, nihil maius habeam, regnum hodie meum & sceptrum
propter amorē tuum depono, solitariam posthac & monasticam
vitā acturus. Quo dicto, monachali habitu sumpto, in eo per
totam vitam patienter & humiliter perseuerauit. De hoc ar-
gumento in aliis Dominicis plura diximus. *Dom. 13. post Pē-*
tec. text. 5. &
alijs illic anno-
tatis.

8. *Et credidit ipse, & domus eius tota.*

Locus moralis, exempla dominorum plurimum apud sub- *Exempla ma-*
 ditos seu in bonum, seu in malum valere. Hic regulus *iorum.*
 Christi miraculo ac beneficio sic incitatus est, vt non crede-
 ret ipse tantum, sed & domus eius tota, eius profecto sanis
 monitis, auctoritate, exemplo cōmota. Non satis habuit ani-
 mam suam saluam facere; quin & totam familiam eius be-
 neficii participem fieri voluit. Sic dominorum exempla imi-
 tati serui ac subditi solent. In veteri Scriptura legitur: *Arri-*
puit Saul gladium suum, & irruit super eum. Quod cum vidisset
armiger eius, videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse
super gladium suum, & mortuus est cum eo. In Euāgelio, quum
 Herodes illudere Christo vellet, totus exercitus eius eū mox
 imitatur. *Spreuit eum cum exercitu suo* (ait diuus Lucas) *& il-*
ludit indutum veste alba. Ex hac imitatione dominorū, ipsa in
 mundo idololatria nata est. Sic enim Sapiens: *Acerbo luctu*
dolens pater, rapti citò sibi filij fecit imaginem, & illum qui tum
quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit,
& constituit inter seruos suos sacra & sacrificia. Deinde, interue- *Luca 23.*
 niente tempore, conualescente iniqua consuetudine, hic error tan-
 quam lex custoditus est, & tyrannorū imperio colebatur figmen-
 ta. Sic orta est idololatria seruorum & populorum, quum id
 illi colerent & venerarentur, quod à dominis suis ac princi-
 pibus coli atque in veneratione haberi cernerēt. In Nume-
 rorum libro legimus: *Factum est grande miraculū, vt Core pe-*
reunte, filij eius non morentur. Pro magno miraculo habuit *Num. 26.*
 Scriptura, quod paternam impietatem ac rebellionem contra
 Deum filij nō essent imitati. Quotquot enim criminis parti-
 cipes erant, cum Core & sociis perierunt. Monet Sapiēs: *Ne*
pecces in multisitudine civitatis, nec te immittas in populum, id est, *Eccli. 7.*

vt principum ciuitatis peccata non imiteris. Sicut infirmæ arbores, quæ per se in altū erigi nequeunt, vt vitis, hedera, & quædā legumina, nexibus quibusdam ad hoc à natura datis finitimas arboresprehendunt, atque illarum adminiculo fulciuntur, seseque in sublime erigunt: sic homines, natura paruuli, vt serui, subditi, idiotæ, quum per se nihil sciāt, aliorum in omnibus quos se sublimiores vident, quibusque inniti coguntur, ductum & exempla sequuntur. Caueant domini ac prælati quilibet, ne canerorum more retrò ambulantes, paruulos suos frustra & incassum doceant recto gressu progredi & ambulare. Quem enim illi ambulandi cursum tenent, seu retrò labantur, & deficiendo retrocedant, seu ea, quæ retrò sunt, obliuiscunt, ad anteriora proficiendo se extendāt, seu ad dexteram, seu ad sinistram declinent, eundem paruuli & subditi sui tenebūt. Quod Ioab, introducta Thecuitide, apud Regem agit de reducendo Absalom, non id alia ex causa fecit, quàm vt ipsius regis voluntati suā conformaret. Ait enim Scriptura: *Intelligens Ioab, quòd cor regis versum esset ad Absalom, mittit Thecuam, &c.* Quum diues ille epulo inhumanus & crudelis in Lazarum esset, itidem & tota familia fecit, nec secus in eum affecta fuit. *Cupiebat enim mendicus ille saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo (ex tota familia) illi dabat.* Bene dixit Sapiens: *Qualis rector ciuitatis, tales & inhabitantes eam: secundum iudicem populi sic & ministri eius.* Albinus & Florus tyrannidem grauem in Iudeos exercebant, similes Neroni domino suo. Columbæ sepe visa vna auolante, statim sequuntur omnes. Pullus generosus in equorum armento exiliens, secum rapit omne armentum. Arietem grex omnis sequitur, & tam perauia ac deferta, quàm per viam publicam comitatur. Sic inter homines fieri solet, animal maximè sociale, & ad morum communicationem procliuè. Eryngium herbam si vni capræ in os inferas, cum ipsa sistitur, tum omnes consistunt, donec pastor herbam exprimat. Ita principis mores mira vi in populum transfunduntur. Quum Dionysius philosophiæ operam dare Platone magistro vellet, tota regia puluere fuit referta præ turba geometricas pingentium figuras. Eodem ad sua pocula & voluptates redeunte, vitæ mollicies vniuersos occupauit. *Julianus imperator se cultorē philosophiæ professus, oēs id genus homines ad palatiū attraxit.* Sicut qui se comunt, adhibēt speculum; sic gesturus negotiū, proponit sibi magnorū viroꝝ exempla. Abraham hospitalis & liberalis, famulum quoque habuit,

Similia.

*1. Reg. 14
Exempla.
Luca 16.*

Eccli. 30.

Similia.

*Plutarc. in
Moral.*

*Socr. at hist. Ec-
cles. lib. 3. ca. 1.*

buit, qui celeriter ad gregem curreret, & vitulum occideret, quem & Sara vxor celeriter coxit. Loth nutritus in domo Abrahæ, hospitalis quoque & misericors fuit, quòd eum ex incendio Sodomæ liberauit. Contrà Absalon, qui erat impius, ferox, rebellis, famulos habuit similis farinæ, qui ad eius nutum, Ammon, fratrem domini sui, in ipse conuiuio nefariè interficerent. Hæc res adeò valet, vt etiam corporum notas, motus ac gestus imitari in dominis subditi gestiant. Persæ pulchrum esse existimabant naso adunco esse, quia Cyrus, eorum Rex talem habebat. Platonis contractos humeros familiares eius exprimebant. Aristotelis gibbum, discipuli eius pulchritudinis loco ducebant. Caueant igitur in primis domini, quæ morum exempla seruis ac subditis suis præbeant. De hoc quoque argumento iam in alijs Dominicis diximus: quæ huc referri possunt.

*Exempla.
Gen. 18.*

Reg. 13.

*Plutarc. in Polit.
& in lib. de di-
scrim. adul. &
anic.*

*Dgm. 15. post
Pentec. text. 1.*

EVANGELIVM DOMINICÆ XXI.

POST PENTECOSTEN.

SIMILE est regnū calorū homini regi, qui voluit rationem ponere cū seruis suis. Et cū cœpisset rationē ponere, oblatuſ est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. Cū autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Procidens autem ſeruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Miſertus autem dominus ſerui illius, dimiſit eum, & debitum demiſit ei. Egreſſus autem ſeruus ille, inuenit vnum de conſeruis ſuis, qui debebat ei centum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens cōſeruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, ſed abiit, & miſit eum in carcerē, donec redderet debitum. Videntes autem conſerui eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus ſuus, & ait illi: Serue nequam, omne debitū dimiſi tibi,

Matth. 18.

bi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta. De ingenti debito peccatorum.*
2. *Iussit eum dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quae habebat, & reddi. De statu hominis peccatoris longè miserrimo.*
3. *Procidens autem seruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. De perfecta peccatoris cum Deo reconciliatione.*
4. *Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. De misericordia Dei petentibus eum promptissima.*
5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes, &c. Contra inhumanitatem, duritiam cordis, & rigorem erga proximos.*
6. *Videntes autem conserui eius quae fiebant contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quae facta sunt. De zelo iustorum contra impios.*
7. *Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Contra recidiuantium & contra proximos inclementium ingratitudinem.*
8. *Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. De fraterna charitate sincera & cordiali perpetuè tenenda.*

1. Oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.

Peccati debitum. **L**ocus moralis de ingenti debito peccatorum. Hic enim vnus qui debebat decem millia talenta, est quilibet peccator, mortalis peccati conscius. Peccata enim, debita nostra sunt, pro quibus dimittendis in oratione Dominica Deum oramus: non quidem ipsius culpæ aut neglectæ obedientiæ nostræ, quasi illa Deo deberetur; sed ipsius pœnæ, quæ culpæ & neglectæ obedientiæ debetur. Debemus certè Deo omnem obedientiã, & donorum ac gratiarum ab eo acceptarum bonum vsum: quæ duo qui non præstat, debitum contrahit omnium pœnarum, quæ illi inobedienciæ & negligentię debentur. Quæadmodum enim in contractibus humanis ex ratione iustitiæ, qui pecuniam mutuò acceptam suã culpa non persoluit, vt corpore luat, carcerique mancipetur, cogi potest, & debitor est illius pœnæ exoluendæ; vt creditori iuste satisfiat, si non
in pe

in pecunia reddenda, saltem in aliqua corporis pœna: eodem modo ex ratione iustitiæ diuinæ, qui Dei voluntatem obediendo non facit, eiusdem voluntati pœnas subeundo subicitur; & qui debitum obedientiæ non persoluit, debitum pœnæ luit. Sic in hoc Euangelio dicitur: *Tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet uniuersum debitum.* Et in alio Euangelio: *Non exies inde, donec soluas nouissimum quadrantem.* Sic de illis octodecim, super quos cecidit turris Siloe, dixit Christus: *Putatis quia ipsi debitores fuerint super omnes homines?* scilicet Pœnarum quas sustinuerunt. Peccata tamen ipsa debita nuncupantur per notam Synecdoches figuram, qua causa pro effectu ponitur. Causa enim huius debiti, peccata sunt. *Qua sunt debita nostra?* (ait Chrysostomus) *Quid debemus Deo, nisi imaginem & similitudinem eius seruare illa sam? Sūt alia debita qua debem⁹ Deo. Peccauimus illi grauius, iniuste egimus, iniquitatem fecimus.* Hęc ille. Duo statuit debitorum genera: similitudinem Dei violatā, & peccata: id est, dona Dei malè collocata, & alia à nobis malè perpetrata. Duplex est iustitia: *Declinare à malo*, seu non violare mandata, quæ ad Dei in nobis similitudinem (hoc est, duplicem charitatem) conseruandam data sunt: & *facere bonum*, seu bene uti gratiis, donis, muneribus, talentis à Deo nobis concessis.

Luca 12.

Luca 13.

Homil. 9. ex uariis in Matthæ locis.

Psal. 36.

Talentis Dei homini data.

1.

2.

Psal. 8.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Debet quippe mille talēta, qui mille Dei donis abusus est. Dedit homini Deus talenta naturalia & supernaturalia. Primum dedit se Deus homini, ut etiam in operibus naturalibus Deum cooperatorem semper habeat. Dedit Deus homini mundum, *constituens eum super omnia opera manuum suarum.* Dedit homini, quicquid est in homine, animam, corpus, potentias, facultates, ac sensus cuiusque omnes. Dedit cuiuslibet singulares naturæ dotes, quibus alij non valent, aut non ita valent, ingenij acumen, memoriæ vim, prudentiæ grauitatem, robur, pulchritudinem, canendi, pingēdi, scalpēdi artes. Dedit omnia, quæ vocantur fortunæ bona, sanitatem, honores, diuitias, amicos, & id genus alia. Atque hæc quidem naturalia sunt talenta: maiora & excellentiora sunt supernaturalia. Dedit vocatis sanctis, renatis in Christo, populo suo electo, primò, Filium suum, cum omnibus donis, ut alibi dictum est. Dedit Ecclesiam, nouum quemdam mundum, cum suis non elementis, sed sacramentis; non animalibus, plantis, arboribus, sed Scripturis sacris, Apostolis, Prophetis, pastoribus, doctoribus, cum cæremonijs, cultu, & religione vniuersa. Dedit nouum hominem interiorē

teriorē

9.

teriolem, cum gratia speciali & habituali, fide, spe, charitate, alijsque donis infusis. Dedit specialia quædam charismata, & gratias gratis datas, quas enumerat Apostolus, secundum diuisionem ministracionum in vno spiritu cuilibet datas. Sed & præter hæc omnia singulares vnicuique & infinitas inspirationes bonas, misericordias magnas, auxilia & media extraordinaria. quibus à peccato vel conseruentur, vel liberentur, & ad bonum promoueantur. His tot ac tantis talentis qui abutitur, qui ingratus est, qui ea dissipauit luxuriose, facile multorum talentorum debitor fiet. Dicit Scriptura:

Psal. 134.

Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Dicit eos qui debitores sunt gratiarum Dei, qui malè vtendo donis acceptis, obligationem contraxerunt & debitum, pariter cum illis qui scelera perpetrarunt, à Deo puniendos. Nam & *seruus inutilis, seruus piger, projicitur in tenebras exteriores.* Deinde si ab altera parte numerentur non omissa bona, sed commissa mala, cupiditates cogitationes malæ, & illicita cordis desideria; oris & linguæ tot delicta, mendacia, detractiones, iuramenta illicita, & temeraria, conuitia, scurrilitates, blasphemix; opera verò & maleficia innumera: impij homines mille debita facile inuenient.

Matth. 25.

Si consideremus peccata nostra (ait S. Augustinus) *& numeremus quid facto peccatum, quid oculo, quid aure, quid cogitatione, quid innumerabilibus motibus, nescio vtrum dormiamus sine talento.* Hæc ille. Vox impiorum hæc est: *Omnia qua desiderauerunt oculi mei, non negami eis, neque prohibui cor meum quin omni voluptate fruereetur.* Et illa adhuc magis: *Venite, & fruamur bonis qua sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso & unguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos temporum. Nullum pratum sit, quod non pertransseat luxuria nostra. Vbique relinquamus signa laticitiae. & cætera quæ sequuntur.* Huiusmodi homines decem millia talenta citò debebunt, & cum penitente Manasse dicere possunt: *Peccaui super numerum arena maris.*

Eccles. 2.
Sapient. 7.

3. Paral. ult.

Quamquam & quodlibet mortale peccatum in se, si singulæ eius circumstantiæ expendantur, vt Dei offensi infinita maiestas, potentia, bonitas; hominis peccatis infima vilitas, ingratitude, temeritas, causa peccandi prorsus tenuissima (quæ alio in loco explicata sunt) in quolibet profectò multa debitorum talenta inueniuntur. Vt clariùs populo aperias, quot & quantis modis quotidie in Deum peccatur, & (vt ait diuus Iacobus) *in multis offendimus omnes, repete quæ*
habet

habet diuus Augustinus in suis Meditationibus, cap. 1. & 4. De ipsa peccati grauitate, enormitate, turpitudine, iam in alijs * Dominicis semel atque iterum diximus, quæ huc ex magna parte referri possunt, vt quantos nos Deo debitores peccatum constituat, plenius intelligatur. Sed & qui sequitur locus, hoc ipsum non nihil illustrabit.

* *Domin. Quinquages. text. 5. Domin. pass. text. 1. Domin. 9. post Pentec. text. 12. Domin. 10. post Pentec. text. 6. & Domin. 11. post Pentec. text. 2. & 6.*

2. *Iussit cum dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.*

Locus moralis de statu hominis peccatoris lōgè miserrimo. Quod enim hīc dicitur, eum, qui tot millia talentorum dolano suo debebat, venundari, nec ipsum tantum, sed & omnia quæ habuit, vt debitum reddatur, dominoque satisfiat; significat, hominem peccatorem, impium, scelerosum, in pœnam tot scelerum à Deo reprobari, sibi ipsi relinqui, *tradi in reprobum sensum, venundari sub suo peccato, captiuum à diabolo teneri ad voluntatem eius, vt desideria patris sui diaboli (non enim ampliùs Deum patrem habet) faciat, vt eat post concupiscentias suas quibus nupsit, sicut anima iusti Deo nubit, & sponsa Dei est; vt comedat fructus operum suorum, quæ sunt proles eius, & ea metat quæ seminauit; vt denique omnia quæ habet, omnia accepta à Deo talenta, ab eo auferantur, & ei qui plura habuit, conferantur: quia quicquid decrescit impijs, accrescit iustis; & gratiæ quibus impij abutuntur, alijs conferuntur. vt quia donis Dei abusus est Saul, electus est Dauid, in quem & spiritus eius & regnum transferrentur: & Iudæis repellentibus verbum Dei, conuersi sunt Apostoli ad Gentes.* Sunt quippe peccatorum pœnæ, non solum flagella in hac vita, & gehennæ tormenta in altera, verum etiam ipsa peccata, ipsa priuatio gratiæ, ipsa cæcitas cordis, totiùsque hominis derelictio, qua nulla grauior esse pœna potest. His pœnis, diuinæ iustitiæ satisfiat. Rursum venundatur peccator, & omnia simul quæ habet, non opera tantum, sed & corpus & anima, quum dæmonibus in æternum possidendus traditur, qui de illo pœnas sempiternas sumant, vt hunc locum exponit ² Anselmus. De statu animæ absque Dei gratia in hac vita, & de pœnis damnatorum in altera, iam in alijs ^b Dominicis tractauimus, quæ huc cōferri poterunt.

Peccatoris status miserrim⁹.

Rom. 1. Rom. 7. 2. Tim. 2. Ioan. 8. Eccli. 18. Prou. 1. Gal'at. 6. Matth. 13.

Exempla. 1. Reg. 16. & 18. Act. 13.

In Comment. b Dom. 10. post Pentec. text. 4. Domin. 11. post Pentec. text. 1. Domin. 5. post Epiph. text. 9. Peccati status cur non timeatur.

Quem ista non mouent, maximo in periculo versatur. Quemadmodum animalia, quæ angustas venas habent, ex

Pars Æstiuialis.

h

veneno

Simile.

veneno non facile pereunt, quoniam virus ad cor facile fluere ac penetrare nequit; quæ autem venas amplas sortita sunt, celerius veneno extinguuntur: sic qui conscientiam angustam ex timore Dei & iustitiæ eius habent, difficulter venenum peccati in cor admittunt, aut ad voluntatis consensum penetrare sinunt; quibus verò larga conscientia est, nullo timore constricta, in omne libitum fluens, & post concupiscentias suas currens, quolibet peccati veneno moriuntur, cuiuslibet tentationi consensum præbent, quodlibet animo scelus admittunt. Talis erat impius ille Achab, de quo dicitur: *Venundatus erat, ut faceret malum in conspectu Domini*: id est, datus est in reprobum sensum, nulla peccati conscientia tactus. *Concitavit enim eum Iesabel vxor sua, & abominabilis factus est.* Iesabel nostra, caro nostra est: cui quæ mox gerit, abominabilis fit. De hoc peccatorum genere

Exemplum.
3. Reg. 21.

Allegoria.

Esaiâ 42.
Peccatores se-
ipfos vendunt
diabolo.

Esaiâ 50.

In vita eius,
agud Surium.

Rom. 6.

Psal. 80:

Exemplum.

1. *Matth. 1.*

Quis cæcus, nisi qui venundatus est? id est, qui à Deo derelictus, absque traditus est, ut quouis voluptatis pretio animam suam vendat. Denique quod ingrata, & rebeli, & incredulæ, ac duræ cervicis synagogæ, apud eundem Prophetam dicitur, cuiuslibet flagitioso peccatori conuenit: *Quis est hic liber repudij matris vestra (id est synagogæ) quo dimisi eam? Aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.* Sic enim quilibet peccator mortifero quouis peccato seipsum dæmoni vendit, & quidem interdum manifesto intercedente pacto, ut de illo Theophilo, Antiochenæ ecclesiæ œconomus, scribitur, qui, ut ad dignitatem, vnde deiectus fuerat, restitueretur, pactum cum diabolo fecit, seipsum ei totum tradens, abiurato Christo: quales desperatissimos homines hæc ætas multos tulit. Sed omnes peccatores, etsi non expresso, vero tamen & certo pacto, ipsi peccato, & instigatori eius diabolo, se vendunt. *An nescitis (inquit Paulus) quòd, cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui obeditis?* Omnibus peccatoribus libellum repudij dat Deus, ut alteri venundentur. *Dimisi eos secundum desideria cordis sui: ibunt in adinventionibus suis.* De impijs illis Iudæis, qui sub Antiocho fecerunt sibi præputia, recesserunt à testamento sancto, & iuncti sunt nationibus, addit Scriptura: *Et venundati sunt ut facerent malum.* Tales sunt impij Christiani omnium temporum, sed maximè Politici & hæretici horum temporum.

Sed ad hos, sic in peccatis suis venundatos, vide quid dicat

dicat Deus, sub persona regis Pharaonis: *Hæc dicit Dominus* Ezech. 29.
*Deus: Ecce ego ad te Pharaon rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicis, Meus est fluuius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: bestijs terra, & volatilibus cæli dedi te ad deuorandum. Quilibet impius, superbus, auarus, carnalis, cubans & quiescens in medio voluptatum suarum, gloriatur in illis, tanquam in summo bono suo, tanquam in delicijs & felicitate sua, quam sibi ipsi sua industria comparasse, seu honores, seu diuitias, seu ventris satiandi media, & eorum quæ infra ventrem sunt, iactirat. Sed vide quid huiusmodi dicat Deus: *Ponam frenum in maxillis tuis: quia vt equus coercetur freno, ita tu eris constrictus calamitate, & in gyrum rationis ductus, vt miseriam tuam ac teipsum cognoscas. Agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Quemadmodum enim extracto è fluuio aliquo magno pisce, extrahuntur simul cum eo alij minores ei adhærentes; sic vnà cum anima peccatrice, vxor, & liberi, & omnia quæ habet, vt nostrum hîc dicit Euangelium, id est, corpus ipsum, opera eius, & quæcunque ad eum pertinent, extrahentur è flumine, tollentur ex hac vita & cursu peccati, iuxta id quod sequitur, & extraham te de medio fluminum tuorum, id est, auferam te de medio voluptatum tuarum in quibus gloriaris, & proijciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui: te, tuaque omnia in barathrum conijciam, vnde non exhibis, donec solueris nouissimum quadrantem. Bestijs terra, & volatilibus cæli dedi te ad deuorandum* Dæmonibus tradidi te torquendum: qui & crudelitate bestias terræ, & superbia atque elatione volucres cæli superant. Tremenda, sed vera & certa est hæc Dei sententia contra impios.*

Peccatorum
obstinatorum
pœna.

Simile.

Quo in loco iterum atque iterum considera, quotiescunque letali peccato Deum offendisti, hanc totam sententiam à iusto iudice certissimè accepisti: quæ an postmodum per bonam pœnitentiam commutata fuerit, certum habere non potuisti. Hinc illa in Scripturis vox: *De propiciato peccato noli esse sine metu.* Eccl. 5. & 3. Et iterum: *Qui diligit Dominum, id est, qui iam in statu gratiæ se esse confidit, exorabit Dominum pro peccatis* Possidonius in vita sancti Augustini, *& continebit se ab illis, in futurum. Sic diuus Augustinus, etiam laudatos Christianos atque sacerdotes absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore* cap. 11.

Timenda Dei
iudicia.

non debere, dicere consueverat: & ipse in postrema sua aegritudine, Psalmos Dauidicos, qui sunt de penitentia, iussit sibi scribi, ipsosque quaterniones, iacens in lecto, contra parietem positos, diebus sua infirmitatis intuebatur & legebat, & iugiter ac uerbiter flebat. De Agathone inter Ægypti Patres celeberrimo, memoriæ proditum est, in extremo vitæ agone constitutum, magno timore cœpisse constringi; & caulam à discipulis rogatum respondisse: *Longè alia sunt filij iudicia hominum, & iudicia Dei. Est enim via qua uidetur homini recta, & nouissima eius ducunt in infernum.* Si sic iusti & sancti timent, quanta eorum temeritas, qui vel sceleratè, vel certè dissolutè, vel omnino tepidè ac negligenter uiuentes, nihil aut patum timent!

Granat. conc. 1.
in hanc Demonicam.

Peccati pericula & pœnæ timenda.

Simile.

1. Ioan. 5.

Ephes. 5.

Galat. 5.

2. Cor. 11.

Esaiæ 9.

A periculo peccati in hac vita, quando à Deo quis desertus; & à pœna peccati in altera vita, quando à Deo iudicatur, perpetuò timendum est. Sicuti uirgo illa, quæ inter lasciuos & impudicos adoloscens vitâ agens, à cuius latere quidam eius frater, quem illa tenerè diligeret, nunquam discedens, eam continuò ad turpia sollicitaret, maximo haud dubiè in discrimine uirginitatis amittendæ versaretur: sic omnino anima nostra, quam diu in hoc mundo, *qui totus in malo ligno positus est*, versatur, carnemque circumfert, quam non amare non potest: (*nemo enim carnem suam odio habet, sed fouet & diligit illam*) quæ cum ad malum assiduè sollicitat, *concupiscens aduersus spiritum: & repugnans legi mentis nostræ*, in maximo haud dubiè periculo versatur, ne à Christo excidat, *cui desponsata est, quasi uni viro*, florèmq; & gratiam uirginitatis subinde amittat; quo factò, utraque extremas & æternas pœnas luat, simul uenundatæ, donec reddant quod debent. De qua etiam iusta Dei sententia sic alius Propheta: *Succensa est quasi ignis impietas, ueprem & spinas vorabit, & succendetur in densitate saltus, & conuoluetur in superbia fumi. Vir fratri suo non parcat; unusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen.* Ad summum creuit impietas, factus est amplus fomes ignis æterni, multi uepres, multæ spinæ peccatorum creuerunt, & longo peccandi usu aruerunt ad ignem concipiendum idoneæ. Factus est quasi saltus, & silua densa flagrantiorum. Totum in fumum abit. Corpus animam, anima corpus affliget, scelus sceleri pœnas dabit. Corpus animæ appetitum & consensum; anima corporis ministerium accusabit, & accusando crudeliter vexabit. Superbia inuidiæ, inuidia superbiæ, utraque auaritiæ,

auaritiæ, & auaritia vtrifque perpetrata scelera imputabit. Sic vxor & filij, caro & opera, & omnia quæ habet miser peccator, in pœnam & tormentum venundantur. Hic est peccatoris status, quàm diu in peccato manet, vel in hac vita, quoad incrementum & feruitutem peccati; vel in altera vita, quoad æternitatem & grauitatem fupplicij, & hanc Deus in fuos debitores, magno iam ære grauatos, fententiam tulit.

3. *Procidens autem feruus ille, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.*

Locus moralis de perfecta peccatoris cum Deo reconciliacione. Peccator fententia Dei territus, tempus pœnitendi, vitamque & mores in melius commurandi, fuppliciter petit, procidens ad pedes Domini fui; fimulque pollicetur, quòd omnia reddet Deo, hoc est, fe totum, fuæque omnia, foli Deo confecrabit, nullius prorfus peccati remanente affectu, omni inordinato rerum omnium amore pœnitus reiecto. Sic enim omnia noftra debita (quantum ex nobis est) Deo perfoluuntur, quando tota & integra eft noftra ad Deum conuerfio, tota & plena mandatorum eius obedientia, dilectio Dei ex toto corde, & vniuerforum diaboli armorum direptio, plenumque peccati exterminium. De quibus omnibus in alijs iâ Dominicis, quæ proferre potuimus, prolata funt. Primum ad illa ^a verba: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Deinde ad illa ^b verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi foli feruies.* Poftea ad illa ^c verba: *Ipfum audite.* Sed pleniùs ad illa ^d verba: *Si fortior eo fuperueniens vicerit eum, vniuerfa arma eius auferet, in quibus confidebat.* Et adhuc vberiùs ad illa ^e verba: *Nemo potefl duobus dominis feruire, aut enim vnum odio habebit, &c.* Denique in omnibus illis locis vbi de dilectione Dei fuper omnia ter quaterve egimus, quæ in Dominica 17. poft Pentecoflen, textu fecundo, annotata inuenies. Inde licet depromere, quæ in hunc locum dicantur.

Reconciliatio peccatoris perfecta cum Deo.

^a Domin. 2. poft Epiph. text. 4.
^b Dom. 1. Quadragef. text. 10.
^c Dom. 2. Quadragef. text. 5.
^d Dom. 3. Quadragef. text. 5.
^e Dom. 14. poft Pentec. text. 1. & 2.

4. *Mifertus autem dominus ferui illius, dimifit eum, & debitum dimifit ei.*

Locus moralis de mifericordia Dei petentibus eum promiffiffima. Hæc fingularis Dei mifericordia eft, acerbiſſima comminari; fed facta hominis conuerfione, celer-

Mifericordia Dei.

rimè ad misericordiam flecti: in quo non consilium mutat sed sententiam; imò consiliū suū & voluntatem adimplet. Idcirco enim comminatur, vt non percutiat. Pulchrè Chry-
 sostomus: *Quare, quæ facturus es mala, prædici? Vt non faciā quæ prædico. Propterea & gehennam minatus est, ne gehennam induceret.* Sic per Ionam Prophetam clamari fecit: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Sed vbi Rex cum populo ad pœnitentiam agendam se conuertit; *videns Deus opera ipsorum* (non fidem tantum, vt volunt hæretici; nec voluntatem tantum, & quale quale sese emendandi propositū, vt tepidi Catholici) *quia cōuersi sūnt de via sua mala; & ipse misertus est super malitia quam loquutus est vt faceret.* Nempe vt in hunc locum scripsit D Hieronymus, *Deus neminem punire desiderans, quod facturus est comminatur.* Denique hanc sibi familiarem esse misericordiam, Deus his verbis apertè docet: *Repentè loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo quod locutus sum aduersus eam, agā & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei: & subito loquar de gente, & de regno, vt edificem & plantem illud.* Docet, nihil esse Dei misericordia celerius, nihil promptius, vbi primum nos ad eum conuertimur. Quare sic per Prophetas suos clamat: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Imò, vt eleganter scripsit Augustinus, *Fugientis dorsa persequitur, qui faciem redeuntis illuminat.* Sic enim clamat post nos; *Quare moriemini domus Israël? Non vult enim mortem peccatoris, sed magis vt cōuertatur ac viuat.* De quo vide. quæ diximus ad illa verba: *Vadit ad ouem quæ perierat, donec inueniat illam, &c.* Sed qui sic aberrātes oues quærit, quomodo ad se reuertentes aliquando repellat? Ad eò non repellit, vt etiam humili corde supplicantibus amplius concedat quàm postulent. quod & hîc ingenti huic debitori fecit. Petenti enim patientiam, & dilationis terminum, vt omnia redderet, confestim sic misereatur, vt non solum liberum dimiserit, sed etiam omne debitum ei dimiserit, omnîq; reddendi obligatione ac necessitate ad veniam consequendam, liberauerit. *Perspexisti* (ait Chrystostomus) *mirabilem exaggerationem misericordiae. Dilationem tantummodo temporis, ac quædam prorogationem seruus postulauit: ille autem multo magis quàm petijt, videlicet totius mutui donationem, vtrò præbuit.* Non absque egregia significatione dixit Apostolus: *Deus autem, qui diues est in misericordia.* Est enim haud dubiè

Deus minatur, ne percutiat.
Homil. 1. de pœnitent.

Ion 3.

1a Comment. in hunc locum.

Jerem. 18.

Zachar. 1.

Sermo. 54. de verb. Dom.
Ezech. 18.

Domin. 3. post Pentecost. text. 4.

Homil. 62. in Matth.

Ephes. 3.

dubiè diues in sapientia, in potentia in omni virtute. Sed cur in sola misericordia diuitem eum Paulus dicat, in promptu ratio est: quia, vt alia Scriptura dicit, *Miserationes eius super omnia opera eius*: vel quia *misericordia miseris sapit dulcius* (vt ait D. Bernardus) vel, quia in ea eius bonitas magis elucet, cuius fons infinitus, & abyssus perennis Deus est. Sed hæc eius misericordia, non nisi petentibus patet. *Omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me*. Si flumen abundantissimum per omnes alicuius vrbes vicus præterlaberetur, ex quo omnes sitim suã explere possent, adeoque si per ianuam cuiusque flueret, nemò tamen ex eo biberet, nisi qui iade sitiens hauriret. Haurire de fonte misericordiæ diuinæ, est illam ardentè sitire, humiliter expetere, & expetendo accipere; iuxta illud: *Si quis sitit, veniat ad me. & iterum: Aperi os tuum, & ego implebo illud. ac rursus: Petite & accipietis*. De qua re tota & de diuinæ misericordiæ inexhausta bonitate, incredibili promptitudine, immensa liberalitate, qui (vt canit Ecclesia) *abundantia pietatis suæ, & merita supplicum excedit & vota*; iam in aliis multis * Dominicis frequenter diximus.

5. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios; & tenens, suffocabat eum, dicens: Redde quod æbes. Et procidens conseruus eius, &c.*

LO C V S moralis contra inhumanitatem, duritiem cordis, & rigorem erga proximos. Singulæ ferè huius inhumanitatis circumstantiæ, hominis impietatem (quæ tamen vulgaris hodie est) vehementer aggrauant. *Egressus seruus ille*; vix dum ab Ecclesia, ab oratione, à peccatorum accepta remissione, egressus fuerat, quin statim recentissimi & maximi beneficij prorsus oblitus fuerit. Si quis in palatio regio perpetrati homicidij venia accepta, vix fores palatij egressus, aliquem, qui eum verbo læserat, offendens, fuste statim percute ret, nonne omnium iudicio dignus censeretur, quem reuocat um Rex ad prioris maleficij pœnam deposceret? *Inuenit vnũ de conseruis suis*. Si Dominus seruo pepercit, multo æquius est, vt seruus conseruo ignoscat. *Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medellam?* Et rursus: *Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem. Qui debebat ei centum denarios*. Regula pietatis est: *Cui plus donatum est, plus diligit*. Sed iste cui plura donata sunt, nihil diligit, pugnat & litigat pro denariis,

Psal. 144.

Simile.

Ioan. 17.

Psal. 90.

Matth. 7.

* Domin. 13. post

Pentec. text. 3.

Domin. 13. post

Pentec. text. 3.

Domin. 4. post

Epiphani. text. 4.

Domin. 4. Quæ-

drag. text. 2.

Inhumanitas

erga proxi-

mos.

Circumstantia,

1.

Simile.

2.

Eccles. 28. & 18.

3.

Luca 7.

cui donata sunt talenta. Contendit de centum, cui dimissa
 sunt decem millia. Sic litigamus cum proximo pro terrenis,
 pro iuribus, pro fructibus; qui quotidie petimus à Deo cœ-
 lestia, peccatorum veniam, gratiarum copiam. *Et tenens sus-*
4. focabat eum dicens: Redde quod debes. Superbè, violenter,
 crudeliter suum exigit modicum, cui placidè, promptè,
 misericorditer Deus totum remisit. Deus homini pater
 est: Homo homini lupus est. Sic ipsa humanitas, qua homi-
 nes sumus, exiuratur. *Cùm enim natura hominis (vt scribit La-*
ctantius) imbecillior sit quàm ceterorum animalium, qua ad
perseverandam vim temporum, vel ad incursiones à suis corpori-
bus coercendas, naturalibus munimentis providentia naturalis
armavit; homini autem quia nihil istorum datum est accepit pro
istis omnibus miserationis affectum, qui planè vocatur humani-
tas, qua nosmet invicem tueremur. Et procidens conseruus eius
rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam
tibi. Ille autem noluit. Roganti & petenti conseruo, nec aliam
 ab eo gratiam postulanti, quàm qualem à Deo ipse petierat:
 nec alio modo supplicanti negat. Hæc est semper & in om-
 nibus lethale peccatum, & contra charitatem proximi dire-
 cte repugnans. Quod his verbis explicat sanctus Augustinus:
Quoniam diligere inimicos nostros, benefacere ys qui nos oderūt,
& orare pro eis qui nos persequuntur (exteriora, inquam, ista
charitatis officia inimicis præstare) perfectorum sunt filiorum
Dei, quò quidem se debet omnis fidelis extendere, & humanū
animum ad hunc affectum, orando Deum, secumque agendo, lu-
ctandòque perducere; tamen quia hoc tam magnum bonum,
tantæ multitudinis non est, quantam credimus exaudiri, cùm in
oratione Dominica dicitur, Dimitte nobis debita nostra, sicut &
nōs dimittimus debitoribus nostris; proculdubio verba sponsonis
huius implentur, si homo, qui nondum ita profecit vt iam diligit
inimicum, tamen quãdo rogatur ab homine qui peccauit in eum,
vt ei dimittat, dimittit ex corde; quia etiam sibi roganti, vult
utique dimitti. Hæc ille. Docet non consilij, sed præcepti;
 non perfectorum tantum, sed quorumlibet fidelium; nō pau-
 corum, sed omnium esse, vt roganti ac petenti inimico aut
 debitori dimittatur. Hoc qui non facit, peccat mortaliter;
 à Deo veniam non impetrat, sed & impetratam Deus reuo-
 cat. Præcipit nobis Deus illam omnium iniuriarum obli-
 uionem & *ἀμνησίαν* salutis nostræ causâ, quam apud Athe-
 nienfes deletis triginta tyrannis Solon introduxit, & post
 C. Cæsaris mortem Cicero in vrbe Roma se renouasse glo-
 riatur

Lib. 1. cap. 30.

In Enchir. d.
cap. 73.

Laert. lib. 1.

Philip. 1.

riatur, Reipubl. & pacisterrenæ causa. Hoc enim demum modo fit, vt cor nostrum nos non reprehendat, quod his verbis explicat Augustinus: *Cùm dicit Ioannes, Si cor nostrum nos non reprehenderit, fiduciam habemus apud Deum; iustitia. In lib. de persef. & quacunque petierimus, ab eo accipiemus: admonuisse nos videtur, ne cor nostrum in ipsa nos oratione & petitione reprehendat; hoc est, ne fortè, quum cœperimus dicere, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, compungamur non facere quod dicimus; aut etiam non audeamus dicere quod non facimus, & fiduciam petendi amittamus.* Hæc ille. Sed de hac re in alio loco mox plura. Sequitur de isto seruo nequam: *Sed abiit, & misit eum in carcerem, donec solueret debitum.* Hæc alia fuit & grauissima inhumanitatis circumstãtia. Non solùm non vult dimittere rogatus ei qui quod solueret non habebat, nec tempus ei ac spatium soluendi concedere; quod charitas negare non potest, vtcunque humana iustitia, quæ nihil nisi Reipub. & suum cuiusque bonum respicit, aliter iudicet; verùm etiam vim adhibet, & pro pecunia hominem libertate priuat, quæ nulla pecunia redimi potest homini libero. Hic enim non solùm fratrem non diligit, sed etiam persequitur, & de eo qualem & quantam potest vindictam sumit. neque enim grauiorem leges humanæ ferunt. Atqui contra huiusmodi vide Scriptura quid dicat: *Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit.* Fuit ergo huius inhumanitas ex multis circumstantiis vehementer aggrauata. Homini benè Christiano iniurias persequi, aut vim vi repellere quatenus liceat, iam in aliis Dominicis dictum est.

Debita pecuniaria (de quibus hæc parabola loquitur in forma, in sensu tamè & mysterio omnium debitorum) quatenus pietas Christiana vel dimittere debet, vel reposcere possit. his verbis S. Augustinus docet: *Qui sponte conuentus pecuniam debitam reddere noluerit, dimittenda illi est. Duas enim ob res nollet reddere; vel quia non habet, vel quia auarus est, rei que aliena cupidus. Vtrumque autem pertinet ad inopiam. Nam illa inopia est rei familiaris, hæc animi. Quisquis itaque tali dimittit inopi debitum, inopi dimittit, opusque Christianum operatur, manente illa regula, vt in animo paratus sit amittere quod sibi debetur. Nam si modestè & leniter omnimodo egerit, vt sibi restituatur, non tam intendens fructum pecunia, quàm vt hominem corrigit, cui sine dubio perniciosum est habere unde reddat; & non reddere, non solùm non peccabit, sed proderit ei*

etiam plurimum. Ex quo intelligitur etiam in ista petitione qua dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, non de pecunia quidem dici, (sola scilicet) sed de omnibus qua in nos quisque peccat, ac per hoc etiã de pecunia. Peccat namque in te, qui tibi pecuniam debitam, cum habeat unde reddat, recusat reddere. Quod peccatum si non dimiseris, non poteris dicere; Dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hæc ille. Ratio verò huius certa & clara est, quia nos quando peccamus, non reddimus illud obsequium Deo quod ei debemus, habentes tamen unde reddamus. Habemus enim voluntatem liberam Deum amandi, & ad Deum nos conuertendi, & obsequium ei debitum reddendi, cum eius gratia, quæ semper omnibus parata est, illo ipso nos inuitante, *Venite ad me omnes; illo ipso pulsante fores cordis nostri; illo ipso praueniens nos in misericordia & benedictione.* Si ergo proximo etiam habenti unde reddat, nec reddenti tamen (quanto magis nondum habenti vt reddat, tempusque postulanti quo reddat, ac reddere cupienti) ex animo non dimittimus: nec Deus nobis nostra peccata dimittet. de quo mox plura in postremo huius Euãgelij loco, magis proprio.

6. *Videntes autem cõserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde, & narrauerunt domino suo quæ facta sunt.*

Zelus iustorũ
contra impios.

LOCVS moralis de iusto iustorum zelo contra impios, & vel diuinæ gloriæ prophanatores, vel charitatis fraternæ violatores, vt avaros, raptos, vsurarios, tyrannos, latrones, sicarios, aliõsque vel pauperum oppressores, vel publicæ pacis perturbatores: *Quem locum iam in aliis Euangelij tractatum vide.* Primum ad illa a verba, *Serui autem dixerunt ei, Vis imus & colligimus zizania?* Deinde in illa b verba: *Videns ciuitatem fleuit super illam.* vbi de alienis peccatis defendendis dictum est. Contristari enim de aliena nequitia, & narrare Deo quæ facta sunt, est aliena peccata coram Deo non tam accusare, quod diaboli est; quàm plangere & lamentari, quod piorum est: *Quæ* huc etiam pertinent, quæ de zelo animarum in aliquot Euãgelij dicta sunt, vt in Dominica II. post Pentecosten, text. 1. & in aliis Dominicis eo in loco annotatis. Vide etiam Dominicam 18. post Pentecosten, textu 1. quæ omnia loca contra nostri temporis Politicos valent, qui publica peccata, Deique offensas tolerandas ac dissimulandas esse, propter pacem cõmunem,

a Domin. 5. post
Epiphani. text. 6.

b Domin. 9. post
Pentec. text. 1.

aut utilitatem propriam, non verbo, sed facto docent.

7. *Et iratus Dominus eius: tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet vniuersum debitum.*

Locus moralis contra reciduiantiū & erga proximos in-
 Reciduiantiū
 clemētiū ingratiudinē. Hic enim in parabola domini ingratiudo.
 ciuilis, Deus, qui seruo nequam omne debitum dimiserat ro-
 ganti vniuersum iterum debitum repetit, & tortoribus tra-
 dit, donec vniuersum debitū reddat, eo quod accepta totius
 debiti condonatione, accepta omnium peccatorum suorum
 remissione, statim in nouū peccatū recidit, statim cum proxi-
 mo durē egit, & charitatē mutuā nō seruauit, nec pactum le-
 gis Dominicæ custodiuit, quod pactum quotidie profiteamur,
 dicentes: *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* De qua le-
 ge Apostolus dixit: *Alter alterius onera portate, & sic adimple-* *Matth. 6.*
bitis legem Christi, quæ est lex charitatis, & mandatum nouum, *Gal. 6.*
ut diligamus inuicem, ut cunq̄ue improbos & maleferiatos, si- *Ioan. 13.*
cut ipse dilexit nos, impios adhuc & inimicos Dei. Vniuersum,
 inquā, debitum repetit, non peccata semel dimissa ad pœnam
 reposcens (quanquam odium fraternum ita Deo displicere
 hæc parabola doceat, ut propter id dignus sit peccator, à quo
 omnia dimissa repetantur) sed propter odium fraternū in re-
 ciduiante resumptum aut retentum, ea pœna animaduertēs,
 aut etiam grauiori, quàm dimissa prius peccata commerue-
 rāt: id est, perinde puniatur, ac si peccata præterita dimissa nō
 fuissent; id quē propter ingratiudinē accepti beneficii, ac-
 ceptæ prius remissionis peccatorum. Hæc enim ingratiudo
 est circumstantia vehementer aggrauans peccatum recidi-
 uantis.

Peccata dimif-
 sa quo sensu
 repetantur.

Ioan. Medina,
de penitent.
tract. 1. q. 9.

Quemadmodum enim si quis post acceptum ab aliquo
 patrono beneficium, iniuriam mox illi inferat, certum est
 cæteris paribus huiusmodi iniuriam grauiorem esse, quàm si
 beneficium ab eo nullum accepisset; ita quanto peccator plu-
 ra aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauius peccat
 Deum benefactorem offendendo. Quod ut in omnibus re-
 petitis peccatis est verum, ita maximè in odio & inclementia
 fraterna verum esse, Christus hac parabola docere voluit.
 Dicitur ergo Deus à tali reciduiante, & post dimissa sua pec-
 cata multa & magna, in paruo fratris peccato crudeliter se
 agente, omnia prius cōdonata repetere: quia in hanc ingra-
 titudinē dum animaduertit, ad beneficium remissionis prius
 illi

Simile.

Ingritudo
quâtum nefas. illi collocatum respicit; & quanto plura condonauerat, tanto
acerbius de illo supplicium sumet. Tantum & tam atrox est
ingratitude erga Deum benefactorem scelus.

Similia.

Ab aliis semper accipere, & nihil alijs reddere, est totius
orbis compagem soluere. Semina conduntur humo, decidit
imber, calorem sol immittit, vt illa pottinodum plantas, se-
getem & fructus proferat. Mare vapores exhalat vbertim, vt
eos in nubē concretos recipiat, alaturque incessanter. In for-
nicibus architecturæ vtrunque conuexum mutuam operam
præstat, quam si alterum neget, & sustentari vult, non susten-
tare, totum ruit ædificium. Naturæ igitur bellum ingratus
indicit, ac leges violat. Vult enim quasi solus in orbe consiste-
re, ab omnibus vtilitatem capere, nulli vtilis esse: Deum in se
affluēter propitium sentire, ipse erga proximum nullam hu-
manitatem exercere. Ingrati, impio Pharaoni similes sunt;

Exemplum.

*Homil. 5. in 2.
ad Timot.*

qui cum, vt gentibus centuræ diuinæ plagis. pœnitentiã pol-
liceretur, vbi requies data esset, rursus ad ingenium immitte
& crudele redibat. *Si quis seruum nactus* (ait Chrysoſtomus)
qui in multis offenderit, nec tamen flagris ceciderit, sed iterum pec-
catu indulgentis, futura vitare monuerit in posterum, ne in eadem
decidat, magnis quoque muneribus præterea illustrauerit, ac be-
neficiis fouerit, quanam obsecro tam futura est perfida mens, tam
ingrata anima, qua huiusmodi gratia non ad meliora sectanda
prouocari sufficeret? Sed huius tam absurdi sceleris causa est,
quod Dei beneficia in numero non habemus: quæ si sem-
per ante oculos versarentur, omnem animo torporem & in-
humanitatem prorsus excuterent. Quo in genere saluberrim-
um dat S. Chrysoſtomus consiliū. *Quis que nostrum, si fieri*
potest, per singulos dies intra se computet, non tantum communia
beneficia, verum & propriè sibi collata; non tantum promulgata
& omnibus manifesta, sed etiam peculiaria, multosq; latentia. Sic
enim continuam gratiarum actionem Domino poterit exhibere.
Qui iugiter hæc in sua mente reuoluit; & propriam quidem discit
vilitatem, & ineffabilem Dei misericordiam cogitat; & quomodo
non peccatorum nostrorum merita, sed propriam respiciens boni-
tatem, nostra disponit; hinc cogitatione contrahitur, conteritur
corde, omnem fastium & arrogantiam corripit, modeste se gerere
docet erga proximos, presentis vitæ gloriam despiciere, futura
bona sperare. Hæc ille. Nec multum dissimiliter diuus Ber-
nardus: *Felix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum, in quo est*
plenitudo gratiarum: cui dum pro acceptis non ingratos nos exhi-
bemus, locum in nobis facimus gratiæ. Omnino enim nos sola à
profectu

*Homil. 72 ad
pop. Ant.*

*In Psal. 90.
Serm. 14.*

profectu cōversationis impedit ingratitude nostra, dum quodammodo perditum reputans, qui dedit quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero, ne tanto-plus amittat, quanto plus confert ingrato. Hinc veteri populo Prophetam sic exprobat ingritudinem Deus; *Popule meus, memento, queso, quid cogitauerit Balac rex Moab, & quid responderit Balaam filius Beor de Sethim vsque Galgalim, vt cognosceres iustitiam Domini.* Dicit per Prophetam Deus: Tu nunquam obliuisci debueras, te sic à Deo dilectum esse, vt inimicorum tuo: un maledictionem tibi nocere non solùm non permiserit, verùm & eam in benedictionem commutauerit, idque, *vt cognosceres iustitiam Domini.* Aduersarij isti contra te ex parte relaxati sunt, vt agnosceres periculum: ab altera parte nocere prohibiti sunt, vt intelligeres vnum tibi esse præsidium. Tatis ergo beneficiis acceptis, hoc vnum restat, vt protectori tuo incessanter gratias agas: non verbo, sed opere misericordiae erga conseruos tuos. Non enim gratiarum dictionem, sed actionem flagitat Deus. Vide de hoc argumento plura in alijs supra Dominicis.

Mich. 6.

*Dom. 13. post Pē-
rec. tex. 5. & alijs
ibi annotatis.*

8. *Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisertis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Locus moralis de fraterna charitate sincera & cordiali perpetuò tenendâ, & de condonandis iniurijs, *non septies tantum, sed vsque septuagesies septies*, id est, toties quoties te frater lædit, idque ex animo. Huc enim tota hæc tendit parabola, esse fratribus condonandū, si volumus vt nobis Deus cōdonet. Hunc locum de condonandis iniurijs, & de reconciliatione fraterna non differenda, in alijs tribus locis latè tractauimus. De dilectione verò proximi, & misericordie officijs, multo sæpius in varijs Dominicis tractatum est. Hic nihilominus loco proprio aliqua addentur, prout Deus dabit. Et si omnibus hominibus debeat dilectio, quia proximus noster omnis homo est, nostra charitate indigens, vt alio in loco explicatum est; tamen Christianis Catholicis, & eiusdem fidei socijs ac domesticis maxime illa debetur.

*Charitas fra-
terna cordialis.*

*Dom. 1. post Pen-
rec. tex. 3. & Do-
min. 5. post Pēte-
cost. tex. 2. & 4.*

*Dom. 12. post
Pentec. tex. 6.*

Illi enim sunt fratres nostri vterini, tam ex parte patris, scilicet Dei, ratione creationis; quàm ex parte matris, sancte Ecclesiae, quæ nos per Spiritum sanctum in sacro Baptismate regenerauit. Sic Ioseph magis dilexit fratrem suum vterinum Benjamin, quàm reliquos decem fratres, cum quibus solum patrem

*Christiani
Catholici, fra-
tres vterini.*

Gen. 43.

1. Cor. 3.

Rom. 5.

Ezech. 40.

Simile.

Ezech. 40.

Allegoria.

Christiani populi propria dilectio.

Zachar. 12.

1. Reg. 24. & 26.

2. Reg. 9.

patrem communem habebat: ideoque in conuiuio, quo omnes pariter accumbebant, *maior pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet*. Hinc fit, ut non reconciliari fratri Christiano, aut odium in eum gerere, sit etiam quintuplo grauius, quam alteri non Christiano irasci, & non remittere. Nos Christiani *templa Dei* sumus, aut certè esse debemus, per *inhabitatem in nobis Spiritum sanctum*. Atqui templum Dei, ut illud describit Ezechiel, capacissimū & amplissimum fuit. *Et ecce, inquit, murus forinsecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus mensura sex cubitorum & palmo, &c.* Sic debent corda Christianorum ampla esse & dilatata amore ac dilectione, quæ usque ad inimicos se extendat, & iniuriis cōdonet, quantumcunque magnis, quantumcunque frequentibus. Quemadmodum in cælo, etsi multæ sint stellæ & lucientia sydera, tamen qui omnes è cælo tenebras expellat, vnicus est sol; quo vno absente, cælum micantibus stellis refertum adhuc tenebrosum est: sic etsi in orbe terrarum plurimi fuerint Philosophi ac sapientes, qui de virtute amplectenda, & fugiendis vitiis multa præclare docuerint, vnus tamen omnis iustitiæ sol lucidissimus Christus fuit, qui vniuersas mundo tenebras depulit, qui omnia penitus vitia extirpauit, qui perfectam dilectionem Dei & proximi docēs nullum tenebris, nullum vitiis locum reliquit. Omnis Philosophorum doctrina tenebrosa est, tum quia sine fide, tum etiā quia perfectam inimicorum dilectionem non tradidit. Certè quum Ezechiel scribat, templum illud quod in visione ei monstratum est, eandem mensuram in altitudine atque in latitudine habuisse; docuit, tantam futuram esse iustorum altitudinem & gloriam in cælo, quanta fuerat illorum latitudo & charitas dilatata in terris.

Hanc futuram Christiani populi propriam dilectionem alius Propheta non obscure docuit, dicens: *In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem, (id est, Ecclesiæ Catholicæ). & erit qui offenderit ex eis in die illa quasi David, & sicut Angelus Domini in conspectu eius*. Sic videlicet ad Deum conuertentur, qui Christo nomen dederunt, ut sint singuli inimicos diligentes, & iniuriarum immemores; sicut David erat, qui hostem suum infensissimum Saul, quum bis interficere posset, ne tangere quidem voluit: qui eo demum ab aliis hostibus occiso, familiam tamen eius & posteros dilexit, dicens: *Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum illa misericordiam Dei?* Misericordiam Dei vocat, benefacere illis

illis qui nos oderunt : vel quia tali misericordia Deus erga peccatores vtitur, vel quia talem misericordiã Deus iubet atque præscribit. Sed & idem rursus Propheta de hac futura Christianorum perfectione in hæc verba prædixit : *In die illa* (id est, in lege gratiæ) *erunt lebetes in domo Domini* (hoc est, in Ecclesia sancta) *quasi phialæ coram altari*. id est, corda naturaliter carnalia & cupiditatum vasa, in quibus igne concupiscentiæ atque iracundiæ multa parabantur scelera, & maximè iniuriarum acerba vindicatio, ita conuertentur, vt non nisi purissimus charitatis & beneuolentiæ liquor, ac misericordiæ oleum illa repleat, sintque veluti lampades olei semper ardentis atque lucentis in conspectu Dei. Hoc est etiam quod Esaias prædixit de noui Testamenti populo. *Habitabit* (inquit) *lupus cum agno, pardus cum hædo accubabit. Vitulus,* *Esaiæ 11.* *& leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Muabunt homines feritatem & immanitatem in temperantiam & mansuetudinem. *Vitulus & ursus pascentur : simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos comedet paleas.* Homines immanitate sæuientes, mores mansuetorum induent. *Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ab lactatus fuerit, manum suam mittet.* Homines simplices, similes infantibus, iuxta illud Petri, *Sicut modò geniti infantes lac concupiscite*, familiariter & pacificè viuent cum eis, qui antea quasi aspides & reguli, animalia venenata, propter conuersationem crudelem esse videbantur. *Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo, quia repleta est terra sciëntia Domini.* Simplici demum sermone aperitè Propheta effert, quod hæctenus per parabolas significauit, more Scripturarum, quæ obscuris aperta subiiciunt, ne totum obscurum fiat. Hæc est singularis, sed ad remissionem peccatorum consequendam necessaria virtus, perfectioni Euangelicæ propria, omnes etiam inimicos ex corde diligere.

Quæ sanè virtus propriè Euangelica (nam *si amicos diligimus, nihil ampliùs facimus quàm quod ethnici*, vt Christus nos docuit) tanto excellentior est amicorum aut bonorum dilectione, quanto in hac amicorum dilectione multæ aliæ possunt esse rationes, cur diligamus, præter ipsam Dei dilectionem, in quo & propter quem piè diligimus quicquid diligimus: in illa autem inimicorum dilectione, vnica ratio esse potest, Dei amor. Non enim nisi propter Deum inimicos diligere possumus, qui nihil alioqui in se habent dilectione dignum.

Inimicorum dilectio pura & excellens virtus.

Matth. 7.

Simile.

gnum. Ideoq̄ue inimicorum dilectio pura & perfecta virtus est. Quemadmodum enim solis radius, qui vitrum penetrās, parietem oppositum pertingit, nec tanto fulgore eum illuminat, nec tanto calore eum afficit, quàm ille radius, qui aperta fenestra directè, & nulla re interposita, parietem percutit; eo quòd in ipso vitro radij solaris virtus retardatur, hebetatur, & debilitatur non nihil: eodem planè modo amor qui à voluntate charitate inflammata oritur, quando in amicum fertur, quia multas ibi amandi rationes inuenit, sistit in eo aliquantulum, antequam ad Deum, qui est vltimus finis, referatur, atque adeo frequenter totaliter in eo sistit, nec vltius pergit; sed vtrunque ad Deum quoque fertur, & propter Deum amicus diligatur, tamen multum ille amor & lentius procedit, & impurius fertur, & tardius ac debilius in Deum tendit; at verò inimici dilectio ex eadem charitate, quasi alius radius ex eodem sole, ortum capiens, quasi per apertum diaphanum rectissimè ad Deum perfertur, quia propter solum Deum, eiusque sanctam voluntatem, quæ sic iubet, inimicum diligit: ideoq̄ue purior & feruentior, Deoq̄ue gratior illa dilectio est.

Simile.

Cùm plurimi cantores simul suauiter canunt, etsi inter eos vnus sit, qui vocis dulcedine & arte cæteros omnes longè superet, non tamen perinde plenè ac placidè illa fruere, aliorum vocibus commixta, quàm si eam solam, cæteris tacentibus, audires; quod in illo duorum tantum aut trium canentium ratione, quem vocant manifestum fit: sic puritas & perfectio amoris Dei in dilectione amici nec purè nec plenè aduerti potest, eo quòd aliæ multæ considerationes, propter quas amicus diligitur, hanc cognitionem & virtutis sensum impediunt atque conturbant; at in dilectione inimici, quia solus ibi Dei amor conspicitur, clarior ille & purior atque illustrior multo apparet. Magnes, qui libram ferri ad se attrahit, perfectior est lapis, quàm qui festucam solam aut acum attrahere potest, vt ebonus: sic amor ille qui inimicum tolerat ac diligit; quum sit onus graue & asperum, atque aculeis plenum, homo inimicus; perfectior amor est, quàm ille quo amicum diligimus, qui omnino grauis nobis non est, sed multis nominibus iucundus. Hinc alia emergit huius dilectionis perfectio, quia difficilius virtus est, & magis in ea voluntas contendere ac laborare debet.

Simile.

Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum laborem suum. Et sicut maioris meriti est credere mysteria illa, in quibus rationis lumen minùs

2. Cor. 3.
Simile.

suffraga

suffragatur, magisque contradicit, vt trium personarum in
 vna substantia vnam Deitatem, & Filij Dei cum carne hu-
 mana vnionem hypostaticam, quàm alia fidei nostræ capita
 rationi consentanea; quia maior in illis difficultas inuenitur:
 ita maius meritum est diligere illud, quod amori nostro
 magis est contrarium. Nihil autem magis amori contra-
 dicit, quàm odium. Deformitas, paupertas, ignobilitas, etsi
 non sint ex se amore digna, amari tamen facillè possunt, quia
 amori non sunt contraria, non offendunt, non lædunt. Solum
 odium, quo te inimicus prosequitur, ipsi amori intrinsecè
 contrarium est. Inimicum ergo quum diligis, heroicam vir-
 tutem exerces; & tamen necessariam, si vis vt te inimicum &
 peccatorem Deus diligat, condonans tibi. Curandum porro
 in primis, vt ab inimico læsus, citò ignoscas, nec dicas, data
 tandem oportunitate reconciliaturum te inimico. Vulnere
 recentia faciliùs curantur quàm inueterata. Qui vlcere la-
 borat, non expectabit donec fiat fistula. Odium in corde si
 foueas, non inimicum, sed teipsum lædis, atq; adèd perimis.
 Dixit Sapiens: *Os fatuorum ebullit stultitiam.* Sicut enim olla
 feruens, aquam ebullientem ex se emittens, & circumiecta
 comburit, & ignem extinguit, & omnem pinguedinem à se
 expellit; tandèmq; nisi refrigeretur, tota aqua eiecta, ipsa
 dirumpitur: sic cor, ira & odio feruens, proximos suos ver-
 bis contumeliosis irritat, lumen rationis extinguit, omnem
 diuinæ gratiæ pinguedinem abijcit; tandèmq; nisi seipsum
 tempestiuè temperet, Deoq; ac proximo suo reconcilietur,
 omni virtute vacuum, sua se malevolentia perdit, & quasi
 olla confRACTA dissoluitur. Vnde iterum Scriptura: *Cor fatui,* Eccli. 31.
quasi vas confRACTUM.

Prou. 15.
 Simile.

Hæc est enim diaboli fraus & astutia, vt dum tu de ini-
 mico te vlcersi contendis, qui tibi, nisi velis, nocere non po-
 test, ille de te seipsum vlcersatur, tuum interitum procurans.
 Sapienter sanctus Augustinus *Quid est timendum quando pa-
 teris inimicum? Ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimi-
 cum. Etenim inimicus ille homo caro & sanguis quod videt in
 te, appetit: alius autem inimicus occultus, rector harum tenebra-
 rum, quas tu pateris in carne & sanguine, alterum occultum
 tuum petit, thesauros tuos interiores depraedari & vastare mo-
 litur. Duos ergo inimicos constitue tibi ante oculos, vnum aper-
 tum, & alterum occultum, hominem & diabolum. Vnum vide,
 alterum intellige. Vnum dilige, alterum caue. Homo hominem
 vincis humana aliqua felicitate. Diabolum autem vincis inimici
 Pars Æstiualis. i dilectione.*

Diabolus ini-
 micitiæ causa,
 inimicus ipse.
 Enarrat. in
 Psal. 54.

dilectione. Sicut homo inimicus auferre tibi cupit aut auertere felicitatem qua vincitur; sic & diabolus hominem vult vincere, auferendo unde vincitur. Sed cura in corde seruare inimici dilectionem, qua diabolum vincis. Sciat homo quantum potest, auferat quicquid potest. Si diligitur aperte sciens, victus est occultè sciens. Hæc ille. Hoc hodiernum Euangelium nos docet, vt

Simile.

inimicum diligendo, diabolum vincamus, & Deum nobis propitium sentiamus. Si amici tui famulus aliquis te graui- ter offendisset, tuque iam ad eum percutiendum iratus pro- filires; recordatus tamen, singularis tui & integerrimi amici eum famulum esse, continebis te, & saltem propter amicum parces immerito, ne fortè, dum te vindicas, amicum singu- lam amittas. Hanc à te comitatem & modestiam Deus exigit, vt inimicum tuum, famulum eius, creaturam eius, propter eum non percutias, non lædas, sed planè diligas. Sic frater fratri germano interdum parcat, ne communis pater offendatur. Esau homo reprobus & maleuolus, & fratrem suum Iacob infesto odio prosequens, dicebat tamen: *Venient dies luctus patris mei, & occidam fratrem meum.* Noluit viuente patre in fratrem peccare, ne pariter & patrem offenderet.

Exemplum.
Genes. 27.

Matth. 18.

Enchirid. cap. 7.

Dom. Pass. text. 3.

Quidni & Dei Patris eandem reuerentiam ac rationem ha- bebamus: maximè dicente hîc Christo: *Sic & Pater meus cœ- lestis faciet vobis, id est, tradet vos tortoribus, donec reddatis vniuersum debitum, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ad tam magnum tonitruum* (ait Augustinus) *qui non expergiscitur, non dormit, sed mortuus est.*

Inter alias condonandi inimico causas, alibi commemo- ratas, vna hæc erat, quòd omnis inimicus nos odio prose- quens, commiseratione magis quàm odio dignus sit. Ille nempe non nisi temporali bono priuare te potuit: at seipsum sempiternis pœnis obnoxium fecit. Ille famam fortè tuam obscurauit, sed animam suam prodidit. Ille vestem tibi aut dirupit aut sustulit, ipse cor suum letali ferro transfixit. Tibi capillum sustulit, sibi oculum effodit. De inimicorum infe- statione dicitur: *Circundederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.* Apes leue vulnus aculeo suo infigunt, sed vitam simul cum aculeo amittunt: sic inimicus in modico lædens, vitam ipse gratiæ lædendo amisit. Sicut ignis spinas exurens terram purgat: sic inimicus sua persecutione spinas peccatorum nostrorum, si patienter feramus, adurit, ani- màmque nostram Deo chariorem reddit. *Qui* ab equite lan- gea percutitur, non equo, sed equiti irasci debet; ideoque in

Isa. 117.
Similia.

1.

2.

3.

hastiludijs,

hastiludijs , qui ex aduerso occurrit , si equum non equitem feriat , magno vitio datur ; sic ab homine malo qui laeditur , fessori diabolo , qui in corde eius dominatur , non ipsi homini irasci debuit ; nec de homine iniuriam retaliando , sed de diabolo iniuriam tolerando , vindictã reposcere ac reportare .
 Quemadmodum si quis in os suum aliquid dulce dimittat cum amaro permixtum , dulcedo illa suum saporem non tenet , sed amittit : sic cum amaro animo erga proximum nulla virtus teneri potest . Si Rex aliquis in ciuitate sibi multum & grauiter obarata publicè ediceret , se id totum , quod sibi deberetur , remissurum , modò ipsi inter se ciues sua modica remitterent mutuò debita ; si quis hoc pactum recusaret , è tota ciuitate meritò eiiciendus censeretur : sic Chr stianorum consortio indignus est , qui similem Christi legem longè æquissimam non obseruat . Dicit Salomon : *Omni tempore diligit qui amicus est , & frater in angustijs comprobatur .* Nempe sicuti calx viua , etsi actu sit frigida , occultum tamen in se continet ignem ; vnde si aqua perfundatur , mox ignescit & accenditur , sitque magnum naturæ mirabile , vt aqua , quæ omnem ignem extinguit , calcem accendat ; & oleum , quo omnis ignis nutritur , calcem extinguat : sic vera charitas & dilectio Christiana , etsi actu sæpenumero sit frigida , quia sese exereudi , & opera charitatis proferendi occasio , vel oportunitas , vel facultas non datur , occultum tamen & perpetuum in se amoris ignem continet , qui aqua aliqua tribulationis iniecta , siue à Deo probante aut puniente , siue ab inimico homine infestante , statim erumpit , & per admirabilem animi patientiam , aliáque benignitatis officia foris prodit ; sitque magnum gratiæ cœlestis miraculum , vt tribulatio , iniuria , vexatio hostilis , quæ omnem humanam beneuolentiam statim extinguit , dissoluit , abrumpit ; charitatem Christianam , diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctum , vehementer accendat , illustret , roboret ; oleum verò adulationis aut prosperitatis in hac vita communi , quæ humanam beneuolentiam maximè solet aut conciliare aut fouere , charitatem illam diuinam , purumque Dei amorem maximè soleat aut labefactare , quia vsum & exercitium eius imminuit ; vel etiam interdum corrumpere , quia humana felicitas , Dei amorem atque timorem ex hominum sæpe animis eripit , alióque deflectit ,

4.
5.

*Prou. 17.
Simile.*

Matth. 22.

Beantes Pharisei consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces: & nō est tibi cura de aliquo.

Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet censum dare Casari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus, Cuius est imago hac & superscriptio? Dicunt ei: Casaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Casaris, Casari; & quæ sunt Dei, Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij,

1. Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone. De malevolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam.

2. Mittunt ei discipulos suos (Pharisei) cum Herodianis. De concordia impiorum ynanimi, ad pietatem & veritatem impugnandam.

3. Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, vsque ad illud: Quid me tentatis hypocritæ? Contra adulatorum, vt etiam vera dicentes, acriter repellantur,

4. Viam Dei in veritate doces. De boni doctōris, pastoris, prædicatoris, in docendo integritate, constantia, ac fortitudine.

5. Non enim respicis personam hominum. Contra acceptionem personarum.

6. Reddite quæ sunt Casaris, Casari. De obedientia Principibus debita, in ijs quæ ad Principem ac ciuilem potestatem pertinent.

7. Et quæ sunt Dei, Deo. De Dei honore, obsequio, cultu, in primis obseruando.

1. Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.

Auditores maleuoli veritatem persequentes.

Locus moralis de malevolentia & hypocrisi audientium veritatem, & persequentium illam. Isti enim Pharisei, audita cœlesti doctrina Saluatoris, & maximè postremis illis parabolis, quibus eos vocationis suæ admonuit, & ad resipiscentiam hortatus est; pro eo quod peccata sua agnoscere

agnoscere & emendare debuerunt, *primùm quarebant te- Matth. 21.*
nero eum; sed turbas timentes, abstinuerunt. Deinde ministros Ioan. 7.
miserunt, qui eum apprehenderent: aliquando & lapides tu- Ioan. 8.
lerunt, ut in eum iacerent. Quæ omnia quum non succede-
rent, nunc demùm consilium inierunt, ut caperent eum in ser-
monè. Pessimum valetudinis signum est, quum remedia, quæ
sanitatem adferre solent, morbum augent: sic nihil illis ho-
minibus deploratius, qui ex sanis consilijs peiores fiunt.
Lex Domini cõuertens animas, ait Dauid. Qui ergo illa audita Psal. 21.
non conuertuntur, sed peruertuntur, ad impietatis fasti-
gium peruenisse putandi sunt. Consummatæ nequitix in-
dicium est, facinus quod vna non successit via, alia, sem-
per atque alia pertinaciter aggredi. Appositè in hunc lo-
cum Chrysoströmus: Quemadmodum si aliquis claudere vo-
luerit aqua currentis meatum, si vna ex parte exclusa fuerit Oper. imperf.
aqua, violentia aliunde semitam sibi rumpit: sic & Phari- in Matth.
saorum hinc malignitas ex vna parte confusa, aliunde sibi adi- Homil. 42.
tum inuenit. Sicut enim non potest fieri, ut ligna mittendo Similia.
extinguas ignem: sic non potest fieri, ut rationem dicendo
places hominem malum. Sicut enim ignis, quanto amplius
ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic animus
malus, quanto magis veritatem audierit, eo amplius in ma-
litiã excitatur. Hæc ille. De huiusmodi Scriptura dicit: Job 41.
Cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur quasi mal-
leatoris incus. Incudis quippe hoc proprium est, ut frequen-
tibus ictibus concussa non emolliatur, sed magis indure-
tur. Radij solis quum vitrum feriunt, ignem in eo non ac-
pendunt, quia ibi non sistunt, nec in ipso reuerberant; at
verò in speculo reflectentes, statim ignem incendunt, quo-
niam vlteriùs non progrediuntur, sed ibi detinentur ac re-
fectuntur: sic diuina eloquia, quæ per vnam ingrediuntur
aurem, per aliam verò exeunt, quum nullam vel in memo-
ria, vel in affectu faciunt reflexionem, sed protinus vel obli-
uioni traduntur, vel etiam reijciuntur, nullam diuini amo-
ris ignem in animo accendunt; sed sunt velut radij sola-
res vitrum pertranscutes. Sed vide quid huiusmodi ho-
minibus Scriptura dicat: Viro qui corripientem dura cer-
uice contemnit, repentinus superueniet interitus, & eum sanitas
non sequetur. Huius tanti mali causa, & cur ad omnia Dei
verba obdurescãt homines, ac deteriores fiãt, ratio est, ani-
mus rerum terrenarũ cupiditatibus totus infixus. Quemad-
modum enim cæmentum calceum fit de lapidibus in clibano
Simile.

coctis, & in puluerem redactis admixta aqua, atque, vt adhuc tenacius fiat, arena: sic cor impiorum, durum quasi lapis, in clibano curarum mundi decoctum, in puluerem cupiditatis variae atque minutissimæ dispergitur; cui aqua concupiscentiæ admixta, fit adhuc durius, magisque durable, id est, in malo obstinatum sicut cæmentum, quibus tamen si arena temporalis abundantiae accedat, iam penitus tenacissimum atque impenetrabile factum est. Hinc fit, vt nec pluuia atque imbre diuini eloquij molliatur, instar cæmenti, nec vllis comminationum ictibus comminatur, sed ad omnia pertinax & obstinatum maneat. Dicit de impiis Propheta: *Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente.* Cor impij obstinatum, dicitur clibanus à coquente succensus. Sicut enim accendens clibanum, eum non intrat, sed exteriùs ignem facit & ministrat, nec ignis exit de clibano, sed gyrat interiùs, & clibanum ad coquendum panem calefacit: sic diabolus per suggestionem cor hominis accendit, non per essentiam ingrediens in illud; & ignis cupiditatum, à diabolo immissus, non procedit exteriùs, quousque succensum sit cor ad coquendum panem impietatis, totumque cor exustum sit. Panis impietatis est ipse homo, qui primo frangitur in farinam per diuersos circuitus & curas huius mundi. Deinde farina aqua conspergitur, & fermento fermentatur. Aqua & fermentum, sunt superbia & concupiscentia: propter quæ serpenti, qui coctor hinc à Propheta vocatur, ab initio dictum est: *Super pectus tuum gradieris, & terram comedes.* Super pectus graditur, quia superbos facit, atque inflatos pectore: terram comedit, quia terrenarum rerum amorem suis persuadet. Huiusmodi enim clibani à diabolo succensi, hæc cæmenta in clibano cocta, homines diaboli opera & studio, mundi huius cupiditatibus toti immersi atque infixi, obdurati quoque & concreti, ex verbis Dei & sermonibus Christi adeo non emolliuntur aut emendantur, vt in ipsos suos magistros insurgant, eos quum vi & facto non possunt, saltem in verbo capere, arguere, conuincere omni studio contendant. Hæc est, qua nulla ferè maior, maleuolentia obstinata; quam horum Pharisæorum exemplo cauere & detestari docemur.

2. *Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.*

Concordia impiorum contra veritatem.

LOCVS moralis de cōcordia impiorum vnanimi ad pietatem & veritatē impugnandam. Hic enim Pharisei & Hero

Herodiani, qui alioqui hostili se odio inuicē prosequēbātur, quū libertatem & immunitatem populi Iudaici, quam isti Pharisei in primis tuebātur, Herodiani, collectores tributi à Cæsare indicti, maximè violarent, ideóque in hac ipsa causa, de qua Christum vnanimiter nunc aduēnt, ipsi diuersa senserunt; nunc tamen ad Christum perdendum egregiè conspirant. Veniunt Phariseorum discipuli, immunitatis assertores; veniunt Herodiani, vectigalium exactores (Herodes enim à Tiberio huic tributo colligendo præfectus fuerat, vt qui eius beneficio regnum acceperat) vt Christum in causa vectigalis caperent, & aliquo reatus vinculo irretirent. Sic omnia vitia contra vnā virtutem conspirant, omnia falsa vnā veritatem impugnant. Nam vt à scopo multis modis aberratur, virtutis atque veritatis vnum est punctum; vnus est modus, quem vltra citràque nequit consistere rectum: sic vnus virtutis atque veritatis multi sunt aduersarij, hostes plurimi. Contra vnum Dei populum decem circumquaque gentes vnanimiter conspirasse, his verbis conqueritur Propheta: *Super populum tuum malignauerunt consilium, cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Dixerunt: Venite & disperdamus eos de gente, & non memoremur nomen Israël vltra. Quoniam cogitauerunt vnanimiter: simul aduersum te testamentum disposuerunt*, id est pactum inierunt, *Tabernacula Idumæorum & Israëlita, Moab & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Et enim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filijs Loth.* Omnes isti & moribus, & regno, & religione diuersi (suos enim quisque populus deos colebat) contra vnum populum Dei, filios Israël, conspirarunt. Herodes & Pilatus, vt Christum interficerent, amici facti sunt. Pharisei, Scribæ, & seniores populi Iudaici, vt Christum in cruce blasphemarent, Romanis militibus itidem blasphemantibus admixti stabāt, suāsque simul horrendas voces mutuò vel accipientes, vel dantes, in eum euomuerunt. Sadducæi quoque & Pharisei, sectæ Iudæorum diuersæ, & sibi inuicem aduersæ, ad tentandum atque vexandum Christum optimè conspirarunt. Veniunt ad Christum discipuli Ioannis, & dicunt: *Quare nos & Pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant?* Cum discipulis Ioannis quæ societas cum Phariseis, nisi quia cōtra Christum iunxerat inuidia; quos disiunxerat disciplina? Idem fecerunt contra vnā Catholicam Ecclesiam, suo quæque tempore, hæreticorum sectæ. De Arria-

Exempla.

1.

Psal. 82.

2.

Luca 22.

3.

Ioan. 19.

4.

Matth. 26.

5.

Matth. 9.

Locus contra hæreticos.

6. *Histo. Eccles. lib. 8. cap. 46.* nis & Meletianis sic scribit Nicephorus: *Initio quidem Meletiani ab Arrianis valdè dissidebant; ubi verò animaduvertebant multitudinem Episcopos Catholica Ecclesia sequi, conuentu coacto, fœdus inter se pepigere, comunèque aduersus pium Alexandria clerum susceperè bellum. Et adèdè criminaciones simul & defensionès ex æquo communiter decertantes protulere, vt tempore procedente Arriani vocarentur Meletiani, & Meletiani Arriani. Meletiani quidem de Ecclesiarum præfecturis tantùm decertabant (erantque meri schismatici) Arriani autem malè sentiebant de Deo. Veruntamen quòd sibi communiter inimicitias contra nos sumpserant, consensum atque concordiam dissimulabant.* Hæc ille. Idem postea fecerunt & Arriani cum Eunomianis, vt his verbis idem Author commemorat: *Quum Theodosius Catholicus Imperator hæreticos lege lata Ecclesiis expulit, Ariani, rerum suarum satagentes, Eunomianis (blaphemabant illi contra Spiritum sanctum, sicut alij contra Filium Dei) se cõiungunt.* Sic in Africa contra Catholicos quum collatio ex Imperatoris mandato institueretur, omnes Donatistarum sectæ, Rogatiani, Maximianistæ, & qui propriè vocabantur Donatistæ, vt maiorem Episcoporum numerum ac multitudinem facerent, conuenire voluerunt. Sic in veteri populo contra vnum Iuda, qui Deum in templo Hierosolymitano purè colebat, non Israël tantùm, sed & finitimæ gentes copias iunxerunt, vt est apud Esaiam: *Dicit Dominus ad Esaiam: Egredere in occursum Achaz, & dices ad eum: Vide vt sileas, & noli timere, & cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris Rasin regis Syria, & filia Romelia: eo quòd consilium inierit contra te Syria in malum, Ephraim (hoc est regnum Israël) & filius Romelia (id est, Rex Damasci) dicentes: Ascendamus ad Iudam, & suscitemus eum, & auellamus eum ad nos, &c.* Sampson vulpium caudas vultib⁹ auersis cõiunxit, vt Philistinorum segetes succenderent. Vera & certa est impietatis nota, quæ sibi ipsis contraria sunt, contra vnũ tertium conspirare. Talis fuit iam dudum, authore Melancthone, Lutheranorum & Zuinglianorum, ad breue licet tempus, syncretismus, vt vnanimiter Catholicos oppugrarent: quem ante annum aut circiter Saxonum Princeps renouare conatus est suis omnibus Lutheranis interdicens, ne in Calvinistas aut verbo aut scripto ampliùs inuehantur, sed in solos Catholicos omnem ingenij atq; industriæ suæ vim, id est, omnem malitiam conuerterent.

Hanc sanè prudentiam diabolicam sic suos Vvicleff do-
 cuit, hæreticorum hodie alter Adam & primus parens, vt
 suaferit suis omnibus totam pugnam suam spiritualemente
 contra diabolos conuertere in Ecclesiæ prælatos; vt quo odio
 diabolum prosequi solebant, eodem clerum Catholicum
 prosequantur: sic enim ampliùs apud Deum eos mereri pos-
 se. quod ad vnguem hodie Calvinistæ obseruarunt. Non
 enim contra peccatum pugnant, vt dissoluant opera diaboli;
 sed toti contra fidem pugnant, vt soluant Iesum, & corpus
 eius, quod est Ecclesia. Sed in toto hoc genere excellunt
 Anglocaluinitæ, qui Puritanos, sectam maximè oppositam,
 tolerant, familiam amoris dissimulant, Illuminatos, qui vo-
 cantur, & Brotonæos non exagitant, externorum reforma-
 tas Ecclesias à se differentes admittunt, solos Catholicos
 omni crudelitatis genere persequuntur.

Thom. Vvaldens.
Doctri. fid. tom.
1. lib. 2. cap. 16.

1. Ioan. 3.
2. Ioan. 4.

Anglocalui-
nità.

Actor. 4.

Exemplum.

2. Paralip. 25.

Contrà verò pij & veri fideles hoc proprium habent, vt sit
 credentium multitudo, cuius est cor vnum, & anima vna, non
 nisi in vnum bonum, atque ad vnam veritatem tuendam;
 omnemque impietatem & falsitatem absque vlllo malorum
 consortio persequantur. Cùm Iuda Dominum Deum cole-
 ret, Israël autem excelsa Ieroboam, voluissètque Amasias
 Rex Iuda contra filios Seir & Edom pugnaturus, centum
 millia de filiis Israël conducere, prohibuit eum vir Dei, di-
 cens: O Rex, ne egrediatur tecum exercitus Israël. Non est enim
 Dominus cum Israël, & cunctis filiis Ephraim. Cui verbo Dei
 obediens Rex Amasias, & conductum exercitum domum
 suam remittens, etsi vehementer indignatum, etsi cum sa-
 lute, pecuniæ iactura, victoriam ab hoste amplam & glo-
 riosam reportauit. Sufficit sibi veritas & virtus, quæ Deum
 protectorem habet. Iuuant se inuicem vitia & peccatores,
 quia vires non habent, Deique auxilio & iustitia desti-
 tuuntur.

3. Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate
 doces: vique ad illud, Quid me tentatis hypocrite?

Lo c v s moralis contra adultores, vt etiam vera dicen-
 tes, acriter repellantur. Multa enim Pharisæorum disci-
 puli & Herodiani in laudem Christi hoc loco dixerunt, quæ
 etiam verissima erant, & cœlesti Magistro digna, sed animo
 assentandi; ideoque & hypocritas eos vocat, qui laudibus
 etsi veris, animo tamen ficto, & ad adulandum cõposito eum

Contra adula-
tores.

Lucæ 29.

Eccles. 2.

Similia.

Psal. 14.

Allegoria.

Leuit. 11. & 2.

Esaiæ 3.

Enarrat. in Psal. 69.

Simile.

Adulator speculum.

Iacob. 3.

Simile.

Apophthegma.

Lact. lib. 1.

Simile.

Psal. 54.

Simile.

prosequerentur, & tentatores appellat, & ut habet D. Lucas, insidiatores, qui sub specie boni ad malum tentabant, ut aliquid præter veritatem diceret, ac post. emò acri sermone, de hoc illos arguit. *Va duplici corde (aut scriptura) labys sceleris, manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus vijs.* Sicut scorpiones ore bladiuntur, sed cauda pungunt; sic illi loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Vno ore flare & sorbere volunt. In vna manu ferunt lapidem, in altera panem ostentant. In ore mel, in cauda aculeum, ut apes, gestant. Deus veteri populo prohibuit esum cygni, quia pennas habet niue candidiores, carnem autem nigerrimam. Prohibet etiam mel adoleri in sacrificio, quia ab omni bono opere adulationem & simulatam charitatem longissimè abesse vult. Odit Deus adultores verbis dulcibus imponentes. Vnde per Esaiam sic loquitur: *Popule meus, qui te beatum prædicant, ipsi te decipiunt.* Et, ut D. Augustinus scribit, *plus nocet lingua adulatoris, quàm manus persecutoris.* Quemadmodum speculum res omnes, atque ipsas adè intuentium imagines aliter repræsentat, quàm sunt à parte rei, quia dextrum repræsentat sinistram, sinistram verò dextrum, & respicientem versus Orientem, refert respicientem versus Occidentem: sic adulator voce & vultu est speculum: si rides, ridet; si ploras, gemit; si ais, ait; si negas, negat; sed apud se omnia versat & demolitur, quia omnia sentit contraria; & quem præsentem laudat, demulcet, palpat eundem, ubi tei ga vertit, absentem odit, irridet, mordet. De his Iacobus: *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio.*

Hoc hominum genere ut nihil odiosius, sic & nihil perniciosum magis. Agricola clamàs post aues, quæ in fundo eius ambulant, ac lapidibus petès, nullam capit. Auceps vero dulci illice & voce ficta vocans, complures capit. Interrogatus Bion philosophus, inter animalia quòd esset perniciosius, respondit, inter fera tyrannum, inter mansueta adulatorè esse. Sicut qui taurum viribus non potest, frontè molliter fricans capit & ligat; sic blandimentis capiuntur, quos nulla vis capere potuit, iuxta illud: *Molliti sunt sermones eorù, & ipsi sunt iacula.* Apud Hebræos verbù blandiendi; separare significat, *פִּחַן*: quia quisquis blanditur, verè hominè à seipso separat ac diuidit, ut seipsum nec videat, nec cognoscat, sed aliù esse putet quàm est. Quemadmodum enim oleum flammantem ignem

ignem accendit; sic adulatio erroribus fomentum administrat. Quare Plato adulatorē appellat feram humano generi pestilentem, similemque esse asserit impuro dæmoni, animos incautos funestis epulis fouēti, & sordibus noxiis coinquinanti. Eum quoque præstigatorī comparat ac venefico. Rursum, separator est omnis adulator, quia & seipsum quoque diuidit, aliud habens in lingua promptum, aliud in pectore clausum: vt de eodem foramine emanet dulcem aquam & amarā. Quemadmodū ligna ignem nutriunt, ignis autem ea incēdio denorat: sic adulati sustentant adulatorem, adulator autem eos absorbit. Sicut cicada oleo resperfa moritur, aceto autem perfusa reuiuiscit: sic multos occidit adulatio, quos iusta sanat reprehensio. Vnde Scriptura: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris (quæ est adulatio) non impinguet caput meū. Meliora quippe sunt vulnera diligentis, quàm oscula fraudulenta odientis.* Cū pecora exultant, & inuitata lasciuia ludunt, oues, boues, capræ, certum est prælagium, teste Plinio, futuræ tempestatis: quod & experientia confirmat. Cantus quoque oloris, signū est imminentis sibi mortis. Sic omnino quum peccatores, adulatorum linguis deliniti, *laudantur in desideriis suis & benedicuntur*, ipsique propterea, quasi saltādi cupidi ad primum musici instrumēti sonū *exultant in rebus pessimis, & latantur quum malefecerint*, certum indicium est, magnum illis à Deo exitium imminere. De huiusmodi Propheta dicit: *In malitia sua latificauerunt Regem, & in mendaciis suis Principes.* Alexander Seuerus, optimus Imperator salutabatur nomine, hoc est, *Aue Imperator*. Si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, vel abiiciebatur, si loci eius qualitas pateretur; vel ridebatur ingenti cachinno, si eius dignitas grauiori subiacere non posset iniuriæ, vt in eius vita scribit Ælius Lampridius. Nempe pestes sunt isti & Regū, & Rerum publicarum. Nam nec ipsa virtus, plus quàm oportet, laudari debet. Sicut enim meritò reprehendūtur illi, qui vestem magnam ei qui corpore pusillo est, conficiunt: sic iure optimo reprehensione digni sunt, qui magnas laudes ei qui parua habet merita, attribuunt. Quare similiis isti adultores meritò comparantur. Sicut enim simia, cū nec domum possit seruare, more canis; nec onera gerere, quemadmodum equus; nec arare, sicuti boues; paratatur ac risum mouer: sic adulator, cū in seriis ac grauib; rebus nesciat esse vsui, voluptatum ac blandimentorum minister est. Qui alunt belluam,

In Phadro &
in Menexemo.

Jacob 3.
Similia.

Psal. 140.
Prou. 27.
Similia.

Osea 7. 1

Similium.
congeries.

1.
2.
Plutarch. in
Moralib.

3.

primū

- primùm accommodant se illius ingenio, & animaduertunt quibus rebus offendatur aut placetur, donec assuefacta, fiat tractabilis: sic adulator omnibus amici studiis & affectibus sese accommodat. Ridiculum hoc & perniciosum hominum genus est. Sicut enim falsus Hercules in comœdiis introduci-
 4. tur, clauam gestâs non robustam nec solidam, sed inanem ac leuem, paleilque suffultam: sic tota adulatoris oratio ad speciem grauis & libera, re ipsa mollis & blanda, inanis & fucata est. Sicut autem nihil insidiosius melle venenato, ita nihil
 5. magis cauendum quàm blandus hostis, qualis adulator est. Nam vt Hyæna vocem humanam imitatur, & nomen al-
 6. cuius ediscit, quem euocatum lacerat: ita quidam obsequio blandiuntur, donec in perniciem trahant. Quare quod oleum
 7. est muscis, formicis, fereque reliquis insectis, hoc est adulatorio stultis mortalibus. Oleo peruncta moriuntur illa, assentatione deliniti pereunt isti. Vide plura in alia Dominica.

Dom. 1. Aluēt.
 rex. 7.

4. Viam Dei in veritate doces.

Boni prælati
 officium in
 docendo.

LO C U S moralis de boni doctoris, pastoris, prædicatoris in docendo integritate, constantia, ac fortitudine. Et si assentandi animo hoc Christo dixerunt Pharisei, tamen vera, iusta, & magna laus Christi fuit ab inimicorum eius ore profecta, quòd non solùm *verax esset* in omnibus dictis & verbis suis, ea semper dicēs quę senserat, nihil dissimulâs; nec solùm *viam Dei doceret*, viâ virtutis & salutis qua ad Deum peruenitur, sed etiam *in veritate* doceret; nihil in sua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud quàm quod veritas ipsa suggererat, suis enunciâs. Hanc Magistri sui integritatem imitatus Paulus, dixit: *Nō possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.* Et iterum alibi: *Non deficiamus, sed abdicantes occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.* Caupones & adulteratores sunt verbi Dei, qui non ex veritate, sed ex gratia loquuntur. Sicut enim adulter carnalis non prolem, sed voluptatem suam quærit: sic qui non fructum & emédationem auditorum, sed suum honorem & commodum in verbi Dei prædicatione quærunt, adulterantur verbum Dei. Ambulant in astutia, qui non morbis, sed desiderii audientium verba sua accommodant, nec medicos, sed parasitos
 gunt,

Exemplum.

2. Cor. 13.

2. Cor. 4.

Simile.

agunt, quod Politici doctores & pastores faciunt. Commendant semetipsos non ad conscientiam hominum, sed ad gratiam, non coram Deo, sed coram hominibus, qui non vera, sed placentia loquuntur. Hostaxat vehementer Propheta: *Quasi vulpes in deserto* *Propheta tui Israel erant.* Astute enim suis Ezech. 13. commodis, deserta veritate, studebant. Vnde subiungit: *Non ascendistis ex aduerso, nec opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in pralio in die Domini.* Stationem veritatis deserunt; & quod in ignauo milite grauitur punitur, isti, qui duces se profitentur, facere non erubescunt. Viam Dei non in veritate, sed in formidine & ignauia docent. Atqui (vt scribit sanctus Chrysostomus) *non nauium gubernatorem, non ad bestias dimicantem, non ludo gladiatorio destinatum, non alium quempiam, omnino sic ad discrimina & mortes paratum oportet habere animam, vt eum qui predicandi officium suscipit.* Quod recte agnoscens Homil. 6. de laudibus Pauli. sanctus Thomas, Archiepiscopus Cantuariensis, quum ad eum regis iniustis legibus sese opponentem, Gillebertus Londinensis Episcopus scriberet vt mollius cum Rege ageret, sapienter respondit: *Clauum teneo, & ad somnum me vocas?* Et iterum ad omnes Episcopos Angliæ, quum in exilio esset: *Multo tempore silui, expectans si forte inspiraret vobis Dominus, vt resumeretis vires, qui conuersi estis retrorsum in die belli: si forte saltem aliquis ex vobis ascenderet ex aduerso, & opponeret se murum pro domo Israel.* Expectaui: non est qui ascendat. Sustinui: non est qui se opponat. Silui: non est qui loquatur. Tales erant alij quam plurimi sancti Episcopi, vt in alio Euangelio ostensum est. ad illa verba: *Arundinem vento agitatam.* Nempe omnis pastor, sicut olim Prophetæ, mittitur, de quorum vno Deus dixit: *De-* lerem. 1. *di te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aereum super omnem terram.* Talem esse oportet qui pastor esse vult, vt nihil formidet, vt viam Dei in veritate doceat. Dixit Sapiens. *Noli querere fieri Iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua.* Cerui, quamdiu carent cornibus, vel non habent illa adhuc solidata, non procedunt in publicum, nec de die, sed de nocte vadunt ad pascua; de die autem exponunt ea ad solem vt indurentur: moxque vbi indurata esse cornua cognoscunt, ad pabula in aperta procedunt. Similiter qui se carere cornibus sentiunt, animi fortitudinem non habent, ad publicam doctrinam pabulum administrandum prodire non debent; priuatam potius & obscuram vitam agant, donec diuini amoris feruore solidentur. De veritatis Dom. 2. Aduert. tex. 9. Eccli. 7. Simile. docto

*Abacuc 3.
Ezech. 1.*

doctore verificari debet, quod de doctorum omnium supremo Magistro Propheta dixit: *Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius.* Sic enim eos misit, ut ipse missus fuerat. Hinc etiam quatuor illa animalia in visione Ezechielis, quæ ut quatuor Euangelistas, sic omnes Ecclesiæ doctores aliquatenus figurabant, inflammata describuntur quatuor modis, ad modum scintillarum, ad modum carbonum, ad modum lampadarum, & fulgurum. Scintillæ sunt, subtilitate doctrinæ; carbones ardentes, feruore prædicandi; lampades, luce & perspicuitate; fulgura, quia verbi veritate & fortitudine terrent, illuminant, percutiunt, accendunt. Denique ut ignaui doctores vocantur in Scripturis *Canes muti, non valentes latrare:* sic cordati & veri doctores sunt sicut generosi canes, qui maximas bestias audacter inuadunt; qualis ille erat, à rege Albano Alexandro missus, qui primò in eius præsentia leonem occidit: tandem elephante deducto, vidēs eius magnitudinem, primò obriguit, & ingenti latratu insonuit, quem tamen inuasit, & tam diu afflixit, ut in terram tandem prosterneret: sic sancti prædicatores maximos tyrānos extimescere non debent. Plura de hoc argumento vide supra in alia Dominica.

Esai. 56.

*Gemin. lib. 5.
ca. 98.*

*Dom. 2. Advent.
text 7.*

5. *Non enim respicis personam hominum.*

Acceptio personarum.

Locus moralis contra acceptionem personarum. Hæc enim altera virtus est boni magistri, doctoris, pastoris, atque ad eò cuiusvis iudicis, magistratus, principis, ut sine acceptione personarum unicuique iustitia administretur. Respicere personam, est considerare externam aliquam hominum conditionem, eiusque consideratione, non autem secundum causæ merita, de homine iudicare. Personæ vocabulo comprehenditur omnis externa hominis qualitas, quales sunt diuitiæ, potētia, forma, nobilitas, sexus, & id genus alia. Hæc omnia in iustitiæ administratione in nullam considerationem venire debent: tunc videlicet æquè pauperi ac diuiti, priuato ac potenti, deformi ac formoso, ignobili & nobili, fœminæ ac viro prorsus debetur. Hanc acceptionem personarum (vitiū satis vulgare) vtraque sacra pagina disertissimè condemnat.

Leuit. 19.

In veteri sic legitur: *Non consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iustè iudica proximo tuo.* Ut id homini persuadeatur, Dei exemplum, cuius iustitiā imitari debemus,

bemus, introducitur. Sic Moyses : *Deus Dominus vester, Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, potens & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.* Deut. 10. Sic sanctus Iob: *Deus non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt uniuersi.* Iob 34. Sic denique suos iudices informat bonus rex Iosaphat : *Non est, inquit, apud Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munusum.* Cuncta igitur cum diligentia facite. *Non enim hominum iudicium exercetis, sed Domini.* In noua pagina sic diuus Petrus pronunciat : *In veritate comperi quia non est apud Deum acceptio personarum; sed in omni gente, qui facit iustitiam, acceptus est illi.* Act. 10. Sic & diuus Paulus : *Vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino siue seruus, siue liber: personarum enim acceptio non est apud Deum.* Ephes. 6. Sed clariùs & vehementius diuus Iacobus: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi.* Et paulo post : *Si diligis proximum tuum sicut teipsum, bene facis; si autem personam accipis, peccatum operaris, redargutus à lege,* Iacob. 2.

Veri Prophetæ Dei in veteri populo, veri Episcopi & pastores in nouo, vt verbum Dei in veritate docerent, personarum acceptores esse noluerunt. Eliseas Propheta stans coram Ioram rege Israel idololatra, & coram Iosaphat rege Iuda Deum colente, vt pro illis Dominum consuleret, illum constanter redarguit, hunc reueretur. Ad Ioram enim dicit : *Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas patris tui (Achab) & matris tuæ (Iesabel).* Et rursum : *Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Elias non accepit personam Achab, quando eo dicente ad Eliam, *Tunc es ille qui conturbas Israel?* respondit ei : *Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandatum Domini.* Propheta ille missus ad Amasiam, idola Seir colentem quæ bello ipse ceperat, non respexit personam eius, dicens : *Cur adorasti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua?* Cum enim Rex illi iratus diceret, *Num consiliarius regis es tu?* *Quiesce, ne interficiam te:* adiecit tamen: *Scio quòd cogitauerit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquiecuisti consilio meo.* Sic ceteri Prophetæ, Elaias, Ieremias, Nathan, & alij, non respexerunt personas Regum suorum, legem Dei præuaricantium, Manassis, Sedechi, & Dauid; quo minus & peccata eorum

Prophetæ non acceperunt personas.

Exempla.
sacra.
4. Reg. 3.

3. Reg. 18.

2. Paral. 15.

corum arguerent, & Dei comminationes exponerent. Sic Ecclesiæ Catholicæ Episcopi, Athanasius, Hosius, Leontius, Hilarius, Chrysostratus, Ambrosius, Stanislaus, Thomas Cantuariensis, & alij innumeri Regum suorum. Constantij, Arcadij, Valentiniani Imperatorum, Boleslai Poloniæ, Henrici 2. Anglorum regis vultus aut personas non respexerunt, quo minus leges Dei præuaricantes, & potestatis suæ limites excedentes, liberrimè arguerent. Azarias Pontifex personam regis Osiæ, sacerdotalia sibi munera arrogantis, non respexit; sed & constanter admonuit, & postea non parentem: atque à Deo percussus, è templo eiecit. Sic diuus Ioannes Baptista Herodis personam non respexit, quo minus ei liberè diceret, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*. Talis esse debet omnium sacerdotum Dei, pastorum, atque Episcoporum virtus, constantia, fortitudo, vt absque acceptione personarum, peccantes arguant, veritatem doceant, disciplinam conferent.

Sed quia hanc libertatem Politici laici non ferunt, Politici sacerdotes non exercent, si sacra illos exempla non mouent, (quæ tamen in primis, & maximè mouere debebant, & certissimè condemnabunt) moueant saltem exempla politica hominum gentilium, qui hanc administrandæ iustitiæ, & redarguendi peccati integritatem & constantiam, ad ipsam politicam, & rectam Reipub. administrationem pertinere iudicabant. Celebre est illud Traiani Imperatoris, qui Tribuno militum renuntiato strictum enses in manus dans, ait: *Cape ferrum hoc: & si quidem rectè imperium gesseris, pro me; sin aliter, contra me hoc utere*. Themistocles, quum ab eo Simonides, Chius poëta, præter æquum quiddam postulasset, *Neque tu, inquit, bonus poëta esses, si modos & numeros in canendo contemneres; neque ipse bonus prætor, si gratiam cuiusquam legibus præferrem*. Cùm Aristides aliquando quempiam in iudicium vocasset, & hi qui rem illam iudicabant, post Aristidis accusationem reum causam dicentem audire nollent, quin suffragia, quibus damnaretur, ex templo postularent; assurgens Aristides, supplex apud Iudices intercessit, vt illum, quemadmodum legibus statutum erat, audirent. Papinianus iussus à Caracallo occisi fratris Getæ facinus in Senatu & apud populum diluere, recusauit, dicens, *non tam facile parricidium excusari posse, quam fieri*. In his exemplis nec Traianus, etsi Imperator esset; nec Aristides, etsi iustissimus, suæ personæ aliquam rationem haberi,

2. P. 41. 25.

Mar. 8.

Exempla
profana.

Diony. Crassius
M. C. in Traiano.

Plutarch. in Themistocle.

Plutarch. in Aristide.

Spartianus in Caracallo.

haberi, sed iustitiam & æquitatem præponderare volunt; nec Themistocles, etsi Athenis potentissimus, amici personam; nec Papinianus, etsi Iureconsultus disertissimus, Imperatorem orbis contra iustitiam respexit. Cleones ut primum Rempublicam attingere destinavit, vocatis amicis omnibus, solvere se velle dixit amicitia vincula: subdiditque rationem, solere amicitias pleraque recta & iusta subvertere, quòd homines Rempublicam administrantes, utpote affectu & mollicie quadam occupatos, sæpenumero à via deducit recti officij. Sed multo fortius Henricus quintus Anglorum rex, qui defuncto patre sceptro positus, sodales & familiares suos omnes, quibuscum vivente patre dissolutè vixerat, ad se vocatos, & quibusdam muneribus donatos, sic à se ablegavit, ut sub pœna capitis interdiceret, ne unquam, nisi mores in melius mutarent, ad aulam regiam accederent; ne videlicet eorum corrupta familiaritate vel ipse corrumpere-
 tur, vel iudicium & iustitiam sæpe corrumpere-
 tur. Phocion, Princeps Atheniensium, ne genero quidem suo Charillo repetundarum dicturo causam adesse sustinuit, inquit: Equidem mihi generum te hominem iustum & probum optavi. Quæ cum dixisset, deserto genero, continuo inde sese proripuit. Quid, quòd nec fratris personam in iustitiâ accipere voluerant ethnici, qui iustitiam coluerunt. Timoleon Corinthius, ubi fratrem, quo tyrannide abstineret, monitis atque precibus movere ac persuadere hequivit, his subinde navavit operam, qui illum interemerunt, non fratris odio, sed Reipubl. & iustitiæ amore. Antigonus rex ad adolescentem quempiam, qui prognatus quidem ex elegante viro belli duce, sed ipse ignavus ac mollis, postulabat tamen ob id cæteris anteferri, non parentum virtutibus præmia sunt. In his exemplis videmus, nec amicorum, nec parentum, nec nobilitatis personam accipi, ubi iustitiæ ratio habenda est.

At sicut persona charior, aut nob. lior, aut potentior respici non debet, sic nec infima aliqua persona negligi ac præteriri. Cuius præclarum exemplum edidit Adrianus Imperator. Transeuntem illum mulier quædam rogavit, ut se audiret. Cui cum ille respondisset, Otium mihi non est; illa deinde clamans, ait: Noli ergo imperare. Tum conuersus eam audiuit. Nec minus laudabiliter Philippus Macedonum rex, qui Machetæ cuiusdam, pro tribunali sedens, causam audiuit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad

iuris æquitatem : itaque sententiam tulit aduersus Machetam. Verùm cùm is exclamasset, se ab ea sententia appellare; Rex iratus, Ad quem, inquit? Cui Machetes, Ad te ipsum. ô Rex, si expergis caris, & attentius causam audias. Ac tum quidem surrexit Rex: & vbi causa attentius audita, Machetæ factam iniuriam intellexisset, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. Zaleucus, Locrensiùm rex, sic personas respicere noluit, vt quum legem tulisset de adulterio vtroque oculo orbando, filiumque in adulterio deprehensum vtroque priuari populus non permetteret, se ipsum vno, filium altero oculo priuauerit, ne propter acceptionem personæ, lex ab ipso lata violaretur. Sanè vt sol non alius est pauperi, alius diuiti, sed omnibus communis; ita Principes personam spectare non debent, sed rem. Sicut eadem trutina eisdemque ponderibus aurum ponderatur & plumbum; sic eadem æquitate paruis & magnis iustitia administranda est.

Valer. Max.
lib. 6. cap. 5.

Similia.

6. Reddite qua sunt Cæsaris, Cæsari.

Obedientia
Principibus
debita.

Locus moralis de obedientia Principibus debita, in ijs uæ ad Principum ac ciuilem potestatem pertinent. De censu pecuniario & tributo quærebant Pharisæi, an liceat id dare Cæsari. Christus autem ostenso numismate, in quo imago Cæsaris inscripta fuit, ideoque ex ipso numismate Cæsari se subditos esse constabat (nec enim nummus valere solet in regno, Regis signo non percussus) respondet, quia Cæsar dominus eorum erat, esse id ei reddendum, quod ad domini ac Principis ius pertinet. Ius autè Regis est, vt alatur à regno, & quidem in pompa regali, tum vt ei regnum subministret omnia quæ necessaria fuerint, & ad bella gerenda, & ad pacem conseruandam. Hæc à populo subsidia Regi debeantur. Propter hæc necessaria Regi subsidia, census, vectigalia, tributa, & legitimè à Rege exiguntur, & necessariò à populo fidei soluuntur. Hæc iura Regum ac Principum, Christi prædicatio, lex Euangelica, obedientia Deo debita non tollit, non imminuit, sed magis roborat atque confirmat. Sic aliæ Scripturæ docent. Paulus in primis studiosè & copiosè, *Omnia, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi*

Rom. 13.

ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et paulo post: Dei minister est (potestas publica) tibi in bonum. Si autem malum feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui male agit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram (vindicantis Principis) sed etiam propter conscientiam lætæ ordinationis diuinæ. Ideo enim & tributa præstatis. id est, vt vndicandi malum media ac vires Reges habeant, vos illis vectigalia soluitis. Ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorē, timorem: cui honorem, honorem. Hæc sunt Cæsaris Cæsari reddenda, tributū, vectigal, timor, honor. Tributum, vt debitum perpetuum ad regiam magnificentiam sustentandam, quod postea in certa domania conuersum est. Vectigal de nouo impositum, propter nouas occurrentes necessitates. Timor iustæ vindictæ, si malus es. Honor debitæ reuerentiæ, & amoris, si bonus es. His accedit obedientia iustis legibus præstanda. De qua alibi idem Apostolus: *Admone illos Principibus & potestati-* Tit. 3.
bus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.
 Cui & subscribit sanctus Petrus: *Subiecti (inquit) estote omni* 1. Pet. 2.
humana creatura propter Deum; siue Regi, quasi præcellentis; siue ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei. Quum iure gentium & naturæ dubium hoc nemini esset, docent Apostoli, etiam Dei voluntatem hanc esse, vt Regibus etiam ethnicis atque infidelibus (neque enim alij tunc erant) ipsi pij & fideles obtemperarent. Sic Christus Cæsari, Petrus Neroni obediendum docent.

Sed & malis alioqui Principibus, suæque potestate abu-
 tentibus, in ijs quæ ad iura pertinent regalia, obediendum
 esse, Scriptura docet: *Obedite dominis* (ait Petrus) *non tantum*
bonis & modestis, sed etiam dyscolis, id est, duris, seueris, cru-
delibus. Nam & illorum quoque potestas à Deo ordinata
est: & qui illis resistit, Dei ordinationi resistit. Sic per Pro-
phetas suos Deus loquitur: Dabo tibi Regem in furore meo, & Osee 13.
auferam in indignatione mea. Et rursus: Dabo pueros Principes Esaiæ 3.
eorum, & effeminati dominabuntur eis. Et iterum: Deus re- Job 34.
gnare facit hypocritam propter peccata populi. Hac de causa
 iubentur filij Israël in captiuitate positi, obedire tyranno
 Babylonio, & orare pro illo. Sic Ieremias: *Quærite pacem* Ierem. 29.
ciuitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad

Baruch. 1.

*Dominum, quia in pace illius erit pax vestra. Sic Baruch: Orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonij, & pro vita Balthasar filij eius, ut sint dies illorum sicut dies cœli super terram. Hoc est enim dare gloriam Deo, seruire tyranno propter peccata nostra nobis dominanti, & dicere quod illi captiui dixerunt: Domino Deo nostro iusticia, nobis autem confusio faciei nostræ. Quod vno verbo Petrus dixit: Regem honorificate, non honorem modò, sed & obedientiam, & subsidia ac tributa soluenda significat; sicuti in illo verbo, Honora parentes, non honor tantùm ac reuerentia, sed etiam obedientia ac sustentatio parentum, quando ita res exigit, filijs imperatur. Officium subditorum erga Reges, apes docere possunt. Creant sibi regem cæteris magnitudine excellentem, & mansuetudine clariorem; vnde & sine aculeo est, & alas cæteris minores habet. Ex alueario non exeunt, nisi ipse egrediatur; eo exeunte, totum conglobatur examen, & regem circumdat vndique, vt videri vix possit. Singulæ se eius obsequio offerunt, & si proximæ esse contendunt: seorsum humeris subleuant, aliquando & totum portant. Vbi-
cunque rex sederit, ibi totus exercitus castra figit. Illo viso, totus animatur grex: eo amisso, examen dilabitur. In alueario dum resident, rex solus à labore immunis est, cæteræ omnes perpetuò mel colligunt, vel collectum disponunt. Circa regem quædam semper adsunt apes, fortem aculeum habentes, & tanquam lictores regem custodientes; quæ & offendentes, vel otiosas puniunt. mortuo rege, nisi corpus eius auferatur, cæteræ apes fame se enecari permittent potius, quàm vt ab eo recedant. Sola voce, quasi imperio, cæteras in officio continet, vnde & hanc cæteris magis vocalem habet. Iuxta hæc omnia subditorum erga Regem obedientia, honor, affectio, vt non obscure designatur, sic merito doceri & informari potest.*

Ibidem.

1. Pet. 2.

Simile.

Plinius lib. 11.

cap. 17.

Geminian. lib. 4.

cap. 83.

7. Et quæ sunt Dei, Deo.

Dei honor, obsequiũ, cultus.

Locus moralis de Dei honore, obsequio, cultu in primis obseruando. Christus Dominus sic Cæsaris censum approbat, sic Regibus, ea quæ regalia sunt, reddi iubet, vt simul ea quæ Dei sunt Deo reddantur, vt Deo interim debitus honor, cultus, obsequium nihil imminuatur, sartus tectus conseruetur. Vt illud de Cæsare libenter Herodiani Politici, mundani

mundani audiunt; sic istud de Deo quisque pius & fidelis libentissimè audire debet. Sic Principibus & potestari sublimiori obediendum, vt nihil tamen contra Dei honorem admittatur. Sic in hunc locum Chrysoftomus: *Tu quum audis reddenda esse Casari quæ sua sunt, illa solum dici non dubitas, in Matth. quæ pietati & religioni nihil offiunt. Nam quod fidei & virtuti obest, non Casaris, sed diaboli tributum & vectigal est.* Hæc ille. *Exempla.* Paulus ne iniuriam à Iudæis pateretur, ad Casarem appellans, *Actor. 25.* reddidit Casari quæ erant Cæsaris, eius tribunali supremo se subiiciens. Sed idem Paulus *Romæ in suo conductu Euan- Actor. 21.* gelium prædicans, & à deorum cultu, quos Casar colebat, omnes, quos potuit, abducens, reddidit Deo quæ erant Dei, eius fidem & cultum quantum in ipso erat, propagans. Petrus docens, *Regem honorificandum, eique tanquam præcellenti obediendum,* reddidit Casari quæ erant Cæsaris. Sed idem Principibus Iudæorum fidei prædicationem interdicientibus respondens: *Oportet obedire Deo magis quàm hominibus,* reddidit *Actor. 4.* Deo quæ sunt Dei. De hac re tota sapienter Augustinus: *Qui De verbis Do- mini, Serm. 6.* potestati resistit, Dei ordinationi resistit. *Quid si illud iubeat potestas quod non debeas facere? Hic iam contemne potestatem. Timendo potestatem, ipsos humanarum rerum gradus aduerte. Si quid iasserit Curator, nõne faciendum est? Tamen si contra Proconsul iubeat (erant hæc Romanarum dignitatum officia, iam exoleta) non utique contemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hic debet minor irasci, si maior prælata est. Rursum, si aliquid Proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator, nunquid dubitatur, illo contempto, huic esse seruiendum? Ergo si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum, esto mihi in obsequium. Rectè, sed non in idolio, non in hæresi, non in peccato. Prohibet maior potestas. Da veniam Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur.* Hæc ille. Hoc est reddere Casari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei.

Hanc distinctionem & alibi Christus docuerat, dicens: *Dico Luca 12.* vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidere possunt, & postea non habent quod agant: ostendat autem vobis quæ timeatis. *Timete eum, qui postquæ occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timeat.* Vides quàm serio Dei timorem inculcet. At Apostolus dicit: *Si malum feceris, time potestatem: non enim frustra gladium portat.* An ergo Christo contrarius est? lubet enim timere, quia corpus occidendi potestatem habet. Nequaquam; sed loquitur Apostolus de ijs quæ sunt Cæsaris: quæ si illi non reddantur, merito timendus Casar,

timenda potestas eius. Loquitur Christus de iis quæ Dei sunt : quæ si Deo reddimus, si fidem, si pietatem, si virtutem colimus, & hæc Cæsari displicent, suisque legibus hæc interdicit; hic non est timendus Cæsar, sed est timendus Deus.

*Contra Cresc. lib.
3. cap. 21.
Epiſto. 48. 50. &
166.*

Hoc est quod Augustinus scripsit : *Legibus malis probantur bonis; legibus bonis emendantur mali.* Et iterum alio in loco : *Imperatores si in errore sunt, pro errore leges dant, per quas iusti probantur, & coronantur, non faciendo quod illi iubent, quia Deus prohibet. Sicut iussit Nabuchodonosor de aurea statua, in campo magno Babylonis erigenda. Quando autem veritatem tenent Reges, pro ipsa decernunt, quod qui contemnit, iudicium sibi acquirit.* Hanc distinctionem tenuerunt semper

Exempla.

*Theodoretus lib.
4. cap. 16.*

Catholici & Christiani, siue ab hæreticis, siue à paganis Imperatoribus infestari. Modestus, Valentis Arriani Imperatoris præfectus, quum ciues Edessenos cohortaretur, ut cum Imperatore communicarent (sic enim loquebatur) sapienter & faceret Eulogius presbyter, cæterorum nomine, ei respondit : *An iam episcopatum noster nactus est Imperator? Nos enim Episcopum habemus, cui in sacris communicare docemur.* Cæsarem enim audiebat, non ea quæ sunt Cæsaris, sed ea quæ Dei sunt, sibi arrogantem, & aliis præcipientem. Hanc distinctionem Euangelicam primus Imperator Christianus Constantinus Magnus probè tenuit, quum sic ad Episcopos loqueretur : *Ego quidem communis quidam sum Episcopus; sed vos eorum quæ sunt in Ecclesia, ego eorum quæ extra sunt, à Deo constitutus Episcopus, seu speculator & superintendens, videor.* Quam etiam distinctionem in Regum coronatione ipsi Reges ab Ecclesia accipiunt. Sic enim illis, quum ab Ecclesia inunguntur, dicit Pontifex : *Accipe coronam regni tui, quam sanctitatis gloriam & honorem, & opus fortitudinis intelligas significare, & per hanc te participem nostri ministerij non ignores : ut sicut nos in interioribus pastores, rectorèsq; animarum intelligimur, ita & tu contra omnes aduersitates Ecclesiæ Christi defensor existas.*

*Euseb. de vita
Constanti. lib. 4.
cap. 24.*

In Font. Rom.

*Locus contra
hæreticos.*

*a In Sermo. de
SS. illius, tom 3.
b Orat. 3. in Iu-
lianum.*

Sed totam hanc huius Euangelij distinctionem, ut olim Christianismi persecutores ethnici, sic hodie Ecclesiæ persecutores hæretici, prorsus abolent & confundunt. Nam ut illi Christianos *deorum immortalium hostes* vocabant, & tanquam *reipub. perturbatores* occidebant, ut in martyrio SS. Iuuentini & Maximi sub Iuliano ostendit D., Chryso-
stomus, & b Gregorius Nazianzenus; sic hodie barbari Anglocaluinistæ Catholicos, non ut violatæ religionis, sed

ut lætæ

vt lætæ maiestatis reos, patriæque perduelles hostes persequuntur, spoliant, occidunt. Cæsari non solum quod Cæsaris est, sed etiam quod Dei maximè proprium est, impiè, sacrilegè, & barbarè tribuunt. Totam doctrinæ veritatem totam cultus ac religionis Christianæ rationem à regia auctoritate, à decretis regis dependere, fluere, & promanare docent, iurant, & omnes iurare compellunt. Sic apud eos non hæresis, non schismatis, non violatæ religionis, non cultus & obsequij diuini negati, sed rebellionis crimen est, à vera religione (quam scilicet illi veram esse volunt) recedere. Sic iuxta eos frustra adiecit Christ⁹: *Et qua sunt Dei, Deo.* Satis erat dixisse, *Reddite qua sunt Cæsaris, Cæsari:* quandoquidem iuxta eos omnia vni Cæsari debentur. Vnus Cæsar, vnus Rex, vel vna Regina, vnus puer, vna mulier (tales enim in Anglia vt suprema Ecclesiæ Anglicanæ capita regnauerunt) *Caput est, ac suprema gubernacula tenet, non secus in omnibus causis Ecclesiasticis, quàm in causis civilibus.* Sic enim conceptis verbis iurant. Et propter hoc vnum iuramentum, non minus barbarum quàm impium, nec secus absurdum quàm sacrilegum, recusatum, omnes illic Episcopi, Pastores, Canonici, Doctores, Nobiles, ciues, qui Catholici esse & persistere voluerunt, carcerem, rapinam bonorum, exilium, mortem acerbam respectiue passi sunt. Plura hac de re in altero Promptuario Catholico dicta sunt. Ad mores redeam⁹.

Quæ Dei sunt, Deo reddere oportet. Et quid demum habemus, quòd Dei non est? *Quid habes quod non accepisti?* vtique à Deo. Profitetur Dauid, omnes templi ædificandi impensas colligens: *Tua Domine sunt omnia: & qua de manu tua accepimus, hæc dedimus tibi.* Quicquid ad ædificationem templi spiritualis conferimus, Dei est. Ingenij vires, corporis robur, voluntatis actio, natura nostra tota à Deo est, & Dei est. *Ipsè fecit nos, non ipsi nos.* Hæc ergo omnia ei reddenda. Christus, vt censum Cæsari dandum doceret, *ostendi iubet numisma census: rogat, Cuius est hæc imago & superscriptio?* Illis respōdentibus, Cæsaris esse, infert: *Reddite ergo qua sunt Cæsaris, videlicet hoc numisma census, Cæsari.* Similiter roget seipsum vnusquisq; de se: *Cuius tu es imago, & cuius superscriptio?* Respondebit fides: *Factus sum ad imaginem & similitudinem Dei.* Redde ergo Deo quod est Dei. Da te totum Deo, quia totus, quantus quantus es, imago Dei es. Nec mundo, nec peccato, nec diabolo, nec ipsi Cæsari aliquid tuū da, quod Dei obsequio dandū est. Huc conferri possunt, quæ

Anglocaluinarum barbaræ impietas.

1. Cor. 4.

1. Paral. 29.

Psal. 95.

Genes. 1.

de Deo toto corde, &c. diligendo, iam in multis Euangeliis dicta sunt. Hoc est enim reddere Deo quæ sunt Dei, totum cor, totam animam, totam mentem, & quicquid puræ affectionis in homine est. Alia quidem diliguntur, proximi, cognati, amici, & Cæsar ipse, sed in ordine ad Deum. Si supremum amoris locū Deo seruamus, si primū quærimus regnū Dei, si eius cultū, honorem, obsequiū, omnibus rebus, etiam ipsi Cæsari, anteferimus; reddimus quæ sunt Dei, Deo. Hæc autem in multis iam Euangeliis tractata & explicata sunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ

XXIII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 9.

ECCE Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum, dicens: Domine, Filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam; & viuet. Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. Ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum simbriam vestimenti eius, salua ero. At Iesus conuersus, & videns eam, dixit: Confide filia. Fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora. Et cùm venisset Iesus in domum Principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dixit: Recedite. Non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cùm eiecta esset turba, intrauit: & tenuit manum eius, & surrexit puella. Et exijt fama hac in vniuersam terram illam.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum. De externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius.
2. Filia mea modò defuncta est. De mortis celeritate, horaque incertissima perpetuò expectanda.
3. Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius. De verecundia & timore, quò peccatores accedere ad Deum par est, vt sanentur.
4. Si tetigero tantum simbriam vestimenti eius, salua ero. De fiducia in Deum, eiusque bonitatem.

5. *Et deridebant illum.* De mundi huius ludibriis circa pietatis opera prorsus contemnendis.

6. *Et exijt fama hæc in uniuersam terram illam.* De operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis.

1. *Princeps vnus accessit ad Iesum, & adorabat eum.*

Locvs moralis de externa corporis reuerentia Deo exhibenda, & sanctis eius. Princeps iste & archisynagogus, utcunque apud suos honoratissimus, Christum externo habitu, & vitæ ratione satis humilem, tamen quia Prophetam, & Dei altissimi amicum (neque enim adhuc pro Deo & vero Messia eum habebat) adorat pronus in terram, & ut ait Lucas, *cecidit ad pedes eius*: & ut Marcus rem narrat, *adorauit procidens in terram ad pedes eius, & deprecabatur eum multum*. Placuit Christo hæc externa corporis humiliatio & reuerentia; ideoque, quod regulo, viro quoque nobili rem similem petenti, sed similem venerationem non adhibenti, non fecit, sed eum primò obiurgauit, & petitionem suam repeterè coegit (ut in altera Dominica visum est) ad primam petitionem *surgens Iesus, sequebatur eum*. Sic Chananaeam, diu multumque clamantem, Christus priùs audire noluit, quàm *ueniens adoraret eum*. Sic Hæmorrhòissam, de qua in hoc Evangelio, ad beneficij furtim accepti confessionem euocauit, donec (ut habet Marcus) *venit, & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem*. Sic Petrus, viso miraculo de multitudine piscium vna iactura comprehensa, *procidit ad genua Iesu, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum. Quod ita singulariter Christo placuit, ut statim ei diceret, Ex hoc eris homines capiens. Quod eius factum in alio Evangelio tractauimus.*

Debetur nempe Deo & sanctis eius externa hæc corporis veneratio: quasi internæ dilectionis & venerationis testimonium. Sicut enim cæteræ cæremoniæ, siue in Sacramentorum vsu, siue in toto cultu externo, signa & testimonia sunt, vel gratiæ & beneficiorum Dei erga nos, vel obsequij & reuerentiæ internæ nostræ erga Deum (ut in altero Promptuario Catholico ex varia occasione docuimus) sic veneratio & honor externus interni argumentum est. Nimirum, ut scribit Reuchlinus vir doctissimus, graui nos mole corporis pressi, valde quidem egemus ad somnolenti animi excitationem commouentibus rebus; ut generosus equus longo iam itinere fatigatus, quum classicum persequitur, in

Externa corporis reuerentia.

Luce 8.
Marc. 5.

Domin. 20. post Pentecost.

Exempla
Matth. 15.

Marc. 5.

Luce 5.

Domini Palma.
In festo Purifica.
& S. Matthai.
Reuchlinus de arte cabalifica.

Simile.

robur erigitur, stare loco nescit, micat auribus. In rebus spiritualibus eneruata virtus nostra externis & corporalibus incitantibus seu vocum seu figurarum indiget, vt animi nostri vigor spirituali operi robustius instet, & contemplatio nostra tanto acrius in sublime prouehatur, quanto magis attoniti antea obitupuerimus. Et in hoc constat omnis cæremoniæ ratio, tam veteris quàm noui Testamenti. Ac propterea in veteri Testamento palmas tetenderunt brachia expanderunt, genua flexerunt. In nouo Testamento manus leuamus, orantes nunc stamus, nunc in faciem procidimus, pectus tundimus, frontem cruce signamus. Hæc ille. Quare, vt Deo ac sanctis, honor ac reuerentia, timor & amor animo ac mente debentur, (sic enim quoad sanctos, Aaron & filij Israël videntes splendorem faciei Moyfi, timuerunt propè accedere; Saul cepit timere Dauid: videns, quòd prudens esset nimis; & Herodes ipse timuit Ioannem Baptistam) sic etiam externa reuerentia neganda non est. Bonus Abdias occurrens Eliæ in via, *cùm cognouisset eum, cecidit super faciem suam*. Principes quinquagenarij primus & secundus, quos ad Eliam Prophetam in monte sedentem misit Ochozias Rex, quia ad eum venientes nullo honore exhibito iubent ex Regis mandato vt de monte descendat, igne de cælo consumpti sunt, dicente Eliæ: *Si ego homo Dei sum, descendat ignis de cælo, & deuoret te, & quinquaginta tuos*. Sed quum tertius quinquagenarius venisset, & *curuans genua sua contra Eliam precatuſ esset, dicens, Homo Dei, noli despicere animam meam, &c.* descendit Elias cum eo, & nihil detrimenti accepit. Leo Imperator, veniens ad Danielem Stylitem, in columna perpetuò stantem, vt eum videret, in eius conspectu cadit cum equo supinus diademate per terram deiecto. Imperator autem hunc equi sui tam repentinum & insolitum casum sibi ipsi imputauit, quòd sic ausus fuisset ante eius oculos equo vehi, & quòd non pedes procul abiit à sacra columna. Sanctus Nicolaus Myrensis Episcopus, tres ciues iam in patibulo positos, & velata facie statim securi feriendos, sola voce seruauit, ita territo iudice, vt veniam ab eo iniquæ sententiæ supplex ac procidens ante pedes eius peteret. Docere nos hæc exempla possunt, quanta etiam externa viris sanctis in hac etiam vitâ veneratio debeat, quantumque ea vel collata Deo placeat, vel negata displiceat. De externa corporis reuerentia circa Dei cultum iam in alia Dominica diximus.

*Exod. 34.**1. Reg. 18.**Marc 6.**Exempla.**4. Reg. 18.**4. Reg. 1.**In vita S. Dani-
el. apud Sur.
tom. 6. pag. 856.**Ibid. pag. 805.**Doro. 3. post
Epiph. tex. 1.*

2. *Filia mea modò defuncta est.*

Locus moralis de mortis celeritate, horaque incertissima Mortis expectatio.
 perpetuò expectanda. Hæc enim Archisynagogi filia
 vnica illi erat, & annorum ferè duodecim, vt scribunt Lucas
 & Marcus, & tamen morbo correpta moritur. Nec ætas te- Luca 8.
Marc. 5.
 nera, nec parentum fortuna lauta, nec educatio mollis, nec
 amicorum copia, à mortis iaculo eam defendere aut libera-
 re potuerunt. Ecce alia mulier huius Euangelij totis duode-
 cim annis ex profluuiò sanguinis laborat: hæc vix duodecim
 annos nata moritur. Vtraque eius nos monet, quod beatus
 Iob in medio dolorum suorum enunciauit: *Homo natus de* Iob 14.
muliere, breui viuens tempore, repletur multis miseriis: qui quasi
flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nūquam Moral. lib. 11.
ca. 27.
in eodem statu permanet. In quæ verba diuus Gregorius: *Quid*
sunt nati homines in mundo, nisi quidam flores in campo? Homo
etenim more floris procedit ex occulto, & subito apparet in pu-
blico; qui statim ex publico per mortem detrahitur ad occultum.
Et nunquã in eodem statu permanet, quia dum infantia ad pue-
ritiam, pueritia ad adolescentiam, adolescentia ad iuuentutem, Vita, præsens
mors quædam
perpetua.
iuuentus ad senectutem, senectus tendit ad mortem, in cursu vita
presentis ipsis suis augmentis ad detrimenta impellitur; & inde
semper deficit, vnde se proficere in spatium vita credit. Talis igitur
 hæc vita præsens est, vt potius cursus ad mortem, imò &
 mors ipsa, quàm vita dicenda sit. Quod his verbis sapienter
 docet Augustinus: *Ipsam diu viuere quid aliud est, quàm ad fi-* De verb. Dom.
serm. 39.
nem currere? Habuisti hesternum diem, habere vis & crastinum
diem. Sed cum dies iste transierit & crastinus, minus illum ha-
bes. Ideo optas vt luceat dies, vt appropinquet tibi quò non vis
peruenire. Optat tibi amicus multos annos, vis nempe vt ve-
niant anni & anni, & non vis vt veniat finis annorum. Studia
tua contraria sunt. Ambulare vis, & peruenire non vis. Ipsi dies
non sunt, & quomodo tu cum illis vis stare? Hæc ille. Morimur
ergo viuendo, vt bene moriendo viuamus verè. Quare alibi Confess. lib.
1. cap. 6.
de hac vita dicit: Mortalem dicam vitam, an mortem vitalem,
nescio. Sed & in ipsis Scripturis sanctis hanc vitam mortem
potius quàm vitam vocari, idem sapientissimus Doctor ani-
maduertit. Nam super illa Christi verba, Et in iudicium non Ioan. 5.
Tract. 22 in
Ioan.
veniant, sed transeant de morte ad vitam, dicit: In hac vita, qua
non dum est vita, hinc transimus à morte ad vitam. Quod mox
ex aliis Christi verbis probat: Si enim vita esset ista, non diceret Matth. 19.
Dominus cuidam: Si vis venire ad vitam, serua mandata. Non

Math. 19.

enim ait illi: Si vis venire ad vitam aeternam, non addidit aeternam, sed tantum dixit, vitam. Nec vita nominanda est, qua non est vera vita. Qua est vera vita, nisi qua est aeterna vita? Quod & statim ex Apostoli verbis ostendit, ubi de diuitibus dicit: *Thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam. Profectò ista, in qua erant, falsa vita est. Nam ut quid velis apprehendere veram, si iam tenes veram? Si autem apprehendenda est vera, migrandum est à falsa.* Hæc ibrille.

1. Tim. 6.

Et ne quis existimet, vitam hanc præsentem ideo tantum à Scripturis & à sancto Augustino negari esse veram vitam, quia mala est, & peccatis scædata, miseris que obnoxia; sed ut intelligamus, ideo præterea non esse veram vitam, sed falsam, adeoque mortem potius quandam, quam veri nominis vitam, hanc quam præsentem vitam vocamus, quia momentanea est, fluxa, & perpetuus ad mortem cursus: vnde & ideo eternæ opponitur, ex alia sancti Augustini disputatione ostendetur. Sic enim scribit: *Ex quo quisque in isto corpore moriturus esse cœperit, nunquam in eo non agitur ut mors veniat: quoniam quicquid temporis vivitur, de spacio vivendi demitur, ut omnino nihil sit aliud tempus vitæ huius, quam cursus ad mortem, in quo nemo vel paululum stare, vel aliquando tardius ire permittitur, sed omnes urgentur pari motu, nec diuerso impelluntur accessu. Neque enim, cui vita breuior fuit, celerius vitam duxit, quam ille cui longior; sed cum aequaliter aequalia momenta raperentur ambobus, alter habuit propius, alter remotius, quò non impari velocitate uterque currebat. Aliud est autem amplius vitæ peregris se, aliud tardius ambulasse. Qui ergo usque ad mortem productiora spatia temporis agit, non lentius pergit, sed plus itineris confecit. Porro si ex illo quisque incipit mori, hoc est, esse in morte, ex quo in illo agi cœperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, quia cum detrahendo finita fuerit, post mortem iam erit non in morte, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est.* Hæc ille, manifestè probans, vitam hanc præsentem mortem quandam esse & vitam. *In vita enim (inquit paulo post) homo est in qua vivit, donec tota detrahatur: in morte autem, quia iam moritur, cui vita detrahatur. Si enim non est in vita, quid est quod detrahitur? si non est in morte, quid est ipsa vitæ detractio? Est ergo hæc præsens vita, vitæ quædam falsa, sed non vera; quia adiunctam habet, quæ non omnibus apparet, perpetuam quandam mortem, id est, sui perpetuam diminutionem absque noua reparatione.* Vnde appositè D. Gregorius: *Quid aliud est*

De Ciuit. Dei
lib. 13. c. 10.

quotidiana nostra corruptionis defectus, quàm quadam prolixitas mortis? Si fons vnde flumen scaturit, perennis non esset, flumen currendo aresceret; & quo velociùs curreret, eo citius; & sic tale flumē verè diceretur fluere, vereque arescere & exicari. Sed quia fontem perennem habet, vnde quod modò fluxit, statim reparatur, noua semper fluente aqua; ideo flumina verè currunt, & non arescunt; verè viuunt, & non moriuntur, saltem stāte hoc seculo. Atqui hominis vita, quia nihil perenne habet, vnde perpetuò restauretur, sed potius ex contrariis elemētis & corruptilibus constans, sui detrimenti perpetui in se causam habet, ideo viuut quidem, sed vita moriente, & ad vitæ terminum incessanter currente. Quare quum nemo vigilans & dormiens, languens & sanus, dolens & gaudens simul & semel & iuxta idem dici possit; quodam tamen naturæ miraculo, homo simul & viuens & moriens rectissimè dicitur. Quamuis enim, iuxta communem loquēdi modum, tria hæc verè dicantur, *homo viuens, homo moriēs, & homo mortuus*, quasi tria distincta, quia moriēs nō dicitur, nisi qui morti proximus animā exhalat; tamen etiā ipse moriens adhuc viuens est; nisi enim adhuc viueret, iam mortuus diceretur, non moriens. Viuendo ergo per totam vitam morimur; sed quia in fine vitæ id magis apparet, tunc demum mori communiter dicimur, vt quum dicimus, *Ille moriens hoc legauit*. Sed, vt eleganter dixit Seneca, *sicut clepsidram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit, sic vltima hora qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat*. Est igitur hæc vita mors potius quædam, quàm vita; & falsa vita, non vera: quia nihil habet firmum ac stabile, & in eadem statu non permanet.

Sed & quasi flos egreditur, & fugit velut umbra, ait sanctus Iob in vltimis verbis duo dicuntur. 1. quòd fugit: 2. quòd in modum ymbre. Fugit, propter vitæ breuitatem: in modum ymbre, propter ymbiatricas & falsas eius voluptates. Vtrunque his verbis docet sanctus Chrysostomus: *Dicit aliquis, Homini illius magna est potentia, verū duratura in posterum vsq; diem, & paulo post interitura: quod ita esse ex longè olim potentioribus patet, qui nusquā in presenti apparēt. Nec secus se habet hæc vita, quā somnium aliquod ac scena, qua sublata, rerum illa omnes varietates dissoluuntur. Et vt radiante sole tolluntur insomniæ, sic in fine vitæ cuncta euanescent. Et arbor quidem plantata, domusq; adificata diutius perstant: faber autē qui adificauit, & agricola qui plantauit, citò abeunt & corrumpuntur. Hęc ille.*

August. ibid.
cap. 11.

Epist. 24.
Simile.

Serm. de van.
& breu. vita,
tom. 5.
Similia.

De verb. Dom.
serm. 40.

ille. Quare vt sapienter scripsit sanctus Augustinus, *Ipsa longa hominis vita tanta breuitate constringitur, ad vniuersi seculi latitudinem, quasi si vna gutta ad vniuersum mare cõparetur.* Quid, quodd vt sua natura, atque in tota sua latitudine, non nisi breues dies hominis sunt, & vita breuis; ita præterea ipsa vitæ breuitas, mille casibus breuior fiat, nec ad qualemcunque illam suam longitudinem pertingat, sed ea ipsa nihil sit incertius? Quemadmodũ enim vasa fictilia æquè sunt obnoxia periculo, siue sint noua, siue diuturna: sic homines equaliter sunt mortales, & interitus periculis expositi, siue sint adolecentes, & in ætate florenti; siue sint senes, & ætate progressi. Si in figulinã ingressus, videres mensam fictilibus vasis refertam, quibusdã recentibus, quibusdã verò antiquis; aliis magnis, aliis autè paruis; & à figulo quæteres, quodnã ex illis est prius frãgendũ, certè tibi responderet, quod aliquo prius casu in terram decideret: ita ex hominib⁹ ille prius è vita decedet, non qui fuerit antiquior, sed quem aliquis casus ad sepulchrũ traxit. Nihil est aliud hoc seculũ totum quàm figulina quẽdã, nosque in ea quẽdam vasa sumus fictilia, vt sæpe Scriptura loquitur. Sic Propheta regius: *Tanquã vas figuli cõfringes eos.* Sic Esaias: *Comminuetur sicut cõteritur lagena figuli.* Sic Apostolus: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Ac denique diuus Ioãnes: *Tanquã vas figuli cõfringentur.* Nihil ergo hac vita incertius, sicut vasis fictilib⁹ nihil fragilius.

Similia.

Psal. 3.
Esaias 30.
1. Cor. 4.
Apocal. 2.

Similia.

1.
2.

3.

4.

Quemadmodum qui iter faciunt, de solis occasu aliquando non cogitant, & eos nox opprimit incautos; sic mors multos aggreditur de illa minimè cogitantes. Prudẽs est ille seruus, qui, quum se à domino dimittendum videt, prior ipse spontè recedit: hoc enim magis honestũ, & rebus suis ita melius ac maturius cõsulet. Quum igitur hæc vita certissimè nos deseret, & fortè inopinatos; satius est, vt eius amore deposito, ad eam relinquẽdam semper parati simus. Hoc enim & honestius nobis erit, & salutis nostræ multo consultius. Si quis pecuniam creditam soluere creditori molestè ferat, eam præsertim cuius vsum gratuitum acceperit, nõnne vir iniustus habebitur? Dedit tibi Deus vitæ spacium, & gratuito dedit, & ad vsum tuum dedit, & quidem ita, vt ea si rectè vtaris, vitam postea æternam consequaris. Si suo iure vsus, creditum, quando vult, & citius quàm putabas, reposcit; nec iniquè ferre, nec prorsus mirari deberes, sed cum magna animi alacritate, naturę authori, naturæ debitum reddere. Sicut apes, quum vehemèter inter se tumultuantur, iactũ pulueris componu

ponuntur: sic nos turbulentis passionibus concitati, memoria pulueris in quem fumus conuertendi, & mortis recordatione, omnes animi motus componere ac sedare poterimus.

Quare sapienter diuus Basilius crucem Christi, vel crucem suam post Christum tollere, (quod omnes qui post Christum venire volunt, & ad gloriam, quam ipse intrauit intrare, facere necesse est) definiuit esse *preparationem ad mortem, & ad hanc presentem vitam affectum non esse, sed ad omne vite periculum pro Christi nomine, id est, pro omni iustitia suscipiendum sedato animo accedere.* Sed de mortis incertitudine ac memoria, huiusque recordationis varia utilitate, iam in alia Dominica copiose diximus, quæ & huc conferri possunt. Hoc loco etiam ista adiacere, propter huius argumenti singulari fructum, visum est.

Dom. 15. post
Pentec. text. 2.

3. *Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti eius.*

Locus moralis de verecundia & timore, quo ad Deum peccatores accedere par est, ut sanentur. Hæc enim profuio sanguinis laborans graues peccatores denotat, & peccata peccatis addentes, iuxta illud Prophetæ: *Sanguis sanguinem tetigit.* Hoc enim ut inferret, dixerat prius: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt.* Sanguinis ergo fluxum spiritualem patitur, qui vel multis peccatis deditus est, ambulans post concupiscentias suas vel vnius peccati cuiuspiam consuetudine victus, idæ sepe peccatum repetit. Vterque enim cupiditatis fluxum patitur. De utroque verum est quod Scriptura dicit, *Transierunt in affectum cordis:* quia pecudum more, non rationis ductum, sed cupiditatis impulsu sequuntur. Qui cæco impetu præcipientes in flagitia rapiuntur, nec vllis doctrinæ medicamentis ab hac praua consuetudine reuocantur, isti cupiditatum fluxum patiuntur. Sic affecti, & qui nullis humanis mediis, nec institutis philosophicis, nec propriis naturæ viribus, sanari poterunt, ut ad Christum animarum Medicum accedant, huius mulieris verecundiæ ac timorem in principio conuersionis imitari debent. *Retrò accedere, non audacter Deum coram compellare: Non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Vultus enim Dei est super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* A tergo verò, ut scapulis suis obumbret nos, ut proyiciat

Verecundè ad
Deum accedendum.

Osæ 4.

Psal 72.

Psal. 142. 33.

Esaiæ 38.

post

post tergum suum omnia peccata nostra. Si enim peccator viderit faciem Dei, non erit salua anima eius. Quare Dauid sic Deum orat: *Protectoꝝ noster aspice Deus, & respice in facie filij tui.* Sic Magdalena peccatrix, accessura ad Christum, retrò pedes eius accessit, eos osculans, lauans, inungens. Sic publicanus non audebat ad cælum oculos leuare, stetitque à longè. Sic Dauid peccatores hortatur: *Effundite coram illo corda vestra.* Agnoscite vos vacuos, omni que venia ac fauore indignos. Hoc est retrò accedere. Deinde *tangere simbriam vestimenti eius.* Nec Christum comprimere cum turba rudi & indeuota, nec ipsum tãgere, nec totum vestimentũ eius, sed simbriã tantum, & extremam atque infimam vestimenti partem. *Tangit Christum fides paucorum, premit eũ turba multorum,* ait Augustinus. Tangit fides, tangit deuotio, tãgit humilitas. *Multi Dominum comprimunt* (ait Gregorius) *& una tangit: quia carnales quique in Ecclesia eum premunt, à quo longè sunt; & soli tangunt qui huic veraciter humiles adiunguntur.* *Premittit turba carnalium, & non tangit, quia & importuna est per presentiam, & absens per vitam.* Tangit anima fidelis, humilis, & deuota, quia & præsens est pietate, & grata est præsens. Maior tamen humilitas peccatoris, qui, vt Christum confidentius tangat, eius se primũ simbriã submittit. Quod

quale sit, his verbis diuus Bernardus exponit: *Homini peccatori profusiuum sanguinis patienti nequaquam per seipsum conuenit ad Christum accedere, sed tangere si quam inuenerit eius simbriam. hoc est, considerare hominem quem humiliorẽ viderit in Ecclesia, qua est vestis Christi. Eum, inquam, qui elegit abiectus esse in domo Dei, oportet considerare: quoniam is verè est simbria posita in ore vestimenti, ad quam spiritalis unguenti descendens à capite copia tota decurrit. Hunc si beneficijs aliquibus vel prece humili, aut confessione pura tetigerit, vt affectum eius erga se moueat ad cõpatiendum sibi, habeat fidem, sine dubitatione saluabitur.* Hæc ille. Hunc superni iudicis timorẽ docuit sanctus Iob, dicens: *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti: actu videlicet, & delicta non relinquenti.* Debet hic timor, quasi ostiarius quidam, prauas cogitationes abigere, viam & aditum pœnitentiã patefacere, & sicut acus filum, sic charitatem cæterasque virtutes introducere. Oportandum esset, eam nos peccatores humilitatem in peccatis nostris habere, quam sancti in suis virtutibus habent. Centurio, vir tantæ fidei quantam in Israël Christus non inuenit, dixit:

Domine,

*Psal. 83.
Exempla.
Luca 7.
Luca 18.*

Psal. 61.

*Serm. 6. de verb.
Domin.*

*Moral. in Iob,
lib. 2, cap. 15.*

*Bernard. in libr.
Allegor. ad Luc.
cap. 8.*

Iob 9.

Domine, nō sum dignus ut intres sub tectum meum. Multo magis peccator hoc dicat, & sic per fimbriam vestis Christi, per iustorum intercessionem, aditum sibi ad Christum faciat. Matth. 8.

4. Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salva ero.

Locus moralis de fiducia in Deum, eiusque bonitatem. Singularis admodum fuit istius mulieris fiducia, spes admirabilis, fides robustissima, quæ, nulla accepta promissione, nullo inuitata precepto, nullo prouocata exemplo, ex solo fimbriæ Christi contactu, saluam se fore non dubitabat. Fiducia in Dei bonitatem.

Postea quidem huius mulieris exemplo & beneficio admoniti alij obtulerunt Christo malè habentes, & rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Sed prima quæ hac fide ad Christum accessit, hæc mulier fuit. Vnde & eius hanc admirabilem fidem tres Euangelistæ diligenter descripserunt, alij postmodum imitati sunt, Christus non factò tantum, in momento illam sanans, ipsoque ut sperabat contactu suæ fimbriæ saluam faciens, verum etiam verbis misericordia plenis honorauit, dicens: *Confide filia. Fides tua te saluã fecit.* Matth. 14.
Marc. 6.

De hac fiducia in Deum virtute iam decies diximus Tamen quia vna hæc est ex illis primarijs virtutibus, quas frequenter commendat & inculcat Redemptor noster, aliqua hîc addemus, prout Deus dabit. Scripturæ sacræ omnem fiduciam extra Deum acerrimis verbis repræhendunt & damnant; & in Deum fiduciam amplissimè commendant. Ne in diuitijs quisquam confidat (præter ea quæ aliàs diximus) monet Sapiens, dicens: *Qui confidit in diuitijs suis, corruet.* Vide Domin. 4.
post Pent. text. 5.
& loca illic annotata.

Et alibi quum dixisset, non quid fieri debeat, docens; sed quid fieri soleat, narrans; *Substantia diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus validus circumdans eum;* statim subiunxit: *Antequam conteratur, exaltatur cor hominis; & antequam glorificetur, humiliatur.* Fiduciam falsã.

Stulti in diuitijs confidentes, exaltantur, ut pereant; iusti cōfidentes in Deo, sic se humiliant, ut à Deo exaltentur. Mulier hæc Euangelica humiliavit se per fiduciam, vsque ad fimbriam vestimenti, & sana facta est. Sed opera medicorum duodecim annis vsa, & in diuitijs suis confisa (erat enim diues & nobilis, ut ex statua ænea, quam postea in humus beneficij memoriam illustrè erexit, conijci potest) sanari tanto tempore non potuit. Alij in magnatum fauore & gratia fiduciam ponunt. Sed illis vide ut Scriptura loquitur: Prou. 11.
Prou. 18.

Ve filij desertores, dicit Dominus, qui ambulatis sperantes auxiliũ in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra

Pars Æstiuãlis. Euseb. lib. 7.
cap. 14 hist.
Eccles.

l Esaia 30.

Ægyptii,

Simile.

Ægypti, & erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia Ægypti in ignominiam. Sicut licet paries nouus, & ex lapidibus politis, sibi que inuicem aq̄tè coherentibus, hederæ, vt in altum ei adhærens conscendat, sustentaculum non præbet; sed paries per quem hederæ crescat, rudis & inæqualis, rimis ac foraminibus plenus esse debet, vt experientia docet: sic omnino non iusti & timentes Deum, recti & simplices, sed rudes coram Deo & impoliti, scelerum rimis ac rupturis pleni sunt, per quos hederæ infructiferæ, alij homines impij fiduciam in illis habentes, ad opes, honores, & dignitates in hoc seculo contendunt. At horum hominum iubidia, qui Deo inimici sunt, vana ac instabilia esse non possunt. Quare iterum Scriptura ad huiusmodi dicit: *Nolite confidere in Principibus, nec in filijs hominum, in quibus non est salus.* Rationem subiungit: *Exibit spiritus eius, & reuertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.*

Psal. 145.

Simile.

Solet Elephas certis arboribus ad dormiendum inniti, quas obseruant venatores, & eo absente, ita serra diuidunt, vt ad primum bestię nixum cadant; capto mox elephante, qui se subrigere nequit, quum neruos & iuncturas cæterorum animalium non habeat. Tales arbores sunt huius seculi potentes (vt Nabuchodonosori in visione ostensum est) quibus stulti innitentes cadunt, Deo illas succidente; & ita cadunt, vt erigere se vix queant: quia veræ in Deum fiduciæ neruis, verò que charitatis diuinæ nexu carent. Quare veram & solidam fiduciam Propheta regius mox in subsequentijs subnectit: *Beatus cuius Deus Iacob adiutor ipsius, spes eius in Domino Deo ipsius; qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt, id est, qui omnipotens est, & cuius potentia minui non potest. Qui custodit veritatem in seculum, verax & fidelis est in eo quod promissit. Facit iudicium iniurijs patientibus; ne, qui in eum confidunt, ab inimicis opprimantur. Dat escam esurientibus, necessaria subministrat. Dominus soluit compeditos, si fortè aut carcere, aut peccati vinculo detineantur. Dominus illuminat cecos, lumine gratiæ lux. Dominus erigit elisos, in peccatum fortè prolapsos. Dominus diligit iustos, amplissima virtutis præmia retribuit. Ad eò nihil ei deesse potest, vt ad inopiam subleuandam, vt ad copiam suppeditandam, cuius Dominus spes ac fiducia est. Certè omnes penè hymni Dauidici hanc virtutem prædicant; & vix vllus reperitur, qui non virtutis huius aut fructus, aut laudes, aut exempla contineat. Prorsus enim ita se res habet. Pro*

Daniel. 5.

Vbi supra.

mensura huius fiducia, sua nobis munera Deus largitur. Ait Esaias: *Seruabis pacem Domino; pacem, quia in te spe-* Esaiæ 25.
rauimus. Sic Dauid: *Fiat misericordia tua Domine super nos,* Psal. 32. & 21.
quemadmodum sperauimus in te. Et alibi: *In te sperauerunt*
Patres nostri: sperauerunt & liberaſti eos. Hinc diuus Cy-
 prianus: *Quantum vas fidei capax afferimus, tantum gratia* Epist. ad Dona-
mundantis haurimus. Huc illa promissio pertinet, (vt se cre- tum.
 dere affirmat diuus Bernardus) *Omnis locus quem calcauerit* Serm. de 4 mo-
pes vester, vester erit. Pede calcamus, quicquid firma fide ac dis orandi.
 fiducia in Deum apprehendimus. De Susanna ait Scriptura: Deuter. 17.
Erat cor eius fiduciam habens in Domino. Vnde & mirabiliter Daniel. 13.
 liberata est.

Ratio autem cur tantum apud Deum fiducia valeat, hæc esse videtur, quia illa maximè virtute Deum glorificamus, multoque magis, quàm vllis verborum præconijs. Qui ex fiducia in Deum ardua aggreditur, in pericula se conijcere non veretur, in rebus etiam deploratissimis optimam de eius bonitate ac potentia spem atque fiduciam concipit, ille profectò plus quam verbis vllis enarrari queat, Deum glorificat. Pharmacopola, qui theriacæ suæ virtutem & efficaciam non verbis tantum commendat, sed deuorato coram serpente, moxque accepta theriaca, venenum expellit, suam proculdubio theriacam efficacissimè commendauit: sic glorificatur à nobis Deus, quum de facto propter fiduciam eius nominis ardua aggredimur. Atqui Deus dicit: *Qui glorifi-* 1. Reg. 2.
cauerit me, & ego glorificabo eum. Sic à contratio Moyses, Num. 20.
 etsi Dei amicissimus; tamen quia per vnā diffidentiam Deum apud aquas contradictionis inhonorauit, bis vide-
 licet petram percutiens, & prius populum obiurgans quàm percutiens, quum, si verbis Dei eam quam oportuit fidem habuisset, nec populum prius obiurgasset. & vnico ictu aquam eduxisset, ab ingressu terræ promissionis excluditur, dicente statim ad illum & Aaron Deo: *Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.* Sicut amantem patrem grauter Simile.
 offendit filius, qui tristis semper & mœrens in familia incedit, de patris sui benignitate ambigens, & de rebus necessarijs diffidens: sic in Deum ille grauius peccat, qui tristis & pusillanimis in Ecclesia Dei versatur, de eius bonitate diffidens. De huiusmodi Scriptura sic loquitur: *Et nunc quare* Mich. 4.
mœrore contraheris? Nunquid non Rex est tibi, aut consiliarius tuus perijt, quia comprehendit te dolor vt parturientem? Dei

potentia & prouidentia securos nos facere debet. Et per aliū Prophetam: *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filia populi meī?* Habemus Christum Medicum, & Sacramentorum eius resinam; de cicatricibus peccatorum curandis dubitare nefas est. Ioram quidem rex Israël, dum grauius Samaria obsideretur, & ad eum mulier quædam clamaret, *Salua me ô Rex,* respondit: *In quo te possum saluare, de area, vel de torculari?* Omnia enim ei subsidia tam vini quàm frumenti defecerant. Talia sunt humana auxilia. Sed area & torcularia Dei nostri non deficiunt, *qui parat terra pluuiam, qui producit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum: qui dat iumentis escam ipsorum.* multo enim fortiùs hominibus, & maximè eum colentibus, vt in alio Euangelio nos docuit, nõsque explicauimus. Mulier fortis in Scripturis laudata, *misit manum suam ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* Colo implicatur stamen, quod adhuc torquendum manu seu ducendum est. Fusò circumdatur, quod iam ductum & extractum, filumque factum est. Digiti ergo eius apprehendunt fusum, qui ex bonis operibus iam factis confidit in Deo. Colum cum penso tenet, qui cum proposito bene semper operandi sperat in Deo: & ille demum mittit manum ad fortia, pietatis opera heroica atque illustria producit.

Vera fiducia
quæ.

Sed hoc in loco ne veræ fiducia loco vel hæretica fides specialis, vel (quod idem ferè est) Epicurea præsumptio irrepat; obseruandum diligenter fidem seu fiduciam, & hinc à Christo, & in tot alijs Scripturis tam vehementer commendatam, non esse fidem aliquam mortuam, informem, aut cum peccati actu coniunctam, sed viam esse, bonis operibus aut fœcundam, aut certè grauidam. De fiducia impetrandi à Deo quicquid petimus (quæ maxima pars eius est) dicit disertè diuus Ioannes: *Si cor nostrum non reprehenderit nos,* id est, si secundum interiorem hominem non obedimus peccato & carni (vt exponit Augustinus) *fiduciam habemus ad Deum; & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus.* Vides huius generis fiducia conditionem bis luculenter positam. Sic Paulus positis priùs Hebræorum bonis operibus, de quibus dixit, *Vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis;* infert: *Nolite ergo amittere confidentiam vestram.* Rursum de fiducia salutis æternæ & gloriæ quum dixisset Apostolus, *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei;* & adiecisset, *Spes autem*
non

1. Ioan. 3.

Lib. de perfect.
iustis.

Hebr. 10.

Rom. 5.

non confundit; huius spei fundamentum & causam subnectit: *Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, &c. Charitatis ergo præsentia, quæ opere probatur, (*Diligere enim debemus non lingua & verbo tantum, sed opere & veritate*) fiduciæ fundamentum est. Hac de causa diuus Iacobus hominem inanem vocat, cuius fides non habet opera. Quod explicans sanctus Augustinus, scripsit: *Discerne fidem tuam à fide demonum, qui timent & spem non habent. Adde ergo fidei spem. Et qua spes est, nisi de aliqua conscientia bonitate? Adde ergo spei charitatem.* Hæc ille, veram spem & fiduciam docens. Rursum Paulus, quum diuites iussisset non sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum; qualis hæc spes esse debeat, & in quo fundata, docet, subiungens; *diuites fieri in bonis operibus*, quod postea vocat, *thesaurizare sibi bonum fundamentum*. Sic & ad Titum scribit: *Ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo*; alioqui videlicet frustra & inaniter credituri. Quare & vetus Scriptura dicit: *Sacrificate sacrificium iustitia, & sperate in Domino*. Illud præcedat, vt hoc sequatur. Sic beatus Iob: *Qua spes hypocrita si auarè rapiat? Nunquid Deus audiet clamorem eius?* Quare necesse est fieri, quod scripsit iuxta tot Scripturas sanctus Augustinus: *Qui vult habere bonam spem, habeat bonam conscientiam. Hanc vt habeat, credat & operetur.* Quod enim de vno virtutis ac pietatis genere Paulus dixit; *Qui benè ministrauerint, gradum bonum acquirunt, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Iesu*; hoc de omni pietatis opere intelligendum est. Mulier hæc in isto Euangelio, vt Christum cum fiducia tangeret, multas adiunctas virtutes habuit. Habuit verecundiam, timorem, humilitatè, retrò accedens. Habuit operis laborem, vt per turbas ad simbricæ tactum perueniret. Habuit pudoris sui confessionem, quum procidens ad pedes Christi, omnem illi veritatem diceret, vt scribit Marcus. Habuit de potentia & bonitate Christi fidem & charitatem, quæ eam, vt sic accederet, compulerunt. Hac fiducia accessit, & hæc eam fides saluam fecit. Tam hæreticorum hodie fiducia & specialis fides, seu certitudo gratiæ, quam ponunt, quam quorumlibet impiorum Epicurea præsumptio, præmit Christum cum turba, & nullum ex eo fructum capit. At fiducia Catholica, & orthodoxa, & pià, cum timore & tremore, cum bonis operibus & vitæ innocentia coniuncta, sic tangit Christum, vt virtutem ab illo exeuntem capiat. Talem fiduciam commendant

Hæmorrhoiisæ fiducia plena virtutibus.

Marc. 5.

Locus contra hæreticos.

Scripturæ : & hæc illa est , cui amplissimæ promissiones de perpetuo Dei adiutorio repositæ sunt.

5. *Et deridebant illum.*

Mûdi ludibria
despicienda.

LOpera prorsus contemnendis. Isti tibicines , & reliqua turba popularis , quæ exanime corpus circumstabant , audito Christi verbo , planè diuino ac mystico ; *Non est puella mortua , sed dormit* ; crassè rem intelligentes , quod ignorant , derident. Christus nihilominus illis loco eiectis , quia non erāt margaritæ proiciendæ ante porcos , in pio suo opere progreditur , & puellam mortuam resuscitat. Ioseph à fratribus suis somniator , per contumeliam & irrisionem , vocatur. Is nihilominus in summa autoritate & rerum affluentia positus , indigentibus fratribus , diraque fame oppressis , liberaliter & amanter subuenire non destitit. Dauidem ante arcam Dei totis viribus saltantem , deridet Michol. At ille ei respōdit : *Viuit Dominus , quia ludam ; & vilior siam , plus quàm factus sum , & ero humilis in oculis meis*. Populus alienigena Iudæos templum reedificantes derident , & omnibus quibus possent modis impediunt. Illi tamen *unam manu opus faciebant , altera gladium tenebant*. Iusti enim vna manu operantur , altera patientiam tenent. Vox impiorum de iustis est : *Nos vitam eorum reputabamus insaniam*. Et apud Apostolum inter cæteras iustorum cruces hoc ponitur : *Alij ludibria & verbera experti*. Non est lucis vitium , quòd lucifuga illam fugiunt , sed laus. Temerarium est iudicare non audita utraque parte. Mundani voluptates & ineptias mudanas præferunt continentia & grauitati spiritali , quia nihil adhuc de Spiritu gustauerunt. Si de Spiritu gustassent , & *eius voces audissent* , mundum certè maximè deriderent , & pro spiritu contra carnem iudicarent. Nunc verò homini carnali tota ratio iudicandi est consuetudo cernendi. Quare proprium est malorum , bonos irridere. Sic docet Scriptura : *Ambulans recto itinere , & timens Deum , despicitur ab eo qui insani graditur via*. Et iterum : *Abominantur impij eos qui in recta via sunt*. Sed totum hoc nihili pēdendum est. Nullam habet autoritatem illa censura , vbi , qui damnatus est , damnat. Quum mali bonos de rectè factis irrident , idem est , ac si cæci videntes , claudi rectè incedentes , ægroti sanos irriderent. Non est vituperium solis , si noctua eius lucem vel non aspiciat vel despiciat. Imò à populari turba & seculi amatori-

Exempla.

1. Reg. 6.

1. Esdr. 4.

Sapient. 5.

Hebr. 11.

Similia.

Ioan. 3.

Proverb. 14.

Proverb. 29.

Similia.

amatoribus laudari, vituperij loco vir sapiens habebit. Vnde Antisthenes Philosophus, quum se à populo vehementer laudari, ab amicis intelligeret, respondit: *Quid enim mali fecit Ezechias Rex Iudæis præcepit, ne responderent Assyriis, qui irridebant Deum & populum eius, ne in grauiores blasphemias prolaberetur.* Quemadmodum enim aqua frigida in ollam bullientem coniecta, eius æstum & feruorem comprimit: sic silentium & neglectus improperij irrisorum contumelias & blasphemorum malitiam intercludit. Vnde Ecclesiasticus: *Non incendas carbones peccatoris.* Et regius Propheta: *Cum consisteret aduersum me peccator, obrutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Nec enim sic Olympiæ porticus Heptaphonon dictus, suum echo septies replicat, sicut irrisor contumeliosus, nisi silentio comprimatur, maledictis maledicta congerit. Contemnenda igitur impiorum hominum ludibria, non solum quia vana sunt, sed etiã vt modus illis imponatur, paxque nostra conseruetur.

Certè vt scientia neminem habet inimicum, nisi ignorantem; sic nec virtus, nisi vitis indulgentem. Quum Christus de contemptu mundi & diuitiarum differeret, *Pharisæi haud audientes eum irridebant, quia auari erant.* Aliàs quoque, quum contra hypocritam multa dixisset, & illi, *audito hoc verbo, scandalizati essent,* dicit suis Christus: *Sinite illos. Cæci sunt, & duces cæcorum.* Rursum differente eo de bono pastore & mercenario, ac de nouo ouili, dixerunt Iudæi: *Demonium habet, & insanit. Quid eum auditus?* Quum Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquerentur variis linguis magnalia Dei, multi irridentes, dicebant, *quia musto pleni sunt isti.* Paulo coram Festo præside de Christo mediatore, & resurrectione mortuorum disputante, *Festus magna voce dixit: Insanis Paule, multa te littera ad insaniam adduxerunt.* Sed & de tota doctrina religionis Christianæ dicit Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Et iterum: *Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est.* Quare & ille Athenis in Areopago Christi fidem annuncians, & resurrectionem mortuorum docens, à plerisque irridetur, dicentibus: *Quid sibi vult seminare uerbum hic?* quasi dicas, nugator, garrulus. Denique propter superbas infidelium contumelias & irrisiones, scribens ad Romanos dixit: *Non erubescio Euangelium.* utcumque videlicet à permultis irrideatur. Quum Propheta à Deo missus ad Principem Iehu cum aliis magnatibus confidentem ve-

niret, cum in regem vincturus, dicunt ei cæteri magnates à Propheta redeunt: *Quid venit insanus iste ad te?* Ita viri Dei huius mundi magnatibus insanire videntur, *Parentes & cognati Tobia irridebant vitam eius, dicentes: Vbi est spes tua, quæ elemosynas & sepulturas faciebas?* Adeò verum est quod dixit sanctus Iob: *Deridetur iusti simplicitas.* sicut & ipse se dixit derisum ab amicis suis. Proius igitur contemnent pij, si ab impiis deridentur, dicentes cum bono Tobia: *Nos filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est ijs, qui fidem suam nunquam mutant ab eo.* Ad hunc locum referri possunt, quæ de vano & temerario mundi iudicio, de contumeliis & maledictis patienter ferendis, de maleuolo impiorum iudicio, de lingua maledica & detractione, de conuitiis proximo illatis, de hypocritica & maleuola reprehensione in variis iam* Euangelis depröpta sunt.

6. *Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.*

LO C V S moralis de operibus & beneficiis Dei summa laude prædicandis. Christus quidem (vt est apud diuum Lucam) suscitata à mortuis puella, *Præcepit parentibus ne alicui dicerent quod factum erat:* documentum præbens, à nobis quidem gloriam fugiendam, vanæque laudis ostentationem omnibus modis abdicandam esse. Hic tamen apud Matthæum miraculi fama percrebuit, & Christi nomen ac laudem per vniuersam regionem illam publicauit: quo docemur, aliorum bona opera, maximè autem Dei in nos beneficia accuratè laudare, & quauis data occasione passim prædicare. Sic sanctus Dauid Dei beneficia & opera mirabilia, quæ maioribus suis in Ægypto, in deserto, in terra Chanaan; quæ sibi etiam affluèter contulerat, in variis Psalmis studiosè commemorat, copiosè prædicat, & maximis extollit laudibus. Sed & alios ad id pietatis genus cohortatur: *Narrate (inquit) omnes mirabilia eius.* Et de seipso ait: *Narrabo mirabilia tua.* Et iterum: *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Et rursus: *Venite & audite omnes qui timetis Deum, & narrabo quanta fecit anima mea.* Sic Moyses narrauit Ierro cognato suo omnia quæ fecerat Deus populo Israël. Sed & Deus Iudæis in mandatis dedit, vt narrarent mirabilia Dei, & præcepta eius filiis suis ac posteris suis. Sic Angelus Raphaël ad Tobiam: *Vos autem benedicite Deum cæli; & narrate omnia mirabilia eius. Sacramentum enim Regis abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est.* Paulus

& Barna-

4. Reg. 9.

Tob. 2.

Iob 12.

Tob. 2.

7. Domin. 3. Ad
nent. tex. 7.

Domin. passio.

tex. 3. & 6.

Domin. 3. post

Pentecost. tex. 2.

& Domin. 5.

post Pent. text. 3.

Domin. 16. post

Pentec. tex. 2.

Dei opera lau-
de prosequenda.

Lucæ 8.

Psal. 104. 9. 21.

65.

Exod. 18.

Deuter. 9.

Tob. 12.

& Barnabas in concilio Apostolorum & Seniorum narra- Actor. 15.
bant quanta fecisset Deus signa & prodigia in Gentibus per eos. Concil. Carth. 4.
 Hinc & in Ecclesia Catholica sanctissima manavit consue- Can. 41.
 tudo, vt passionibus martyrum, & mirabilia opera eorum, tum
 in Ecclesiis publicè recitarentur, tum etiam certis ad hoc
 constitutis notariis in registris & scriniis Ecclesiæ publicis Cyprian. lib. 3.
 conseruarentur: quod Romana Ecclesia studiosissimè sem- epist. 6.
 per obseruauit: quod suo tempore, & in sua diœcesi negli-
 gentius factum, à se correctum fuisse, scribit sanctus Augu- De Ciuit. Dei,
 stinus: *Apud nos (inquit) hæc nunc cœpit diligentia, vt libelli* lib. 22, cap. 2.
eorum qui beneficia percipiunt, recitentur in populo. Cantica
 Moylis, & Mariæ sororis eius, Deborah, Elaiæ, Annæ, Iu-
 dith, Tobia, Abacuc, Zachariæ, Simeonis, atque ipsius
 beatissimæ Virginis, nihil aliud sunt, quàm cantica lau-
 dum, & enarratio mirabilium Dei, quæ ad eius amorem
 nos prouocent.

EVANGELIUM DOMINICÆ

XXIII. POST PENTECOSTEN.

QUM videritis abominationem desolationis Matt. 24.
 qua dicta est à Daniele Propheta, stantem
 in loco sancto (qui legit intelligat) tunc qui
 in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in
 tecto, non descendat tollere aliquid de domo
 sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam.
 Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.
 Orate autem vt non fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbat-
 ho. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab
 initio mundi vsque modò, neque fiet. Et nisi breuiati fuif-
 sent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter ele-
 ctos breuiabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit, ecce
 hic est Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim
 pseudochristi, & pseudopropheta: & dabunt signa magna
 & prodigia, ita, vt in errorem inducantur (si fieri potest)
 etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, ecce
 in deserto est, nolite exire: ecce in penetrabilibus, nolite
 credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & patet vsque

in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquila. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stella cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur: & tunc parebit signum filij hominis in cælo: & tunc plangent omnes tribus terra; & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa & maiestate. Emittet Angelos suos cum turba & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum. Ab arbore autem ficu discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia prope est æstas. Ita & vos, quum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est inianuis. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes. De bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adfert opportunum.*
2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme, vel in sabbatho. Contra frigidos & ignauos, qui persecutionis aut mortis tempore pereunt.*
3. *Eric enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. De admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos.*
4. *Surgent pseu dochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in e-ro-em inducantur, si fieri potest, etiam cæli. De fidei constantia in quauis persecutione, maximè hæreticorum & Antichristi, retinenda.*
5. *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stella cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur. De Dei benignitate, quæ nos malorum ceruicibus nostris impendentium admonet.*
6. *Et tunc parebit signum filij hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terra. De extremi iudicij apparatu, maximè in ligno sanctæ Crucis, impiis terribili.*
7. *Et videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute magna & maiestate. De supremi Iudicij aduentu supremo.*

1. *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes.*

Tribulationi
auxilium ad-
iungitur.

LOCVS moralis de bonitate & clementia Dei erga suos, qui in tribulationibus auxilium adfert opportunum. Hæc enim verba Christus dixit ad consolationem & instru-
tionem

ctionem eorum, qui ex fidelibus Hierosolymis tunc, atque in Iudæa essent, quando abominatio desolationis à Daniele prædicta fieret in templo, id est, quando seditiosi Zelotæ, duce Eleazaro, templum amati occuparent, multaq; in eo indignissima ac nefanda perpetrarent, Cestio Romanorum duce cum suo exercitu Hierosolymam obsidente, vt latè apud Iosephum videre licet. monet enim, vt tunc propter appropinquantem desolationem ciuitatis fugerent, vt ex verbis diuini Lucae hæc verba iuxta literam intelligenda esse manifestè patet, Aut enim apud Lucam Christus: *Cùm videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quoniam appropinquauit desolatio eius.* Cestio enim cum exercitu obsidete Ierusalem, sed incassum & frustra, eo recedente, seditiosorum creuit audacia, vt templum ipsum cõtra suos populares quasi arcem occuparent, & Ananum summum Põuicem, inde eos cum populari manu exturbare volentem, occiderent: vnde paulo post à Tito sic obsideretur, vt penitus excinderetur. Sed de hoc medio tempore dicit Christus: *Tunc qui in Iudæa sunt* (vniuersam enim illam paulo post Vespasianus vastauit) *fugiant ad montes:* id est, ad terram montuosam vltra Iordanem, in ciuitate Pella, vbi Agrippa, Iudæorum amicus, & Romanorum socius, dominabatur. In hac enim ciuitate seruati sunt, quotquot ex Iudæis seruabantur, seu iam Christianis, seu fortasse futuris. Docet ergo hic locus ad literã, Dei nostri bonitatem & prouidentiam suauiter omnia disponentem, qua sic iustos tentat, & ad tribulationes vocat, vt tamen remedia & consolationes, refugia & receptacula illis paret. Sic quum bonus Iacob cum tota sua progenie numerosa, solus tunc Dei populus, in terra Chanaan fame periturus videretur, prospexit ei de Ioseph (quem periisse putabat) qui in vniuersa Ægypto dominaretur, patremque suum, fratres, & paruulos eorum abundè pasceret. Hanc Dei bonitatem ipse Ioseph, à fratribus suis iniquissimè venditus, illis exposuit: *Premisit me* (inquit) *Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuendum habere possitis. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, ac principem in omni terra Ægypti.* Sic ipsi Iosepho, quum fratres eius Ismaelitis illum vendidissent, statim parauit Putipharem, virum nobilem, qui illum diligeret, & totam ei familiam committeret. Ionas quum in tribulationem & tempestatem incidit, parauit illi Dominus cete grande, vt illum exciperet & custodiret.

De bello Iudaico, lib. 2. c. 24. & lib. 4. ca. 5. & seqq. Luca 21.

Niceph. lib. 3. ca. 3.

Exempla.

Genes 45.

Gen. 37.

Ion. 1.

3. Reg. 19.

Elia Iefabelem fugiente, & in speluncis se abdente, mandauit Deus coruo, qui pasceret eum. Dauidi potentiam Saulis per aliquot annos fugienti, nunquam defuerunt speluncę, loca tuta, vires & auxilia, quibus se à potentissimo & acerrimo hoste tutaretur. Sed quod illi vni dixit prudens fœmina Abigail, de omnibus iustis afflictis verum est: *Erit anima tua custodita quasi in sacculo viuētium, apud Dominum Deum tuum*

1. Reg. 20 & seqq.

1. Reg. 25.

porrò impiorum anima rotabitur, quasi in impetu & circulo funda. Sicut enim corpora rotunda, quum sint figurę sphericę, in omni loco sedent, & situm habent; sic iusto & forti omne solum patria est, Deus enim manum ponit, vt sedem illi cōmodam faciat, iuxta illud Psalmistę: *Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam*. Et rursus alius Propheta ait: *Dicite iusto, quoniam bene*. Siue in exilium, siue in carcerem eat, siue æger, siue sanus sit; siue ab hominibus honoratus, siue despectus; dicite illi, quoniam benè cum eo agetur. *Diligētibus Deum omnia cooperātur in bonum*.

Simile.

Psal. 36.

Esaia 3.

Quum in Perside acerbissima esset persecutio Christianorū, in Oriente sub Imperatoribus Christianis tutissima perfugia habebant. Adeò sanè, vt quum fugitios suos à Theodosio iuniore rex Persarum repeteret; non solum eos illi negaret Imperator Christianus, sed & bellum ea in causa cōtra Persas gereret, ac nobilissimas victorias reportaret. Quum in Oriente Imperatores hæretici Catholicos suis sedibus pellerent, in Occidente semper quò se tutò reciperent, habebant; adeò sanè, vt vnus Symmachus Romanus Pontifex, Episcopos 220. Africa pulsos, in Sardinia suis sumptibus aleret. Quo in genere etiam illustre illud est, quòd quum Hêricus 2. Anglorum rex, in odium fortissimi pastoris sancti Thomę Cantuariensis Archiepiscopi, tunc in Gallia, eo quòd Regis iniquissimis legibus consensum negauerat, exulantis; vniuersam cognationem eius, etiam à paruulis vsque ad senes, in exilium eiecisset, omnibus rebus nudatos; tamen præstante Domino, omnibus sic prouisum est in breui, vt inter illos egens nullus esset: plurimi etiam felicius in exilio, quàm in patria degerent, ipso Archiepiscopo eos per diuersas prouincias ac personas per literas commendante, nemineq; commendatos respuente.

Rom. 9.

Socra. lib. 7. c. 18.
hijstor. Eccles.Paulus Diac.
lib. 18.In Quadrilogo
de vita eius, lib.
2. ca. 14.

Matth. 10.

Certè quum Christus in Euangelio suis dixerit: *Si persequuti vos fuerint de vna ciuitate, fugite in aliam*: prouidit haud dubiè semper ac prouidebit, ne vnquam aliqua ciuitas desit, ad quam fugerent. Nam & ideo subiunxit: *Amen dico vobis, non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis*.

Quod

Quod ut de prædicatione verbi vsque ad finem seculi dilata-
 anda, atque prædicatorum persecutione intelligitur, ita de
 ciuitatibus refugij (illæ enim sunt veræ ciuitates Israel, nõ se-
 cundum carnem, sed secundum spiritum) intelligi debet. Certè
 de grauissima & vltima Ecclesiæ Dei sub Antichristo per-
 secutione, docet nos diuus Ioannes, nec tunc quidem ciui-
 tates per fugij fidelibus defuturas. Ait enim: *Draco stetit ante* Apocal. 12.
mulierem, qua erat paritura, &c. Et mulier fugit in solitudinem,
vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascat eam diebus mil-
le ducentis sexaginta. quod est triennium cum dimidio perse-
 cutionis Antichristianæ. Sub Caio Rom. Pontifice plurimi In Gestis eius.
 Christiani cum Chromatio & Tiburtio viris petentibus se-
 cedebant, persecutionem declinantes, quibus de necessariis
 Deus prospexit. Gregorius Thaumaturgus, Episcopus Neo-
 cæsariensis, quõ graui oborta persecutione dira contra Chri-
 stianos edicta emitteretur, populum suum in præaltum mon-
 tem perduxit, vbi vsque ad persecutionis remissionem, diui-
 na eos prouidentia aluit, & conseruauit. Idem legere licet in Gregor. Nyssen.
 vita sancti Lupi, Trecensis in Gallia Episcopi, & sancti Priua-
 ti Episcopi Gabalitani. Antiocho Epiphane in Iudæa sæuien-
 te, & gentilismum introducere conante, infinita Iudæorum
 examina (teste diuo Hieronymo) cum Onia Pontifice in Comment. in
 Ægyptum se receperunt, vbi eos Deus salua religione diu Daniel. 11.
 conseruauit. Certè Daniele ex fidelium communi senten-
 tia sic interpretatur idem Doctor sapientissimus, quod Anti-
 christus Idumæam & Moabitas, & filios Ammon, id est, Ara-
 biam relinquet intacta, quia illuc sancti ad deserta confu-
 gient. Sanè vna hodie Anglicana persecutio, iam per annos
 triginta sæuiens, documento esse potest, nunquam deesse
 montes, ad quos, qui in Iudæa sunt, fugiant; quum & in hoc
 Belgio, & in Gallia, & in Hispania, & in ipsa vrbe Roma An-
 gli pro fide exules, sedes & domicilia sua, Deo prouidente,
 vt cunq; posuerint.

2. *Orate vt fuga vestra non fiat in hyeme vel in sab-
 batho.*

Locus moralis contra frigidos & ignauos, qui persecutio-
 nis aut mortis tempore pereunt. Etsi enim Christus hæc Contra ignauiã
 verba propriè de fuga Iudæorum corporali ex ipsa Iudæa, & procrastina-
 imminente Ierosolymæ obsidione loquutus est, monens tionem.
 eos,

eos, orandum, & diligenter curandum esse, ne ad talem fugam imparati inueniantur, vel ex incredulitate quadam, vel ex ignauia & torpore (hyemem enim & sabbathum proverbialiter & parabolicè Christus hinc accipit, pro eo quod figuratiuè significant) tamen & ad quamcunque persecutionem, afflictionem, maximeque mortem ipsam, quæ vltimum discrimen est in hac vita (sicut Hierosolymæ excidium vltimum illud fuit, à quo suos fugere Christus hinc monuit) applicari illa possunt, sanctique Patres applicauerunt. Sic sanctus Hilarius, *Orandum, inquit, ne in peccatorum frigore, aut in otio bonorum operum inueniamur, quia grauis vexatio incumbet.*

Can. 25. in

Matth.

Quæst. Euang.

1. ca. 37.

Sic & sanctus Augustinus: *Orare nos iubet, ne in lætitia, vel tristitia rerum temporalium quis inueniatur in die illo, ne vel amore habendi, vel tristitia amittendi bona temporalia teneamur. Tales enim ad fugam expediti esse non possunt; Sanctus Cyprianus causas commemorans, cur in graui sui temporis persecutione tam multi remanentes domi suæ, nec vel ab infideli Principe fugere, vel carcerem & tormenta manentes subire volentes, lapsi fuerint, Christum abiurantes, inter alia hæc dicit: *Dissimulanda, fratres, veritas non est, nec vulneris materia & causa reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cæcus. Nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus vincula; illa catenæ quibus & virtus retardata est, & fides pressa, & mens vincita, & anima præclusa, vt serpenti, terram secundum Dei sententiam deuoranti: præda & cibus fierent, qui terrestribus inhaerent.* Hæc ille. Qui ergo ad fugam persecutionis expeditus esse vult, in ipsa pace ad eam se comparare debet, vt in alia quadam Dominica latius deduximus.*

Serm. 5. de
lapsis.

Idem iudicium est de quavis tribulatione, qua in hac vita carere non possumus; & maximè de morte ipsa, ad quã nunquam imparati esse debemus: quæ & est iudicium cuiusque particulare, cuius imago excidium Hierosolymitanum, de quo Christus hinc loquitur, fuit. Vnde hæc Christi verba ad mortis necessariam præmeditationem sanctus Gregorius sapienter vertit. *Nos (inquit) nunc sollicitè cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc queramus ad bene agendum viuere, cum iam cõpellimur de corpore exire. Memèrte quid veritas dicat: Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbatho. Ac si apertè dicat: Videte ne tunc queratis peccata vestra fugere, quã-*

Præparatio ad
mortem neces-
saria.

Homil. 12 in
Euangelia.

*do iam non licet ambulare. Per legis quippe mandatum ambulare longius sabbatho non licet. Hiems quoque ad ambulandum impedimento est, quia gressus ambulatiui, torpor frigoris astringit. Illud ergo tempus quo fugere non licet modo debet cogitari dum licet. Hæc ille. Et certe verbis proximè precedentibus in nostro Evangelio, Christus idem insinuauit, dicens: *Væ pregnantibus & nutrientibus in illis diebus. Non enim* (ait sanctus Hilarius) *de factarum onere Dominum admonuisse credendum est, sed animarum peccatis repletarum ostendisse grauitatem. Illud quoque, Væ illis, qui nutriuntur, infirmitatem animarum qua ad cognitionem Dei, quasi lacte, educantur, ostendit. Et idcirco vae ipsis erit, quia ad fugiendum graues, & ad sustinendum imperita; nec peccata effugerunt, nec cibum veri panis acceperunt.* Hæc ille. Væ igitur illis, qui instanti mortis agone, salutaris vitæ propositum concipiunt, existimantes posse se in media hyeme indeuotionis frigidissimæ, & in summo otio atque torpore fugere à ventura iudicis ira, fugere à peccato, fugere ex hac miserix valle ad portum beatæ mortis. Ante oculos semper illa beati Iob sententia tenenda est: *Si repente interroget, quis respondebit ei?* Repente Dominus interrogat, cum hominem in hora mortis imparatum, multisque sceleribus irretitum inuenit, Deinde vide an illud tempus ad fugam peccati, ad fugam seculi, ad fugam cupiditatum tuarum idoneum esse possit, quando te tot malis habitibus præoccupatum, grauatum, atque deuictum horror mortis inuadet, dæmonum vexatio torquebit, conscientix apertus liber terribiliter accusabit; & ab altera parte vxor deflet, paruuli plangunt, familia pertremet, amici gemunt, medici vadunt & redeunt, ingrediuntur & egrediuntur, alia atque alia subinde medicamenta (quibus vana vitæ spes lactatur, & conuersionis necessitas retardatur) nihil profutura subministrant, corporis denique ipsius dolores, ætus, cruciatus, ipsaque imbecillitas vsque ad eam mentem occupatam tenet, vt vix aliud cogitare possit, quam quod in præsentia acriter pungit. *Quisquis hoc tempore peccatum deserere vult, is verè in sabbatho atque in hyeme, hoc est, tempore valde difficili, fugam meditat.**

Cant. 23 in
Matt.

Iob 9.

Accedit ad hæc omnia terribile Dei iudicium, qui in tali demum articulo pœnitentes plerunque iusto suo iudicio deserit, vt in aliis iam Dominicis dictum est. Sed huius nunc rei exemplum vnum aut alterum satis illustre subiiciam. Antiochus Epiphanes, Asiæ Rex, qui tot actanta mala

Impœnitentes
à Deo deseruntur.

mala Iudæis, Dei populo, intulerat, templum spoliauerat, religionem vniuersam, introducto Gentilismo, subuertere cōtendērar, acerbissimo tandem viscerum & interiorum dolore à Deo percussus, manifestamque Dei virtutē in seipso contestans, ita vt de miseri corpore vermes scaturirent cum nec iam ipse fœtorem suum ferre posset, morti se appropinquare videns, in has pœnitentiæ voces erupit: *Iustum est, subditū esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Deinde, *Ierolimam optat liberam reddere, Iudaos aequales Atheniensibus facere pollicetur, templum sanctum optimis donis ornaturum, sancta vasa multiplicaturum, pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis se prastaturum, super hac & Iudeum se futurum, & omnem locum terra perambulaturum, & pradicaturū Dei potestatem, Quid ad huius Regis pœnitentiā adijci posse videtur? Et tamen dicit sermo diuinus: Orabat scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus.* Alterum exemplum ex diuo Gregorio huc describam. Rem (inquit) *fratres charissimi, refero, quam si attentē audire vult charitas vestra, ex consideratione illius vehementer instruetur. Quidam vir nobilis in Valeria prouincia, nomine Chrysaurius, fuit, vir valdē idoneus, sed tam plenus vitij, quàm rebus, superbia tumidus, carnis sua voluptatibus subditus, in acquirendis rebus auaritia facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem imponere decreuisset, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens, eadem hora, qua iam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer imminere, vt ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, palleſcere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiūque suum, nomine Maximum (quem ipse iam monachus monachum vidi) nimis & turbatis clamoribus vocare, Maxime curre, Maxime curre; nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus, adfuit: lugens & perstrepens familia conuenit. Eos autem quos ille insistentes sibi grauitè tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant; sed eorum presentiam in cōfusione, in tremore ac pallore illius qui trahebatur, videbant. Pauore autem tetra eorum imaginis, huc illūcque vertebatur in lectulo. Cūque constrictus nimis relaxari se iam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel vsque mane: Inducias vel vsque mane. Sed quum hac clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo sua carnis euulsus est. De quo constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit, vt eius visio nobis proficiat, quos adhuc diuina longanimitas patienter expectat.*

2 Machab. 6.

Homil. 12. in
Euang.

expectat. Hæc ille. Quemadmodum miles, qui securitatis tempore arma sua studuit & polita semper custodire, & ad manum parata habere, vocante vel ad pugnam, vel ad inspectionem Ducis tuba, lætus & expeditus currit; qui verò secus facit, sonante tuba seriùs festinat, quæritans vbi sit gladius, vbi lorica, vbi scutum, & tanquam inutilis à Principe exauctoratur: sic omnino malus Christianus, qui sanus adhuc & vegetus, non considerat opera sua, quid facit, quid non facit, quomodo credat, quomodo ambulet, nec cogitat quia venturus est dominus eius, vt malus & inutilis seruus exheredatur. Qui coram iudice causam pendentem habet, non nocte, non die, non aliquo temporis articulo aliud cogitat, loquitur, agit, quàm quo modo causa procedat, & vt bonum terminum consequatur. Totà hæc vita nobis conceditur, vt de causa nostra cogitemus, quæ pendet ante tribunal Christi, vbi astare oportet nos omnes. Summa dementia est, tum primùm de causa cogitare, quando ad iudicium mors vocat. De hac re in alijs Dominicis vide plura.

Similia.
 Domin. 20. post
 Pent. text. 4. &
 alijs preced.

3. *Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modò, neque fiet.*

Locus moralis de admirabili iustitia & vindicta Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc verba dixit de illa, post omnem hominum memoriam maximè admirabili, penèque incredibili Iudeorum strage, & internecone per Romanos facta circa excidium vrbs Hierosolymitanæ, & totius gentis desolatione sempiterna consecuta, qualis & hodie toto passim orbe conspicitur. Hæc enim Iudeorum tribulatio talis ac tanta fuit, qualis in illa gente (nam de illa sola adhuc loquitur) nec vnquam antea fuit, nec erit postea. Et tamen fuit hic populus longè Deo dilectissimus, & qui ab eo præ cunctis gentibus maxima acceperat beneficia. Quod totum ad nostram instructionem hoc loco breuiter explicandum est, tanquam diuinæ iustitiæ atque vindictæ erga ingratos peccatores documentum sempiternum. Beneficia huic populo collata, ex his constare possunt, quòd hunc solum ex omnibus alijs gratuito amore elegit, quòd electum admirandis portentis conseruauit, quòd sæpenuerò delinquentem in gratiam recepit, quòd diuissimè terga vertentem, & horrendè peccantem sustinuit, quòd amantissimis verbis suum erga eos amorem expressit, quòd varios subinde Prophetas ad eorum correctionem misit, quòd ex ipsis

Vltio Dei contra ingratos.

Iudæis factæ gratiæ.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Pars Æstiualis,

m

tandem

tandem nasci, & inter eos conuersari, omnemque cœlestis doctrinæ thesaurum effundere Dei Filius voluit, quod postremò post omnem impietatem eiga ipsum Messiam perpetratam, totis adhuc quadraginta annis eorum emendationem expectauit & non nisi in elementissimi, atque adco religiosissimi Ducis manus eos incidere permitit. Quæ singula paucis explicabo. Gratuitam vocationem Moyses illis his verbis expressit, *Te elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis iunctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores, sed quia dilexit vos Dominus, & custodiuistis testamentum quod iurauit patribus vestris.* Et rursum alio in loco: *Ex, Domini Dei tui cœlum est, & cœlum cœli, terra, & omnia qua in ea sunt, & tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amauit eos, elegitque semen eorum post eos, id est, vos de cunctis gentibus.*

Deut. 7.

Deut. 10.

7. Hæc fuit gratuita electio. Portenta admiranda artificissimæ dilectionis signa innumera fuerunt. Tota terra Chanaan fame extrema laborante, prospexit eis de fratre Ioseph, qui dominaretur in Ægypto, quo solo in loco triticum inueniebatur. In Ægypto oppressos, vt ab illa seruitute eos liberaret in manu forti, & brachio extento, vastauit vniuersam terram Ægypti, & decem plagis percussit, quatum vltima erat, vt omnia eorum primogenita occideret: postea per mare rubrum sicco pede deduxit, Pharaone cum toto exercitu subuerso. In ipso deserto, præcessit eos per diem in columna nubis, per noctem in columna ignis, & castrorum locum ipse metabat. Pluit illis manna de cœlo, eduxit aquam de petra, nobilissimas victorias dedit. In terram demum promissionis, fluentem lacte & melle, eiecto populo potentissimo, vt introduceret, perpetem Iordanis meatum in fontem retorfit, muros Iericho ipse diruit, missis de cœlo grandinis lapidibus pro eis dimicauit, solem in medio cœli stare fecit immotum, vt Duci victoriam concederet amplissimam. Illud denique longè maximum, & nullo satis sermone prædicandum beneficium fuit, quod cæteras gentes dimittens Deus ire vias suas, & in corrupto penèque extincto naturæ lumine volutari, huic soli populo legem suo digito scriptam dedit, *vt omnis qui faceret eam, viueret in ea*, vita vti ue sempiterna; quod caeremonias, sacrificia, verique Dei cognitionem tradidit. De hoc amplissimo beneficio sic ad eos Moyses: *Qua est gens tanta incluta, qua habeat caeremonias,*

In Exod. & In Iue. per totum.

Deuter. 4.

monias,

monias, iustaque iudicia, & vniuersam legem, quam ego proponam hodie coram oculis vestris? Non enim fecit taliter omninationi, & iudicia sua non manifestauit eis, ait Dauid. Et quæ est Psal. 147. natio tam grandis, quæ habeat deos suos ita appropinquantes sibi, sicut adest Deus noster cunctis obsecrationibus nostris? Hæc est enim vestra sapientia & intellectus coram populis, ut audientes vniuersi præcepta hæc, dicant: En populus sapiens & intelligens, gens magna. His verbis magnificè & meritò Moyse hoc amplissimum huius populi beneficium exornauit. Sed & de alijs suprâ commemoratis beneficijs diuinissimè dixit: Circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eos, & portauit in humeris suis. Nihil significantius dici potuit.

D. ut. 32.

Iam verò quoties delinquentem, in gratiam tamen penitentem recepit, vix breuiter explicari potest. Primum in ipso deserto, fabricato vitulo aureo, & turpissimè clamante populo, *Hi sunt dii tui Israël*, &c. intercedente Moyse percipit eis Deus. Deinde toties contra Deum & Moysen murmurantem, per totos quadraginta annos Deum tentantem & prouocantem, non deseruit tamen, sed in promissam terram introduxit. Introducos per fortissimum Ducem Iosue, & post eius mortem citò ad cultum idolorum relapsos, tradidit Deus in manus Regis Mesopotamiæ: sed post annos octo per Othonielem eos liberauit. Secundò relabentes occupat & opprimit Eglon Rex Moab annis 18. Liberantur secundò per Aod, qui transfixit Eglon. Tertio peccantes Iabin Rex Chanaan sub iugo mittit annis 20. do nec per Deborah & Barach eos Deus liberauit. Quarto idololatrantes Madianitæ vastant annis 7. & per Gedeon in tegrum restituntur. Adhuc peccantes à Philistæis & Iliis Ammon affliguntur annis 8. & per Iephte liberantur. Redeunt ad idololatriam Philistæis subiiciuntur annis 40. vsque ad Sampsonem, qui eos in libertatem asseruit. Deinceps sacerdotum iudicio subditi, non ita multo post grauius Deum offendunt, Regem postulantes. Dixit enim Samueli, qui vltimus sacerdos iudicauit Israël: *Non respuerunt, sed me, ne regnem super eos: iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die qua eduxi eos de terra Ægypti vsque ad diem hanc, sicut dereliquerunt me, & seruiuerunt dijs alienis, sic faciunt etiam tibi.* Et tamen audiuit Deus vocem eorum, & dedit illis Reges, qui postea in maxima gloria regnauerunt,

3. Iudæi relapsi quoties reconciliati.

Judic. 3.

Cap. 4.

Cap. 6.

Cap. 11.

Cap. 13.

1. Reg. 8.

Nihilominus sub tribus tantum primis Regibus in Dei cultu persistentes, sub quarto Roboā filio Salomonis, decem tribus sub Ieroboa novos sibi deos fabricant, & in sua idololatria ita persistenterunt, ut, etsi per Eliam & Eliseum, aliōsque Prophetas, per Baasa & Iehu ex nova stirpe Reges ad veri Dei cultum illæ decem tribus subinde reuocarentur, ad saniorē tamen mentem redire noluerint: unde in Assyrios decem illæ tribus sub Osee ultimo rege Israhel, translatae sunt. Lege lib. 4. Reg. cap. 17.

Iudæi ad penitentiam expeſcati.

4. Reg. 17.

Sed nec duæ reliquæ tribus fratrum adhuc exemplo auerunt. Quare hic, quod quarto loco diximus, eluceſcit. Decem enim tribus à regno Ieroboa vsque ad regnum Osee perpetuò per annos 240. idolis seruentes tolerauit, sustinuit, & ad penitentiam expectauit clementissimus Deus: & testificatus est per manum omnium Prophetarum & uidentium, dicens: Reuertimini à uis uestris pessimis, & custodite præcepta mea, &c. sicut missi ad uos in manu seruorum meorum Prophetarum: qui non audierunt, sed indurauerunt ceruicem suam iuxta ceruicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo. Istis tandem abiectis, reliquas duas tribus, adhuc annis plurimis subinde ad idola similiter colenda relabentes, similiter, imò magis tolerauit, nobilissimis Prophetis Eſaia, Ieremia, Ezechiele, & alijs ad eos missis. De his illorum intolerabili duritie & peruicacia sic per suos Prophetas conqueritur Deus, *Filios enutriui, & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis vsque ad verticem capitis non est in eo sanitas. Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Populus autem meus me non cognouit.* Et iterum:

Eſaia 1.

Eſaia 5.

Ierem. 2.

Ierem. 3.

Quid debui facere uinea mea, & non feci? Expectaui ut faceret uinas, & fecit labruscas. Sed adhuc flebilis & acerbis apud Ieremiam: *Quid inuenerunt patres uestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post uanitatem, & uanifac̄ti sunt? Transite ad insulas Cethim, & uidete: & in Cedar mittite, & considerate uehementer, & uidete si factum est huiusmodi. Si mutauit gens deos suos & certe ipsi non sunt dij. Populus uerò meus mutauit gloriam suam in idolum.* Lege sequentia. Et paulo post: *Nunquid uidisti quæ fecit auersatrix Israhel? Abijt sibi met super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & prauaricata est ibi. Et dixi quum fecisset hæc omnia, Ad me reuertere, & non est reuersa. Et uidit prauaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo quòd mœchata*

*mœchata esset auersatrix Israël, dimissem eam, & dedissem ei libellum repudijs, & non timuit prauaricatrix Iuda soror eius, sed abiit & fornicata est etiam ipsa: & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cum lapide & ligno. Et paulo post clamat per Prophetam: Conuertimini filij reuerentes, quia ego vir vester, & assumam vos. & post multa humilmodi, subiungit: Sed quomodo si contempnat mulier amatorem suum, sic contempsit me domus Israël, ait Dominus. Eandem Dei sustinentiam, populique durissimi extremam ingrati tudinem multis verbis describit Ezechiel sub figura duarum sororum Oollæ & Oolibæ. Rursum per alium Pro-
 phetam: Tota die expandi manus meas ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Sic Deus hunc populum vsque ad tædium sustinuit. vnde alibi dicit: Laboravi sustinens. & iterum: Veruntamen seruire me fecisti in peccatis tuis, prabuisisti mihi laborem in peccatis tuis. Parum tamen hoc totum erat. A capacitate Babylonica reuocauit: templum instaurauit: nouos Duces ac Pontifices dedit, sub quibus diu floruerunt. Christus tandem ad ipsos ex ipsis venit. Docet in parabolis, quàm mali essent agricolæ, qui occisis seruis domini sui, etiam filium ipsum ad eos missum occiderunt. Clamat disertis verbis: Ierusalem, Ierusalem, qua occidis Prophetas qui mittuntur ad te, quoties volui te congregare, sicut congregat gallina pullos suos sub alis suis, & noluisti? Rursum flet super ciuitatem, dicens: Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, qua ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & non relinquetur lapis super lapidem: eo quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Postremò & in hoc Euâgelio prædicit, quanta illis mala impendent. Quantum ergo & quàm diu hunc populum terga semper vertentem Deus sustinuerit, ex his quæ dicta sunt, aliquatenus constare potest.*

Verbis autem quàm amantiſſimis suum erga eos amorem contestatus fuerit, ista declarant. In Scripturis eos vocat populum suum: *Popule meus, popule meus, quid feci tibi? peculium & partem suam: Eritis, inquit, in peculium mihi de cunctis populis.* Et Moyses de illis: *Pars autem Domini populus eius, Iacob funiculus hereditatis eius. Vocat vineam suam, & germen delectabile. Vineam Domini exercituum domus Israël est, & vir Iuda germen eius delectabile.* Vocat filium, eumque primogenitum. Sic enim ad Pharaonem Moyses loqui iubetur: *Filius meus*

Ierem. 1.

3. Reg. 2.

Esaia 43.

Esaia 49.

Ier. p. 11.

Iosephus de bello
Iudaico, lib. 6.
cap. 11 li 7. c. 4.
& 10. & 13. &
15. & 24.

primogenitus Israel. Dimitte filium meum ut seruiat mihi. Et Ieremias dicit: Nunquid seruus est Israel, aut vernaculus? Imo ad Dauidem Deus dicit: Ego ero ei in patrem, & ille erit mihi in filium. Quid quod etiam honorabilem filium, & tenerrimè dilectum vocat? Sic enim apud Esaiam loquitur: Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus, ego dilexi te. Sed & plus quàm paterna dilectione se eos profequi profiteretur. Aut enim: Nunquid potest obliuisci mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Sed quale illud est, quod hunc populum ipsam animam suã dilectam vocat? Sic enim apud Ieremiam loquitur: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manum inimicorum eius. Hæc Deus de futura Iudæorum captiuitate loquens. Nihil huic amori addipotesit. Reliqua de Prophetis ad hunc populum subinde missis, de Filio Dei ad ipsos tandem veniente, Christo Redemptore nostro, de quadraginta annorum expectatione ante extremum excidium partim ex præcedentibus patent, partim ex se. Sub Tito enim & Vespaliano patre imperantibus, anno Christi 73. capta, & direpta, & vastata penitus Hierosolyma fuit. In qua tamen vastatione illud diuinæ clementiæ erga hunc populum non obsecurum adhuc argumentũ fuit, quod sub Tito clementissimo & religioso Imperatore obfessa vrbs fuit. Ille enim ad se ex vrbe fugientes benignissimè excepit, ita ut ex populo seruantentur plus quàm quadraginta millia, & ne vrbs diriperetur, multis orationibus & legationibus apud obsessos egit, ac demum, ne templum exureretur omnia inedia tentauit; ac postremò, vastatione facta, reliquos toto orbe Iudæos in pace viuere, & antiquis priuilegiis uti frui permisit, ut apud Antiochiam, à tota ciuitate multum sed frustra sollicitatus, fecit. Quæ omnia vide apud Iosephum. Et sic quidem hunc populum Deus dilexit. Hæc illi beneficia contulit: de quibus adhuc lege Ezechiel. cap. 16.

Iudæorum ca-
stigatio.

Deuter. 32.

Sic tamen dilectos, toties in gratiam receptos, tot beneficiis auctos, in sua semper impietate persistentes, acerrimè Deus castigauit. Ac primùm quidem hoc ira futurum à principio per Moysen prædixit: Ignis accensus est in furora meo, & ardebit usque ad inferni nouissima; deuorabitque terrã cum germine suo, & montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis. Foris uas-
tabis

rabit gladius & intus pavor. Iuuenem simul, ac virginem, la-
tentem cum homine sene. Et dixi, Vbi nam sunt? Cessare faciã
ex hominibus memoriam eorum. Expende hæc singula: Vide-
bis tot fulmina quot verba. Atque in captiuitate quidem
decem tribuum, hæc omnia ex magna parte completa sunt,
sic attestante Scriptura: Quamobrem iratus vehementer Do. 4. Reg. 19.
minus Israël, abstulit eos à conspectu suo. Proiecitque Dominus
omne semen Israël, & afflixit eos; & tradidit eos in manus dir-
ipientium, donec proyceret eos à facie sua. Multo autem adhuc
acerbius ad reliquas duas tribus loquitur, primùm per Iere-
miam: Eyce illos à facie meã, & egrediantur. Quòd si dixerint
ad te, Quò egrediemur? dices ad eos: Qui ad gladium, ad gla-
dium; qui ad famem, ad famem; & qui ad captiuitatem, ad
captiuitatem. Et visitabo super eos quatuor species: gladium, ad
occisionem, canes ad lacerandum, volatilia cæli & bestias terra
ad deuorandum & dissipandum, & dabo eos in feruorem, hoc
est, in feruentem diuexationem vniuersis regnis terra. De-
inde per Ezechielem semel atque iterum: In via sororis tua
ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Calicem sororis
tua bibes latum & profundum: eris in derisum, & in subsanna-
tionem qua est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis, ca-
lice mæroris & tristitia, calice sororis tua Samaria. Et bibes il-
lum, & epotabis vsque ad faces, & fragmenta eius deuorabis;
vbera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus. Hæc
ille, verbis, opinor, satis significantibus. Nempe ita tandem,
vt alia loquitur Scriptura Ascendit furor Domini in populum 2. Paral. 36.
eius, & nulla fuit curatio. Quod volens per Ieremiam Pro-
phetam significantissimè, qualique ad oculum demonstra-
re Deus, sic ad illum loquitur: Vade, & posside tibi lumbare
lineum, & pone illud super lumbos tuos, & in aquam non inferes
illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini, & posui circa
lumbos meos. Et factus est sermo Domini ad me secundo, dicens:
Tolle lumbare quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & sur-
gens vade ad Euphraten: & absconde ibi illud in foramine pe-
tra. Et abiit, & abscondi illud in Euphrate, sicut præceperat
mihî Dominus. Et factum est post dies plurimos, dixit Domi-
nus ad me: Surge, vade ad Euphraten, & tolle inde lumbare,
quod præcepi tibi vt absconderes illud ibi. Et abiit ad Euphra-
ten, & fodi, & tuli lumbare de loco vbi absconderam illud: &
ecce cõputruerat lumbare, ita vt nulli vsui aptum esset. Et factũ
est verbum Domini ad me, dicens: Sic putrescere faciã superbiã
Iuda, & superbiã Ierusalem multã populum istum pessimũ, qui

nolunt audire verba mea, & ambulanti in prauitate cordis sui, abieruntq; post deos alienos, vt seruirent eis, & adorarent eos, & erunt sicut lubricare istud, quod nulli vsui aptū est. Sicut enim adhaeret lubricare ad lumbos viri; sic agglutinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domū Iuda, vt essent mihi in populum, & in nomen, & in laudē, & gloriam, & non audierunt. Hæc ibi. Docent hæc verba, quāto populus iste Deo erat per gratiam cōiunctior, tanto acerbius à Deo percussus fuisse propter incredibile ingratitude. Hæc autem omnia à Prophetis prædicta, vt partim in captiuitate illa Babylonica cōpleta fuē, e, ita multo magis Iudæorū crescente contra Christum ipsū, eius doctrinā atque personā, varia impietate, incredulitate, inuidia, blasphemia, falsa demum accusatione & condēnatione, atq; in manus Gentium traditione; sic contriti & afflicti, & interneconi dati sunt, vt tanquā lubricare putridum nulli ampliùs essent vsui, nullā Rempub. gerere aut administrare, nullum templū, nulla sacrificia habere toto orbe potuerint, illa demum adueniente tribulatione, qualis antea nunquam fuerat, & desolatione extrema. Nam post varias clades à Romanis Ducibus per totā Iudæā acceptas, à Cæstio, & Albino, à Vespasiano, multisque interemptis millibus, tandem à Tito Imperatore obsessa Hierosolyma fuit ipso Palchalitempore, *quum velut in carcerem* (ait Iosephus) *tota gens fato conclusa est.* Colligit autē Iosephus ex hostiis in illo festo immolatis, fuisse in ciuitate *Vicies cētena ac septingenta millia hominum, omnes sanctos & puros, absque inquinatis,* qui sacrificia participare non poterant. Ex hoc toto numero recenset Iosephus, *captiuorū quidem, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millia, mortuorū verò per omne tempus obsidionis undecies centena millia.* Ad tantam stragem accessit varia & inaudita calamitas. Ciuitas seditiosis & factiosis hominibus plena, *quorum gladius multo plures quàm hostilis adsumpsit:* fames post hominum memoriam maxima, adeò vt matres suos liberos manducauerint: capta ciuitate, *inuenta sunt integra mortuorū familia, & plena mortuis recta, quos fames consecrat Romanis milites interficiēdo defatigabantur.* Tandem ex multitudine superstitē, *latrones & seditios occiduntur. Iuuenes lecti procero atque formoso corpore triumpho seruantur; ex residua multitudine septem & decem maiores annis vincti, ad Aegyptū mittuntur, operibus deputandi. Plurimos per provincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestijs consumendos. Qui infra decimū & septimum aetatis annum age-*

Iudæorum clades.

De bello Iudæico, lib. 7. cap. 17.

Ibid. cap. 7. & 8.

Cap. 26.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.

vent, venditi sunt. *Iisdem autem diebus, quibus ita secernebantur, mortui sunt fame viginti duo millia.* His autem omnibus accessit vix vnquam lecta calamitas. Ex transfugis in castra Romanorum, quàm plurimi scissis ventribus, auri scrutandi causa, à militibus occiduntur. *Et hac ego clade (ait Iosephus) nullam credo saniozem contigisse Iudæis. Vna denique nocte duorum millium patefacta sunt viscera. Quid quòd eodem ferè tempore, quasi totus orbis in Iudæorū necem conspirasset, variis quoque in locis extra Iudæā quasi pecora occiduntur.*

Lib. 6. cap. 15.

De excid. urbis

Hierosoly. lib. 2.

cap. 53.

Nam v. est apud Egyp̄tū, Casareenses repentino quodam impetu viginti millia Iudæorū deleuerunt, omnes fugarunt; ut totā urbem exinanirent. Idem per totam Syriā, maximè Scythopoli factum est Damasceni, nulla existente causa, octo millia Iudæorum strauerunt: Ascalonita duo millia quingentos. In orbe Ptolemaide, cæsa duo millia. In Alexandria inductus exercitus Romanus, sexaginta Iudæorum millia intra urbem fudit. Hæc ibi. Ad eò verum fuit quod Veritas hîc dixit: Erit tunc talis tribulatio (Iudæis scilicet) qualis antea nunquam fuit, nèque fiet.

Porro ex sola Dei virtute ac potentia hanc tantę urbis direptionem Romanis cessisse, tum Iosephus ostendit, Iudæus ipse, tum victor Romanus fassus est. *Parte enim aliqua muri ciuitatis subruta, statim propugnatores eius diffugerunt, & timor tyrannos necessitate maior inuasit. Vnde & maximè quis virtutem Dei perspexerit contra iniustos.* Hæc Iosephus. *Titus verò capta ciuitate intrò ingressus, ciuitatis munitiones, ac turriū cantes miratus est, quas tyranni per dementiam deseruerāt. Considerata siquidem earum solida altitudine, itémq; magnitudine, subtilique lapidum compagine singulorum, quātémq; paterent, vel quantum exigerentur, Deo, inquit, planè adiuuante, pugnamus, & Deus erat qui detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machina ad istas valerēt? Hęc Titus Imperator Romanus. Sed & ipsi Romanoiū exercitui Deum aquas miraculo suppeditasse, author est Iosephus, Sic enim in oratione de muro habita, Iudæos obsessos alloquitur: *Tito nunc fontes vberiores profluunt, qui vobis aruerant. Nam ante eius aduentum scitis & Siloem, & omnes extra ciuitatem fontes ad eò defecisse, ut ad vtrumque aqua mercaretur; nunc autem ita hostibus nostris largi sunt, ut non modò ipsis & iumentis eorum, sed etiam hortis sufficiant.* Hæc fuit ergo populi Iudaici, populi olim ita Deo grati. totque beneficiis cumulati, propter impietatem & ingratitudein acerbissima, sed iustissima vindicta, diuinitus inflicta.*

Iudæorum excid. um, vltio diuina.

Lib. 7. cap. 16.

Lib. 6 cap. 11.

Hæc omnia ad correptionem nostrâ facta sunt. *Propterea* (ait Apostolus) *abundantiùs oportet nos ea obseruare qua audiuimus, ne fortè perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo, (in veteri videlicet tradenda Lege & pacto constituendo) factus est firmus, & omnis prauaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam negleximus salutē? Qui* videlicet tanto Iudæis maiora à Deo beneficia accepimus, *in quanto melioribus re-promissionibus testamentum nouum, cuius nos filij sumus, sancitum est, quam illud vetus. Si naturalibus ramis non pepercit; multo minùs nobis, qui oleastro inferti sumus, similiter prauaricâtibus, parceret. Ecce in ciuitate, in qua inuocâtū est nomen meum* (ait Deus) *ego incipio affligere; & vos eritis immunes? Non eritis immunes, ait Dominus. Et iterū. Ecce quibus non erat iudicium vt calicem biberent, bibentes bibent; & tu quasi innocens relinqueris? Non eris innocens, sed bibens bibes.* Hæc singuli sibi dicta putent, vt quorum ingratitude & impietatem imitantur, eorum exitus perhorrescant.

4. *Surgent pseudochristi & pseudopropheta, & dabunt signa magna & prodigia; ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.*

Fides in qua
uis persecutio-
ne retinenda.

LO C V S moralis, de fidei constâtia in quauis persecutio-
ne, maximè hæreticorū & Antichristi, retinenda. Dece-
ptio enim per hæreticos, & Antichristū, cuius illi præcursores
sunt, tâta erit in huiusmodi signis & portētis, vt robustissimi
de fide periclitētur, nisi, quod hic prædictū est, cauerint. Ma-
ximè quia tales *ante secundum aduentū Christi* (ait D. Chry-
sostom⁹) *erunt multo prioribus amariore: sicut & hodie cerni-
mus. Tot enim ac tales horū temporum hæreses sunt, vt An-
tichristo proximè meritò videri debeât: quod & in oratione
quadam de hoc argumento demonstrare conati sumus. Signa
autem & prodigia quæ dabunt pseudopropheta, vt maiorem
electis tērationem inferant, sunt quidem ex parte opera mi-
raculosa, de quibus Apostolus dicit, ipsum Antichristum vē-
turum secundum operationem satana, in omni virtute, & si-
gnis, & prodigijs mendacibus: vel sanè quia non vera, sed falsa
erunt miracula, & potius mirâda quàm miracula, ac nil nisi
præstigiæ at ; oculorum deceptiones; vel quia, etli vera sint
prodigia, quoad actus supernaturales, nō nisi mēdacia tamē
erunt, quia non nisi mēdacio seruient. Certè vt maiorē fide-
lium probationē (ideo enim hæreses sunt, vt, qui probati sunt,
manifesti fiant) etiâ vera miracula non solū Antichristus ipse
cui-*

Hebr. 2.

Hebr. 9.
Rom. 11.

Ierem. 25.

Ierem. 49.

Homil. 77. in
Matth.

In Orat. quodli.
4. Præsent. har.
proximus esse
Antichristo.
2. Thess. 2.

1. Corint. 11.

eiufq; proximi præcursores, sed quilibet hæretici, non secus
quàm Magi, Deo permittente operari poterunt. Quod super
hæc Euangelij verba docet Augustinus: *Admonet* (inquit) *hic* Lib. 83. quest. 9.
Dominus, ut intelligamus quadam miracula etiam sceleratos ho- 79.
mines facere, qualia sancti facere non possunt, nec tamen ideo po-
tioris loci apud Deū putādi sunt. Non enim acceptiores erāt Deo, Hæreticorum
quàm populus Israel Magi Ægyptiorum, quia nō poterat ille po- miracula.
pulus facere, quod illi faciebant, quamuis Moyses in virtute Dei
maiora potuerit. Sed ideo non omnibus sanctis ista attribuantur,
ne perniciosissimo errore decipiantur infirmi existimantes in cali-
bis factis maiora dona, quā in operibus iustis, quibus vita eter-
na comparatur. Cū ergo talia faciunt Magi, qualia nōnunquā
faciunt sancti diuerso fine, & diuerso iure sunt. Illi enim faciunt
querentes gloriam suam, isti querentes gloriam Dei: illi faciunt
per quadam potestatibus (sic dæmones vocat) concessa in ordine
suo, quasi priuata commercia vel beneficia (dæmonibus enim di-
uina lege sæpè cōceditur, ut eis, quos sibi secundū eorum merita
subiugauerint, priuato illo iure etiam miraculorum aliquid pra-
stent) isti autē publica administratione, iussu eius, cui cuncta crea-
tura subiecta est. Aliter enim cogitur possessor equum dare mi-
liti, aliter eum tradit emptori, vel cuiuslibet donat aut commodat.
Et quemadmodum plerique mali milites, quos imperialis disci-
plina condemnat, signis Imperatoris sui nonnullos possessores terri-
tant, & ab eis aliquid, quod publicè non iubetur, extorquent: ita
nonnunquam mali Christiani, vel schismatici, vel hæretici, per
nomen Christi, aut verba: & Sacramenta Christiana exigūt ali-
quid à potestatibus, quibus honori Christi cedere indictū est. Cum
autem malis iubentibus cedunt voluntate, ad seducendos homi-
nes cedunt, quorum errore latantur. Quapropter aliter Magi fa-
ciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali Christiani. Ma-
gi per priuatos cōtractus, boni Christiani per publicam iustitiam,
mali Christiani per signa publica iustitia. Nec mirum est quòd
hæc signa valent (apud malos Christianos, schismaticos, hære-
ticos) cū ab eis adhibentur, quando etiam cum v'surpantur ab
extraneis, qui omnino suum nomen ad istam Christi miliciam
non dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperato-
ris valent. Ex quibus fuit ille, de quo discipuli Domino nuntiaue-
runt, quòd in nomine eius eijceret dæmonia quamuis cum eis eum Lucæ 9.
non sequeretur. Hæc hæctenus Augustinus, dilucidè explicās,
quomodo Magi, mali & boni Christiani miracula faciant.
Dant signa & prodigia pseudoprophetæ per operationem
diaboli (permittente Deo) cui diabolo sē per superbiam &

errorem subdiderūt; vel quia in hac parte diabolus illis gratificari, & in errore magis confirmare ad pœnā peccati permittitur; vel quia ipso nomine Iesu Christi, & Sacramentis eius quāvis à transfuga sui ducis characterem adhuc tenente administrantur) cogitur interdum id præstare diabolus. Sic & in historia Ecclesiastica Nouatianorum miracula, & apud Petrum Damianum Simoniacos Episcopos miracula in Christi nomine fecisse legimus.

Donatistæ quoque sua miracula iactabant. quibus sic respondet sanctus Augustinus: *Nemo dicat, Hoc ideo verum est, quia illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius, vel quilibet alius, aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorū orant, & exaudiuntur, aut quia illa & illa ibi contingunt, aut quia ille frater noster, aut illa soror nostra tale visum vigilans vidit, aut tale visum dormiens somniauit. Remoueantur ista vel figmēta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur, aut sibi hereticorum aliqua mira facta sunt, magis cauere debemus: quod, cū dixisset Dominus, quosdam futuros esse fallaces, qui nonnulla signa faciendo, etiam electos, si fieri posset fallerent, adiecit, vehementer cōmendans, & ait: Ecce pradixi vobis. Vnde & Apostolus admonet, Spiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus recedent quidam à fide, intendentes spiritibus seductoribus, & doctrinis dæmoniorum. Porrò si aliquis in hereticorum memorijs orans exauditur, non pro merito loci, sed pro merito desiderij sui recipit, siue malum siue bonum. Et multi Deo irato exaudiuntur; de quilibet Apostolus dicit: Tradidit illos Deus in desideria cordis ipsorum. Nonne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Iudææ? quæ tamen excelsa ita displicebāt Deo, ut Reges, qui ea non euertent, culparentur; & qui euertent, laudarentur. Vnde intelligitur, magis valere petentis affectum, quàm petitionis locum. Audiāt etiam quæ narrent pagani de dijs suis & templis mirabiliter vel facta, vel visa, & tamen dij Gētium dæmonia, Dominus autem calos fecit. Exaudiuntur ergo multi, & multis modis, nō solū Christiani Catholici, sed & pagani, & heretici, & Iudæi variis erroribus & superstitionib⁹ dediti. Exaudiuntur autem vel à spiritibus seductoribus (qui tamen nihil faciunt, nisi permittantur; Deo sublimer iudicante, quid cuiq; tribuendum sit) vel ab ipso Deo, aut ad pœnam malitiae, aut ad solatium miseriae, aut ad monitionem quarendæ salutis æternæ. Ad ipsam verò salutem ac vitam æternam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christi*

Sozom. lib. 8.

cap. 24.

Epist. 15.

cap. 7.

De unitate

Eccles. ca. 16.

Matth. 24.

1. Tim. 4.

Rom. 1.

stum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia. Et paulo post: *Quaecunque miracula in Catholica fiunt, ideo sunt approbanda, quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica, quia hæc in ea fiunt.* Monet igitur Christus hoc in loco, & vehementer monet, ne ad signa & prodigia pseudo-prophetarum animum attendamus, sed in vna sola Catholica Ecclesia nos ipsos contineamus. Ideo adiecit, vt à partibus nos reuocaret: *Si quis dixerit, Hic est Christus, aut illic, aut in penetralibus; nolite exire (ab vnitatem) nolite credere partiali falsitati: vt latius in altero Promptuario Catholico hæc Christi verba tractauimus.* Quod de paganorum miraculis dixit Augustinus, vbi & multa commemorat; id de pseudoprophetarum & hæreticorum signis atque prodigiis dicendū est: *Piorum miracula vel maiora, certiora, clariora esse, vel ratione finis quo discernuntur, incomparabiliter excellere.* Solebāt Lutherus dicere, quia miracula edere non poterat, quū sæpius frustra tentaret, vt & Calvinus in suo Matthæo, Geneuæ verè mortuo, quum suscitandus pro mortuo viuus supponeretur; maximū suę religionis atq; doctrinæ miraculū esse, quòd tot sectatores tam breui tempore haberet. Cui & sapienter & festiuè respondit Thomas Morus: *Ad propositam vitæ libidinosæ licentiam populum ruere, id habet tantam miraculi speciem, quàm saxa deorsum cadere.* Cui non absimile est, quod Callistę metrici Socrates respondit. Iactitante enim illa ac dicente, Tu neminem ex amatoribus meis à me potes abalienare; ego, quum libitū est, tuos auditores omnes à te voco: respondit Socrates. Mirū hoc nō est: tu siquidem ad decliuem voluptatis tramitem omnes rapis; ego ad arduum virtutis callē cogō. Sed & talia miracula pleriq; omnes hæretici fecerūt, Arius maxime, Manes, Nestorius, & Eutyches, quorum sectę & latissimè sparſæ sunt, & aliquot seculis durauerunt, vt alio ostendimus. Sed si aliqua fortè veri nominis miracula hæretici hodie proferre poterunt ab ipsis facta, fugiendi nihilominus sunt vt seductores, propter ea quæ iam dicta sunt: imò eo magis fugiendi, quo maior in eis conspicitur Satanae operatio. De Ecclesiæ Catholicæ, & fidei orthodoxæ vnitatem tenenda, in altero Promptuario latè diximus, quę & in hunc locum salubriter conferri possunt.

De Ciuit. Dei. lib. 10. cap. 16. Staphylus Apolog. priori.

In epist. aduers. Pomeranum.

Ælianus lib. 13. var. hist.

Princip. fid. lib. 13. ca.

Dom. 2. post

Pascha, &

Dom. 2. post

Pentec. & Feria 3. Pasce.

5. *Sol obscurabitur, & luna nō dabit lumē suū, & stellæ cadent de celo, & virtutes calorū commouebuntur.*

Locus moralis de Dei benignitate, qua nos malorū ceruicibus monet Deus.

cibus nostris impēdentium admonet. Hæc enim omnia hic commemorata sunt (vt diuus Lucas scribit) *signa in sole, & luna, & stellis; quibus adiiciuntur, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione superueniente uniuerso orbi* In his ergo terribilibus signis extremū iudicium proximè præcedentibus admonet benignè clementissimus Dominus, futuros tunc peccatores, vt facta vitæ emendatione, mala imminētia ceruicibus suis depellant. Solennis Deo est hæc benignitas & clementia. Peccatores multis signis admonet, vt peccare desināt. Tonitru præcedit fulmen, sed nos prius fulmen quàm tonitru videmus. Prius nobis tonitrua mittit; ac si dicat: *Cauere ne te fulmen interimat. Nos tamen vt negligētes prius à fulmine diuinę iustitię ferimur, quàm eius sentiamus exhortationes. Priusquam Deus mundum aquis diluuij destrueret, prædicauit Noë Gentibus, vt ad Deum conuertentur, penitentiam agentes. Hæc fuit diuina misericordia, quæ homines tamen in peccatis obduratos nihil flectit. Comedētes enim & bibentes diluuiū oppressit. Loth Sodomitis incendiū illius ciuitatis nuntiavit. Sed ipsis videbatur quasi ludēs loqui. Vides Dei misericordiam, & hominū pertinaciā. Priusquam Pharaon cum toto suo exercitu in aquis periret, multis à Deo signis per Moysen admonitus fuit. Hanc Dei*

Simile.

Gen. 6.

Genes. 10.

Exod. 4. & seqq.

I s simile.

meruentibus significationem, vt fugiant à facie arcus. Ac venator quidem non minatur leporem, nec tetret; sed potius expectat donec quiescat, vt sic eum sagitta transfigat. Deus verò arcum manu tenens (Arcum enim suum tetendit, & gladium vibrauit) clamat, comminatur, priusquam feriat, quia non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur ac viuat. De hac Dei bonitate sic diuus Leo Papa: Cùm ideo denunciata sit seueritas, vt misericordia quaeretur, in diebus præsentibus cū misericordia est largitate viuendū: vt homini post periculosam negligentiam ad pietatis opera reuertenti, possibile sit, ab hac sententia liberari. Hoc enim agit potentia Iudicis, hoc gratia Seruatoris vt relinquat impius vias suas, & iniquitatis suæ cōsuetudinē peccator abscedat. Hęc ergo signa licet in se terrorem adferant, tamen ex Dei misericordia ad fructum & salutem nostrā destinantur. Hac de re in prima Dominica Aduentus plura diximus, ne imparati ad iudicium essemus.

Serm. 4. de collectis & elemosinis.

Certè quem tanta & talia signa, tanto horrore plena, non mouent, extra omnem salutis spem & viam se esse liquidò demon

demonstrat. Solent medici in grauioribus morbis septimum *Simile.*
 quemque diem diligēter obseruare, quem illi criticum appel-
 lant, in quo aiunt naturam ipsam ad vim morbi repellendam
 acrius incitari. Quo fit, vt si eo die, uo aliquā spē salutis cō-
 cipere poterant, æger nihilo melius valeat, periculosissimē il-
 lum ægrotare dicāt. Quos ergo tam terribilia extremi iudi-
 cij signa non visa modo, sed etiā audita & intellecta nō mo-
 uent, vt eius pœnā atque sententiā euitent, illos grauissimo,
 planeq; incurabili peccati morbo laborare dubitari non po-
 test. Appositè hac de re & sapienter diuus Gregorius: *Fluctus*
quū tumentes de super imminēt, quumq; eam quā deserūt mor-
tem minātur, nulla tunc nauigātibus rerum cura tēporaliū, nulla
carnis delectatio ad mentē reducitur: ea ipsa quoq; ex nauī proii-
ciunt, pro quibus lōga nauigia sumpserunt Cuncta res in despectū
mētis ueniunt amore uiuendi. Tempestas autem cū oritur, prius
leues unda, & postmodū maiora volumina cōcitātur (& vt nau-
tarum experientia docet, ignei quidam globuli in superficie
maris discurrere videntur, certa futuræ tempestati magnæ
prognostica ad extremū fluctus se in alta erigunt, & nauigātes
quosque ipsa sua altitudine submergunt. Sic nimirum extrema il-
la properat, que uniuersum mundū subruat tēpestas animarum.
Nunc enim bellis & cladibus, quasi quibusdam undis, sua nobis
exordia ostendit; & quādo ad fidē quotidie propinquiores effici-
mur, tāto grauiora irruere tribulationū volumina videmus. Ad
extremū verò, commotis omnibus elementis, superueniens Iudex
qui finē omnium apportat. Quam scilicet tempestatem quia viri
sancti uigilanter aspiciunt, quasi tumentes super se quotidie flu-
ctus cum sancto Iob Deū expauescunt. Bene autē subditur apud
Iob. Et pondus eius ferre non potui Cōsideratione nāq; tanti ter-
roris metu animus palpitāt: & cūm superna maiestatis vim ad
iudiciū uenientis animus conatur exquirere, mox ad semetipsum
refugiens, sese expauescit inuenire. Quare ueram uitam deside-
rans, omnia despicit, que hic possidendo portat. Nā uelut tēpesta-
te d prehēsī pōdus nauis abiicimus, quādo ab oppressa mēte desi-
dēriā terrena remouemus: fitq; ut subleuata nauis enatet, que
mergebatur onerata. Hęc ille. Hāc ut in nobis mētē, curā. pro-
uidētiā, cautelam, terribilia extremi iudicij signa operatētur
 & excitarent, illa in hoc Euāgelio Christus prædicere uoluit.

*Mora' in Iob
 lib. 21. c. 16.*

Simile.

6. Et tunc parebit signum filij hominis in celo, & tunc
 plangent omnes tribus terra.

Locus moralis de extremi iudicij apparatu, maximè in si. Iudicij extre-
 gno mi apparatus.

Ioel. 3.

Tract. 30. in
Matth.Homil. 77. in
Matth.Emissen. in lib.
Allegor.Paulus de Pala-
tio in Matth. 24.
Genes. 3.

gno sanctæ Crucis terribili. Nam præter personã Iudicis, de qua mox; ipse aduentus eius apparatus, vt præcedens Crucis signũ in mediis mûdi tenebris (sole obscurato, luna non dante lumen suum, stellis retrahentibus splendorem suum) fulgentissimum, solisq; loco mundum illustrans, ineffabilẽ impiis terrorem adferet. *Sicut enim* (ait Origenes) *in dispensatione Crucis sole deficiente, tenebræ facta sunt super terrã; sic nũc signo filij hominis apparente in celo, deficient lumina solis, luna, & stellarum, quasi consumpta ex multa virtute signi illius. Signum enim Crucis hic intelligimus, vt videant, iuxta Zachariam & Ioannem, Iudæi quem compunxerant, & signum victoria. Sic & diuus Chrysostomus: Apparebit signum Crucis vt Iudæorũ inuerecundiam confutet. Adueniet enim Christus in iudicio, non vulnera solum, sed & mortẽ exprobratissimã ostẽdẽs. Vnde sequitur: Et tunc plangent se omnes tribus terræ. Visa enim Cruce, considerabunt quod mortuo eo nihil profecerunt, & quoniã crucifixerunt eum, quem adorari oportebat. Hæc ille. Hoc igitur viso signo, non solum Iudæi, etsi illi maximẽ; sed omnes tribus terræ, omnes terreni & carnales homines, omnes inuides & impij fideles. Infideles quidem, quia Crucem Domini blasphemarunt; mali verò fideles, quia tanto hoc beneficio atque remedio vtj noluerunt. Tanto enim (ait Eusebius Emis-senus) erunt grauiora humana delicta, quanto magis se extenderint diuina beneficia. Vnde credendum est, illam vocem resurrectionis Dominice, pretiosa Crucis vestigia protestantem, etiam in iudicio suo Dominum ad vasa iniquitatis prolatorum, atque dicturum: Infer huc digitum tuum, & vide manus meas, & asfer manum tuam & mitte in latus meum, & agnosce qua pro te, & à te, impietas humana, pertulerim. Illa vtrique clauorum signa bonis salutaria, malis terribilia, qua vsque ad diem iudicij non videntur, sine dubio obijcienda seruantur. Hæc ille. Quid ni enim plangaat inimici Crucis Christi, cum ipsa splendentis Crucis lux, impietatis impios condemnabit? Qui lucentem Crucem videbunt propriæ conscientie tenebras deplorabunt. Si Deus gladium flammeum ante paradysum collocavit, vt homines ab eius ingressu arceret; quid mirum, si Crucem in cælo, meliori paradiso, Deus collocat, in qua illius gladij flamma extincta, & acies hebetata est? Si Duces, quum triumphant vrbe capta, victoriae vexillum in summa arce consistunt; quid mirum, si Christus cæli arcẽ capta per Crucem, Crucem in cælo collocat, omnibus mortalibus conspicuam? Profectò conuenit clavis ianue. Quadrat Crux cælo,*

Collationes e
Scripturis.

1.

Genes 45.

Iudicis terror.

Psal. 17.

2. 3. 4. 5.
Hest. 14.
Dan. 9.
Matth. 28.
Ioan. 19.

6.

Exod. 19.

7.

Genes 3.

Actor. 1.

Apocal. 2.

oportuit; sed maximè peccatores, vt peccare desinant. Si fratres Ioseph perterriti sunt valde, audientes eum dicere, & quidem in tanta potestate dicere, quum dominaretur in tota Ægypto, vbi illa verba dixerat, *Ego sum Ioseph*, memores videlicet iniquitatis præteritæ, qua eum fratrem suum, alienigenis vendiderant, etsi huius eos facti iam pœnituisset, (*neque enim poterant respondere nimio terrore perterriti*;) quid facient peccatores illi, qui toties Deum vna voluptatula, vno lucello, vna gloriola vendiderunt, quum Christum videant tot signis ac prodigijs non tam loquentem quàm tonantem (scribitur enim de hoc aduentu: *Intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam*) nec in Ægypto, sed in toto vniuerso dominatè in tanta gloria & maiestate, quum adhuc maneant peccatis onusti, quorum non pœnituerit? Si Hester corruit, & exanimata est in conspectu Regis Assueri, Daniel viso angelo tremuit, custodes sepulchri in Christi resurrectione sunt territi, & facti sunt velut mortui; si Iudæi in hotto venientes armati, & ad capiendum Iesum audita hac sola voce, *Ego sum*, ceciderunt retrorsum: quid faciet peccator veniente Christo in nubibus cum potestate magna, vt puniat peccatores? Si, data Lege in monte Sina, propter sonitum tubarum, tonitrua, & fulgura in monte audita, sic territus est totus Israël, hominum trecenta millia, vt trepidi ad Moysen clamarent, *Loquere tu nobis; ne loquatur nobis Deus, ne fortè moriamur*; quis in hoc iudicio sine ingenti horrore accedet ad Christum, non iam leges dantem, sed legum transgressores seuerissimè punientem? Si abscondit se Adam sub arbore, quum post primum peccatum ad iudicium à Deo vocaretur: vbi se abscondent peccatores, aut sub qua arbore, omnibus iam in mundo succensis, quando ad tot peccatorum examen & iudicium venient? *Veniet cum potestate magna & maiestate*. Veniet super nubem candidam, quemadmodum Apostoli, cæterique discipuli *eum viderant in cœlum euntem*. Veniet tota Angelorum curia comitatus, toto sanctorum agmine stipatus. Veniet cum luce immensa, & cum incredibili clangore tubarum; vt videant impij quem contempserunt. Vnde D. Ioannes: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terra: etiam. Amen*. Plangent se super Christum iudicem omnes impij, quia vitæ & doctrinæ Christi per omnia contradixerunt. Plangent se auarus, videns Iudicem, diuitiarum contemptorem. Plangent se superbus,

videns

videns Iudicem, maximum humilitatis Magistrum. Planget se ambitiosus, videns Iudicem qui fugit honores, & quem rapiendus in Regem esset. Planget se gulosus super Iudicem felle & aceto potatum. Planget se malitiosus & invidus super Iudicem maximè mortalium omnium amantem, & misericordem. Planget se luxuriosus super Iudicem, virginitatis culcorem & hortatorem. Damnavit iam dudum Christus Iudex omnem avaritiam, superbiam, ambitionem, crapulam & ebrietatem, malitiam & odium, impudicitiam & luxuriam. *Qua* ergo temeritate talè expectant Iudicem his vitijs cõtiam nati, nec ea exuere omnibus modis festinant? Nullus *Simile.* litigator ita demens est, vt coram eo Iudice causæ suæ decisionem expectaret, quem certò sciret in simili causa omnes semper litigantes condemnasse. Malam causam statim desereret, & alias vitæ suæ adiones institueret.

Sed vide quomodo hunc Christi in maiestate aduentum Esaias describat: *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir praeliator suscitabit zelum, vociferabitur & clamabit, super inimicos suos confortabitur: Tacui, semper silui, patiens fui: sicut parturiens loquar: dissipabo & absorbebo simul.* Expendamus singula. De primo Christi aduentu dixerat antè in eodem capite Propheta: *Iudicium Gentibus proferet; non clamabit, nec audietur vox eius foris.* Non enim venerat tunc, vt iudicaretur mundus, sed vt saluetur mundus per ipsum. Nunc autem venit vociferaturus & clamaturus: Venit vt fortis, vt praeliator.

Quando Rex regnum ingreditur, veste regali indutus, vt vxorem ducat, vel ad festa celebranda, cum tota aula sua lætus ac iucundus ambulat, ciues pacificè alloquitur, omnes salutatur, omnibus arridet. At verò, si ad rebellem urbem deuiantandam procedit Rex, armis stipatus incedit, vultu severo & minaci, flamma & ferro viâ sibi facit. Sic Christus in primo aduentu Ecclesiam sibi sponsam accepturus, venit mansuetus & humilis: canunt Angeli, *In terra pax hominibus bonæ voluntatis:* pastoribus in agro fausta noua annunciatur. Nunc verò in secundo aduentu venit armatus & fortis. *Ignis ante ipsum precedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Vultum eius & aspectum minacem declarant præcedentia signa in sole, & luna, & stellis in mari, & in terra; de quibus iam dictum est. Deinde dicit Propheta: *Tacui, silui, patiens fui.* Sanè sic nunc tacet, silet, ac patiens Deus est, vt multi quidem prouidentiam eius, & curam rerum humanarum impiè negent, (quales erant Epicurei, omnesque *stulti illi & insipientes,*

Pfal. 11. pientes, qui dixerunt in corde suo, non est Deus. & iterum: *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?*) alij verò hanc eius prouidentiam valde dormitare conquesti sunt, etiam boni ipsi & pij. *Quorum illa vox erat: Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelau super iniquos pacem peccatorum videns.* Et iterum: *Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorẽ se?* Sic nunc quidem, *Altissimus patiens est; sed sequitur, & redditor.* Sic hoc in loco, *Sicut parturiens loquar:* hoc est, silentium meum in rugitum ingentem exiet. Sic enim de hoc aduentu Prophetę loquuntur: *Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur cæli & terra.* Et iterum: *Dominus de excelso rugiet, & de sancto habitaculo suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: celeusma quasi calcantium concinetur aduersus omnes habitatores terra.* Celeusma nautarum vox est, ex longa navigatione redeuntium: vel etiam agricolarum in messe sua, aut grana triturantium, aut vna calcantium. Dei longanimitas in furorem conuertetur. Quando Israël profecti sunt ex Ægypto per desertum in terram promissionis, exiuit obuiam Amalec, animo dimicandi contra Dei populum. Tacuit tunc Deus, & Amalec, delere noluit, etiam aliqua ex parte percussit. Atqui post quadringentos annos dicit Sauli per Prophetam Samuelem: *Recensui quacunque fecit Amalech Israël, quomodo restitit ei in via, quando ascendebat de Ægypto. Nunc ergo vade, & percutite Amalech, & demolire vniuersa eius.* Sic parturiens loquebatur. Mulier, vbi primùm se grauidam sentit, aliquos aduertit capitis aut stomachi dolores, cibòsque fastidit. Sed nihil hæc sunt præ illis quæ parturiens tolerat. Deus etiam in hoc inter medio cursu peccata ex parte flagellat; sicut & huc Amalech Moyse, iubente Deo, ex parte percussit, pugnans contra eum. At illa percussio, & huius vitæ castigationes ludus & iocus sunt præ illis gemitibus quos impij patientur, parturiente iram & vindictam suam Deo; sicuti parua illa erat Amalecitarum clades, præ illa quam per Saulem, regno Israël is iam constituto. Deus intulit, vbi *vniuersa eius demoliri iubet, omniaq; interfici à viro vsque ad mulierem, paruulum & lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum.* Sic in hoc aduentu, cum virtute multa & maiestate, & in regno suo veniens Christus, peccatorum vniuersa demolitur. Omnia hæctenus occultissima, toti mundo patefient, iuxta illud Prophetæ *Reuelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam in Gentibus nuditatem tuam,*

tuam, & regnis ignominiam tuam. Quando Pharisæi mulierem adulteram in Christi conspectum afferebant, tacebat: sed interim in terra scribebat. Tacet nunc Deus, dissimulat, fileat. Omnia nobis alba, omnia tuta videntur. Sed scribit interea Deus peccata nostra, & quidem in sacco processum nostrum instructissimum tenet, dicente sancto Iob: *Signasti quasi sacco delicta mea, & gressus meos dinumerasti.* Vide plura ad hanc rem in 1. Dominica Aduentus. Ioan. 8.

Multa in Scripturis leguntur peccatoribus inflicta supplicia. Sed illa omnia *ad virgam Dei vigilantem, castigantem, & emendantem* pertinent, quam proximò vidit Ieremias. Quæ nunc iratus iudex inferet, *ad ollam succensam*, quam secundò vidit Propheta, spectant. Olla succensa vas vndique calore inclusum, inferni & gehennæ ignes sempiternos significant. Tauri, antequam in arenam producantur, duobus tantùm fustibus aut sudibus cædi solent, quasi ad ferociæ & patientiæ probationem. Atqui in arenam producti, non fustibus modò, sed & hastis & gladijs petuntur, omnibûsque cruentis telis confodiuntur. In hac vita impij veluti tauri castigantur, vt, si fieri potest, emédetur. Istud quum non succedit, in die iudicij in arenam producantur omnibus supplicijs conficiendi. Sicut Noe iustus quum nudus iaceret in tabernaculo, impius filius Cham verenda patris detexit & irrisit, quæ boni filij texerunt, & fratris impietatem vigilanti patri narrauerunt; quam ille, de somno euigilans, acerbissimè vindicauit, dicens: *Maledictus Chanaan; seruus seruorum erit fratribus suis:* sic Christi Redemptoris nostri crucem, patientiam, paupertatem, nuditatem, humilitatem, omnes impij, omnes avari, superbi, ambitiosi, contentiosi facio irrident, & (vt Apostolus loquitur) *Filium Dei ostentui habent;* Ierem. 1.

cæteris pijs & timentibus Deum, hanc fratrum suorum impietatem constanter arguentibus, & apud Christum accusantibus, *zizaniæque eradicari cupientibus;* donec euigilans & exurgens in iudicio Deus, veniens nunc in virtute & maiestate, omnem hanc impietatem acerrimè castigabit, dicēs: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hæc est enim vox vigilis apud Daniele clamantis de cælo: *Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius.* Tunc enim omnis impiorum fortitudo succidetur, omnis decor præcidetur; omnia verba (etiam otiosa) excutientur; omnia opera, vt nullius pretij, in ventum dispergentur. Huius aduentus Christi virtutem, maiestatem, terrorem his verbis Simile.

Exemplum
Genes. 9.
Hebr. 6.
Matth. 13.
Matth. 25.
Daniel. 4.

Psal. 96.

Propheta Regius describit: *Nubes & caligo in circuitu eius: iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum praecedet: & inflammabit in circuitu omnes inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terra: vidit & commota est terra.* Aderunt ergo in iudicio nubes fulgura, ignes, & quicquid ad terrorem ac tormentum facere potest. Sedebit correcturus in iustitia & iudicio, non iam amplius in misericordia & miseratione.

2. Corinth. 5.

Quare Apostolus, dixisset, *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum,* subiungit statim: *Scientes ergo timorem Domini* (id est, timorem quem veniens allaturus est) *hominibus suademus,* id est, bonum vitæ exemplum præbere contendimus: *Deo autem manifesti sumus.*

Ecce tantum Apostolum timor futuri iudicij, ad vitæ totius innocentiam coram Deo & hominibus integerrimè seruandam, vehementer excitauit. Quale nempe erit ab illo atrociter condemnari, quem, si tibi prospexisses, & aduocatum, & amicum, & fratrem habere potueras! *Quàm lugubre homini erit, Deum videre & perdere, & ante pretij sui perire conspectum!* Tantali tormentum fingitur, aquis ante ora fluentibus, quas attingere non potest, perpetuò assidere: at hic videbunt impij gloriam & maiestatem Christi, per quem saluari poterant; nec ea frui licebit: Parum est frui non posse, parum est audire; *Ite, discedite à me:* additur, *maledicti.*

Matth. 25.

Nam si cum benedictione dimitterentur, aliqua consolatio esset. Quid quòd ita maledicti abeunt, ut in ignem, in supplicium acerrimum abeant; eumque non momentaneum, non breuem, non certa aliqua mensura prolixum, sed *æternum,* qui nullum habiturus sit finem? Additur ad mali cumulum, execranda locietas, *Cum diabolo & Angelis eius.* Hæc est virtus, hæc potestas iudicis, hæc eius maiestate & terrore plena sententia. A magnitudine tonitruui huius quis non formidabit? *Aut quis poterit magnitudinem tonitruui illius intueri?*

Iob 26.

Dominicarum Partis Aestiuales finis.

*Laus Deo, qui dedit velle, &
dedit perficere.*

INDEX

INDEX SCRIPTURARVM QVÆ

IN SECVNDA PARTE
huius Promptuarij moralis
aliquo modo eluci-
dantur.

- S**UPER pectus tuum gradieris, & terram comedes. Genes. 3. 502.
6. Dolore cordis tactus intrinsecus. 241.
- Agrum tuum non seres diuerso semine: veste qua ex duabus texta est, non indueris. Leuit. 19. 29.
1. Reg. 2. Deus scientiarum Dominus est, & ipsi praparantur cogitationes. 246.
2. Reg. 9. Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum illo misericordiam Dei. 494.
3. Reg. 10. Non glorietur accinctus aquè ut discinctus. 219.
- Iob 14. Qui quasi flos egreditur, & fugit velut umbra. 523.
- Ibid. Et nunquam in eodem statu permanet. ibid.
31. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. 57.
- Psal. 1. Dabit fructum suum in tempore suo. 146.
4. Irascimini & nolite peccare. 108.
9. Sub lingua eius labor & dolor. 233.
10. Ecce peccatores extenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. 113.
13. Sepulchrum patens est guttur eorum. ibid.
18. Venenum aspidum sub labijs eorum. ibid.
31. Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die. 233.
- Veruntamen in diluuis aquarum multarum non approxima-

- bunt te. 186.
36. Noli amulari ut maligneris. 109.
68. Quoniam inueterauerunt aqua usque ad animam meam. 347.
73. Repleti sunt qui obscurati sunt terra domibus iniquitatum. 307.
77. Filij Ephraim intendentes, & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli. 125. 126.
111. Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio. 168.
118. Adiutor meus & susceptor meus est tu, & in verbum tuum super speraui. 74.
- Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. 95.
124. Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. 480.
138. Perfecto odio oderam illos. 108.
145. Qui custodit veritatem in seculum, facit iudicium iniuriam patientibus; dat escam esurientibus, &c. 530.
- Pruerb. 5. Bibe aquam de cisterna tua, & fluent a putei tui deriuentur foras. 255.
9. Relinquire infantiam, & uiuite. 45.
11. Qui conturbat domum suam, possidebit ventos. 406.
15. Os fatuorum ebullit stultitiam. 497.
29. Pigredo immittet soporem, & anima dissoluta esuriet. 256.
- Eccles. 10. Cor sapientis in dextera eius: cor stulti in sinistra illius. 436.
12. Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat uita aurea, & conteratur hydria per fontem, & confringatur rota super cisternam, & reuertatur puluis in terram suam unde erat, &c. 368.
- Cant. 7. Statura tua assimilata est palma, &c. 96.
8. Valida est sicut mors dilectio. 383.
- Eccles. 2. Va duplici corde, & peccatori ingredienti duabus uijs. 297. 298.
2. Qui diligit Dominum, exorabit Dominum pro peccatis, & continebit se ab illis. 483.
- Quoniam magna est potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. 222. 223.
- Qui amat periculum, peribit in illo. 437.
4. Non exasperes pauperem in inopia sua: cor inopis ne afflixeris: declina pauperi aurem tuam sine tristitia, & redde debitum

- bitum tuum, & redde illi pacificè in mansuetudine. 344.
6. Non te extollas in cogitatione anima tua velut taurus.
370.
7. Ne pecces in multitudine ciuitatis, nec immittas te in populum. 475.
- Non semines mala in sulcis iniustitia, & non metes ea in septuplum. 278.
27. Quasi in percussura cribri remanebit puluis, &c. 132.
31. Beatus vir qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia thesauris. 172.
- Quis est hic, & laudabimus eum? 320.
34. Vir pauper, calumnians pauperes, similis est imbri vehementi, & in quo paratur fames. 30.
- 40 In vita sua proiecit intima sua. 45.
- Esaia 1. Manus vestra sanguinea plena sunt. 363.
5. Vt qui trahitis iniquitates in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrum peccatum. 184. 303.
6. Ea quae sub ipso erant, replebant templum. 371.
9. Succensa est quasi ignis impietas, veprem & spinas vorabit, & succendetur in densitatem saltus, &c. 484.
10. In illa die auferetur iugum tuum, & computrescet iugum à facie olei. 169.
11. Habitabit lupus cum agno, pardus cum hado accubabit. Vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur; & puer paruulus minabit eos. Vitulus & ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas: & delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, & in cauerna reguli manum suam mittet. 495.
42. Tacui, filii, patiens fui: sicut parturiens loquar. 563.
- Calamum quassatum non confringet, & linum fumigās non extinguet. 73.
55. Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Venite, emite absque argento. 419.
57. Redundant fluctus eius in conculcationem. 368.
- Ierem. 2. Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suā: filij quoque Mempheos & Taphneos constuprauerunt te usque ad verticem. Nunquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam? 188.
8. Omnes conuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad praelium. 345.

11. *Quid est quòd dilectus meus, in domo mea fecit scelera multa?* 193.
- Ezech. 5. *Sume gladium acutum, & capillos tibi rade, & assumes stateram ponderis, & diuides eos. Tertiam partem igni combures in medio ciuitatis, tertiam gladio concides, tertiam verò aliam disperges in ventum.* 157.
- 2P. *Ecce ego ad te Pharaon Rex Aegypti, draco magne, qui cubas in medio flumium tuorum, & dicis: Meus est fluius, & ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis, &c.* 483.
31. *Aqua nutrierunt illum, abyssus exaltauit illum.* 425.
46. *Princeps erit in medio aliorum; cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egredietur.* 331.
- Osee 6. *Propter hoc dolauit in prophetis meis.* 431.
7. *Omnes adulantes quasi clibanus succensus à coquente.* 502.
9. *Profundè peccauerunt sicut in diebus Gabaa.* 348.
10. *Ephraim vitula docta diligere trituram.* 240.
12. *Canaam, in manu eius statera dolosa.* 428.
14. *Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus; nec dicemus ultra, dii nostri opera manuum nostrarum.* 283.
- Reddemus vitulos labiorum nostrarum.* 317.
- Amos 5. *Qui conueritis in absynthium iudicium.* 431.
- Mich. 2. *In luce matutina faciunt illud.* 495.
6. *Vt cognosceres iustitiam Domini.* 493.
- Abacuc 1. *Immolabit sagena, & sacrificabit reti suo.* 323.
- Sophon. 3. *Non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, ad Deum non appropinquauit. Principes eius quasi leones rugientes, &c.* 432.
- Zach. 12. *In die illa proteget Dominus habitatores Ierusalem: & erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi Dauid, & sicut Angelus Domini in conspectu eius.* 494.
14. *In die illa erunt lebetes in domo Domini, quasi phiala coram altari.* 495.
- Matth. 5. *Qui irascitur fratri suo sine causa.* 109.
- Reus est iudicio.* *ibid.*
- Diligite inimicos vestros.* 110.
- Qui dixerit fratri suo, fatue.* 116.
6. *Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis.* 311.
- Primum quarite regnum Dei, & haec omnia adicientur vobis.* 323.
7. *Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* 150.

<i>Noli tuba canere ante te.</i>	207.
9. <i>Tetigit fimbriam vestimenti eius.</i>	527.
16. <i>Generatio mala & adultera signum quarit.</i>	469.
18. <i>Iussit eum dominus eius venundari, & uxorem, & liberos, & omnia qua habebat, & reddi.</i>	481.
<i>Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli.</i>	372.
22. <i>Hoc est maximum mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex tote corde tuo, ex tota anima tua, &c. 258. & seqq. & 381. 382.</i>	
<i>Et proximum tuum sicut teipsum.</i>	266. 271.
<i>Missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos.</i>	431.
<i>Ligatis manibus & pedibus eius, &c.</i>	446. 447.
<i>Ibi erit fletus & stridor dentium.</i>	ibid.
24. <i>Et tunc plangent omnes tribus terra.</i>	559.
25. <i>Ite maledicti in ignem aeternum.</i>	565.
<i>Luca 6. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem, dabunt in sinum vestrum.</i>	17.
<i>Hypocrita, eijce primam trabem de oculo tuo, & tunc perspicias ut educas festucam de oculo fratris tui.</i>	28.
9. <i>Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei.</i>	292.
16. <i>Vt, quum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.</i>	166.
17. <i>Venient dies quando desiderabitis videre unum diem Filij hominis, & non videbitis.</i>	183.
21. <i>Qui sedent super faciem terra.</i>	314.
<i>Ioan. 7. Nolite iudicare secundum faciem.</i>	7.
<i>Act. 1. In omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus.</i>	332.
20. <i>Beatius est dare quam accipere.</i>	387.
<i>Rom. 9. Optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem.</i>	228.
<i>Quia non ex fide, sed quasi ex operibus.</i>	361.
10. <i>Ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere, legi Dei non sunt subiecti.</i>	ibid.
<i>Finis Legis Christus ad iustitiam omni credenti.</i>	ibid.
12. <i>Necessitatibus sanctorum communicantes.</i>	394.
13. <i>Qui diligit proximum, Legem impleuit.</i>	88 3.
<i>Induimini Dominum nostrum Iesum Christum.</i>	293.
14. <i>Hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.</i>	11.

1. Cor. 6. Fugite fornicationem. 49.
7. Qui utuntur hoc mundo tanquam non utentes. 45.
13. Charitas patiens est, benigna, &c. vsque ad illud: Charitas nunquam excidit. 388.
14. Nolite ante tempus iudicare, quo ad usque veniat Dominus; qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. II.
2. Cor. 5. Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus. 566.
7. Hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. 215.
10. Arma militia nostra non carnalia sunt, sed spiritualia. 425.
- Ephes. 2. Deus qui diues est in misericordia. 486.
- Philip. 1. Qui incepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi. 292.
2. Si qua consolatio in Christo, si quod solatium, si qua societas Spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum. 223.
- Coloss 3. Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordia. 343.
1. Thess. 4. Non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. 331.
1. Tim. 1. Finis precepti charitas. 361, 388.
6. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nocua, qua mergunt homines in interitum. 306.
2. Tim. 2. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. 425.
- Hebr. 3. Videte ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis. 408.
6. Terra saepe venientem super se bibens imbrem, proferens autem spinas ac tribulos, reprobata est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. 191.
9. Agnus occisus ab origine mundi. 415.
12. Contemplantes ne quis desit gratia Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur. 462.
- Iacob. 2. Qui offendit in vno factus est omnium reus. 388.
4. Qui indicat fratrem, indicat legem. 12.

SCRIPTVRARVM.

1. Ioan. 2. Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est.	271.
3. Si cor nostrum nos non reprehendat, &c.	489.
Apoc. 1. Plangent se super eum omnes tribus terra.	562.
3. Utinam esses aut frigidus, aut calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.	210.
9. Potestas equorum in ore, & in caudis eorum erat.	430.

F I N I S.

LOCORVM MOR- RALIVM QVÆ IVXTA

TEXTVS EVANGELICOS

in hoc Promptuario Morali,
super omnes Dominicas
Partis Aestiuales, latè
tractantur & ex-
plicantur.

A.

ACCEPTOR personarum, pastor aut iudex
non erit. Dominica 22. post Pentecosten,
text. 5.

Adulatores. Dominica 22. post Pentecost.
text. 3.

Ambitionis peccatum. Dominica 2. post Pē-
tecosten, text. 4. Dominica 16. post Pentecosten, text. 6. Vi-
de, Humilitatis virtus.

Amor Dei erga nos. Dom. 3. post Pentecost. text. 4.

Amor Dei super omnia. Dom. 12. post Pen. tex. 3. Dom. 14. post
Pent. tex. 6. Dom. 17. post Pent. text. 2.

Amor sui. Dom. 10. post Pent. text. 1.

Auaritiæ idolum. Dom. 2. post Pent. tex. 3. Dom. 14. post Pēt.
tex. 3. Dom. 19. post Pent. tex. 5.

Auditores verbi Dei maleuoli. Dominica 22. post Penteco-
sten, text. 1.

Audiendi verbi Dei feruor. Dominica 4. post Pentecosten,
text. 1.

Auditus fidei, Dei gratia. Dominica 11. post Pentecosten,
text. 4.

Bonorum

INDEX LOCORVM MORAL.

B.

Bonorum operum necessitas. Dom. 5. post Pent. tex. 1. Dominica 7. post Pentecost. text. 3. & 5. Dominica 12. post Pentecosten, tex. 7.

C.

Carnis libido. Dominica 2. post Pentecosten, textu 6.

Castitatis custodia Dom. 2. post Pentecost. text 6.

Charitatis perfectio & efficacia. Dom. 17. post Pent. tex. 4. remuneratio. Dom. 18. post Pent. text. 2. in Deum necessitas. Dom. 19. post Pent. tex. 8 & 9. fraterna cordialis. Dom. 21. post Pent. tex. 8. Vide, Amor Dei super omnia, &, Dilectio proximi.

Christianismi veri beneficium. Domin. 19. post Pentecosten, text. 1.

Christi amor erga nos. Dom. 3. post Pent. tex. 3.

Cogitationes Deo conspicuæ peccati remedium. Domin. 16. post Pentecosten, textu 3.

Cogitationis peccata. Dom. 18. post Pentecost. text. 5.

Compatiendum afflictis. Dominica 15. post Pent. tex. 5.

Concordia impiorum contra bonos. Dominica 21. post Pentecosten, tex. 2.

Condonandæ iniuriæ. Dominica 21. post Pent. tex. 5. & 7.

Consortia bonorum. Dominica 3. post Pentecosten, tex. 1.

Consortia malorum. Dom. 11. post Pentec. tex. 3. Dom. 13. post Pen. tex. 1.

Consuetudo peccati. Dom. 11. post Pent. tex. 2. Domin. 15. post Pen. tex. 7.

Contemptus aliorum, superbix species atrox. Domini. 1. post Pentecosten, tex. 2. Dominica 10. post Pentecosten, text. 2.

Contritio cordis, pœnitenti necessaria. Dominica 9. post Pêt. tex. 1. Dominica 10. post Pentecosten, tex. 6.

Conuersatio bonorum cum malis. Dom. 16. post Pent. text. 1.

Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Dominica 13. post Pent. textu 4.

Corporis reuerentia externa. Dominica 23. post Pentec. tex. 1.

Cultus Dei præferendus aliis rebus omnibus. Domin. 14. post Pentecosten, textu 1. & 6. Dominica 22 post Pen. tex. 7.

Crucis signum in cælo. Dominica 24. post Pen. tex. 6.

Curæ vitæ præsentis abdicandæ. Dom. 14. post Pentecosten, tex. 4.

Curiositas maleuola. Domin. 16. post Pen. tex. 2. circa fidem. Dom. 20. post Pent. textu 5.

I N D E X

D.

- D**eus iustis non deest. Domin. 4. post Pent. textu 6. Vide, Consolationes.
- Deus misericorditer castigat. Dominica 15. post Pentecosten, text. 6.
- Deo omnia conspicua. Dominica 16. post Pentecost. tex. 3.
- Dei misericordia parata. Dom. 21. post Pen. tex 4.
- Dei cultus omnibus præferendus. Dominica 22. post Pente. text. 7.
- Dei beneficia prædicanda. Dominica 23. post Pentecosten, text. 6.
- Deus adiutor in tribulationibus. Dom. 24. post Pentecosten, text. 1.
- Deus malorum admonet. Dom. 24. post Pen. tex. 5.
- Diaboli odium necessarium. Dominica 4. post Pentecosten, text. 2.
- Diabolus impijs durus Dominus. Ibidem.
- Dilatio pœnitentiæ. Domi. 7. post Pentec. tex. 3. Domi. 9. post Pentec. tex. 4. Domin. 15. post Pentec. tex. 7. Domi. 20. post Pentecost. tex. 4.
- Dilectio proximi Dom. 12. post Pentec. tex. 4. Domi. 17. post Pentec. tex. 3. cordialis. Dom. 1. post Pentec. tex. 1. Dom. 21. post Pentecost. tex. 8.
- Dilectio Dei, vide, Amor Dei.
- Diligentia salutis. Dom. 13. post Pentec. tex. 4.
- Doct̃oris boni fortitudo. Dom. 22. post Pent. text. 4.
- Doctores mali. Domin. 12. post Pente. tex. 2. Domin. 17. post Pentecosten, tex. 1.
- Doctrina cum virtute coniungenda. Ibidem.

E.

- E**leemosynæ retributio. Dom. 1. post Pent. text. 4. Dom. 7. post Pent. text. 3.
- Exempla maiorum. Dom. 15. post Pent. tex. 1. Domin. 20. post Pent. tex. 8.
- Excusatio peccatorum. Dom. 2. post Pent. tex. 3.
- Externa reuerentia. Dom. 23. post Pent. text. 1.

F.

- F**estorum religiosa celebratio. Dom. 16. post Pent. tex. 4.
- Fidei constantia. Domin. 24. post Pent. text. 4. Domin. 8. post Pent. text. 1.
- Fiducia in Deum circa difficultates. Dom. 4. post Pent. tex. 4. Dom. 6. post Pen. tex. 4. circa Dei providentiam. Dom. 14. post

LOCORVM MORAL.

post Pentec. text. 5. circa Dei misericordiã & bonitatem.
Dominica 18. post Pentecosten, text. 3. Domin. 13. post Pen-
tecosten. text. 4.

Fiducia præpostera. Dom. 6. post Pent. text. 4. Domin. 13. post
Pent. text. 4.

Fortitudo Pastoris, Doctoris, Prælati, Judicis. Dom. 12. post
Pent. text. 4.

Fraterna charitas cordialis. Dominica 21. post Pentecosten,
text. 8.

Fratrum necessitates Christo commendandæ. Dom. 9. post
Pentec. text. 1. Domin. 11. post Pentec. text. 1. Dom. 18. post
Pentecost. text. 1.

Gaudia æterna. Domin. 2. post Pent. text. 1. & 2. Domin. 11. post Pentecosten, text. 7. & 8. Dom. 16.
post Pentec. text. 7.

Gratia Dei invocanda. Domin. 11. post Pent. text. 4.

Gratiæ vox audienda. Dom. 15. post Pent. text. 7. Non audien-
tium pœna. Domin. 19. post Pent. text. 4.

Gratitudo erga Dei beneficia. Dom. 12. post Pent. text. 1. Do-
minica 13. post Pent. text. 5.

Gustus rerum cœlestium Dei donum. Dominica 11. post Pen-
tecosten, text. 5.

Hæreticorum fructus. Dom. 7. post Pent. text. 1. & 2. signa
& prodigia. Dom. 24. post Pent. text. 4.

Humilitatis virtus, necessitas, merces. Dom. 4. post Pent. text. 5.
Dominica 10. post Pentecosten, text. 8. Dom. 16. post Pen-
tecosten. text. 7.

Hypocritica reprehensio. Dom. 1. post Pent. text. 3.

Hypocrisis, & eius genera. Dominica 5. post Pentec. text. 1.
Dominica 12. post Pentecosten, text. 5. Dominica 22. post
Pentecosten, text. 1.

I

Actantia siue ostentatio operum suorum. Domin. 10. post
Pent. text. 3. Vide cætera in verbo, Vana gloria.

Ignavia circa salutem. Dominica 8. post Pentecosten, text. 2.
Domin. 19. post Pentec. text. 4. in persecutione. Domin. 24.
post Pent. text. 2.

Impiorum labor infructuosus. Domin. 4. post Pentecosten,
text. 3. concordia contra bonos. Dominica 22. post Pent.
text. 2. ludibria contemnenda. Dominica 23. post Pentec.
text. 5.

I N D E X

- text. 5.
 Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. 19. post Pentec.
 text. 1.
 Incredulitas taxanda. Domin. 20. post Pent. text. 5.
 Inferni pœnæ. Domin. 19. post Pent. text. 9.
 Ingratitudo de bonis acceptis. Domin. 13. post Pent. text. 5.
 circa vocationem, & de bonis oblatis. Dom. 19. post Pent.
 text. 4.
 Inhumanitas erga proximum. Domin. 21. post Pentecosten,
 text. 5. & 7.
 Iniuriæ condonandæ. Dom. 1. post Pent. text. 3. Dom. 21. post
 Pent. text. 5. & 7.
 Ira. Dominica 5. post Pentecosten, textu 1.
 Irrisiones impiorum despiciendæ. Dom. 23. post Pentecosten,
 text. 5.
 Iudicij extremi terror. Domin. 24. post Pent. text. 6. & 7.
 Iudicium temerarium de proximo. Dominica 1. post Pentecosten,
 text. 2.
 Iustitia Dei. Dominica 7. post Pentec. text. 4. Dominica 8. post
 Pentecosten, text. 1. Dominica 9. post Pentecosten, text. 3.
 Dominica 19. post Pentecosten, text. 7. & 9. Dominica 21.
 post Pentecosten, text. 7. Dominica 24. post Pentecosten,
 text. 3. & 7.
 Iustitia Dei contra peccatores. Dominica 9. post Pentecost.
 text. 3. Dominica 19. post Pentecosten, text. 7. Domin. 24.
 post Pent. text. 3.
 Iustorum consolatio. Dominica 6. post Pentec. text. 3.
- L.
- L** Achrymæ peccatorum remedia. Dominica 9. post Pen-
 tecosten, text. 1.
 Laus iustorum etiam in hac vita. Dominica 12. post Pentecosten,
 text. 1.
 Liberalitatis erga proximum virtus. Dominica 6. post Pen-
 tecosten, text. 5.
 Lingua maledica. Domin. 3. post Pentecost. text. 2. Domin. 5.
 post Pentec. text. 3.
- M.
- M**aledicti vitium. Dominica 5. post Pentec. text. 1.
 Malorum Deus admonet. Dominica 24. post Pentec.
 text. 5.
 Miracula non expetenda. Dominica 20. post Pentecosten,
 text. 5.

- Miracula hæreticorum. Dom. 24. post Pent. tex. 4.
 Misericordia Dei. Domi. 21. post Pent. tex. 4. imploranda. Do-
 minica 13. post Pentecosten, text. 3. illi fidehdum. Domi-
 nica 3. post Pentecosten, text. 3. Dominica 18. post Pentec.
 text. 3.
 Misericordiæ opera erga proximum. Dominica 1. post Pen-
 tecost. tex. 1. Dominica 6. post Pentecosten, text. 1. loco 2.
 Dominica 11. post Pentecosten, text. 1. Dominica 12. post
 Pentec. tex. 6. Dominica 15. post Pentec. text. 3. Domin. 16.
 post Pentec. tex. 5.
 Morborum causa peccatum. Dominica 18. post Pentecosten,
 text. 4.
 Mortis memoria. Dominica 15. post Pentecosten, text. 2. Do-
 minica 23. post Pentecosten, text. 2. Dominica 24. post Pen-
 tec. tex. 2.
 Mundi ludibria despicienda. Dominica 23. post Pentecosten,
 text. 5.
 Mundi amor noxius. Dom. 19. post Pent. tex. 5. fallax & vanus
 Dom. 9. post Pentec. tex. 2.

N.

- N**egligentia Christianorum circa salutem. Dominica 2,
 post Pentec. tex. 5. Domin. 8. post Pentec. tex. 1. Dom.
 19. post Pentec. tex. 4.
 Nuptiæ Filij Dei. Domin. 19. post Pent. tex. 1.

O.

- O**bedientia principibus terræ præstanda. Domin. 22. post
 Pentecosten, text. 6.
 Obliuio futurorum. Dom. 9. post Pentec. tex. 2.
 Obseruatores maleuoli. Dom. 16. post Pent. tex. 2.
 Occasio boni non præmittenda. Dominica 20. post pente-
 costen, text. 2.
 Occasio peccati cauenda. Dominica 11. post Pentecosten,
 tex. 3.
 Odium proximi. Dominica 5. post Pentecosten, text. 2. Vide,
 Dilectio proximi.
 Omissionis peccatum. Dom. 7. post Pent. tex. 4.
 Operum bonorum necessitas. Domi. 7. post Pentec. tex. 3. & 5.
 Dom. 12. post Pentec. tex. 7.
 Oratio in templis facienda. Dominica 8. post Pentecosten,
 text. 6.

- Orationis perseverantia. Dom. 20. post Pent. tex. 6.
 Ostentatio sui. Domin. 10. post Pentec. tex. 3.
 P. 11. post Pentec. tex. 3.
Parentum de liberis cura. Dom. 10. post Pent. tex. 3.
 Pastorum constantia & fortitudo. Domin. 21. post Pentecosten, tex. 4.
 Paucitas saluandorum. Dom. 19. post Pentec. tex. 10.
 Peccati recidiva. Dom. 21. post Pent. tex. 7. turpitude & enormitas. Dom. 11. post Pentecost. tex. 6. pœna. Domin. 9. post Pentec. tex. 3. consuetudo. Domin. 11. post Pentecost. text. 1. Domin. 15. post Pentec. text. 7. pericula cauenda. Dominica 11. post Pentecost. tex. 3. debitum ingens. Domin. 21. post Pentecost. tex. 1. remedium Dei presentia credita. Domin. 17. post Pentec. tex. 3.
 Peccata deflenda, tum propria, tum aliena. Dominica 9. post Pentecost. tex. 1.
 Peccatoris miseria multiplex. Domini. 10. post Pentecosten, tex. 4. Domin. 11. post Pentecost. tex. 2. & 6. Dominica 21. post Pentec. tex. 2. reconciliatio perfecta. Domini. 21. post Pentec. tex. 3. refugium, Dei misericordia. Domin. 13. post Pentec. tex. 3.
 Peccata morborum & calamitatum causa. Domini. 18. post Pentec. tex. 4.
 Persecutorum fidei & pietatis impietas. Dom. 19. post Pentec. tex. 6. pœna Ibidem, text. 7.
 Perseuerantia in bono. Domini. 6. post Pent. tex. 2. Domi. 13. post Pentec. tex. 6.
 Perseuerantia in oratione. Dom. 20. post pentec. tex. 6.
 pœnitentia Deo semper gratissima. Domi. 3. post pent. tex. 5. eius vis & efficacia. Ibidem.
 pœnitentis verecundia & timor. Dom. 10. post pent. text. 4. & 5. Domin. 23. post pent. tex. 3.
 politici huius temporis. Dom. 19. post pent. tex. 8. eorum pœna. ibid. tex. 9. Alia loca ibidem, tex. 10. notantur, preparatio ex parte nostra. Dom. 13. post pent. tex. 4.
 preparatio ad mortem. Dom. 24. post pent. tex. 2.
 principibus obediendum. Dom. 22. post pent. tex. 6.
 proximi iuuandi. Dom. 6. post pent. tex. 1. Dom. 11. post pent. text. 1.
 proximi dilectio & cura. Dominica 12. post pentecost. tex. 4. & 6. Dominica 16. post Pentecost. tex. 5. Dominica 17. post pen.

L O C O R V M M O R A L.

Pen. textu 3. Dom. 18. post Pen. tex. 1. cordialis. Dom. 21. post Pen. tex. 8.

Proximo condonandum. Dominica 21. post Pentecosten, tex. 5. & 7.

Providentia Dei circa necessaria. Dom. 6. post Pen. tex. 1. Dominica 14. post Pen. text. 5. circa salutem humanam. Dom. 19. post Pen. tex. 3.

Prudentia filiorum lucis. Dom. 8. post Pen. tex. 2.

Pseudochristiani. Dom. 19. post Pen. textu 8. & 9. Vide, Christianismus.

R.

Ratio reddenda Deo omnium. Dominica 8. post Pentecosten, textu 1.

Recidiua peccati. Dom. 21. post Pen. text. 7.

Recontiliatio cum Deo perfecta. Domin. 21. post Pentecosten, text. 5.

Reconciliatio fraterna. Domin. 1. post Pentec. text. 3. Domi. 5. post Pentecost. tex. 5.

Reuerentia corporis externa. Dom. 23. post Pen. tex. 1.

S.

Sacerdotium honorandum. Domin. 13. post Pentec. tex. 4. Domin. 18. post Pentecost. tex. 6.

Sacerdotis vita debet esse ædificatiua. Domin. 3. post Pentec. tex. 1.

Saluandorum paucitas. Dom. 19. post Pentec. tex. 10.

Scientia absque virtute. Dominica 17. post Pentec. text. 1. Vide, Doctrina.

Sepultura piorum. Dominica 15. post Pentec. text. 4.

Sollicitudines huius vitæ refecandæ. Dominica 14. post Pentecosten, text. 4.

Spiritualis gustus Dei donum. Dominica 11. post Pentecosten, text. 5.

Superbia. Dom. 10. post Pen. tex. 1. 2. 3. & 7. Vide, Humilitas. Vana gloria. Ambitio.

T.

Templorum prophanatio. Dominica 9. post Pentec. text. 5.

Templa orationis loca. Dominica 9. post Pen. tex. 6.

Temporalium amor inordinatus. Dom. 14. post Pen. tex. 3. 4.

A P P R O B A T I O .

Promptuariũ hoc Morale super Euan-
gelia Dominicalia totius anni, Au-
thore Magistro nostro T H O M A
S T A P L E T O N O, nihil à sana doctri-
na alienum, sed multa ad mores in
melius formandos vtilia & accom-
modata complectitur. Quare non
modò tutò, ceterùm & vtiliter typis
mandari posse iudico.

*Ego Balthasar Seulin, Ecclesiæ Colle-
giatæ D. Amati Decanus, necnon
librorum Censor ordinarius.*

*Actum Duaci, Anno 1589.
9. Septemb.*

S. Donci

Cregubio

le

A P P O S I T I O

Propter quod hoc Magister in Theologia
beati Dominici de Guzman, Al-
bertus Magister in Theologia
Magister in Theologia de Guzman
in istis libris multis et multis
magister in Theologia de Guzman
modum completum. Quare non
modum completum de Guzman
mandari posse iudico.

Ego Bartholomaeus de Guzman, Ecclesie Colle-
gatus D. Alberti Magistri in Theologia,
Magistri in Theologia de Guzman.

Actum Diebus Anno 1500
et sequenti.

Handwritten marks:
A large, dark, illegible scribble.
A smaller, dark, illegible scribble below it.

